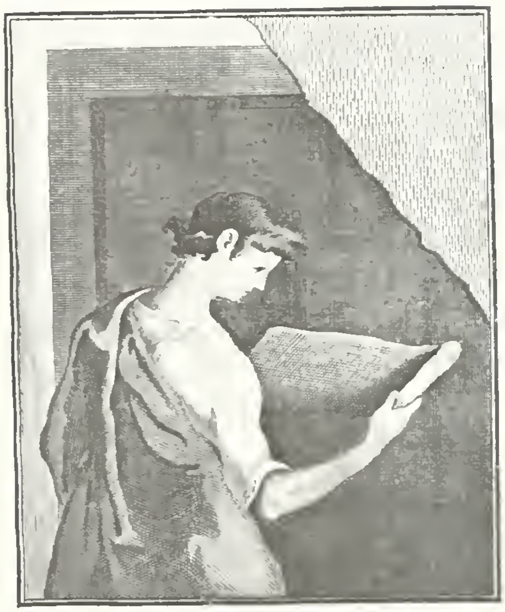

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

1837-1874

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΝ ΥΠΟ
ΑΘΗΝΑΣ Γ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ - ΜΑΡΙΑΣ ΠΡΟΥΝΗ-ΦΙΛΙΠ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΒΛΕΨΙΝ
† ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΑΡΟΥΖΟΥ - ΝΙΚ. Μ. ΚΟΝΤΟΛΕΟΝΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1973

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

1837-1874

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΝ ΥΠΟ

ΑΘΗΝΑΣ Γ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ – ΜΑΡΙΑΣ ΠΡΟΥΝΗ-ΦΙΛΗ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΒΛΕΨΙΝ

† ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΑΡΟΥΖΟΥ – ΝΙΚ. Μ. ΚΟΝΤΟΛΕΟΝΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1973

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΕΩΣ: ΑΘ. Γ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ - Μ. ΠΡΟΥΝΗ-ΦΙΛΙΠ

Φ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ & Κ. ΜΙΧΑΛΑΣ
Πανεπιστημίου 39 - Τηλ. 32 21 268

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

ΧΡΗΣΤΟΥ Ι. ΚΑΡΟΥΖΟΥ

(1900 - 1967)

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ, ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΦΟΡΟΥ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ (1942 - 1964)
ΚΑΙ ΜΕΛΟΥΣ ΤΟΥ Δ. Σ. ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἶχε καταστῆ ἀπὸ μακροῦ χρόνου φανερὸν ὅτι ἦτο ἀπαραίτητος ἡ σύνταξις τοῦ Εὑρετηρίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, διὰ νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τὸ πολύτιμον καὶ πολύμορφον ὑλικὸν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, ἰδίᾳ τὸ ἀποθησαυρισμένον εἰς τοὺς πρώτους τόμους αὐτῆς, τοὺς ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ ἔτους 1874 ἐκδοθέντας, ἄγνωστον ἐν πολλοῖς οὐχὶ μόνον εἰς τοὺς ξένους ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς περισσοτέρους ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀρχαιολόγων. Σοβαροὶ ἐθνικοὶ καὶ ἐπιστημονικοὶ λόγοι συνηγόρουν ὑπὲρ τῆς ἐργασίας ταύτης, δι' ἧς ὑπελογίσθη ὅτι θὰ γίνῃ δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησις ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης τοῦ σημαντικωτάτου καὶ ἐξαιρετικῶς καρποφόρου ἔργου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἥτις, μέχρι τοῦ 1900 περίπου, ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος φορεὺς τῆς ἐπιστημονικῆς διερευνήσεως τῶν μνημείων τῆς ἱστορίας μας.

Διὰ πάντα ταῦτα, ἐν ἔτει 1960, ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ Δ.Σ. τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, μετὰ πρότασιν τοῦ νῦν Προέδρου αὐτῆς κ. Γ. Βέλτσου, ἡ ἀποδελτίωσις τῶν παλαιῶν τόμων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, ἥτις καὶ ἀνετέθη εἰς τὰς ἀρχαιολόγους κκ. Ἀθηνᾶν Γ. Καλογεροπούλου καὶ Μαρίαν Προύνη-Φιλίπ, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἀειμνήστου Διευθυντοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, Ἀκαδημαϊκοῦ Χρ. Καρούζου, τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου εἰς τὴν ἐποπτείαν τοῦ ἔργου, μετὰ τὸν πρόωρον θάνατόν του ἐν ἔτει 1967, ἀνέλαβεν ὁ νῦν Ἀντιπρόεδρος Καθηγητὴς κ. Νικ. Κοντολέων.

Ἐν τῇ ἐξελίξει της ἡ ἀποδελτίωσις παρουσίασε μεγάλας καὶ ἀπροβλέπτους δυσκολίας καὶ τοῦτο διότι, λίαν συντόμως, ἐγένετο ἀντιληπτὸν ὅτι, πρὸς ἀξιοποίησιν τοῦ μέχρι τοῦ 1874 παρουσιαζομένου ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι ὑλικοῦ, ἦτο ἀνάγκη κατὰ πρῶτον ἡ ἀναγνώρισις αὐτοῦ, λόγῳ παραπλανητικῶν ἢ ἐλλιπῶν περιγραφῶν, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἡ ταύτισίς του πρὸς τὰ ὑπάρχοντα ἐν τοῖς Μουσείοις τοῦ Κράτους παντοῖα μνημεῖα, οὕτως ὥστε τὸ Εὑρετήριον νὰ παρέχῃ εἰς τὸν σημερινὸν μελετητὴν ἅπαντα τὰ στοιχεῖα, ἤτοι ἀριθμὸν Εὑρετηρίου τοῦ Μουσείου, ὡς καὶ τὰς τυχὸν ἐν τῷ μεταξὺ γενομένας συμπληρώσεις ἢ ὀρθοτέρας ἀναγνώσεις τῶν ἐπιγραφικῶν μνημείων. Ἡ τελευταία περίπτωσις, ἤτοι ἡ ταύτισις τοῦ ἐπιγραφικοῦ ὑλικοῦ πρὸς τὸ εἰς τὰς IG δημοσιευόμενον, ὑπῆρξεν ἡ δυσκολωτέρα καὶ ἡ ἀπαιτήσασα μακρότερον χρόνον διότι, ὡς ἐγένετο καὶ διὰ τὰ ἄλλης φύσεως ἔργα, ἐκρίθη ἀναγκαία, μετὰ τὴν ἐξονυχιστικὴν ἔρευναν τῆς ὑπαρχούσης βιβλιογραφίας, ἡ ἐπὶ τόπου ἐν τοῖς Μουσείοις ἀναγνώρισις καὶ ταύτισις τῶν ἐπιγραφῶν, αἱ ὁποῖαι πολλάκις ἔχουν συμπληρωθῆ διὰ νέων τεμαχίων, ἀναφερομένων ἐπίσης εἰς τὰ οἰκεῖα λήμματα τοῦ Εὑρετηρίου. Ἐλήφθη κυρίως φροντὶς ὅπως ἐξαρθῶσιν αἱ διακριβούμεναι παντοῖαι ἱστορικαὶ πληροφορίαι ἐξ ὅλων τῶν αἰώνων τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, ὡς καὶ αἱ τοπογραφικαὶ συζητήσεις καὶ εἰδήσεις περὶ ἀνασκαφῶν καὶ εὑρημάτων, αἱ ἐγκατεσπαρμέναι ἀκόμη καὶ εἰς τὰ διάφορα ἀρθρίδια τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος. Ἰδιαιτέρα σημασία ἐδόθη εἰς πληροφορίας ἀναφερομένας εἰς τοπωνύμια ἀρχαῖα καὶ νεώτερα, εἰς εἰκονογρα-

φικὰ ἢ διακοσμητικὰ καὶ ἀρχιτεκτονικὰ θέματα, εἰς τεχνικὰς λεπτομερείας (π.χ. διατήρησιν χρωμάτων) κ.ἄ.τ. Ἐν πολλοῖς ὅμως, προέχει δὲ τοῦτο νὰ τονισθῇ, ἐγένετο καὶ τελείως πρωτότυπος ἐργασία, ἀπαιτήσασα μακροχρόνιον καὶ ἐπίπονον προσπάθειαν, διὰ τὴν ὁποίαν, ὑπὸ ἄλλας συνθήκας, θὰ ἐχρειάζετο συλλογικὴ μελέτη ὑπὸ ὁμάδος ἐπιστημόνων.

Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἐργασίας, γενομένης ὑπὸ τῶν ἀναλαβουσῶν ταύτην μετὰ μεγίστης ἀφοσιώσεως, ἀκαμάτου ζήλου καὶ ὑπομονῆς, ἀπεφασίσθη κατ᾽ ἀρχὴν ὑπὸ τοῦ Δ.Σ. τῆς Ἑταιρείας ἡ ἔκδοσις τῆς ἀποδελτιώσεως τῶν δύο πρώτων περιόδων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, τῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1874 ἐξικνουμένων. Ἐκρίθη ἀπαραίτητος ὁ διαχωρισμὸς οὗτος, κατόπιν σχετικῆς προτάσεως τοῦ μακαρίτου Χρ. Καρούζου, ἐν ἔτει 1966. Ὡς λέγεται ἐν αὐτῇ, ἡ Γ΄ περίοδος ἐκδόσεως τῆς Ἐφημερίδος, ἡ ἀπὸ τοῦ 1883 κ.ἑ., συμπίπτει «μὲ τὴν νεωτέραν καὶ αὐστηροτέραν μορφὴν τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου, φάσιν εἰς τὴν ὁποίαν καὶ σήμερον ἀκόμη ζῶμεν καὶ ἥτις μᾶς εἶναι οἰκεία».

Περὶ τοῦ τρόπου ἐργασίας καὶ τῶν παντοειδῶν δυσχερειῶν διὰ τὸν ἀπαρτισμὸν Εὑρετηρίου ἀναφερομένου εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ζωὴν τῆς Ἑλλάδος τῶν πρώτων μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν δεκαετιῶν, ὡς καὶ περὶ τῆς χρήσεως τούτου, δίδονται λεπτομερῆ στοιχεῖα εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν Εἰσαγωγήν, εἰς τὴν ὁποίαν περιέχεται συντόμως καὶ ἡ ἱστορία τῆς συλήσεως ἀρχαίων μνημείων ὑπὸ τῶν ξένων, ὡς καὶ τὰ ληφθέντα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μέτρα, κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, τὴν περίοδον τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια, καὶ τὴν Ὀθωνικὴν περίοδον, διὰ τὴν διαφύλαξίν των. Περιλαμβάνεται ἐπίσης καὶ ἡ ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος καὶ παντοῖαι παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἐκδόσεώς της.

Ἐκρίθη σκόπιμον νὰ ἐκτυπωθῇ ἰδιαιτέρως ὁ παρουσιαζόμενος πρῶτος τόμος τοῦ Εὑρετηρίου τῶν μέχρι καὶ τοῦ ἔτους 1874 ἐρευνῶν, ὁ ὁποῖος περιέχει τρία μέρη: λεπτομερῆ πίνακα περιεχομένων, πίνακα λιθογραφημάτων καί, τέλος, ἀντιστοιχίαν τῶν δημοσιευομένων εἰς τὴν Α.Ε. ἐπιγραφῶν πρὸς τὰς τοιαύτας τῶν IG. Εἰς τὸν δεύτερον τόμον θὰ περιέχεται τὸ «πραγματικὸν» μέρος τοῦ ὑλικοῦ τῶν ἰδίων ἐτῶν (1837-1874), τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν Τοπογραφίαν, Ἐπιγραφικήν, Ἀρχιτεκτονικήν, Πλαστικήν, Ἀγγειογραφίαν, Μικροτεχνίαν, ὡς καὶ στοιχεῖα διὰ τὴν Ἱστορίαν τῆς Νεοελληνικῆς Ἀρχαιολογίας ἄγνωστα τοῖς πολλοῖς.

Α. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΙ

Θερμόταται εὐχαριστίαι ἐκφράζονται διὰ τὴν βοήθειάν των εἰς τὴν παροῦσαν ἐργασίαν εἰς τὸν Καθηγητὴν Dr. G. Klaffenbach, τὸν Dr. G. Dunst, τὴν Dr. L. H. Jeffery, τὸν τ. Γενικὸν Ἔφορον Ἀρχαιοτήτων κ. Ἰ. Κοντῆν καὶ τὸν κ. Ἄλκην Ἀγγέλου. Ἐπίσης εἰς τοὺς Διευθυντὰς Μουσείων κκ. Γ. Δοντᾶν, Ν. Ζαφειρόπουλον καὶ Β. Καλλιπολίτην, εἰς τοὺς ἀρχιτέκτονας-ἀρχαιολόγους κκ. Κ. Μπίρην καὶ Ἰ. Τραυλόν, τὸν Καθηγητὴν κ. Γ. Δεσπίνην, εἰς τοὺς Ἐφόρους Ἀρχαιοτήτων δ. Ὄ. Ἀλεξανδρῆ, κ. Εὐθ. Μαστροκώσταν καὶ δ. Β. Φιλιππάκη, εἰς τοὺς ἐπιμελητὰς Ἀρχαιοτήτων δ. Ἀ. Δραγώνα, κ. Φ. Ζαφειροπούλου, κ. Π. Θέμελην, κ. Ἰ. Παπαχριστοδούλου, κ. Θ. Σπυρόπουλον, κ. Ἰ. Τζεδάκην, κ. Ε. Τουλούπα, κ. Ντ. Τσάκον, κ. Ἠλίαν Τσιριβάκον καὶ δ. Δ. Χατζῆ, εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν βοηθὸν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου κ. Ἰ. Τριάντη, ὡς καὶ εἰς τὰς ἀρχαιολόγους κκ. Μ. Μπρούσκαρη καὶ Β. Χατζημιχάλη.

Ὅλως ἰδιαίτεραι εὐχαριστίαι ἐκφράζονται εἰς τὴν Διευθύντριαν τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ. Ντ. Πέππα-Δελμούζου, ἡ ὁποία, εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ἐγνώρισεν εἰς τοὺς συντάκτας τοῦ Εὑρετηρίου νέας συγκολλήσεις ἢ ταυτίσεις ἐπιγραφῶν γενομένας ὑπὸ τῆς ἰδίας, τὰς ὁποίας καὶ προτίθεται αὕτη νὰ δημοσιεύσῃ ἐν καιρῷ.

Εἰς τὴν εὐγενῆ ὑποχρεωτικότητα καὶ προθυμίαν τῶν λογίων Κερκυραίων κκ. Κ. Δαφνῆ καὶ Γερ. Χυτήρη ὀφείλονται πολύτιμοι πληροφορίαι διὰ τὴν ἐν Κερκύρᾳ νομοθετικὴν περὶ ἀρχαιοτήτων προστασίαν. Ἡ βοήθειά των δὲν περιωρίσθη ἁπλῶς εἰς τὴν παροχὴν εἰδήσεων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀποστολὴν φωτοτυπιῶν ἐντύπου ὑλικοῦ, μὴ ὑπάρχοντος εἰς τὰς ἐν Ἀθήναις βιβλιοθήκας.

Εὐχαριστοῦμεν, ἐπίσης, τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου τῆς Μυκόνου κκ. Ν. Φυγετάκην, Ἀ. Δελαβέρην, Σ. Μάραν ὡς καὶ τὸν κ. Β. Ζουγανέλην διὰ τὴν βοήθειάν των.

Τέλος, ὅλως ἰδιαίτεραι εὐχαριστίαι ὀφείλονται εἰς τὸ Σὸν Δ.Σ. τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, τὸ ὁποῖον διὰ τοσαύτης στοργῆς περιέβαλε πάντοτε τὴν ἐκτελεσθεῖσαν δύσκολον ἐργασίαν, κυρίως δὲ τὸν Πρόεδρον κ. Γ. Βέλτσον καὶ τοὺς Καθηγητὰς κκ. Ἀν. Ὀρλάνδον καὶ Νικ. Κοντολέοντα. Φυσικῷ τῷ λόγῳ ὀφείλονται πάρα πολλὰ εἰς τὴν ποικιλότροπον καὶ σοφὴν καθοδήγησιν τοῦ ἀλησμονήτου Χρ. Καρούζου, ἐπιβλέψαντος ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὴν ἐργασίαν καὶ μὴ δυνηθέντος, λόγῳ τοῦ τόσον προώρου θανάτου του, νὰ ἴδῃ, ὡς τὸ ἐπεθύμει ζωηρῶς, ἐκτυπωθεῖσαν τὴν παροῦσαν ἐργασίαν, ἥτις, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, ἀφιεροῦται εἰς μνήμην του.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΑΙ

Α.Ε. καὶ Ε.Α.	=	Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς
Ἀρ. ἢ Ἀριθ.	=	Ἀριθμὸς
Ἐθν. Μ.	=	Ἐθνικὸν Μουσεῖον
Ἐθν. Μ. Α.	=	Ἐθνικὸν Μουσεῖον. Ἀγγεῖα
Ἐθν. Μ. ΑΝΕ	=	Ἐθνικὸν Μουσεῖον. Ἀριθμὸς Νέου Εὑρετηρίου
Ἐθν. Μ. Ἀποθ.	=	Ἐθνικὸν Μουσεῖον. Ἀποθῆκαι
Ἐθν. Μ. Χ.	=	Ἐθνικὸν Μουσεῖον. Χάλκινα
ΕΜ	=	Ἐπιγραφικὸν Μουσεῖον
IG	=	Inscriptiones Graecae
Λιθ. ἢ Λιθ/μα ἢ Λιθ/τα	=	Λιθογράφημα, λιθογραφήματα
Μ. ἢ Μουσ.	=	Μουσεῖον
Μ. Ἀκροπ.	=	Μουσεῖον Ἀκροπόλεως
Βρεταν. Μ.	=	Βρεταννικὸν Μουσεῖον
Μ. Δελφ.	=	Μουσεῖον Δελφῶν
Μ. Ἐλευσ.	=	Μουσεῖον Ἐλευσῖνος
Μ. Κεραμ. P.	=	Μουσεῖον Κεραμεικοῦ, Plastik
Μ. Λούβρου, Cat. Somm.	=	Μουσεῖον Λούβρου, Catalogue Sommaire
Μ. Μυκ.	=	Μουσεῖον Μυκόνου
Μ. Πειρ.	=	Μουσεῖον Πειραιῶς
Ν.Κ.	=	Νοτία κλιτὺς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν
Πίν.	=	Πίναξ
Πλατ. Συντ.	=	Πλατεῖα Συντάγματος
Ρ. Α.	=	Ρωμαϊκὴ Ἀγορὰ
Στ.	=	Στήλη
Στ. Ἀττάλου	=	Στοὰ Ἀττάλου
Στ. Ἀττάλου I	=	Στοὰ Ἀττάλου. Inscriptions
Σχ.	=	Σχεδιογράφημα

ΣΗΜΕΙΑ

• = ἄνευ ἀριθμοῦ

* = ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΡΙΜΝΗΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΘΩΝΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ. Η ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς εἶναι τὸ πρῶτον ἀρχαιολογικὸν περιοδικὸν τοῦ νεοπαγοῦς ἑλληνικοῦ κράτους. Ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς «Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς», συσταθείσης διὰ τοῦ ἀπὸ 6/18 Νοεμβρίου 1836 Βασιλικοῦ Διατάγματος[1], εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ἄρθρου 7, προηγηθέντος Βασιλικοῦ Διατάγματος ὑπ' ἀριθ. 15510 τῆς 2/14 Ὀκτωβρίου 1836, καὶ μετὰ γνωμοδότησιν τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας.

Διὰ τὴν κατανόησιν τῆς τεραστίας σημασίας ἣν ἐνεῖχεν ἡ ἔκδοσις τοῦ πρώτου τούτου ἑλληνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ περιοδικοῦ ἐκείνην τὴν ἐποχήν, διὰ τὴν ὀρθὴν τοποθέτησιν τῶν ποικιλομόρφων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀνέκυψαν κατὰ τὴν πορείαν τῆς ἐκδόσεώς του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀξιολόγησιν τοῦ ποιοτικοῦ του ἐπιπέδου κατὰ τὴν μέχρι τοῦ 1860 περίοδον, εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία οὐχὶ μόνον σύντομος ἀναδρομὴ εἰς τὴν ἐλάχιστα γνωστὴν ἱστορίαν τῶν πρώτων βημάτων τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, ἀλλὰ καὶ ἀναφορὰ εἰς τὰς προηγηθείσας προσπαθείας τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων, τῶν πρώτων Ἐπαναστατικῶν Κυβερνήσεων, ὡς καὶ τῆς σοβαρᾶς ἐργασίας, ἥτις ἐγένετο ἐπὶ Καποδίστρια καὶ Ὄθωνος διὰ τὴν περισυλλογὴν καὶ διατήρησιν τῆς πατρογονικῆς κληρονομίας.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΥΛΗΣΕΩΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΥΠΟ ΞΕΝΩΝ

Εἶναι ἰδιαιτέρως συγκινητικὸν τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον ἐξεδήλωσαν διὰ τὰς ἀρχαιότητας τοῦ Ἔθνους οἱ μετὰ τιτάνιον ἀγῶνα ἀπελευθερωθέντες ἐκ τοῦ μακροχρονίου ἐχθρικοῦ ζυγοῦ Ἕλληνες. Ἀπὸ δύο αἰώνων ἤδη, τοῦ 17ου, 18ου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς πρώτας δεκαετίας τοῦ 19ου παρίσταντο κατ' ἀνάγκην, ἄνευ δυνατότητος ἀντιδράσεως, βωβοὶ μάρτυρες μιᾶς ἀνηλεοῦς πράγματι διαρπαγῆς, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν ὄχι μόνον τὰ παντοῖα μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ καὶ πλῆθος σπουδαίων χειρογράφων, ἀποκειμένων εἰς τὰς διαφόρους ἑλληνικὰς Μονάς.

Τὸ μέγα δυστύχημα διὰ τὴν τύχην τῶν ἀναριθμήτων καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν τοῦ Ἔθνους εἶναι ὅτι ἡ διαρπαγὴ καὶ ἡ ἐξαγωγή των ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου, ἡ πλήρης καταστροφὴ ὡρισμένων ἢ ἡ κολόβωσίς των, ἤρχισαν ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς κατακτήσεως, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τῆς καταλήψεως τῆς Μακεδονίας[2], τὸ 168 π.Χ. Τότε, ἰδίᾳ ὅμως

1. Φ.Ε.Κ. ἀριθ. 67 τῆς 22 Νοεμβρίου 1836.

2. Πολύβιος, Λ 15, ὅπου γίνεται λόγος περὶ τῆς φοβερᾶς καταστροφῆς καὶ διαρπαγῆς 70 ἠπειρωτικῶν πόλεων ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τοῦ Αἰμιλίου Παύλου, καὶ Πλούταρχος, εἰς Βίον Αἰμιλίου Παύλου XXXII 1 κ.ἑ., περὶ τῶν διαρπαγέντων

μετὰ τὸ 146 π.Χ.[1], κατεστράφη ἢ μετήχθη εἰς Ἰταλίαν ἀπειρία ἔργων πλαστικῆς ἢ ζωγραφικῶν πινάκων. Ἐξ ὅλων τῶν μεγάλων ἑλληνικῶν πόλεων, τῶν περιελθουσῶν σταδιακῶς εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Ρωμαίων, ἐλαμβάνοντο ὡς πολεμικὴ λεία, διὰ νὰ κοσμήσουν, μετὰ τῶν ἄλλων λαφύρων, τὸν θρίαμβον τῶν Ρωμαίων στρατηγῶν παντοῖα ἔργα τέχνης[2]. Τὸ ἀποκορύφωμα τῆς λεηλασίας καὶ τῆς καταστροφικῆς μανίας τῶν κατακτητῶν ἐγνώρισεν ἡ ἀκμάζουσα πόλις τῆς Κορίνθου ἥτις κατεσκάφη ἐκ θεμελίων τὸ 146 π.Χ., διηρπάγησαν δὲ τότε ἐξ αὐτῆς ποικίλοι καλλιτεχνικοὶ θησαυροί, ἀλλὰ καὶ κατεστράφησαν τὰ σπουδαῖα μνημεῖα της[3].

Αἱ μετὰ τὴν Ρωμαϊκὴν κατάκτησιν ἱστορικαὶ περιπέτειαι τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου κυρίως αἱ βαρβαρικαὶ ἐπιδρομαί, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπικράτησις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα, ἀφ' ἑνὸς τὴν δῄωσιν τῶν μεγάλων Ἱερῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἢ τὴν ἐγκατάλειψίν των. Οὕτω σταδιακῶς ἠρειπώθησαν τὰ ἐναπομένοντα ὄρθια ἀρχιτεκτονικὰ καὶ ἄλλα μνημεῖα καὶ κατεστράφησαν ἢ διηρπάγησαν τὰ ὑπάρχοντα εἰσέτι εἰς αὐτὰ ἀναθήματα. Τὰ ἀρχαῖα Ἱερὰ ἦσαν ἀληθῆ μουσεῖα, γέμοντα ἀκόμη τότε παντοειδῶν καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν ἀρχιτεκτονικῆς, ζωγραφικῆς ἢ γλυπτικῆς. Ἄλλη αἰτία ἀπογυμνώσεως τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῶν καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν της ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ ὡρισμένων Χριστιανῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου μεταφορὰ εἰς τὴν Βασιλεύουσαν ἔργων ἀρχαίας τέχνης διὰ τὸν καλλωπισμὸν διαφόρων χώρων της, ἐνῷ πολὺ ἐνωρίς, μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ἐπισήμου θρησκείας τοῦ Κράτους, ἀρχαῖοι ναοὶ μετετρέποντο εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας, ἢ ἐπὶ τῶν θεμελίων των καὶ διὰ τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ των ὑλικοῦ, ἱδρύοντο ναοὶ τῆς νέας θρησκείας. Αἱ βαρβαρικαὶ ἐπιδρομαὶ συνεπλήρωσαν ἐν πολλοῖς τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς, ὅπως π.χ. συνέβη μὲ τὰ Ἱερὰ τῆς Ἐλευσῖνος καὶ τῆς Ἐπιδαύρου, τὰ ὁποῖα κατέσκαψαν οἱ Βησιγότθοι λόγῳ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ.

Ἄφθονον ὑλικὸν ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἀρχαῖα ἀνάγλυφα καὶ ἄλλα γλυπτὰ ἐνετειχίζοντο εἰς μεταγενεστέρας οἰκοδομάς[4], ἐνῷ συχνὰ ἀρχαῖα κτήρια περιελαμβάνοντο εἰς νεωτέρας ὀχυρώσεις τῶν ἑλληνικῶν πόλεων[5].

ἐκ Μακεδονίας ἔργων τέχνης, ἅτινα ἐνεφανίσθησαν τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ θριάμβου τοῦ Αἰμιλίου Παύλου εἰς τὴν Ρώμην ἐπὶ 250 ἁρμάτων (ἀδριάντες, «γραφαί», κολοσσιαῖα ἀγάλματα κ.ἄ.π.).

1. Παυσανίας, Ζ, 16, 8-9. Ὁ Παυσανίας εἶδεν ὁ ἴδιος «λάφυρα Κορίνθια» εἰς τὴν Πέργαμον: «καὶ ἦν περγαμηνοῖς καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι λάφυρα κορίνθια», καὶ Πλούταρχος, εἰς Βίον Φιλοποίμενος XXI, 5 κ.έ.

2. Παυσανίας, Β, 1, 2 καὶ Ζ, 16, 7 κ.έ. Στράβων, Γεωγραφικά, Η, ὡς καὶ Plinius N. H. XXX, IV, 7 (ὅπου σημειοῦται ὅτι καὶ μετὰ τὴν λεηλασίαν τῆς Ρόδου ἀπέμειναν εἰς τὴν νῆσον ἄνω τῶν 3.000 ἔργα τέχνης). Tacitus, Ann. XV, 45, ὅπου γίνεται λόγος περὶ διαρπαγῆς ἀγαλμάτων ἐκ τῶν Ἱερῶν τῆς Ἑλλάδος κατὰ διαταγὴν τοῦ Νέρωνος.

3. Βλ. σελ. ιε' σημ. 2. Βετεράνοι τοῦ Καίσαρος μετὰ τὴν ἀνίδρυσιν τῆς Κορίνθου ἀνέσκαπτον τὴν γῆν της πρὸς ἀνεύρεσιν παντοίων κτερισμάτων ἐντὸς τῶν ἀρχαίων τάφων, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ πληρωθῇ ἡ ἀγορὰ τῆς Ρώμης «νεκροκορινθίων», ὡς χαρακτηριστικῶς ὠνομάσθησαν τὰ διαρπαγέντα εὑρήματα τῶν ἀρχαίων τάφων τῆς Κορίνθου: «ἐπλήρωσαν τὴν Ρώμην νεκροκορινθίων», Στράβων, Η.

4. A. Rumpf, Archäologie I, Einleitung. Historischer Überblick, Βερολῖνον, 1953, σελ. 26. Οὕτω διεσώθησαν πολλὰ ἀρχαῖα γλυπτὰ καὶ ἐπιγραφαὶ ἢ βάθρα.

5. A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 26. Τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου Ἀττικοῦ π.χ., ὡς καὶ τὰ τείχη τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, περιελήφθησαν εἰς νεωτέρας ὀχυρώσεις.

Τὸ καταστροφικὸν διὰ τὰ μνημεῖα ἔργον δὲν ἐσταμάτησεν ἐκεῖ· τοὐναντίον ἀνενεώθη ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, οἱ ὁποῖοι ἰδίᾳ ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὸ 1204, ἐπεδόθησαν εἰς πρωτοφανῆ λεηλασίαν. Ὄχι μόνον διήρπασαν τότε ἔργα τέχνης, ἀλλὰ ὡρισμένα χαλκᾶ μνημεῖα κοσμοῦντα τὸν Ἱππόδρομον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναφέρεται ὅτι «τὰ ἔτηξαν χάριν τοῦ μετάλλου»[1].

Ἡ ἐπὶ δεκαετίας ὁλοκλήρους κατοχὴ ὡρισμένων ἑλληνικῶν τόπων ὑπὸ τῶν Φράγκων ἐγένετο πρόξενος νέων καταστροφῶν ἢ δῃώσεων, μετατροπῶν ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος εἰς χώρους κατοικίας ἢ εἰς φραγκικὰς ἐκκλησίας, πρᾶγμα ποὺ εἶχεν ἤδη ἀρχίσει νὰ γίνεται, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων[2].

Ἀπὸ τοῦ 14ου αἰ., ἰδίᾳ ὅμως κατὰ τὸν 15ον αἰ., ἐγένετο ἔναρξις νέου εἴδους λεηλασίας, ἥτις συνεχίζετο, αὐξανομένη ὁλοέν, μέχρι καὶ τῶν πρώτων δεκαετιῶν τοῦ 19ου αἰ. Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν πολυπληθῶν Μονῶν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὡς καὶ τὰ θησαυροφυλάκια αὐτῶν, ἦσαν πλήρη χειρογράφων κωδίκων καὶ παντοίων καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν. Πλὴν χιλιάδων ἐξ αὐτῶν τὰ ὁποῖα κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν Ἅλωσιν τῆς Βασιλευούσης[3], τὸ 1453, πολλοὶ ἐκ τῶν φιλομούσων ἡγεμόνων τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ καὶ ἄλλων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ἤρχισαν καὶ πρό, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἐντεῦθεν, νὰ ἐνδιαφέρωνται ζωηρῶς διὰ τὴν ἀπόκτησιν κωδίκων ἢ καὶ ἀρχαιοτήτων ἐκ τῆς Ἑλλάδος[4] διὰ τὸν πλουτισμὸν τῶν ἰδιωτικῶν συλλογῶν των[5]. Ἡ μεταφορὰ χειρογράφων κωδίκων εἶχεν ἀρχίσει καὶ πρὸ τῆς Ἁλώσεως, ὅτε οἱ διάφοροι Ἕλληνες λόγιοι φεύγοντες πρὸς τὴν Ἰταλίαν, συναπεκόμιζον καὶ παντοῖα χειρόγραφα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γίνουν τότε γνωστὰ εἰς τὴν Δύσιν τὰ κείμενα τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, καὶ νὰ δημιουργηθοῦν οὕτω αἱ συνθῆκαι διὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων. «Ἔκτοτε, κατὰ τοὺς ἐπακολουθήσαντας αἰῶνας τῆς δουλείας, ἡ θήρα καὶ ἡ ἁρπαγὴ τῶν πάσης κατηγορίας καὶ πάσης ὕλης μνημείων τῆς ἱστορίας ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ γενικῶς ἔγινεν ἔργον, πολλάκις συστηματικόν, πολυαρίθμων Εὐρωπαίων ἐπισήμων καὶ μή, πρεσβευτῶν, προξένων καὶ ἄλλων διπλωματικῶν ὑπαλλήλων, περιηγητῶν, ἐμπόρων, ναυτικῶν καὶ εἴ τινος ἄλλου. Καὶ ὑπῆρξε τόσον μέγας ὁ ἐπιδειχθεὶς ὑπ' αὐτῶν ζῆλος εἰς τὸ ἀνίερον τοῦτο ἔργον ὥστε, ὁσάκις ἠδυνάτουν νὰ ἀπαγάγουν ἐξ ὁλοκλήρου μνημεῖόν τι, δὲν ἐδίσταζον, χάριν πλουτισμοῦ τῶν συλλογῶν των, νὰ τεμαχίζουν χειρόγραφα, νὰ ἐκκόπτουν μικρογραφίας, νὰ διασποῦν τὴν ἑνότητα ἀρχειακῶν συλλογῶν διὰ νὰ οἰκειοποιηθοῦν πολύτιμα ἔγγραφα καὶ νὰ κολοβώνουν ἀρχαῖα μνημεῖα. Τὰς ἐπιδόσεις ταύτας τῶν φιλαρχαίων Εὐρωπαίων

1. Βλ. βιβλιογραφίαν καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις εἰς τὸ μοναδικόν, διὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐν αὐτῷ ἀποθησαυρισμένου ὑλικοῦ, βιβλίον τοῦ Ἰ. Γενναδίου, Ὁ Λόρδος Ἔλγιν καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς Ἀθήνας ἰδίως ἀρχαιολογήσαντες ἐπιδρομεῖς, 1440 - 1837, Ἀθῆναι, 1930. Ἔκδοσις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, σελ. 154 κ.ἑ.

2. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 154 - 158.

3. Ἀπήρτιζον ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδας τόμων κατὰ μαρτυρίαν τοῦ καρδιναλίου Ἰσιδώρου. Βλ. Κ. Παπαρρηγόπουλον, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τόμ. 5β, σελ. 6-7.

4. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Ἱστορικὰ ἔγγραφα περὶ ἀρχαιοτήτων κλπ. Ἀθῆναι, 1967. Ἔκδοσις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, σελ. θ', ι', ὅπου ἀναφέρονται ὡρισμένοι Εὐρωπαῖοι «δεινοὶ συλλέκται χειρογράφων καὶ ποικίλων ἀρχαιοτήτων».

5. Ἑλ. Βουραζέλη, Ὁ βίος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, Ἀθῆναι, 1939, σελ. 43 - 44.

ἐν Ἑλλάδι, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ μέγιστον μέρος των δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς αἰσχρὰ ἀρχαιοκαπηλία, ἐπισημαίνει τις εὐχερῶς εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν δημοσιεύματα, εἰς τὰ ὁποῖα μετὰ πολλῆς ἐνίοτε ὑπερηφανείας ἀνεκοίνουν ποῖα καὶ πόσα μνημεῖα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης κατώρθωσαν νὰ μετακομίσουν ἐξ Ἑλλάδος ἢ ἄλλων ἀνατολικῶν χωρῶν εἰς τὴν πατρίδα των. Ἐκ τούτων ἐλάχιστοι ὑπῆρξαν ἀληθῶς ἀρχαιόφιλοι· οἱ περισσότεροι ἦσαν ἄπληστοι ἔμποροι καὶ μεταπράται»[1].

Προξενεῖ ἀληθῆ κατάπληξιν εἰς τὸν ἄνθρωπον τῶν ἡμερῶν μας ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως σημειωθεῖσα στροφὴ τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν πεπαιδευμένων Εὐρωπαίων πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κόσμον καὶ τὴν μελέτην τῶν ποικίλων δημιουργημάτων του, ἐξώθει τούτους κυρίως εἰς ἁρπαγὰς ἔργων ἀρχαίας τέχνης καὶ χειρογράφων κωδίκων ἐξ Ἑλλάδος. Οὐδεὶς ἡγεμὼν ἢ φιλόμουσος ἰδιώτης διενοήθη, πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, νὰ ἐνδιαφερθῇ καὶ διὰ τὴν σκληρὰν μοῖραν τῶν ἀπογόνων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, οἵτινες ὑπόδουλοι ἀπὸ αἰώνων, λησμονημένοι ὑπὸ τῆς Εὐρώπης, ζῶντες ὑπὸ τρομερὰς πράγματι συνθήκας, καὶ ἀντιμετωπίζοντες συχνὰ ἀπεριγράπτους βαρβαρότητας τοῦ κατακτητοῦ, ἔβλεπον ἐπὶ πλέον τὴν χώραν των καταλεηλατουμένην καὶ ὑπὸ τῶν φιλαρχαίων Εὐρωπαίων[2].

Οἱ ἐπισκέπται τῆς Ἑλλάδος πρὸ τῆς Ἁλώσεως, ἰδίᾳ ὅμως τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, διακρίνονται εἰς τρεῖς κατηγορίας: εἰς τὴν πρώτην ἀνήκουν διάφοροι Εὐρωπαῖοι λόγιοι, οἵτινες ἐπεχείρουν, ἐξ ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος ὠθούμενοι, περιηγήσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπιστρέφοντες δὲ εἰς τὰς πατρίδας των συνέγραφον τὰς ἐντυπώσεις των. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν περιήρχετο καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἀρχαῖον μνημεῖον εἰς χεῖρας των, τὸ μετέφερον εἰς τὴν πατρίδα των. Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν ἀνήκουν ἄλλοι, καθαρῶς «ἐπιδρομεῖς» αὐτοί, οἵτινες ἤρχοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀποκλειστικῶς ὡς πράκτορες τῶν διαφόρων Εὐρωπαίων ἡγεμόνων, ἠγόραζον ἀρχαιότητας διὰ λογαριασμὸν τῶν κυρίων των, ἐξετέλουν λαθραίας ἀνασκαφὰς ἢ πολλάκις διήρπαζον καὶ χειρόγραφα ἐκ τῶν ἑλληνικῶν Μονῶν[3]. Εἰς τὴν ἰδίαν κατηγορίαν κατατάσσονται καὶ ἅπαντες οἱ εὑρεθέντες τυχαίως ἢ διελθόντες ἁπλῶς ἐξ Ἑλλάδος ἰδιῶται, οἵτινες, ὡς οἱ προηγούμενοι, μετέφερον εἰς τὰς πατρίδας των παντοῖα ἔργα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἢ χειρόγραφα. Εἰς τὴν τρίτην κατηγορίαν ἀνήκουν Εὐρωπαῖοι, ὑπηρετοῦντες ὡς πρεσβευταὶ ἡγεμονικῶν αὐλῶν παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, οἵτινες διενήργουν συστηματικὴν ἀρχαιοκαπηλίαν δι' ἰδίων πρακτόρων ἢ διὰ τῶν κατὰ τόπους προξένων ἢ ὑπο-

1. Βλ. τὸ πολύτιμον, πράγματι, εἰς τὸ εἶδος του, προαναφερθὲν βιβλίον τοῦ Ἐμμ. Πρωτοψάλτη, σελ. ι΄-ια΄.

2. Ὁ σκοπὸς τοῦ εἰσαγωγικοῦ τούτου σημειώματος δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐπεκταθοῦν αἱ ὑπογραφόμεναι διὰ μακρῶν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θλιβεροῦ τούτου θέματος, τὸ ὁποῖον χρῄζει ἰδιαιτέρας πραγματείας. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἀναγραφομένη σχετικὴ πρὸς τὸ θέμα βιβλιογραφία, ἀλλὰ καὶ τὰ περιεχόμενα στοιχεῖα, δὲν εἶναι πλήρη.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. ι΄ καὶ ιθ΄, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία. Προσθετέαι καὶ αἱ περιπτώσεις τοῦ J. Maundeville, τοῦ Buondelmonti, τοῦ Paolo di Perugia κ.ἄ. δεινῶν συλλεκτῶν χειρογράφων, ἐπιγραφῶν, νομισμάτων κ.ἄ. μνημείων, ἐλθόντων εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸ τῆς Ἁλώσεως. Βλ. Ἐλ. Βουραζέλη, ἔ.ἀ. σελ. 43-44, καὶ E. Ziebarth, Ein griechischer Reisebericht des funfzehnten Jahrhunderts, *AM* XXIV (1899), σελ. 72-88.

προξένων τῶν κρατῶν των. Τοῦτο ἐγίνετο διὰ τοὺς ἡγεμόνας των ἢ συχνὰ καὶ δι' ἴδιον λογαριασμόν.

Ὡς ἐσημειώθη ἀνωτέρω, ἐλάχιστοι ἐκ τῶν ἰδιοτύπων τούτων «ἐπιδρομέων» καὶ τῶν τριῶν κατηγοριῶν ἦσαν πράγματι ἀρχαιόφιλοι. Καὶ ὁ συμπαθέστερος ἀκόμη ἐξ αὐτῶν ὁ Ciriaco de' Pizzicolli (ὁ Kyriacus Anconitanus, ὡς ὠνόμαζεν ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτόν του), περιελθὼν πολλοὺς ἑλληνικοὺς τόπους καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου[1], ἀφοῦ περιέγραψε πολλὰ σωζόμενα μνημεῖα καὶ ἀντέγραψεν ἀρχαίας ἐπιγραφάς, ἠγόρασε χειρόγραφον τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐν Χίῳ (1447), καὶ κώδικα τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας ἐν Κύπρῳ[2]. Ἄλλος διαπρεπὴς λόγιος τῆς Ἀναγεννήσεως, ὁ Gian Francesco Poggio Bracciolini (1380 - 1459), μαθητὴς τοῦ Χρυσολωρᾶ, λέγεται ὅτι «ἐπρομηθεύθη διὰ τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ καὶ μάλιστα τῶν ἐν Χίῳ φίλων του ἱκανὰ γλυπτά, δι' ὧν ἐκόσμησε τὴν παρὰ τὴν Φλωρεντίαν νεόδμητον ἔπαυλίν του, καὶ ἐπιγραφάς, ὧν κατέλιπε τὰς ἑρμηνείας»[3].

Ὁ Ogier Ghislain de Busbecq (1555), πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐπὶ Φερδινάνδου Α' εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπεχείρησε κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως του ταξίδια εἰς τὸν εὐρύτερον ἑλληνικὸν χῶρον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1555-1562, ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὴν πατρίδα του «συναπεκόμισε 240 ἑλληνικὰ χειρόγραφα, πολλὰ ἀρχαῖα νομίσματα, ἐπιγραφὰς καὶ πληθὺν ἄλλων ἀρχαιοτήτων»[4].

Διάφοροι σημαντικαὶ συλλογαὶ ἀρχαιοτήτων ἐσχηματίσθησαν διὰ τῆς μεταφορᾶς ἀρχαίων ἐξ Ἑλλάδος. Ἐκ τῶν πλέον ἀξιολόγων εἶναι αἱ μεγάλαι συλλογαὶ Giustiniani[5] καὶ Grimani[6]. Χαρακτηριστικὸν γεγονὸς εἶναι ὅτι ὁ σπουδαῖος σοφὸς τοῦ Tübingen, Martin Krauss (ὁ γνωστὸς ὡς Crusius), ἐζήτησε τὸ 1575 νὰ μάθῃ ἐκ τῶν Ἑλλήνων

1. Ἦλθεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1436 καὶ πάλιν τὸ 1444. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐταξίδευσεν οὗτος ἀπὸ τοῦ 1435 - 1438 καὶ ἀπὸ τοῦ 1444 - 1448, ἐπισκεφθεὶς οὐχὶ μόνον τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ τὰς νήσους. Μὲ τὸ κείμενον τοῦ Στράβωνος ἀνὰ χεῖρας προσεπάθει οὗτος νὰ ταυτίσῃ ἀρχαίους τόπους. Βλ. Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ἀ., σελ. 161 κ.ἑ. καὶ A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 41. Παρεμφερῆ ἐργασίαν ἀντιγραφῆς ἐπιγραφῶν καὶ περιγραφὴν τῶν Ἀθηνῶν ἔκαμεν ἐπίσης ὁ κατὰ τὸ 1395 ἐπισκεφθεὶς τὰς Ἀθήνας Niccolò da Martoni. Βλ. W. Judeich, Athen im Jahre 1395 nach der Beschreibung des Niccolò da Martoni, *AM* XXII (1897), σελ. 423-438. Ὁ W. Larfeld (Handbuch der griechischen Epigraphik, I, σελ. 30) χαρακτηρίζει τὸν Ciriaco de' Pizzicolli ὡς «ein mittelalterliches Vorbild des unsterblichen Heinrich Schliemann» (ὁ Κυριακὸς Ἀγκωνίτης (1391-1455) ἦτο ἔμπορος). Βλ. εἰς Χρ. Ν. Πέτρου-Μεσογείτην, Ἐπιγραφικὴ καὶ Ἐπιγραφικὲς Σπουδὲς στὴν Ἑλλάδα, Θεσσαλονίκη, 1961, σελ. 14-15, περὶ διαφόρων ἀρχαίων, μεσαιωνικῶν ἢ καὶ μεταγενεστέρων λογίων ἀσχοληθέντων μὲ τὴν ἀντιγραφὴν καὶ μελέτην ἀρχαίων ἐπιγραφῶν. Πρβλ. καὶ G. Klaffenbach, Griechische Epigraphik, σελ. 12 κ.ἑ.

2. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 164, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ πρὸς τὸ θέμα βιβλιογραφία.

3. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 166 - 167. Πολλὰ εἶναι καὶ ἄλλα σχετικὰ παραδείγματα.

4. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 167. A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 49 καὶ Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. ιθ', ὅπου γίνεται μνεία πολλῶν ἄλλων «ἐπιδρομέων».

5. Οἱ Γενουάται Giustiniani, ἔχοντες σχέσιν μὲ τὴν Χίον, ἀπέκτησαν πολλὰς ἀρχαιότητας ἐκ τῆς νήσου ταύτης διὰ τὴν συλλογήν των. Βλ. A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 53-54.

6. Πολλαὶ ἑλληνικαὶ ἀρχαιότητες μετήχθησαν εἰς τὴν συλλογὴν Grimani, ἥτις ἐν ἔτει 1523 μετεφέρθη εἰς Βενετίαν. Βλ. A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 54.

φιλολόγων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἂν ὑπῆρχον ἀκόμη αἱ Ἀθῆναι[1]. Τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Ἑλλάδα ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἔφθασαν ἐνταῦθα οἱ πρόξενοι τῆς Γαλλίας Châtaignier καὶ τῆς Μ. Βρεταννίας Giraud[2], ἀλλὰ ἰδιαιτέρως ἀφ' ὅτου ἐγκατεστάθησαν εἰς Ἀθήνας οἱ Καπουκῖνοι μοναχοί, ἐν ἔτει 1658, διαδεχθέντες τοὺς Ἰησουίτας. «Τὰ πρῶτα σχέδια τῶν Ἀθηνῶν τὰ ὁποῖα ἐξεπόνησαν οἱ Καπουκῖνοι (1670), καὶ ἡ περιγραφὴ τοῦ Ἰησουίτου πατρὸς Babin (1672), ἀνήκουν ἀκόμη εἰς τὴν σφαῖραν τῶν Mirabilien», ὡς ἀναφέρει χαρακτηριστῶς ὁ A. Rumpf[3].

Ὁ ἐγκαινιαστὴς ὅμως τῆς συστηματικῆς συλλήσεως τῶν ἑλληνικῶν θησαυρῶν ὑπῆρξεν ὁ Thomas Howard, κόμης Arundel (1586 - 1646), ὅστις μανιώδης συλλέκτης ὤν, εἶχε καταρτίσει ἀρχικῶς πλουσίαν πινακοθήκην καὶ συλλογὴν ἐκ διαφόρων καλλιτεχνημάτων ἐν Ἀγγλίᾳ, συμφώνως δὲ πρὸς γραπτὰς πληροφορίας ἔθεσεν ὡς ὑψίστην φιλοδοξίαν του, βραδύτερον, στρέψας τὸ ἐνδιαφέρον του πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, νὰ ἀποκτήσῃ ὅσον περισσότερα ἀρχαῖα μνημεῖα ἦτο δυνατόν[4]. Δι' ἀνασκαφῶν τὰς ὁποίας ἔκαμεν ὁ ἴδιος εἰς Ρώμην, καὶ διὰ διαφόρων πρακτόρων του εὑρισκομένων καὶ ἐρευνώντων εἰδικῶς διὰ λογαριασμόν του εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀπέκτησεν 27 ἀγάλματα, 123 πορτραῖτα καὶ περὶ τὰς 250 ἐπιγραφάς[5]. Κατέστησεν οὕτω τὴν οἰκίαν του, τὸ Arundel House, ἀληθὲς μουσεῖον, ὅπου τὸν ἐπεσκέπτοντο διάφοροι ἐπίσημοι καὶ λόγιοι, ἀκόμη καὶ ὁ ἀτυχήσας βασιλεὺς Κάρολος Α' τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡ βασίλισσα. Κατόπιν τούτου, καὶ ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς ἐπεζήτησε νὰ προμηθευθῇ ἀρχαιότητας[6].

Τὴν ἀπίστευτον πράγματι νοοτροπίαν, τὴν ἀναπτυχθεῖσαν ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διὰ τὸν θεωρούμενον γνήσιον τύπον τοῦ Βρεταννοῦ gentleman ἀντικατοπτρίζει πιστῶς τὸ βιβλίον «The Complete Gentleman» τοῦ λογίου Henry Pea-

1. A. Rumpf, ἔ.ά. σελ. 54. Βλ. καὶ Σέμνην Καρούζου, Μαρτῖνος Κρούσιος, Ὁ πρῶτος φιλέλλην, Ἀθῆναι, 1973.

2. Βλ. M. Collignon, Le consul J. Giraud et sa relation de l'Attique au XVIIe s., Mém. Acad. Inscr. XXXIX (1913), σελ. 381-382 καὶ W. Judeich, Topographie von Athen², Munchen, 1931, σελ. 227.

3. A. Rumpf, ἔ.ά. σελ. 54. Σημαντικὴ εἶναι ἡ ἀκριβὴς περιγραφὴ τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Georg Transfeldt, ἐκ Στρασβούργου, τὸ 1675. Οὗτος ἀνέγνωσε τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Μνημείου τοῦ Λυσικράτους καὶ προσδιώρισε τὰ ἐρείπια τοῦ Ὀλυμπιείου· τὸ χειρόγραφόν του ὅμως ἐξεδόθη μόνον μετὰ 200 ἔτη. Αἱ περιγραφαὶ τοῦ Jacques Spon καὶ τῶν Βρεταννῶν G. Wheler καὶ Francis Vernon, ἐπισκεφθέντων τὴν Ἑλλάδα τὸ 1675-1676, ἔχουν «ὑποδειγματικὴν ἀντικειμενικότητα». Ὁ Spon ἐδημοσίευσε τὸ ταξιδιωτικὸν ἔργον του Voyage d'Italie, de Dalmatie, de Grèce et du Levant fait en 1675-1676, εἰς τὴν Λυὼν τὸ 1678, ἐνέχει δὲ τοῦτο ἰδιαιτέραν σημασίαν, διότι δίδει εἰς αὐτὸ περιγραφὴν τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Morosini καταστροφῆς της.

4. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ά. σελ. 167 κ.ἑ. καὶ A. Rumpf, ἔ.ά. σελ. 54.

5. Ἰδικός του πράκτωρ, ὁ William Petty, ἀνεῦρε τὸ περίφημον Πάριον Χρονικόν, ἀποκείμενον νῦν ἐν τῷ Βρεταννικῷ Μουσείῳ. Διὰ τοῦ παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ Βρεταννοῦ πρεσβευτοῦ Sir Thomas Roe, ὅστις εἰργάζετο πυρετωδῶς διὰ τὴν εἰς τὸν Arundel προμήθειαν ἀρχαίων ἔργων, τοῦ ὑπεδείχθη ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ἄνδρου καὶ ἡ Δῆλος, ὡς πηγὴ μνημείων, περιγραφεῖσα ὑπὸ τοῦ ἱερωμένου ἐκείνου ὡς «θησαυρὸς ἀκένωτος». (Βλ. Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ά. σελ. 169, καὶ A. Michaelis, Ancient Marbles in Great Britain, Cambridge, 1882 (μετάφρασις τοῦ γερμανικοῦ), σελ. 185 - 205). «Ἀπὸ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων πᾶς, ὅστις περιηγεῖτο ἐν Ἑλλάδι, ἐκράτει διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸν Παυσανίαν καὶ διὰ τῆς ἄλλης πτύον· καὶ ὀλίγοι ἦσαν οἱ ματαίως ἀνασκάψαντες· πλουσιώτατοι δὲ ἀπέβησαν οἱ καρποὶ οἱ νῦν ἀποτεθησαυρισμένοι ἐν πολλαῖς τῶν μεγάλων Ἀγγλικῶν ἐπαύλεων» (βλ. Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ά. σελ. 126, 129 κ.ά.).

6. Ἔδωκε σχετικὴν ἐντολὴν εἰς τὸν εὐνοούμενον ναύαρχόν του, Sir Kenelm Digby, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον πλοῦ του (Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ά. σελ. 170).

cham[1]. Οὗτος ὑπῆρξε καὶ παιδαγωγὸς τῶν τέκνων τοῦ κόμητος Arundel, γράφει δὲ εἰς τὸ ἀνωτέρω βιβλίον, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς ἐκπληκτικά: «Ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ τῶν κτήσεων τοῦ σουλτάνου (ὅπου ἄλλοτε ὑπῆρχον περισσότερα ἀγάλματα ἀνιδρυμένα ἢ ἄνθρωποι ζῶντες — τόσον ὑπερτέρα τῆς φύσεως ἦτο τότε ἡ τέχνη) δύναταί τις νὰ τὰ ἀποκτήσῃ σκάπτων μόνον καὶ ἀποκομίζων... εἰς τὴν γενναιοδωρίαν καὶ μεγαλοπρέπειαν (τοῦ κόμητος Arundel) ἡ γωνία αὕτη τοῦ κόσμου (ἡ Ἀγγλία) ὀφείλει τὴν κατὰ πρώτην φορὰν θέαν Ἑλληνικῶν καὶ Ρωμαϊκῶν ἀνδριάντων, μὲ τὴν θαυμασίαν παράταξιν τῶν ὁποίων ἤρξατο πρὸ εἴκοσι περίπου ἐτῶν νὰ περικοσμῇ τοὺς κήπους καὶ τὰς στοὰς τοῦ Ἀρουνδελείου οἴκου καὶ ἐξηκολούθησεν ἔκτοτε μεταφυτεύων ἐν Ἀγγλίᾳ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα»[2]. Ὁ complete gentleman ὤφειλε νὰ συμπληρώνῃ τὴν πανεπιστημιακήν του μόρφωσιν μὲ ταξίδια εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἰταλίαν (τὸ continental grand tour). Βραδύτερον ἐθεωρήθη ἀπαραίτητος καὶ ἡ ἐπίσκεψις τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω οἱ περιοδεύοντες ἀπέκτων ποικιλοτρόπως, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ταξιδίων τούτων, ἄφθονα ἔργα ἀρχαίας τέχνης, τὰ ὁποῖα μετεφέροντο ἀμέσως εἰς Ἀγγλίαν διὰ νὰ κοσμήσουν τὰς ἐπαύλεις τῶν Βρεταννῶν εὐγενῶν, ὡς ἀπήτει τότε ὁ συρμός. Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου κατηρτίσθησαν αἱ πολυποίκιλαι ἰδιωτικαὶ βρεταννικαὶ συλλογαὶ ἀρχαίων ἔργων τέχνης, καὶ τότε καὶ βραδύτερον. Τὸ περιεχόμενον τούτων τελικῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατέληξεν εἰς τὸ Βρεταννικὸν Μουσεῖον ἢ εἰς ἄλλας γνωστὰς σήμερον ἀγγλικὰς συλλογάς[3], ἐνῷ πολλῶν ἄλλων διαρπαγεισῶν ἀρχαιοτήτων ἀγνοεῖται καὶ σήμερον ἡ τύχη, διότι οἱ ἀπόγονοι τῶν φιλαρχαίων, μὴ διαπνεόμενοι πάντοτε ὑπὸ τῆς αὐτῆς πρὸς τὰς ἀρχαιότητας ἀγάπης, ἠδιαφόρουν διὰ τὴν τύχην τῶν εἰς τὴν κατοχήν των θησαυρῶν, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἐχάθησαν. Οὕτω αἱ διάφοροι ἀρχαιολογικαὶ συλλογαὶ αἱ σχηματισθεῖσαι ἐν Μ. Βρεταννίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἐγένοντο ἀφορμὴ νὰ στραφῇ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν φιλαρχαίων Εὐρωπαίων πρὸς τὴν ἑστίαν τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ, τὴν Ἑλλάδα.

Σημειωθήτω ἀκόμη μία ἄλλη καταστροφὴ πολὺ συχνή, ἡ ὁποία ἐγένετο εἰς τὰ ἑλληνικὰ ἀρχαῖα ὑπὸ περιηγητῶν: ἡ ἀναγραφὴ τῶν ὀνομάτων των ἐπὶ τῶν μνημείων

1. 2α ἔκδοσις, 1634. Τὸ βιβλίο τοῦτο εἰς οὐδεμίαν τῶν ἐν Ἀθήναις βιβλιοθηκῶν εὑρίσκεται. Θερμαὶ εὐχαριστίαι ὀφείλονται καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὴν Δρα L. H. Jeffery, ἥτις μετὰ συγκινητικῆς προθυμίας ἠρεύνησε σχετικῶς εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ashmolean Museum, γνωρίσασα ἡμῖν ἅπαντα τὰ αἰτηθέντα στοιχεῖα.

2. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 170.

3. Βλ. ἐνδεικτικῶς: A Description of the Collection of Ancient Marbles in the British Museum, (1812-1861), 10τομον. Ἔκδ. Βρετ. Μουσείου τὸν εἰκονογραφημένον κατάλογον τὸν ὁποῖον ἐξέδωκεν ἡ τὸ 1904 συγκροτηθεῖσα «Λέσχη τῶν Ἐρασιτεχνῶν» ἐν Ἀγγλίᾳ, μὲ τὴν εὐκαιρίαν ἐκθέσεως τὴν ὁποίαν ὠργάνωσε: Catalogue of the Burlington Fine Arts Club Exhibition of Ancient Greek Art, London, 1904, ὡς καὶ τοῦ Fr. Poulsen, Greek and Roman Portraits in English Country Houses (μετάφρ. εἰς τὴν ἀγγλικὴν ὑπὸ G. G. Richards), Oxford, 1923. Εἰς τὸ Βρεταννικὸν Μουσεῖον ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ἀναθηματικὰ ἀνάγλυφα ἐξ ἀνασκαφῶν, ἃς διενήργησεν ὁ λόρδος Aberdeen (1804), καὶ τὰ ὁποῖα μετεφέρθησαν εἰς Βρεταννίαν διὰ πλοίου ναυλωθέντος ὑπὸ τοῦ Ἔλγιν. Ἐκεῖ δὲ εὑρίσκεται, πλὴν τῶν Ἐλγινείων μαρμάρων, καὶ μικρὸν τμῆμα τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποκτήσει ὁ R. Cockerell (Travels in Southern Europe and the Levant, 1810 - 1817, 1903), ὡς καὶ ἄλλαι ἀρχαιότητες μεταφερθεῖσαι εἰς Ἀγγλίαν ὑπὸ ἄλλων ἐπισήμων ἢ ἰδιωτῶν Βρεταννῶν. Βλ. καὶ χαρακτηριστικὰ παραδείγματα ἀποκομίσεως ἀρχαιοτήτων ἐξ Ἑλλάδος εἰς *Annuario* XLVII-XLVIII (1969-1970), Disiecta membra del tempio di Poseidon a Capo Sunio, σελ. 417 κ.ἑ. (L. Beschi) καὶ *A.E.* 1972, Disiecta membra del tempio di Poseidon a Cupo Sunio (II), σελ. 173 κ.ἑ. (L. Beschi).

ἢ ἡ ἀποκοπὴ μελῶν, κυρίως τῶν κεφαλῶν τῶν ἀγαλμάτων, ὅταν ὑπῆρχε δυσκολία μεταφορᾶς ὁλοκλήρων τῶν ἔργων[1]· ἐπίσης, ἡ κολόβωσις τῶν ἐν ταῖς Μοναῖς ἀποκειμένων χειρογράφων διὰ τὴν ἀπόκτησιν μικκυλογραφιῶν ἦτο καὶ αὕτη συχνὴ περίπτωσις.

Ἀφ' ὅτου ἐγένετο τοῦ συρμοῦ ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ περιήγησις διαφόρων Εὐρωπαίων λογίων, ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι πολλάκις ἀνέσκαπτον ἢ ἠγόραζον ἀρχαιότητας ἐξ Ἑλλάδος[2]. Διὰ τῶν Ὁδοιπορικῶν, τὰ ὁποῖα συνέγραφον περιγράφοντες τὰς ἐντυπώσεις των καὶ δίδοντες ποικίλας πληροφορίας περὶ τοῦ τόπου καὶ τῶν σωζομένων μνημείων, ἐνίοτε καὶ περὶ τοῦ βίου τῶν κατοίκων τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν περιοχῶν, περὶ τῶν ἐνδυμα-

1. Cornelio Magni, Viaggi, II, 484. «Mancano quasi a tutte queste (metope) le teste, mentre chi non hà potuto esportare i corpi interi, si è contento di esse, per trasmetterle poi ad ornare le galerie, e gabinetti de' signori Grandi, e curiosi letterati in Roma per l'Italia, Francia, Espagna, Germania, e rimanente dell' Europa». Βλ. καὶ Du Loir, Le voyage du sieur —, contenu en plusieurs lettres écrites du Levant etc., Paris, 1654.

2. Ἐξ αὐτῶν, π.χ. ὁ G. Wheler εἶχε μετακομίσει καὶ ἀρχαιότητας (A Journey into Greece, London, 1682). Ὁ E. Dodwell (A Classical and Topographical Tour through Greece, during the Years 1801, 1805 and 1806, London, 1819), εἶχε διενεργήσει ἀνασκαφὰς καὶ κατήρτισε πλουσίαν συλλογὴν ἀρχαιοτήτων, ἐκτεθεῖσαν εἰς ἴδιον Μουσεῖον ἐν Ρώμῃ (Notice sur le Musée Dodwell et catalogue raisonné des objets qu'il contient, Rome, 1837). Τὰ ἀγγεῖα τῆς συλλογῆς του ἀπόκεινται νῦν, ἀγορασθέντα, εἰς τὴν Γλυπτοθήκην τοῦ Μονάχου. Ὁ περιηγητὴς Richard Pococke καὶ ὁ ζωγράφος Richard Dalton ἠρεύνησαν ἐπιπολαίως τὰ ἐρείπια τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ δὲ Γάλλος ἀρχιτέκτων Le Roy εἰς τὸ ἔργον του Ruines des plus beaux monuments de la Grèce, Paris, 1770, ἐξεπόνησεν ὡραῖα, οὐχὶ ὅμως ἀκριβῆ σχέδια (βλ. A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 57). Ὁ R. Chandler περιηγηθεὶς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν τὸ 1765 - 1766 ἔκαμε πολυτίμους ταυτίσεις ἐν σχέσει πρὸς τὴν τοπογραφίαν τῶν Ἀθηνῶν· ἀναχωρήσας ὅμως ἐξ Ἑλλάδος παρέλαβε πολλὰς ἐπιγραφὰς τὰς ὁποίας ἐξέδωκεν ὁ ἴδιος: Inscriptiones antiquae, pleraeque nondum editae: in Asia Minori et Graecia, praesertim Athenis, collectae, Oxonii 1774. Βλ. τοῦ ἰδίου καὶ ἄλλας ἐρεύνας εἰς Roman Antiquities (1797), ὡς καὶ τὸ Travels in Asia Minor and Greece, London, 1817 (third edition). Ὁ Ed. Clarke ἐπισκεφθεὶς τὰς Ἀθήνας τὸ 1801, παρ' ὅλον ὅτι ἐπικρίνει τὰς ἁρπαγὰς ἀρχαιοτήτων, ἀπεκόμισε, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, περίφημον χειρόγραφον τοῦ Πλάτωνος ἐκ Πάτμου καταλεηλατήσας ἐπίσης τοὺς κώδικας τῆς Μονῆς (βλ. Ἰ. Σακκελίωνος, *ΔΙΕ* 2 (1885) σελ. 427 - 428 καὶ Ἑλ. Βουραζέλη, ἔ.ἀ. σελ. 44 κ.ἑ.), ὑπὲρ τὰ χίλια νομίσματα καὶ ἀγγεῖα ἀλλαχόθεν, ὡς καὶ τὸ «ἄγαλμα τῆς Δήμητρος» ἐξ Ἐλευσῖνος, Description of the Greek Marbles brought from the Shores of the Euxine, the Archipelago, and the Mediterranean and deposited in the Vestibule of the University of Cambridge, Cambridge, 1809, ὡς καὶ Testimonies of different Authors respecting the Colossal Statue of Ceres, placed in the Vestibule of the public Library at Cambridge, July the 1st 1803; with a short Account of its Removal from Eleusis Nov. 1801, Cambridge 1809). Τὴν Καρυάτιδα τῶν Προπυλαίων τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἐλευσῖνος (τὸ λεγόμενον «ἄγαλμα τῆς Δήμητρος») εἶχεν ἀνεύρει ὁ Spon, τὸ ἐζήτουν δὲ οἱ Γάλλοι παρὰ τῶν Τούρκων ἀπὸ τοῦ 1676. Βλ. τοῦ ἰδίου, Travels in Various Countries of Europe, Asia and Africa, 1811 - 1823. Ὁ λόγιος ἰατρὸς Anthony Askew ἔφερεν ἐξ Ἀθηνῶν (1748) τὸ ἐξαίρετον ἀττικὸν ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον τοῦ Ξανθίππου (νῦν εἰς Βρεταννικὸν Μουσεῖον). Ὁ ἐφημέριος τῆς ἀγγλικῆς Levant Company τῆς Σμύρνης Edmund Chishull εἰς τὸ βιβλίον του Antiquitates Asiaticae, Λονδῖνον, 1728, περιγράφει τὰς ἀρχαιότητας τὰς ἐκ τῆς Ἑλλάδος ὑπ' αὐτοῦ διαρπαγείσας, τὰς ὁποίας ἐδώρησεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης. Βλ. περισσότερα στοιχεῖα εἰς Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ἀ. σελ. 173 κ.ἑ., εἰς E. Beulé, L'Acropole d'Athènes I, 74, ὡς καὶ Eug. Lovinesco, Les voyageurs Français en Grèce au XIXe s., Paris, 1909. Ἐπίσης, Δημ. Ν. Πασχάλη, Περιηγηταὶ ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ ΙΒ' μέχρι τοῦ Κ' αἰῶνος, *Ἐπετ. Κυκλαδικῶν Μελετῶν* 4 (1964) σελ. 231-324. Βλ. καὶ περὶ πλήθους διαρπαγῶν εἰς Βοιωτίαν, Φωκίδα, Δωρίδα, Λοκρίδα, Θεσσαλίαν, Εὔβοιαν, Ἀκαρνανίαν, Ἤπειρον, Αἴγιναν, Ἀρκαδίαν, εἰς J.L.S. Bartholdy, Voyage en Grèce, τόμ. 1, σελ. 44-45. Ἐκεῖ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Καθηγητοῦ Ἐμμ. Πρωτοψάλτη, ἔ.ἀ. σελ. ιζ', «δὲν ἀπέμεινεν οὔτε ἓν μνημεῖον ἀρχιτεκτονικόν, οὔτε εἷς κίων ἄθικτος». Βλ. καὶ περιγραφὰς τῶν Philippe Le Bas, Voyage archéologique en Grèce et en Asie Mineure, 1847-1868 (6 τόμοι) καὶ Charles Texier, Description de l'Asie Mineure, Paris, 1839-1849. Τὰ μνημεῖα τῆς Λυκίας ἠρεύνησεν ὁ Charles Fellows (1838-1843), βλ. A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 69.

σιῶν των κλπ., τὸ περὶ Ἑλλάδος ἐνδιαφέρον ηὐξήθη σημαντικῶς. Συχνότατα, συνώδευον τὰ κείμενά των διὰ διαφόρων σχεδίων ἢ χαλκογραφιῶν φιλοτεχνουμένων ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ εἰδικῶν ζωγράφων, οἵτινες τοὺς συνώδευον εἰς τὰς περιηγήσεις των[1]. Ἀντιστοίχως ὅμως ἐγενικεύθη καὶ ἡ διαρπαγή. Ὁ βίος τῶν Ἑλλήνων ἦτο τόσον ἄθλιος κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν καὶ ἡ δυσπραγία των τόσον ἀπερίγραπτος, ὥστε ἐνίοτε ἠναγκάζοντο νὰ πωλοῦν οἱ ἴδιοι τοὺς προγονικοὺς θησαυρούς, τοὺς ὁποίους εἶχον εἰς τὴν κατοχήν των, εἰς τοὺς ἐπιζητοῦντας νὰ τοὺς ἀποκτήσουν Εὐρωπαίους[2]. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι εἰς τὸν ζῆλον αὐτῶν τῶν περιηγητῶν ὀφείλονται καὶ θετικὰ καλά: αἱ ἤδη ἀναφερθεῖσαι ἀπεικονίσεις ἀρχαίων μνημείων καὶ τοπίων ἑλληνικῶν, αἱ περιεχόμεναι εἰς τὰ συγγράμματά των, ἀποτελοῦν πολύτιμον μαρτυρίαν διὰ τὴν κατάστασιν τῶν πρώτων, καὶ διὰ τὴν μορφὴν τῶν δευτέρων ἐπὶ Τουρκοκρατίας[3]. Ἡ ἔκδοσις τῶν λεπτομερειακῶν αὐτῶν Ὁδοιπορικῶν[4], ὅπου δίδονται συχνὰ καὶ πληροφορίαι περὶ παλαιοτέρων διαρπαγῶν μνημείων συνετέλεσεν «εἰς τὴν προαγωγὴν σοβαρωτέρων μελετῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀναζωπύρησιν τοῦ περὶ ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων ἐνδιαφέροντος» καὶ ἐν γένει τῶν κλασσικῶν σπουδῶν, μὲ ἐπίκεντρον τὴν Ἑλλάδα. Τότε ὅμως ἐσυστηματοποιήθη πλέον ἡ ἐκστρατεία διὰ τὴν ἀπόκτησιν ἀρχαίων, προοριζομένων νὰ κοσμήσουν τὰς συλλογὰς τῶν Εὐρωπαίων ἡγεμόνων διὰ τῶν παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ διαπεπιστευμένων πρεσβευτῶν των, οἵτινες ἐν συνεχείᾳ ἔδιδον σχετικὰς ἐντολὰς εἰς τοὺς κατὰ τόπους προξένους διὰ τὴν ἐπιτυχεστέ-

1. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 6 σημ. 1 καὶ ἀλλοῦ σποράδην. Βλ. ἐπίσης, W. Cole, Select Views of the Remains of Ancient Monuments in Greece, London, 1835. Th. du Moncel, Vues pittoresques des monuments d'Athènes, Paris, 1845. J. Paton, Mediaeval and Renaissance Visitors to Greek Lands, Princeton, N. J., 1951. Sh. Weber, Voyages and Travels in the Near East made during the XIX Cent., Princeton, N. J., 1952. Τοῦ ἰδίου, Voyages and Travels in Greece, the Near East and adjacent Regions made previous to the Year 1801, Princeton, N.J., 1953.

2. Τὸ αὐτὸ συνέβη τότε καὶ εἰς Ἰταλίαν ὅπου πολλαὶ πτωχεύσασαι οἰκογένειαι εὐγενῶν ἐπώλουν εἰς τοὺς περιοδεύοντας Ἄγγλους, πολύτιμα ἔργα ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν συλλογῶν τὰς ὁποίας παλαιότερον εἶχον καταρτίσει οἱ πρόγονοί των. Διὰ τοῦτο συχνὰ ἠκούετο ἐν Ἰταλίᾳ ἡ φράσις, ἡ ἀφορῶσα εἰς τοὺς Βρεταννοὺς ἀρχαιοθήρας: «Inglese italianato è un diavolo incarnato». Βλ. Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ἀ. σελ. 168, σημ. 116.

3. A. Boppe, Les peintres du Bosphore au XVIIIe siècle, Paris, 1911, ἰδίᾳ τὸ ἐν τέλει τοῦ βιβλίου τούτου παράρτημα. Ἐξαιρετικῆς σημασίας εἶναι τὰ ἐλεύθερα μὲν ἀλλὰ εὐσυνείδητα σχέδια τοῦ φλαμανδοῦ ζωγράφου J. Carrey, ἀνήκοντος εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ μαρκησίου de Nointel, Γάλλου πρεσβευτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Αὐτὰ ὅμως ἔμειναν ἐπ' ἀρκετὸν εἰς τὴν Bibliothèque Nationale τῶν Παρισίων ἀνέκδοτα (βλ. A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 55 καὶ ἐνταῦθα σελ. κε', σημ. 5).

4. Ὁ J. Spon, Voyage d'Italie, de Dalmatie, de Grèce et du Levant, Lyon, 1678, ὁ G. Wheler, A Journey into Greece, London, 1682, ὁ κόμης Choiseul-Gouffier, Voyage pittoresque de la Grèce, 1782-1824, ὁ R. Dalton, Antiquities and Views in Greece and Egypt with the Manners and Customs of the Inhabitants from Drawings made in the Spot, London, 1791, οἱ J. Stuart-N.Revett ἐκδόσαντες τὸ ἀξιοσημείωτον βιβλίον, The Antiquities of Athens, London, 1762-1816, εἶναι οἱ γνωστότεροι. Ὑπάρχει ὅμως σωρεία ἄλλων Εὐρωπαίων συγγραψάντων σχετικὰ βιβλία ἢ μελέτας περὶ ὧν βλ. Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ἀ. σποράδην, ἰδίᾳ σελ. 6 σημ. 7, σελ. 7 σημ. 8 καὶ 172 κ.ἑ. Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, βλ. Henri Omont, Missions archéologiques Françaises en Orient aux XVIIe et XVIIIe siècles, Paris, 1902 (δίτομον) καὶ J.P.J. Brants, Description of the Ancient Sculptures preserved in the Department of Greek and Roman Antiquities of the Museum of Archaeology of Leiden, κ.ἄ.π. Ἰδίᾳ βλ. τὸ σπουδαιότατον βιβλίον τοῦ Martin Leake, The Topography of Athens with some Remarks on its Antiquities, London, 1821. Οὗτος ἠρεύνησε μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1805 - 1807 τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ θεωρεῖται ὡς ὁ κυριώτερος θεμελιωτὴς τῆς ἀρχαιολογικῆς τοπογραφίας. Βλ. σχετικῶς A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 66.

ραν ἔκβασιν τῶν ἐπιχειρήσεών των[1]. Πολλάκις αἱ ἀρχαιοκαπηλικαὶ ἐνέργειαι ἐγένοντο καὶ κατόπιν τουρκικῶν φιρμανίων, τὰ ὁποῖα κατώρθωσαν νὰ ἀποσπάσουν οἱ Εὐρωπαῖοι φιλάρχαιοι πιέζοντες τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, ἥτις μεγάλην εἶχεν ἀνάγκην τῆς ὑποστηρίξεως τῶν Κυβερνήσεών των, ἢ προσφέροντες εἰς Τούρκους ἀξιωματούχους χρυσᾶ ὡρολόγια, τηλεσκόπια, κοσμήματα, ἀργυρᾶ ὅπλα, πολυτίμους καπνοσύριγγας ἢ καπνοθήκας, πήλινα ἢ κρυστάλλινα ἀγγεῖα κ.ἄ.π.[2]. Πολὺ συχνὰ ὅμως πᾶς ξένος πλοίαρχος ἀποβιβαζόμενος εἰς τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος ἢ τὰς νήσους ἔσπευδε τόσον αὐτός, ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοί, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλη τῶν πληρωμάτων ἀκόμη, νὰ ἁρπάσουν ἀρχαιότητας[3] ἢ νὰ χαράξουν τὰ ὀνόματά των ἐπὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων[4].

Τὰ μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, τὰ ὁποῖα εἶχον σεβασθῆ καὶ ὁ χρόνος καὶ οἱ ἄνθρωποι, παρέμενον μέχρι τινὸς ἄθικτα. Οὐδεὶς εἶχε τολμήσει νὰ σκεφθῇ τὴν σύλησίν των. Ἡ μοιραία των ὥρα ἔφθασεν, ὅτε ἐγένετο ἡ πολιορκία τοῦ Morosini τὴν 26 Σεπτεμβρίου 1687, ὁπότε οἱ μὲν Τοῦρκοι κατηδάφισαν τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, διὰ τὴν κατασκευὴν πυροβολείου, ὥστε νὰ τὸ χρησιμοποιήσουν ἐναντίον τοῦ στρατοῦ τοῦ Morosini, βόμβα δὲ τοῦ Königsmark κατηρείπωσε τὸν Παρθενῶνα, χρησιμοποιούμενον τότε ὡς πυριτιδαποθήκην. Ὀλίγον πρότερον εἶχον καταπέσει τμήματα τῶν Προπυλαίων ἐκ κεραυνοῦ (1656). Ἡ νίκη τοῦ Morosini ἐσήμανε τὴν βάρβαρον καταστροφὴν καὶ τοῦ κεντρικοῦ τμήματος τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος, λόγῳ ἀδεξιότητος τῶν τεχνιτῶν, οἱ ὁποῖοι διετάχθησαν νὰ καταβιβάσουν ἐξ αὐτοῦ τὰ ἀγάλματα. Τεμάχια ἐκ τῶν καταπεσόντων μελῶν τοῦ ὡραιοτέρου τῶν μνημείων τῆς ἑλληνικῆς

1. Δίδονται ἐνταῦθα ἐλάχιστα παραδείγματα: ὁ δοὺξ τοῦ Buckingham ὡς καὶ ὁ κόμης Arundel διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ Sir Thomas Roe ἐπρομηθεύθησαν ἀρχαιότητας ἑλληνικάς, ὁ βρεταννὸς πρεσβευτὴς Heneage Finch (1661-1669), κόμης τοῦ Winchelsea (βλ. Ἰ. Γεννάδιον ἔ.ἀ. σελ. 172). Ὁ Edward Wortley Montagu (1716), ὅστις ἐδώρησε τὰς μεταφερθείσας ἀρχαιότητας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Canterbury. Ὁ Sir Richard Worsley, Βρεταννὸς πρέσβυς ἐν Βενετίᾳ, παραμείνας ἐπὶ τρία ἔτη εἰς Ἀθήνας, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ εἰς Μ. Ἀσίαν, συναπεκόμισεν ὡρισμένα ἀρχαῖα, δημοσιευθέντα τὸ 1794 εἰς τὸ «Museum Worsleianum». Βλ. A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 65 καὶ Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ἀ. σελ. 175.

2. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 17.

3. Βλ. Rev. Th. S. Hughes, Travels in Sicily, Greece and Albania, London, 1820, I, 266 κ.ἑ. καὶ Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ἀ. σελ. 160· ἐπίσης, A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 65, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπὸ τῶν Ρώσων κατοχῆς τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου (1770), πολλοὶ δυτικοευρωπαῖοι πλοίαρχοι, ἰδίᾳ Ὁλλανδοί, μετέφερον εἰς Leiden ἀρχαῖα ἀγγεῖα ἐκ τῶν νήσων. Ἰδιαιτέραν δραστηριότητα ἀνέπτυξε τότε ὁ Pasch van Krienen, διενεργήσας ἀνασκαφὴν τοῦ λεγομένου «τάφου τοῦ Ὁμήρου» ἐν Ἴῳ. Βλ. Breve descrizione dell'Arcipelago, e particolarmente delle diciotto isole sottomesse l'anno 1771 al dominio russo, del conte Pasch di Krienen. Con un ragguaglio esatto di tutte le antichità da esso scoperte ed acquistate, e specialmente del sepolcro d'Omero e d'altri celebri personaggi. In Livorno, per Tomasso Masi e comp. 1773. Ἐπίσης, Graf Pasch van Krienen. Abdruck seiner italienischen Beschreibung des griechischen Archipelagus, mit Anmerkungen und einer Abhandlung über den Verfasser und seine Auffindung des Grabes Homer's auf Ios, aus dem Nachlasse, von Ludwig Ross. . . Halle, G. Schwetschkescher Verlag, 1860. Βλ. καὶ εἰς *Studia in honorem Stratis Andreadis*, Ἡ περὶ τὰ ἀρχαῖα δραστηριότης ὑποπροξένου τῆς Βρεταννίας στὴ Μύκονο (1821-1841), Ἀθῆναι, 1974, τόμ. III, σελ. 539 κ.ἑ. (Ἀθηνᾶ Γ. Καλογεροπούλου).

4. Cte L. Forbin, Voyage dans le Levant en 1817 et 1818, β' ἔκδοσις, Paris, 1819, σ. 20. L. Lalanne, Des pèlerinages en Terre Sainte avant les Croisades, Paris, 1845, σελ. 4, σημ. 3. Ἀκόμη καὶ ὁ Λόρδος Elgin ἐσκάλισε τὸ ὄνομά του εἰς κίονα τοῦ Παρθενῶνος. Βλ. σχετικῶς Γ. Κωνσταντινίδην, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν, Ἀθήνησι, 1876, σελ. 565.

ἀρχαιότητος ἔφθασαν τότε διὰ τῶν Γερμανῶν ἢ Δανῶν στρατιωτῶν, ὑπηρετούντων εἰς τὸν στρατὸν τῶν Ἑνετῶν, μέχρι καὶ τῆς Κοπεγχάγης[1].

Ὁ γραμματεὺς τοῦ Morosini San Gallo ἥρπασε τὴν γνωστὴν γυναικείαν κεφαλὴν τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος, τὴν ὁποίαν βραδύτερον ἠγόρασεν ὁ κόμης Laborde καὶ ἀπόκειται σήμερον, συνδεδεμένη μὲ τὸ ὄνομά του, εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Λούβρου[2]. Ὁ ἴδιος ὁ Morosini μετέφερε τότε εἰς Βενετίαν τρεῖς μαρμαρίνους λέοντας, τὸν γνωστὸν ἐκ Πειραιῶς, ἕνα ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τρίτον ἐκ Κεραμεικοῦ. Τέταρτος μετεφέρθη ἐκ Δήλου εἰς τὴν Βενετίαν, πιθανῶς τὸ 1716[3].

Ἡ καταστροφὴ τοῦ Παρθενῶνος, τὰ ἐρείπια τοῦ ὁποίου ἐκείτοντο πλέον χαμαὶ ἔδωκε νέον σύνθημα, τὸ περισσότερον καίριον, τῆς διαρπαγῆς καὶ τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἐφ' ὅσον ἅπαντες οἱ φιλόμουσοι Εὐρωπαῖοι ἐνδιεφέροντο διακαῶς πλέον νὰ ἀποκτήσουν ἔστω καὶ τμῆμα ἐκ τῶν μνημείων αὐτῆς.

Ἄλλος ἡγεμὼν ὅστις ἔδωκεν ἐντολὰς διὰ τὴν ἀπόκτησιν χειρογράφων ἦτο ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ', διὰ τοῦ ὑπουργοῦ του Colbert, εἰς τὸν Γάλλον παρὰ τῇ Πύλῃ πρέσβυν (1670-1671) Charles François Olivier, marquis de Nointel[4]. (Εἰς πρωτοβουλίαν τοῦ de Nointel ὀφείλονται τὰ ἀπεικονίσματα τῶν ἀετωμάτων τοῦ Παρθενῶνος, τὰ ὁποῖα ἐφιλοτέχνησεν ὁ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ του ζωγράφος Jacques Carrey[5]). Εἰς ἔκθεσίν του ὅμως σταλεῖσαν τὸ 1674, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀρχαιότητας τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ Παρθενῶνος, «σαφῶς μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἁρπακτικῆς διαθέσεως, τῆς ἐκδηλουμένης καὶ πρὸ τῆς τοῦ Παρθενῶνος καταστροφῆς, ἣν προβάλλουσί τινες ὡς δῆθεν ἐλαφρύνουσαν τὸ ἔγκλημα τῆς μετὰ ταῦτα συλήσεως»[6].

Δὲν πρέπει νὰ παραλειφθῇ καὶ μία ἄλλη αἰτία καταστροφῆς τῶν ἀρχαίων μνημείων. Τὸ μάρμαρον καιόμενον ἀποδίδει ἀρίστης ποιότητος ἄσβεστον. Οὕτω, εἰς χώρους τῆς Ἑλλάδος βρίθοντας ἀρχαίων μνημείων, ἐγκατεστάθησαν ὑπὸ τῶν ἐντοπίων ἢ ὑπὸ τῶν Τούρκων κλίβανοι ὅπου κατεστράφη τελείως πλῆθος ἀρχαιοτήτων. Ὡς γνωστόν, εἰς τὸ Ὀλυμπιεῖον τῶν Ἀθηνῶν ἀνευρέθησαν περὶ τοὺς 15 κλίβανοι. Τὸν 18ον αἰῶνα, ὁ βοε-

1. De Laborde, Athènes au XVe, XVIe et XVIIe siècles, Paris, 1854, II, σελ. 238 καὶ Bröndstedt, Voyage et recherches dans la Grèce, σελ. 171. E. Breton, Athènes, σελ. 117. Βλ. Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ἀ. σελ. 183-184, σημ. 118.

2. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 184, συνέχεια σημ. 118 καὶ σελ. 186 κ.ἑ. Ἐπίσης, Frank Brommer, Die Skulpturen der Parthenon-Giebel, Mainz, 1963, σελ. 36, πίν. 132. Μορφὴ G.

3. Ph. Bruneau - J. Ducat, Guide de Délos. Ἔκδοσις τῆς École Française d'Athènes, 1965, σελ. 113, σημ. 1.

4. De Laborde, Documents inédits ou peu connus sur l'histoire et les antiquités d'Athènes, Paris, 1854, σελ. 24-28, ὅπου ἡ σχετικὴ ἀλληλογραφία μεταξὺ Colbert καὶ de Nointel. Ὁ πρὸ τοῦ de Nointel πρέσβυς, de la Haye, «envoya, en deux fois, plus de cent manuscrits en cette langue (grecque), parmy lesquels il y en a trois qui n'ont point de prix et plusieurs très considérables»· βλ. Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ἀ. σελ. 192.

5. Ὁ Sander Pierron, καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Λιέγης, δὲν πιστεύει ὅτι εἶναι ἔργα τοῦ Carrey. Βλ. *Messager d'Athènes*, 26 Ὀκτωβρίου, 1926, ἀλλὰ καὶ H. Omont, Athènes au XVIIe s., Paris, 1898, πίν.1-19. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 192, σημ. 120. Heberdey, *ÖJh* 31 (1939) «Untersuchungen zu den Zeichnungen facques Carrey's», σελ. 96. G. Lippold, Griechische Plastik, εἰς Handbuch der Archäologie, III, I, München, 1950, σελ. 148. A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 55.

6. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 195.

βόδας τῶν Ἀθηνῶν, Χατζῆ Ἀλῆ Χασεκῆς, μετέβαλεν εἰς ἄσβεστον ὁλόκληρον κίονα[1]. Ὡρισμένα μνημεῖα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀκόμη ὄρθια, ὡς ὁ ἰωνικὸς ναὸς τοῦ Ἰλισσοῦ, κατεδαφίσθησαν διὰ νὰ χρησιμοποιηθῇ τὸ ὑλικόν των εἰς τὰς ὀχυρώσεις, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο ὑπὸ τῶν Τούρκων[2].

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰ. ἱδρύθησαν κρατικὰ Μουσεῖα ἐν Εὐρώπῃ, εἰς τὰ ὁποῖα περιελήφθησαν πολλὰ τῶν διαρπαγέντων ἐξ Ἑλλάδος ἀρχαίων[3], ηὐξήθη ὅθεν τὰ μέγιστα τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀπόκτησιν νέων. Ὁ Choiseul-Gouffier, Γάλλος εὐπατρίδης, πρέσβυς εἰς Κωνσταντινούπολιν, εἶναι ὁ πρῶτος ὅστις, πλὴν τῆς ἀποστολῆς διαφόρων πρακτόρων του, διὰ τὴν ἄγραν χειρογράφων τὰ ὁποῖα ἐπεθύμει νὰ ἀποκτήσῃ, ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἤρχισε τὴν διαρπαγὴν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνος[4]. Μετὰ τὴν φοβεράν, ἀλλὰ καὶ ἀκατανόητον καταστροφὴν 1200 ἀρχαίων ἐπιγραφῶν τὰς ὁποίας ἀντέγραψε μέν, ἀλλ' ἀπέξεσε κατόπιν ὁ Γάλλος ἀββᾶς Michel Fourmont[5], — εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ ἐντολὴν τῆς Académie des Inscriptions et Belles Lettres —, ὁ κόμης Choiseul-Gouffier κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ, ἐν ἔτει 1784, τὴν ἔκδοσιν φιρμανίου καὶ ἤρχισεν ἐρευνῶν τὰ ἐν τῇ Ἀκροπόλει κατακείμενα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐρείπια, χρησιμοποιήσας πρὸς τοῦτο τὸν ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ του ζωγράφον, μετέπειτα πρόξενον τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις, Louis Sébastien Fauvel, ὅστις τοῦ ἐξησφάλισε τμῆμα τῆς ζωφόρου καὶ μίαν τῶν μετοπῶν τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ Παρθενῶνος[6] (ἀπόκεινται νῦν εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Λούβρου). Εἴκοσι ἓξ κιβώτια μὲ ἀρχαιότητας ἐξ Ἀκροπόλεως καὶ ἄλλων σημείων τῶν Ἀθηνῶν ἀπέστειλε βραδύτερον ἐν Γαλλίᾳ πρὸς τὸν Choiseul-Gouffier ὁ Fauvel. Πάντα ταῦτα ὅμως ἐπέπρωτο νὰ μὴ φθάσουν ποτὲ εἰς τὸν παραλήπτην των, λόγῳ τῆς ἐν τῷ μεταξὺ ἐκρήξεως τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ πολέμου[7]. Χαρακτηριστικὸν τῆς ἀληθοῦς μανίας ἥτις ἐκυρίευσε τοὺς ξένους «ἐπιδρομεῖς» διὰ τὴν ἐκ τῆς Ἑλλάδος διαρπαγὴν ἀρχαίων, εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ἄνθρωποι

1. A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 27.

2. A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 65.

3. Π.χ. τὸ Μουσεῖον τοῦ Βατικανοῦ καὶ τῶν Conservatori, ὡς καὶ τὸ Museum Capitolinum, κυρίως μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς πρώτης συλλογῆς Albani (1734). Τὸ 1759 ἱδρύθη τὸ Βρεταννικὸν Μουσεῖον ἐν Λονδίνῳ, τὸ 1792 τὸ Museum Pio-Clementinum τοῦ Βατικανοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον, τὸ 1808, περιελήφθη καὶ τὸ Μουσεῖον Chiaramonti (A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 62, 63). Τὸ 1808 τὸ Μουσεῖον τοῦ Λούβρου ἠγόρασε τὴν Συλλογὴν Borghese.

4. Ὁ κόμης Choiseul-Gouffier συνέγραψε τὸ Voyage pittoresque de la Grèce, 1782-1824, 3 τόμοι. Ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας τὸ 1776, ἐπανελθὼν ἐκ νέου τὸ 1785. Βλ. Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ἀ. σελ. 204 κ.ἑ. Οὗτος ἐχάραξε καὶ τὸ ὄνομά του δὶς ἐπὶ κιόνων τοῦ Θησείου, τὸ 1776 καὶ τὸ 1785. Ἐπίσης, πρῶτος ἐφρόντισε διὰ τὴν ἐκπόνησιν ἐκμαγείων, ὡς καὶ σχεδίων τοῦ Μνημείου τοῦ Λυσικράτους.

5. Raoul Rochette, Deux lettres à comte d'Aberdeen, sur l'authenticité des inscriptions de Fourmont, Paris, 1819. σ. 10. C. Pouqueville, Voyage de la Grèce, 1826, σ. 532 - 534. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 197 κ.ἑ. Ὁ Fourmont εἶχε σταλῆ ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' διὰ τὴν προμήθειαν ἀρχαίων χειρογράφων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κ.ἀ. τὸ 1730.

6. E. Beulé, L'Acropole d'Athènes, Paris, 1853-1854, I, 714. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 119. Βλ. καὶ A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 65.

7. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 206 κ.ἑ. Μετεφέρθησαν ἐκ τῆς Μάλτας εἰς Λονδῖνον καὶ ἀπόκεινται νῦν εἰς τὸ Βρεταννικὸν Μουσεῖον. Βλ. καὶ W. St. Clair, Lord Elgin and the Marbles, London, 1967 (Oxford University Press), σελ. 268.

τοῦ Choiseul-Gouffier εἶχον ἕτοιμον σχέδιον μετακομίσεως ὁλοκλήρου τοῦ σωζομένου ἀκεραίου ναοῦ τοῦ Ἡφαίστου (Θησείου) ἐν Γαλλίᾳ[1].

Ἡ μεγαλυτέρα καὶ πλέον καταστροφικὴ σύλησις ἀρχαίων μνημείων οὐχὶ μόνον ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ὡς κοινῶς πιστεύεται, ἀλλὰ ἐξ ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Λόρδου Ἔλγιν, πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ἀπὸ τοῦ 1799 μέχρι τοῦ 1803[2]. Ἡ ἐπιχείρησις, ἡ ὑπὸ τοῦ Ἔλγιν ἀναληφθεῖσα, ἐπραγματοποιήθη κατόπιν λεπτομερῶς προδιαγεγραμμένου σχεδίου, λίαν ἐπιτυχῶς ὀργανωθέντος καὶ ἄριστα ἐκτελεσθέντος ὑπὸ μιᾶς ὁμάδος ἀξίων πρακτόρων του, οἵτινες δὲν ἐφείσθησαν κόπων οὐδὲ τῶν χρημάτων τοῦ κυρίου των, ἀλλά, ἐργασθέντες μὲ μεγάλην ἐπιμονὴν καὶ ἀκάματον ζῆλον, περιελθόντες τὸν ἑλληνικὸν ἠπειρωτικὸν χῶρον καὶ τὰς νήσους, ἀπεγύμνωσαν τὸν τόπον ἀπὸ πλῆθος σημαντικῶν μνημείων. Παρὰ τὸν μεγάλον ἀριθμὸν τῶν ἀποκομισθέντων ἀρχαίων καλλιτεχνημάτων, τὰ σπουδαιότερα τῶν ὁποίων ἦσαν τὰ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν διαρπαγέντα, ἅπαντα ἔφθασαν τελικῶς εἰς Ἀγγλίαν εἰς διάστημα 28 ἐτῶν, μεταφερθέντα συνολικῶς εἰς 250 περίπου κιβώτια[3].

Εἰς τὰς *Ἐφημερίδας* τοῦ Ἰωάννου Μπενιζέλου ἀναγράφεται: «Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους τῶν [17]99 ὁ μιλὸρ Ἔλγκιν, πληρεξούσιος πρέσβυς τῆς Βρεταννίας παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ Πόρτᾳ, ἔστειλε εἰς Ἀθήνας τεχνίτας Ρωμαίους καὶ Ἀναπολιτάνους διὰ νὰ κατασκάψουν καὶ νὰ ἐρευνήσουν εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς γῆς διὰ μάρμαρα καὶ κτίρια παλαιὰ καὶ νὰ κατεβάσουν ἀπὸ τὸν περίφημον ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἐκεῖνα τὰ ἀξιολογώτατα ἀγάλματα καὶ ἀνδριάντας, τὰ ὁποῖα ἔδιδον θάμβος καὶ ἔκπληξιν εἰς ὅλους τοὺς περιηγητάς»[4]. Καθ' ἃ ὁ ἴδιος ὁ λόρδος Ἔλγιν ἔγραφε τὸ 1815 εἰς ἐπιστολήν του πρὸς τὸν Ἰταλὸν γλύπτην Canova, ἡ συγκρότησις τῆς ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς του ἀπετέλει πραγμάτωσιν «εὐχῆς καὶ σκοποῦ, ὃν εἶχε διάπυρον ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἕκτου ἔτους τῆς ἡλικίας του». Ὅτε ὁ Ἔλγιν ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ ὡς πρεσβευτὴς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ γνωστός του ἀρχιτέκτων, ὁ κατασκευάσας τὴν ἐν Σκωτίᾳ ἔπαυλίν του (Broomhall), μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1796-1799[5], ὁ Thomas Harrison, τοῦ συνέστησεν ὅτι «ἐκμαγεῖα τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιοτήτων μεγάλως ἤθελον συμβάλει εἰς ἀναζωπύρησιν

1. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 108.

2. Περὶ τοῦ Ἔλγιν βλ. κυρίως Ἀντώνιον Μηλιαράκην, Περὶ τῶν Ἐλγινείων Μαρμάρων, εἰς *Ἑστίαν*, ΙΣΤ' ἀριθ. 669-676 τῆς 23 Ὀκτωβρίου - Δεκεμβρίου 1888 σελ. 681-685, 697-700, 713-718, 729-732, 744-747, 767-772, 777-780 καὶ 793-799. The Sculptures of Parthenon with an Introduction and Commentary ὑπὸ A. H. Smith, London, 1910. Ἔκδοσις Βρεταννικοῦ Μουσείου. A. Michaelis, Der Parthenon, Λειψία, 1870, 1871, σελ. 73 κ.ἑ. A. H. Smith, Lord Elgin and his Collection εἰς *JHS* 36 (1916) σελ. 163-372. A. H. Smith, A short Guide to the Sculptures of the Parthenon in the British Museum (Elgin Collection), London, 1925. 2α ἔκδ. μετὰ 40 εἰκόνων. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σποράδην. A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 65. Βλ. ἐπίσης τὴν ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαν (σελ. κς', σημ. 7) σημαντικήν, νεωστὶ ἐκδοθεῖσαν, μελέτην τοῦ William St. Clair, Lord Elgin and the Marbles, London, 1967 (Oxford University Press).

3. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 6 καὶ 48.

4. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 1-2. Βλ. καὶ W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 2 καὶ 5.

5. W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 5, 7, 180. Βλ. καὶ A. Michaelis, Ancient Marbles in Great Britain, 1882· τοῦ αὐτοῦ, Supplement on Marbles at Broomhall, *JHS* 5 (1884), σελ. 143 κ.ἑ.

τῶν καλῶν τεχνῶν ἐν Ἀγγλίᾳ»[1]. Ἡ ἰδέα ἐφάνη εἰς τὸν Ἔλγιν ἀρίστη, ὅθεν καὶ ὑπέβαλε σχετικὴν πρότασιν πρὸς τὴν Βρεταννικὴν κυβέρνησιν, νὰ ἀναλάβῃ ἡ ἰδία ἢ τοὐλάχιστον νὰ τὸν συνδράμῃ εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον. Ἐζήτησε δηλαδὴ τότε τὴν πραγματοποίησιν λήψεως ἐκμαγείων, ἀρχιτεκτονικῆς ἀποτυπώσεως τῶν ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων, ὡς καὶ ἀπεικονίσεως τῶν σπουδαιοτέρων ἱστορικῶν τοπίων τῆς Ἑλλάδος. Ἡ πρότασίς του ὅμως δὲν ἐγένετο δεκτή, διὰ τοῦτο καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ σχέδιον αὐτὸ μόνος του, φροντίσας ὅπως προσλάβῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του τὰ κατάλληλα πρόσωπα. Οὕτω, ἀπηυθύνθη εἰς τὸν ἐκ Νεαπόλεως γνωστὸν Ἰταλὸν τοπιογράφον Giovanni Battista Lusieri[2], ὅστις ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος παράγων τῆς ὁμάδος τοῦ Ἔλγιν, καὶ μέχρι τοῦ θανάτου του —τὸ 1821— ἔκαμε πᾶν τὸ ἀνθρωπίνως δυνατὸν διὰ νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἐπιθυμίας τοῦ κυρίου του, πρὸς κατάρτισιν τῆς συλλογῆς του. Αὐτὸς κατηύθυνε τὰς ἐργασίας ἀπογυμνώσεως τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Προσελήφθησαν ἐπίσης δύο περὶ τὴν «ἀρχιτεκτονικὴν εἰδικοί», ὁ Sebastian Ittar[3] καὶ ὁ Vincenzo Balestra. Ὡς ἰχνογράφος καὶ σχεδιαστὴς ἐχρησιμοποιήθη ἰδιότυπος ἀλλὰ λίαν προικισμένος ζωγράφος, Τάταρος ἐξ Ἀστραχάν, ὁ Theodor Iwanovitch[4]. Στενοὶ συνεργάται τοῦ Ἔλγιν διὰ τὴν διαρπαγὴν τῶν μνημείων, ἀσχοληθέντες μὲ ἀληθινὸν πάθος εἰς τὸ ἀνίερον τοῦτο ἔργον, ὑπῆρξαν καὶ δύο ἱερωμένοι: ὁ ἐφημέριος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βρεταννικῆς πρεσβείας Philip Hunt[5], καὶ ὁ Dr Carlyle[6], καθηγητὴς τῆς ἀραβικῆς ἐν Canterbury. Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ἄνδρες ἀρχικῶς ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἀπόκτησιν, διὰ λογαριασμὸν τοῦ εὐπατρίδου αὐθέντου των, παλαιῶν χειρογράφων κωδίκων, ἐπιδείξαντες ἀπίθανον ἁρπακτικὴν μανίαν. Εἰς τὸν δεύτερον ἐξησφάλισεν ὁ Ἔλγιν ἄδειαν νὰ ἐξετάσῃ χειρόγραφα ἀποκείμενα ἐν τῷ Σεραγίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἔρευνα συνεχίσθη καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας συλλογὰς ὑπαρχούσας εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν, εἰς τὰς παρακειμένας νήσους, εἰς τριάκοντα Μονὰς τοῦ Ἄθω, ὡς καὶ εἰς ἄλλας εὑρισκομένας εἰς τὴν ὑπόλοιπον ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου[7]. Καρπὸς τῶν περιηγήσεων αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ ἁρπαγὴ πολλῶν χειρογράφων, ὡς καὶ ἡ σύνταξις εἰδικοῦ καταλόγου ἄλλων, τὰ ὁποῖα ἐπεσήμανε μὲν ὁ Carlyle, δὲν κατώρθωσεν ὅμως νὰ τὰ ἀποκτήσῃ τότε διὰ λογαριασμὸν τοῦ αὐθέντου του. Ὁ Hunt εἶχεν ἐπίσης σταλῆ ὑπὸ τοῦ Ἔλγιν «πρὸς θήραν

1. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 6. Βλ. καὶ W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 7.

2. Τοῦτον ὁ D. E. Clarke, Travels in various Countries of Europe, Asia and Africa, London, 1816 - 1818, 2α ἔκδ. (VI, 205) χαρακτηρίζει «ἂν ὄχι ποιητήν, ὅμως ἱστοριογράφον τῆς φύσεως». W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 28 κ.ἑ.

3. Οὗτος, περιηγηθεὶς πολλοὺς ἑλληνικοὺς τόπους, φθάσας μέχρι τῆς Ἠπείρου, ἐσχεδίασε πολλὰ μνημεῖα καὶ τοπία ἑλληνικά, τὰ δὲ σχέδιά του ταῦτα ἀπόκεινται νῦν εἰς τὸ Βρεταννικὸν Μουσεῖον. Βλ. καὶ W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 31.

4. D. E. Clarke, ἔ.ἀ. VI, σελ. 376. Ὁ Iwanovitch εἶχε διακριθῆ μεταξὺ τῶν ἐν Ρώμῃ ζωγράφων, ἐφιλοτέχνησε δὲ ἐν Ἑλλάδι πολλὰ ἰχνογραφήματα, ἀπεικονίσας διάφορα μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν. Τὰ ἔργα του εὑρίσκονται σήμερον εἰς τὸ Βρεταννικὸν Μουσεῖον. Ἀναφέρεται συχνὰ ὑπὸ ὡρισμένων Εὐρωπαίων ὡς ὁ «Καλμοῦκος τοῦ Ἔλγιν». Βλ. W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 30 κ.ἑ.

5. Οὗτος περιῆλθεν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ πράκτορες τοῦ Ἔλγιν, σχεδὸν ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν πρὸς ἐπισήμανσιν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν. Βλ. καὶ W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 6.

6. W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 10.

7. Memorandum on the Subject of the Earl of Elgin's Pursuits in Greece (ἔκδ. β', 1811, σελ. 36-37). Βλ. καὶ W. St. Clair ἔ.ἀ. σελ. 74 κ.ἑ.

χειρογράφων εἰς τὸ "Ἅγιον Ὄρος», ἡ συμβολή του ὅμως δὲν ἐσταμάτησεν ἐκεῖ. Ὑπῆρξε πολύτιμος εἰς τὸν πάτρωνά του, διότι περιερχόμενος τὴν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν, συχνὰ μὲ ἡμιεπισήμους διπλωματικὰς ἀποστολάς, ἐπεσήμαινε τὴν ὕπαρξιν σπουδαίων ἀρχαιοτήτων ἢ ἀνήρπαζεν ὅ,τι ἠδύνατο[1]. Ὁ Hunt καὶ ὁ Lusieri ὑπῆρξαν οἱ δύο κύριοι πράκτορες τοῦ Ἔλγιν, οἱ δραστηριώτερον πάντων τῶν ἄλλων ἐργασθέντες διὰ τὸν πλουτισμὸν τῆς συλλογῆς του. Διεκρίνοντο ἀμφότεροι διὰ πρωτοφανῆ θρασύτητα, διότι μετῆλθον πᾶν μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἀποστολῆς των. Τὸ μέγα δυστύχημα διὰ τὰς ἀρχαιότητας τῆς Ἑλλάδος ἦτο ὅτι, τόσον ὁ Ἔλγιν, ὅσον καὶ οἱ δύο οὗτοι ἀδίστακτοι ἄνδρες, διέθετον ὀξὺ καλλιτεχνικὸν αἰσθητήριον, δυνάμενοι οὕτω νὰ ἐπιλέγουν πρὸς διαρπαγὴν τὰ καλύτερα ὑπάρχοντα μνημεῖα. Καὶ τῶν δύο ἡ ἱκανότης αὕτη καθίσταται φανερὰ ἐκ τῶν ὑπομνημάτων-ἐπιστολῶν τὰς ὁποίας ἀπέστελλον εἰς τὸν κύριόν των, κατόπιν ἑκάστης περιοδείας των, ἢ πραγματοποιήσεως ἐργασίας τινός[2]. Εἰς τὴν ὅλην ἐργασίαν προσέφερε μεγάλην βοήθειαν ὁ τότε γραμματεὺς τοῦ Ἔλγιν William Richard Hamilton[3], ὅστις περιηγήθη ἐπίσης πολλοὺς ἑλληνικοὺς τόπους, σημειῶν ποῦ ὑπῆρχον ἐνδιαφέροντα μνημεῖα. Ἡ ὁμὰς τοῦ Ἔλγιν ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν 22 Ἰουλίου τοῦ 1800, φέρουσα συστατικὰς ἐπιστολὰς πρὸς τὸν πρόξενον τῆς Βρεταννίας Σπυρίδωνα Λογοθέτην Χωματιανὸν «παρ' ᾧ ὤφειλον νὰ καταθέτωσιν ὅ,τι γλυπτὸν εὕρισκον ἄξιον μεταφορᾶς εἰς Λονδῖνον»[4]. Εἰς τὴν ὁμάδα μετεῖχον καὶ εἰδικοὶ τεχνῖται διὰ τὴν ἐκπόνησιν ἐκμαγείων, οἱ ὁποῖοι ἀμέσως ἐπρομηθεύθησαν ὅσα ἀπὸ τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὴν ἐργασίαν των ὑλικὰ δὲν εἶχον φέρει ἐκ τῆς Ἰταλίας.

Διὰ νὰ δυνηθῇ ἡ «συνοδεία» αὕτη νὰ ἀρχίσῃ τὸ ἔργον της, ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Πρὸς τοῦτο ὅμως ἀπῃτεῖτο εἰδικὸν φιρμάνιον παρὰ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, —ὁ Τοῦρκος δισδάρης ἐπέτρεπε συντόμους ἐπισκέψεις ἢ ἀπηγόρευε τὴν εἴσοδον εἰς τοὺς ξένους, κατὰ μαρτυρίαν πολλῶν περιηγητῶν, περιφρουρῶν οὕτω καὶ τὰ μνημεῖα— τὴν ἔκδοσιν τοῦ ὁποίου δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ ἀμέσως. Εἶχεν ὅμως ὁ Ἔλγιν τὴν ἱκανότητα νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν νὰ ἀποκομίσῃ δύο σπουδαῖα μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος, τὰ ὁποῖα ἐζήτουν ἐπιμόνως ἀπὸ τοῦ 1718 ξένοι ἡγεμόνες καὶ ἰδιῶται[5]. Πρόκειται

1. Οὕτω, προσορμισθεὶς εἰς Καλλίπολιν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1801 ἀνήρπασεν ἐκεῖθεν «ἀκέφαλον ἄγαλμα καὶ δύο ἐπιγραφὰς» (IG ἀρ. 495 καὶ 2012) ἀποκειμένας σήμερον ἐν τῷ Βρεταννικῷ Μουσείῳ, ἐνῷ ἀργότερον διελθὼν τυχαίως ἐκ τῆς Ἁλικαρνασσοῦ καὶ τῆς Κνίδου ἀπεκόμισε καὶ ἐκεῖθεν ἀρχαιότητας, τὰς ὁποίας ἐφόρτωσεν εἰς τὸ πλοῖον του, ἐσημείωσε δὲ λεπτομερῶς ἄλλων ἀξιολόγων μνημείων τὴν ὕπαρξιν, τὰ ὁποῖα δὲν ἠδυνήθη τότε νὰ μεταφέρῃ.

2. «Πιστεύσατε, παρακαλῶ», γράφει ὁ Lusieri εἰς ἐπιστολήν του πρὸς τὸν Ἔλγιν, «ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐξ Ἀθηνῶν εἶναι εἰς ἄκρον ἐνδιαφέρον οὐ μόνον διὰ τὴν φήμην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τέλειον τοῦ ἔργου». Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 25. Καὶ ἀλλοῦ: «Ἂν δὲν δυνηθῶ νὰ λάβω τὸ Πανδρόσειον ὁλόκληρον, δὲν ἀπελπίζομαι περὶ μιᾶς τῶν Καρυατίδων. Τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου εἶναι πτωχῆς ἀρχιτεκτονικῆς, πολὺ ὀγκῶδες, τὰ γλυπτά του δὲν εἶναι τῆς ἀρίστης τέχνης οὐδὲ καλῶς διατηρημένα. . .» (Ἐπιστολὴ 11 Ἰανουαρίου 1802). Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 18.

3. Οὗτος διωρίσθη ἀργότερον πρέσβυς τῆς Βρεταννίας ἐν Νεαπόλει, μετὰ ταῦτα ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ὑπῆρξε δὲ καὶ γραμματεὺς τῆς Society of Dilettanti καὶ ἐκ τῶν συμβούλων τοῦ Βρεταννικοῦ Μουσείου. Βλ. Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ἀ. σελ. 8. καὶ W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 6 κ.ἀ.

4. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 10. Πρβλ. ἐνταῦθα, σελ. κζ', σημ. 4. Βλ. καὶ W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 50.

5. Ἐκ τοῦ σημ. Γκιαοὺρ-κιοϊ ἢ Γενῆ-Χισάρ. Ἀπόκεινται καὶ τὰ δύο εἰς τὸ Βρεταννικὸν Μουσεῖον. Ἡ διαρπαγή των προεκάλεσε πρωτοφανῆ θρῆνον εἰς τοὺς Ἕλληνας κατοίκους τῆς περιοχῆς, οἵτινες ἀπέδιδον εἰς αὐτὰ μαγικὰς καὶ θεραπευ-

περὶ τῆς περιφήμου βουστροφηδὸν ἐπιγραφῆς καὶ ἑνὸς καλοῦ ἀναγλύφου ἐκ Σιγείου, τὰ ὁποῖα ἐστάλησαν εἰς 'Αγγλίαν.

'Ως πρεσβευτὴς μεγάλης δυνάμεως, εἰς τὴν φιλίαν τῆς ὁποίας ἀπέβλεπεν ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις, κατώρθωσεν ἐν τέλει ὁ Ἔλγιν νὰ λάβῃ φιρμάνιον δι' οὗ τοῦ ἐπετρέπετο νὰ παραλάβῃ ἐκ τῆς 'Ακροπόλεως τῶν 'Αθηνῶν «πᾶν γλυπτὸν φέρον γράμματα ἢ μορφάς». Εἶναι χαρακτηριστικαὶ αἱ ἐντολαὶ τὰς ὁποίας ὁ Βρεταννὸς πρεσβευτὴς ἔδωκε σχετικῶς εἰς τὸν Lusieri: «'Επιθυμῶ νὰ ἔχω ἐκ τῆς 'Ακροπόλεως πραγματικὰ δείγματα ἑκάστου ἀντικειμένου ἢ ἀρχιτεκτονικοῦ κοσμήματος, ἑκάστου γείσου, ἑκάστης ζωφόρου, ἑκάστου κιονοκράνου, τῆς διακοσμήσεως τῶν ὀροφῶν, τῶν ραβδωτῶν κιόνων, δείγματα τῶν διαφόρων ἀρχιτεκτονικῶν ρυθμῶν καὶ τῶν παραλλαγῶν αὐτῶν τῶν ρυθμῶν, τῶν μετοπῶν καὶ τῶν τοιούτων, ὅσον ἔνεστι πλείω. 'Επὶ τέλους πᾶν ὅ,τι γλυπτόν, μετάλλια καὶ περίεργα μάρμαρα, ἅτινα δύνανται νὰ εὑρεθῶσι δι' ἐνδελεχοῦς καὶ ἀκαμάτου ἀνασκαφῆς. Αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται δέον νὰ ἐπιδιωχθῶσιν ὅσον ἔνεστι δραστηριώτερον, οἱονδήποτε καὶ ἂν ὑπάρξῃ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν!!.»[1]. Ἡ σύλησις τοῦ Ἱεροῦ Βράχου ἤρχισεν ἀμέσως: ἀπεκομίσθησαν πολλαὶ ἐπιγραφαὶ κατακείμεναι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐγένοντο πρόχειροι ἀνασκαφαί, ὡς καὶ καθαρισμὸς τοῦ 'Ερεχθείου ἐκ τῶν διαφόρων προσκτισμάτων. Ταυτοχρόνως, κατεβιβάσθησαν κατὰ τὸν βαρβαρώτερον τρόπον γλυπτὰ τοῦ Παρθενῶνος[2]. Διετυπώθη ὑπὸ τοῦ Hunt τότε καὶ ἡ ἀπίστευτος πρότασις: «Ἂν εὑρίσκετο ἐν Πειραιεῖ μέγα 'Αγγλικὸν πολεμικὸν πλοῖον, ἠδυνάμεθα νὰ ἀποκομίσωμεν ὁλόκληρον τὸ κομψὸν ἐκεῖνο κτίσμα [τὴν πρόστασιν τῶν Κορῶν τοῦ 'Ερεχθείου] ἀντὶ μιᾶς μόνον κόρης»[3]. Εἶναι γνωστὴ ἡ καταστροφή, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν ἐκ τῆς διαρπαγῆς ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν καὶ γλυπτῶν ἐνσωματωμένων εἰς αὐτὰ καὶ τὰ δύο θαυμάσια μνημεῖα τῆς 'Ακροπόλεως, ὁ Παρθενὼν καὶ τὸ 'Ερέχθειον, συνοψίζεται δὲ ἐξαίρετα εἰς μίαν μόνον φράσιν γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ F.S.N. Douglas: «'Απορῶ διαλογιζόμενος τὸ θράσος τῶν χειρῶν, αἵτινες ἐτόλμησαν νὰ μετατοπίσωσιν ἐκεῖνα, ἅτινα ὁ Φειδίας ἔθεσεν ὅπου ὁ Περικλῆς εἰσηγεῖτο»[4]. Πλὴν τῶν ἐξ 'Ακροπόλεως ἁρπαγέντων, δι' ἀνα-

τικὰς ἰδιότητας. Βλ. E. Q. Visconti, Mémoire sur les ouvrages de sculpture du Parthénon, Paris, 1818. 'Επίσης Ν. Φιλητᾶν ἐν *Πανδώρᾳ*, φυλλ. 183 τῆς 1 Νοεμβρίου 1857, σ. 333 - 341, καὶ Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ἀ. σελ. 11 καὶ 135. Καὶ ὁ πενθερὸς τοῦ Ἔλγιν Nisbet, εἰς περιοδείαν ἣν ἐπεχείρησεν ἐν Ἑλλάδι, ἔλαβεν ὡς δῶρον ἀρχαῖον θρόνον, τὸν ὁποῖον προσέφερεν εἰς τὴν σύζυγόν του ὁ μητροπολίτης 'Αθηνῶν. Οὗτος εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐν Σκωτίᾳ ἔπαυλιν τῶν Nisbet. Περὶ τοῦ ἔργου τούτου βλ. Stuart-Revett, III, κεφ. 3 καὶ Michaelis, Der Parthenon, σελ. 29. Ἡ σύζυγος τοῦ ἰδίου, Charlotte Hamilton Nisbet, ἔλαβε καὶ ἐκ τῆς Πνυκὸς γλυπτὸν ἀρχαῖον μαρμάρινον θρόνον, πρὸς στολισμὸν μιᾶς τῶν ἑστιῶν τοῦ μεγάρου της ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα τεμάχια μαρμάρων ἀρχαῖα (βλ. J.L.S. Bartholdy, Voyage en Grèce fait dans les années 1803, et 1804 par —, Paris 1807, τόμ. 1, σελ. 160 καὶ W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 78).

1. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 17.

2. Τριάκοντα Βρεταννοὶ ναῦται τὰ μετέφερον ἐπὶ κιλλίβαντος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ προξένου τῆς χώρας των ἐν 'Αθήναις.

3. Τὸ 'Ερέχθειον ἐνδιέφερεν ἰδιαιτέρως τὸν Ἔλγιν, ὅστις ἐπεθύμει νὰ κοσμήσῃ τὴν ἐν Σκωτίᾳ ἔπαυλίν του, τοποθετῶν εἰς τὴν μεγάλην αὐτῆς αἴθουσαν τὸν διάκοσμον τοῦ 'Ερεχθείου. Δι' αὐτὸ παρήγγειλεν εἰς τὸν Lusieri νὰ τοῦ στείλῃ τὰ παραγγελθέντα εἰς αὐτὸν ἰχνογραφήματα ἐκ τῆς 'Ακροπόλεως κ.ἀ. Βλ. καὶ W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 100 - 101.

4. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 114.

σκαφῶν γενομένων εἰς Ἀργολίδα, ἀπεκομίσθησαν πολλὰ ἀγγεῖα καὶ ἐπιγραφαί[1]. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Βρεταννὸς εὐπατρίδης εἶχε κυριευθῆ ὑπὸ κυριολεκτικῆς μανίας διαρπαγῆς: «Καὶ τὸ ἐλάχιστον πρᾶγμα ἐξ Ἀθηνῶν εἶναι ἀνεκτίμητον», ἔγραφε πρὸς τὸν Lusieri. «Πρῶται εἰς τὸν κατάλογον εἶναι αἱ μετόπαι, τὰ ἀνάγλυφα καὶ τῶν ἀγαλμάτων τὰ λείψανα, ὅσα εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνευρεθῶσιν. Ἰδίως αἱ μορφαὶ αἱ ἐν τῷ ἀετώματι τοῦ Παρθενῶνος... ὅσον πλείους μετόπας δύνασθε νὰ ἐξασφαλίσητε...». Ἐπεθύμει νὰ ἀποκτήσῃ τὸ πᾶν ἐξ Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχόθεν. Ἤθελε νὰ λάβῃ εἰς τὴν κατοχήν του, ἀκόμη καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους[2], πρᾶγμα τὸ ὁποῖον λόγῳ τῆς ἀντιδράσεως τῶν Καπουκίνων μοναχῶν, δὲν ἐπέτυχε. Ἐλήφθησαν μόνον διὰ λογαριασμόν του ἐκμαγεῖα τοῦ γλυπτοῦ του διακόσμου. Κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἀποκτήσῃ πλὴν πολλῶν ἄλλων μνημείων, βωμὸν ἐκ Δήλου[3], τὸ κολοσσιαῖον ἀκέφαλον ἄγαλμα τοῦ Διονύσου, τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν ἄνωθεν τοῦ χορηγικοῦ μνημείου τοῦ Θρασύλλου[4], δύο «κεφαλὰς φιλοσόφων» ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, ἀρχιτεκτονικὰ καὶ γλυπτὰ ἐκ τῶν Προπυλαίων, τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἐρεχθείου καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, κίονας ἐκ τοῦ παρὰ τὸ Στάδιον ναΐσκου καὶ ἐπιγραφὰς ἐξ Ὀρχομενοῦ[5]. Ἡ σύλησις τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως προεκάλεσε ποικίλας ἀντιδράσεις εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀκόμη ὅμως καὶ εἰς τὸν Τοῦρκον δισδάρην, ὅστις ἔκλαυσε παρακολουθῶν τὴν καταστροφὴν τοῦ τελειοτέρου δημιουργήματος τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Ἡ ἁρπαγὴ τῆς Καρυάτιδος ἐδημιούργησεν ὄχι μόνον θρῆνον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ τὴν γνωστὴν παράδοσιν περὶ τοῦ θρήνου τῶν Κα-

1. Ὁ Ἔλγιν εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ λάβει ἄδειαν ἀνασκαφῶν καὶ ἐκ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν τῆς Πελοποννήσου. Περὶ τὰ 610 ἀρχαῖα ἀγγεῖα καὶ διάφορα ἐπιτύμβια γλυπτὰ εἶχε παραλάβει μέχρι τοῦ 1819 ὁ Ἔλγιν, ἀποσταλέντα εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Lusieri. Βλ. W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 269.

2. Βλ. καὶ W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 112 κ.ἀ. σποράδην.

3. Ἀπόκειται νῦν εἰς τὸ Βρεταννικὸν Μουσεῖον.

4. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 21, 23. Βλ. καὶ W. St. Clair, ἔ.ἀ. σελ. 112. Τὸ τελευταῖον τοῦτο κατέστη δυνατὸν νὰ διαρπαγῇ, μετὰ τὴν πρὸς τὸν βοεβόδαν τῶν Ἀθηνῶν δωρεὰν ἀλόγου καὶ πρασίνου ἐπενδύτου.

5. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. 25, 26, 31.Τεμάχια ἐκ τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνος ἀποκομισθέντα ἐξ Ἑλλάδος, κατὰ τὸν 18ον αἰ. πιθανώτερον, ἀνευρέθησαν εἰς Palermo, Padua, Παρισίους, Würzburg καὶ Karlsruhe. Τρία ἐξ αὐτῶν ἀπέκτησε τὸ Μουσεῖον τοῦ Βατικανοῦ, ἐνῷ ἡ Βασιλικὴ Ἀκαδημία τοῦ Λονδίνου, περὶ τὸ 1744, ἀπέκτησε πλάκα ἐκ τῆς ζωφόρου. Ἄλλα τεμάχια ὑπάρχουν εἰς βρεταννικὰς ἐπαύλεις (Chatsworth καὶ Marbury Hall). Τεμάχιον τῆς ζωφόρου ἀνεσκάφη (!) τὸ 1902 εἰς κῆπον τοῦ Essex, ἐνῷ τρία τεμάχια ἀπαχθέντα ὑπὸ τοῦ Chandler τὸ 1765 εἶναι ἄγνωστον ποῦ εὑρίσκονται σήμερον (R. Chandler, Travels in Greece, 1776, σελ.. 51).

Περὶ τῶν ἁρπαγέντων καὶ ἀποκομισθέντων ἐξ Ἑλλάδος γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνος βλ. A. Michaelis, Der Parthenon, 1871 (ὅπου πληροφορίαι περὶ τῆς ἱστορίας τῆς διαρπαγῆς τοῦ μνημείου καὶ διαφόρων γλυπτῶν του ἀπολεσθέντων), A. H. Smith, The Parthenon, 1910. Περὶ τῶν τεμαχίων τῶν ἀετωμάτων βλ.. Frank Brommer, Die Skulpturen der Parthenon-Giebel, Mainz, 1963, σελ. 62 κ.ἑ.· περὶ τῶν τεμαχίων τῶν μετοπῶν: τοῦ ἰδίου, Fragmente der Parthenonmetopen εἰς *JdI* 75 (1960), σελ. 37 κ.ἑ. Περὶ τῶν ἐν Βατικανῷ τεμαχίων βλ. *JHS* 58 (1938) σελ.. 276 καὶ *Fasti Archaeologici*, II (1947), 243. Περὶ τοῦ τεμαχίου τοῦ Würzburg, G. Rodenwaldt, Köpfe von den Südmetopen des Parthenon, Βερολῖνον, 1948, σελ.. 13. Κεφαλὴ ἀνδρικὴ μετεφέρθη ἐξ Ἀκροπόλεως, τὸ 1794, ὑπὸ τοῦ ἀγνώστου μέχρι σήμερον Σουηδοῦ περιηγητοῦ Carl Axel Löwenhielm εἰς Στοκχόλμην. Οὗτος περιῆλθε τὴν Ἑλλάδα καὶ Μ. Ἀσίαν, τὸ δὲ Ἡμερολόγιόν του μελετᾷ ἡ κ. Madeleine v. Heland. (Ἡ πληροφορία αὕτη περιελήφθη εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Σουηδικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου κ. P. Hellström, γενομένην τὴν 23 Ἰανουαρίου 1974 καὶ ἀναφερομένην εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ ἐν λόγῳ Ἰνστιτούτου κατὰ τὸ 1973 ἐν Ἑλλάδι).

ρυατίδων διὰ τὴν ἀπολεσθεῖσαν ἀδελφήν των[1]. Ὁ Hunt ἐπισκεφθεὶς τὰς Μυκήνας, ἐθαύμασε τοὺς δύο λέοντας τῆς Πύλης καὶ ἔγραφεν ὅτι ἐπειδὴ εἶχον λαξευθῆ ἐπὶ ὑπερμεγέθους λίθου ἡ «μεταφορὰ εἰς τὴν ἐκεῖθεν ἀπέχουσαν ἀκτὴν ἀπέβαινεν ἀδύνατος»[2]. Ὁ Lusieri εἶχε συστήσει τὴν διεξαγωγὴν ἀνασκαφῶν εἰς Ὀλυμπίαν[3]. (Εἶχεν ἤδη σχετικῶς ἐκφρασθῆ παλαιότερον ἐπὶ τοῦ θέματος ὁ Ἔλγιν εἰς ἐπιστολήν του, ὅπου ἔγραφε: «Σεῖς πρέπει νὰ εἶσθε οἱ πρῶτοι [ἐκεῖ]»). Κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν φράσιν τοῦ Ἰ. Γενναδίου «πᾶσα ἡ Ἑλλὰς ἐλαφυραγωγήθη τότε, ὄχι μόνον ἡ Ἀκρόπολις, ὡς κοινῶς ὑποτίθεται»[4].

Ἡ ὄρεξις τῶν ἀρχαιολογούντων ξένων ηὐξήθη τὰ μέγιστα, κατόπιν τῆς διαρπαγῆς τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, οὕτως ὥστε ἐν ἔτει 1811 ἐγένοντο δύο ἀκόμη ἄλλαι μεγάλαι συλήσεις. Ὁ Charles Robert Cockerell, ἀφοῦ ἐσχεδίασε τὰ γλυπτὰ τῆς Ἀφαίας εἰς τὴν Αἴγιναν, τὰ ἀνήρπασε (1811 - 1812) καὶ τὰ ἀπέστειλεν εἰς Ζάκυνθον[5], αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος, μετὰ τῶν συνεργατῶν του πάλιν, κατώρθωσε νὰ ἀποκομίσῃ (1812) καὶ τὰ γλυπτὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος τῆς Φιγαλείας[6]. Ἅπαντα ἐξετέθησαν εἰς δημοπρασίαν τὸ 1815 καὶ ἠγοράσθησαν, τὰ πρῶτα μὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τῆς Βαυαρίας, τὰ δὲ τελευταῖα κατέληξαν εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον. Τὸ 1820 ἀνευρέθη ἐν Μήλῳ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης[7], ἀπαχθὲν ὅμως ἀμέσως ἐκ τῆς νήσου, ἠγοράσθη τὸ αὐτὸν ἔτος ὑπὸ τοῦ Μουσείου τοῦ Λούβρου.

ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Δὲν ἦσαν μόνον οἱ ξένοι, Ἄγγλοι, Γερμανοί, Γάλλοι καὶ Ρῶσοι, (οἱ τελευταῖοι, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς προσκαίρου ἐγκαταστάσεώς των εἰς τὰς νήσους τῶν Κυκλάδων, ὁπότε ἥρπασαν ἀρχαιότητας[8], ἐνδιεφέροντο ὅμως κυρίως διὰ χειρόγραφα), οἱ ὁποῖοι διήρπασαν ἀρχαῖα μνημεῖα. Εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐπέδειξαν γενικῶς σεβασμὸν διὰ τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος, ἐν τούτοις διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν εὐμένειαν ἐπιφανῶν ξένων ἰδιωτῶν ἢ μοναρχῶν, ἐδώρουν αὐτοῖς ἀρχαιότητας, ὡς π.χ. ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ὅστις προσέφερεν ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπί τι διάστημα δεσμευθείσης συλλογῆς τοῦ Ἔλγιν, 120 ἀγγεῖα εἰς τὸν Ναπολέοντα,

1. Βλ. προχείρως Fred. Sylvester N. Douglas, An Essay on certain Points of Resemblance between the Ancient and Modern Greeks, London, 1813, σ. 85. Hughes, ἔ.ά. I, 259 καὶ Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ά. σελ. 18, σημ. 21 Α.Ε. 1856, σελ. 1378, σημ. 1.

2. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ά. σελ. 16. W. St. Clair, ἔ.ά. σελ. 101, 110.

3. W. St. Clair, ἔ.ά. σελ. 101, 110 καὶ 208.

4. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ά. σελ. 26. Περὶ τῶν ἀνωτέρω ἐνεργειῶν τοῦ Ἔλγιν αἱ κρίσεις ἀρχαιολόγων καὶ μὴ ποικίλλουν. Βλ. χαρακτηριστικῶς A. Rumpf, ἔ.ά. σελ. 66.

5. E. Michon, Les sculptures d'Égine et de Phigalie, *REG 25* (1912), σελ. 159 κ.ἑ. Papers on the Aigina Marbles. Ἔκδοσις τοῦ Βρεταννικοῦ Μουσείου. Βλ. καὶ Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, Ὁ Γεώργιος Χριστιανὸς Gropius, σελ. 46-80.

6. Βλ. προχείρως W. St. Clair, ἔ.ά. σελ. 207 κ.ἑ.

7. Βλ. σχετικὴν βιβλιογραφίαν εἰς Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ά. σελ. 209, σημ. 128 καὶ A. Rumpf, ἔ.ά. σελ. 68.

8. Ἀθηνᾶς Γ. Καλογεροπούλου, ἔ.ά., τόμ. III σελ. 539 κ.ἑ.

καὶ ἄλλας ἀρχαιότητας εἰς τὸν Βρεταννὸν ταγματάρχην Leake, εὑρισκόμενον τότε ἐν Ἑλλάδι, μὲ μυστικὴν πολιτικὴν ἀποστολὴν τῆς Βρεταννικῆς Κυβερνήσεως[1]. Ἑτέρα δωρεὰ ἀρχαίων, ἀξία σημειώσεως, εἶναι ἡ εἰς τὸν λόρδον Sligo γενομένη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ Βελῆ. Οὗτος διεξήγαγεν ἀνασκαφὰς εἰς Μυκήνας καὶ Ἄργος, ἐδώρησε δὲ εἰς τὸν Βρεταννὸν εὐγενῆ τεμάχια τῶν ἡμικιόνων τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Ἀτρέως, ἅτινα μετεφέρθησαν ἀρχικῶς εἰς τὴν ἐν Ἰρλανδίᾳ ἔπαυλιν τοῦ Sligo, διὰ νὰ καταλήξουν τὸ 1904 εἰς τὸ Βρεταννικὸν Μουσεῖον[2]. Οἱ Τοῦρκοι, ὡς ἀναφέρεται, ἠγάπων τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα — ἰδιαιτέρως οἱ κατοικοῦντες τὴν Ἀττικὴν[3] — τὰ ἐπροστάτευον δὲ συνήθως, ἴσως ὠθούμενοι καὶ ἐκ δεισιδαιμονίας ἢ ἄλλων αἰτίων. Κατὰ δὲ τὴν πρώτην πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐπέδειξαν ἀρίστην συμπεριφοράν. Τουρκικὸς νόμος ἐπροστάτευε τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους, ἀπαγορεύων νὰ ἀποκτοῦν ἰδιῶται κυριότητα ἐπὶ τῶν ἐκτάσεων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ καλλιεργηθοῦν δι' ἀρότρου[4]. Αἱ περιπτώσεις ἐνδείξεως διαθέσεως καταστροφῆς τῶν ἀρχαιοτήτων ὑπὸ τῶν Τούρκων, αἱ ἀναφερόμεναι ὑπὸ τῶν ξένων περιηγητῶν, εἶναι μεμονωμένα παραδείγματα ἄνευ γενικῆς ἀξίας. Ἐξάλλου, οἱ ἴδιοι οἱ ξένοι, ἐκμεταλλευόμενοι τὴν ἀφέλειαν τῶν Ὀθωμανῶν κατακτητῶν τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου ἢ τὴν ἐπιθυμίαν των νὰ ἀποκτήσουν σπανίζοντα εἴδη, διὰ διαφόρων δώρων, τοὺς ἀπέσπων φιρμάνια διὰ τὴν διεξαγωγὴν ἐρευνῶν ἢ τὴν παραλαβὴν ἀρχαίου τινὸς μνημείου[5].

ΞΕΝΑΙ ΦΙΛΑΡΧΑΙΟΙ ΕΤΑΙΡΕΙΑΙ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΗΣΑΝΤΕΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΠΡΕΣΒΕΥΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19ον ΑΙΩΝΑ

Ἡ ἱστορία τῆς διαρπαγῆς ἀρχαιοτήτων ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου εἶναι ἀτελεύτητος. Εἰς τὰ προηγουμένως σημειωθέντα δέον ὅπως προστεθῇ ἡ ὠργανωμένη δρᾶσις δύο φιλομούσων ἑταιρειῶν, τῆς Society of Dilettanti (1732), ἱδρυθείσης ἐν Βρεταννίᾳ[7], καὶ τῆς «Ἑταιρείας πρὸς ἀναδίφησιν καὶ ἀνασκαφὴν τῶν ἐν Ἑλλάδι μνημείων» (1807), ἑδρευούσης ἐν Ρώμῃ[8]. Καὶ αἱ δύο προσέφερον πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν διὰ τῆς ὑπὸ τῶν μελῶν των δημοσιεύσεως Ὁδοιπορικῶν ἢ ἄλλου τύπου βιβλίων, ὅπου ἐκτίθενται τὰ συμπεράσματα τῶν ἐρευνῶν των. Μέλη των ὅμως, ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω,

1. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 37. Τὰ ἀρχαῖα ταῦτα εὑρίσκονται νῦν εἰς τὸ Βρεταννικὸν Μουσεῖον, ὅπου ὁμοίως ἀπόκειται καὶ μικρὸν τμῆμα τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποκτήσει ὁ Cockerell (Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 180), ἀλλὰ καὶ ἄλλαι ἀρχαιότητες κομισθεῖσαι εἰς Ἀγγλίαν ὑπὸ τοῦ Sir William Gell.

2. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 38, 181.

3. M. Raybaud, Mémoires sur la Grèce, τόμ. 2, σελ. 96-97 καὶ Δ. Σουρμελῆς, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν, β' ἔκδοσις, σελ. 32. E. Dodwell, ἔ.ἀ. 1, 322 - 327 καὶ 352.

4. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Ἱστορικὰ ἔγγραφα, σελ. ιζ'.

5. Βλ. ἀνωτέρω σελ. κθ', λ' καὶ λα', σημ. 4.

6. W. St. Clair, σελ. 56 - 57.

7. Lionel Cust - Sidney Colvin, History of the Society of Dilettanti, London, 1914. Βλ. καὶ Ionian Antiquities, published by the Society of Dilettanti, Λονδῖνον, 1840.

8. Ὑπὸ τῶν Hacker, Linkh, Cockerell, Stackelberg, Bröndstedt καὶ Koes. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 126.

ἀνήρπασαν καὶ πλείστας ἑλληνικὰς ἀρχαιότητας[1]. Ἐκ τῶν ἀρχαιοκαπηλικῶν αὐτῶν ἐρευνῶν ἡ κυριωτέρα ὑπῆρξεν ἡ διαρπαγὴ τῶν γλυπτῶν τῆς Αἰγίνης καὶ τῆς Φιγαλείας[2]. «Ἀρχαιολογικὸς σύμβουλος καὶ ἐμπορικὸς πράκτωρ τῆς ὁμάδος αὐτῆς τῶν ξένων καλλιτεχνῶν» ὑπῆρξεν ὁ Γεώργιος Χριστιανὸς Gropius, πρόξενος τῆς Αὐστρίας ἐν Ἀθήναις[3]. Οὗτος εἶχε καταρτίσει σπουδαίαν ἀρχαιολογικὴν συλλογήν, ἡ δὲ ἐν τῇ ὁδῷ Ἀδριανοῦ οἰκία του, τὴν ὁποίαν ἐπεσκέφθησαν πολλαὶ προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς (Ἕλληνες καὶ ξένοι) ἦτο «πραγματικὸν ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον». Τόσον ὁ Gropius, ὅστις προσέφερε καὶ θετικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν διάσωσιν τῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος κατὰ τὰς δύο πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς Ἐθνεγερσίας, ὅσον καὶ ὁ Γάλλος Louis Fauvel, ὑποπρόξενος καὶ κατόπιν πρόξενος τῆς Γαλλίας, ὑπῆρξαν δεινοὶ ἔμποροι ἀρχαιοτήτων[4]. Ἀπηγορεύθη ὅμως εἰς τὸν Fauvel ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν ἡ μεταφορὰ τῆς συλλογῆς του ὅτε οὗτος ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοῦτο καὶ καθυβρίζει τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐπιστολήν του ἀπὸ 18 Φεβρουαρίου 1832 σταλεῖσαν ἐκ Σμύρνης, ὅπου ἦτο πρόξενος τῆς Γαλλίας, πρὸς τὸν συμπατριώτην του ζω-

1. Μεταξὺ πολλῶν παραδειγμάτων εἶναι καὶ τὸ τοῦ Βαυαροῦ βαρώνου Haller von Hallerstein, ὅστις ἦτο ἕτοιμος νὰ ἀνασκάψῃ τὸ ἀρχαῖον θέατρον τῆς Μήλου· δὲν ἐπραγματοποίησεν, ὅμως, τὸ σχέδιόν του, διότι ἀπέθανε τὸ 1817.

2. Βλ. σελ. λβ΄, σημ. 5, καὶ Der Apollotempel zu Bassae in Arkadien und die daselbst ausgegrabenen Bildwerke, dargestellt und erlautert durch Otto Magnus Baron von Stackelberg, Ρώμη, 1826.

3. Ἐμμ. Γ. Πρωτοψάλτης, Ὁ Γεώργιος Χριστιανὸς Gropius καὶ ἡ δρᾶσις αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι, Ἀθῆναι, 1947, σελ. 46-80. Ὁ λόρδος Βύρων, συνδυάζων τὸ Gropius μὲ τὸ ἀγγλικὸν ρῆμα to grope = ψηλαφῶ, στιγματίζει τοῦτον, ἐπιτιθέμενος ἐναντίον του διὰ τὴν ἀρχαιοκαπηλικήν του δρᾶσιν. (Childe Harold's Pilgrimage, Canto II, note 6).

4. Ὁ Fauvel (1753 - 1838), εἶχεν ἔλθει μετὰ τοῦ Choiseul-Gouffier εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς ζωγράφος του, οὗτος δὲ ἐφιλοτέχνησε καὶ ὡρισμένας ἐκ τῶν εἰκόνων τοῦ Voyage pittoresque. Τοῦ ἐπρομήθευσε τεμάχιον ἐκ τῆς ζωφόρου καὶ μίαν τῶν μετοπῶν τοῦ Παρθενῶνος, κατόπιν φιρμανίου τὸ ὁποῖον ὁ Choiseul-Gouffier τοῦ ἐξησφάλισε τὸ 1784. Ὁ Fauvel, κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Byron, ἦτο φοβερὸς μισέλλην «θεωρῶν ἐξαχρειωμένους τοὺς Ἕλληνας καὶ ὡς ἔθνος καὶ ὡς ἄτομα» (Βλ. σχετικῶς Note D1 to Childe Harold's Pilgrimage). Ἀπὸ τοῦ 1785 εἶχεν ἔλθει κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη τελικῶς. Ἦτο καὶ καλλιτέχνης καὶ «ἀρχαιοδίφης», ἐγνώριζε δὲ καλῶς τὴν τοπογραφίαν τῶν Ἀθηνῶν, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων ἀρχαιολογικῶν τόπων τῆς Ἑλλάδος. Ἐχρησιμοποιήθη πλειστάκις ὡς ξεναγὸς τῶν ἐξ Ἀθηνῶν διερχομένων περιηγητῶν καὶ εἰδικὸς σύμβουλος τῶν ἐπιθυμούντων νὰ προμηθευθοῦν ἀρχαιότητας. Εἶχε καταρτίσει εἰς τὴν οἰκίαν του μουσεῖον ἀρχαιοτήτων κατὰ τὴν τριακονταετῆ σχεδὸν ἐν Ἀθήναις παραμονήν του. Περιεῖχε τοῦτο πλὴν πολλῶν ἀξιολόγων ἀρχαιοτήτων καὶ ἀναγλύφους χάρτας, ὡραῖα σχέδια καὶ ἐκμαγεῖα ἀρχαιοτήτων, ἅπαντα ἐκτελεσθέντα ὑπ' αὐτοῦ. (C. Pouqueville, Voyage de la Grèce, Paris, 1827, V, σ. 46 - 54. Chateaubriand, Itinéraire de Paris à Jérusalem, Paris, σελ. 38 κ.ἑ.). Ὁ Fauvel ἀνέσκαπτε καὶ διέθετεν ἀρχαιότητας εἰς τοὺς ἐπισκεπτομένους τὰς Ἀθήνας ξένους περιηγητάς. Ἐπώλησεν π.χ. τὴν 27 Σεπτεμβρίου 1817 «δεκατρία ἀρχαῖα ἀντικείμενα ἐξαιρέτου τέχνης» εἰς τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τοῦ Βασιλικοῦ Μουσείου τῆς Γαλλίας. Οὗτος ἔφυγεν ἐξ Ἀθηνῶν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Τούρκων τὸ 1828. Διωρίσθη βραδύτερον πρόξενος εἰς τὴν Σμύρνην. Προσεπάθησεν ἀνεπιτυχῶς νὰ ἐξαγάγῃ καὶ τὴν συλλογήν του, ἥτις εἶχε συσκευασθῆ ἐντὸς 54 κιβωτίων· ὁ Γάλλος ναύαρχος De Rigny τοῦ εἶχε μάλιστα ἀποστείλει διὰ τὴν μεταφοράν της εἰς τὸ Φάληρον δύο κορβέττας. Βλ. Ph. E. Legrand, Biographie de Louis-François-Sébastien Fauvel, antiquaire et consul (1753-1838) *RA* XXX (1897) σελ. 41-66 καὶ XXXI (1898) σ. 185-223. Δ. Καμπούρογλου, Λουδοβῖκος Φωβέλ, Ὁ καλλιτέχνης ἀρχαιοδίφης *ΗΜΕ* 1923, σελ. 385 - 400. Τοῦ ἰδίου, Ὁ πρόξενος Φωβέλ, *ΗΜΕ* 1924, σελ. 239 - 258. J. Paton, The Erechtheion, 1927, σελ. 609 - 612. Sp. Pappas, La maison de M. Fauvel, *Messager d' Athènes*, 10 καὶ 11 Ὀκτωβρίου 1929. Βλ. καὶ Ἰ. Τραυλόν, ἔ.ἀ. σελ. 224 καὶ σημ. 1.

γράφον Louis Dupré[1], ἀναφερόμενος εἰς τὴν παρεμπόδισιν τῆς ἐξαγωγῆς τῶν ἀρχαίων τῆς συλλογῆς του.

Ἀξίζει, ἀκόμη, νὰ σημειωθῇ ἓν ἐπεισόδιον ἀπίστευτον, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀντικατοπτρίζει τὴν ὀλεθρίαν κατάστασιν, τὴν ὁποίαν ἐπέμεναν νὰ διαιωνίσουν, καὶ μετὰ τὴν ἀνασύστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, οἱ πρεσβευταὶ τῶν ξένων δυνάμεων ἐν Ἀθήναις. Ὁ Prokesch-Osten, τὸ 1832, ἠγόρασε παρά τινος Τούρκου τὴν Πνύκα καὶ ὅλην τὴν πέριξ αὐτῆς περιοχήν. Ἐπέμεινε δὲ βραδύτερον νὰ τοῦ ἀναγνωρισθῇ ἡ ἀγορὰ αὕτη(!) ὑπὸ τῆς ἑλληνοτουρκικῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς, τῆς συσταθείσης διὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν ἐγκαταλειφθεισῶν τουρκικῶν περιουσιῶν[2]. Τέλος, ὁ πρῶτος διπλωματικὸς ἐκπρόσωπος τῆς Μ. Βρεταννίας εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα (1828 - 1835) Sir E.J. Dawkins διενήργει ἀνασκαφὰς δι' ἴδιον λογαριασμὸν εἰς Αἴγιναν καὶ ἀλλαχοῦ, μετὰ τοῦ Emil Wolff, γλύπτου καὶ Διευθυντοῦ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ἁγ. Λουκᾶ εἰς Ρώμην. Ὁ Dawkins ὑπῆρξεν ὁ ὀργανωτὴς ἀποτυχούσης ἐπιδρομῆς, διὰ βρεταννικοῦ βρικίου, εἰς Αἴγιναν, διὰ τὴν διαρπαγὴν ἀρχαίου ἀγάλματος[3]. Ἐκ τῶν εἰς Αἴγιναν ἐρευνῶν ἀπέκτησεν ὁ Wolff πλουσίαν σειρὰν ἀρχαίων ἀγγείων[4]. Ὁ W. M. Leake[5], οἱ ἐπὶ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 δράσαντες φιλέλληνες, οἱ ἱστορικοὶ George Finlay[6] καὶ Thomas Gordon[7], ἀλλὰ καὶ διάφοροι ἄλλοι ξένοι, διαμείναντες εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀπελευ-

1. Οὗτος ἐκυκλοφόρησε τὸ Voyage à Athènes et à Constantinople, ou Collection de vues et de costumes grecs et ottomans, peints d'après nature, lithographiés et coloriés par Louis Dupré, élève de David; accompagné d'un texte orné de vignettes. Paris, Imprimerie de Dondey-Dupré MDCCCXXV, in folio. Εἰς τὸ λεύκωμα τοῦτο (πίν. XIX) εἰκονίζεται καὶ ὁ ἴδιος ὁ Fauvel εἰς τὸν οἶκον του (ἦτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ποικίλης), μὲ τὴν Ἀλβανίδα οἰκονόμον του, ἥτις τοῦ προσφέρει καφέν. Βλ. καὶ Papiers Fauvel εἰς Bibliothèque Nationale de Paris, 4ον τόμον (ἀλληλογραφία)·

2. Ἡ ἀθηναϊκὴ ἐφημερὶς *Ταχύπτερος Φήμη*, φύλλον 2 τῆς 3 Ἀπριλίου 1837, ἀναφέρει ὅτι τὴν Πνύκα «ἠγόρασεν ὁ κ. Γρόπιος καὶ ἐξ αὐτοῦ εἷς τῶν πρέσβεων, ὅστις θέλων νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἀγοράν του. . . εἶχε δυσκολίας. Διότι ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, καθ' ὃ συστημένη ἀπὸ Ἕλληνας ἐπρότεινεν εἰς τὴν Β. Κυβέρνησιν νὰ μείνῃ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος θέσις, ὡς ἀναγκαία εἰς τὸ δημόσιον. Θαυμάζομεν, ὅμως, πῶς ὁ ἀναφερόμενος πρέσβυς δὲν συνέλαβε διὰ τὴν ἀρχαίαν ταύτην θέσιν τὸ αὐτὸ αἴσθημα, τὸ ὁποῖον συλλαβόντες δι' ὅλην τὴν κλασσικὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, συνείργησαν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσίν της». Βλ. καὶ Δ. Καμπούρογλου, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν, τ. 3, σελ. 119, ὡς καὶ εἰς *Ἀθηναϊκά*, τεῦχος 8, Ὀκτώβριος 1957, τὸ ἄρθρον τοῦ Ἀγγ. Γέροντα, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι τὸ 1857 ὁ υἱὸς τοῦ Prokesch-Osten ἐδώρησε τὴν Πνύκα εἰς τὸ ἑλληνικὸν κράτος.

3. Ἀ. Ρ. Ραγκαβῆς, Ἀπομνημονεύματα, Ἀθῆναι, 1894, τόμ. 1, σελ. 370. Ἡ διαρπαγὴ ἠμποδίσθη ὑπὸ τῶν προστρεξάντων Αἰγινητῶν, τῇ προτροπῇ τοῦ τότε Ἐπιστάτου τοῦ Μουσείου Αἰγίνης Ἀθ. Ἰατρίδη. Βλ. σχετικὴν περιγραφὴν εἰς Γ. Φαρμακίδην, Ὁ ζωγράφος Ἀθανάσιος Ἰατρίδης, 1799 - 1865, Ἀθήνα, 1960, σελ. 14 κ.ἑ.

4. Βλ. εἰς Bullettino degli Annali dell'Instituto di corrispondenza archeologica, 1829, σελ. 122-128: Rapporto del Sig. Emilio Wolff intorno i vasi dipinti dell'isola d' Egina. Βλ. περὶ τοῦ αὐτοῦ εἰς Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, Ἱστορικὰ ἔγγραφα, σελ. 51 - 52, ἀριθ. ἐγγράφου 41, περὶ αἰτήσεως τοῦ Wolff νὰ ἀγοράσῃ, τὸ 1828, ἀρχαῖα ἐκ Μήλου.

5. Βλ. βιογραφίαν του ὑπὸ Κ. Φρεαρίτου εἰς *Πανδώραν*, ἀριθ. 259 τῆς 1 Ἰανουαρίου 1861, σελ. 445 - 447.

6. Οὗτος κατεῖχε μεγάλην συλλογὴν νομισμάτων καὶ μαρμαρίνων ἔργων τέχνης. Carlisle, Diary in Turkish and Greek Waters, Boston, 1855, σελ. 158 σημ. καὶ Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Ἱστορικὰ ἔγγραφα, σελ. 43, ἀριθ. ἐγγράφου 32. Κατὰ τὸ 1835 διεξήγαγεν, μετὰ τοῦ Βαυαροῦ ἰατροῦ Lindermayer, τὰς πρώτας ἀνασκαφὰς εἰς Πικέρμι (βλ. προχείρως *ΗΜΕ* 1924, σελ. 260).

7. Ὁ Gordon ἔμεινε μέχρι τοῦ 1839 εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς ἀνασκαφὰς ἃς διενήργησεν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐν Ἄργει ἀνεῦρε πρῶτος τὸ Ἡραῖον ἐν ἔτει 1836. Ἀναχωρῶν βραδύτερον ἐξ Ἑλλάδος ἀπεκόμισε μεγάλην ἐπιτυμβίαν στήλην, χαλκᾶ ἀγαλμάτια, κοσμήματα καὶ νομίσματα καὶ ἄλλα ἀρχαῖα. Βλ. περὶ τῆς στήλης, ἥτις εὑρίσκεται ὁμοῦ μετὰ δύο ἐπιγραφῶν

θέρωσιν, ἦσαν δεινοὶ συλλέκται ἀρχαιοτήτων[1]. Σημειοῦται, τέλος, ἐνταῦθα, ἡ διὰ πρώτην φορὰν γενομένη γνωστή, ἐξ ἐγγράφων προσφάτως δημοσιευθέντων καὶ ἀποκειμένων ἐν τῷ Ἀρχείῳ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου τῆς Μυκόνου, φοβερὰ ἀρχαιοκαπηλικὴ δραστηριότης τοῦ ὑποπροξένου τῆς Βρεταννίας εἰς Μύκονον, Πέτρου Κορδία μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1821-1841. Οὗτος, διαφθείρων διὰ χρημάτων ἢ καὶ ἐκβιάζων ὡρισμένους χωρικούς, ἐμφανίζεται νὰ προσφέρῃ πρὸς πώλησιν ἀρχαιότητας ἐκ τῆς Δήλου, πρὸς τὸν λόρδον Strangford, Βρεταννὸν πρεσβευτὴν παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ (τὸ 1821), πρὸς τὸν διάδοχόν του Stratford Canning (τὸ 1825), καὶ πρὸς τὸν λόρδον Guilford, εἰς Κέρκυραν[2].

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΑΡΠΑΓΗΝ

Θὰ ἦτο ἀνήκουστον ἀλλὰ καὶ ἰδιαιτέρως ὑποτιμητικὸν διὰ τοὺς Ἕλληνας νὰ μὴ ἔχῃ κυριαρχήσει ἐντός των ἱερὰ ἀγανάκτησις διὰ τὴν ὑπὸ τῶν ξένων «ἐπιδρομέων» ἐπὶ αἰῶνας διαρπαγὴν μνημείων ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου καὶ νὰ μὴ ἔχῃ πληγῇ βαθύτατα ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία. Ἦτο ὅμως ἀδύνατον, διὰ πολλοὺς καὶ εὐνοήτους λόγους, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ὅσων ἀνεφέρθησαν ἤδη, νὰ ἀντιδράσουν ἀποτελεσματικῶς. Διασῴζονται ἐν τούτοις, ὡρισμέναι πληροφορίαι ἐκ τῆς περιόδου τῆς Τουρκοκρατίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐμφαίνεται σαφῶς ὅτι, ὅταν ὑπῆρχε κάποια δυνατότης, δὲν παρέλειψαν οἱ ὑπόδουλοι τὸ ἱερὸν χρέος των ἔναντι τῆς πατρογονικῆς κληρονομίας[3]. Ὡς ἀναφέρει ὁ E. Breton[4] τὸ 1660, ὅταν οἱ Τοῦρκοι εἶχον ἀρχίσει νὰ καταστρέφουν τὸ λεγόμενον «Θησεῖον», διὰ νὰ ἱδρύσουν διὰ τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ του ὑλικοῦ τζαμίον, οἱ Ἀθηναῖοι, ἐνεργήσαντες αὐθωρεὶ παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ἐπέτυχον τὴν ἔκδοσιν φιρμανίου τοῦ Σουλτάνου, ἀπαγορεύσαντος νὰ θιγῇ ὁ ἐξαίρετος ἀρχαῖος ναός.

Ἡ θέα τῶν ἀρχαίων μνημείων, τὰ ὁποῖα εὑρίσκοντο εἰς τὸν τόπον, ὡς πραγματικὰ

εἰς τὸ οἰκογενειακὸν μέγαρον τῶν Gordon ἐν Σκωτίᾳ, τὸ Cairness House, εἰς Stackelberg, Die Gräber der Hellenen, σ. 38 καὶ *JHS* 49 (1929), σελ. 1-6. Κατὰ πληροφορίαν τοῦ Καθηγητοῦ J. Frel, ἠγοράσθη ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Paul Getty Museum εἰς Malibu Καλιφορνίας γλυπτὸν (κεφαλὴ) ἀνῆκον, κατὰ τὴν γνώμην του, εἰς μετόπην τοῦ Ἡραίου τοῦ Ἄργους. Τὸ γλυπτὸν προέρχεται, ἴσως, ἐκ τῆς Συλλογῆς Finlay ἢ Gordon, ἡ δὲ ἀγορὰ τούτου ἐγένετο πρό τινος ἐν Ἀγγλίᾳ.

1. Βλ. Muller - Schöll, Archäologische Mitteilungen aus Griechenland, I, Athens Antiken - Sammlung, Frankfurt am Main, 1843, σελ. 15, ὅπου ἀναφέρονται αἱ ἰδιωτικαὶ ἐν Ἀθήναις συλλογαὶ τοῦ 1840—μεταξὺ αὐτῶν τοῦ G. Gropius, G. Finlay, τοῦ Prokesch-Osten, τοῦ von Brassier, πρεσβευτοῦ τῆς Πρωσσίας, τοῦ Faber, συμβούλου τῆς Πρωσσικῆς πρεσβείας, τοῦ Röser, προσωπικοῦ ἰατροῦ τοῦ Ὄθωνος, τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου H. Ulrich κ.ἄ. Σημαντικὴ ἦτο καὶ ἡ ἀρχαιολογικὴ συλλογὴ τοῦ Γάλλου ἀντιπρέσβεως βαρώνου Rouen, μεταφερθεῖσα εἰς Γαλλίαν. Κατὰ πληροφορίαν τοῦ L. Ross (Übersicht über der archaologischen Bestrebungen in Griechenland von 1832 bis 1836, ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν I τόμον τῶν Archäologische Aufsätze). τὰ πρῶτα ἀρχαῖα τῆς συλλογῆς του, τὰ εἶχεν ἀποκτήσει ὁ Rouen ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καποδίστρια, δι' ἀνασκαφῶν εἰς τὴν Αἴγιναν.

2. Βλ. Ἀθηνᾶν Γ. Καλογεροπούλου, ἔ.ἀ. τόμ. III, σελ. 539 κ.ἑ.

3. Βλ. E. Dodwell, ἔ.ἀ., I., σελ, 322 - 327.

4. E. Breton, Athènes décrite et dessinée par—. Suivie d' un voyage dans le Péloponèse, Paris, 1868, σελ. 192: «En 1660, les Turcs avaient commencé à détruire le Théseion pour élever une mosquée sur son emplacement et avec ses matériaux. Il fallut, pour arrêter ce vandalisme, un firman que les Grecs obtinrent à Constantinople» .

κοσμήματα αὐτοῦ, ἀνεκίνει εἰς τοὺς ἀτυχεῖς ὑποδούλους θολὰς μνήμας παλαιῶν ἐνδόξων ἡμερῶν, καθ' ἃς τὸ Ἔθνος ἦτο ἐλεύθερον καὶ ἐμεγαλούργει. Ἐξάλλου, πλῆθος περιηγητῶν ἐπεσκέπτετο εἰδικῶς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ τὰ ἴδῃ καὶ νὰ ἁρπάσῃ, τοῦτο δὲ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ διεγείρεται ἀκόμη περισσότερον ὁ θαυμασμὸς τῶν δυστυχῶν ἀπογόνων διὰ τὰ ἔργα τῶν «παλαιῶν», ὅπως τοὺς ἀπεκάλουν, καὶ νὰ τρέφουν δι' αὐτὰ πραγματικὴν λατρείαν καὶ ἀπέραντον σεβασμόν, χωρὶς νὰ γνωρίζουν κἂν περὶ ποίων ἀκριβῶς μνημείων ἐπρόκειτο[1]. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ὡς ἀναφέρουν περιηγηταὶ τῆς Τουρκοκρατίας εἰς τὰ συγγράμματά των, ἀπεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ μαγικαὶ ἰδιότητες εἰς τὰ ἀρχαῖα. Γνωστὴ εἶναι ἡ πίστις των ὅτι τὰ ἀγάλματα ἐθεωροῦντο ψυχαὶ ἀπολιθωθεῖσαι ὑπὸ κακοβούλων μάγων, ζῶσαι ὅμως, αἵτινες θὰ ἀπέκτων καὶ πάλιν τὴν πνοήν των καὶ θὰ ἐκινοῦντο, ὅταν ἡ χώρα θὰ ἀπηλευθεροῦτο ἐκ τοῦ βαρβαρικοῦ ζυγοῦ[2].

Ἀνεφέρθη ἤδη ὁ θρῆνος τῶν χωρικῶν τοῦ Σιγείου, ὅτε ὁ Ἔλγιν ἀνήρπασε τὸ ἀνάγλυφον καὶ τὴν βουστροφηδὸν ἐπιγραφὴν (βλ. ἀνωτέρω σελ. κθ', σημ. 5). Τὴν τραγικότητα τῆς βωβῆς ἀποδοχῆς τῆς βουλήσεως τῶν ἰσχυρῶν ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων, ὡς καὶ τὸν πόνον των διὰ τὴν ἀδυναμίαν ἀντιδράσεως ἐκ μέρους των, ἀντικατοπτρίζει ὁ συγκινητικὸς θρύλος τῶν πέντε Καρυατίδων, αἵτινες ἐθρήνουν τὴν νύκτα διὰ τὴν ἁρπαγὴν τῆς ἀδελφῆς των ἐκ τοῦ Ἐρεχθείου, ἐνῷ ἐκείνη ἀπεκρίνετο κλαίουσα ἐπίσης ἐκ τῆς εἰς Ἀθήνας φυλακῆς της[3]. Ἐν γένει εἶναι γνωστόν, ἀλλὰ καὶ σήμερον ὁρατὸν ἀκόμη, ὅτι ἐνετειχίζοντο τεμάχια ἀρχαίων γλυπτῶν ἢ ἐπιγραφῶν εἰς νεωτέρας οἰκίας ἢ χριστιανικοὺς ναοὺς τῆς Τουρκοκρατίας[4]. Τοῦτο ἐγένετο διότι τὰ ἀρχαῖα ἐθεωροῦντο

1. Χαρακτηριστικῶς ἐπισημαίνει ὁ Ραγκαβῆς εἰς ἄρθρον του εἰς τὴν *Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα* τὸ γεγονός: «Ὡριμάσαντες δὲ οἱ καρποὶ τῆς δουλείας ἐπιβαρυνούσης ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπέχυσαν τέλος ἐντελῶς ἐπ' αὐτῆς τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας, καὶ οἱ σοφώτεροι μεταξὺ τῶν μεταγενεστέρων Ἀθηναίων, λησμονήσαντες ὡς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν μνημείων τῶν προπατόρων των, ὠνόμαζαν κατὰ τὸν μεσαιῶνα τὸν Παρθενῶνα Πάνθεον, τὰ Προπύλαια Ὁπλοστάσιον τοῦ Λυκούργου, Ναὸν τοῦ Αἰόλου τοῦ Κυρέστου τὸν Πύργον, καὶ τὰ ἄλλα Φανάρι τοῦ Διογένους καὶ Παλάτιον τοῦ Θεμιστοκλέους». (*Α.Ε.* 1837, σελ. 5).

2. Οὕτω, οἱ Ἕλληνες ἐργάται οἱ ὁποῖοι μετέφερον τὰ ὑπὸ τοῦ Ἔλγιν διαρπαγέντα ἀρχαῖα, συσκευασμένα ἐντὸς κιβωτίων, διὰ τὴν εἰς Βρεταννίαν μεταφοράν των, ἠρνήθησαν νὰ συνεχίσουν τὴν ἐργασίαν, ἀπὸ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν τοὺς ἐφάνη ὅτι ἤκουσαν τὴν φωνὴν τῶν φυλακισμένων ψυχῶν. Βλ. Hobhouse, Travels I, σελ. 318 καὶ De Laborde ἔ.ἀ. I, 81 καὶ II,178: «L'atmosphère d'Athènes elle-même respirait encore les traditions antiques, le goût du beau, le respect des chefs-d'œuvre. Sa population entièrement grecque était, sinon lettrée et instruite, comme on l'entendait, comme on l'entend encore de nos jours, au moins distinguée par le caractère, les sentiments et les manières. Gouvernée par ses anciens, quoique courbée sous la domination turque, la petite communauté se maintenait dignement comme elle l'avait fait au milieu des violences et des excès de ses derniers dues et des premiers sultans ottomans. Ces descendants des Athéniens de Périclès avaient, je l'avoue, corrompu la langue de Démosthène et mis en oubli la culture des lettres et des arts, mais ils avaient conservé l'air noble de la race, et sinon la même intelligence, le respect au moins de tout ce qui avait excité l'enthousiasme de leurs ancêtres». Βλ. καὶ Ἰ. Γεννάδιον, ἔ.ἀ. σελ. 135 κ.ἑ.

3. Βλ. Frederic Sylvester N. Douglas, An Essay on Certain Points of Resemblance between the Ancient and Modern Greeks, London, 1813, σελ. 55 καὶ Hughes, Travels I ἔ.ἀ. σελ. 258. Βλ. ἐνταῦθα σελ. λβ', σημ. 1.

4. Memorandum on the Subject of the Earl of Elgin's Pursuits in Greece, 1811, σελ. 34. Χ. Μπούρας, Ἀ. Καλογεροπούλου, Ρ. Ἀνδρεάδη, Ἐκκλησίες τῆς Ἀττικῆς, Ἀθήνα, 1960, σποράδην.

ἀντικείμενα λατρείας καὶ φύλακες, «τὰ καλὰ στοιχειά»[1]. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Ἐλευσῖνος ἔκαιον κανδήλιον εἰς τὴν ἀπαχθεῖσαν Κόρην τῶν Προπυλαίων (θεωρουμένην τότε ὡς Δήμητρα), διότι ἐπιστεύετο ὅτι αὐτὴ ἦτο «δοτὴρ εὐφορίας»[2].

Ὁ αἰδεσιμώτατος Hunt σημειώνει εἰς ἐπιστολήν του πρὸς τὸν Ἔλγιν, τῆς 11 Ἰανουαρίου 1802, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀλλὰ καὶ οἱ Τοῦρκοι[3] ἦσαν πολὺ ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ ἀρχαῖα, καὶ «ἠκούσθησαν μουρμουρίσματα» ὅτε ὁ Hunt τὰ ἐζήτησεν[4]. Ὁ αὐτὸς ἱερωμένος ἀναφέρει εἰς ἄλλην ἐπιστολήν του ὅτι προσέφερε κάποτε 600 γρόσια εἰς Ἕλληνα χωρικόν, διὰ νὰ ἀγοράσῃ ὡραῖον ἀρχαῖον δακτυλιόλιθον. Ὁ πτωχὸς ἀγρότης ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἐπεθύμει νὰ τὸν πωλήσῃ οὔτε ἔναντι 2.000, διότι ὑπέθετεν (ὡς καὶ οἱ χωρικοὶ τοῦ Σιγείου), ὅτι ἐκ τοῦ λίθου ἐκείνου ἐξηρτᾶτο ἡ εὐεξία τῶν τέκνων καὶ τοῦ ποιμνίου του[5].

Ὡς εἶναι φυσικόν, ἐπειδὴ ἡ ζωὴ συνεχίζεται, ὁ δὲ βίος τῶν Ἑλλήνων ἦτο ἀφαντάστως δύσκολος κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, συχνὰ ἐχρησιμοποιεῖτο τὸ οἰκοδομικὸν ὑλικὸν καταπεσόντων ἀρχαίων μνημείων διὰ τὴν κατασκευὴν νέων κτισμάτων. Ἀναφέρονται ὡρισμέναι τοιαῦται περιπτώσεις ὑπὸ ξένων περιηγητῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι ἐμφανὲς καὶ εἰς διατηρηθέντα μέχρι τῶν ἡμερῶν μας κτίσματα τῆς Τουρκοκρατίας, τοῦτο δὲ τὸ γεγονὸς προεβλήθη καὶ παλαιότερον[6] ἀλλὰ ἀκόμη καὶ σήμερον, ὡς δικαιολογία διὰ τὴν ἐκ τῆς Ἑλλάδος διαρπαγὴν ἀρχαιοτήτων, αἵτινες οὕτω ἐσώθησαν «ἐκ τῆς καταστροφικῆς μανίας τόσον τῶν Τούρκων, ὅσον καὶ τῶν Ἑλλήνων». Αἱ ὀλίγαι αὗται περιπτώσεις ὅμως δὲν ἀπετέλουν τὸν κανόνα, ξένος δέ, ὁ Βρεταννὸς βουλευτὴς John Bacon Sawrey Morritt (1772 - 1843)[7]—περιηγηθεὶς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν (1794 - 1796), πρόεδρος ἐπί τι διάστημα τῆς Society of Dilettanti (ἐπεσκέφθη καὶ τὰς Ἀθήνας τὸ 1795)—, ὑπεγράμμισεν εἰς ὁμιλίαν του ἐν τῇ ἀγγλικῇ Βουλῇ, ὅτε συνεζητεῖτο ἡ ὑπόθεσις τῆς ἀγορᾶς γλυπτῶν τοῦ Ἔλγιν ὑπὸ τῆς Βρεταννικῆς Κυβερνήσεως, ὅτι, ὡς ἐγνώριζεν ὁ ἴδιος, «οἱ Ἀθηναῖοι διέκειντο σφόδρα ἐναντίοι

1. *Α.Ε.* 1856, σελ. 1378, σημ. 1.

2. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 135.

3. Βλ. σελ. λγ΄ καὶ ὑποσ. 3 καὶ 4 τοῦ παρόντος Εὑρετηρίου.

4. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 18.

5. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 57-58, σημ. 57.

6. J. C. Hobhouse, Travels, I, σελ. 299: «Προτιμότερον εἶναι τὰ γλυπτὰ τοῦ Παρθενῶνος νὰ διατηρῶνται ἐν μουσείῳ τινὶ τῆς Ἀγγλίας, παρὰ νὰ συντρίβωνται μέχρι κόνεως μένοντα ἐδῶ ἐπὶ τῶν βάσεών των· οὐδὲν δ' ἐλάβομεν ἐκ τοῦ Θησείου, διότι εἰς οὐδένα ἦτο ἐκτεθειμένον κίνδυνον». Βλ. ἐπίσης στοιχεῖα περὶ καταστροφῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς R. Chandler, Travels in Greece, 1776, σελ. 44-51 Ἐπίσης: E. Dodwell, I, σελ. 352 κ.ἑ. Ὁ Leo Klenze εἰς διάλεξίν του τῆς 31 Μαρτίου 1821 εἰς τὴν Βαυαρικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν μὲ τίτλον «Ueber das Hinwegführen plastischer Kunstwerke aus dem jetztigen Griechenland und die neuesten Unternehmungen dieser Art», München, 1821, εἶπεν: «Ἡ διὰ τῆς ἀπαγωγῆς διαφύλαξις τῶν ἐν Ἑλλάδι μνημείων —πλὴν ἂν κινητικὴ αἰτία ἦν πλεονεξία τις ἢ ματαιοφροσύνη— εἶναι σωτήριον ἔργον, ὅμοιον τῷ τοῦ Περσέως καὶ τοῦ Βελλεροφόντου». Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἀναφερθῇ καὶ παρομοία γνώμη τοῦ Ἕλληνος καθηγητοῦ Ἀθ. Ρουσοπούλου: «Ὁ Παρθενὼν ἤτοι διαμαρτυρία κατὰ πάσης διορθώσεως τοῦ Παρθενῶνος καὶ μέθοδος πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ, Ἐν Ἀθήναις», σελ. 25. Βλ. καὶ A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 66.

7. J.B.S. Morritt, Letters descriptive of a Journey in Europe and Asia Minor in the Years 1794-1796, 1914.

τῆς ἀπαγωγῆς τῶν μαρμάρων καὶ τῶν γλυπτῶν καὶ ὅτι μόνη ἡ ἐπιρροὴ ἀνωτέρου δημοσίου λειτουργοῦ ἠδύνατο νὰ ἐκβιάσῃ ἄδειαν τοιαύτης φύσεως»[1]. Θὰ ἦτο ἐξάλλου ἄδικον, ἀκόμη καὶ διὰ τοὺς Τούρκους, ὡς ἐσημειώθη καὶ ἀνωτέρω (βλ. σελ. λγ΄ καὶ σημ. 3 καὶ 4), νὰ λεχθῇ ὅτι εἶχον οὗτοι καταστροφικὴν διάθεσιν διὰ τὰ ἑλληνικὰ ἀρχαῖα μνημεῖα[2]. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Τοῦρκος δισδάρης παρακολουθῶν τὴν καταβίβασιν τῶν ἀγαλμάτων ἐκ τοῦ Α. ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος καὶ βλέπων τὴν βάρβαρον καὶ καταστροφικὴν διὰ τὸ κτήριον ἐπέμβασιν τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ἔλγιν, ἐδάκρυσεν[3], εἰπὼν μὲ ἔμφασιν φωνῆς: «Τέλος»!, ἐννοῶν ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει θὰ ἐπέτρεπε πλέον συνέχισιν τῆς συλήσεως.

Τέλος, διὰ τὴν πρὸς τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα ἀφοσίωσιν, ἐνίοτε καὶ πραγματικὴν λατρείαν πρὸς αὐτὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐκδηλουμένας εἰς τὰς ποικιλοτρόπους προσφορὰς ἢ δελεαστικὰς προτάσεις Εὐρωπαίων πρὸς ἀπόκτησίν των, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ προστεθῇ ἐνταῦθα μέρος τοῦ κειμένου ἀναφορᾶς, ἀπὸ 24 Δεκεμβρίου 1829, ἱερέως ἐκ Θερμιῶν (Κύθνου) πρὸς τὸν Κυβερνήτην Ἰ. Καποδίστριαν: Ὁ ἱερεὺς οὗτος γνωστοποιεῖ τὴν προσφορὰν δύο ἀρχαίων ἀγαλμάτων, τὰ ὁποῖα ἀφιεροῖ εἰς τὸ νεοσύστατον πρῶτον Μουσεῖον τοῦ Ἔθνους. Τὰ ἀγάλματα αὐτὰ «ἀναμοχλεύσας τὸ ἔδαφος τῆς νήσου μου καὶ ἀνακαλύψας, μετεκόμισα εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ τὰ διεφύλαττον ὄχι μόνον ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ἀλλ' ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν καὶ τὰ ἐθυμίαζον. Πολλοὶ κατὰ καιρὸν διαβάντες ἀπὸ ταύτην τὴν νῆσον περιηγηταὶ μὲ ἐζήτησαν ἐπιμόνως προσφέροντές μου ἱκανὴν ποσότητα χρημάτων καὶ ὑποσχόμενοι νὰ ἐξαποστείλωσιν ἕνα τῶν υἱῶν μου εἰς τὴν Εὐρώπην νὰ σπουδάσῃ μὲ ἰδικά των ἔξοδα, ἀλλὰ ποσῶς δὲν ὑπέμεινα νὰ ἀποξενώσω τὰ μόνα κειμήλια καὶ ὡς ἀληθῶς ἀγάλματα καὶ ἐγκαλλωπίσματα τῆς οἰκίας μου»[4].

Φαίνεται ὅτι, τοὐλάχιστον κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, πρὸ τῆς Ἐθνεγερσίας,

1. Ἰ. Γεννάδιος ἔ.ἀ. σελ. 55-56. Βλ. καὶ Fr. S. N. Douglas, An Essay on Certain Points of Resemblance between the Ancient and Modern Greeks, London, 1813.

2. Δὲν πρέπει νὰ ἀποσιωπηθῇ, ὅτι ἐκ δεισιδαιμονίας πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα κατεστράφησαν, λόγῳ τῆς πίστεως, ὅτι τὰ μάρμαρα ἔκρυπτον ἀρχαίους θησαυροὺς ἐντός των, μολονότι, ὁπωσδήποτε, ἡ ἐκ τοῦ λόγου τούτου καταστροφὴ ἦτο πολὺ μικροτέρα ἀπὸ ὅ,τι γενικῶς πιστεύεται. Συχνὰ ἐχρησιμοποιήθησαν, ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω, μάρμαρα, ἀκόμη καὶ ἐνεπίγραφα ὡς καὶ ἀγάλματα, διὰ νὰ μεταβληθοῦν εἰς ἄσβεστον. Τοῦτο ἐγένετο καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων, δὲν εἶναι δεκτὸν ὅμως αἱ τοιαῦται ἐνέργειαι νὰ θεωρηθοῦν ὡς ὁ γενικὸς κανών.

3. Clarke ἔ.ἀ. VI, σελ. 223. Βλ. καὶ Lord Byron, Childe Harold's Pilgrimage, Canto II:

«Her sons too weak the sacred shrine to guard,
Yet felt some portion of their mother's pains,
And never knew, till then, the weight of Despot's chains».

Ὑποσημειοῖ δέ: I heard a young Greek observe — for lost as they are, they yet feel on this occasion—«then may Lord Elgin boast of having ruined Athens». Βλ. καὶ ὅσα ἀναφέρει ὁ περιηγητὴς Dodwell, I, σελ. 552, περὶ τῶν ἐντόνων διαμαρτυριῶν τῶν χωρικῶν τοῦ Μενιδίου διὰ τὴν εἰς Ἀθήνας μεταφορὰν ἀρχαίας τινὸς ἐπιγραφῆς. Ἠρεμία ἐπῆλθε μόνον, ὅταν ἐπεστράφη καὶ ἐτέθη εἰς τὴν θέσιν της ἐκ νέου.

4. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Ἱστορικὰ ἔγγραφα, σελ. 126-127, ἔγγραφον 105, ὡς καὶ τὰ ὑπ' ἀριθ. 90, 91, 95, 99, καὶ 107 ἀποκείμενα εἰς τὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους. Διὰ τῶν ἐγγράφων αὐτῶν γνωστοποιεῖται πρὸς τὸν ἱερωμένον, ὅτι μόλις συσταθῇ Ἐκκλησιαστικὸν Σχολεῖον ἐν Αἰγίνῃ θὰ ἀναλάβῃ τὸ Κράτος τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ υἱοῦ του.

αἱ κατὰ τόπους δημογεροντίαι ἐφρόντιζον διὰ τὴν περιφρούρησιν τῶν ἀρχαίων μνημείων. Τοῦτο καθίσταται σαφὲς ἐξ ἐγγράφου τῆς Δημογεροντίας Ψαρῶν πρὸς τὴν Δημογεροντίαν τῆς Μυκόνου, ἐκ τῆς ὁποίας ζητεῖται, ὡς παρὰ τῆς ὑπευθύνου ἀρχῆς, ἡ ἄδεια ἐξαγωγῆς ἐκ τῆς Δήλου κιόνων μαρμαρίνων, διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν οὗτοι εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ λιμενοβραχίονος κλπ. τῆς νήσου[1]. Εἰς ἄλλην ἐπιστολὴν τῆς Δημογεροντίας Μυκόνου πρὸς τοὺς «προεστῶτας» τῆς Τήνου ἐκφράζεται ἔντονος διαμαρτυρία διὰ τὴν λαθραίαν ἀπαγωγήν, ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα, μαρμάρων καὶ ἄλλων ἀρχαιοτήτων ἐκ τῆς Δήλου καὶ Ρηνείας[2].

Δέον, τέλος, νὰ σημειωθῇ ὅλως ἰδιαιτέρως ἡ γνώμη τοῦ κατὰ τὰ ἄλλα φιλέλληνος John Cam Hobhouse, λόρδου Broughton, ἐπισκεφθέντος τὸ 1810 τὰς Ἀθήνας[3]. «Οὐδὲν ἔτι εἶπον περὶ τοῦ δυνατοῦ —ἐν περιπτώσει ἐπαναστάσεως ληγούσης ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων— τῆς ἀναστηλώσεως τῶν ἐν Ἀθήναις ἐρειπίων, οὕτως ὥστε νὰ ἀντιστῶσιν εἰς τὴν φθορὰν τοῦ χρόνου· οὐδὲν εἶπον, διότι *τοιαύτην ἐπανάστασιν ἀδύνατον εἶναι κατ' ἐμὲ κριτὴν νὰ φαντασθῇ τις κἄν*[4], ὅστις ἐγνώρισε τὰς Ἀθήνας καὶ τοὺς Ἀθηναίους τῆς σήμερον. Καὶ ὅμως δὲν δύναμαι νὰ ἀποσιωπήσω τοὺς λόγους λογίου τινὸς Ἕλληνος τῶν Ἰωαννίνων, ὅστις μοὶ εἶπεν: σεῖς οἱ Ἄγγλοι ἀποκομίζετε τὰ ἔργα τῶν Ἑλλήνων, τῶν προγόνων μας· φυλάξατέ τα καλῶς. Ἕλληνες θὰ ἔλθουν πάλιν νὰ τὰ ἀναζητήσουν»[5].

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΦΙΛΟΜΟΥΣΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Ἡ πρώτη οὐσιαστικὴ ἀλλὰ καὶ σπουδαία διὰ τὴν ἐποχήν της προσπάθεια τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων πρὸς διάσωσιν καὶ συντήρησιν τῶν ἀρχαίων μνημείων ἐξεδηλώθη ἐν Ἀθήναις, ὅτε ὑπὸ ἐξεχόντων Ἀθηναίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἱδρύθη τὴν 1 Σεπτεμβρίου τοῦ 1813[6], ἡ ἐν Ἀθήναις «Ἑταιρεία τῶν Φιλομούσων»[7]. Πρῶτοι ἔφοροι

1. Βλ. εἰς Ἀθηνᾶν Γ. Καλογεροπούλου, ἔ.ἀ. τόμ. ΙΙΙ', σελ. 548 κ.ἑ. ἔγγραφον δημογερόντων Ψαρῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 Δεκεμβρίου 1819.

2. Ἔ.ἀ. σελ. 548 κ.ἑ. ἔγγραφον «κοινῶν ἐπιστατῶν Μυκόνου» πρὸς τοὺς «ἄρχοντας καὶ προεστῶτας τῆς νήσου Τήνου», ὑπὸ ἡμερομηνίαν 24 Ἀπριλίου 1820.

3. J.C.A. Hobhouse, Travels in Albania, σελ. 299 κ.ἑ.

4. Ἡ ὑπογράμμισις δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ κείμενον, ἐτέθη ὅμως ὑπὸ τῶν ὑπογραφομένων ὡς λίαν χαρακτηριστικὴ τῆς νοοτροπίας τῶν Εὐρωπαίων κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, διότι εἶναι ἀποκαλυπτικὴ καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα θέματα.

5. Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 109, 137. Δὲν ὑπῆρξαν, φυσικά, ἅπαντες οἱ περιηγηθέντες τὴν Ἑλλάδα Εὐρωπαῖοι ἅρπαγες ἀρχαιοτήτων. Πολλοὶ εἶναι οἱ διαμαρτυρηθέντες διὰ τὰς συλήσεις, ἰδίᾳ διὰ τοῦ Ἔλγιν τὸ ἐγχείρημα, ἀκόμη καὶ ἐντὸς τῆς ἀγγλικῆς βουλῆς. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονοῦνται τὰ ὅσα ἔγραψαν σχετικῶς ὁ Chateaubriand, ὁ λόρδος Βύρων (Childe Harold's, Pilgrimage, Canti I καὶ II καὶ The Curse of Minerva, 1812) κ. ἄ. Ἐπίσης πολλοὶ ξένοι, ἰδίᾳ οἱ ἔχοντες ἐπίσημον ἰδιότητα, ὡς θὰ ἀναφερθῇ κατωτέρω, πλειστάκις ἐνήργησαν παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ πρὸς διάσωσιν τῶν μνημείων, ὅτε ἤρχισεν ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1821.

6. Ὁ Ἰ. Γεννάδιος ἀναφέρει ὡς ἔτος ἱδρύσεως τὸ 1812 (Ἰ. Γεννάδιος, ἔ.ἀ. σελ. 139-140), ἐνῷ ὁ Ἰ. Τραυλὸς τοποθετεῖ τὴν ἵδρυσιν τῆς Ἑταιρείας τὸ 1814 (Πολεοδομικὴ ἐξέλιξις τῶν Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι, 1960, σελ. 230).

7. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Νέα στοιχεῖα περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις «Ἑταιρείας τῶν Φιλομούσων», εἰς περιοδικὸν «Ἀθηνᾶ», τόμος 61 (1957), σελ. 253 κ.ἑ., ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

αὐτῆς ὑπῆρξαν οἱ πρόκριτοι Ἀλέξανδρος Λογοθέτου Χωματιανός[1], Ἰωάννης Μαρμαροτούρης, Πέτρος Ρεβελάκης[2], καὶ Γεώργιος Σοφιανός, τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου ταχέως ἔλαβεν ὁ λόγιος διδάσκαλος Ἰωάννης Ταπίκαρας (Εἰρηναῖος). Ἡ Ἑταιρεία ἐξέθηκε τοὺς σκοπούς της εἰς κείμενον ἐπιγραφόμενον «Εἰδοποίησις τῆς Φιλομούσου Ἑταιρείας», ὅπου περιελαμβάνετο εἰς δέκα ἄρθρα τὸ καταστατικόν της. Δύο ὑπῆρξαν οἱ κύριοι σκοποὶ τοὺς ὁποίους ἔταξεν αὕτη. Πρῶτον, ἡ ἐκπαίδευσις τῆς νεολαίας εὑρισκομένη τότε εἰς ὑποτυπώδη κατάστασιν, καὶ δεύτερον ἡ «διάσωσις τῶν φθειρομένων καὶ διαρπαζομένων ἐνδόξων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος»[3]. Καὶ οἱ δύο σκοποὶ ἦσαν αἰτήματα, ἅτινα ἀπὸ μακροῦ πολλοὶ Ἕλληνες εἶχον αἰσθανθῆ. Ἀπὸ ἐτῶν ἤδη, διδάσκαλοι τοῦ Γένους, ἰδίᾳ ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς, γνωρίζων καλῶς εἰς ποίαν θλιβερὰν κατάστασιν, ἀπὸ μορφωτικῆς ἀπόψεως, εὑρίσκοντο οἱ Ἕλληνες διεκήρυττε: «Δράξασθε παιδείας», «Nous descendons des Grecs, il faut tâcher de redevenir dignes de ce nom, ou ne plus le porter»[4]. Πλὴν τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, καὶ διάφοροι ἄλλοι Ἕλληνες, μεταβαίνοντες, ὡς ἦτο τότε συνήθεια, εἰς τὴν Εὐρώπην πρὸς ἐκπαίδευσιν, «πρὶν καὶ μετὰ τὸν Ἀγῶνα, συνέδεαν μέσα τους, μὲ τὸ ρομαντικὸ φιλελληνικὸ πνεῦμα ποὺ ἡ Εὐρώπη εἶχε ἀναπτύξει τότε, τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα μὲ τὴν νεώτερη» καὶ κατενόουν ἀπολύτως τὴν διὰ τὸ ὑπόδουλον ἔθνος σημασίαν τῆς παιδείας[5].

Μέλη τῆς ἐν Ἀθήναις «Ἑταιρείας τῶν Φιλομούσων», πλὴν τῶν Ἑλλήνων, ἐγένοντο καὶ πολλοὶ ἐπιφανεῖς Εὐρωπαῖοι ἐπισκεφθέντες τὰς Ἀθήνας[6], ἰδιαιτέρως δὲ ἐτιμήθη ὑπ' αὐτῆς τὸ 1814, ἀνακηρυχθεὶς εἰς ἐπίτιμον Πρόεδρόν της, ὁ Βρεταννὸς

1. Οὗτος ἦτο ἀδελφός, κατ' ἄλλους υἱὸς ἴσως τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συλήσεως τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῆς ὁμάδος τοῦ Ἔλγιν προξένου τῆς Ἀγγλίας. Διεδέχθη δὲ τὸν Σπυρίδωνα ὡς πρόξενος τῆς Βρεταννίας ἐν Ἀθήναις.

2. Οἱ Μαρμαροτούρης καὶ Ρεβελάκης ἐγένοντο βραδύτερον μέλη ἐνεργὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ὅπως καὶ ἄλλοι χρηματίσαντες μέλη τῆς ἐφορείας τῆς Ἑταιρείας ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις. Μνημονευτέος ἐνταῦθα καὶ ὁ Γ. Αἰνιάν, ὅστις, ὡς Φιλικός, περιῆλθεν τὸ 1818 τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα μὲ σκοπὸν νὰ ἐνεργήσῃ ὑπὲρ τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος. Οὗτος, φύσει φιλάρχαιος, ἐξετέλεσε τότε μικρὰν ἀνασκαφὴν κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς Οἴτης πυρὰν τοῦ Ἡρακλέους μὲ ἔξοδα ἴσως τῆς Φιλομούσου Ἑταιρείας. Ἀ. Μάμουκας, Τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, τόμος Α' (1839) σελ. 97 κ.ἑ. 99 § 4. Βλ. ἐπίσης Δ. Σουρμελῆν, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν, σελ. 82, καὶ Γ. Π. Οἰκονόμον, Τὰ ἑκατὸν ἔτη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Λόγος πανηγυρικὸς τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου, ρηθεὶς τῇ 23ῃ Ὀκτωβρίου 1938 ἐν τῷ Παρθενῶνι κατὰ τὴν Πανηγυρικὴν Συνεδρίαν τῆς Ἑκατονταετηρίδος, Ἐν Ἀθήναις, σελ. 12, σημ. 2. Βλ. καὶ Παράρτημα τοῦ *Α.Δ.* 1919, σελ. 25 κ.ἑ. (Νικ. Παππαδάκις).

3. Rev. T.S. Hughes, Travels in Sicily, Greece and Albania, Λονδῖνον, 1820, τόμ. Α', σελ. 302. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Νέα στοιχεῖα, σελ. 253.

4. Βλ. προχείρως: Ἄλκην Ἀγγέλου, Οἱ λόγιοι καὶ ὁ Ἀγώνας, Ἀθῆναι, 1971, σελ. 52-53. Βλ. καὶ «Mémoire sur l'état actuel de la civilisation dans la Grèce», Paris, 1803 (ἀνεγνώσθη εἰς τὴν Société des Observateurs de l'homme, εἰς τὰς 6 Ἰανουαρίου 1803).

5. Βλ. Γ. Τερτσέτη, Ἀπομνημονεύματα Ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 (Γ. Τερτσέτη, Ἔργα), τόμ. Γ', Ἀθήνα, 1970, σελ. 28. Ἐπιμέλεια Ντ. Κονόμου, ὅπου ὁ Κολοκοτρώνης εἰς λόγον του τῆς 25 Μαρτίου 1851 λέγει: «ὅσοι νέοι ἐσπούδαζαν εἰς τὰ πανεπιστήμια καὶ ὅσοι ἄλλοι ξενιτευόμεθα . . . ἐμαθαίναμε ποιοὺς εἴχαμε προγόνους φοβερούς, ὀρεγόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς τὴν ἀναγέννησίν μας καὶ τὶς παλαιϊνὲς δόξες τῆς Ἑλλάδος».

6. Ἡ Ἐφημερὶς τῆς Βιέννης *Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος ἢ πολιτική, φιλολογικὴ καὶ ἐμπορικὴ ἐφημερὶς* ἀριθ. ϕ 151 τῆς 27/12/1814, σελ. 651-652, ἐδημοσίευσε «Κατάλογον τῶν τῆς ἐν Ἀθήναις Φιλομούσου Ἑταιρείας συνδρομητῶν». Βλ. καὶ Δ. Καμπούρογλου, Μνημεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων, Ἐν Ἀθήναις, 1889-90, τόμ. Α', σελ. 217-220.

λόρδος Frederic North Guilford (μετέπειτα ἱδρυτὴς τῆς δευτέρας Ἰονίου Ἀκαδημίας» ἐν Κερκύρᾳ τὸ 1823[1]. Πόροι τῆς Ἑταιρείας θὰ ἦσαν αἱ συνδρομαὶ τῶν μελῶν της ἢ δωρεαὶ διαφόρων προσώπων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἢ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ διαβιούντων. Ἡ Ἑταιρεία διώρισε καὶ ἐπιτρόπους αὐτῆς «εἰς τὰ ἔξω μέρη», τὸν Ἄνθιμον Γαζῆν διὰ τὴν Γερμανίαν καὶ τὸν ἐν Τεργέστῃ Νικόλαον Ζωγράφον διὰ τὴν Ἰταλίαν[2]. Μεταξὺ τῶν ἔργων τῆς Ἑταιρείας, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀρχαιότητας, ἦσαν ἢ διεμορφώθησαν σταδιακῶς: ἡ διενέργεια ἀνασκαφῶν, ἡ συστηματικὴ περισυλλογὴ διαφόρων ἀρχαιοτήτων, ἡ καθ' οἱονδήποτε τρόπον προστασία τῶν μνημείων δι' ἀναστηλώσεων, ὡς καὶ ἡ ἀνάδειξίς των, διὰ καθαρισμοῦ τοῦ περιβάλλοντος αὐτὰ χώρου. Ἐπίσης, ἐνεκαινιάσθη ὑπ' αὐτῆς συστηματικὴ προσπάθεια ὑποδοχῆς τῶν ἐν Ἀθήναις ἀφικνουμένων περιηγητῶν[3] ὑπὸ μελῶν της, δυναμένων νὰ ξεναγοῦν εἰς τὰς ἀρχαιότητας, «καὶ νὰ προσφέρωσιν αὐτοῖς κάθε ἐνδεχομένην ὑπουργίαν καὶ περιποίησιν». Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ καθηγητοῦ Ἐμμ. Πρωτοψάλτη, διὰ τῶν ξεναγήσεων τὰς ὁποίας προσέφερον τὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας εἰς τοὺς ξένους, κατώρθωνον νὰ τοὺς παρακολουθοῦν εὐσχήμως, προστατεύοντες οὕτω ἐκ τῆς διαρπαγῆς τὰς ἀρχαιότητας τῆς πόλεως[4]. Ὁ εἷς ἐκ τῶν σκοπῶν τῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλομούσων, ἡ προσπάθεια δηλαδὴ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων, ἐπραγματοποιήθη καὶ ἀπέδωκε καρπούς. Ἔλαβεν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν προστασίαν της τὸ ὀνομαστὸν σχολεῖον τῶν Ἀθηνῶν, τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ντέκα ἱδρυθὲν ἀπὸ τοῦ 1750[5]. Οὕτω, ἀνέλαβεν ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τὴν μισθοδοσίαν περιφήμων διδασκάλων[6], τὴν ἔκδοσιν βιβλίων, ἐπροστάτευεν οἰκονομικῶς ἀπόρους μαθητὰς καὶ δι' ἐξόδων της ἀπέστελλε διὰ σπουδὰς εἰς τὴν Εὐρώπην ὡρισμένους Ἀθηναίους. Μεταξὺ τῶν σκοπῶν της ἦτο ἐπίσης ἡ μέριμνα διὰ τὸν καταρτισμὸν βιβλιοθήκης. Ἀξιομνημόνευτον εἶναι

1. Βλ. προχείρως εἰς Αἰκ. Κουμαριανοῦ, Ὁ τύπος στὸν Ἀγῶνα, Ἀθήνα, 1971, τόμ. Γ', σελ. 217 κ.ἑ., ὅπου ἄρθρον περὶ Ἰονίου Ἀκαδημίας, δημοσιευθὲν τὴν 11 Νοεμβρίου τοῦ 1825 εἰς τὴν *Γενικὴν Ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος*.

2. Βλ. *Λόγιον Ἑρμῆν*, 1814 σελ. 99-100.

3. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν ὁ J. Hughes, ὁ βαρῶνος Otto Magnus von Stackelberg, ὁ Jacob Linkh, οἱ Parker καὶ Forster, ὁ Guilford, ὁ Pouqueville, ἡ πριγκίπισσα Καρολίνα τῆς Οὐαλλίας κ.ἄ.π. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Νέα Στοιχεῖα, σελ. 256 καὶ σημ. 5.

4. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Ἱστορικὰ Ἔγγραφα, σελ. κβ'.

5. *Α.Ε.* 1853, σελ. 1221 καὶ Θ. Φιλαδελφεύς, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Ἐν Ἀθήναις, 1902, τόμ. 2, σελ. 231-232. Σχετικὴ βιβλιογραφία εἰς Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, Νέα Στοιχεῖα, σελ. 254, 255. Βλ. καὶ Ἰ. Τραυλόν, Πολεοδομικὴ ἐξέλιξις τῶν Ἀθηνῶν, σελ. 214, 216.

6. Καίτοι ἐκτὸς τόπου, ἀξίζει ἴσως νὰ ἀναφερθῇ ἐνταῦθα, διὰ τὴν κατανόησιν τῆς ἐπικρατούσης τότε νοοτροπίας, ὅτι μεταξὺ τῶν διδασκάλων, οἵτινες προσελήφθησαν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἦτο καὶ ὁ ἰατροφιλόσοφος Διονύσιος Πύρρος ὁ Θετταλός, φθάσας τὸ 1813 εἰς Ἀθήνας ἐξ Ἰταλίας καὶ διδάξας ἐν Ἀθήναις ἐπὶ διετίαν. Ἦτο τοιαύτη ἡ ρομαντικὴ διάθεσίς του καὶ ἡ στροφὴ τῆς σκέψεώς του πρὸς τὴν ἀρχαιότητα, ὥστε, ὡς ὁ ἴδιος γράφει: «μετεβάπτισεν... τοὺς μαθητάς του πάντας δοὺς αὐτοῖς ὀνόματα ἀρχαίων σοφῶν καὶ ἡρώων». Ὁ ἴδιος ἀναφέρει διεξοδικῶς: «Εἰς τὸ πρῶτον μου μάθημα ἄλλαξα τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν μαθητῶν μου, καὶ ἀντὶς νὰ τοὺς κράζω Πέτρον, ἢ Παῦλον, ἢ Ἀντώνιον τοὺς ὠνόμασα Περικλέα, ἢ Θεμιστοκλέα, ἢ Πλάτωνα καὶ Σοφοκλέα κ.τ.λ. Εἰς τὰ νέα ταῦτα αἰσθήματα αἱ καρδίαι ὅλων τῶν μαθητῶν μου ἔχαιρον καὶ τρόπον τινὰ ἐσκίρτων ἀπὸ τὴν χαράν τους, περιμένουσαι μὲ ἀνησυχίαν πότε καὶ πότε νὰ τελειώσωσι τὰς σπουδάς των καὶ νὰ γένωσι φιλόσοφοι καθὼς οἱ πρόγονοι αὐτῶν». Δ. Πύρρου, Χφ. Περιήγησις τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Α', 1828, εἰς Γενικὰ Ἀρχεῖα Κράτους. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Νέα Στοιχεῖα, σελ. 255.

τὸ γεγονὸς ὅτι προσελάμβανε καὶ διδασκάλους διὰ τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐκμάθησιν τῆς γαλλικῆς καὶ ἰταλικῆς[1]. Χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον εἶναι ὅτι πλὴν τῆς Γραμματικῆς, τῆς Συντάξεως καὶ τῆς Καλλιγραφίας, ὡς καὶ τῶν ξένων γλωσσῶν, ἐδιδάσκοντο, κατὰ κύριον λόγον, κείμενα ἀρχαίων ἢ πατέρων τῆς ἐκκλησίας ὡς καὶ μεσαιωνικῶν συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ «Γεωμετρία, Τριγωνομετρία Ἐπίπεδος καὶ Σφαιρική» κ.ἄ.π.[2] Μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ σχολείου, τοὺς ὁποίους ἐνίσχυσεν ἡ Ἑταιρεία ὑπῆρξαν ὁ Γεώργιος Ψύλλας[3], ὁ Δ. Σουρμελῆς, ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Κυριακὸς Πιττάκης, ὁ πρῶτος Ἕλλην αὐτοδίδακτος ἀρχαιολόγος, ὁ συστηματικῶς ἀσχοληθεὶς μὲ τὴν διάσωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων καθ' ὅλον τὸν βίον του, κ.ἄ.[4] ἀναφερόμενοι ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «μαθηταὶ» εἰς ἔκθεσιν τῶν Ἐφόρων τῆς Ἑταιρείας σταλεῖσαν ἐξ Ἀθηνῶν (13/25 Ἰουνίου 1820) πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἰγνάτιον[5]. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1819 ἐκλέγεται ὡς μέλος τῆς ἐφορίας καὶ ὁ Γεώργιος Gropius! Μεταξὺ τῶν σκοπῶν τῆς «Ἑταιρείας τῶν Φιλομούσων» ἦτο καὶ ἡ «συλλογὴ ἐπὶ λίθων ἐπιγραφῶν, ἀγαλμάτων καὶ σκευῶν καὶ εἰς ὅ,τι ἄλλο τῆς προσοχῆς ἀξίων». Εἰς τὸ καταστατικόν της, εἰς κεφ. ε', ἀναφέρεται ὅτι «τὰ συλλεχθέντα ἀρχαιολογικὰ πρά-

1. Αἱ δύο αὐταὶ γλῶσσαι ἦσαν αἱ «διεθνεῖς» τῆς ἐποχῆς.

2. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Νέα στοιχεῖα, σελ. 282.

3. Ὁ Γεώργιος Ψύλλας ἦτο Ἀθηναῖος (1794 - 1879). Ἐσπούδασεν ἀρχικῶς εἰς Πίζαν, μεταξὺ 1816 - 1817, μεταβὰς κατόπιν εἰς Γερμανίαν (εἰς τὴν Ἰέναν καὶ Γοττίγγην), πρὸς συνέχισιν τῶν σπουδῶν του. Ἦτο χαρακτὴρ ἀκέραιος, εὔστροφος, δημοκρατικὸς εἰς τὰς ἰδέας του καὶ ἐκ τῶν «κορυφαίων τοῦ συστήματος τῆς ἁπλῆς φωνῆς». Ἀμέσως μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, διακόψας τὰς σπουδάς του, ἔσπευσε νὰ ἔλθῃ νὰ ἐνισχύσῃ τὸν Ἀγῶνα, ὡς ἔπραξαν καὶ ἄλλοι νέοι Ἕλληνες, σπουδάζοντες τότε εἰς Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης. Συμμετέσχεν ἐνεργῶς εἰς τὰς πολιτικὰς κινήσεις, εἰς τὰ πλαίσια τῶν Ἐθνικῶν Συνελεύσεων, ἐνδιαφερθεὶς ζωηρῶς διὰ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ πολιτικοῦ μέλλοντος τῆς χώρας. Τὸ ἔτος 1824 ἦτο εἷς ἐκ τῶν ἐφόρων τῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλομούσων τῶν Ἀθηνῶν (βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, Νέα Στοιχεῖα, σελ. 284). Ὑπῆρξε σημαντικὸς λόγιος καὶ ὁ ἐκδότης τῆς *Ἐφημερίδος Ἀθηνῶν*, ἐκδοθείσης ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου 1824 μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1826. Ἐγένετο μέλος τῆς «Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς» τὸ 1836 (περὶ ἧς γίνεται λόγος κατωτέρω). Ἐπὶ Ὄθωνος κατέλαβε διαφόρους διοικητικὰς θέσεις, διετέλεσε δὲ γερουσιαστὴς καὶ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Τὸ 1854 μετέσχε τῆς Κυβερνήσεως Μαυροκορδάτου ὡς Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Περὶ τῆς ἐν γένει δραστηριότητος τοῦ Γ. Ψύλλα βλ. εἰς Αἰκ. Κουμαριανοῦ, ἔ.ά. τόμ. Α', σελ. κα' κ.ἑ. καὶ ἀλλαχοῦ σποράδην.

4. Δὲν εἶναι γνωστὰ τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν φοιτησάντων ἢ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ὑποστηριχθέντων εἰς τὰς σπουδάς των μαθητῶν· ἐκ τῶν ὀλίγων ὅμως σωζομένων ἤ, μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης, γνωστῶν στοιχείων, ἐμφαίνεται ὅτι ἀρκετοὶ ἐξ αὐτῶν ἔλαβον μέρος εἰς τὰς πρώτας ἐπαναστατικὰς κυβερνήσεις, ὡς καὶ εἰς τὰς μετέπειτα ἐπὶ Κυβερνήτου διαμορφωθείσας Γραμματείας (Ὑπουργεῖα)· ἄλλοι δέ, ἔχοντες ἐμπνευσθῆ ἐκ τῆς γενομένης εἰς αὐτοὺς διδασκαλίας διὰ τὴν σημασίαν τῶν ἀρχαίων μνημείων, συνέβαλον εἰς τὴν λῆψιν νομοθετικῶν μέτρων διὰ τὴν περιφρούρησιν τῆς ἐθνικῆς κληρονομίας, ἡ ὁποία, καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀναληφθέντος ὑπερανθρώπου ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτόν, ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ἀντικείμενον διαρπαγῆς ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων. Ὡρισμένοι ἐκ τῶν παλαιῶν μαθητῶν, ἀνδρούμενοι, ἐξελέγησαν ὡς μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου (Ἐφορείας) τῆς Ἑταιρείας. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ἐπίσης, ὑπῆρξαν κατὰ καιροὺς καὶ μέλη τῆς Ἐφορείας τῆς βραδύτερον ἱδρυθείσης Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

5. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Νέα Στοιχεῖα, σελ. 265 κ.ἑ. Ἡ ἔκθεσις αὐτὴ ἀποτελεῖ σπουδαιοτάτην πηγὴν διὰ τὸ καθόλου ἔργον τῆς «Ἑταιρείας τῶν Φιλομούσων», διότι ἀναφέρονται λεπτομερῶς εἰς αὐτὴν στοιχεῖα περὶ τῶν διδασκομένων μαθημάτων, τῶν διδασκόντων αὐτά, τῶν πόρων τῆς Ἑταιρείας ὡς καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀντιμετώπισεν ὁ Ὀργανισμὸς οὗτος κατὰ τὴν πρώτην ἑξαετίαν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς του.

γματα ἀποταμιεύονται εἴς τινα τόπον, ἐπὶ τούτῳ διωρισμένον ὀνομαζόμενον Μουσεῖον πρὸς θέαν τῶν περὶ ταῦτα ἐραστῶν»[1].

Τὰ μέλη τῆς «Ἑταιρείας τῶν Φιλομούσων» εἶχον προσδιορίσει ἄριστα τοὺς σκοπούς των, διὰ τὴν πραγμάτωσίν των ὅμως ἦσαν ἀναγκαῖα πολλὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα δὲν διέθετον. Κατόπιν τούτου, διὰ νὰ μὴ ματαιωθῇ ἡ σπουδαία ἐκείνη κίνησις, οἱ ἔφοροι τῆς Ἑταιρείας ἀπηυθύνθησαν πρὸς τὸν ἐν Βιέννῃ διαμένοντα τότε ἀρχιμανδρίτην καὶ σημαντικὸν λόγιον, Ἄνθιμον Γαζῆν[2], ἐκδότην τοῦ *Λογίου Ἑρμοῦ*, αἰτούμενοι παρ' αὐτοῦ νὰ ζητήσῃ οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν διὰ τὴν Ἑταιρείαν ἐκ τῶν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην πλουσίων Ἑλλήνων. Ὁ Ἄνθιμος Γαζῆς ἀνταπεκρίθη πολὺ εὐχαρίστως εἰς τὸ αἴτημα τῆς «Φιλομούσου Ἑταιρείας», διότι θὰ τοῦ ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία, ἂν ἐπετύγχανεν ἡ προσπάθειά του, νὰ πραγματοποιήσῃ παλαιὸν ὄνειρον κύκλου λογίων Θεσσαλῶν ἐν Βιέννῃ, ἀλλὰ καὶ ἰδικόν του[3]: τὴν ἵδρυσιν «Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου καὶ Ἀκαδημίας» εἰς Μηλέας τῆς Θεσσαλίας[4]. Ὁ Γαζῆς ἐζήτησεν ἀμέσως τὴν βοήθειαν τοῦ πεφωτισμένου μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου, εὑρισκομένου τότε εἰς Βιέννην, ὁ τελευταῖος δὲ ἀνεκοίνωσε τὰς σχετικὰς λεπτομερείας εἰς τὸν Ἰ. Καποδίστριαν, ὅστις διὰ τοῦ τεραστίου κύρους τὸ ὁποῖον διέθετε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν Εὐρώπην[5], ἠδύνατο νὰ κινήσῃ γῆν καὶ οὐρανόν, διότι καὶ αἱ ἰδικαί του ἀπόψεις συνέπιπτον: ἐθεώρει δηλαδὴ ἀναγκαίαν τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἔθνους[6]. Ὑπέβαλε τότε ὁ Καποδίστριας πρὸς τὸν Τσάρον τὴν ἰδέαν διεξαγωγῆς ἐράνου μεταξὺ τῶν εἰς Βιέννην ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1814 ἐλθόντων ἐπισήμων προσώπων διὰ τὸ ἐκεῖ συνέδριον. Ὁ ἴδιος ὁ Καποδίστριας, τῇ ἐντολῇ τοῦ Τσάρου, συνέταξε πρόγραμμα διὰ τὴν ἐγγραφὴν δωρητῶν[7], προωθήσας οὕτω τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἐνισχύσεως τῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλομούσων. Εἰς τὸν κατάλογον τῶν δωρητῶν ἐνεγράφη καὶ ὁ Τσάρος καὶ ἡ Αὐτοκράτειρα[8], πολλοὶ ἄλλοι ἡγεμόνες, οἱ ὑπουργοί των, ὡς καὶ ἅπασαι σχεδὸν αἱ ἐξέχουσαι προσωπικότητες αἱ συγκεντρωθεῖσαι εἰς Βιέννην διὰ τὸ συνέδριον[9]. Ὁ ἔρανος ἐπεξετάθη καὶ εἰς ἄλλα πρόσωπα ἐν Βιέννῃ καὶ εἰς τὰς ἑλληνικὰς παροικίας τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὑπῆρξε δὲ ἀποδοτικός. Κατόπιν τούτου, προεχώρησεν ὁ Ἄνθιμος Γαζῆς εἰς σύμπηξιν ἑτέρας Ἑταιρείας ἐν Βιέννῃ, Φιλομούσου ἀποκληθείσης καὶ ταύτης, τεθείσης ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ μητροπολίτου Ἰγνατίου. Τὸ καταστατικὸν τῆς ἐν Βιέννῃ Ἑταιρείας ἦτο ὅμοιον περίπου πρὸς τὸ τῆς ἐν Ἀθήναις «Φιλομούσου Ἑται-

1. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Νέα Στοιχεῖα, σελ. 253-254. Πρβλ. Αἰκ. Κουμαριανοῦ, ἔ.ἀ. τόμ. Α', σελ. νθ', σημ. 1.

2. Βλ. Γ. Μουγογιάννην, Ἄνθιμος Γαζῆς (1758 - 1828), *Μορφαὶ τῆς Μαγνησίας*, Βόλος, 1973, σελ. 83 κ.ἑ.

3. Οὗτοι ἦσαν οἱ Γρηγόριος Κωνσταντᾶς, Δανιὴλ Φιλιππίδης, Στέφανος Δούγκας, Δημήτριος Ἀλεξανδρίδης καὶ ὁ ἰατρὸς Ζήσης Κάβρας, ζηλωταὶ τοῦ ἐθνικοῦ διαφωτισμοῦ.

4. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Νέα στοιχεῖα, σελ. 257 κ.ἑ.

5. Ἀλ. Δεσποτόπουλος, Ὁ Κυβερνήτης Καποδίστριας καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος, Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ. Ἀθῆναι, 1954, σελ. 8 κ.ἑ.

6. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Νέα στοιχεῖα, σελ. 257, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

7. Αὐτοβιογραφία Ἰωάννου Καποδίστρια (ἔκδ. Μιχ. Λάσκαρι), σελ. 45.

8. Ὁ πρῶτος διὰ 200, ἡ δὲ δευτέρα διὰ 100 ὀλλανδικὰ δουκάτα.

9. Ἰ. Φιλήμων, Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας (ἐν Ναυπλίᾳ, 1834).

ρείας» —συνέκειτο ἐξ ἐννέα ἄρθρων—, προσετέθησαν ὅμως εἰς αὐτὸ διατάξεις ἀφορῶσαι εἰς τὴν ὑποστήριξιν καὶ τοῦ σχολείου τῶν Μηλεῶν[1]. Τοῦ ἐν Βιέννῃ γραφείου τῆς Ἑταιρείας διωρίσθη Ἐπιστάτης ὁ Ἀλέξανδρος Βασιλείου[2]. Εἰς «Ἐπίμετρον» τοῦ καταστατικοῦ ὡρίσθη, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι αἱ συνεισφοραί, αἱ συγκεντρούμεναι ὑπὸ τῆς ἐν Βιέννῃ Ἑταιρείας, σκοπὸν θὰ εἶχον τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐν Ἀθήναις «Φιλομούσου Ἑταιρείας» καὶ τοῦ «καταστήματος τοῦ Πηλίου». Εἰς περίπτωσιν δὲ καθ' ἣν θὰ ἔκλειον τὰ δύο αὐτὰ «καταστήματα», οἱ πόροι τῆς Ἑταιρείας θὰ διετίθεντο «ἢ εἰς συντήρησιν ὁμογενῶν Γραικῶν εἰς τὰς τῆς πεφωτισμένης Εὐρώπης Ἀκαδημίας σπουδαζόντων... ἢ εἰς ἀγορὰν βιβλίων καὶ μηχανῶν πεμφθησομένων ὅπου τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἢ συσταθῶσι σχολεῖα. . ., ἢ εἰς ἔκδοσιν βιβλίων, κρινομένων χρησίμων πρὸς φωτισμὸν τῶν ὁμογενῶν Γραικῶν»[3].

Τὸ 1815, προφανῶς λόγῳ τῆς φιλοτουρκικῆς πολιτικῆς τῆς αὐστριακῆς Κυβερνήσεως, τὸ ἐν Βιέννῃ Γενικὸν Γραφεῖον τῆς «Φιλομούσου Ἑταιρείας» μετεφέρθη εἰς Μόναχον, ὁρισθέντος ὡς Ἐπιστάτου τοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ καὶ σπουδαίου φιλέλληνος Baader, κατοικοῦντος εἰς Μόναχον[4]. Τὰ ἐν Ἑσπερίᾳ συγκεντρούμενα χρήματα ὑπὲρ τῆς «Φιλομούσου Ἑταιρείας», συμφώνως τῷ Ὀργανισμῷ της, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν διοικητικῶν δαπανῶν, θὰ ἐμοιράζοντο εἰς δύο ἴσα μέρη, τιθέμενα εἰς τὴν διάθεσιν «τῆς Ἐφορείας τοῦ ἐν Ἀθήναις Γυμνασίου καὶ τοῦ ἐν Πηλίῳ[5]». Πλὴν τῆς βοηθείας τῆς σταλείσης εἰς Ἀθήνας, ἐν ἔτει 1815, ἕτερον σημαντικὸν ποσὸν (ἐκ 5.344 γροσίων) συνεκεντρώθη ὀλίγον βραδύτερον. Μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ τόσον ὁ μητροπολίτης Ἰγνάτιος, ὅσον καὶ ὁ Ἰ. Καποδίστριας ἐπεθύμουν διακαῶς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Ἔθνους, διὰ τῆς σπουδῆς ἐν τῇ Εὐρώπῃ Ἑλληνοπαίδων, ἢ τὴν ἔκδοσιν βιβλίων καὶ τὴν ἐνίσχυσιν φιλολογικῶν περιοδικῶν, δὲν ἐστάλησαν πλέον χρήματα εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις «Φιλόμουσον Ἑταιρείαν», ἥτις συνέχισε παρὰ ταῦτα τὸ ἔργον της μέχρι τῆς ἐκρή-

1. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Νέα στοιχεῖα, σελ. 258. Εἰς τὸ αʹ ἄρθρον προσετέθη: «Ἡ δὲ τοῦ Πηλίου ὄρους ὁμήγυρις συγκροτεῖ ἓν σχολεῖον τακτικὸν κατὰ μίμησιν τῶν Ἀκαδημιῶν τῆς Εὐρώπης». Βλ. σχετικῶς καὶ Ἑλ. Κούκκου, Ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ Παιδεία, 1803-1822 Αʹ. Ἡ Φιλόμουσος Ἑταιρεία τῆς Βιέννης. Ἀθῆναι, 1958.

2. Οὗτος ἦτο λόγιος, ἔμπορος, φίλτατος τοῦ Ἀδ. Κοραῆ, ἐγκατεστημένος εἰς Βιένναν. Εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Καποδίστρια πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Βασιλείου, ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἕλλην τοῦ γράφει ἐν τέλει: «Βέβαια αἰσθάνεσαι, ὅσον καὶ ἡμεῖς, τὸ ἐμψυχοῦν ἡμᾶς αἴσθημα εἰς μίαν στιγμὴν ἀξιομνημόνευτον, καθ' ἣν ὑποχρεούμεθα εἰς τὸ ἱερώτερον πρὸς τὴν πάτριον γῆν χρέος. *Δι' αὐτῆς γὰρ ὑπάρχομεν, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ζῆν ὀφείλομεν*». (Ἡ ὑπογράμμισις ἐγένετο ὑπὸ τῶν συντακτῶν τῆς Εἰσαγωγῆς). Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Νέα Στοιχεῖα, σελ. 259.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Νέα Σχολεῖα, σελ. 261.

4. Βλ. περισσοτέρας λεπτομερείας εἰς Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, Νέα στοιχεῖα, σελ. 261 κ.ἑ., ὅπου ἀναφέρεται, σὺν τοῖς ἄλλοις, ὅτι καὶ ἡ Ἐφορεία τῆς ἐν Ἀθήναις Φιλομούσου Ἑταιρείας ἐσκέφθη τότε νὰ μεταφέρῃ τὸ Γενικὸν Γραφεῖον της εἰς Ζάκυνθον «μακρὰν τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος», πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, ὅμως, δὲν ἐπραγματοποιήθη.

5. Δέον ἐνταῦθα νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ παιδεία ἐν Ἀθήναις δὲν ὑπῆρξε μόνον τῆς Φιλομούσου Ἑταιρείας μέριμνα, ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἐπαναστάσεως. Τόσον αἱ κρατικαὶ ἀλλὰ καὶ αἱ κοινοτικαὶ ἀρχαὶ τῆς πόλεως ἐφρόντισαν σχετικῶς. Καὶ εἰς τὴν ὑπόλοιπον Ἑλλάδα, ἐξ ἄλλου, εἶχον ἱδρυθῆ περίφημα σχολεῖα. Βλ. προχείρως, Τρ. Εὐαγγελίδην, Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Ἀθῆναι, 1936. Διὰ τὰ ἐν Ἀθήναις σχολεῖα βλ. Δ. Καμπούρογλου, Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων, Γʹ, Ἀθῆναι, 1896, σ. 211-226. Τοῦ ἰδίου, Αἱ παλαιαὶ Ἀθῆναι, Ἀθῆναι, 1922, σελ. 129 καὶ 231-236, Θ. Φιλαδελφέα, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν, τόμ. 2, Ἀθῆναι, 1902, σελ. 184-241, καὶ Α. Ἀγγέλου, ἔ.ἀ., σποράδην.

ξεως τῆς 'Επαναστάσεως τοῦ 1821, ὁπότε, λόγῳ τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, ὑπεχρεώθη ἐπὶ τριετίαν νὰ ἀργήσῃ.

Εἰς ἔκθεσιν, ὅπου ὑπάρχει καὶ ὁ ἀπολογισμὸς ἐξόδων καὶ ἐσόδων τῶν ἐτῶν 1813 - 1820, ἀποσταλεῖσαν ὑπὸ τῶν ἐφόρων τῆς «Φιλομούσου 'Εταιρείας» εἰς Πίζαν πρὸς τὸν ἐκεῖ τότε διαμένοντα μητροπολίτην 'Ιγνάτιον, φαίνεται σαφῶς πόσον ὀλίγα χρήματα διέθετεν ἡ 'Εταιρεία τῶν 'Αθηνῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὸ μέγα ἔργον τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀναλάβει. 'Επίσης, ἐκ τοῦ ἀπολογισμοῦ τούτου γίνεται γνωστὸν ὅτι παρὰ τοὺς γλίσχρους πόρους τοῦ 'Ιδρύματος, ἐγένοντο καί τινες ἀγοραὶ ἀρχαιοτήτων. Εἰς τὴν ἔκθεσιν ἐπισημαίνεται ἐπίσης τὸ κάτωθι: «Τὸ ὄνομα Μουσεῖον ἀνῃρέθη διόλου, καὶ ἀντετάχθη ἐκεῖνο τῆς Βιβλιοθήκης· τὸ πρῶτον ἐφανέρωνε μερικώτερον συλλογὰς πραγμάτων πολυτίμων καὶ μή, καὶ δὲν ἁρμόζει τελείως εἰς μίαν ἁπλῶς συλλογὴν βιβλίων ἀναγκαίων διὰ ἕνα σχολεῖον ἢ διὰ ἓν γυμνάσιον. Τὸ ὄνομα τῆς Βιβλιοθήκης δὲν ἐμποδίζει νὰ θέτωνται εἰς αὐτὸν τὸν τόπον πράγματα τεχνῶν, ἢ ἀρχαιότητες, τὰς ὁποίας ἡ τύχη θέλει δυνηθῇ μίαν ἡμέραν νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὴν ἑταιρείαν· ἐπειδὴ κατὰ τὸ παρὸν τὰ χρήματά της δὲν φθάνουν μόνον εἰς τὰ ἄφευκτα ἔξοδα. 'Ο τρόπος τοῦ νὰ λαμβάνωμεν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην μας βιβλία ἢ ἄλλα πράγματα τεχνῶν ἐπὶ λόγῳ ἁπλῆς παρακαταθήκης, καθὼς φαίνεται σημειωμένον εἰς τὸν κατάλογον τῶν καταγραφῶν, μᾶς ἐφάνη ἁρμόδιος εἰς τὴν πολιτικὴν θέσιν τοῦ συστήματός μας· καὶ αὐτὸς ὁ τρόπος δύναται νὰ αὐξάνῃ τὴν πίστιν καὶ ἀσφάλειαν τῶν δώρων χωρὶς κανὲν εἶδος ἀτόπου»[1].

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἡ «Φιλόμουσος 'Εταιρεία» ἀνταπεκρίθη καὶ εἰς τὸν ἀρχαιολογικὸν σκοπόν της. Φαίνεται ἐπίσης, ἐκ τῶν ἐλαχίστων γνωστῶν περὶ αὐτῆς λεπτομερειῶν, ὅτι διέθετε χρήματα καὶ διὰ μικροανασκαφὰς ἢ ἐρευνας, ἢ διὰ περισυλλογὴν ἀρχαίων καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς 'Επαναστάσεως. Μὲ ἰδικάς της δαπάνας ἐστηρίχθη ὁ ΒΔ κίων τοῦ 'Ηφαιστείου (Θησείου), τὸν ὁποῖον, ὡς σημειοῖ ὁ 'Αλ. Ρ. Ραγκαβῆς εἰς ἔκθεσίν του, διεπέρασε κεραυνὸς τὴν 25 Φεβρουαρίου τοῦ 1820 «ἄνωθεν μέχρι κάτω». 'Η 'Εταιρεία ἐφρόντισεν ἀμέσως νὰ τὸν ἐξασφαλίσῃ, καὶ τὸν περιέζωσε «διὰ σιδηροῦ κρίκου»[2]. Μὲ τὴν ἠθικὴν ἐνίσχυσιν ἐξάλλου, ἢ δι' ἐξόδων τῆς «Φιλομούσου 'Εταιρείας» ἠδυνήθη ἐπίσης καὶ ὁ Κυριακὸς Πιττάκης (ὁ περισσότερον παντὸς ἄλλου ἐμμείνας πιστὸς εἰς τοὺς σκοποὺς της ἐκ τῶν δι' ἐξόδων της σπουδασάντων 'Αθηναίων μαθητῶν της, ὁ θέσας ὡς κύριον σκοπὸν τῆς ζωῆς του τὴν διάσωσιν καὶ τὴν διατήρησιν τῶν ἀρχαίων μνημείων), νὰ περισυλλέξῃ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς 'Επαναστάσεως ἀρχαιότητας ἢ νὰ κάμῃ μικροερεύνας[3].

Παρ' ὅλον ὅτι ἡ «Φιλόμουσος 'Εταιρεία», λόγῳ τῆς ἐκρήξεως τῆς 'Επαναστάσεως, ἤργησε μέχρι τοῦ 1824, πρέπει νὰ εἶχεν ἀποκτήσει κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἓξ πρώτων

1. 'Εμμ. Πρωτοψάλτης, Νέα Στοιχεῖα, σελ. 270-271.

3. Βλ. *Α.Ε.* 1837, σελ. 10.

3. Βλ. Π. Καββαδίαν, 'Ιστορία τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900, 'Αθήνησιν, 1900, σελ. 12, σημ. 2. Περὶ τοῦ θέματος τούτου δὲν ἀναφέρει ὁ Π. Καββαδίας πόθεν ἔλαβε τὴν πληροφορίαν αὐτήν.

χρόνων τῆς ζωῆς της μέγα κῦρος εἰς τὰς 'Αθήνας. Τὸ 1824 δι' εἰδικῆς προκηρύξεως, ἀπὸ 1 'Οκτωβρίου, ἐζήτησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ διακοπὲν ὑπὸ τοῦ πολέμου ἔργον της, αἰτουμένη τὴν ἐγγραφὴν μελῶν - συνδρομητῶν, καὶ οὕτω, ὄχι μόνον ἀναβιοῖ ἐπὶ διετίαν, ἀλλὰ ἀκριβῶς λόγῳ τῆς ὑπὸ τῶν 'Αθηναίων ἐκτιμήσεως τῆς προτέρας της δραστηριότητος, μετὰ μεγίστης προσοχῆς τόσον ἡ Δημογεροντία τῶν 'Αθηνῶν, ὅσον καὶ τὸ ἐν Ναυπλίῳ 'Εκτελεστικὸν προθυμοποιοῦνται νὰ πραγματοποιήσουν διάφορα αἰτήματα, τὰ ὁποῖα ὑπέβαλεν αὐτοῖς κατὰ τὴν β' περίοδον λειτουργίαν της. Οὕτω, ὑπὸ τοῦ 'Εκτελεστικοῦ ἐνεκρίθη, κατόπιν ἀναφορᾶς της ἀπὸ 16.4.1824 πρὸς τὴν Δημογεροντίαν 'Αθηνῶν, νὰ τῆς παραχωρηθοῦν τὰ Τζαμιὰ τοῦ Σιταροπάζαρου, τῆς Κολώνας καὶ τοῦ Ροδακιοῦ, διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὑπ' αὐτῆς ὡς σχολεῖον τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον ὡς Δημοσία Βιβλιοθήκη καὶ ὡς σχολεῖον τῶν ἐπιστημῶν τὸ τρίτον, ὁ πέριξ τοῦ ὁποίου χῶρος θὰ ἐγίνετο Βοτανικὸς Κῆπος[1]. Ἡ ἰδία 'Εταιρεία συνέταξε «Κατάλογον τῶν Τουρκικῶν οἰκοδομημάτων καὶ οἰκοπέδων ὅπου ἡ ἀρχιτεκτονικὴ 'Επιτροπή... κρίνει ἀναγκαῖον νὰ φυλαχθῶσι πρὸς δημόσιον χρῆσιν»[2]. Ἄξιον πάσης προσοχῆς εἶναι κυρίως ὅτι, εἰς τὴν πρὸς τὴν Δημογεροντίαν ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαν ἀναφορὰν τῆς «Φιλομούσου 'Εταιρείας» ζητεῖται, πλὴν τῶν ἄλλων, νὰ τῆς παραχωρηθῇ, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς «Μουσεῖον 'Αρχαιοτήτων, ὁ τόπος εἰς τὴν 'Ακρόπολιν πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Πολιάδος 'Αθηνᾶς», ὅστις ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς ἀποθήκη πολεμικοῦ ὑλικοῦ. Καὶ τότε μὲν δὲν ἐνεκρίθη τὸ τελευταῖον τοῦτο αἴτημα, παρ' ὅλον ὅτι προσεπάθησαν οἱ 'Έφοροι νὰ τὸ ἐπιτύχουν διὰ τοῦ ἰσχυροῦ ἀνδρὸς τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, στρατηγοῦ 'Ι. Γκούρα, μέλους τῆς 'Εφορείας τῆς 'Εταιρείας. Πρὸς αὐτὸν ἀπευθύνουν ἐπιστολὴν ἀπὸ 10 Νοεμβρίου 1824, εἰς τὴν ὁποίαν τοῦ γνωρίζουν ὅτι ἡ 'Εταιρεία «ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ Μουσεῖον, ὅπου ν' ἀποθέτῃ ὅλα τὰ σωζόμενα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐρριγμένα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος καὶ προβλέπουσα διὰ τὴν ὠφέλειαν τῆς ἱερᾶς ταύτης παρακαταθήκης, ἐνέκρινε τόπον καὶ ἀσφαλέστερον καὶ ἱερώτερον τὸν ναὸν τοῦ 'Ερεχθέως εἰς τὸ ἀνατολικὸν βόρειον μέρος τῆς 'Ακροπόλεως... διὰ νὰ κατασταθῇ τὸ ἐπιθυμητὸν Μουσεῖον»[3].

Καὶ ὁ μὲν 'Ι. Γκούρας δι' ἀναφορᾶς του ἀπευθυνθείσης πρὸς τὸ 'Εκτελεστικόν, ἀπὸ 10.3.1825, ἐζήτησεν ὅπως ἐλευθερωθῇ τῶν πολεμεφοδίων τὸ 'Ερέχθειον, ὁ «ἀτίμητος ναὸς τοῦ 'Ερεχθέως, τὸ μόνον σῷον μνημεῖον τῶν ὡραίων τεχνῶν τῶν προπατόρων μας», ὡς ἀναγράφει ὁ ἴδιος[4]. 'Εντὸς ὀλίγου ὅμως, ὅτε ἐνεκρίθη ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν

1. Βλ. σχετικὸν ἔγγραφον τοῦ 'Εκτελεστικοῦ τῆς 18 Νοεμβρίου 1824 εἰς 'Εμμ. Πρωτοψάλτην, 'Ιστορικὰ ἔγγραφα, σελ. 17-18, ἀριθ. 6, ἀποκείμενον εἰς Γ.Α.Κ. εἰς τὸν φάκελλον τοῦ 'Εκτελεστικοῦ (ἀριθ. 1119). Βλ. ἐπίσης, τοῦ αὐτοῦ, τὰ εἰς σελ. 16-17 ἔγγραφα ὑπ' ἀριθ. 4 καὶ 5. Εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς κρατούσης τότε νοοτροπίας τὸ αἰτιολογικόν, τὸ προτασσόμενον τῆς διαταγῆς τοῦ 'Εκτελεστικοῦ (ἔγγραφον τῆς 18.11.24): «'Επειδὴ ἡ πόλις τῶν 'Αθηνῶν ὑπῆρξε ποτὲ καθέδρα τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας διαχέουσα τὰ φῶτα τῆς παιδείας καὶ ἐπειδὴ ἡ Διοίκησις προσπαθεῖ νὰ εἰσάξῃ τὸν φωτισμὸν εἰς τὴν 'Ελλάδα καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐπιθυμεῖ νὰ φθάσῃ ἡ πόλις αὕτη εἰς τὴν ἀρχαίαν της δόξαν καὶ λαμπρότητα, βλέπει δὲ καὶ τὸν εἰς τοῦτο ζῆλον καὶ προθυμίαν τῶν κατοίκων αὐτῆς, συναινέσει καὶ τοῦ Σ. Βουλευτικοῦ Σώματος διατάττει. . .».

2. Δ. Καμπούρογλου, Αἱ Παλαιαὶ 'Αθῆναι, 'Αθῆναι, 1922, σελ. 401.

3. 'Εμμ. Πρωτοψάλτης, 'Ιστορικὰ ἔγγραφα, σελ. 16-17, ἀριθ. ἐγγράφου 5. Βλ. καὶ 'Αθηναϊκὸν 'Αρχεῖον, τόμ. Α', σελ. 324-325.

4. 'Εμμ. Πρωτοψάλτης, 'Ιστορικὰ ἔγγραφα, σελ. 18-19, ἀριθ. ἐγγράφου 7.

πολεμεφοδίων ἐξ αὐτοῦ, —εἶναι ἄγνωστον πότε ἀκριβῶς ἐξεκενώθη ὁ χῶρος ἐκ τῶν πυρομαχικῶν— ἔσπευσε νὰ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὸν ἀρχαῖον ναὸν τὴν οἰκογένειάν του, ἡ ὁποία διέμεινεν ἐκεῖ, μέχρις ὅτου κατεστράφη τὸ κτήριον ὑπὸ τουρκικῆς ὀβίδος κατὰ τὴν β' πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως, ταφέντων ὑπὸ τὰ ἐρείπιά του καὶ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του.

Μία τῶν πλέον ἀξιομνημονεύτων καὶ ἐκπληκτικῶν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην προτάσεων τῆς «Ἑταιρείας τῶν Φιλομούσων», ἥτις ἀποδεικνύει πόσον τὰ μέλη της κατεῖχον τὸ αἴσθημα τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τοπίου καὶ κατενόουν τὴν ἀξίαν τῆς ἀναδείξεως τῶν μνημείων εἰς τὸν χῶρον —ἀπόψεις τὰς ὁποίας ἔχομεν σήμερον τὴν ἐντύπωσιν ὅτι μόνον ἡ ἐποχή μας ἔχει κατακτήσει—, εἶναι αἱ διὰ τῆς ἀναφορᾶς τῆς Ἐφορείας της πρὸς τὸ εἰς Ναύπλιον Ἐκτελεστικόν, ἀπὸ 18 Ἰανουαρίου 1826, ἐκφραζόμεναι σκέψεις. Οἱ ἔφοροι τῆς Ἑταιρείας ζητοῦν νὰ ληφθῇ μέριμνα νὰ μὴ πωληθοῦν, δυνάμει τοῦ περὶ ἐκποιήσεως νόμου, ὡρισμένα «ἐθνικὰ κτήρια» εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, «γνωρίζοντες πόσον ἡ περίστασις δύναται νὰ συνεισφέρῃ *εἰς τὸ νὰ λάβωσι διὰ πάντα κάποιαν περίθαλψιν καὶ πρέπουσαν θέσιν πολλὰ ἀρχαῖα οἰκοδομήματα κακῶς περιπεπλεγμένα μέσα εἰς τὴν κακὴν μορφήν*, τὴν ὁποίαν εἶχε δώσει ἡ βαρβαρότης καὶ ἡ ἀμάθεια πρὸ αἰώνων εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, καὶ τρέχοντα τὸν κίνδυνον τῆς παντελοῦς ἐξοντώσεώς των εἰς αὐτὰς μάλιστα τοῦ πολέμου τὰς περιστάσεις, θεωροῦμεν ὡς χρέος μας νὰ ὑπενθυμίσωμεν τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν Σ. Διοίκησιν, παρακαλοῦντες ἐν ὀνόματι τῆς ἀρχαίας ἐκείνης Ἑλληνικῆς δόξης νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐν καιρῷ τὰ δέοντα εἰς περαίωσιν τοῦ κοινωφελοῦς τούτου προβλήματός μας». Περαιτέρω προτείνεται ἡ κατὰ τὴν γνώμην τῆς Ἐφορείας ἁρμόζουσα νὰ συσταθῇ, διὰ νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ θέματος, Ἐπιτροπή, προστίθεται δὲ ὅτι αὕτη δύναται «νὰ προσέξῃ ἀδείᾳ τῆς Διοικήσεως καὶ εἰς ἄλλα μικρὰς διορθώσεις δρόμων... πρὸς καλὴν διάταξιν τῆς πόλεως»[1].

Πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ἡ πράγματι σπουδαιοτάτη διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐνέργεια αὕτη τῆς ἐν Ἀθήναις «Φιλομούσου Ἑταιρείας», ἥτις, ἐνῷ ἐμαίνετο κυριολεκτικῶς ὁ ἀγὼν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἔθνους, εἶχε τὸν νοῦν νὰ μεριμνᾷ διὰ τὸ ρυμοτομικὸν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, διὰ τὴν διάσωσιν καὶ ἀνάδειξιν τῶν ἀρχαίων μνημείων, ὡς καὶ διὰ τὴν διαφύλαξίν των ἀπὸ κινδύνων πυρκαϊᾶς[2].

Δέον ἐπίσης νὰ τονισθῇ τὸ ἄξιον πάσης προσοχῆς γεγονός, ὅτι τὸ ἐν Ναυπλίῳ Ἐκτελεστικόν, ἀντιμετωπίζον τότε τόσα καὶ τόσα ὀδυνηρὰ καὶ φλέγοντα προβλήματα, ἀπεδέχθη πλήρως πάσας τὰς προτάσεις τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐντὸς 20 ἡμερῶν ἐνέκρινεν αὐτὰς καὶ ἀπέστειλε σχετικὸν ἀπαντητικὸν ἔγγραφον[3]. Σπουδαία εἶναι ἐπίσης ἡ πρό-

1. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Ἱστορικὰ ἔγγραφα, σελ. 21-22, ἀριθ. ἐγγράφου 11.

2. Βλ. καὶ ἀπόφασιν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ἀπὸ 29.2.1826, ὑπογραφομένην ὑπὸ τοῦ Προέδρου Γ. Κουντουριώτου, τοῦ Γεν. Γραμματέως Ἀλ. Μαυροκορδάτου καὶ τῶν Γκίκα Μπότασῃ, Ἀναγνώστη Σπηλιωτάκη, Κωνσταντίνου Μαυρομιχάλη καὶ Ἰωάννου Κωλέττη εἰς *Γενικὴν Ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος* — ἐκδιδομένην τότε ἐν Ναυπλίῳ— τῆς 27 Φεβρουαρίου 1826. Εἰς τὸ ἄρθρον Ε' ἀναγράφεται: «Ἡ αὐτὴ φροντὶς καὶ ἐπιμέλεια νὰ γίνεται, καὶ δι' ὅσας ἀρχαιότητας εὑρίσκονται καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀττικῆς». Οὕτω τὸ αἴτημα τῆς Φιλομούσου Ἑταιρείας ἐγένετο ἀποδεκτόν, οὐχὶ μόνον διὰ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ δι' ὁλόκληρον τὴν περιοχὴν τῆς Ἀττικῆς.

3. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἡ ὁποία θὰ ἐφρόντιζε διὰ πάντα ταῦτα, συμφώνως πρὸς τὰς προαναφερθείσας προτάσεις τῆς Ἑται-

τασις τοῦ Βουλευτικοῦ —ὑπογράφοντος τοῦ Προέδρου αὐτοῦ Πανούτζου Νοταρᾶ, πρὸς τὸ Ἐκτελεστικὸν (ὄργανον τῆς Προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος), δι' οὗ «τὸ Βουλευτικὸν γνωμοδοτεῖ νὰ διατάξῃ τὸ Σ. Ἐκτελεστικόν, τὴν εἰρημένην Ἐπιτροπὴν *νὰ νομίζῃ ἐθνικὰς ὅλας τὰς παλαιὰς ἀρχαιότητας, ὡς ἀγάλματα, καὶ ὅσαι ἤθελαν εὑρεθῆ εἰς ἐκποιουμένας οἰκίας*[1], *καὶ νὰ διαταχθῇ ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Φιλομούσου Ἑταιρείας, νὰ τὰς παραλαμβάνῃ καὶ νὰ τὰς ἀποταμιεύῃ εἰς μέρος ἀσφαλές*, αἱ δὲ οἰκίαι νὰ ἐπισκευάζωνται μὲ δημόσια ἔξοδα διὰ τῆς ἐπὶ τῆς ἐκποιήσεως Ἐπιτροπῆς»[2].

Ἅπασαι αὗται αἱ ἐνέργειαι καταδεικνύουν ἀναμφισβητήτως τὴν πρὸς τὰς ἀρχαιότητας μεγίστην ἀφοσίωσιν τῶν ὑπό τινων Εὐρωπαίων συχνά, εἰς τὰ συγγράμματά των, ἀποκαλουμένων «ἀπαιδεύτων Ἑλλήνων», ὡς καὶ τὴν φροντίδα των διὰ τὴν διάσωσιν τῶν μνημείων τοῦ Ἔθνους. Ἐπίσης χρήζει ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Ἑταιρεία, κατόπιν τῆς ἀδείας τὴν ὁποίαν ἔλαβεν, ἐφρόντισε καὶ διὰ τὴν ἀνάδειξιν τῶν κιόνων τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἀδριανοῦ, θυσιάσασα πρὸς τοῦτο πολλὰς νεωτέρας οἰκοδομάς, ὡς καταδεικνύεται ἐξ ἀναφορᾶς της πρὸς τὸ ἐν Ναυπλίῳ Ἐκτελεστικόν, ἀπὸ 16 Μαρτίου 1826[3]. Αὕτη ἦτο καὶ ἡ τελευταία της ἐνέργεια. Ἔκτοτε, ἡ «Φιλόμουσος Ἑταιρεία» δὲν ἀναφαίνεται πλέον.

Σημαντικὸν καὶ ἄξιον πάσης προσοχῆς εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ της νὰ διαφυλάξῃ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, ἐπεδείκνυε ταυτοχρόνως σεβασμὸν καὶ διὰ τὴν καταστρεφομένην περιουσίαν τῶν ἰδιωτῶν. Διέταξεν οὕτω, νὰ «ἀποζημιωθῶσιν οἱ κύριοι αὐτῶν» —τῶν οἰκοδομῶν ποὺ θὰ ἐκρημνίζοντο— «μὲ ἄλλα ἴσης τιμῆς ἐθνικά»[4]. Εἶναι ζήτημα ἂν ἄλλο Ἔθνος, πλὴν τῆς Ἑλλάδος, ἀντιμετωπίσαν ζυγὸν ἐκ τῶν βαρβαρωτέρων ἐπὶ αἰῶνας, καὶ παραμεῖναν εἰς στάθμην μορφωτικὴν περίπου ἀνύπαρκτον, θὰ εἶχε τὴν ψυχικὴν δύναμιν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπαιτουμένην μεγάλην

ρείας ἀπεφασίσθη νὰ ἔχῃ ὡς μέλη: τὸν ἔπαρχον τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τῶν Ἐπιστατῶν τῆς ἐπαρχίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐφόρους τῆς Φιλομούσου Ἑταιρείας καὶ τὸν Γάλλον συνταγματάρχην Φαβιέρον. Ἡ ἰδία Ἐπιτροπὴ θὰ διεξήγαγε τὰς δεούσας συνεννοήσεις μετὰ τῆς ἐν Ἀθήναις «Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκποιήσεως» (Βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 23, ἀριθ. ἐγγράφου 12 καὶ σελ. 24-25, ἀριθ. ἐγγράφου 14 τοῦ Ἐκτελεστικοῦ).

1. Κατὰ τὴν πληροφορίαν Διονυσίου Πύρρου τοῦ Θετταλοῦ εἰς χειρόγραφον ἔργον του ὑπὸ τίτλον «Περιήγησις τῆς Ἑλλάδος καὶ πόλεμοι αὐτῆς ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι», εἰς τὸ τμῆμα του «Ἀττικῶν Σύνοψις, Ἀττικὰ καὶ Ἐλευσινιακὰ» ἀναγράφεται: «Εἰς τὴν νέαν πόλιν τῶν Ἀθηναίων δὲν εἶναι οἶκος, ἐκτὸς τῶν Τούρκων, ὅπου δὲν ἔχει ἔξωθεν εἰς τὰ ἀνώφλια τῆς θύρας του ἕν τι ἀρχαῖον: δηλ. ἢ εἴδωλον, ἢ κεφαλήν, ἢ χεῖρα, ἢ πόδια κλπ. Ἀπὸ τὴν γῆν σκάπτοντες ἐξάγουσι καθ' ἑκάστην λύχνους παλαιούς, μυροδόχα καὶ δακρυδόχα ἀγγεῖα, νομίσματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, εὑρίσκονται καθ' ὅλην τὴν πόλιν καὶ ἐπιγραφαὶ διάφοραι ἄλλαι εἰς στήλας καὶ ἄλλαι εἰς πλάκας καὶ μάρμαρα». Βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 5, ὡς καὶ βιβλιογραφίαν περὶ τοῦ Πύρρου τοῦ Θετταλοῦ εἰς σελ. 1, σημ. 1.

2. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 24, ἀριθ. ἐγγράφου 13. Παρὰ τὰς ἐνεργείας τῆς Προσωρινῆς Διοικήσεως ὡς καὶ τῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλομούσων, αἱ προσπάθειαι ἐκεῖναι ἀπέβησαν μάταιαι, πλὴν τῆς γενομένης περισυλλογῆς τῶν ἀρχαιοτήτων, διότι κατὰ τὴν β' πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν, ἡ πόλις μετεβλήθη εἰς σωρὸν ἐρειπίων, κατὰ δὲ ἀξιόπιστον κατὰ πάντα, ὡς αὐτόπτου, μαρτυρίαν τοῦ Κ. Πιττάκη, μόνον 60 οἰκίαι ἀπέμειναν ὄρθιαι. (*Α.Ε.* 1856, σελ. 1335, σημ. 1). Φυσικά, καὶ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, ἰδίᾳ τὰ ἐν Ἀκροπόλει, ὑπέστησαν τότε πολλαπλᾶς καταστροφάς.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 25-26, ἀριθ. ἐγγράφου 16.

4. Ἡ σχετικὴ πρότασις εἶχε διατυπωθῆ ὑπὸ τῆς Φιλομούσου Ἑταιρείας καὶ ἐγένετο ἀποδεκτή. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 27-30, ἀριθ. ἐγγράφων 17, 19-21.

αὐτοπεποίθησιν, ἐνῷ διεξήγετο ἀκόμη ὁ διὰ τὴν Ἐθνικὴν Ἀνεξαρτησίαν ἀγών, νὰ φροντίζῃ μὲ τόσην ἀγάπην τὰ προγονικά του μνημεῖα. Ἀσφαλῶς, τὸ ἔργον τῶν διδασκάλων τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς ἐν Ἀθήναις «Φιλομούσου Ἑταιρείας» εἶχον ἀποδώσει τοὺς καρπούς των.

Η ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΡΙΜΝΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1821

Συνήθεια καθιερωθεῖσα ἐπὶ αἰῶνας ἦτο δύσκολον νὰ ἐκλείψῃ διὰ τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἐπαναστάσεως τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων. Οἱ ξένοι ἐπέμενον νὰ θεωροῦν τιμάριον ἀδέσποτον τὴν πλουσίαν εἰς ἀρχαιότητας γῆν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξηκολούθουν νὰ διαρπάζουν μνημεῖα, ἀλλὰ καὶ νὰ διεξάγουν κρυφίως ἀνασκαφὰς διὰ τῶν κατὰ τόπους, ἰδίᾳ τῶν ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου, προξένων καὶ ὑποπροξένων των· ἐπίεζον, ἐπίσης, ποικιλοτρόπως τοὺς ἐνδεεῖς Ἕλληνας νὰ τοὺς παραδίδουν τοὺς εἰς τὴν κατοχήν των ἀρχαιολογικοὺς θησαυρούς[1].

Οὕτω, πλὴν τῶν ἤδη ἀναφερθεισῶν ἐνεργειῶν τῆς «Φιλομούσου Ἑταιρείας», πρέπει νὰ γίνῃ μνεία ὡρισμένων ἀποφάσεων, ληφθεισῶν ὑπὸ τῶν προσωρινῶν τοπικῶν διοικήσεων τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδος, ἢ ὑπὸ τῶν διαφόρων Ἐθνοσυνελεύσεων, μὲ σκοπὸν τὴν περιφρούρησιν τῶν ἀρχαιοτήτων, γεγονὸς τὸ ὁποῖον καταδεικνύει τὸ «πανελλήνιον ἀρχαιολογικὸν αἴσθημα»[2].

Συντόμως ἀλλὰ καὶ ἀορίστως ἀναφέρεται ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν διάσωσιν τῶν ἀρχαίων μνημείων διὰ τῶν κάτωθι, δημοσιευθέντων εἰς τὸ πρῶτον φυλλάδιον τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* τὸ 1837: «Ἀλλὰ τοῦ χαρακτῆρος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐμπρὸς μὲν τὴν τύχην τῆς νέας Ἑλλάδος, ὄπισθεν δ' ἐχούσης τὰς ἐμπνεύσεις τῆς παλαιᾶς, φυσικὴ συνέπεια ἦτον νὰ φέρῃ σέβας εἰς τ' ἀρχαῖα κειμήλια, καὶ νὰ συλλέγῃ τὰ λείψανα ταῦτα τῆς παρῳχημένης δόξης, ὡς ἀφετηρίας τῆς μελλούσης εὐκλείας. Τοῦτο ἔπραξαν τῷ ὄντι αἱ διάφοροι ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως Ἑλλ. Κυβερνήσεις, καὶ ἡ ἐξαγωγὴ ἀρχαιοτήτων ἀπηγορεύθη διὰ ψηφίσματος τῆς βουλῆς. Καὶ αἱ πόλεις καθ' ἕκασται ἁμιλλώμεναι ν' ἀποδείξωσι πόσον ἐκτιμοῦν τὴν ἀξίαν τῶν παρ' αὐταῖς ἀρχαίων μνημείων, ἐφιλοτιμήθησαν καὶ αὐταὶ πολλαχοῦ νὰ ἐκδώσωσιν ὁμοίας διατάξεις διὰ τῶν δημοτικῶν των ἀρχῶν, καὶ αὐτοὶ δὲ πολλάκις οἱ ὁπλαρχηγοὶ μετεχειρίσθησαν τὴν ἐμπιστευμένην αὐτοῖς στρατιωτικὴν δύναμιν διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ἀρχαιοτήτων ἀπὸ ξένους, ὠφελουμένους

1. Εἶναι χαρακτηριστικὸν τὸ γεγονὸς ὅτι πολλὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, διετήρουν προξενεῖα εἰς διαφόρους νήσους τοῦ Αἰγαίου. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρεται, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων στοιχείων, ὅτι ὑπῆρχε Γάλλος ὑποπρόξενος ἐν Θήρᾳ, ὅστις ἐφρόντιζε, πλὴν τῶν ἄλλων καθηκόντων του, καὶ διὰ τὴν ἀπόκτησιν ἀρχαίων ἐκ Μήλου κ.ἀ. Ἐπίσης, ἡ Σουηδία καὶ ἡ Νορβηγία διετήρουν ὑποπροξενεῖον ἐν Μυκόνῳ, ἡ δὲ Μ. Βρεταννία προξενεῖον ἐν Τήνῳ καὶ ὑποπρόξενον ἐν Μυκόνῳ (τὰ τελευταῖα ταῦτα στοιχεῖα προκύπτουν ἐξ ἐγγράφων τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀγῶνος, ἀποκειμένων νῦν εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Μυκόνου). Βλ. Ἀθηνᾶν Γ. Καλογεροπούλου, ἔ.ἀ. τόμ. III, σελ. 539 κ.έ.

2. Γ. Π. Οἰκονόμος, Τὰ Ἑκατὸν Ἔτη, σελ. 2.

ἀπὸ τὴν ταραχὴν τοῦ δημοσίου κλύδωνος καὶ τοῦ ἀγωνιῶντος ἔθνους τοὺς περισπασμούς»[1].

Διαταγὴ τοῦ Ἀρείου Πάγου τῆς Ἀνατολικῆς Χέρσου Ἑλλάδος, ἀπὸ 26 Ἰανουαρίου 1822, ρυθμίζουσα «τὰ τῆς νεοσυστάτου τότε ἀρχῆς τῶν Ἐφορειῶν τῆς πολιτικῆς (διοικήσεως) ἤτοι Νομαρχιῶν», μεταξὺ τῶν χρεῶν καὶ δικαιωμάτων τοῦ Ἐφόρου ἐν παραγράφῳ 4, ἀναφέρει ὅτι οὗτος *«φροντίζει διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν ἀρχαιοτήτων»*[2].

Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς, ὅστις παρηκολούθει μὲ αὔξουσαν ἔντασιν τὰ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ βλέπων μὲ μεγάλην ἀνησυχίαν τὴν συνέχισιν τῆς ἀγρίας ἀπογυμνώσεως τοῦ τόπου ἐκ τῶν θησαυρῶν του, «ἐπανειλημμένως συνεβούλευσε τοὺς κυβερνητικοὺς παράγοντας νὰ συγκεντρώσουν καὶ νὰ διαφυλάξουν ἐπιμελῶς πᾶν ἀρχαῖον σωζόμενον ἔτι ἐν Ἑλλάδι». Εἰς ἐπιστολήν του, ἀπὸ 27 Αὐγούστου 1823, πρὸς τὸ «Συνέδριον τῶν Ἀντιπροσώπων» ὑποδεικνύει ἐπιμόνως, μεταξὺ ἄλλων ἀναφερομένων εἰς τὴν παιδείαν τοῦ λαοῦ, «τὴν συνάθροισιν καὶ φυλακὴν τῶν λειψάνων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος»[3].

Κατὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως, ὁ φιλέλλην συνταγματάρχης Voutier, ἀρχηγὸς τοῦ ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ, ἔλαβε συγκινητικὸν ἔγγραφον ἐκ μέρους τοῦ «μινίστρου» τῶν Πολεμικῶν Ἰωάννου Κωλέττη, ἔνθα οὗτος ἔγραφε: «La soumission d'Athènes assure votre gloire. . . Mais n'oubliez pas que dans la forteresse sont renfermés ces restes précieux de l'antiquité, restes que le temps destructeur n'a pu anéantir; nous recommandons à votre amour du beau les chefs-d'œuvre de nos ancêtres. Que l'égide de Minerve garantisse son temple!»[4]. Τότε, λόγῳ τοῦ πολέμου, κατεστράφησαν καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων δι' ἀπόληψιν μολύβδου μαρμάρινοι κίονες[5] καὶ τοῖχοι, ἀλλὰ καὶ ἀρχαῖα μνημεῖα (Ἡφαιστεῖον, Μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου κ.ἄ.) καὶ οἰκίαι ἰδιωτικαὶ (ζημίας μεγάλας ὑπέστη ἡ οἰκία τοῦ Γάλλου προξένου Φωβέλ, ὡς καὶ ἡ ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσα σπουδαία ἀρχαιολογική του συλλογή)[6].

Μεγαλυτέρα ὑπῆρξεν ἡ καταστροφὴ τῶν ἀρχαίων κτηρίων κατὰ τὴν β' πολιορκίαν τῆς

1. *Α.Ε.*, 1837, σελ. 7.

2. Γ. Π. Οἰκονόμος, ἔ.ἀ. σελ. 2. Ἀξίζει νὰ ὑπογραμμισθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου κατελέγοντο καὶ ὁ Γεώργιος Αἰνιὰν καὶ ὁ Θεσσαλὸς Δρόσος Μανσόλας, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ὁ δεύτερος ἐνεγράφη τὴν 7 Δεκεμβρίου τοῦ 1824 ὡς «συνήγορος» εἰς τὴν Ἀθήναις Ἑταιρείαν τῶν Φιλομούσων. Βραδύτερον, ὁ ἴδιος ἐγένετο καὶ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. κς' καὶ σημ. 4.

4. Colonnel Voutier, Mémoires sur la guerre actuelle des Grecs, Paris, 1823, σελ. 239. Βλ. ἐπίσης καὶ εἰς Χρ. Ν. Πέτρου-Μεσογείτην, Ἐπιγραφικὴ καὶ Ἐπιγραφικὲς σπουδὲς στὴν Ἑλλάδα, Θεσσαλονίκη, 1961, σελ. 16, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι, «εἶναι θαυμαστὴ γιὰ τὸν πρωτοφανῆ ἡρωισμὸ καὶ τὴν ἀρχαιολατρεία της ἐνέργεια τοῦ Πιττάκη νὰ στείλουν κατὰ τὴν Ἐπανάσταση στοὺς πολιορκούμενους πάνω στὴν Ἀκρόπολη Τούρκους βόλια, γιὰ νὰ μὴν ἀναγκάζωνται ἀπ' τὴν ἔλλειψή τους νὰ σπάζουν τὰ ἀρχαῖα μάρμαρα, γιὰ νὰ προμηθεύωνται τὸ μολύβι τῶν περιμολυβδωμένων μεταλλικῶν συνδέσμων». Δὲν ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς ποῦ ἀνεῦρε τὴν σχετικὴν πληροφορίαν, ἥτις συνδέει τὸν Πιττάκην μὲ τὴν ἀνωτέρω ἐνέργειαν.

5. G. Waddington, A visit to Greece in 1823 and 1824, σελ. 91.

6. Max. Raybaud, Mémoires sur la Grèce, Paris, 1825, τόμ. 2, σελ. 86 κ.έ. Βλ. σχετικῶς πρὸς τὴν ἐν γένει τότε καταστροφὴν Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. κζ', σημ. 4.

Ἀκροπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων[1]. Τότε κατέπεσε καὶ τὸ Ἐρέχθειον, πληγὲν ὑπὸ τουρκικῆς βόμβας. Καθημερινῶς ἐβάλλετο ὁ Ἱερὸς Βράχος διὰ «πλέον τῶν 200 σφαιρῶν καὶ 100 βομβῶν ἐκ 16 πυροβόλων καὶ 10 ὅλμων»[2]. Οἱ ξένοι ἀρχαιόφιλοι πρεσβευταὶ δὲν παρέλειψαν τότε τὸ χρέος των. Κατὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν ὁ λόρδος Strangford, πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐζήτησεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐξ ὀνόματος τοῦ ἡγεμόνος του, νὰ σεβασθοῦν οὗτοι τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τῆς πόλεως ἐκδίδοντες σχετικὰς διαταγάς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἐπέτυχε[3]. Τὸ αἴτημα ὅμως τοῦ Βρεταννοῦ πρέσβεως ἐπέφερε προσωρινὸν μόνον ἀποτέλεσμα, διότι ἡ συνέχισις τῆς πολιορκίας ἐξώθησεν εἰς τὰ ἄκρα τὴν κατάστασιν, ὥστε κανεὶς νὰ μὴ σέβεται πλέον τὰς διαταγάς. Καὶ ὁ στρατηγὸς Cochrane καὶ ὁ ναύαρχος Church, ἰδίᾳ ὅμως ὁ πρόξενος τῆς Αὐστρίας Γεώργιος Gropius ἐνδιεφέρθησαν σοβαρῶς διὰ τὴν διάσωσιν τῶν ἀρχαίων μνημείων. Εἶναι μάλιστα περίεργον ὅτι ὁ Gropius, καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ζωῆς τῆς ἐν Ἀθήναις «Φιλομούσου Ἑταιρείας», συνεχίζων τὴν παράδοσίν της, ἐπεδείκνυεν ζωηρῶς τὸ ἐνδιαφέρον του πρὸς διάσωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων, ἰδίᾳ κατὰ τὴν δευτέραν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως, ὁπότε ἐπέτυχε καὶ τὴν ἔκδοσιν εἰδικοῦ φιρμανίου[4]. Ὁ ἴδιος ἐφρόντισε νὰ ληφθῇ μέριμνα διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ ἐντὸς τοῦ «Θησείου» ὑπάρχοντος ἀχύρου, ὥστε νὰ προληφθῇ ἐνδεχομένη πυρκαϊά, ἥτις θὰ ἦτο καταστροφικὴ διὰ τὸ κτήριον. Ἐκ παραλλήλου ὅμως, ἐξηκολούθει νὰ χρησιμεύῃ καὶ ὡς ἀρχαιολογικὸς πράκτωρ διαφόρων ξένων διὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀπόκτησιν ἀρχαιοτήτων[5].

1. Διὰ λεπτομερείας καὶ βιβλιογραφικὰ στοιχεῖα βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. κη' κ.ἑ. καὶ σελ. 33, ὅπου περιλαμβάνεται ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Ἀθηναίου δημογέροντος Νικ. Καρώρη.

2. Χρ. Βυζαντίου, Ἱστορία τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, σελ. 253. Βλ. καὶ *Γενικὴν Ἐφημερίδα* 1827, σελ. 176.

3. Μιχ. Βολονάκης, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ διπλωματικῶν ἐνεργειῶν πρὸς διάσωσιν τῶν μνημείων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν (1821), Ἀθῆναι, 1939, σελ. 3.

4. «Τὸ φερμάνι ἐξεδόθη καὶ ἐστάλη εἰς τὸν Κιουταγῆ εὑρισκόμενον εἰς τῶν Ἀθηνῶν τὴν πολιορκίαν, διὰ τοῦ προξένου τῆς Αὐστρίας κ. Γροπίου» (Περιοδ. *Ἑβδομάς*, 20.7.1886, σελ. 339 (Γ. Αἰνιάν). Δ. Σουρμελῆς, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν ὑπὲρ Ἐλευθερίας ἀγῶνα, Ἐν Αἰγίνῃ, 1834, σελ. 188. Ὁ Gropius, ἀκόμη καὶ τὸ 1829, γράφει ἐξ Αἰγίνης πρὸς τὸν Μεχμὲτ Ἀγᾶ δύο ἐπιστολάς, μίαν ἀπὸ 17/29 Ἀπριλίου 1829 (Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 87 - 88, ἀριθ. ἐγγράφου 60), καὶ δευτέραν ἀπὸ 30 Ἀπριλίου/12 Μαΐου 1829, παρακαλῶν, πλὴν ἄλλων, διὰ τὴν φύλαξιν τοῦ ὁσπιτίου του «καὶ διὰ τὰ ἄλλα ὁσπίτια φράγκικα ὁποὺ σώζονται ἀκόμη καθὼς διὰ τὴν φύλαξιν τῶν ἀρχαίων κτηρίων τῆς χώρας [πόλεως] καὶ τοῦ Κάστρου [Ἀκροπόλεως], καὶ περιπλέον τὸν ναόν, τὴν ἐκκλησίαν, λέγω, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου [Ἡφαιστείου], ὅπου ἔχουν μέσα ἄχυρον. Σᾶς παρακαλῶ νὰ εἴπετε τοῦ Μπέη ἀπὸ μέρος μου, ὅτι νὰ μὴν παραχωρήσῃ ὅπου τὸ ἄχυρον νὰ μείνῃ μέσα, οὔτε νὰ βάλουν ἄλλο, ἢ σανόν, ἐπειδὴ κινδυνεύει νὰ πάρῃ φωτιὰ καὶ ἤθελεν εἶσθαι κακὸ καὶ μία μεγάλη ἐντροπή, ὅτι τοιοῦτον κτήριον νὰ χαθῇ εἰς τὰς ἡμέρας μας, ἀφοῦ διὰ 2400 χρόνια ἐβάσταξεν». Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 88, ἀριθ. ἐγγράφου 61. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι ὁ Gropius διετέλεσε μέλος καὶ τῆς Ἐφορείας [Συμβουλίου] τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς της (1837) μέχρι τοῦ ἔτους 1847 - 1848, βλ. Π. Καββαδίαν, Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, Ἀθήνησιν, 1900, σελ. 8.

5. Ὑπῆρξεν ὁ μεσολαβητὴς διὰ τὴν πώλησιν εἰς τὸν συνταγματάρχην Κάρολον Γουλιέλμον βαρῶνον v. Heideck τριῶν ἀγαλμάτων εὑρεθέντων εἰς Μέγαρα, ἀπὸ ὅπου τὰ εἶχεν ἀγοράσει πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ὁ σύζυγος τῆς χήρας Ἑλένης Θεοχαράκη Ρέντη. Τὰ τρία αὐτὰ ἀγάλματα παρεχώρησεν ὁ Heideck, ὀλίγον βραδύτερον, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν «πρὸς χρῆσιν τοῦ συστηθησομένου Ἐθν. Μουσείου», ἀφοῦ ἐζήτησε νὰ τοῦ καταβληθῇ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἡ ἐκ 350 διστήλων ἀμοιβὴ τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ ἴδιος δώσει εἰς τὸν Ρέντην διὰ νὰ τὰ ἀγοράσῃ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 30, ἀριθ. ἐγγράφου 23, σελ. 37, ἀριθ. ἐγγράφου 26 καὶ σελ. 90 - 91 ἀριθ. ἐγγράφου 63.

Παρὰ τὰς φροντίδας τῶν ξένων φιλελλήνων καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ φιρμανίου, ὅτε οἱ Τοῦρκοι εἰσῆλθον, μετὰ τὴν δευτέραν πολιορκίαν, εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, εὗρον τὸ ἔδαφός της κεκαλυμμένον ἀπὸ ἀπειρίαν θραυσμάτων μαρμάρων καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν. Τὰ μνημεῖα της «περιέστησαν ἐκ τῶν σφαιρῶν καὶ βομβίδων εἰς τὴν σημερινὴν αὐτῶν ἐλεεινὴν κατάστασιν»[1]. Τὴν πράγματι τραγικὴν εἰκόνα τῶν πάντων ἐν τῇ Ἀκροπόλει διεπίστωσε καὶ ὁ Βαυαρὸς ἀξιωματικὸς Χριστόφορος Νέεζερ, ὅστις, λόγῳ τῆς ἀποφασισθείσης ἀποχωρήσεως τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς, μὲ τμῆμα τοῦ βαυαρικοῦ στρατοῦ, παρέλαβε τὴν Ἀκρόπολιν παρὰ τοῦ τελευταίου Τούρκου φρουράρχου Ὀσμὰν Ἐφέντη τὴν 29 Μαρτίου/10 Ἀπριλίου 1833, ὑπῆρξε δὲ καὶ ὁ πρῶτος φρούραρχος αὐτῆς ἐπὶ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Γράφει οὗτος χαρακτηριστικῶς εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματά του ὅτι «ὡς εἰς κυκεῶνα κατέκειντο ἐν μέσῳ κιονοκράνων, συντετριμμένων στηλῶν, μικρῶν καὶ μεγάλων μαρμάρων, σφαῖραι τηλεβόλων, τμήματα μύδρων, ἀνθρώπινα κρανία καὶ ὀστᾶ»[2].

Φαίνεται ὅτι, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ἡ ἀπαγωγὴ ἀρχαιοτήτων ἐκ τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐσταμάτησεν οὔτε κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος τῆς Ἐθνεγερσίας. Εἰς ἔγγραφον τοῦ Γενικοῦ Ἐπιστάτου τῆς Ἀστυνομίας Ἀθηνῶν Ἀνδρέου Ξάνθη, ἀπὸ 14 Ἰουλίου 1825, ἀναγράφεται ἐπὶ λέξει: «Κατὰ τὴν 13 τοῦ τρέχοντος ἔφθασεν εἰς τὸν λιμένα Πειραιῶς ὁ κύριος Πίτζελ Ἄγγλος κομαντάτες μιᾶς φριγάτας ἀγγλικῆς, τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔφθασαν εἰς τὴν πόλιν πολλοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ ὁ πιλότος του, οἱ ὁποῖοι περιφερόμενοι εἰς τὴν πόλιν ἠγόρασαν ἀπὸ μερικοὺς πτωχοὺς Ἀθηναίους πέτρας, λείψανα τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ ἀστυνομία, εἰδοποιηθεῖσα τοῦτο, ἐμπόδισε τὴν ἔξοδόν τους ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶχον ἀγοράσει ἕξι κομμάτια, ἅπερ εἶχον ὅπου ἐκατοικοῦσαν, ἡ ἀστυνομία, στέλλουσα πρὸς αὐτούς, τοὺς *ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ Σ. Διοίκησις ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ ἐβγαίνῃ ἡ ἀρχαιότης ἔξω τῆς πόλεως καὶ δὲν ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ τὰ μετακομίσουν*. Ἐδόθη ἡ εἴδησις εἰς τὰς πόρτας τῆς πόλεως καὶ εἰς τὸν λιμενάρχην διὰ νὰ προσέχουν μὴν τὰ ἀπεράσουν διὰ νυκτός»[3]. Ἀξίζει νὰ ἀναφερθῇ καὶ ἡ δοθεῖσα λύσις: ἐπειδὴ οἱ Ἄγγλοι εἶχον καταβάλει 5 1/2 τάλλαρα, ἔλαβον 12 καὶ ἀπῆλθον!

Ἐξ ἀναφορᾶς τοῦ Ἰ. Βασιλείου, ἑνὸς τῶν «ἐπιτρόπων» τῆς νήσου Μήλου, ἀπὸ 29 Αὐγούστου 1825 πρὸς τὸ Βουλευτικόν, προκύπτει ἕτερον παρεμφερὲς ἐπεισόδιον: κολονέλλος Ὁλλανδέζος, φθάσας μὲ πολεμικὴν φρεγάταν εἰς τὴν νῆσον, «ἔβγαλεν εἰς τὴν γῆν πολλοὺς ναύτας καὶ ἤρχισε νὰ σκάπτῃ καὶ νὰ ζητῇ ἀρχαιότητας». Εἶχε βεβαίως προηγηθῆ συμφωνία τῶν ξένων μὲ τὸν ἰδιοκτήτην («ἐξουσιαστὴν») τοῦ ἀγροῦ, ἀσφαλῶς δὲ θὰ εἶχε δοθῆ καὶ κάποια χρηματικὴ ἀμοιβή. Εἰς τὴν προσπάθειαν τῶν τοπικῶν ἀρχῶν νὰ τὸν ἐμποδίσουν, παρουσιάσθησαν δυσκολίαι, ὁπότε ἐδόθη ἡ ὑπόσχεσις νὰ χορηγηθῇ τὸ 1/3 «τῆς τιμῆς τῶν εὑρεθησομένων ἀρχαιοτήτων καὶ νὰ μὴ σκάψῃ εἰς ἄλλο χωράφι». Ἄλλη φρεγάτα Ὁλλανδική, ἡ ὁποία μάλιστα ἔφερε τὸν «Ὑπουργὸν

1. K. Mendelson - Bartholdy, Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος (μετ. Ἀ. Βλάχου), Ἀθῆναι, 1873, τόμ. 1, σελ. 639.

2. Χρ. Νέεζερ, Ἀπομνημονεύματα τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἱδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1911, σελ. 38 - 39.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 19, ἀριθ. ἐγγράφου 8.

τῆς αὐλῆς των διὰ τὴν 'Οθωμανικὴν πόρταν», ἀπεβίβασεν «ἀπειρίαν ναυτῶν» εἰς τὸν αἰγιαλὸν μὲ ἐντολὴν νὰ ἀποκομίσουν ἀρχαῖον βωμὸν φέροντα ἀνάγλυφα βούκρανα, εὑρεθέντα εἰς ἀγρὸν τῆς Μήλου. Ὅταν καὶ πάλιν αἱ τοπικαὶ ἀρχαὶ προέβαλον ἀντιρρήσεις, ἡ ἀπάντησις ἦτο ὅτι ἐκεῖνος «ἔχει φερμάνι τοῦ Σουλτάνου, καὶ διοίκησιν ἑλληνικὴν δὲν γνωρίζει». Ὁ Ἰ. Βασιλείου ζητεῖ νὰ ἐκδοθοῦν διαταγαί, «προσταγαὶ δραστήριοι», διὰ τὴν ἀποτροπὴν εἰς τὸ μέλλον τοιούτων ἐπιχειρήσεων, ἀλλὰ ὑποβάλλει καὶ προτάσεις διὰ τὸν χειρισμὸν τοῦ ὅλου προβλήματος ὑπὸ τῆς Προσωρινῆς Διοικήσεως. Προτείνει οὕτω νὰ ζητηθοῦν 5.000 κολωνᾶτα ἀπὸ τὸν κολονέλλον[1]. Αἱ τοπικαὶ ἀρχαὶ δὲν προέβησαν μόνον εἰς αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν: εἶχον ἤδη στείλει ἰταλιστὶ καὶ ἔγγραφον διαμαρτυρίαν (προτέστον) πρὸς τὸν illustrissimo S. Sig^re^ Colonello Olandese, ἀπὸ 29 Ἰουλίου/10 Αὐγούστου 1825, ὅπου τοῦ ἐπεσημαίνετο ἡ ἀπαγόρευσις νὰ ἐρευνήσῃ ἀλλοῦ, πλὴν ἐντὸς τοῦ συμπεφωνημένου ἀγροῦ, καὶ τοῦ ἀνεκοινώνετο ὅτι οὗτος ἦτο ὑπόλογος διὰ τὴν πληρωμὴν τῆς ἀξίας τοῦ βωμοῦ, ἀνερχομένης εἰς 5.000 κολωνᾶτα, εἰς τὴν Προσωρινὴν Διοίκησιν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δύο περιπτώσεων προσπαθείας διαρπαγῆς ἀρχαιοτήτων ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἐκ Μήλου, ὑπὸ ξένων, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὅσων σημειοῦνται εἰς τὰ σχετικὰ ἔγγραφα, προκύπτει, ὅτι τοὐλάχιστον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1825, εἶχον ἐκδοθῆ ὑπὸ τῆς «Προσωρινῆς Διοικήσεως» τῆς Ἑλλάδος συστάσεις ἢ διαταγαὶ πρὸς τὰς κατὰ τόπους ἑλληνικὰς ἀρχάς, νὰ φροντίζουν διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος. Ἐκ τοῦ ἐγγράφου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιστάτου τῆς Ἀστυνομίας Ἀθηνῶν, κυρίως δὲ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν εἰς τὰς ὁποίας οὗτος προέβη, καὶ ἐκ τῆς φράσεως τῆς περιεχομένης ἐν τῇ ἀναφορᾷ του («ἡ Σ. Διοίκησις ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ ἐβγαίνῃ ἡ ἀρχαιότης ἔξω τῆς πόλεως»), ἀλλὰ καὶ ἐκ φράσεως τοῦ εἰς τὴν ἰταλικὴν γραφέντος «προτέστου», τοῦ σταλέντος ὑπὸ τῆς τοπικῆς δημογεροντίας τῆς Μήλου πρὸς τὸν Ὁλλανδὸν Κολονέλλον («il quale era conservato (τὸ «μάρμαρον») *sotto li ordini del nostro Provvisorio Governo*»), προκύπτει σαφῶς ὅτι εἶχον γίνει ἤδη συστάσεις, ἐν σχέσει πρὸς τὸ θέμα τῆς διαφυλάξεως τῶν ἀρχαιοτήτων, πρὸς τὰς τοπικὰς ἀρχάς, ἐκ μέρους τῆς «Προσωρινῆς Διοικήσεως». Τὰ ἔγγραφα ταῦτα διὰ τῶν ὁποίων εἶχον δοθῆ αἱ ἐντολαὶ δὲν ἔχουν εὑρεθῆ· οὕτω ἀγνοεῖται τὸ ἀκριβές των περιεχόμενον. Μόνον ἐκ τῶν διατηρηθέντων ἐγγράφων τῶν τοπικῶν ἀρχῶν διαφαίνονται αἱ ἐντολαὶ τῆς Κυβερνήσεως. Ἐξάλλου, καὶ ἐξ ὅσων γράφει ὁ Βέλγος περιηγητὴς B. Rottiers, ἀναφερόμενος εἰς προσπάθειάν του νὰ κάμῃ τὸ 1825 ἔρευναν εἰς Μῆλον, ἐπιβεβαιοῦνται αἱ ἀνωτέρω ἐκφρασθεῖσαι σκέψεις. Ὁ περιηγητὴς οὗτος σημειοῖ: «Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαναστατικῆς ἀρχῆς» δὲν τὴν ἐπέτρεψε (τὴν ἔρευναν). «Μὲ ἐπληροφόρησεν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, δι' ἑνὸς διατάγματός της, *ἔχει ἀπαγορεύσει* εἰς ἄτομα ὁποιασδήποτε ἐθνικότητος, νὰ διενεργοῦν ἀνασκαφὰς καὶ νὰ λαμβάνουν τεμάχια ἐκ τῶν ἀρχαίων μνημείων, διότι ταῦτα ἀνήκουν εἰς τὸ Ἔθνος»[3].

1. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 20, ἀριθ. ἐγγράφων 9 καὶ 10.

2. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 20-21, ἀριθ. ἐγγράφου 10. Ὑπογράφουν οἱ Δημογέροντες Ἰάκωβος Ταταράκης, Ἰάκωβος Ἀρμένης καὶ Ἰωάννης Βασιλείου.

3. Bernard Rottiers, Monuments de Rhodes, ἐν Βρυξέλλαις, 1828 - 1830. Βλ. Πρόλογον, (Γνωστοποίησις τῆς

᾿Ασφαλῶς, μετὰ τὰς σημειωθείσας αὐθαιρεσίας ὑπὸ τῶν ξένων, θὰ ἐστάλησαν δραστηριώτεραι προσταγαὶ πρὸς τὰς κατὰ τόπους ἀρχὰς διὰ τὴν διάσωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων ὑπὸ τῆς «Προσωρινῆς Διοικήσεως» τῆς ῾Ελλάδος, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ προτάσεως τοῦ Βουλευτικοῦ πρὸς τὸ ᾿Εκτελεστικόν, γενομένης τὴν 26 Μαρτίου 1826[1]. «᾿Επειδή», γράφεται, «τὸ Βουλευτικὸν πληροφορεῖται ὅτι διάφοροι Εὐρωπαῖοι δὲν παύουν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀνακαλύπτουν καὶ παίρνουν πολυτίμους ἀρχαιότητας ἀπὸ τὴν νῆσον Μῆλον, ὑπενθυμίζει (εἰς) τὸ Σ. ᾿Εκτελεστικὸν *νὰ διατάξῃ τὴν Διευθυντικὴν ᾿Επιτροπὴν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους νὰ διορίσῃ τοὺς Δημογέροντας ἐκείνης τῆς Νήσου νὰ προσέξωσιν εἰς τὸ ἑξῆς, νὰ μὴν ἀφήσουν κανένα ὁποιονδήποτε νὰ πάρῃ ἀπὸ τὴν Νῆσον των καμμίαν ἀρχαιότητα, ἀλλὰ ὅταν εὑρίσκωνται, νὰ τὰς ἐναποθέτουν αὐτοὶ εἰς ἀσφαλῆ μέρη καὶ νὰ εἰδοποιοῦν ἀμέσως τὴν διοίκησιν περὶ αὐτῶν*». Εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀναφορὰν ἐδόθη ἀπάντησις τὴν 29 Μαρτίου 1826[2], ἐνῷ ἤδη ἀπὸ τῆς 28 εἶχε σταλῆ ὑπὸ τοῦ ᾿Εκτελεστικοῦ σχετικὴ ἐντολὴ πρὸς τὴν «᾿Επιτροπὴν τὴν διευθύνουσαν τὰ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους». Παρόμοιαι διαταγαὶ θὰ εἶχον ἀπευθυνθῆ καὶ πρὸς τοὺς Δημογέροντας ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἰδίᾳ τῆς Μυκόνου, ὅπου ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἐμαίνετο τόσον ἡ ἀρχαιοκαπηλία, ὅσον καὶ ἡ ἀπόληψις μαρμάρων ἐκ τῆς Δήλου διὰ διαφόρους σκοπούς, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ σειρᾶς διαφόρων ἐγγράφων ἀποκειμένων νῦν εἰς τὸ ᾿Αρχεῖον τοῦ ᾿Αρχαιολογικοῦ Μουσείου τῆς Μυκόνου[3]. ᾿Εξ ἐγγράφου τοῦ «᾿Εφορείου τῆς Μυκόνου», πρὸς τὸν ὑποπρόξενον τῆς Βρεταννίας Πέτρον Κορδίαν, ἀπὸ 9 Αὐγούστου 1826, καθίσταται σαφὲς ὅτι ἡ ῾Ελληνικὴ Κυβέρνησις δι᾿ ἀγνώστου εἰς ἡμᾶς διαταγῆς της, ὑπ᾿ ἀριθ. 1260, ἔδιδεν ἐντολὴν πρὸς τὸ ᾿Εφορεῖον τοῦτο διὰ τὴν περιφρούρησιν τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Δήλου («διοριζόμεθα», ἀναγράφεται, ὑπὸ τοῦ ᾿Εφόρου τῆς Νήσου «νὰ φροντίζωμεν τὴν σύναξιν τῶν ὅσα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος ἀνευρίσκονται εἰς Δήλας»)[4].

Πρὸ τῆς καθόδου τοῦ Κυβερνήτου ᾿Ι. Καποδίστρια εἰς τὴν ῾Ελλάδα, κατὰ τὰς συζητήσεις τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελθούσης Γ´ ᾿Εθνοσυνελεύσεως, καθ᾿ ἃς ἀπεφασίσθη ἡ ἔλευσίς του ἐνταῦθα, προφανῶς ἐγένετο λόγος καὶ διὰ τὰ περὶ προστασίας τῶν ἀρχαιοτήτων ἐνδεικνυόμενα νὰ ληφθοῦν μέτρα. Οὕτω, εἰς τὸ ἀπὸ 1 Μαΐου 1827 ψηφισθὲν πολίτευμα (Διοικητικὴν διάταξιν), εἰς τὸ ἄρθρον ΙΗ´ ἀναγράφεται: «ὁ Διοικητὴς χρεωστεῖ νὰ φροντίζῃ νὰ μὴ πωλῶνται, ἢ νὰ μὴ μεταφέρωνται ἐκτὸς τῆς ᾿Επικρατείας αἱ ᾿Αρχαιότητες»[5].

πληροφορίας ὑπὸ τοῦ τ. Γενικοῦ Διευθυντοῦ ᾿Αρχαιοτήτων κ. ᾿Ι. Κοντῆ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκφράζονται καὶ ἐντεῦθεν θερμαὶ εὐχαριστίαι).

1. ᾿Εμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 27, ἀριθ. ἐγγράφου 17.

2. ᾿Εμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 28, ἀριθ. ἐγγράφου 19.

3. Πάντα ταῦτα ἀποτελοῦν θέμα ἰδιαιτέρας μελέτης, ἀφορώσης εἰς τὰ παρεμφερῆ θέματα ἐν Μυκόνῳ, διότι τὰ ὑπάρχοντα στοιχεῖα εἶναι ἄφθονα, πολύτιμα καὶ ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὰ διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐκεῖ τότε κατάστασιν. Βλ. ὡρισμένα σχετικὰ στοιχεῖα εἰς ᾿Αθηνᾶν Γ. Καλογεροπούλου, ἔ.ἀ. τόμ. ΙΙΙ, σελ. 539 κ.ἑ.

4. Βλ. τὸ κείμενον τοῦ πρὸς τὸν Π. Κορδίαν ἐγγράφου τοῦ ᾿Εφορείου τῆς Μυκόνου, εἰς ᾿Αθηνᾶν Γ. Καλογεροπούλου, ἔ.ἀ. σελ. 559 κ.ἑ.

5. ᾿Α. Ζ. Μάμουκας, Τὰ κατὰ τὴν ᾿Αναγέννησιν τῆς ῾Ελλάδος, ᾿Εν ᾿Αθήναις, 1841, τόμ. Θ, σελ. 124. Τῆς συνελεύσεως ταύτης μετέσχον καὶ οἱ μετέπειτα ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς ᾿Αρχαιολογικῆς ῾Εταιρείας: Γ. Σταύρου, Ρήγας Παλαμήδης, Γ. Γλαράκης καὶ Δρόσος Μανσόλας. Βλ. καὶ ᾿Εμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 30, ἀριθ. ἐγγράφου 22.

Δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἐκφεύγει τοῦ σκοποῦ τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς, ἡ ἀναφορά, ἐνταῦθα, δύο χαρακτηριστικῶν περικοπῶν, μιᾶς ἐκ λόγου ἐκφωνηθέντος ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ τῆς Ἐπαναστάσεως Σπ. Τρικούπη, ὡς καὶ ἑτέρας ἐκ τῶν «Ἱστορικῶν Ἀναμνήσεων» τοῦ Νικ. Δραγούμη. Καὶ οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες εὑρεθέντες εἰς τὸ προσκήνιον τῆς πολιτικῆς δραστηριότητος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διὰ τῶν λόγων των, καλύτερον παντὸς ἄλλου, δίδουν ἐναργεστάτην εἰκόνα τῆς ἐπικρατησάσης ἐν Ἑλλάδι, μετὰ τὴν Ἐθνεγερσίαν, ἰδιοτύπου νοοτροπίας.

«Ἡ ἐπανάστασις τῆς Ἑλλάδος», εἶπεν ὁ Σπ. Τρικούπης, «δὲν εἶναι ἐποχὴ τοῦ Ἔθνους μας μόνον, εἶναι ἐποχὴ ὅλων τῶν αἰώνων, ἐπειδή. . .εἶναι φαινόμενον μοναδικὸν εἰς τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῶν ἐθνῶν»[1]. «Τῶν πεπαιδευμένων ὁ ἀριθμὸς ἦν ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος ἐλάχιστος, καὶ ἐξ αὐτῶν πάλιν ὀλίγιστοι οἱ ἐπιστήμονες», γράφει ὁ Δραγούμης[2]. «Οἱ πλείους καὶ τῆς στοιχειωδεστέρας παιδείας ἦσαν ἄγευστοι». Ἐπὶ πλέον, ἡ διχόνοια ἐξηκολούθησε νὰ μαστίζῃ τὴν χώραν, δημιουργηθέντων οὕτω, εὐθὺς ἀμέσως, τεραστίων προβλημάτων ἐκ τῶν συνεχῶν ἐρίδων καὶ τοῦ τοπικιστικοῦ πνεύματος. Βεβαίως ἔσπευσαν πολλοὶ πεπαιδευμένοι Ἕλληνες σπουδάσαντες εἰς τὴν Ἑσπερίαν ἢ διακόψαντες τὰς σπουδάς των, μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, διὰ νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των πρὸς τὸ μαχόμενον ἔθνος[3]. Οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπαιδεύτων «κατεῖχον τὰ ὑπέρτατα τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων, τὸν ἔρωτα δηλαδὴ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, τὴν πίστιν πρὸς τὴν πατρίδα[4]. . .» Πάντες δὲ οὗτοι «διημιλλῶντο ὅπως ἐξάψωσι τὸν ἐνθουσιασμόν, ρυθμίσωσι τὸν ἀγῶνα καὶ περιάψωσιν εἰς τὴν διοίκησιν μορφὴν τάξεως καὶ εὐπρεπείας»[5]. Ἐλάχιστα κατώρθωσαν ὅμως, παρ᾽ ὅλας τὰς καλάς των προθέσεις. Τόσον ὥστε ὁ Ν. Δραγούμης σημειοῖ ὅτι «ὁ δ᾽ ἐπεξερχόμενος τὴν ἱστορίαν τῶν χρόνων ἐκείνων ἀπορεῖ βεβαίως πῶς ἐκ τοιούτου χάους φιλαρχίας, λογομαχίας καὶ παθῶν, πῶς ἐκ τοσαύτης ἐλλείψεως πολιτικῆς δεξιότητος καὶ ἀρετῆς, ἀνέκυψεν εἰς φῶς τὸ ἔθνος»[6]. «Πρῶτος δὲ ὁ ἐκ Σάμου πληρεξούσιος Χριστόδουλος Ματακίδης, ἀνὴρ φιλόπατρις καὶ χρηστός . . . προέτεινε τῇ 18 Φεβρουαρίου [τοῦ 1827] ἐν Ἑρμιόνῃ ν᾽ ἀνατεθῇ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία εἰς χεῖρας ἑνός. Ἐν δὲ τῇ συνεδριάσει τῆς 27 Μαρτίου ἐπροβλήθη (ὑπὸ τίνος δὲν λέγεται) νὰ ἐκλεχθῇ Κυβερνήτης ὁ κόμης Ἰω. Καποδίστριας, καὶ ἔγινε δεκτὴ ὁμοφώνως ἡ πρό-

1. Λόγοι, β΄ ἔκδοσις, Ἀθῆναι, 1862, σελ. 9.

2. Ν. Δραγούμης, Ἱστορικαὶ Ἀναμνήσεις, Νέα Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη, Ἀθήνα 1973. Ἐπιμέλεια Ἄλκη Ἀγγέλου, τόμ. Α΄, σελ. 26.

3. Ἐκ τῶν πρώτων λογίων ἔφθασαν οἱ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδᾶτος, Θεόδωρος Νέγρης, Στέφανος Κανέλλος, καὶ ὁ Νεόφυτος Βάμβας, «ὅστις ὅμως κατέλιπε μετὰ δύο ἔτη τὴν πολεμοῦσαν Ἑλλάδα». Ἦλθον ὅμως βραδύτερον καὶ ἄλλοι: Βενιαμὶν ὁ Λέσβιος, Γρηγόριος Κωνσταντᾶς, Ἄνθιμος Γαζῆς, Θεόκλητος Φαρμακίδης, Θεόφιλος Καΐρης, Γ. Πραΐδης, Ἀναστάσιος Πολυζωΐδης, Σπυρίδων Τρικούπης, Ἰωάννης Κωλέττης, Γεώργιος Γλαράκης, Γεώργιος Αἰνιάν, Ἰ. Φιλήμων, Γ. Ψύλλας, Δρόσος Μανσόλας, οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ Σκοῦφοι, ἀλλὰ βραδύτερον ἀκόμη καὶ ὁ Γ. Γεννάδιος, οἱ ἀδελφοὶ Σοῦτσοι κ.ἄ. Βλ. Ν. Δραγούμην, ἔ.ἀ. σελ. 27-28.

4. Ν. Δραγούμης, ἔ.ἀ. σελ. 6.

5. Ν. Δραγούμης, ἔ.ἀ. σελ. 28.

6. Ν. Δραγούμης, ἔ.ἀ. σελ. 39.

τασις»[1]. Ἦσαν σύμφωνοι πρὸς τοῦτο καὶ ὁ Καραϊσκάκης, ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, καὶ ὁ Κολοκοτρώνης. Διὰ νὰ ἐξευμενισθῇ δὲ ἡ Ἀγγλία διὰ τὴν τοιαύτην ἐκλογὴν ἐγένοντο ἐνέργειαι ὅπως προσκληθῇ, ὡς ἀρχιστράτηγος ὁ Church. Μετὰ δὲ διωρίσθη, ὡς ἀπόλυτος στόλαρχος, ὁ Cochrane, ὅστις ἐπενέβαινε διαρκῶς καὶ εἰς τὰ διοικητικά[2]. Μετὰ πολλὰς ἐσωτερικὰς περιπετείας, ξενικὰς ἐπεμβάσεις καὶ ἀναμονὴν ἐννέα μηνῶν, ἔφθασεν ἐπιτέλους ὁ Ἰ. Καποδίστριας, κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου τοῦ 1828 διὰ τοῦ βρεταννικοῦ δικρότου «Warspite». Εἰς αὐτὸν «ἐνητένιζε σύμπαν τὸ ἔθνος ὡς εἰς μόνον σωτῆρα»[3].

Η ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΡΙΜΝΑ ΕΠΙ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ὁ πρῶτος Κυβερνήτης τῆς ἐλευθερωθείσης τότε Ἑλλάδος Ἰ. Καποδίστριας, — ζήσας ὡς ἐξόριστος τρόπον τινὰ ἐν Γενεύῃ μέχρι τοῦ 1827, «μὲ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν» ἐστραμμένος πρὸς τὸν Ἀγῶνα καὶ τὴν Ἑλλάδα, «ἀρχηγὸς ἐκ τῶν παρασκηνίων τῆς Φιλελληνικῆς κινήσεως καὶ συντονιστὴς τῶν παντὸς εἴδους ἐνεργειῶν ἐν Εὐρώπῃ ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ὑπῆρξε, κατ' ἐξοχὴν τότε, ἡ ἄγρυπνος συνείδησις τοῦ Ἔθνους»[4]. Ἦτο νοῦς δημιουργικὸς καὶ ὀργανωτικός, προικισμένος μὲ σιδηρᾶν θέλησιν καὶ σπαρτιατικὴν λιτότητα, διαθέτων πραγματικὴν λατρείαν διὰ τὸ Ἔθνος (βλ. τὴν φράσιν του: «δι' αὐτῆς (τῆς πατρίδος) γὰρ ὑπάρχομεν καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ζῆν ὀφείλομεν» εἰς σελ. με', σημ. 2). Ἐλθὼν ἐξ Εὐρώπης πλήρης πίστεως καὶ διαθέσεως αὐταπαρνήσεως διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ εἰς χαώδη κατάστασιν Ἔθνους, εὗρε τοὺς μὲν ἀνθρώπους εἰς πρωτοφανῆ ἀθλιότητα, τὸν δὲ τόπον βρίθοντα ἐρειπίων. Μόνον ὁ στίχος τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ δίδει ὠχρὰν εἰκόνα τῆς καταστάσεως τὴν ὁποίαν ἀντίκρυσεν ὁ πρῶτος Κυβερνήτης τῆς ἀπελευθερωθείσης Ἑλλάδος:

Δῶ μιὰ φορὰ ἦταν ἄνθρωπος κι ἐκεῖ 'ταν ἕνας τόπος[5]

Κατερχόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦτο πλήρης ὀνείρων, ὁραματιζόμενος νὰ ὀργανώσῃ κατὰ πάντα τὸν τόπον[6]. Διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῶν σχεδίων του ἐχρειάζετο ὅμως οὐχὶ

1. Ν. Δραγούμης, ἔ.ἀ. σελ. 54.
2. Ν. Δραγούμης, ἔ.ἀ. σελ. 56, 57.
3. Ν. Δραγούμης, ἔ.ἀ. σελ. 72.
4. Ἀλ. Δεσποτόπουλος, ἔ.ἀ. σελ. 48.
5. Ἐπίγραμμα Διονυσίου Σολωμοῦ μὲ τίτλον «Ξερὴ πολυμάθεια» (βλ. Ἅπαντα τοῦ ποιητοῦ ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Λ. Πολίτη, τόμ. Α', Ἀθήνα, 1948, σελ. 301).
6. Τὴν πραγματικὴν ἰδιοφυΐαν τοῦ Ἰ. Καποδίστρια εἰς τὰ διπλωματικὰ καὶ ὀργανωτικὰ θέματα εἶχεν, ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1813, διαβλέψει ὁ Τσάρος Ἀλέξανδρος τῆς Ρωσίας, ἀναθέσας εἰς αὐτὸν λεπτὰς διπλωματικὰς ἀποστολάς, καὶ χρησιμοποιήσας τοῦτον τρόπον τινὰ «ὡς προσωπικὸν αὐτοῦ βοηθόν». Μετὰ τὴν μάχην τῆς Λειψίας, ἐνδιαφερόμενος ὁ Τσάρος διὰ τὴν τύχην τῆς Ἑλβετίας, —κατασπαρασσομένης τότε ὑπὸ ἐσωτερικῶν ἐρίδων καὶ εὑρισκομένης εἰς τὰς παραμονὰς ἐμφυλίου πολέμου— καὶ ἐπιθυμῶν νὰ τὴν κερδίσῃ διὰ τὸ συμμαχικὸν στρατόπεδον, ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Ἰ. Καποδίστριαν «τὸν χειρισμὸν τοῦ λεπτοῦ καὶ ἄκρως δυσχεροῦς αὐτοῦ ζητήματος», ὑπολογίζων ὄχι μόνον «εἰς τὰς δεδοκιμασμένας ἱκανότητας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ ὡς φιλοδημοκρατικοῦ, καὶ εἰς τὴν εἰδικὴν ἐμπειρίαν, ἣν εἶχεν ἀποκτήσει οὗτος ἐν Ἑπτανήσῳ» (Ἀλ. Δεσποτόπουλος, Ὁ Κυβερνήτης Ἰωάννης Καπο-

τυχαίους βοηθούς, ἀλλ' ἀξιωτάτους, οἵτινες, σὺν τοῖς ἄλλοις, θὰ ἐνεφοροῦντο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ὡς ἐκεῖνος, πνεύματος διὰ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἔθνους. Κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν τοῦ Νικ. Δραγούμη φράσιν, ὁ Ἰ. Καποδίστριας ὑπῆρξεν ὁ εἷς ἐκ «τῶν δύο (δεύτερον θεωρεῖ τὸν Ὄθωνα) θεμελιωτῶν τοῦ διοικητικοῦ οἰκοδομήματος»· συνεχίζει δὲ γράφων τὸ 1879 : «καὶ σήμερον μόνον ὁμολογοῦμεν ὅτι πρότερον μὲν ὑπῆρχεν ὕλη ἀκατέργαστος καὶ χάος βαθύ, πρῶτοι δὲ αὐτοί, ἀληθεῖς εὐεργέται τῆς πατρίδος, ἔτυξαν, διέπλασαν καὶ εἰς κόσμον μετέβαλον τὴν ζοφερὰν ἄβυσσον»[1]. Οἱονδήποτε ἄλλον Κυβερνήτην, Εὐρωπαιομαθημένον μάλιστα ὡς ὁ Καποδίστριας, ἡ ὑπάρχουσα κατάστασις θὰ τὸν ὡδήγει εἰς ἀπελπισίαν, ἀδράνειαν ἢ παραίτησιν. Ὁ φλογερὸς ὅμως ἐκεῖνος πατριώτης διέθετε, πλὴν τῶν ἄλλων προσόντων του, καὶ δύο μοναδικὰς ἀρετάς: ἀπέραντον ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονήν. Ἐπεζήτησε νὰ δημιουργήσῃ κράτος εὐνομούμενον καὶ παρεσκεύασε στερεὰ τὰ θεμέλιά του, εἰς τὸ ἐλάχιστον διάστημα κατὰ τὸ ὁποῖον ἐκυβέρνησε. Πρέπει νὰ ἐπαναληφθῇ ἐνταῦθα, διότι ὑπῆρξεν ἓν τῶν ὀξυτέρων ἐσωτερικῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα ἀντιμετώπισεν ὁ Κυβερνήτης, ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισαμένων ἐπεθύμουν νὰ λάβουν θέσεις εἰς τὸ νεοπαγὲς κράτος, δὲν διέθετον ὅμως οὐδὲ τὴν στοιχειώδη μόρφωσιν.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφερθοῦν ὀλίγαι ἀκόμη φράσεις τοῦ ἐξαιρέτου ἱστορικοῦ, τοῦ Ν. Δραγούμη, διότι, ἐφ' ὅσον ὁ Καποδίστριας, ὡς θὰ φανῇ κατωτέρω, ἔθεσε πρῶτος τὰ θεμέλια καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, ἱδρύσας τὸ πρῶτον «Ἐθνικὸν Μουσεῖον» ἐν Αἰγίνῃ (1829), εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ὑπογραμμισθῇ ἐπακριβῶς ὁ τύπος του, νὰ κατανοηθῇ δὲ ἀπολύτως ἡ αὐστηρότης τὴν ὁποίαν συχνὰ ἐπεδείκνυεν εἰς τὴν τήρησιν τοῦ Νόμου καὶ τῆς τάξεως ἢ κάποια συντηρητικότης εἰς τὴν προώθησιν τῶν πολιτικῶν διαδικασιῶν, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ κατηγορήθη ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων του. Εἶναι ἀναγ-

δίστριας, σελ. 8 κ.έ.). Ἀπέστειλεν οὕτω εἰς Ἑλβετίαν τὸν Καποδίστριαν, «ὅστις ἐπέτυχε νὰ διαλλάξῃ τὰς ἀντιπάλους παρατάξεις, νὰ ὑπαγορεύσῃ τοὺς ἀπαραιτήτους συμβιβασμούς, νὰ προστατεύσῃ τοὺς δημοκρατικούς, τοὺς διωκομένους ὑπὸ τῶν μετὰ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων ἐπανερχομένων «ἀριστοκρατικῶν», διὰ τῆς χορηγήσεως ἰδίᾳ γενικῆς ἀμνηστίας παρὰ πλείστων καντονίων, νὰ τροποποιήσῃ ἐπὶ τὸ δημοκρατικώτερον τὰ σχεδιασθέντα συντάγματα,νὰ ἐπιβάλῃ τὸν μᾶλλον ἐνδεδειγμένον ὁμοσπονδιακὸν καταστατικὸν χάρτην, τέλος νὰ προπαρασκευάσῃ σημαντικὰς συνοριακὰς βελτιώσεις. Τὰ ἐκ τούτων δὲ χρήζοντα διεθνοῦς ἐπικυρώσεως ἐμερίμνησε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὰ Συνέδρια τῆς Βιέννης καὶ τῶν Παρισίων, ἐπιτυχὼν ἐκεῖ τὴν ἐπικύρωσιν αὐτῶν, ὡς καὶ τὴν καθιέρωσιν τῆς οὐδετερότητος τῆς χώρας καὶ τὸ ἀπαραβίαστον τῶν συνόρων αὐτῆς. Ἔκτοτε τὸ ὄνομα τοῦ Καποδίστρια θὰ παραμείνῃ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλβετίας συνδεδεμένον πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς εἰρήνευσιν, τὴν πολιτικὴν ἀποκατάστασιν, τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραίωσιν καὶ τὴν διεθνῆ ἀναγνώρισιν τῆς οὐδετερότητος αὐτῆς». Εἰς ἀναγνώρισιν τῶν πρὸς τὴν χώραν ὑπηρεσιῶν του, ἀνεκηρύχθη οὗτος τόσον εἰς τὴν πόλιν τῆς Γενεύης, ὅσον καὶ εἰς τὰ καντόνια τοῦ Βὼ καὶ τῆς Λωζάννης ἐπίτιμος πολίτης. Ἀξιομνημόνευτα δὲ εἶναι ὅσα ὑπὲρ αὐτοῦ εἶπεν ὁ Pictet de Rochemont, ἀρχηγὸς τῆς Ἑλβετικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Παρισίων, ὅτε ὁριστικῶς διετυπώθησαν καὶ ὑπεγράφησαν τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν Ἑλβετίαν : «Τί δυνάμεθα νὰ πράξωμεν δι' αὐτὸν τὸν ἐξαίρετον Καποδίστριαν. . . Εἶναι ὁ φοῖνιξ τῆς διπλωματίας. Χωρὶς αὐτὸν τὸ Συνέδριον τῆς Βιέννης καὶ τὰ ἄλλα θὰ ἦσαν διαφορετικά. . . Ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι χωρὶς αὐτὸν ἡ Ἑλβετία θὰ εἶχεν ἐξ ὁλοκλήρου ἀνατραπῆ.... Ἂν περάσῃ ποτὲ ἀπὸ τὴν Γενεύην, κτυπήσατε ὅλους τοὺς κώδωνας τῶν ἐκκλησιῶν καὶ χαιρετίσατε τὴν ἄφιξίν του διὰ τοῦ κεραυνοῦ τοῦ πυροβολικοῦ μας». Βλ. Stam. Lascaris, Capodistrias avant la Révolution Grecque, 1918, σελ. 85 - 86 , καὶ Ἀλ. Δεσποτόπουλον, ἔ.ἀ. σελ. 9.

1. Βλ. Πρόλογον β' ἐκδόσεως τῶν Ἱστορικῶν Ἀναμνήσεων τοῦ Νικ. Δραγούμη, ἔ.ἀ. τόμ. Α', σελ. 13.

καῖον ὅμως νὰ σημειωθῇ ἐπίσης ὅτι «διὰ τῆς δημιουργίας τοῦ Πανελληνίου, καὶ ἰδίᾳ τῆς προκηρύξεως Ἐκλογῶν Ἐθνοσυνελεύσεως, ὡς καὶ διὰ τῆς διαδικασίας τῆς μεταβολῆς, ἠθέλησεν ὁ Καποδίστριας νὰ ἐκδηλώσῃ καὶ νὰ τονίσῃ τὸν *σεβασμὸν αὐτοῦ πρὸς τοὺς νόμους καὶ τὴν συνταγματικὴν παράδοσιν τῆς Χώρας*»[1].

Χρειάζεται νὰ γνωρίζῃ ὁ ἀναγνώστης τὰς φοβερὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας, μὲ τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὴν ἡράκλειον θέλησίν του, ἐπέτυχε νὰ παρακάμψῃ ὁ Κυβερνήτης. «Παραυτα Βουλή τε καὶ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπέθεντο ἀπροφασίστως εἰς χεῖρας αὐτοῦ πάσας τὰς ἐξουσίας. Ἐκεῖνος δέ, ἀναλαβὼν αὐτὰς μετὰ θάρρους, τοσαύτην ἀνέπτυξε δραστηριότητα, ὥστε ἐντὸς ἡμερῶν εἴκοσι, μέχρι τῆς 10 Φεβρουαρίου, συνέστησε τὸ Πανελλήνιον, κατὰ τὴν ἀπὸ 18 Ἰανουαρίου πρᾶξιν τῆς Βουλῆς, ἐκανόνισε τὰ τῆς ναυτιλίας, ὡς ὑπὲρ πᾶν ἄλλο κατεπείγοντα διὰ τὴν κορυφωθεῖσαν πειρατείαν, ἱδρύσατο χρηματιστικὴν τράπεζαν, διῄρεσεν εἰς χιλιαρχίας τὸν στρατόν, διώρισεν ἐπιτροπὴν ἐξ ἀρχιερέων πρὸς ρύθμισιν τῶν τῆς ἐκκλησίας, ἐξέδοτο νομισματικὴν διατίμησιν καί, χάριν τῶν πενήτων, σιτοδείας ἐπικρατούσης, προενόησε καὶ περὶ φυτείας γεωμήλων, τότε πρῶτον καλλιεργηθέντων ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐμερίμνα δὲ μόνος περὶ πάντων, κοπιῶν ὅλον σχεδὸν νυχθημερὸν καὶ ἐλάχιστον ἀναπαυόμενος, συνεργοὺς ἢ μᾶλλον ὄργανα τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ἔχων τοὺς πρὶν κυβερνήτας καὶ δημοσίους λειτουργούς, τοὺς μὴ εὐτυχήσαντας νὰ πράξωσι διὰ μακροῦ χρόνου ὅ,τι αὐτὸς διενοήθη καὶ ἐξετέλεσεν ἐν βραχεῖ διαστήματι»[2]. Ἀπὸ τὸν Κυβερνήτην τὸ Ἔθνος ἀπῄτει λύσιν καὶ ρύθμισιν πάντων τῶν κρατικῶν προβλημάτων καὶ τῶν ἐθνικῶν διεκδικήσεων, ἐξεύρεσιν ἐργασίας δι' ὅλους, οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν, σύνταγμα κ.ἄ.π. Οἱ Αἰγύπτιοι ὅμως δὲν εἶχον φύγει ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἀκόμη, καὶ μέγα μέρος τῆς Στερεᾶς κατείχετο ὑπὸ τῶν Τούρκων. Εἰς δὲ τὸν Κυβερνήτην ἔλειπον τὰ πάντα: Στελέχη ἄφθονα καὶ ἱκανά, ὠργανωμένος στρατὸς καί, κυρίως, τὰ οἰκονομικὰ μέσα. Ἔπρεπε ἐκ τῶν ἐρειπίων νὰ δημιουργήσῃ κράτος. Φοβερὰ ἔνδεια, ἀπειθαρχία, ἐγωισμὸς ἀπέραντος ἐβασίλευον, αἱ δὲ «προστάτιδες Δυνάμεις», μέχρι τῆς δολοφονίας του, πλὴν ἄλλων προσκομμάτων, ἀπείρων ραδιουργιῶν κ.ἄ.π. μυστικῶν ἐνεργειῶν, διὰ τῶν διαφόρων ἐντολοδόχων των, δὲν παρεχώρησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ματαίως ἐπὶ ἔτη ἀναμενόμενον δάνειον. Τοῦτο ἐκχωρηθὲν βραδύτερον, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὄθωνος, διεσπαθίσθη οἰκτρῶς ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας. Εἶναι ἀξιοσημείωτοι ὡρισμέναι φράσεις τοῦ Κυβερνήτου, χαρακτηριστικαὶ τῶν αἰτημάτων τῆς ἐποχῆς: «Ζητεῖτε σύνταγμα, ἀλλὰ ποῦ οἱ συνταγματικοί; Θέλετε Πανεπιστήμιον, ἀλλ' ἔχετε ἀκροατήριον ἢ καὶ καθηγητάς»[3];

1. Ἀλ. Δεσποτόπουλος, ἔ.ἀ. σελ. 81.

2. Ν. Δραγούμης, ἔ.ἀ. σελ. 73. Βλ. καὶ Ἐπ. Κυριακίδην, Ἱστορία τοῦ συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ, Ἀθῆναι 1892, σελ. 151 κ.ἑ.

3. Ν. Δραγούμης, ἔ.ἀ. σελ. 77. Διὰ τὸν τύπον τοῦ Κυβερνήτου εἶναι ἀναγκαία μία ἀκόμα προσθήκη: «Ὑπηρέτει, ὡς γνωστόν, ἀμισθὶ καὶ τὴν ἀφιλοκέρδειαν ταύτην τόσῳ μᾶλλον ὀφείλει ν' ἀναγράψῃ εὐγνωμόνως ἡ ἱστορία, ὅσῳ καὶ περιουσίαν εἶχε μετρίαν καὶ εἰς τὴν Χρηματιστικὴν Τράπεζαν συνήνεγκε καὶ τὰ ἐν Κερκύρᾳ ὀλίγα αὐτοῦ κτήματα ἔδωκεν εἰς ὑποθήκην ἵν' ἀγοράσῃ ἐν Μελίτῃ δύο φορτία σίτου πρὸς διατροφὴν τῶν πεινώντων. «Ἀποστρέφομαι», ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐν Ἄργει Συνέλευσιν, «νὰ προμηθεύω εἰς ἐμαυτὸν τὰς ἀναπαύσεις τοῦ βίου, αἵτινες προϋποθέτουσιν εὐπορίαν ἐνῷ εὑρισκόμεθα ἐν μέσῳ ἐρειπίων, περιεστοιχισμένων ὑπὸ πλήθους ἀνθρώπων βεβυθισμένων εἰς τὴν ἐσχάτην ἀμηχανίαν».

τυχαίους βοηθούς, ἀλλ' ἀξιωτάτους, οἵτινες, σὺν τοῖς ἄλλοις, θὰ ἐνεφοροῦντο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ὡς ἐκεῖνος, πνεύματος διὰ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἔθνους. Κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν τοῦ Νικ. Δραγούμη φράσιν, ὁ Ἰ. Καποδίστριας ὑπῆρξεν ὁ εἷς ἐκ «τῶν δύο (δεύτερον θεωρεῖ τὸν Ὄθωνα) θεμελιωτῶν τοῦ διοικητικοῦ οἰκοδομήματος»· συνεχίζει δὲ γράφων τὸ 1879 : «καὶ σήμερον μόνον ὁμολογοῦμεν ὅτι πρότερον μὲν ὑπῆρχεν ὕλη ἀκατέργαστος καὶ χάος βαθύ, πρῶτοι δὲ αὐτοί, ἀληθεῖς εὐεργέται τῆς πατρίδος, ἔτυξαν, διέπλασαν καὶ εἰς κόσμον μετέβαλον τὴν ζοφερὰν ἄβυσσον»[1]. Οἱονδήποτε ἄλλον Κυβερνήτην, Εὐρωπαιομαθημένον μάλιστα ὡς ὁ Καποδίστριας, ἡ ὑπάρχουσα κατάστασις θὰ τὸν ὡδήγει εἰς ἀπελπισίαν, ἀδράνειαν ἢ παραίτησιν. Ὁ φλογερὸς ὅμως ἐκεῖνος πατριώτης διέθετε, πλὴν τῶν ἄλλων προσόντων του, καὶ δύο μοναδικὰς ἀρετάς: ἀπέραντον ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονήν. Ἐπεζήτησε νὰ δημιουργήσῃ κράτος εὐνομούμενον καὶ παρεσκεύασε στερεὰ τὰ θεμέλιά του, εἰς τὸ ἐλάχιστον διάστημα κατὰ τὸ ὁποῖον ἐκυβέρνησε. Πρέπει νὰ ἐπαναληφθῇ ἐνταῦθα, διότι ὑπῆρξεν ἓν τῶν ὀξυτέρων ἐσωτερικῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα ἀντιμετώπισεν ὁ Κυβερνήτης, ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισαμένων ἐπεθύμουν νὰ λάβουν θέσεις εἰς τὸ νεοπαγὲς κράτος, δὲν διέθετον ὅμως οὐδὲ τὴν στοιχειώδη μόρφωσιν.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφερθοῦν ὀλίγαι ἀκόμη φράσεις τοῦ ἐξαιρέτου ἱστορικοῦ, τοῦ Ν. Δραγούμη, διότι, ἐφ' ὅσον ὁ Καποδίστριας, ὡς θὰ φανῇ κατωτέρω, ἔθεσε πρῶτος τὰ θεμέλια καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, ἱδρύσας τὸ πρῶτον «Ἐθνικὸν Μουσεῖον» ἐν Αἰγίνῃ (1829), εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ὑπογραμμισθῇ ἐπακριβῶς ὁ τύπος του, νὰ κατανοηθῇ δὲ ἀπολύτως ἡ αὐστηρότης τὴν ὁποίαν συχνὰ ἐπεδείκνυεν εἰς τὴν τήρησιν τοῦ Νόμου καὶ τῆς τάξεως ἢ κάποια συντηρητικότης εἰς τὴν προώθησιν τῶν πολιτικῶν διαδικασιῶν, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ κατηγορήθη ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων του. Εἶναι ἀναγ-

δίστριας, σελ. 8 κ.έ.). Ἀπέστειλεν οὕτω εἰς Ἑλβετίαν τὸν Καποδίστριαν, «ὅστις ἐπέτυχε νὰ διαλλάξῃ τὰς ἀντιπάλους παρατάξεις, νὰ ὑπαγορεύσῃ τοὺς ἀπαραιτήτους συμβιβασμούς, νὰ προστατεύσῃ τοὺς δημοκρατικούς, τοὺς διωκομένους ὑπὸ τῶν μετὰ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων ἐπανερχομένων «ἀριστοκρατικῶν», διὰ τῆς χορηγήσεως ἰδίᾳ γενικῆς ἀμνηστίας παρὰ πλείστων καντονίων, νὰ τροποποιήσῃ ἐπὶ τὸ δημοκρατικώτερον τὰ σχεδιασθέντα συντάγματα,νὰ ἐπιβάλῃ τὸν μᾶλλον ἐνδεδειγμένον ὁμοσπονδιακὸν καταστατικὸν χάρτην. τέλος νὰ προπαρασκευάσῃ σημαντικὰς συνοριακὰς βελτιώσεις. Τὰ ἐκ τούτων δὲ χρῄζοντα διεθνοῦς ἐπικυρώσεως ἐμερίμνησε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὰ Συνέδρια τῆς Βιέννης καὶ τῶν Παρισίων, ἐπιτυχὼν ἐκεῖ τὴν ἐπικύρωσιν αὐτῶν, ὡς καὶ τὴν καθιέρωσιν τῆς οὐδετερότητος τῆς χώρας καὶ τὸ ἀπαραβίαστον τῶν συνόρων αὐτῆς. Ἔκτοτε τὸ ὄνομα τοῦ Καποδίστρια θὰ παραμείνῃ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλβετίας συνδεδεμένον πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς εἰρήνευσιν, τὴν πολιτικὴν ἀποκατάστασιν, τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραίωσιν καὶ τὴν διεθνῆ ἀναγνώρισιν τῆς οὐδετερότητος αὐτῆς». Εἰς ἀναγνώρισιν τῶν πρὸς τὴν χώραν ὑπηρεσιῶν του, ἀνεκηρύχθη οὗτος τόσον εἰς τὴν πόλιν τῆς Γενεύης, ὅσον καὶ εἰς τὰ καντόνια τοῦ Βὼ καὶ τῆς Λωζάννης ἐπίτιμος πολίτης. Ἀξιομνημόνευτα δὲ εἶναι ὅσα ὑπὲρ αὐτοῦ εἶπεν ὁ Pictet de Rochemont, ἀρχηγὸς τῆς Ἑλβετικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Παρισίων, ὅτε ὁριστικῶς διετυπώθησαν καὶ ὑπεγράφησαν τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν Ἑλβετίαν : «Τί δυνάμεθα νὰ πράξωμεν δι' αὐτὸν τὸν ἐξαίρετον Καποδίστριαν. . . Εἶναι ὁ φοῖνιξ τῆς διπλωματίας. Χωρὶς αὐτὸν τὸ Συνέδριον τῆς Βιέννης καὶ τὰ ἄλλα θὰ ἦσαν διαφορετικά. . . Ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι χωρὶς αὐτὸν ἡ Ἑλβετία θὰ εἶχεν ἐξ ὁλοκλήρου ἀνατραπῆ.... Ἂν περάσῃ ποτὲ ἀπὸ τὴν Γενεύην, κτυπήσατε ὅλους τοὺς κώδωνας τῶν ἐκκλησιῶν καὶ χαιρετίσατε τὴν ἄφιξίν του διὰ τοῦ κεραυνοῦ τοῦ πυροβολικοῦ μας». Βλ. Stam. Lascaris, Capodistrias avant la Révolution Grecque, 1918, σελ. 85 - 86 , καὶ Ἀλ. Δεσποτόπουλον, ἔ.ἀ. σελ. 9.

1. Βλ. Πρόλογον β' ἐκδόσεως τῶν Ἱστορικῶν Ἀναμνήσεων τοῦ Νικ. Δραγούμη, ἔ.ἀ. τόμ. Α', σελ. 13.

καῖον ὅμως νὰ σημειωθῇ ἐπίσης ὅτι «διὰ τῆς δημιουργίας τοῦ Πανελληνίου, καὶ ἰδίᾳ τῆς προκηρύξεως Ἐκλογῶν Ἐθνοσυνελεύσεως, ὡς καὶ διὰ τῆς διαδικασίας τῆς μεταβολῆς, ἠθέλησεν ὁ Καποδίστριας νὰ ἐκδηλώσῃ καὶ νὰ τονίσῃ τὸν *σεβασμὸν αὐτοῦ πρὸς τοὺς νόμους καὶ τὴν συνταγματικὴν παράδοσιν τῆς Χώρας*»[1].

Χρειάζεται νὰ γνωρίζῃ ὁ ἀναγνώστης τὰς φοβερὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας, μὲ τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὴν ἡράκλειον θέλησίν του, ἐπέτυχε νὰ παρακάμψῃ ὁ Κυβερνήτης. «Πάραυτα Βουλή τε καὶ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπέθεντο ἀπροφασίστως εἰς χεῖρας αὐτοῦ πάσας τὰς ἐξουσίας. Ἐκεῖνος δέ, ἀναλαβὼν αὐτὰς μετὰ θάρρους, τοσαύτην ἀνέπτυξε δραστηριότητα, ὥστε ἐντὸς ἡμερῶν εἴκοσι, μέχρι τῆς 10 Φεβρουαρίου, συνέστησε τὸ Πανελλήνιον, κατὰ τὴν ἀπὸ 18 Ἰανουαρίου πρᾶξιν τῆς Βουλῆς, ἐκανόνισε τὰ τῆς ναυτιλίας, ὡς ὑπὲρ πᾶν ἄλλο κατεπείγοντα διὰ τὴν κορυφωθεῖσαν πειρατείαν, ἱδρύσατο χρηματιστικὴν τράπεζαν, διήρεσεν εἰς χιλιαρχίας τὸν στρατόν, διώρισεν ἐπιτροπὴν ἐξ ἀρχιερέων πρὸς ρύθμισιν τῶν τῆς ἐκκλησίας, ἐξέδοτο νομισματικὴν διατίμησιν καί, χάριν τῶν πενήτων, σιτοδείας ἐπικρατούσης, προενόησε καὶ περὶ φυτείας γεωμήλων, τότε πρῶτον καλλιεργηθέντων ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐμερίμνα δὲ μόνος περὶ πάντων, κοπιῶν ὅλον σχεδὸν νυχθημερὸν καὶ ἐλάχιστον ἀναπαυόμενος, συνεργοὺς ἢ μᾶλλον ὄργανα τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ἔχων τοὺς πρὶν κυβερνήτας καὶ δημοσίους λειτουργούς, τοὺς μὴ εὐτυχήσαντας νὰ πράξωσι διὰ μακροῦ χρόνου ὅ,τι αὐτὸς διενοήθη καὶ ἐξετέλεσεν ἐν βραχεῖ διαστήματι»[2]. Ἀπὸ τὸν Κυβερνήτην τὸ Ἔθνος ἀπῄτει λύσιν καὶ ρύθμισιν πάντων τῶν κρατικῶν προβλημάτων καὶ τῶν ἐθνικῶν διεκδικήσεων, ἐξεύρεσιν ἐργασίας δι' ὅλους, οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν, σύνταγμα κ.ἄ.π. Οἱ Αἰγύπτιοι ὅμως δὲν εἶχον φύγει ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἀκόμη, καὶ μέγα μέρος τῆς Στερεᾶς κατείχετο ὑπὸ τῶν Τούρκων. Εἰς δὲ τὸν Κυβερνήτην ἔλειπον τὰ πάντα: Στελέχη ἄφθονα καὶ ἱκανά, ὠργανωμένος στρατὸς καί, κυρίως, τὰ οἰκονομικὰ μέσα. Ἔπρεπε ἐκ τῶν ἐρειπίων νὰ δημιουργήσῃ κράτος. Φοβερὰ ἔνδεια, ἀπειθαρχία, ἐγωισμὸς ἀπέραντος ἐβασίλευον, αἱ δὲ «προστάτιδες Δυνάμεις», μέχρι τῆς δολοφονίας του, πλὴν ἄλλων προσκομμάτων, ἀπείρων ραδιουργιῶν κ.ἄ.π. μυστικῶν ἐνεργειῶν, διὰ τῶν διαφόρων ἐντολοδόχων των, δὲν παρεχώρησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ματαίως ἐπὶ ἔτη ἀναμενόμενον δάνειον. Τοῦτο ἐκχωρηθὲν βραδύτερον, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὄθωνος, διεσπαθίσθη οἰκτρῶς ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας. Εἶναι ἀξιοσημείωτοι ὡρισμέναι φράσεις τοῦ Κυβερνήτου, χαρακτηριστικαὶ τῶν αἰτημάτων τῆς ἐποχῆς: «Ζητεῖτε σύνταγμα, ἀλλὰ ποῦ οἱ συνταγματικοί; Θέλετε Πανεπιστήμιον, ἀλλ' ἔχετε ἀκροατήριον ἢ καὶ καθηγητάς»[3];

1. Ἀλ. Δεσποτόπουλος, ἔ.ἀ. σελ. 81.

2. Ν. Δραγούμης, ἔ.ἀ. σελ. 73. Βλ. καὶ Ἐπ. Κυριακίδην, Ἱστορία τοῦ συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ, Ἀθῆναι 1892, σελ. 151 κ.έ.

3. Ν. Δραγούμης, ἔ.ἀ. σελ. 77. Διὰ τὸν τύπον τοῦ Κυβερνήτου εἶναι ἀναγκαία μία ἀκόμα προσθήκη: «Ὑπηρετεῖ, ὡς γνωστόν, ἀμισθὶ καὶ τὴν ἀφιλοκέρδειαν ταύτην τόσῳ μᾶλλον ὀφείλει ν' ἀναγράψῃ εὐγνωμόνως ἡ ἱστορία, ὅσῳ καὶ περιουσίαν εἶχε μετρίαν καὶ εἰς τὴν Χρηματιστικὴν Τράπεζαν συνήνεγκε καὶ τὰ ἐν Κερκύρᾳ ὀλίγα αὐτοῦ κτήματα ἔδωκεν εἰς ὑποθήκην ἵν' ἀγοράσῃ ἐν Μελίτῃ δύο φορτία σίτου πρὸς διατροφὴν τῶν πεινώντων. «Ἀποστρέφομαι», ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐν Ἄργει Συνέλευσιν, «νὰ προμηθεύω εἰς ἐμαυτὸν τὰς ἀναπαύσεις τοῦ βίου, αἵτινες προϋποθέτουσιν εὐπορίαν ἐνῷ εὑρισκόμεθα ἐν μέσῳ ἐρειπίων, περιεστοιχισμένων ὑπὸ πλήθους ἀνθρώπων βεβυθισμένων εἰς τὴν ἐσχάτην ἀμηχανίαν».

Ἡ γνώμη τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Ἰ. Καποδίστριας περὶ τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τῶν Ἑλλήνων ἦτο ὑπερβολικὴ ἴσως, δὲν ἀπεῖχεν ὅμως κατὰ πολὺ τῆς πραγματικότητος[1]. Αὐτός, ἄλλωστε, ἦτο ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον κατέβαλε θετικὰς φροντίδας διὰ τὴν ἵδρυσιν σχολείων στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ὡς καὶ διὰ τὴν προμήθειαν βιβλίων καὶ ἐποπτικῶν ὀργάνων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ[2]. Καὶ ὅμως ὑπὸ τῶν ἀντιτιθεμένων αὐτῷ συγχρόνων του ἀπεκαλεῖτο «φωτοσβέστης»[3]. Αἰσθανόμενος τὴν ἀνάγκην νὰ ἔχῃ πλησίον του εἰς καιρίας θέσεις ἄτομα τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης του, μετεκάλεσε, πλὴν ἄλλων, ἐκ Κερκύρας τὸν ἀδελφόν του Βιάρον Καποδίστριαν, ὅστις, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἐθεωρήθη ὅτι ἀπέτυχε μὲν εἰς τὴν διοίκησιν, διεκρίνετο ὅμως διὰ τὴν μεγίστην ἀφοσίωσίν του πρὸς τὰς ἀρχαιότητας. Οὕτω ἔλαβε σχετικῶς πολύτιμα, πράγματι, μέτρα, ἀναφερθησόμενα ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει. Βλέπων ὁ Καποδίστριας ὅτι πέριξ του ὑπῆρχον μὲν ἀρχαιόφιλοι[4],

Καὶ τούτων τῶν θυσιῶν μνημονεύων ὁ ναύαρχος Jurien de la Gravière ἀναφωνεῖ ἀγανακτῶν ταῦτα· «Τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ ἐξόχου τούτου ἀνδρὸς ὃν ἡ Ρωσία παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθ' οὗ ὅμως ἀντέστησαν ἀδυσωπήτως ὁ φθόνος καὶ τὸ μῖσος τῶν ἀριστοκρατικῶν τῆς Ἑλλάδος» (Ν. Δραγούμης, ἔ.ἀ. σελ. 81). Ὁ ἴδιος φιλαλήθης ναύαρχος, αὐτόπτης μάρτυς τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος τῆς Ἀνεξαρτησίας, λέγει ἀλλοῦ: «Οὔτε βραχιόνων στιβαρῶν οὔτε καρδιῶν μεγαθύμων ἐστερεῖτο ἡ Ἑλλὰς ἐν ἔτει 1826, ἐστεροῦντο ὅμως τρόπων ὑπάρξεως ἐκεῖνοι οὓς τακτικός τις μισθὸς θ' ἀπεδείκνυεν ἥρωας, ἐνῷ ἡ ἀδυσώπητος πεῖνα ἐξώθει εἰς τὴν λῃστείαν. Καὶ δὲν ἦτο δικαιότερον νὰ κατακρίνωσιν οἱ κατήγοροι τὴν Εὐρώπην, ἥτις, διστάζουσα ἀδιακόπως, ἐπέτρεπε νὰ ἐξαντλῶνται καὶ οἱ τελευταῖοι πόροι καὶ αἱ τελευταῖαι σταγόνες τοῦ αἵματος τοῦ ταλαιπώρου ἐκείνου λαοῦ;» (Ν. Δραγούμης, ἔ.ἀ. σελ. 74).

1. Εἶναι χαρακτηριστικὴ σχετικὴ περικοπὴ τοῦ Ν. Δραγούμη, ὑπηρετήσαντος τότε εἰς τὴν Γραμματείαν τοῦ Κυβερνήτου. Ἀκούσας ὁ Κυβερνήτης ὅτι ὄχι μόνον ὁ Ἰακωβάκης Ρίζος Νερουλός, εἷς ἐκ τῶν ἓξ μελῶν τῆς γραμματείας του, δὲν ἦτο ὁ μόνος, ἀλλὰ ὅτι καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἐγνώριζον τὴν γαλλικὴν ἀνεφώνησεν: «Πῶς!... γινώσκουσι γαλλικά;» «Ἠπόρησε δέ», γράφει ἐν συνεχείᾳ ὁ Δραγούμης, «διότι ἐνόμιζεν ὅτι εὐάριθμοι ἦσαν οἱ ἐξ ἡμῶν γινώσκοντες γράμματα καὶ μάλιστα ξένας γλώσσας...». Βλ. Ν. Δραγούμην, ἔ.ἀ. σελ. 91.

2. Ἐλ. Κούκκου, Ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ παιδεία. 1827-1832. Β'. Τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα τῆς Αἰγίνης. Ἀθῆναι, 1972, σποράδην. Βλ. καὶ Εὐαγγ. Μανῆν, Ἀνδρέας Μουστοξύδης, 1785 - 1860, σελ. 40 κ.ἑ. σποράδην.

3. Δημ. Βερναδάκης, Καποδίστριας καὶ Ὄθων. Ἔκδοσις Γαλαξία, Ἀθῆναι 1962, σελ. 64 κ.ἑ.

4. Εἰς τὴν *Γενικὴν Ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος* τῆς 30 Μαρτίου 1827 (βλ. Αἰκ. Κουμαριανοῦ, ἔ.ἀ. τόμ. Γ', σελ. 330 - 331) ἐδημοσιεύθη τὸ κάτωθι κείμενον «Προκηρύξεως» τοῦ Κ. Πιττάκη (περὶ τοῦ ὁποίου βλ. κατωτέρω σποράδην), ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ἡ ἔντονος ἀπὸ ἐτῶν ἀπασχόλησίς του μὲ τὰς ἀρχαίας ἐπιγραφάς. Πρόκειται περὶ ἀναγγελίας ἐκδόσεως βιβλίου τοῦ Κ. Πιττάκη μὲ 1.600 ἐπιγραφάς, τὸ ὁποῖον ὅμως, μὲ τὰς τότε ἐπικρατούσας συνθήκας, δὲν ἐδημοσιεύθη, ἁπλῶς μέρος τοῦ ὑλικοῦ, τὸ ἀναφερόμενον εἰς ἐπιγραφὰς τῶν Ἀθηνῶν, θὰ περιελήφθη εἰς τὸ κατὰ τὸ 1835 ἐκδοθὲν γαλλιστὶ βιβλίον του Ancienne Athènes, ἐνῷ ἡ ὑπόλοιπος ἐργασία, ἡ ἀναφερομένη εἰς μνημεῖα ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν, θὰ περιελήφθη εἰς τὴν βραδύτερον ἐκδοθεῖσαν *Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα*. Τὸ κείμενον τῆς «Προκηρύξεως» τοῦ Πιττάκη ἔχει ὡς ἑξῆς:

Κύριε Θ. Φαρμακίδη! Ἐν Αἰγίνῃ, 1827 Μαρτίου 15

Παρακαλεῖσθε νὰ καταχωρίσητε τὴν παροῦσαν προκήρυξιν εἰς τὴν ἐφημερίδα σας.

Ὁ φίλος σου
Κυριακὸς Πιττάκης

Προκήρυξις

Πρὸ καιροῦ ἔτρεφον στοχασμὸν νὰ ἐκδώσω εἰς φῶς τὴν συλλογὴν χιλίων ἑξακοσίων ἀνεκδότων ἐπιγραφῶν, γενομένην παρ' ἐμοῦ ἀπὸ τοῦ 1816, ἀφ' ὅτου ἄρχισα νὰ ἐρευνῶ τὰ εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος εὑρισκόμενα προγονικά μας λείψανα· ἀλλ' αἰτίαι τινὲς ἀνέβαλον μέχρι τοῦδε τὴν ἔκδοσίν μου, τώρα δέ, λαβὼν εὐκαιρίαν, ἀποφασίζω νὰ τὰς τυπώσω.

οὐδεὶς ὅμως ἦτο κατ' οὐσίαν ἀρχαιολόγος, ἐσκέφθη νὰ ἀναθέσῃ τὴν ὀργάνωσιν τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Υπηρεσίας εἰς τὸν φίλον καὶ συμπολίτην του ἱστορικὸν 'Ανδρέαν Μουστοξύδην, ἔχοντα ἤδη διακριθῆ διὰ τὰς ἱστορικάς του μελέτας, ἀπολαύοντα μεγάλης ἐκτιμήσεως εἰς τὸ ἐξωτερικόν, διαβιοῦντα δὲ τότε ἐν Βενετίᾳ[1].

Συνήθροισα αὐτὰς προσπαθῶν νὰ τὰς ἀντιγράψω ὅσον τὸ δυνατὸν μὲ τὸ ἴδιον σχηματισμόν, ὁποίων ἦσαν χαρακτήρων, σημειώνων ὅπου ἦσαν διεφθαρμέναι, καί, εἰ δυνατόν, σχεδιάζων καὶ αὐτὸν τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἰδίου λίθου. 'Υποκάτω ἐσημείωσα ποῦ εὑρίσκετο, ὁποίας ἰδιότητος ἦτον ὁ λίθος, καὶ τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ἀντέγραψα.

'Η συλλογὴ αὕτη δὲν συνίσταται εἰς μόνον ἐπιταφίους, ἀλλ' αἱ περισσότεραι εἶναι ψηφίσματα, συμφωνίαι, ἀφορισμοί, ὅρκοι, καὶ ἄλλα.

Θέλω τυπώσει αὐτάς, ὅπου εὑρεθοῦν εὐκολώτερον χαρακτῆρες ἀνάλογοι. Εἰς τὸ βιβλίον μου ἀπὸ τὸ ἓν μέρος τῆς σελίδος θέλω ἐκθέσει ἁπλῶς τὴν ἐπιγραφήν, καθὼς τὴν ηὗρον, χαρακτηρίζων, εἰ δυνατόν, καὶ αὐτὸν τὸν λίθον, ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου θέλω ἐκθέσει ἀντίγραφον λεπτογραμμένον, μὲ ὅσας εἶναι δυνατὸν νὰ κάμω εἰκασίας, ὅσων τὴν εἰς τὸν λίθον ἀδυνάτουν ἀντιγραφήν.

'Ελπίζω οἱ μικροί μου αὐτοὶ κόποι νὰ μὴ δυσαρεστήσουν τοὺς σοφοὺς τῶν φωτισμένων λαῶν, ἀλλὰ νὰ φανοῦν φίλοι πρὸς ἐμέ, ἐγὼ δὲ μένω νὰ τυπώσω μετὰ ταῦτα καὶ ἄλλα ὠφέλιμα.

Κ. Πιττάκης, 'Αθηναῖος

Βλ. ἐπίσης ἐπιστολὴν τοῦ Κυριακοῦ Πιττάκη πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἀπὸ 24 Δεκεμβρίου 1828, αἰτουμένου νὰ τοῦ ἀνατεθῇ «ὑπούργημα», ἀφοῦ δίδει περιγραφὴν τῶν γνώσεών του καὶ σημειοῖ τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ δώσουν περὶ αὐτοῦ συστάσεις ('Εμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 66-68, ἀριθ. ἐγγράφου 43). Εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν δὲν ἀπήντησεν ὁ Κυβερνήτης—θὰ τοῦ ἔκαμον ἀναμφιβόλως ἐντύπωσιν ἀρκεταὶ ἀνορθογραφίαι ἐν αὐτῇ (ὡς Κυβερνίτα, 'Εξοχώτητα, σᾶς ἴδον, ἐριπείων κ.ἄ.)—δι' ὃ καὶ ἐπανέρχεται ὁ Πιττάκης εἰς τὸ αὐτὸ θέμα, διὰ νεωτέρας του ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Κυβερνήτην, ἀπὸ 26 'Ιανουαρίου 1829 ('Εμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 70 - 71, ἀριθ. ἐγγράφου 46). Τὴν φορὰν ταύτην προσθέτει: «Ἔχω ἐγγράφους ἀποδείξεις τῆς πατρίδος μου περὶ ἐκδουλεύσεων καὶ διαγωγῆς μου, καὶ ὅταν θέλετε. Σᾶς τὰς δείχνω». 'Η σύνταξις τῆς ἐπιστολῆς παρουσιάζει σολοικισμούς. Πάντως καὶ πάλιν ὁ Κυβερνήτης δὲν συγκατένευσε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν Κ. Πιττάκην, ὁ ὁποῖος ἐμφανίζεται ἐπὶ τοῦ προσκηνίου ἐκ νέου, εἰς ἔγγραφον τῆς Γενικῆς Γραμματείας τῆς 'Επικρατείας πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Οἰκονομίας 'Επιτροπήν, ἀπὸ 13 'Απριλίου 1829, ἐξ Αἰγίνης, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι «αἰτεῖ τὴν ἄδειαν νὰ σκάψῃ εἰς Σαλαμῖνα εἰς ἀνακάλυψιν ἀρχαιοτήτων, καὶ ὅσας ἤθελεν εὕρει, νὰ τὰς δίδῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν λαμβάνων μόνον παρ' αὐτῆς ἀντιμισθίαν τινά». Προστίθεται ἐπίσης ὅτι «τὸ 'Υπουργικὸν Συμβούλιον ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν ταύτην καὶ προσκαλεῖ διὰ τῆς Γενικῆς Γραμματείας τὴν Οἰκονομικὴν 'Υπηρεσίαν νὰ μετακαλέσῃ διὰ τοῦ κατὰ τὰς Δυτικὰς Σποράδας 'Εκτάκτου 'Επιτρόπου [τοῦ Βιάρου Καποδίστρια] τὸν διαληφθέντα νέον, καὶ νὰ φροντίσῃ νὰ κάμῃ μετ' αὐτοῦ τὴν ἀνήκουσαν συμφωνίαν κατὰ τὸν καλύτερον καὶ συμφερώτερον τρόπον. 'Ο αὐτὸς 'Αθηναῖος ἔδωσε πρό τινων ἡμερῶν, κατὰ τὴν ἀναφορὰν τοῦ κατὰ τὰς Δυτικὰς Σποράδας 'Εκτάκτου 'Επιτρόπου, καί τινα ἀγγεῖα καὶ ἀνάγλυπτα, καὶ δίκαιον κρίνεται παρὰ τοῦ Συμβουλίου νὰ τοῦ γίνῃ κάποια ἀντιμισθία» (βλ. 'Εμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 86-87, ἀριθ. ἐγγράφου 58).

1. 'Επιστολαὶ 'Ι. Καποδίστρια, συλλεγεῖσαι φροντίσι τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἐκδοθεῖσαι παρὰ Ε. Α. Βετὰν καὶ μεταφρασθεῖσαι παρὰ Μιχαὴλ Γ. Σχινᾶ, 'Αθήνησιν, 1841, τόμ. 2, σελ. 192, 354. 'Ο 'Ανδρέας Μουστοξύδης (1785 - 1860) ὑπῆρξε σπουδαῖος λόγιος, φιλόλογος, ἱστορικὸς καὶ ἀρχαιολόγος, μία τῶν μεγαλυτέρων ἑλληνικῶν προσωπικοτήτων τοῦ 19ου αἰ. μὲ σημαντικὴν ἀκτινοβολίαν εἰς τὴν Εὐρώπην. Γνήσιος Ἕλλην πατριώτης ἠγωνίσθη καὶ ἐπὶ διαφόρων πολιτικῶν θεμάτων συνδεομένων ἰδίᾳ μὲ τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα τὴν Κέρκυραν, ὑπῆρξεν ὅμως, καὶ συνεργάτης τοῦ Κυβερνήτου, μετὰ τοῦ ὁποίου διετήρει στενὴν φιλίαν, καὶ ὁ θεμελιωτὴς τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως, διότι εἰς αὐτὸν ἀνέθεσεν ὁ 'Ι. Καποδίστριας —διακαῶς ἐνδιαφερόμενος ἐπίσης διὰ τὸ ὀξὺ τοῦτο πρόβλημα εἰς τὸ νεοσύστατον ἑλληνικὸν κράτος—, τὴν ὀργάνωσίν της.

Συνέγραψε πολλὰ ἔργα, ὑπῆρξε δὲ καὶ ἐκδότης ἢ συνεργάτης διαφόρων περιοδικῶν ἑλληνικῶν καὶ εὐρωπαϊκῶν. Μεταξὺ τῶν ἔργων του μεγίστην ἐντύπωσιν ἐνεποίησε τὸ βιβλίον του: Notizie per servire alla storia Corcirese dai tempi eroici fino al Secolo XII, Corfu, 1804, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκεν εἰς ἡλικίαν 19 ἐτῶν. Κατόπιν τούτου διωρίσθη διὰ

Ἡ μετάκλησις καὶ τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν ἐδημιούργησε πράγματα εἰς τὸν Κυβερνήτην, ὅστις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προβλέψῃ τὴν δυσφορίαν, ἥτις θὰ ἐδημιουργεῖτο ἐναντίον των εἰς τοὺς «αὐτόχθονας» Ἕλληνας. Φυσικά, πρέπει ἐδῶ νὰ σημειωθῇ πώς, διὰ τοὺς γνωρίζοντας τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν τῆς περιόδου ταύτης, εἶναι πλέον ἢ σαφὲς ὅτι ὁ Ἰ. Καποδίστριας ἀντιμετώπισεν ἐν γένει φοβερὰν ἀντίδρασιν, τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐπίλογος τῆς ὁποίας ἦτο τὸ δραματικὸν τέλος του, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1831.

Λόγῳ τῆς μεγάλης ἐμπιστοσύνης τὴν ὁποίαν ἔτρεφε πρὸς αὐτὸν ὁ Τσάρος Ἀλέξανδρος, ἐκτιμῶν τὰς ἐξαιρέτους ἱκανότητάς του, καὶ μετὰ τὴν παραίτησίν του ἀκόμη, ὁ Κυβερνήτης ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν ἑτέρων δύο Προστατίδων δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ καὶ ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων, ὡς ὄργανον τῆς Ρωσικῆς πολιτικῆς. Ὡς δὲ εἶχον τότε τὰ ἐν Ἑλλάδι πράγματα, μὲ τὴν διχόνοιαν ἡ ὁποία

τιμητικοῦ ψηφίσματος ἱστοριογράφος τῶν Ἰονίων Νήσων, μὲ μισθὸν τριάκοντα ταλλήρων μηνιαίως. Τὸ 1805 ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τῆς Νομικῆς ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Pavia. Ἀμέσως κατόπιν προσεφέρθη νὰ διδάξῃ εἰς τὴν ἐν Κερκύρᾳ ἱδρυθεῖσαν πρώτην Δημοσίαν Σχολὴν φιλολογικὰ μαθήματα ἀμισθί. Εὐρύτατα γνωστὸς ἐν Εὐρώπῃ ἐγένετο, ὅτε ἀνεκάλυψε καὶ ἐδημοσίευσε μέγα μέρος τοῦ, περὶ Ἀντιδόσεως, λόγου τοῦ Ἰσοκράτους. Μετέφρασε τὸν Ἡρόδοτον εἰς τὴν ἰταλικήν, ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Δημ. Σχινᾶ τὸ 1816-1817 Συλλογὴν Ἑλληνικῶν ἀνεκδότων Ποιητῶν καὶ Λογογράφων διαφόρων ἐποχῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐν Βενετίᾳ. Συνέγραψε τὸ σπουδαῖον σύγγραμμα Delle Cose Corciresi, ὑπῆρξε δὲ ἐν Κερκύρᾳ, ὁ ἐκδότης τοῦ *Ἑλληνομνήμονος* (1843-1853). Ἐβοήθησε τὸν Monti διὰ τὴν εἰς τὴν ἰταλικὴν μετάφρασιν τοῦ Ὁμήρου, συνέγραψε μελέτην περὶ τῆς Νεοελληνικῆς γλώσσης, διαμαρτυρίαν (ἀνωνύμως) διὰ τὴν πώλησιν τῆς Πάργας ὑπὸ τῶν Βρεταννῶν εἰς τοὺς Τούρκους τὸ 1819 (Exposé des faits qui ont précédé et suivi la cession de Parga), καὶ Ὕμνον πρὸς τοὺς Ἕλληνας, εἰς τὴν ἰταλικήν, εἰς στίχους, διὰ τὰ κατορθώματα τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου (1821 - 1822), ἐπιθυμῶν νὰ γίνουν γνωστὰ πάντα ταῦτα εἰς τοὺς Εὐρωπαίους διὰ τὴν μεταστροφὴν τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τῶν διαφόρων Κυβερνήσεων τῆς Εὐρώπης, ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ὑποθέσεως. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος Ἕλλην ἐπιστήμων, ὁ ὁποῖος ἐπεσήμανε καὶ προέβαλε τὴν σημασίαν τοῦ Μεσαιωνικοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, καὶ τῆς συνεχείας τοῦ Ἔθνους, διὰ τῆς συνδέσεώς του πρὸς τὸ Βυζάντιον. Συνειργάσθη ἐπίσης στενῶς μετὰ τοῦ Fauriel (1821 - 1823), παραχωρήσας εἰς αὐτὸν καὶ τὴν ἰδικήν του συλλογὴν ἑλληνικῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων. Ἀνεκηρύχθη μέλος, ἀρχικῶς, τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τῆς Φλωρεντινῆς Ἀκαδημίας. Μετὰ ταῦτα καὶ ἄλλα εὐρωπαϊκὰ πνευματικὰ ἱδρύματα καὶ Ἀκαδημίαι τὸν ἀνεκήρυξαν ἀντεπιστέλλον μέλος των. Μετὰ τὸ 1807 μετέβη εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ἠσχολεῖτο μὲ τὰς ἱστοριοδιφικὰς καὶ ἱστορικάς του μελέτας, διαμένων κυρίως ἐν Μιλάνῳ καὶ Βενετίᾳ. Εἰς τὸ Μιλάνον ἐξέδωκε τὸ δίτομον ἔργον του Illustrazioni Corciresi, Milano I, 1811, καὶ II, 1814.

Ὅτε ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἰ. Καποδίστρια κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου εἰργάσθη λίαν ἀποτελεσματικῶς διὰ τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Κυβερνήτου ἐπέστρεψεν εἰς Κέρκυραν, ἀνεμίχθη δὲ ἐνεργῶς εἰς τὴν πολιτικήν. Ἐξελέγη βουλευτὴς τῆς Θ΄ Ἰονίου Βουλῆς (Μάρτιος 1850 - Δεκέμβριος 1851), Γερουσιαστὴς καὶ Ἄρχων (ὑπουργὸς) τῆς Παιδείας, τὸ πρῶτον μεταξὺ 1832 - 1835 καὶ ἀπὸ τοῦ 1857 μέχρι τοῦ θανάτου του (17/29 Ἰουλίου 1860). Σημειωθήτω ὅτι τὸ 1845 ὁ Ἰ. Κωλέττης δι' ἐπιστολῆς του ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Ἀ. Μουστοξύδην «κἂν στέργῃ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν σὺν Θεῷ αὐτονομουμένην Ἑλλάδα, ὅταν ποτὲ ἀποφασίσῃ ἡ Κυβέρνησις νὰ τὸν προσκαλέσῃ». Τοῦ ἔγραφεν ἀκόμη ὁ Κωλέττης: «καὶ ὡς διευθυντὴς τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ὡς καθηγητὴς Λατινικῆς καὶ Ἰταλικῆς φιλολογίας καὶ ὡς πολλὰ ἄλλα ἐπιτηδευόμενος δύνασαι τὰ μέγιστα νὰ ὠφελήσῃς τὴν κοινὴν Πατρίδα». Ὁ Ἀ. Μουστοξύδης ἔχων πικρὰν πεῖραν ἐκ τῆς πρώτης ἐν Ἑλλάδι παραμονῆς του δὲν ἔδωκε συνέχειαν. Θεωρεῖται ὡς ὁ «μέγας Μεσαιωνοδίφης καὶ ἱδρυτὴς τῆς νέας ἱστορικῆς σχολῆς τῶν Ἑλλήνων, τῆς Ἑπτανησιακῆς ἱστορικῆς σχολῆς». Βλ. διεξοδικῶς περὶ τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ ἔργου του, Εὐαγγ. Μανῆν· Ἀνδρέας Μουστοξύδης (1785 - 1860), ὁ ἐπιστήμων, ὁ πολιτικός, ὁ ἐθνικὸς ἀγωνιστὴς (διδακτορικὴ διατριβή), Ἀθῆναι, 1960, ὅπου δίδεται ἐναργὴς εἰκὼν τῆς ἐν γένει δραστηριότητος τοῦ μεγίστου τούτου ἀνδρός, ὡς καὶ ἅπασα ἡ σχετικὴ μὲ αὐτὸν καὶ τὰ ἔργα του βιβλιογραφία.

ἐξηκολούθει νὰ μαστίζῃ τὸν τόπον, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν κατάστασιν αὐτὴν οἱ ξένοι, ἐπηρεάσαντες ποικιλοτρόπως τοὺς Ἕλληνας καὶ συντελέσαντες ὥστε νὰ δημιουργηθοῦν ἔκτοτε ἐν Ἑλλάδι μερίδες[1]: τὸ Γαλλικὸν λεγόμενον κόμμα, τὸ Ἀγγλικὸν καὶ τὸ Ρωσικόν. Οὕτω, πολλοὶ πατριῶται Ἕλληνες, χωρὶς νὰ κατανοοῦν τοὺς λόγους τῆς ἐναντίον τοῦ Καποδίστρια πολεμικῆς τῶν ξένων, ἀντέταξαν συντόμως ἔντονον ἀντίδρασιν κατὰ πάσης ἐνεργείας του.

Χρειάζεται ἐπίσης νὰ θιγῇ ἐνταῦθα καὶ ἓν ἄλλο στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον συνετέλεσεν, ὑποσυνειδήτως τότε, βραδύτερον ὅμως, γενόμενον συνειδητόν, ὡδήγησεν εἰς τὴν δημιουργίαν δύο ἀκόμη ἀντιμαχομένων μερίδων Ἑλλήνων: τῶν αὐτοχθόνων καὶ τῶν λεγομένων «ἑτεροχθόνων». Οἱ ἀγωνισθέντες εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἔθνους Ἕλληνες διέθετον ἀπύθμενον ἀφοσίωσιν εἰς αὐτό, ἀνέμενον ὅμως, ὡς ἦτο φυσικόν, μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Ἀγῶνος, νὰ λάβουν θέσεις εἰς τὴν Διοίκησιν, ἐξακολουθοῦντες νὰ παίζουν ρόλον εἰς τὴν μοῖραν τῆς πατρίδος. Διεπνέοντο ἀναμφιβόλως ὑπὸ τεραστίου ἐνθουσιασμοῦ, ὡς ἀνεφέρθη ὅμως σαφῶς ἀνωτέρω, τὰ ὑπ' αὐτῶν διατιθέμενα ἐφόδια ἦσαν συνήθως περιωρισμένα, ὑπολειπόμενα κατὰ πολὺ τῶν μεγάλων φιλοδοξιῶν τὰς ὁποίας ἔτρεφον διὰ τὴν μελλοντικὴν συμβολήν των εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς κρατικῆς μηχανῆς. Ἦτο φυσικόν, ἐπομένως, καὶ δὲν πρέπει νὰ διαφεύγῃ τῆς προσοχῆς τοῦ σημερινοῦ ἐρευνητοῦ, ὅτι οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν, γέμοντες ὑπερηφανείας διὰ τὰ μέχρι τότε ἐπιτεύγματά των, μὴ συναισθανόμενοι ὅμως πόσας εἶχον ἐλλείψεις διὰ τὸν ἐλεύθερον πλέον βίον, δὲν ἔβλεπον διόλου εὐχαρίστως τοὺς μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν ἐλθόντας νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των[2]. Ἐκ τῶν δευτέρων, οἱ περισσότεροι εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀποκτήσουν λαμπρὰν παιδείαν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ. Αἱ οἰκογένειαι πολλῶν ἐξ αὐτῶν, διαβιώσασαι ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς Παραδουναβίους ἡγεμονίας, ὅπου ὁ καθημερινὸς βίος ἦτο σχετικῶς ἐλεύθερος, ὑπῆρχον δὲ καὶ εὐνοϊκαὶ συνθῆκαι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐμπορίου, διέθετον συχνὰ ἄφθονα οἰκονομικὰ μέσα, δι' ὧν καὶ κατώρθωσαν νὰ δώσουν εἰς τὰ τέκνα των ἀξιοσημείωτον μόρφωσιν εἰς τοὺς χώρους ὅπου ἔζων ἢ εἰς τὴν Εὐρώπην. Μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν μερίδων, αὐτοχθόνων καὶ ἑτεροχθόνων Ἑλλήνων[3], δὲν ἀνεπτύχθη ἐξ ἀρχῆς πνεῦμα καλῆς συνεργασίας εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς διοικήσεως, ὅπου, ὡς ἦτο ἑπόμενον, οἱ δεύτεροι κατέλαβον τὰς καιρίας θέσεις, ἐνῷ οἱ αὐτόχθονες, κατ' ἀνάγκην, ἢ ἔμειναν ἐκτὸς ἢ ἔλαβον ἥσσονος σημασίας ὑπουργήματα.

1. Νικ. Δραγούμης, ἔ.ἀ. τόμ. Α´ σποράδην καὶ Ἐπ. Κυριακίδης, ἔ.ἀ. τόμ. Α´ σελ. 151 κ.ἀ. σποράδην.

2. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἐπὶ τοῦ θέματος μία λεπτομέρεια τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Νικ. Δραγούμης (ἔ.ἀ. σελ. 90). Ὅτε, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1829, ἐπέστρεψεν ὁ Κυβερνήτης εἰς Αἴγιναν, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐνεργειῶν του, ἦτο καὶ ἡ συμπλήρωσις τοῦ Πανελληνίου: «Περίεργος δὲ ἡ διακοίνωσις δι' ἧς ἀνήγγειλε τὰ περὶ τῆς συμπληρώσεως εἰς τὸ σῶμα τοῦτο», γράφει ὁ ἱστορικός. «Ἐπειδή», εἶπεν, «εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶμεν ἄνδρας εἰδήμονας περὶ τὰ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς διοικήσεως, διώρισά τινα μέλη τοῦ Πανελληνίου, Ἕλληνας μέν, οὐχὶ ὅμως αὐτόχθονας, ἐλπίζων ὅτι θέλει συγκατανεύσει νὰ παραδεχθῇ αὐτοὺς ἡ πατρίς. Ἐγὼ αὐτὸς εὑρίσκομαι εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν· ἀλλ' ἡ καρδία μου μοὶ λέγει ὅτι, καίτοι μὴ αὐτόχθων, ἐδικαίωσα μέχρι τοῦδε τὸ ἐπ' ἐμοὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τὴν ὁποίαν τὸ ἔθνος μοὶ ἔδειξε».

3. Ἡ διάστασις αὕτη ὡδήγησεν εἰς τὴν ἔκδοσιν εἰδικοῦ νόμου τὸ 1843, δι' οὗ ἀπεκλείοντο οἱ ἑτερόχθονες ἀπὸ δι-

Ἐν μέσῳ τοιούτων φοβερῶν δυσκολιῶν, ὁσημέραι αὐξανομένων, εἶχε νὰ παλαίσῃ ὁ Κυβερνήτης. Μεταξὺ τῶν πολυποικίλων μέτρων, τὰ ὁποῖα ἦτο ἀνάγκη νὰ λάβῃ συντόμως, ἦτο καὶ ἡ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Ἔθνους μέριμνα. Ἡ σχετικὴ ἀπόφασις τῆς Γ' ἐν Τροιζῆνι Ἐθνοσυνελεύσεως (ἄρθρον ΙΗ') τὸν εἶχεν ὁρίσει θεματοφύλακα αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ ἐξάγωνται ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Συχνότατα, ὅμως, ἔφθαναν εἰς τὴν Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας διάφοροι ἀναφοραὶ πρὸς τὸν Κυβερνήτην, διὰ τῶν ὁποίων ἐγνωστοποιοῦντο νέαι διαρπαγαὶ ὑπὸ ξένων, ἢ προτάσεις τούτων πρὸς διαφόρους Ἕλληνας δι' ἐξαγωγὴν μνημείων[1].

Ὁ Ἰ. Καποδίστριας ἔπρεπε νὰ φροντίσῃ οὐχὶ μόνον διὰ τὴν παρεμπόδισιν ἐξαγωγῆς ἀρχαίων, ἀλλὰ καὶ χειρογράφων. Προϋπόθεσις ὅμως τούτου ἦτο ἡ ἵδρυσις Μουσείου πρὸς κατάθεσιν τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ἡ σύνταξις καταλόγου διὰ τὰ χειρόγραφα. Οἱ κατὰ τόπους δημογέροντες ἐφρόντιζον διὰ τὰ ἀρχαῖα, πολλάκις ὅμως, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ σχετικῶν ἀναφορῶν των, ἦσαν ἀνίσχυροι νὰ ἐπιτύχουν τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, δι' αὐτὸ καὶ ἐζήτουν σχετικὰς ὁδηγίας καὶ ἐντολάς.

Ἀπὸ ἐτῶν ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς, πληροφορούμενος τὴν διαρροὴν χειρογράφων ἐκ τῶν διαφόρων Μονῶν καὶ ἰδίᾳ ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, εἶχε γράψει: «Πρὸ καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν Ἅλωσιν πολλοὶ λόγιοι ἐπέρασαν εἰς τὴν Ἰταλίαν φέροντες καὶ τὰ βιβλία των, ἅτινα μετὰ τὸν θάνατόν των ἔμειναν εἰς ξένας βιβλιοθήκας. Ἐκτὸς τούτων καὶ οἱ Μέδικοι τῆς Φλωρεντίας ἀπέστειλαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐξεπίτηδες ἀνθρώπους, διὰ ν' ἀγοράζωσιν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων ἀντίγραφα. Τούτους ἐμιμήθησαν καὶ ἡγεμόνες καὶ ἰδιῶται καὶ δὲν ἔπαυσαν μέχρι τῆς σήμερον νὰ συναθροίζωσι μὲ τόσην ἐπιμέλειαν, μ' ὅσην ἡμεῖς σκορπίζομεν ἀμέλειαν τῆς Ἑλλάδος τὰ ἀντίγραφα, ἕως οὗ τὴν ἐγύμνωσαν ἀπ' ὅλα τὰ μαρτύρια καὶ λείψανα τῆς ἀρχαίας της δόξης»[2]. Εἶχε τότε προτείνει ὁ Κοραῆς, πρῶτος, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς διαρπαγῆς τῶν χειρογράφων νὰ ἱδρυθῇ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου «Ἑλληνικὸν Μουσεῖον», διὰ νὰ συγκεντρωθοῦν ἐκεῖ τὰ χειρόγραφα τῶν ἁγιορειτικῶν Μονῶν καὶ τῶν ἄλλων βιβλιοθηκῶν τῆς Ἀνατολῆς, προσθέτων εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν καὶ τὴν ἀνάγκην συντάξεως καταλόγων καὶ τὴν «θέσπισιν αὐστηρῶν διατάξεων πρὸς παρεμπόδισιν τῆς περαιτέρω διαρροῆς»[3].

Ἡ σχετικὴ ἀπόφασις τῆς ἐν Ἀθήναις «Φιλομούσου Ἑταιρείας» δὲν ἦτο ξένη πρὸς

οικητικὰς θέσεις. Ἡ κατάστασις ἐπεδεινώθη, ἰδιαιτέρως τὸ 1832, ὅτε μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, καὶ μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς του, παρουσιάσθησαν ξένοι, αὐτὴν τὴν φοράν, οἱ Βαυαροί, οἵτινες ἔλαβον εἰς χεῖρας των τὴν διακυβέρνησιν τοῦ κράτους κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἀντιβασιλείας. Μαζί των, ἐξαρχῆς ἢ βραδύτερον, ἦλθον καὶ ἄλλοι ξένοι, οἱ ὁποῖοι ἀνέλαβον ὑπηρεσίαν εἰς τὸ νεοπαγὲς βασίλειον.

1. Βλ. προχείρως εἰς Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, Ἱστορικὰ ἔγγραφα, σελ. 37 - 38, ἀριθ. ἐγγράφου 27, ἀναφορὰν τοῦ Σαμίου ἰατροῦ Ἰωσήπου Δούκα, δι' ἧς γνωρίζει πρότασιν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσίας Ἀλεξάνδρου Ribeaupierre, νὰ προσφέρῃ ὁ Δούκας εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας «ἀρχαῖα τινὰ πράγματα πολλοῦ λόγου καὶ πολλῆς τιμῆς ἄξια, τῆς προπατορικῆς τέχνης γεννήματα» ἔναντι γενναίας ἀνταμοιβῆς.

2. Βλ. Ἀδ. Κοραῆν, Προλεγόμενα, Παρίσιοι, 1815, σ. 197 (εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἰσοκράτους, τόμ. 1, Παρίσιοι, 1807, σελ. λγ' - μστ') καὶ Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. κ' - κα'.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. κα'.

τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἀδ. Κοραῆ. Κατόπιν τῆς κινήσεως τῆς Ἑταιρείας αὐτῆς καὶ τὸ Πατριαρχεῖον ἐφρόντισε νὰ δώσῃ πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀρχὰς ὁδηγίας, ἵνα λάβουν μέριμναν διὰ τὴν διατήρησιν τῶν χειρογράφων.

Σημαντικὴ εἶναι διὰ τὴν ἐποχήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ πρῶτα μέτρα τὰ ὁποῖα συντόμως ὁ Ἰ. Καποδίστριας ἔλαβε διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν ἀρχαιοτήτων, ἐπιστολὴ τοῦ συμβούλου τοῦ Δ. Ὑψηλάντου, Ν. Φλογαΐτου, ἀπευθυνθεῖσα πρὸς τὸν Κυβερνήτην τὴν 31 Μαρτίου 1828[1]. Ἐν αὐτῇ ἀναφέρεται ἡ συνεχιζομένη ἐξαγωγὴ ἑλληνικῶν ἔργων ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων, οἵτινες «μᾶς τὰ ἀποστεροῦν διὰ παντός». Προτείνει, τέλος, συνεχίζων, ὅτι «μία τῶν ἀξιολόγων... πράξεων τῆς Κυβερνήσεως ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἀπαγόρευσις τῶν ἀρχαιοτήτων, ἀπαγόρευσις ὅλως διόλου ἐξῃρημένη ἀπὸ τοὺς κανόνας τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας· συγχρόνως ὅμως... δίκαιον εἶναι νὰ συστηθῇ Δημόσιον Ἀρχαιολογίας Μουσεῖον, τὸ ὁποῖον ν' ἀγοράζῃ τὰς ἀνακαλυπτομένας ἀρχαιότητας, ἂν οἱ ἔχοντες αὐτὰς ἀρνηθῶσι τὴν ἀφιέρωσίν των εἰς αὐτό». Γνωστοποιεῖ δὲ ὅτι ἠγόρασε «διάφορα ἀρχαῖα σκεύη ἢ δοχεῖα... ἑξήκοντα περίπου τὸν ἀριθμόν», μὲ σκοπὸν νὰ τ' ἀφιερώσῃ εἰς τὸ πρῶτον «συστηθησόμενον Δημόσιον Μουσεῖον».

Μουσεῖον ἦτο ἀδύνατον νὰ ἱδρυθῇ ὑπὸ τὰς συνθήκας, αἵτινες ἐπεκράτουν τότε· ὁ Κυβερνήτης ὅμως ἐνήργησε, κοινοποιήσας Ἐγκύκλιον μὲ «ξεχωριστὰς ὁδηγίας» τὴν 12 Μαΐου 1828 πρὸς τοὺς κατὰ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος Ἐκτάκτους Ἐπιτρόπους, προσδιορίζων τὰ ἀπέναντι τῶν ἀρχαιοτήτων καθήκοντά των: «Οἱ Ἔκτακτοι Ἐπίτροποι θέλουν ἐπαγρυπνεῖ, ὥστε αἱ ἀρχαιότητες, δηλαδὴ νομίσματα παλαιά, ἑρμόγλυπτα ἢ ἄλλα ἀρχαῖα λείψανα, νὰ μὴν ἐξάγωνται παντελῶς ἀπὸ τὸν τόπον καὶ νὰ παραχωρῶνται κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν παρὰ τῶν Κυρίων αὐτῶν»[2].

Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἐκτάκτων Ἐπιτρόπων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς[3], ἐφρόντισαν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ Κυβερνήτου, προσθέτοντες εἰς τὰ ἄλλα των καθήκοντα καὶ τὴν περιφρούρησιν τῶν πατρογονικῶν θησαυρῶν. Εἰς ἀναφοράς των ἐπισημαίνουν τὴν ὕπαρξιν διαφόρων ἀρχαιοτήτων, ἐμποδίζουν τὴν ἐξαγωγήν των, προτείνουν δὲ καὶ ἀμοιβὰς τὰς ὁποίας θὰ ἔπρεπε νὰ λάβουν οἱ κάτοχοι ἀρχαίων. Συχνότατα, συνοδεύουν τὰς πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἀναφοράς των καὶ διὰ προχείρων καταλόγων τῶν μνημείων[4]. Ὅλως ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον περικλείει ἀναφορὰ τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου τῶν Βορείων Κυκλάδων Κωνσταντίνου Μεταξᾶ πρὸς τὸν Κυβερνήτην, δι' ἧς τοῦ γνωρίζει τὰς ὑπαρχούσας εἰς χεῖρας ἰδιωτῶν εἰς Μύκονον ἀρχαιότητας, αἵτινες «ἤθελε καταστήσουν μίαν μικρὰν ἀρχὴν μουσείου, καὶ ἐπομένως μίαν ἀποθήκην, ὅπου οἱ Ἕλληνες φιλοτιμούμενοι ἐμποροῦσαν νὰ διευθύνουν τοὐλάχιστον εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος τὰς ἀρχαιότητας, τὰς ὁποίας ἤθελεν εὕρουν». Τὰ μνημεῖα ταῦτα,

1. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 38-39, ἀριθ. ἐγγράφου 28.

2. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 39, ἀριθ. ἐγγράφου 29.

3. Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς, Παναγιώτης Ἀναγνωστόπουλος, Μιχαὴλ Σοῦτσος, Νικόλαος Καλλέργης, Κωνσταντῖνος Ῥάδος κ.ἄ.

4. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 40-43, ἀριθ. ἐγγράφου 31, σελ. 43, ἀριθ. ἐγγράφων 32-33, σελ. 44, ἀριθ. ἐγγράφου 35, σελ. 44-45, ἀριθ. ἐγγράφου 36.

λόγῳ ἐλλείψεως χρημάτων, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀγορασθοῦν ἀμέσως, ἀναφέρει ὅμως ὁ Μεταξᾶς τὰς ἐνεργείας εἰς τὰς ὁποίας προέβη σχετικῶς, ἀποστέλλων καὶ ἀξιομνημόνευτον διὰ τὴν ἀκρίβειάν του κατάλογον τῶν μνημείων, ὅπου ἀναφέρονται τὰ πάντα: τόπος προελεύσεως, διαστάσεις, ὕλη, ὑπολογιζομένη ἀξία καὶ σύντομος περιγραφή[1].

Ἐκ τῶν ἀναφορῶν αὐτῶν, τόσον τῶν Ἐκτάκτων Ἐπιτρόπων τοῦ Αἰγαίου ἀλλὰ καὶ τῆς Πελοποννήσου, ὅπου θὰ ἐστάλη, ὡς εἰκάζεται, ἡ ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσα Ἐγκύκλιος τοῦ Κυβερνήτου, φαίνεται ὅτι τόσον εἰς τὰς νήσους ὅσον καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον οἱ ξένοι ἀνήρπαζον, ὅ,τι ἠδύναντο, μόνον πού, ἔκτοτε, εὕρισκον ἐμπόδια, ὀφειλόμενα εἰς τὰ μέτρα τῆς Ἑλληνικῆς διοικήσεως[2].

Ἡ ψυχὴ τῆς προσπαθείας διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν ἀρχαιοτήτων ὑπῆρξε, κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτήν, ἀναμφιβόλως, ὁ Ἔκτακτος Ἐπίτροπος τῶν Δυτικῶν Σποράδων, Βιάρος Καποδίστριας, ὅστις μὲ πραγματικὸν πάθος ἐφρόντισε διὰ τὴν διάσωσιν τῶν ἀρχαίων, δίδων σχετικὰς ἐντολάς[3], διὰ τὴν περιφρούρησιν τῶν ἀρχαιοτήτων τῶν ἀνευρισκομένων εἰς Μῆλον, Ἀνάφην, Τῆνον, Σαντορίνην κ.ἀ.[4]. Τὰ πρῶτα ἀρχαῖα τῆς ἐν Αἰγίνῃ συλλογῆς ἐδωρήθησαν ὑπὸ τοῦ Β. Καποδίστρια[5].

Δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀφεθῇ ἀσχολίαστον γεγονός, ὑψίστης σημασίας, τὸ ὁποῖον καταδεικνύει ἐπίσης οὐχὶ μόνον τὴν πρὸς τὰς ἀρχαιότητας ἀγάπην, ἀλλὰ καὶ τὴν παρρησίαν καὶ ὑπερηφάνειαν τῶν μελῶν τοῦ Πανελληνίου, ἐπιδειξάντων ἦθος δημοσίων ἀνδρῶν, πιστῶν εἰς τὴν τήρησιν τῶν νόμων τοῦ Κράτους, ἀκόμη καὶ ἀπέναντι παρακλήσεων τοῦ Κυβερνήτου. «Ἰσχυροὶ λόγοι», ἔλλειψις πολεμικοῦ ὑλικοῦ δηλαδή, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη συμπαραστάσεως τῶν ξένων ἡγεμόνων πρὸς τὸ μὴ ἐλευθερωθὲν τελείως ἀκόμη ἑλληνικὸν κράτος, ὑπεχρέωσε τὸν Κυβερνήτην νὰ ἀπευθυνθῇ τὴν 21 Δεκεμβρίου τοῦ

1. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 52, ἀριθ. ἐγγράφου 42.

2. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 45-46, ἀριθ. ἐγγράφου 37, ὅπου ὁ κατὰ τὴν Ἀχαΐαν Ἔκτακτος Ἐπίτροπος ἀναφέρει περὶ τῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἔλαβε, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ ἀρχαιοκαπηλικὴν ἐπιχείρησιν τοῦ διοικητοῦ τοῦ ἀγγλικοῦ πλοίου «La Blonde», σκάψαντος εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου ἐν Πάτραις καὶ εὑρόντος μίαν στήλην, τὴν ὁποίαν ἐπέμενεν ἀναιδῶς νὰ ἀποκομίσῃ· τελικῶς ἐπέτυχε νὰ μεταφέρῃ τόσον αὐτήν, ὅσον καὶ ἄλλα μνημεῖα, εἰς τὸ πλοῖον του (αὐτόθι. σελ. 46-47, ἀριθ. ἐγγράφου 38). Χαρακτηριστικὸν ἐπίσης εἶναι ἔγγραφον τοῦ «Ἐφορείου τῆς Μυκόνου», ὅπου ζητεῖται ὑπὸ τοῦ ὑποπροξένου τῆς Ἀγγλίας Πέτρου Κορδία νὰ ἐπιστρέψῃ ζεῦγος ἀρχαίων ἐνωτίων, τὰ ὁποῖα εἶχεν οὗτος ἀποκτήσει ἀνορθοδόξως, παρά τινων ἐντοπίων, ἐξ ἀνασκαφῶν λαθραίων εἰς Δῆλον (τὰ σχετικὰ ἔγγραφα εὑρίσκονται εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Μυκόνου). Βλ. σχετικῶς, Ἀθηνᾶν Γ. Καλογεροπούλου, ἔ.ἀ. τόμ. ΙΙΙ, σελ. 557 κ.ἑ.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 47, ἀριθ. ἐγγράφου 39.

4. Ὁ Ἀ. Μουστοξύδης εἰς ἔγγραφόν του, ἀπὸ 27 Φεβρουαρίου 1830, τὸν ἀποκαλεῖ «τὸν πρωταίτιον τῆς συστάσεως τοῦ Μουσείου καὶ τὸν τοσοῦτον συνεργήσαντα εἰς πλουτισμὸν αὐτοῦ». Βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 139, ἀριθ. ἐγγράφου 113. Φαίνεται, ὅτι ὡρισμένα ἀνευρισκόμενα ἀρχαῖα ἐστέλλοντο πρὸς τὸν Βιάρον, εἰς Αἴγιναν, ὅπου ἤδρευεν, ἐνῷ ἄλλα κατετίθεντο εἰς πλησίον Μονὰς (βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 84 - 85, ἀριθ. ἐγγράφων 55-56). Πάντως, μέχρι τῆς 20 Μαΐου τοῦ 1829 τὸ Μουσεῖον δὲν εἶχεν ἐπισήμως συσταθῇ (βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 90-91, ἀριθ. ἐγγράφου 63), ἐνῷ, ὡς ἐμφαίνεται ἐξ ἄλλων ἐγγράφων πολιτῶν, ἦτο γνωστὴ ἡ ὕπαρξις Ἐθνικοῦ Μουσείου ἤδη τὴν 26 Αὐγούστου 1829 (βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 95, ἀριθ. ἐγγράφων 69-70). Ὁ Βιάρος Καποδίστριας ζητεῖ ἀπὸ τὴν Γραμματείαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, καὶ τὸ ἐπιτυγχάνει, νὰ δοθῇ ἄδεια ἀνασκαφῆς εἰς Σαλαμῖνα, εἰς τὸν νεαρὸν τότε Κυριακὸν Πιττάκην, γνώριμόν του ἐκ Κερκύρας (Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 86-87, ἀριθ. ἐγγράφου 58).

5. André Papadopoulos Vretos, Mémoires biographiques-historiques sur le président de la Grèce, le Comte Jean Capodistrias. II, σελ. 122 - 123.

1828 πρὸς τὸ Πανελλήνιον (ἀποδεικνύων καὶ ἐκεῖνος μὲ τὴν σειράν του, ὅτι ἐπίστευε πὼς δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ προχωρήσῃ εἰς σχετικὰς ἐνεργείας, πρὶν ἀκούσῃ τὴν γνώμην τοῦ Πανελληνίου), ζητῶν τὴν ἄδειαν ἐξαγωγῆς ἀρχαιοτήτων ἐκ Μήλου, τὰς ὁποίας ἐπεθύμει νὰ ἀγοράσῃ διὰ τὸ Μουσεῖον τοῦ Βερολίνου ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας. Ὁ Καποδίστριας εἶχε σκεφθῆ νὰ ἀγοράσῃ τὸ Κράτος τὰς ἀρχαιότητας καὶ νὰ τὰς δωρήσῃ εἰς τὸν βασιλέα, ἀναμένων νὰ «ἀνταμειφθῆ ἀφθονοπαρόχως διὰ τὴν ἀγορὰν ταύτην. . . δι' ἀποστολῆς πολεμικῶν εἰδῶν, τὰ ὁποῖα ἡ Α.Μ. θέλει εὐαρεστηθῆ νὰ πέμψῃ ἀναμφιβόλως εἰς τὴν Κυβέρνησιν»[1]. Τὴν 26 Δεκεμβρίου 1828 τὸ Πανελλήνιον ἀπαντᾷ ἀρνητικῶς, ὑπογραμμίζον ὅτι «δὲν δύναται νὰ παραβῇ τὸν νόμον» τὸν ἀπαγορεύοντα ρητῶς τὴν ἐκ τῆς Ἐπικρατείας «ἐξαγωγὴν πάσης ἀρχαιότητος»[2]. Προσθέτουν τὰ μέλη του, ἐν τέλει, ὅτι «ἡ δὲ Ἐξοχότης της προβαλλομένη τὸν νόμον τοῦτον ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ τὴν πρέπουσαν ἀπόκρισιν πρὸς τὸν κ. Αἰμίλιον Βόλφιον»[3]. Ἐνῷ ὁ Καποδίστριας καὶ οἱ Ἔκτακτοι Ἐπίτροποι προσεπάθουν νὰ ἐπιβάλουν τὸν νόμον, ἐμποδίζοντες τὴν ἐξαγωγὴν ἀρχαιοτήτων παρ' οἱουδήποτε, ὀξὺ ἀνέκυψε πρόβλημα, τὸ ὁποῖον, οὐχὶ μόνον ἐταλάνισε τὸν Κυβερνήτην, ἀλλὰ ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ κατηγορηθῆ ὁ ἴδιος, βραδύτερον, ὅτι δὲν ἐνδιεφέρετο διὰ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα[4].

Ἡ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1829 ἐλθοῦσα εἰς Πελοπόννησον γαλλικὴ στρατιωτικὴ ἀποστολὴ ὑπὸ τὸν Maison, εἶχε μαζί της τὰ μέλη τῆς Expédition Scientifique de Morée, ἥτις ἀνασκάψασα, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν ἀρχαίαν Ὀλυμπίαν, ἀνεῦρε τὰ «ὀλυμπιακὰ μάρμαρα», τὰ ὁποῖα καὶ ἐπεθύμει μετὰ ταῦτα νὰ σταλοῦν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ὑπῆρχεν ὅμως ἡ σχετικὴ ἀπαγόρευσις τῆς ἐν Τροιζῆνι Γ' Ἐθνοσυνελεύσεως, δι' ὃ καὶ ἐκμεταλλευόμενοι οἱ Γάλλοι τὰς πελωρίας οἰκονομικὰς καὶ ἄλλας ἀνάγκας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἤσκησαν πίεσιν ἐπὶ τοῦ Καποδίστρια, νὰ δώσῃ τὴν ἄδειαν ἐξαγωγῆς των. Ἐχρειάζετο ὅμως πρὸς τοῦτο νὰ προηγηθῆ ἡ ἄδεια τῆς Δ' Ἐθνοσυνελεύσεως, ἥτις θὰ συνήρχετο κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1829 εἰς τὸ Ἄργος. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Κυβερνήτης ἐζήτησε κατάλογον τῶν ἀρχαιοτήτων, τὰς ὁποίας ἐπεθύμει νὰ λάβῃ ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις, παρήγγειλεν ὅμως νὰ παραδοθοῦν εἰς παρακαταθήκην, εἰς τὸν Ἔκτακτον Ἐπίτροπον, ἅπασαι αἱ ἀνευρεθεῖσαι ἀρχαιότητες, ἐνῷ ἐκ παραλλήλου ἔδωκεν ἐντολήν, τὴν 2 Ἰουνίου 1829, πρὸς τὸν ἐν Ἤλιδι Ἔκτακτον Ἐπίτροπον Σ. Καλογερόπουλον, νὰ φροντίσῃ νὰ λάβῃ *«πλήρη κατάλογον ὅλων τῶν εὑρεθησομένων ἐκεῖ πραγμάτων,εἴτε μείνουν εἰς τοὺς τόπους, εἴτε κατατεθοῦν εἰς χεῖρας τῶν σοφῶν Γάλλων»*[5].

1. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 51, ἀριθ. ἐγγράφου 41.

2. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 68, ἀριθ. ἐγγράφου 44. Ἐννοεῖ τὸ ἄρθρον ΙΗ' τῆς Διοικητικῆς Διατάξεως τῆς Γ' ἐν Τροιζῆνι Ἐθνοσυνελεύσεως.

3. Ἦτο ὁ ἐντολοδόχος τοῦ βασιλέως, «ἀγαλματοποιὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του», διὰ τοῦ ὁποίου ἐζητοῦντο αἱ ἀρχαιότητες. Περὶ τοῦ Wolff βλ. ἐνταῦθα, σελ. λε'.

4. *A.E.* 1837, σελ. 7 καὶ Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 19 κ.ἑ. καὶ σημ. 18. Βλ. ὁμοίως καὶ Ἐπ. Κυριακίδην, Ἱστορία τοῦ Συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ, Ἀθῆναι, 1892, τόμ. 1, σελ. 157 καὶ Γ. Ἀσπρέαν, Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, Ἀθῆναι, ἔκδ. Β', 1930, τόμ. 1, σελ. 85, ὅπου κρίνονται δικαίως αἱ συναφεῖς ἐνέργειαι τοῦ Ἰ. Καποδίστρια. L. Ross, Erinnerungen und Mitteilungen aus Griechenland, Βερολῖνον, 1863, σελ. 151 καὶ K. Mendelson - Bartholdy, Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος (μετ. Ἀ. Βλάχου), τόμ. 2, σελ. 90-91.

5. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 91, ἀριθ. ἐγγράφου 64, ὡς καὶ Fr. Thiersch, De l' état actuel, τόμ. 1, σελ, 21 κ.ἑ.

Τὰ πράγματα εἶχον οὕτω, ὅτε τὸν Ἰούλιον, ὁπότε ὁ Καποδίστριας εὑρίσκετο εἰς Ἄργος διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Δ' Ἐθνοσυνελεύσεως (11 Ἰουλίου-6 Αὐγούστου), ἐπιέσθη δεινῶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Schneider, ἀρχηγοῦ τοῦ Γαλλικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος — εἶχεν ἀντικαταστήσει τὸν Maison, — νὰ λάβῃ οὗτος ἐπιτέλους τὴν ἄδειαν ἐξαγωγῆς τῶν «συντριμμάτων» «πρὸς μελέτην ὑπὸ τῶν σοφῶν τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας».

Ὁ Καποδίστριας, καλῶς ἐχόντων τῶν πραγμάτων, οὐδεμίαν διάθεσιν θὰ εἶχε νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς γαλλικὰς ἀπαιτήσεις. Ὑπῆρχεν ὅμως ἀπόλυτος ἀνάγκη, καὶ πάλιν, τῆς γαλλικῆς συμπαραστάσεως, διὰ τὴν ἐγγύησιν τοῦ δανείου ἐκ μέρους τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, τὸ ὁποῖον ἐζήτει ὁ Κυβερνήτης, δι' ἐπειγούσας κρατικὰς ἀνάγκας[1]. Οὕτω ὑπεχρεώθη νὰ προβῇ εἰς δραματικὴν εἰσήγησιν πρὸς τὴν Συνέλευσιν, διὰ νὰ δεχθῇ νὰ δώσῃ αὕτη τὴν ἄδειαν ἐξαγωγῆς:«Ἡ Συνέλευσις *συμπεραίνει βέβαια τὰ αἴτια*, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ Κυβέρνησις πρέπει νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἔφεσιν ταύτην τῶν Γάλλων σοφῶν. Ἀλλὰ τοιαῦτα ζητήματα εἶναι πιθανὸν νὰ μᾶς κάμουν καὶ ἄλλοι, καὶ νομίζομεν ὅτι, ὡς πρὸς τὰ λείψανα μόνον καὶ τὰ συντρίμματα τῶν ἀρχαιοτήτων, ἡ Κυβέρνησις πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἄδειαν νὰ συγχωρῇ τὴν ἐξαγωγὴν αὐτῶν τότε μόνον, ὅταν ζητῶνται χάριν ἐπιστημονικοῦ τινος καταστήματος ὁποιασδήποτε Κυβερνήσεως[2]. Προσθέτει ὅμως εἰς τὴν εἰσήγησίν του ὅτι: «Ταῦτα παραχωροῦσα ἡ Κυβέρνησις, δύναται νὰ λάβῃ ἀμοιβαίως ἀπὸ τὰς ἀνηκούσας Κυβερνήσεις πράγματα πολύτιμα καὶ ἀφεύκτως ἀναγκαῖα εἰς καταστήματα κοινῆς παιδείας. Βιβλία δηλαδή, ἐργαλεῖα ἀστρονομίας, πρωτότυπα μηχανῶν, κλπ.». Οὕτω ἐπεκυρώθη ἡ ἀπαγόρευσις ἡ θεσπισθεῖσα διὰ τοῦ ἄρθρου ΙΗ' τῆς Διατάξεως τῆς Γ' Ἐθνοσυνελεύσεως, μὲ τὴν ἀνωτέρω ἐξαίρεσιν[3].

Τὸ 1829, ὅπως ἀνεφέρθη, μὲ τὴν φροντίδα ἴσως τῆς Γραμματείας τῆς Παιδείας, καὶ ὁπωσδήποτε μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Βιάρου Καποδίστρια, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπίνευσιν τοῦ Κυβερνήτου, εὑρισκομένου τότε εἰς Αἴγιναν, *ἤρχισεν ὁ σχηματισμὸς τῆς πρώτης ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς εἰς τὴν νῆσον*, ἀπὸ δωρεὰς πολιτῶν καὶ διάφορα ἄλλα εὑρήματα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε κάπου νὰ κατατίθενται πρὸς φύλαξιν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἄνευ τυπικῆς ἱδρυτικῆς πράξεως. Εἰς τὴν *Γενικὴν Ἐφημερίδα* τῆς 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 1829 ἐδημοσιεύθη ἡ πρώτη περὶ ἱδρύσεως ἐν Αἰγίνῃ Μουσείου ἀρχαιοτήτων εἴδησις[4]: «Εὐάρεστον θέλει εἶναι βεβαίως εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας νὰ μάθουν καὶ διὰ τῆς

1. Βλ. ἐπιστολὴν τοῦ Ἰ. Καποδίστρια, ἀπὸ 30 Ἰουνίου 1829, ἐκ Ναυπλίου πρὸς τὸν Schneider εἰς Γ. Φαρμακίδην ἔ.ἀ. σελ. 19 καὶ 284, σημ. 13.

2. Ἀ. Ζ. Μάμουκας, ἔ.ἀ. τόμ. ΙΑ' (Ἀθήνησιν, 1852), σελ. 101.

3. Τὸ σχετικὸν Ψήφισμα Γ' βλ. εἰς Ἀ. Ζ. Μάμουκαν, ἔ.ἀ. τόμ. ΙΑ', σελ. 105, 106, 185 καὶ Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 94. ἀριθ. ἐγγράφου 68. Εἶναι ἀξιοπρόσεκτον τὸ αἴτημα τοῦ Κυβερνήτου πρὸς τοὺς ξένους ἔναντι τῆς ἐκχωρήσεως ἀδείας ἐξαγωγῆς τῶν ὀλυμπιακῶν μαρμάρων. Εἶχε πάντοτε, ὡς ἀνεφέρθη, τὸ πάθος διὰ τὴν παιδείαν τοῦ λαοῦ. Βιβλία ἔλειπον εἰς τὰ σχολεῖα, ὡς καὶ παντὸς εἴδους ἐποπτικὰ μέσα, δι' ὃ καὶ προσεπάθησε νὰ ἐκμεταλλευθῇ καὶ αὐτὴν τὴν περίστασιν διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἀριθμὸν ἐξ αὐτῶν διὰ τὰ σχολεῖα τοῦ ἀναγεννωμένου ἀλλὰ φυτοζωοῦντος Ἔθνους. Καὶ αὕτη ἡ πρότασις τοῦ Κυβερνήτου κατεκρίθη ὑπὸ τῶν πολυποικίλων ἐχθρῶν του, θεωρηθεῖσα ὡς ἀποδεικνύουσα τὴν ἀπέναντι τῶν ἀρχαιοτήτων ἀδιαφορίαν του. Βλ. καὶ σελ. ξζ', σημ. 4 τοῦ παρόντος Εὑρετηρίου.

4. Βλ. *Γενικὴν Ἐφημερίδα* τῆς 14.9.1829 καὶ Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 24. Πρβλ. καὶ Π. Καββαδίαν, Γλυπτὰ

ἐφημερίδος μας τὰ καλὰ ἔργα τῶν φιλοκάλων πολιτῶν, οἱ ὁποῖοι συντρέχουσιν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν, στερέωσιν καὶ πλουτισμὸν καταστήματος ἐντίμου ἅμα καὶ ἐπωφελοῦς. Εἰς τὸ ἐνταῦθα Ὀρφανοτροφεῖον, ἐν ᾧ κατωρύττοντο τὰ θεμέλιά του, εὑρέθησαν ἀγγεῖά τινα παλαιά, τῶν ὁποίων ἡ κατασκευὴ καὶ ἡ μορφὴ εἶναι ἀξία τῆς περιεργείας τῶν ἀρχαιολόγων. Εὑρέθησαν ὡσαύτως καὶ εἰς τὸν ἐξομαλισμὸν τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως ἄλλα τοιαῦτα, καθὼς καὶ εἰς τὴν γῆν τοῦ νέου λοιμοκαθαρτηρίου εὑρέθη ἀνάγλυπτον, παριστάνον ἵππον μετὰ τοῦ ἱπποκόμου του[1]. Αὗται εἶναι αἱ ἀρχαὶ τοῦ νεοσυστηθέντος μουσείου εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐναριθμοῦνται τώρα ἀγάλματα δύο καὶ δύο κεφαλαί, ἐννέα ἐπιγραφαὶ καὶ ἀνάγλυπτα ἑξῆντα ἑπτά, ἓν ψήφισμα, ἓν μέγα ἀγγεῖον λίθινον μὲ ἀνάγλυπτα καὶ δύο χρυσᾶ ἐνώτια. Ἐκ τούτων ἓν μέρος ἐσυνάχθη ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν μὲ μικρὰν δαπάνην καὶ τὰ περισσότερα ἐπροσφέρθησαν ἀπὸ πολίτας, τῶν ὁποίων διετάχθημεν νὰ δημοσιεύσωμεν τὰ ὀνόματα, καὶ προθυμούμεθα τώρα νὰ κάμωμεν τοῦτο»· (ἀναγράφονται 17 ὀνόματα δωρητῶν· σημειωτέον ὅτι ἡ ἀναγραφὴ τῶν ὀνομάτων δωρητῶν εἰς τὴν ἐπίσημον ἐφημερίδα ἦτο πρότασις τοῦ Μουστοξύδη, περιλαμβανομένη εἰς σχέδιον ψηφίσματος τὸ ὁποῖον εἶχε καταρτίσει «Περὶ προτασίας τῶν ἀρχαιοτήτων», καὶ τὸ ὁποῖον ὅμως τελικῶς δὲν ἐγένετο νόμος)[2]. «Τὸ κατάστημα τοῦτο ἐπισκέπτεται καθημερινῶς ἀπὸ περιηγητὰς καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιτροπὰς τῶν ὡραίων τεχνῶν τῶν Γάλλων (τῆς Expédition Scientifique), οἱ ζωγράφοι τῶν ὁποίων ἀντιγράφουσι τὰ ἀξιολογώτερα».

Ἐν τῷ μεταξύ, πρέπει νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας ἀκόμη, οἰκείᾳ βουλήσει, καὶ μὲ τὴν ἠθικὴν ὑποστήριξιν τῆς «Φιλομούσου Ἑταιρείας», ὡς ἐσημειώθη ἀνωτέρω, ἀπὸ μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὰς ἀρχαιότητας κινούμενος, ἕνας Ἀθηναῖος, ὁ Κυριακὸς Πιττάκης, ἐφρόντιζε διὰ τὴν περισυλλογὴν καὶ τὴν φύλαξιν ἀρχαιοτήτων ὡς καὶ τὴν ἀνεύρεσιν νέων[3]. Ὁ Πιττάκης, μετὰ τὴν ἐκπαίδευσίν του εἰς τὸ ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις «Φιλομούσου Ἑταιρείας» ὑποστηριζόμενον σχολεῖον, ἐφοίτησεν εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν, δὲν ἦτο ὅμως ἀρχαιολόγος. Τὴν ἀτέλειαν τῶν γνώσεών του ἀνεπλήρου, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν συγχρόνων καὶ τῶν νεωτέρων του, ἀκάματος ζῆλος καὶ ἐργατικότης[4] καὶ ἡ πραγματικὴ λατρεία, μοναδική, τὴν ὁποίαν ἔτρεφε διὰ τὰ προγονικὰ λείψανα. Ἐγνώριζε τὴν γαλλικὴν καὶ ἀγγλικὴν —ὁ ἴδιος προσθέτει εἰς ἐπιστολήν του πρὸς τὸν Κυβερνήτην τὴν γερμανικήν, ἰταλικὴν καὶ λατινικὴν καὶ τὴν σπουδὴν τῆς Ἰατρικῆς[5]. Ὁ Κ. Πιττάκης ἀπὸ τοῦ 1828 ᾐτήσατο παρὰ τοῦ Κυ-

τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, Κατάλογος περιγραφικὸς (Ἀθῆναι, 1890-1892). Πρόλογος. Ἐπίσης R. Kekulé v. Stradonitz, Die antiken Bildwerke im Theseion zu Athen, Λειψία, 1869. Πρόλογος. Τὸ Μουσεῖον τυπικῶς ἱδρύθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους καὶ ὄχι τὸν Μάρτιον, ὡς ἀναγράφουν οἱ Καββαδίας καὶ Kekulè. Βλ. ἐνταῦθα σελ. ξη' καὶ σημ. 3.

1. Σ. Καρούζου, Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον. Συλλογὴ Γλυπτῶν Περιγραφικὸς Κατάλογος, Ἀθῆναι, 1967, σελ. 38, ἀριθ. 1385.

2. Βλ. σχετικῶς, κατωτέρω, σελ. ογ' κ.ἑ.

3. L. Ross, Erinnerungen und Mitteilungen aus Griechenland, Βερολῖνον, 1863, σελ. 32.

4. Εὐθ. Καστόρχης, Ἱστορικὴ Ἔκθεσις, Ἀθήνησιν, 1879, σελ. 10-13. Π. Καββαδίας, Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, Ἀθήνησιν, 1900, σελ. 16.

5. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 66-68 καὶ 70-71, ἀριθ. ἐγγράφων 43 καὶ 46.

βερνήτου διορισμόν του εἴς τι «ὑπούργημα ἤθελε τοῦ ἐμπιστευθῇ»[1]. Ἐπιμένων νὰ ἀσχολῆται ἀποκλειστικῶς μὲ τὰ ἀρχαῖα, προσεπορίζετο τὰ τοῦ ζῆν ἐργαζόμενος ἐν Ἀθήναις[2] ὡς ξεναγός[3], κατεγίνετο μὲ πάθος, σὺν τοῖς ἄλλοις, εἰς τὴν ἀντιγραφὴν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν, τὰς ὁποίας ἀνεύρισκε καὶ διεφύλαττε, χωρὶς πάντοτε νὰ κατανοῇ ἀπολύτως τὴν σημασίαν των, ἐφ' ὅσον αἱ ἱστορικαί του γνώσεις ἦσαν ἐλλιπεῖς. Παρ' ὅλον ὅτι δὲν ἐπέτυχε διορισμόν του ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια, δὲν ἀπεγοητεύθη, ἀλλ' ἐξηκολούθει τὰς ἐρεύνας του, καὶ οὕτω, ἐξ ἀναφορᾶς τοῦ Βιάρου Καποδίστρια ἀπὸ 13 Ἀπριλίου 1829[4]—αἱ προτάσεις τῆς ὁποίας ἐνεκρίθησαν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν— φαίνεται ὅτι προσέφερεν εἰς τὸ Κράτος ἀρχαῖα ὑπ' αὐτοῦ ἀνευρεθέντα καὶ ἐζήτει νὰ διεξαγάγῃ ἀνασκαφικὰς ἐρεύνας εἰς Σαλαμῖνα, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν νὰ παραδίδῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὰ ἀνευρισκόμενα ἀρχαῖα, «λαμβάνων μόνον παρ' αὐτῆς ἀντιμισθίαν τινά»[5]. Ἀντιμισθία ἐπίσης διετάχθη νὰ τοῦ δοθῇ καὶ διὰ τὰς παραχωρηθείσας ὑπ' αὐτοῦ ἀρχαιότητας.

Δέον νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον (2.10.1829) ἡ Γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας ἀσχολεῖται ἀκόμη μὲ τὰς κινήσεις τῶν Γάλλων ἐπιστημόνων τῆς Expédition, διότι εἶχον φθάσει μέχρις αὐτῆς εἰδήσεις, ὅτι οὗτοι ἀνεκάλυπτον διαφόρους ἀρχαιότητας. Οὕτω, διὰ διαταγῆς τῆς Γραμματείας αὐτῆς πρὸς τὸν Ἔκτακτον Ἐπίτροπον τῆς Ἤλιδος[6], συνιστᾶται νὰ καταβάλλεται ἡ ἀπαιτουμένη ἐπιμέλεια, διὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων τούτων, καὶ τὴν ἀποστολήν των εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον τῆς Αἰγίνης:«Ἐπαγρυπνοῦσα [ἡ Ἐπιτροπὴ] καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, ὥστε ὁσάκις καὶ ὅπου ἀνακαλύπτονται τοιαῦτα, νὰ συλλέγωνται ἀμέσως ἀπὸ τὰς ἐπιτοπίους ἀρχὰς καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Κυβερνήσεως καὶ νὰ ἀποταμιεύωνται ἀσφαλῶς, διὰ νὰ κατατεθῶσιν ἐν δέοντι εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ διορισθησόμενον Μουσεῖον». Ὁ Ἔκτακτος Ἐπίτροπος τῆς Ἤλιδος Π. Ἀ. Ἀναγνωστόπουλος, ἀφοῦ ἀπήντησεν εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην, ἐκοινοποίησεν ἀξιοσημείωτον πράγματι, καὶ συγκινητικὴν διὰ τὸ ὕφος τοῦ περιεχομένου της, Ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς περιφερείας του, ὅπου δίδεται ἑρμηνεία τοῦ ὅρου Μουσεῖον, προσδιορίζονται δὲ ποῖαι εἶναι αἱ ἀρχαιότητες —πλὴν αὐτῶν περιλαμβάνει εἰς τὰ πρὸς περισυλλογὴν ἀντικείμενα καὶ «βιβλία εἰς μεμβράνας». Σημειοῦται, ἐπίσης, ὅτι αἱ ἀρχαιότητες «φέρουν τιμὴν μεγάλην εἰς τὸ Ἔθνος. Αὗται τιμώμεναι ἀπὸ τὴν σοφὴν Εὐρώπην καὶ ζητούμεναι καθ' ἡμέραν ἀπὸ τοὺς περιηγητὰς φανερώνουν τὴν ἀξίαν των· καὶ ὡς νὰ ἔλεγον εἰς τοὺς Ἕλληνας: Σεῖς δὲν πρέπει νὰ καταφρονῆτε τὰ λείψανα τῶν προγόνων σας! Αὐτὰ σᾶς ἐβοήθησαν, καὶ αὐτὰ ἔχετε χρέος νὰ σέβεσθε, διότι εἶναι ἱερὰ καὶ ἀνήκοντα πράγματα διὰ σᾶς τοὺς ἰδίους, τὴν ὑπόληψιν καὶ τιμὴν

1. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 66-68, ἀριθ. ἐγγράφου 43.

2. Αἱ Ἀθῆναι εὑρίσκοντο ἀκόμη ὑπὸ τοὺς Τούρκους.

3. Οὕτω ἐγνώρισε πολλὰς προσωπικότητας τῆς ἐποχῆς Ἕλληνας «ἑτερόχθονας» καὶ ξένους. Βλ. Ἀλ. Ραγκαβῆν, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2, σελ. 7.

4. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 86-87, ἀριθ. ἐγγράφου 58.

5. Βλ. Διαταγὴν τῆς Γενικῆς Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Οἰκονομίας Ἐπιτροπὴν εἰς Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 86-87, ἀριθ. ἐγγράφου 58.

6. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 106, ἀριθ. ἐγγράφου 80.

σας». Κατόπιν γνωστοποιεῖ ὅτι: 1. Πρέπει νὰ κατατίθενται εἰς τὴν 'Επιτροπείαν αἱ ἀνευρισκόμεναι ἀρχαιότητες. 2. Οἱ φέροντες ἀρχαιότητας θὰ λαμβάνουν ἀποδεικτικὸν τοῦ εὑρεθέντος ἀντικειμένου, θὰ ζητῆται δὲ ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν νὰ δίδῃ σχετικὴν ἀμοιβήν. 3. Οὐδεὶς ἔχει ἄδειαν νὰ σκάπτῃ εἰς ἐρείπια παλαιῶν πόλεων, πρὶν τὴν λάβῃ ἀπὸ τὴν 'Επιτροπείαν. 4. Ὅσα ἀρχαῖα τυχὸν εὑρίσκει σκάπτων ὁ καθεὶς πρέπει νὰ φροντίζῃ νὰ μὴ βλάπτωνται καὶ νὰ εἰδοποιῇ περὶ τῆς εὑρέσεώς των. 5. Νὰ ἀνακοινοῦται ἀμέσως εἰς τὴν 'Επιτροπείαν ἡ ἀνεύρεσις ἐνεπιγράφων λίθων. 6. 'Απαγορεύονται αἱ πωλήσεις ἀρχαίων, διότι μόνον τὸ Ἔθνος εἶναι ὁ κύριος καὶ ὁ ἀγοραστὴς ὅλων, ἐκτὸς τῶν δακτυλιδοπετρῶν. 7. Ὁ πωλῶν θὰ τιμωρῆται μὲ πρόστιμον. 'Αφοῦ δίδονται καὶ ἄλλαι ὁδηγίαι, ἐν τέλει σημειοῦται ὅτι «ἀμοιβὴ μεγαλυτέρα εἶναι τὸ νὰ χορηγήσῃ τις εἰς τὸ Ἔθνος του ἀρχαιότητα, διὰ τὸν στολισμὸν τοῦ Μουσείου τοῦ Ἔθνους του. Φιλοτιμηθῆτε, Ἕλληνες, καὶ σύμφωνοι μὲ τὸν ἔνδοξον σκοπὸν τῆς Κυβερνήσεως, πασχίσατε νὰ πλουτισθῇ τὸ Μουσεῖον τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν τιμήν σας καὶ τὸν φωτισμόν σας»[1].

Συχνότατα πολῖται ἢ αἱ Ἔκτακτοι 'Επιτροπαί, πρὸ τοῦ 'Οκτωβρίου τοῦ 1829, ἀνεκοίνουν δι' ἀναφορῶν των πρὸς τὴν Γραμματείαν τῆς 'Επικρατείας τὴν ἀνεύρεσιν ἀρχαιοτήτων, καὶ «ἀφιέρωσιν ὡρισμένων εἰς τὸ 'Εθνικὸν Μουσεῖον», προέτεινον διεξαγωγὴν ἀνασκαφῶν ἢ ἐζήτουν ἀμοιβὰς διὰ τοὺς εὑρέτας ἀρχαίων ἢ τέλος κατήγγελλον πωλήσεις ἀρχαίων εἰς ξένους[2]. Ἦτο φανερὸν ὅτι κάποιος ὑπεύθυνος ἐχρειάζετο διὰ νὰ δίδῃ σχετικὰς ὁδηγίας δι' ἅπαντα τὰ εἰδικὰ ταῦτα θέματα.

Πρέπει νὰ εἶχε γίνει συνείδησις πλέον εἰς τὸν Κυβερνήτην, ὅτι ἦτο ἀναγκαία ἡ ἵδρυσις, ἔστω ὑποτυπώδους 'Αρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας διὰ τὴν παρακολούθησιν πάντων τούτων τῶν θεμάτων, ὡς καὶ ἡ διὰ νόμου ἵδρυσις Μουσείου 'Αρχαιοτήτων. Καὶ τότε, δὲν διωρίσθη πάλιν ὁ Κυριακὸς Πιττάκης, διότι προφανῶς ὁ Κυβερνήτης ἐπιθυμῶν νὰ τοποθετήσῃ ἐπικεφαλῆς τόσον τοῦ Μουσείου, ὅσον καὶ τῶν ἄλλων δημοσίων ἐν Αἰγίνῃ «καταστημάτων»[3] ('Ορφανοτροφείου, Βιβλιοθήκης, τῶν Τυπογραφείων τῆς Κυβερνήσεως —γαλλικῆς καὶ ἑλληνικῆς— ὡς καὶ τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου) ἄνδρα ἐξέχοντα, διαθέτοντα πλήρη ἐφόδια διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν γένει, μετεκάλεσεν, ὡς ἀνεφέρθη, ἐξ 'Ιταλίας τὸν 'Ανδρέαν Μουστοξύδην, συμπατριώτην καὶ φίλον του[4].

1. 'Εμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 107 - 109, ἀριθ. ἐγγράφου 82. 'Εγκύκλιος ἀπὸ 7 'Οκτωβρίου 1829 τοῦ Π.'Α. 'Αναγνωστοπούλου.

2. 'Εμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 95-100, 104-105, 109, ἀριθ. ἐγγράφων 69 - 72, 78 - 79 καὶ 83.

3. Τὴν Προεδρίαν πάντων εἶχε μέχρι τότε ὁ Ἔκτακτος 'Επίτροπος Δυτικῶν Σποράδων Βιάρος Καποδίστριας, ὅστις ὅμως τότε διωρίσθη Γραμματεὺς (Ὑπουργὸς) τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ναυτικῶν.

4. Εἶχε προηγηθῆ μεταξύ των σχετικῶς μακρὰ ἀλληλογραφία, ὡρισμένα σημεῖα τῆς ὁποίας εἶναι συγκινητικά, διότι ἐκδηλώνουν τὸ ἦθος τοῦ Κυβερνήτου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμμονήν του νὰ ὀργανώσῃ κράτος ἐν μέσῳ τοῦ χάους: «'Ακόμη δὲν τολμῶ», τοῦ ἔγραφε, «νὰ σὲ προτείνω νὰ ἔλθῃς νὰ κατασταθῇς ἐδῶ οἰκογενειακῶς, ἐπειδὴ καὶ πάντες συναιθριάζομεν καὶ τὸ πᾶν ἀκόμη εἶναι *ἐρημία, ἐρείπια καὶ ἀταξία*. 'Εὰν ὅμως θέλῃς νὰ ἔλθῃς μόνος... καλῶς νὰ ὁρίσῃς. Καὶ ἔχω νὰ σὲ κάμω νὰ τρέξῃς καθὼς ὅλους, ὅσοι κατὰ κακὴν αὐτῶν τύχην μὲ ἐγγίζουσι» ('Επιστολαὶ 'Ι. Καποδίστρια, ἔ.ἀ., 'Επιστολὴ Αὐγούστου 1828, τόμ. 2, σελ. 192). Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1828 γράφει πάλιν ὁ Καποδίστριας εἰς τὸν Μουστοξύδην: «Περὶ δὲ σεαυτοῦ καὶ πάλιν σὲ λέγω ὅτι δὲν τολμῶ νὰ σὲ προβάλω νὰ συσκευασθῇς καὶ μεταφέρῃς ἐδῶ

Ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης ἔφθασεν εἰς τὴν Αἴγιναν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1829, ἀνέλαβε δὲ ἀμέσως τὴν διοίκησιν τῶν δημοσίων «καταστημάτων», ὡς ἐχαρακτηρίζοντο τότε. Τὴν 21 Ὀκτωβρίου μόνον ἐξεδόθη τὸ ψήφισμα διορισμοῦ του, δημοσιευθὲν εἰς τὴν *Γενικὴν Ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος* τὴν 16 Νοεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους[1]. Τὸ ψήφισμα εἶναι σύντομον ἀλλὰ οὐσιαστικόν. Γράφεται ἐν αὐτῷ: «Θεωροῦντες τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν ὠφέλειαν τοῦ νὰ κάμωμεν βαθμηδὸν τὴν συλλογὴν ὅλων τῶν ἀρχαιοτήτων, τὰς ὁποίας καλύπτει εἰσέτι τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος, καὶ αἱ ὁποῖαι, δυνάμεναι νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν πρόοδον τῆς Φιλολογίας καὶ τῶν Τεχνῶν, εὑρίσκονται διεσπαρμέναι εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἐπικρατείας.

» Θεωροῦντες ὡς πρώτην ἀνάγκην νὰ ἐμπιστευθῶμεν τὸ ἔργον τοῦτο εἰς πολίτην ἔμπειρον περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν, ὅστις θέλει ἐνασχοληθῇ περὶ τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἡ Κυβέρνησις θέλει ἐνεργήσει πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου τοῦ σκοποῦ.

»Ἐπιθυμοῦντες νὰ σαφηνισθῶσιν αἱ εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον τῆς Αἰγίνης ἀποκείμεναι ἀρχαιότητες καὶ ὅσαι θέλουν αὐξήσει ἀκολούθως ταύτην τὴν συλλογήν. Ψηφίζομεν. . .»[2].

Οὕτω ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης διωρίσθη Πρόεδρος τῆς ἐπὶ τοῦ Ὀρφανοτροφείου Ἐπιτροπῆς, Ἔφορος τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου, Διευθυντὴς καὶ Ἔφορος τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου καὶ Διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου, μὲ ὑποχρέωσιν «νὰ καθυποβάλῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς ἐνέργειαν τοῦ παρόντος ψηφίσματος»[3].

σωρηδὸν γυναῖκα, παιδία καὶ οἰκετείαν. Τοῦτο μόνον δύνασαι νὰ κάμῃς, νὰ ἔλθῃς ὡς ἐλεύθερος, ἀλλὰ καὶ περὶ τούτου πρέπει ἐμβριθέστερον νὰ σκεφθῇς μηδόλως προαγόμενος ἐκ τῆς περὶ ἐμὲ εὐνοίας σου καὶ ἀγάπης». (Ἐπιστολαὶ Ἰ. Καποδίστρια, ἔ.ἀ. τόμ. 2, σελ. 354).

1. *Γενικὴ Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος*, Ἔτος Δ', ἀριθ. φύλλου 77 τῆς 16 Νοεμβρίου 1829. Βλ. προχείρως εἰς Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 110, ἀριθ. ἐγγράφου 84, ὡς καὶ *Γενικὴν Ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος* ἀριθ. 70 τῆς ἰδίας ἡμερομηνίας. Διὰ τοῦ ψηφίσματος τούτου ὁρίζεται ὅτι:

Α'. Ὁ Κύριος Ἀνδρέας Μουστοξύδης διαδέχεται τὸν ἔκτακτον Ἐπίτροπον τῶν Δυτικῶν Σποράδων εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ἐπιτροπὴν τοῦ Ὀρφανοτροφείου Αἰγίνης.

Β'. Θέλει λάβει ὑπ' ὄψιν μετὰ τῶν συνεπιτρόπων τὰ καθυποβληθέντα εἰς τὴν Κυβέρνησιν δύο σχέδια περὶ ὀργανισμοῦ τοῦ Ὀρφανοτροφείου καὶ θέλει προβάλει εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὁριστικῶς τοὺς κανονισμοὺς οἱ ὁποῖοι κρίνονται ἁρμοδιώτεροι πρὸς βελτίωσιν τοῦ καταστήματος τούτου.

Γ'. Ὁ ἔκτακτος ἐπίτροπος τῶν Δυτικῶν Σποράδων θέλει καταστήσει τὸν διάδοχόν του εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ὀρφανοτροφείου δίδων εἰς αὐτὸν ὅλας τὰς πληροφορίας καὶ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἔχει εἰς χεῖράς του.

. . . .

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 21 Ὀκτωβρίου 1829

Ὁ Κυβερνήτης Ἰ. Ἀ. Καποδίστριας

Ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως Γραμματεύς, Χρυσόγελος

Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀπόκειται εἰς τὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Φάκελλος Γραμματείας Ἐκπαιδεύσεως, Ὀκτωβρίου 1829. Βλ. καὶ Ἐφημερίδα *Le Courrier de la Grèce*, ἀριθ. 3 (1/13 Δεκεμβρίου 1829). Εἰς τὸ αὐτὸ φύλλον, 77, τῆς *Γενικῆς Ἐφημερίδος* ἐδημοσιεύθη καὶ ἰδιαίτερον ἔγγραφον τοῦ Καποδίστρια πρὸς τὸν Μουστοξύδην, ὅπου τοῦ δίδει ὁδηγίας διὰ τὸν τρόπον ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων του: «Ὀφείλεις, Κύριε», τοῦ γράφει, «νὰ κοινοποιήσῃς τὰς ἰδέας σου εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ ψηφίσματος, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἐμπιστεύεσθε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου».

2. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 110, ἀριθ. ἐγγράφου 84.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 110, ἀριθ. ἐγγράφου 84, καὶ ἐνταῦθα σελ. οα', σημ. 4.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἀναλαμβάνει ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης τὴν ἐπιστασίαν τῶν ἐν Αἰγίνῃ δημοσίων «καταστημάτων», διακρίνεται σαφῶς ἡ ὕπαρξις ἀνθρώπου ἀφιερωμένου εἰς τὸ ἔργον του, ἀρίστου γνώστου τῶν περὶ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἀρχαιολογίαν θεμάτων, ἐνεργητικοῦ καὶ ὀργανωτοῦ. Εἶναι συγκινητικὸν ὅτι, παρ' ὅλην τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ ἀποδώσουν αἱ διάφοροι ἐνέργειαί του, συνεχῶς ἔχει κατὰ νοῦν, εἰς τὰς προτάσεις ἃς ὑποβάλλει πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως, τὴν «τωρινὴν ἔνδειαν» τοῦ κράτους καὶ προσπαθεῖ νὰ κάμῃ τὰς πλέον δυνατὰς οἰκονομίας[1]. Δεῖγμα τοῦ χαρακτῆρος του, τῆς εἰς τὸ ἔργον του ἀφοσιώσεως, τῆς φιλοπατρίας του καὶ τῆς πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἀγάπης του, εἶναι ἐπιστολὴ σταλεῖσα ἐξ Αἰγίνης πρὸς τὸν Ἰ. Καποδίστριαν μετὰ τὸν διορισμόν του εἰς τὸ Μουσεῖον[2], ὡς καὶ ἔγγραφόν του πρὸς τὴν Γραμματείαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλπ.[3] Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1829 ὑπέβαλε πρὸς τὸν Κυβερνήτην σχέδιον ψηφίσματος ἐξ 26 ἄρθρων «περὶ προστασίας τῶν ἀρχαιοτήτων». Τὸ σχέδιον τοῦτο —ἄγνωστον διατί, δὲν ἐγένετο τότε νόμος—, προέβλεπε τὰ περὶ ἀνασκαφῶν, ἀμοιβῶν ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν εἰς τοὺς εὑρέτας ἀρχαίων κ.ἄ.[4]. Τὸ κείμενόν του, ἀξιοσημείωτον, διότι ἀποτελεῖ τὴν πρώτην προσπάθειαν νομοθεσίας περὶ Ἀρχαιοτήτων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἐπειδὴ τὰ ἀρχαῖα τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν λείψανα διαμένοντα εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ πατρῷον ἔδαφος ὅπου ἐτεχνουργήθησαν ἔτι λαμπρότερον προβάλλουσιν, καὶ ἐπειδὴ ἡ διατήρησις. . . τῶν ὅσα διέφυγον τὴν τοῦ χρόνου καὶ τὴν τῶν βαρβάρων ἐπήρειαν περιβάλλοντα ἀξιοπρέπειαν εἰς τὸ Ἔθνος χρησιμεύουν εἰς τὴν περὶ τὰ καλὰ σπουδήν.

1. Βλ. προτάσεις του δι' ἔξοδα ἀνασκαφῆς εἰς Παλάτια Πόρου, Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 118, ἀριθ. ἐγγράφου 93. Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι δι' ἐπιστολῆς του ἀπὸ 21 Ὀκτωβρίου/2 Νοεμβρίου 1829 ὁ Κυβερνήτης τοῦ γράφει χαρακτηριστικῶς: «Ἰδοὺ πρὸς τὸ παρὸν τὸ πρῶτον μέρος τῶν ἔργων ἐπὶ τὰ ὁποῖα τάττεσθε. ἐπακολουθήσαντος μετὰ ταῦτα καὶ τοῦ δευτέρου καὶ γενναιοτέρου. Σταυρὸς εἰς τὸν ὁποῖον καταδικάζονται ὅλοι οἱ συμμετέχοντες τῆς ἐμῆς τύχης. Γράφω τῷ Βιάρῳ, ἵνα σᾶς καθιδρύσῃ ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ. . .». Διὰ τοῦ ἰδίου γράμματος ὁ Καποδίστριας ἐγνώριζεν εἰς τὸν Μουστοξύδην ὅτι ὁ μηνιαῖος μισθός του θὰ ἦτο 500 γρόσια κατὰ μῆνα. Προσέθετε δὲ «δὲν ἀξιῶ βέβαια νὰ σᾶς ἀρκέσωσιν ἐκ παντὸς 500 γρόσια κατὰ μῆνα. Ὅσον ἂν χρήζετε μικρᾶς τινος προσθήκης μὴ συνέχεσθε, ἀλλὰ λαλήσατε ἐλευθέρως πρὸς τὸν Βιάρον». Εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ ἤθους τοῦ Μουστοξύδη, ὅτι οὐδέποτε ἐζήτησεν αὔξησιν, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἀντιμισθία του ἦτο πενιχρά. Τοῦτο θὰ τὸ ἔπραξε, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἠκολούθει τοῦ Καποδίστρια τὴν λιτότητα, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἐφρόντιζε νὰ μὴ ἐπιβαρύνεται τὸ πτωχὸν ταμεῖον τοῦ Ἔθνους μὲ ἐπὶ πλέον δαπάνας.

2. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 113, ἀριθ. ἐγγράφου 86. «Τοῦτο μόνον δύναμαι νὰ βεβαιώσω τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ὅτι καὶ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τούτων καὶ τῶν περὶ τὰς δύο τυπογραφίας ὑπηρεσιῶν μου, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν μέλλω νὰ λάβω συμμέθεξιν εἰς τὴν σύστασιν τοῦ τυπικοῦ σχολείου καὶ εἰς τὰς μελέτας τῆς εἰς ἐκλογὴν καὶ σύνταξιν στοιχειωδῶν βιβλίων ἐκλεχθείσης ἐπιτροπῆς, θέλω καταβάλει πᾶσαν ἐπιμέλειαν, νομίζων ἐμαυτὸν μακάριον, ἂν ἐμπορέσω τοὐλάχιστον μὲ τὴν καλήν μου προαίρεσιν νὰ συνεισφέρω τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὸ μέγα τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος οἰκοδόμημα, τοῦ ὁποίου ἀρχιτέκτονα ἐθέσπισεν ἡ θεία Πρόνοια διὰ σημείων τόσον λαμπρῶν τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα».

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 113-114, ἀριθ. ἐγγράφου 87.

4. Γ. Φαρμακίδης ἔ.ἀ. σελ. 44, καὶ σημ. 16. Τὸ κείμενον τοῦτο ὑπάρχει εἰς «σχέδιον» εἰς τὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Καποδιστριακὴ περίοδος, φάκελλος Γραμματείας τῆς Παιδείας, Δεκέμβριος 1829. Κείμενον ἑλληνικὸν καὶ γαλλικόν. Βλ. προχείρως εἰς Εὐαγγ. Μανῆν, Ἀνδρέας Μουστοξύδης, σελ. 247 κ.ἑ.

Ψηφίζομεν

α) Πᾶς τις κύριος οἰκίας ἢ ἀγροῦ, εἰς διάστημα μηνός, μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ παρόντος ψηφίσματος, ὀφείλει νὰ παρέξῃ εἰς τὸν τοῦ Τμήματός του διοικητὴν ἀκριβῆ καταγραφὴν τῶν κτισμάτων, ἀγαλμάτων, τορνευμάτων, ἀγγείων κεραμίων, μαρμάρων εἰργασμένων ἢ ἄλλως ἐπισήμων διὰ τὸ μέγεθος καὶ ἑτέρων τοιούτων πραγμάτων σωζομένων εἰς τὰ τείχη ἢ ὑπαρχόντων εἰς τὸν ἀγρόν του.

β) Τὰ αὐτὰ διατάσσονται καὶ εἰς πάντα ἐκκλησιαστικόν, ἱερὸν λειτουργὸν τόπου ἢ χωρίου, ἐπιστάτην ἐκκλησιαστικῶν ἢ ἄλλων κτισμάτων.

γ) Ὁ δὲ διοικητής, ἐξετάσας δι' αὐτοψίας τὰ καταγεγραμμένα εἰς διάστημα μηνὸς μετὰ τὴν τῆς γραφῆς παραλαβήν, θέλει προσθέσει καὶ ἰδίας αὐτοῦ παρατηρήσεις καὶ σημειώσεις ἐν ταὐτῷ ὅσα παρόμοια πράγματα ἤθελαν εὑρεθῇ εἰς τὰ κτίρια καὶ γαίας τὰς ἐθνικάς. Θέλει δὲ πέμψει τὰ ἔγγραφα ταῦτα εἰς τὸν τοῦ Μουσείου Ἔφορον.

δ) Οἱ δ' εἰρημένοι εἰς τὸ α καὶ β ἄρθρον πρέπει νὰ δηλοποιήσωσιν ἐν ταὐτῷ ἂν θέλουν νὰ ἀλλοτριώσωσι πάντα ἢ μέρος τῶν καταγεγραμμένων πραγμάτων.

ε) Κανεὶς τῶν ἐχόντων ἀρχαιότητά τινα δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ τὴν ἀποξενώσῃ χωρὶς προηγουμένην ἄδειαν τοῦ Ἐφόρου.

στ) Ὁ παραβαίνων ταῦτα ζημιοῦται τὴν ἡμίσειαν τιμὴν τῶν ἀποξενωθέντων ἢ ἀποσιωπηθέντων πραγμάτων κατὰ τὴν τοῦ Ἐφόρου καὶ δύο ἄλλων ἐπ' αὐτῷ τούτῳ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐκλεχθησομένων ἐκτιμητῶν.

ζ) Πᾶσα λαθραία ἐξαγωγὴ τιμωρεῖται μὲ τὴν ἀφαίρεσιν, ἐκ μὲν τοῦ ἀγοραστοῦ τῶν πραγμάτων, ἐκ δὲ τοῦ πωλητοῦ τῆς τιμῆς αὐτῶν.

η) Ἀπαγορεύεται εἰς τὸ ἑξῆς πᾶσα, πρὸς ζήτησιν ἀρχαίων πραγμάτων, ἀνασκαφὴ γινομένη ἄνευ ἀδείας τοῦ Ἐφόρου ἐπὶ ποινῇ ἀφαιρέσεως τῶν ἀνευρεθέντων πραγμάτων.

θ) Ἡ δὲ τοιαύτη ἄδεια δίδεται μόνον εἰς τὸν κτήτορα τῆς γῆς ἢ εἰς τὸν ἔχοντα τὴν παραχώρησιν αὐτοῦ.

ι) Ὁ Ἔφορος ἢ ὁ ἀντ' αὐτοῦ ἐπίτροπος θέλει διορίσει τὰς περιοχὰς καὶ τοὺς τόπους, ὅπου αἱ ἀνασκαφαὶ συγχωροῦνται καὶ προστάζει τὴν ἔμφραξιν τῶν λάκκων, ὅταν τοῦτο ἀπαιτεῖται διὰ τὴν τῶν δρόμων, ὑδραγωγῶν, δημοσίων καὶ ἰδίων κτιρίων συντήρησιν, διὰ τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν καὶ διὰ τὴν τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν.

ια) Ὁ κτήτωρ ἢ ὁ ἐργολάβος τῆς ἀνασκαφῆς ὀφείλει νὰ δίδῃ καθ' ἑβδομάδα εἰς τὸν τοῦ Μουσείου Ἔφορον, ἀμέσως ἢ διὰ τοῦ διοικητοῦ, ἀκριβῆ καταγραφὴν τῶν ἀνορυχθέντων πραγμάτων ἐπὶ ποινῇ ἀφαιρέσεως αὐτῶν τούτων.

ιβ) Τὰ ἐξ ἀνασκαφῆς τινος προταθέντα εἰς πώλησιν, πρὶν τῆς τοῦ Ἐφόρου ἤ τινος ἐπιτρόπου του ἐγκρίσεως, δημεύονται.

ιγ) Πᾶσα ἀνακάλυψις ἀρχαίου τινὸς ὑπογείου κτιρίου ὀφείλει νὰ εἰσαγγελθῇ διὰ νὰ διαμαρτυρηθῇ καὶ νὰ ἰχνογραφηθῇ.

ιδ) Ἀπαγορεύονται τὸ νὰ φθείρωνται κατ' ὁποιονδήποτε τρόπον, ἄνευ ἀδείας τοῦ Ἐφόρου, τοῖχοι, λιθόστρωτα, καμάραι καὶ πᾶν ἄλλο τι ἀνῆκον εἰς ἀρχαῖον κτίριον, οἷον κονίαμα τοιχογραφίαι ἢ ἐπιγραφαί. Ἀλλὰ μήτε νὰ μετατοπίζωνται τὰ τοιαῦτα ὅθεν εὑρίσκονται. Πᾶσα παράβασις θέλει τιμωρηθῇ μὲ τὴν δήμευσιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἀποζημίωσιν τῆς βλάβης.

ιε) Οἱ κτήτορες γῆς ἐχούσης ἀρχαῖα μνημεῖα δὲν ἔχουν ἄδειαν νὰ τὰ χαλῶσιν, νὰ τὰ προσδιορίζωσιν εἰς ἀναξίαν τινὰ χρῆσιν ἢ νὰ τὰ βλάπτωσι μὲ τάφρους ἢ ἐπισωρεύοντες γῆν.

ιστ) Οἱ αὐτοὶ κτήτορες ὁρῶντες τὰ τοιαῦτα μνημεῖα νὰ φθείρωνται θέλουσι τὸ εἰσαγγείλει εἰς τὸν Ἔφορον διὰ νὰ προνοήσῃ τὰ δέοντα περὶ αὐτῶν. Οἱ παραβάντες τοῦτο καὶ τὸ προηγούμενον ἄρθρον ὑποχρεοῦνται εἰς ἀνασκευὴν μὲ ἴδιά των ἔξοδα πάσης ζημίας.

ιζ) Ὅταν μνημεῖόν τι ἀναγνωρισθῇ διὰ τὴν ἀξίαν του μάλιστα καλὸν νὰ διασώζεται, τότε ἡ Κυβέρνησις θέλει ἀποζημιώσει τὸν κτήτορα διὰ τὴν τοῦ ἐδάφους ἀποβολήν.

ιη) Οἱ εὑρέται τεχνουργήματος ἢ ἁπλῶς ἀρχαιότητός τινος, κατὰ τύχην ἢ σκάπτοντες θεμέλια ἢ ἄλλο τι καὶ οἱ τῶν δημοσίων δρόμων ἐργάται, δὲν ἔχουν ἄδειαν νὰ τὰ σφετερίζωνται καὶ θέλουν εἶσθαι ἔνοχοι εἰς τὰς ἐνταῦθα εἰρημένας διατάξεις.

ιθ) Τὰ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν εὑρεθέντα τεχνουργήματα μαρμάρου, λευκοῦ, χρωματισμένου κτλ. ἀνήκουσιν εἰς τὸν κύριον τῆς γῆς ἢ εἰς τὸν ἐργολάβον, πλὴν τῶν θησαυρῶν, διότι ἐπὶ τούτων τὸ Ἔθνος λαμβάνει τὰ εἰς αὐτὸ ἀνήκοντα.

κ) Ἐὰν τυχηρῶς εὕρῃ τίς τι ἀμίσθωτος ἢ ἔμμισθος ἐργάτης, εἰς τοῦτον ἀνήκει τὸ ἥμισυ τοῦ εὑρήματος, τὸ δὲ ἕτερον παραχωρεῖται εἰς τὸν κύριον τοῦ ἐδάφους. Ὁ παραβάτης τῆς διατάξεως ταύτης χάνει πᾶν δικαίωμα.

κα) Ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς ἡ κολόβωσις κατ' ὁποιονδήποτε τρόπον καὶ μετακίνησις ἀγαλμάτων, ἀγγείων, πετρῶν καὶ ἄλλων τοιούτων ἀρχαίων πραγμάτων. Ἡ ἀφαίρεσις τῶν ὑλικῶν. . . παλαιῶν κτιρίων, ἔτι δὲ τὸ νὰ ἀναλύωνται τὰ ἀρχαῖα ἐκ μετάλλου τεχνουργήματα καὶ νομίσματα καὶ ταῦτα ἐπὶ ποινῇ ἀποζημιώσεως τῆς γενομένης βλάβης.

κβ) Εἶδος τῶν προσδιορισθεισῶν κατὰ τῶν παραβατῶν ποινῶν θέλει διακηρυχθῇ διὰ τῆς ἐθνικῆς ἐφημερίδος καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν.

κγ) Εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον θέλουσι διαμένει ἀναγεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν χρηστῶν ἐκείνων πολιτῶν, ὅσοι τὸ πλουτίσωσι μὲ τὰς δωρεάς των.

κδ) Διορίζεται διὰ τὰς ἀνασκαφὰς καὶ ἀποκτήσεις πραγμάτων ἀξίων νὰ διαπρέψωσι τὸ τοῦ Ἔθνους Μουσεῖον ποσότης τις χρημάτων εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἐφόρου, ὅστις θέλει παρέχει εἰς τὴν Κυβέρνησιν λόγον κατὰ μῆνα τῶν πραχθέντων.

κε) Ὁ Ἔφορος ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ συνεννοῆται δι' ἐπιστολῶν μὲ τοὺς ἐκτάκτους ἐπιτρόπους καὶ διοικητάς. Οὗτοι δὲ πάλιν μετ' αὐτοῦ, περὶ ἀποκτήσεως ἀρχαίων Μνημείων.

κστ) Ὅσα χρήματα προέλθουν ἐκ τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς τοῦτο τὸ ψήφισμα ποινῶν, θέλουν χρησιμεύσει εἰς ἀπόκτησιν ἀρχαιοτήτων διὰ τὸ Μουσεῖον».

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀνωτέρω Σχεδίου Ψηφίσματος φαίνεται ὅτι συνετάχθη καὶ ἐξεδόθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 953 πρᾶξις τῆς Κυβερνήσεως δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν *Γενικὴν Ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος*, ὑπ' ἀριθ. 50/1830. Ἡ πρᾶξις αὕτη ὁμοῦ μὲ τὰς πρότερον ἐκδοθείσας, ἐν σχέσει πρὸς τὸ θέμα τῆς διατηρήσεως καὶ διαφυλάξεως τῶν προγονικῶν μνημείων, ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Νομοθεσίας τοῦ Κράτους.

Πρὸς τὸν Ἀ. Μουστοξύδην κοινοποιοῦνται ἐφεξῆς ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ἢ ὑπὸ τῆς Γραμματείας τῆς Παιδείας ἅπασαι αἱ σχετικαὶ μὲ ἀρχαιότητας ἀναφοραί. Εἰς τὰς ἐνεργείας του, μέχρι τῆς παραιτήσεώς του ἐκ τῆς ὑπηρεσίας (μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Κυβερνήτου), τὸν Μάρτιον τοῦ 1832, ὀφείλονται πολλά, ἤτοι: ἡ ὀργάνωσις τῆς συστηματικῆς περισυλλογῆς ἀρχαιοτήτων, —ἐπεχείρει καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ταξίδια εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους, πρὸς εὕρεσιν ἀρχαίων καὶ πλουτισμὸν τῆς συλλογῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου[1] —, ἀνασκαφικαὶ ἔρευναι εἰς διάφορα σημεῖα — ὁ ἴδιος ὁ Μουστοξύδης ἀνέσκαψεν ἐν Αἰγίνῃ πρῶτος εἰς τὸ Ὄρος, ἀποκαλύψας τὰ ἐρείπια τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Διὸς Πανελληνίου[2], ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του δὲ ἐπραγματοποιήθησαν καὶ ἄλλαι ἀνασκαφαὶ εἰς Αἴγιναν ἰδίᾳ, περὶ τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς Κολώναν[3] — πρόνοια περὶ ἀρχαιοτήτων ἐν γένει καὶ τῆς ἀγορᾶς των ὑπὸ τοῦ Κράτους. Ἐφρόντισε, τέλος, διὰ τὴν διαφύλαξιν παλαιῶν χειρογράφων κωδίκων. Διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν σχεδίων τὰ ὁποῖα συνέλαβε διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ὑπηρεσίας του, ἐγίνοντο ὑπ' αὐτοῦ σχετικαὶ προτάσεις πρὸς τὸν Κυβερνήτην, ἠκολούθουν δὲ συναφεῖς ἐγκύκλιοι τῆς Κυβερνήσεως, δι' ὧν ὑλοποιοῦντο αἱ σκέψεις του καὶ ἐδίδοντο ἐντολαὶ καὶ ὁδηγίαι εἰς τὰς κατὰ τόπους ἀρχάς.

Πρῶτον του μέλημα ὑπῆρξεν ἡ περισυλλογὴ καὶ διάσωσις τῶν ἀρχαίων. Κατόπιν τούτου, δι' ἀναφορᾶς του πρὸς τὸ τότε Ὑπουργεῖον Παιδείας ἀπὸ 15 Νοεμβρίου 1829, ἐζήτησε νὰ τοῦ διατίθενται ἀπὸ τῆς 15 Ὀκτωβρίου 20 ἕως 30 γρόσια ἡμερησίως διὰ «σκαψίματα, ἔτι δὲ δι' ἀπαιτούμενα ἐφόδια εἰς κανένα μου ταξίδιον δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν καὶ διὰ πορισμόν τινος ἀρχαιότητος, κτήματος τῶν ἰδιωτῶν πρὸς χρῆσιν τοῦ Μουσείου». Σημειοῖ, ἐν τέλει ἐκεῖ, ὅτι θὰ δίδῃ κατὰ μῆνα ἀναφορὰν τῶν «ἐκβάσεων τῶν ἐρευνῶν» του καὶ ἀπαρίθμησιν τῶν ἀρχαιοτήτων τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸ Μουσεῖον[4]. Δι' ἐγγράφου τοῦ Κυβερνήτου ἀπὸ 23 Νοεμβρίου 1829 τοῦ γνωστοποιεῖται ὅτι ἐνεκρίθη ποσὸν 500 γροσίων κατὰ μῆνα «ἀναλόγως μὲ τὴν παροῦσαν τοῦ Ταμείου μας κατάστασιν» διὰ τὰς μελετωμένας ἐπιχειρήσεις του[5].

Εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς τάξεως, ἡ ὁποία ἤρχισε νὰ ἐπικρατῇ εἰς τὰς νήσους τοὐλάχιστον, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἐλεύθεραι, τὸ κάτωθι γεγονός: Ὅταν ὁ κόμης de Laborde ἐζήτησε κατὰ Νοέμβριον 1829, νὰ ἀποκομίσῃ ἐκ Σύρου ἀρχαιότητας, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀγοράσει, ἡ μὲν Δημογεροντία τῆς νήσου τὸν ἠμπόδισεν, ἡ δὲ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ

1. Οὕτω περιώδευσεν ὁ ἴδιος τὸ φθινόπωρον τοῦ 1830 εἰς Κυκλάδας πρὸς περισυλλογὴν ἀρχαίων μνημείων. Ἀξιοσημείωτον εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ πρώτη συλλογὴ ἀρχαιοτήτων τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους ἀπεκλήθη *Ἐθνικὸν Μουσεῖον*, διότι ἀποδεικνύει τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν ἀπέδιδεν εἰς αὐτὸ ὁ Κυβερνήτης.

2. Βλ. καὶ ἀναφοράν του εἰς Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 130, ἀριθ. ἐγγράφου 110.

3. Θεωρουμένου μέχρι τινὸς ὡς ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης, περὶ τοῦ ὁποίου ἀναφέρει ὁ Παυσανίας, ὅτι εὑρίσκετο εἰς τὴν πόλιν τῆς Αἰγίνης.

4. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 117, ἀριθ. ἐγγράφου 92.

5. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 120-121, ἀριθ. ἐγγράφων 96, 97. Εἰς ἐπιστολήν του ὁ Καποδίστριας πρὸς τὸν Μουστοξύδην, μετὰ τὴν ἔγκρισιν τοῦ δι' ἀνασκαφὰς ποσοῦ, σημειοῖ ὅτι «μετ' αὐτὰς (τὰς ἀνασκαφὰς) νὰ ἰσοπεδώνεται τὸ μέρος». Ἀποτελεῖ καὶ τοῦτο δεῖγμα τῆς τάξεως, τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει ὁ Κυβερνήτης (βλ. Ἐπιστολὰς Ἰ. Καποδίστρια, ἔ.ἀ. τόμ. 3, σελ. 262. Ἐπιστολὴ 20 Ὀκτωβρίου 1829 ἀπὸ τὸ Ναύπλιον).

'Αστυνομίας Γραμματεία τῆς 'Επικρατείας ἔδωκεν ἐντολὴν (εἰς τὴν ἐκεῖ Δημογεροντίαν), πρῶτον, νὰ τοῦ πληρωθοῦν ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου τὰ διὰ τὰ ἀρχαῖα καταβληθέντα ὑπ' αὐτοῦ χρήματα, αἱ δὲ ἀρχαιότητες νὰ σταλοῦν εἰς τὸ Μουσεῖον Αἰγίνης[1].

'Αφοῦ ἐτακτοποίησε τὴν διαδικασίαν διὰ τὰς ἀνευρισκομένας ἢ πωλουμένας ἀρχαιότητας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, κατὰ μέγα μέρος, ἀπέδωκε συντόμως καρπούς, ἔλαβε μέτρα διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν χειρογράφων, προτείνων νὰ σταλοῦν κατάλογοι αὐτῶν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ νὰ καταστοῦν ὑπεύθυνοι οἱ ἐπίσκοποι, ἀρχιμανδρῖται καὶ ἐφημέριοι διὰ τὴν φύλαξίν των. Συνεχίζων τὰς προτάσεις του πρὸς τὴν Γραμματείαν τῆς Παιδείας, ὑποβάλλει ἀναφοράν, περὶ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου 1829, «Περὶ συλλογῆς τῶν παλαιῶν ἐγγράφων καὶ χειρογράφων τῶν σωζομένων ἐν τοῖς Μοναστηρίοις τῆς χώρας». Εἰς αὐτὴν προτείνει νὰ συγκεντρωθοῦν τὰ ὑπάρχοντα χειρόγραφα ἢ βιβλία ἢ περγαμηναί, νὰ σταλῶσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἐκείνη νὰ φροντίσῃ νὰ ἀμείψῃ τοὺς κατόχους ἢ διὰ χρημάτων, ἢ διὰ βιβλίων ἄλλων χρειωδεστέρων καὶ γενικωτέρων. 'Ενθυμίζει ἰδίως τὴν Σάμον καὶ Πάτμον, καταλεηλατηθείσας παλαιότερον —κυρίως ἡ δευτέρα— ὑπὸ τῶν ξένων. Προσθέτει δὲ καὶ φράσιν χαρακτηριστικήν: «Μία Κυβέρνησις ἐμπορεῖ νὰ λάμψῃ κατὰ πολλοὺς τρόπους· ἀλλὰ κανένας ἔπαινος δὲν εἶναι οὔτε διαρκέστερος οὔτε περιφανέστερος παρὰ τὸν ὁποῖον ἀγαποῦν νὰ ἀνταποδίδωσιν εἰς αὐτὴν αἱ εὐγνώμονες Μοῦσαι»[2]. Κατόπιν τῆς προτάσεως αὐτῆς τοῦ Μουστοξύδη ἠκολούθησε, τὴν 2 Δεκεμβρίου 1829, σχετικὴ 'Εγκύκλιος ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου πρὸς τοὺς 'Εκτάκτους 'Επιτρόπους καὶ Προσωρινοὺς Διοικητὰς ὅπου ἀνεφέρετο ὅτι: «προεθέμεθα νὰ συλλέξωμεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἐν Αἰγίνῃ Κεντρικοῦ Σχολείου τὰ εἰσέτι σωζόμενα τοιαῦτα χειρόγραφα καὶ βιβλία παλαιῶν ἐκδόσεων, εἴτε κώδηκας καὶ περγαμηνούς»[3]. Δυστυχῶς, λόγῳ τῶν ὑπαρχουσῶν τότε συνθηκῶν εἰς τὴν χώραν, ἥτις κατὰ μέγα μέρος κατείχετο ἀκόμη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐνῷ ἡ Σάμος καὶ ἡ Πάτμος δὲν εἶχον ἀποδοθῆ εἰς τὴν 'Ελλάδα, ἡ πλευρὰ αὕτη τῶν φροντίδων τοῦ 'Α. Μουστοξύδη, ἡ ἀφορῶσα εἰς τὰ χειρόγραφα, δὲν ἐκαρποφόρησε, διότι καὶ οἱ ἡγούμενοι τῶν Μονῶν οὐδεμίαν ἐπέδειξαν ἐπιθυμίαν νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὰς γενομένας ὑποδείξεις.

'Η ἀναφορὰ τοῦ 'Α. Μουστοξύδη εἶχεν ὑποβληθῆ εἰς τὸν Κυβερνήτην ὑπὸ τῆς Γραμματείας τῆς Παιδείας διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 239/13.12.1829 ἐγγράφου. 'Ανησυχῶν ὅμως ὁ Κερκυραῖος λόγιος διὰ τὴν τύχην της, ἐπειδὴ προφανῶς εἶχε καὶ λόγους νὰ φοβῆται κλοπὰς ἢ ἀποκρύψεις τῶν χειρογράφων καὶ παλαιῶν βιβλίων, ἐπανῆλθε διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 59/26.12.1829 ἀναφορᾶς του πρὸς τὴν Γραμματείαν τῆς Παιδείας. 'Εκεῖ, μεταξὺ ἄλλων σημειοῖ: «'Η Γραμματεία παρακαλεῖται νὰ μὲ δηλοποιήσῃ ἄν, ἡ πρὸς τοὺς Διοικητὰς τῶν 'Επαρχιῶν 'Εγκύκλιος πρὸς συλλογὴν τῶν εἰς τὰ Μοναστήρια σῳζομένων

1. 'Εμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 118-119, ἀριθ. ἐγγράφου 94.
2. 'Εμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 121-122, ἀριθ. ἐγγράφου 98.
3. 'Εμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 124-125, ἀριθ. ἐγγράφου 102.

παλαιῶν χειρογράφων, πρέπει νὰ τυπωθῇ χωριστὰ καὶ κρυφά, ἢ ἂν πρέπῃ νὰ σταλθῇ χειρόγραφος, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ ἀπόκρυψις καὶ διαφυγή»[1].

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1828, εἶχεν ἀρχίσει νὰ συρρέῃ εἰς τὴν Αἴγιναν, πρώτην πρωτεύουσαν τοῦ ἀρτισυστάτου Ἑλληνικοῦ κράτους, πλῆθος ἀνθρώπων ἑτεροκλίτων (πλὴν τῶν στενῶν συνεργατῶν τοῦ Κυβερνήτου), ὡς καὶ παλαιοὶ ἀγωνισταί, διάφοροι λόγιοι. ἀλλὰ καὶ Ἕλληνες ἐκπαιδευθέντες εἰς τὸ ἐξωτερικὸν (Φαναριῶται). Μὲ αὐτοὺς «συμφύρονταν ἄνεργοι πολεμιστές, ἀργόσχολοι πολιτικοί, τυχοδιῶκτες καὶ θεσιθῆρες»[2] καὶ πολλοὶ πρόσφυγες ἐκ τῶν παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς Πελοποννήσου. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτήν, εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἄρτι ἐλευθερωθέντος Ἔθνους, τὴν Αἴγιναν, ἐκτίσθησαν ὡρισμένα σπουδαῖα κτήρια (Ὀρφανοτροφεῖον, Κυβερνεῖον, Εὐνάρδειον καὶ ἰδιωτικαὶ ἀρχοντικαὶ κατοικίαι). Τὸ θέρος τοῦ αὐτοῦ ἔτους φαίνεται ὅτι ἔφθασεν εἰς Αἴγιναν ἐκ Παρισίων καὶ ὁ ζωγράφος Ἀθανάσιος Ἰατρίδης. Ὁ Α. Μουστοξύδης διαβλέψας τὰς ἱκανότητάς του, ἐχρησιμοποίησε τοῦτον, ἀναθέσας εἰς αὐτὸν διαφόρους ἀποστολάς.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἀθ. Ἰατρίδη ἀναφέρεται διὰ πρώτην φορὰν εἰς ἔγγραφον πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας, δι' οὗ ὁ Α. Μουστοξύδης γνωστοποιεῖ ὅτι ἐπεφόρτισε «ἰδιαιτέρως τὸν κύριον Ἰατρίδην νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τοιαύτην πρᾶξιν», δηλ. εἰς τὴν μεταφορὰν δύο ἀγαλμάτων ἐκ Θερμιῶν, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζε, καὶ ὀρθῶς, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὴν προσοχὴν τῶν ἁπλῶν ναυτῶν τοῦ πλοίου, τὸ ὁποῖον ἐστάλη εἰς τὴν νῆσον διὰ νὰ τὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν Αἴγιναν[3].

Διὰ τὸν τόσον κατακριθέντα ὑπὸ τῶν συγχρόνων του, ὡς ἀποτυχόντα εἰς τὸ ἔργον του, Βιάρον Καποδίστριαν[4], ἀξίζει νὰ ἀναφερθῇ ὅτι καὶ ὡς Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν ἐξηκολούθησε, μὲ ἰδιαίτερον ζῆλον, τὰς φροντίδας του διὰ τὰς ἀρχαιότητας, ἀποστέλλων εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Αἰγίνης[5], ὅσας ἐπληροφορεῖτο ὅτι ἀνευρίσκοντο εἰς διαφόρους τόπους.

Ὁ Μουστοξύδης ἐξηκολούθησε νὰ χρησιμοποιῇ τὸν Ἰατρίδην—, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν διορίσῃ μόνιμον Ἐπιστάτην,— εἰς μικροανασκαφάς, ὡς καὶ εἰς τὴν περισυλλογὴν τῶν ἀρχαίων ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ἔτους 1830, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ ὀνόματός του εἰς καταστάσεις τὰς ὁποίας ὁ Α. Μουστοξύδης ἀπέστελλε κατὰ μῆνα εἰς Ναύπλιον, «πρὸς ἐπίκρισιν», εἰς τὴν Γραμματείαν τῆς Παιδείας καὶ «εἰς τὸ Λογιστικὸν καὶ Ἐλεγκτικὸν Συμβούλιον»[6]. Ὁ Ἰατρίδης ἤρχισε τὴν περισυλλογήν, ἀναζη-

1. Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Φάκελλος Ἐκπαιδεύσεως, Δεκέμβριος 1829.

2. Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 29-30.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 122-123, ἀριθ. ἐγγράφου 99.

4. Νικ. Δραγούμης, Ἱστορικαὶ Ἀναμνήσεις, τόμ. Α΄ σελ. 107.

5. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 125, ἀριθ. ἐγγράφου 103.

6. Αἱ ἀναφοραὶ αὗται τοῦ Μουστοξύδη ἀποτελοῦν διαυγῆ εἰκόνα τῆς τάξεως καὶ τοῦ αἰσθήματος εὐθύνης διὰ τῶν ὁποίων ἤσκει τὰ καθήκοντά του. Ἑκάστη ἀναφορὰ συνωδεύετο ὑπὸ Καταλόγου τῶν εἰσαχθεισῶν εἰς τὸ Μουσεῖον ἀρχαιοτήτων. Βλ. προχείρως Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 130-135, ἀριθ. ἐγγράφων 110, 111 καὶ Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 44 κ.ἑ. Δὲν πρέπει νὰ παραλειφθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Μουστοξύδης ἐχρησιμοποίησε καὶ τὸν ἀρχιτέκτονα Στ. Κλε-

τῶν ἀρχαιότητας οὐχὶ μόνον εἰς Αἴγιναν, ἀλλὰ καὶ εἰς πλησίον χώρους, ὡς ἡ Σαλαμίς, τὰ Μέγαρα, ἡ Ἐλευσὶς κ.ἄ. Ἠγόραζεν ἀρχαῖα ἀπὸ χωρικοὺς καὶ διενήργει μικροανασκαφάς. Οὕτω ἐγένετο δυνατὸς ὁ πλουτισμὸς τῆς πρώτης ἐθνικῆς συλλογῆς ἀρχαίων, χάρις καὶ εἰς τὸν ἐπιδειχθέντα μέγιστον ζῆλον τοῦ Ἀθ. Ἰατρίδη, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Ἀ. Μουστοξύδη. Μὲ χρήματα δοθέντα ὑπ' αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς αὐτὸν στελλομένου κατὰ μῆνα κονδυλίου, ἐνήργησεν ἐπίσης «σκαψίματα», εἰς διαφόρους χώρους τῆς δικαιοδοσίας του, ὁ Ἔκτακτος Ἐπίτροπος τῆς Στερεᾶς, Κεφαλλὴν Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς, στρατηγὸς κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Παλιγγενεσίας[1].

Παρ' ὅλας τὰς γενναίας προσπαθείας, τόσον τοῦ Μουστοξύδη καὶ Ἰατρίδη, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τόπους Ἐκτάκτων Ἐπιτρόπων, πολλαὶ ἀρχαιότητες ἐξηκολούθησαν νὰ φυγαδεύωνται[2]. Ἀκριβῶς ἐπειδὴ συνεχίζοντο ὑπὸ τῶν ξένων αἱ διαρπαγαὶ ἀρχαιοτήτων, φαίνεται ὅτι ὁ Κυβερνήτης ἀπέστειλε, ἀπὸ 23 Ἰουνίου 1830, ἐκ Ναυπλίου, νέαν περὶ περισυλλογῆς καὶ διαφυλάξεως ἀρχαιοτήτων Ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς Ἐκτάκτους Ἐπιτρόπους καὶ Διοικητὰς τῆς Ἐπικρατείας[3]. Ἐνδεικτικὸν τοῦ εὐαισθήτου, φιλοδικαίου καὶ ἀγαπῶντος τὴν τάξιν χαρακτῆρος τοῦ Καποδίστρια εἶναι καὶ ἡ ἐν αὐτῇ περιεχομένη παράγραφος, ὅπου τονίζεται ὅτι ἡ Κυβέρνησις «δὲν ἀνέχεται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐπηρεασθῶσιν ἢ νὰ βλαφθῶσιν ὁπωσοῦν τὰ δίκαια τῆς ἰδιοκτησίας· διότι ὁ μόνος αὐτῆς σκοπὸς (τῆς ἀπαγορεύσεως πωλήσεως καὶ ἐξαγωγῆς τῶν ἀρχαιοτήτων) εἶναι τὸ ἀληθινὸν συμφέρον τοῦ Κοινοῦ καὶ τὸ μερικοῦ πολίτου, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ μόνον ζητεῖ νὰ γνωρίσῃ τὰς εἰσέτι διασωζομένας ἀρχαιότητας εἰς τὴν Ἑλλάδα, νὰ ἐκτιμήσῃ αὐτὰς ἀξίως πρὸς ὄφελος τῶν ἐχόντων αὐτὰς κυρίων, καὶ νὰ τοὺς ὑποχρεώσῃ ἁπλῶς νὰ εἰδοποιῶσι διὰ τοῦ Διοικητοῦ τὸν Ἔφορον τοῦ Ἐθν. Μουσείου, ὁποῖον ἔχουσι σκοπὸν περὶ αὐτοῦ καὶ πῶς θέλουν νὰ τὰς διαθέσωσι»[4].

Ἀπηγορεύετο, ἐπίσης, ἡ διενέργεια ἀνασκαφῆς ἄνευ ἀδείας τῆς Διοικήσεως, γνωστοποιεῖται δὲ ὅτι «πᾶσα ἐπιχείρησις λαθραίας ἐξαγωγῆς ἀρχαιοτήτων εἰς ξένην γῆν, μηνυομένη εἰς τὰ δικαστήρια, θέλει τιμωρεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους»[5]. Καὶ πάλιν, εἰς

ἄνθην διὰ «σκαψίματα» εἰς τοὺς πρόποδας καὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Ἁγίου Ἠλιοῦ (τὸ Ὄρος Αἰγίνης), ἀντιληφθεὶς ἔκτοτε τὴν σημασίαν τῆς συμβολῆς ἀρχιτέκτονος εἰς ἀνασκαφάς, βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 133-135, 156, ἀριθ. ἐγγράφων 111 καὶ 129, σελ. 157-158, ἀριθ. ἐγγράφου 131 (Φεβρουαρίου), σελ. 162-163, ἀριθ. ἐγγράφου 134 (Ἰουλίου), σελ. 164, ἀριθ. ἐγγράφου 137 (Αὐγούστου).

1. Τοῦτο προκύπτει ἐξ ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ὀρφανοτροφείου τῆς Αἰγίνης, διότι δὲν ἔχουν διασωθῆ ἅπασαι αἱ ὑπὸ τοῦ Ἀ. Μουστοξύδη σταλεῖσαι πρὸς τὴν Γραμματείαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως μηνιαῖαι ἀναφοραί του. Βλ. Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 288, σημ. 17.

2. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 141, ἀριθ. ἐγγράφου 115, ὅπου ὁ Διοικητὴς Σίφνου κτλ. ἀφοῦ γνωστοποιεῖ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον Παιδείας ὅτι «διάφοροι ἀλλοεθνεῖς καὶ Ἕλληνες ἐντόπιοι, ἀνασκάπτοντες κατὰ τὴν νῆσον Μῆλον, εὑρίσκουσι πᾶν εἶδος ἀρχαίων», περαίνων τὴν ἀναφορὰν ἀναγγέλλει ὅτι «φθάνει φεργάδα Ἀμερικανική, διὰ νὰ ἀνασκάψῃ καὶ αὕτη καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὰ τῆς ἀρχαιότητος ποθούμενα».

3. Ἡ ἐνέργεια αὕτη πρέπει νὰ ἦτο ἀποτέλεσμα ἀναφορᾶς τοῦ Μουστοξύδη, ὑπ' ἀριθ. 220 ἀπὸ 15.5.1830, πρὸς τὴν Γραμματεῖαν τῆς Παιδείας, δι' ἧς ὑπενθυμίζει τὴν ἀνάγκην διαφυλάξεως καὶ περισυλλογῆς τῶν χειρογράφων τῶν Μονῶν (εἰς Γενικὰ Ἀρχεῖα Κράτους, Φάκελλος Γραμματείας τῆς Παιδείας, Μάϊος 1830).

4. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 142-145, ἀριθ. ἐγγράφου 117.

5. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, αὐτόθι.

ἐκτέλεσιν τῆς Ἐγκυκλίου αὐτῆς, ὁ ἀξιώτατος Ἔκτακτος Ἐπίτροπος τῆς Ἤλιδος Π. Ἀ. Ἀναγνωστόπουλος διατυπώνει, εἰς ἀναφοράν του πρὸς τὴν Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας καὶ τὸν Ἔφορον τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, λίαν εὐστόχους προτάσεις ἀποβλεπούσας εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς προσπαθείας διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῶν χειρογράφων[1].

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐστάλησαν ἐκ τοῦ Ἁγ. Ὄρους πρὸς τὸ Μουσεῖον Αἰγίνης κιβώτια περιέχοντα χρυσόβουλλα καὶ ἄλλα τιμαλφῆ τῶν Μονῶν. Ὁ Μουστοξύδης, δι' ἀναφορᾶς του ὑπ' ἀριθ. 275/11.6.1830, ζητεῖ ἀπὸ τὴν Γραμματείαν τῆς Παιδείας νὰ τοῦ ἐπιτραπῇ ἡ ἀντιγραφὴ τῶν χρυσοβούλλων. Τὸ αἴτημά του ἱκανοποιήθη, κατόπιν δὲ τῆς γενομένης ἀντιγραφῆς, τὰ κιβώτια ἐπεστράφησαν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος[2].

Εἰς τὴν *Γενικὴν Ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος*, ἀριθ. 74 τῆς 13 Σεπτεμβρίου 1830, ἐκφράζονται ὑπὸ τοῦ Ἀ. Μουστοξύδη εὐχαριστίαι πρὸς τὸν Ρῶσον πλοίαρχον Ἐπαντσχίνε διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ δωρεὰν δύο «ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων», κατατεθεισῶν εἰς τὸ Μουσεῖον Αἰγίνης. Δι' ἑτέρας του ἀναφορᾶς (ἀριθ. 632 τῆς 26.2.1831) γνωρίζει πρὸς τὴν προϊσταμένην του ἀρχὴν ὅτι ἔλαβεν ἐξ Ἄνδρου χειρόγραφα τῆς ἐκεῖ Ἱερᾶς Μονῆς. Τὸν δὲ Μάϊον τοῦ 1831 δι' ἀναφορᾶς του πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ζητᾷ νὰ ἐκφρασθοῦν εὐχαριστίαι της πρὸς τὸν ἡγούμενον καὶ τοὺς μοναχοὺς τῆς Μονῆς Παναχράντου Ἄνδρου, διότι προσέφεραν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην χειρόγραφα «ἀρχαῖα καὶ καλά»[3].

Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ δραστηριότης τοῦ Ἰατρίδη, χάρις εἰς τὸν Ἀ. Μουστοξύδην, ἐπεξετείνετο. Ἐκδηλοῦται δὲ ἡ πρὸς αὐτὸν ἐκτίμησις τοῦ Ἐφόρου τοῦ Μουσείου εἰς ἔγγραφόν του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας, ὅπου ἀναφέρεται εὐφήμως, τονιζομένων τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας μέχρι τότε εἶχε προσφέρει («ὁ κ. Ἰατρίδης, ὅστις πολλὰ τὸν ἐχρησίμευσεν (εἰς τὸν Μουστοξύδην) εἰς ἀνίχνευσιν τῶν μνημείων, καὶ ἄξιος ἰχνογράφος, καὶ ἄλλοτε ἀναλαβὼν τοιαύτην ὑπηρεσίαν εἰς παρομοίας περιστάσεις. . .»)[4]. Ἐνῷ ὁ Ἰατρίδης ἐχρησιμοποιεῖτο κανονικῶς δι' ἐπιστασίαν καὶ ἄλλας ἐργασίας, δὲν διωρίσθη μέχρι τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ Μουστοξύδη ἐξ Αἰγίνης ὡς τακτικὸς ὑπάλληλος εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Ἐκτὸς τῶν ἐξόδων διὰ «σκαφίματα» ἐλάμβανε, φαίνεται, καὶ ποσὸν «ὄχι μεγαλύτερο ἀπὸ ὀγδόντα φοίνικες τὸ μήνα γιὰ δικαιώματα ἐπιστασίας»[5].

Δεκατέσσαρες μῆνες μετὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς Ἐφορείας τοῦ Μουσείου Αἰγίνης ὑπὸ τοῦ Ἀ. Μουστοξύδη, ὡς ἐμφαίνεται ἐξ ἀναφορᾶς του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας, ἀπὸ 31 Δεκεμβρίου 1830, τὸ δημόσιον ἐκεῖνο «κατάστημα» περιεῖχε ἀρκετὰ ἀρχαῖα.

1. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 145-146, ἀριθ. ἐγγράφου 118.

2. Εἰς Γενικὰ Ἀρχεῖα Κράτους, Φάκελλος Ἐκπαιδεύσεως, Ἰούνιος, Ἰούλιος ἀναφορὰ ὑπ' ἀριθ. 340 τῆς 3.7.1830 κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 933/18.6.1830 Διαταγῆς καὶ 703 τῆς 26.5.1831.

3. Γενικὰ Ἀρχεῖα Κράτους, Φάκελλος Ἐκπαιδεύσεως, Μάϊος 1831, ἀναφορὰ ὑπ' ἀριθ. 619 τῆς 5 Μαΐου 1831.

4. Ἐπρόκειτο νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν ἐπίβλεψιν μεταφορᾶς ἀρχαιοτήτων διὰ πλοίου ἐκ τῶν νήσων Κάσου, Καρπάθου, Ἀστυπαλαίας καὶ Ἀνάφης. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 148-149, ἀριθ. ἐγγράφων 121, 122.

5. Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 45.

«'Αλλ' ἂν ἡ Κυβέρνησις τὰ πάντα κινῇ πρὸς τὴν μέλλουσαν τῆς πατρίδος εὐδαιμονίαν», γράφει εἰς τὴν συνήθη μηνιαίαν ἔκθεσίν του ὁ Μουστοξύδης, ἀναφερόμενος καὶ εἰς τὰς ἐργασίας αἵτινες ἐγένοντο εἰς τὰ ἄλλα δημόσια «καταστήματα» τῆς Αἰγίνης, «μορφώνουσα τὴν νέαν καὶ αὐξανομένην γενεὰν εἰς ἀρετὴν καὶ σοφίαν, δὲν ἐλησμόνησεν ὅτι πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν δύο τούτων τελευταίων ἀγαθῶν ἰσχυρότατα ἐλατήρια εἶναι αἱ λαμπραὶ ἀναμνήσεις τῆς φιλοκαλίας καὶ τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς πολιτικῆς μεγαλειότητος τῶν προγόνων μας. Τοιαῦτα σκοπεύουσα διέταξε τὴν σύστασιν ἑνὸς 'Εθνικοῦ Μουσείου, εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ παρὸν νὰ συλλεχθῶσιν ὅσα λείψανα ἐκινδύνευαν νὰ διαφθαρῶσιν ἢ νὰ γένωσιν ἕρμαιον τῶν ξένων, φυλαττομένη νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν γῆν ὅσα αὐτὴ οἰκτείρουσα καλύπτει εἰς τὸν κόλπον της, ἅμα παύσουν ἡ ἔνδεια τοῦ Ταμείου καὶ ἄλλαι ἀνάγκαι μᾶλλον ἐπικείμεναι καὶ κατεπείγουσαι. Ἕως τώρα τὸ Μουσεῖον περιέχει: ἀγγεῖα ζωγραφισμένα διαφόρων σχημάτων, μεγέθους καὶ ποιότητος 109, λύχνους 108, ἀγαλμάτια 24, ἀλάβαστρα 34, ἄλλα κεράμια 16, ἀγγεῖα ὑάλινα 19, σπονδεῖα, ὅπλα καὶ διάφορα ἄλλα σκεύη χάλκινα 137, ἐπιγραφὰς 71, ἀγάλματα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀκέραια 24, ἀνάγλυφα 14, τεμάχια γλυπτικῆς 53, νομίσματα 359. 'Εν Αἰγίνῃ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1830. 'Α. Μουστοξύδης»[1].

'Εξ ἑτέρου ἐγγράφου τοῦ 'Εφόρου τοῦ Μουσείου πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν 'Εκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Παιδεύσεως Γραμματείαν, ἀπὸ 6 'Απριλίου 1831, φαίνεται ὅτι, μὲ συνεργάτας του τὸν Schaubert καὶ τὸν Lüders[2], ὁ γνωστὸς Ἕλλην ἀρχιτέκτων Σταμάτιος Κλεάνθης ἐξεπόνησε τὸ σχέδιον τῆς νέας πόλεως Βοστίτζης (σημ. Αἰγίου)[3]. 'Αποτελεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια αὕτη δεῖγμα τῆς φιλοκαλίας τοῦ Κυβερνήτου, ὅστις ἐφρόντισεν, ὡς καλλιεργημένος Εὐρωπαῖος, νὰ γίνεται ἡ σχεδίασις τῶν νέων πόλεων ὑπὸ εἰδικῶν.

Ἤδη ὅμως τὰ νέφη συνεσωρεύοντο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Κυβερνήτου καὶ τῶν συνεργατῶν του. Οἱ ἀρχικοὶ ψίθυροι ἐναντίον του εἶχον μεταβληθῆ εἰς φοβερὰν ἀντιπολίτευσιν κατὰ πάσης ἐνεργείας του[4]. 'Εκεῖνος ὅμως, ἀτάραχος, ὑπέμενε, μὴ ἐννοῶν νὰ μεταβάλῃ πορείαν διὰ νὰ γίνῃ ἀρεστὸς εἰς τοὺς ξένους ἢ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῶν ὑποκινουμένους ἐντοπίους. Ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν του διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τὴν 'Αναγέννησιν τοῦ Ἔθνους, προσπαθῶν νὰ τὸ ὀργανώσῃ ἐπὶ στερεῶν θεμελίων, καθυβρίζετο[5]. Οἱ διπλωματικοὶ ἀντιπρόσωποι τῆς 'Αγγλίας

1. 'Εμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 152-155, ἀριθ. ἐγγράφου 127.

2. Καὶ οἱ δύο οὗτοι, ὡς καὶ ὁ Hansen, εἶχον διορισθῆ ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια ἀρχιτέκτονες τῆς Κυβερνήσεως.

3. 'Εμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 158-159, ἀριθ. ἐγγράφου 132. Δεῖγμα ἀκόμη καὶ τῆς περὶ τὴν πολεοδομίαν μερίμνης τοῦ 'Ι. Καποδίστρια, ἀποτελεῖ ἐπίσης ἡ εἴδησις ὅτι τὸ σχέδιον τῶν Πατρῶν εἶχε κάμει ὁ ἀρχιτέκτων Βούλγαρης. Βλ. Ν. Δραγούμην, ἔ.ἀ. τόμ. Α', σελ. 93.

4. «Καὶ ὅτε, τὸ 1831 ἔτος, ἡ ἀντιπολίτευσις ἐκμανεῖσα ἠπείλει καταστροφήν, ἥτις καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ, ὅτε ἄσματα ἀπαίσια ἐδημοσιεύοντο καὶ κατ' αὐτῆς τῆς ζωῆς τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος, ἠγωνίσθη καὶ ἀπ' εὐθείας καὶ διὰ τοῦ πρέσβεως τῆς Ρωσίας νὰ μετριάσῃ πρὸ πάντων τὸ πρὸς τοὺς ἀντιπάλους πολίτευμα, συμβουλεύων παραχωρήσεις· ἀλλ' ὁ Κυβερνήτης, ὑπολαμβάνων ταύτας κλονούσας τὰ θεμέλια τῆς ἐξουσίας, ἀσυνήθιστος δὲ καὶ εἰς ἀντιπολίτευσιν ἀποπτύσασαν πάντα χαλινόν, ἠρεθίζετο ἔτι μᾶλλον» (βλ. Ν. Δραγούμην, ἔ.ἀ. τόμ. Α', σελ. 143).

5. Τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε κατάστασιν προβάλλει, λίαν εὐγλώττως, ἓν γεγονὸς ἄξιον νὰ ἀναφερθῇ. Ὁ προσωπικὸς

καὶ τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ καὶ ἄλλων κρατῶν «εἶχον καταδικάσει ἀνεκκλήτως τὸν Καποδίστριαν καὶ ἐπεζήτουν τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἐξ Ἑλλάδος διὰ παντὸς μέσου»[1].

Ὁ ἐπιφανὴς Βαυαρὸς φιλόλογος Fr. Thiersch ἔφθασεν ἐκ Βαυαρίας τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1831 μὲ πολιτικὴν ἀποστολήν, ἐπιμελέστατα ἀποκρυβεῖσαν ὄπισθεν τῶν ἀρχαιολογικῶν του ἐνδιαφερόντων[2]. Οὗτος ἀπέβη μοιραία φυσιογνωμία διὰ τὴν τύχην τοῦ Καποδίστρια καὶ τῶν Καποδιστριακῶν, διὰ τὰ ἐναντίον τοῦ Κυβερνήτου ὑπ' αὐτοῦ διαδοθέντα, ὡς καὶ διὰ τὴν στενὴν συνεργασίαν του μετὰ τῶν τότε «συνταγματικῶν» λεγομένων —τῶν ἐναντίον τοῦ Καποδίστρια δηλαδὴ συσπειρωθέντων ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οὗτος δὲν παρεχώρει σύνταγμα εἰς τοὺς Ἕλληνας— ἀλλὰ καὶ τῶν ἀντικαποδιστριακῶν Εὐρωπαίων διπλωματῶν ἐν Ἑλλάδι[3]. Ὁ Thiersch ἐκόμισε τότε καὶ διάφορα βιβλία, τὰ ὁποῖα ἀπέστελλον διὰ τὸ ἐν Αἰγίνῃ Κεντρικὸν σχολεῖον φιλέλληνες βιβλιοπῶλαι τῆς Γερμανίας, ἀνταποκρινόμενοι εἰς ἑλληνικὴν ἔκκλησιν ἀπευθυνθεῖσαν πρὸς τὰς προσωπικότητας τῆς Ἑσπερίας. Ὁ Thiersch εἶχεν ἐπίσης συστατικὴν ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου πρὸς τὸν Κυβερνήτην, ὡς καὶ ἑτέραν «des jeunes grecs et de l'Archimandrite de Münich, dans laquelle nos μέτοικοι de Münich ont bien voulu recommander le porteur —τὸν Thiersch— à bonté de Votre Excellence»[4]. Τὴν 11/23 Σεπτεμβρίου τοῦ 1831 ἀπευθύνει ὁ Thiersch δύο ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Κυβερνήτην, εἰς τὰς ὁποίας τοῦ γνωρίζει ὅτι τοῦ ἀποστέλλει κατάλογον τῶν διὰ τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου τῆς Αἰγίνης προοριζομένων βιβλίων —μεταξύ των ἀριθμὸς τινῶν ἦτο δωρεὰ τοῦ ἰδίου— τὰ ὁποῖα εἶχον ἀφεθῆ εἰς Ναύπλιον. Τοῦ γράφει κατόπιν ὅτι θέλει νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ὑπόλοιπον Ἑλλάδα, παρακαλῶν νὰ δώσῃ δι' αὐτὸν τὰς ἀναλόγους συστάσεις εἰς τὰς κατὰ τόπους πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρχὰς «des invitant à surveiller en cas de besoin à ma sûreté personnelle et les provenant que Votre Excellence a daigné m'accorder la permission de faire des fouilles ou je le jugerais convenable à l'intérêt de la connaissance de l'antiquité de la Grèce...». Τὴν 22 Σεπτεμβρίου ὁ Καποδίστριας ἀπαντᾷ εὐγενέστατα πρὸς τὸν Θείρσιον, παρακαλεῖ ὅμως αὐτὸν νὰ συνεννοῆται καὶ συνεργάζεται μετὰ τοῦ Ἐφόρου τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου κ. Ἀ. Μουστοξύδη, «ὃν ἔχομεν τεταγμένον ἐπί τε τοῦ ἡμετέρου μικροῦ μουσείου καὶ ἐπὶ τῶν

του ἰατρος Διονύσιος Ταλιαπέτρας ἢ Ταγιαπιέρρας, Ζακύνθιος, τὸν Αὔγουστον τοῦ 1831 ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ζάκυνθον, βλέπων ὅτι μεγάλος κίνδυνος ἐπεκρέματο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Καποδίστρια. «Προσαγορεύων δὲ τὸ τελευταῖον τοὺς συνήθεις αὐτῷ, ὅπως τρέχετε, εἶπε δακρύων, πολὺ δὲν θὰ περάσῃ καὶ θὰ τὸν φονεύσετε, μετ' αὐτοῦ δὲ θὰ φονεύσετε καὶ τὴν πατρίδα». Νικ. Δραγούμης, ἔ.ἀ. τόμ. Α', σελ. 144.

1. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. λε'.

2. Ἀλ. Ραγκαβῆς, ἔ.ἀ. τόμ. Α', σελ. 285, 322 κ.ἑ. Ν. Δραγούμης, ἔ.ἀ. σελ. 202 κ.ἑ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. λε'.

3. Fr. Thiersch, De l'état actuel de la Grèce, σελ. 6 κ.ἑ. Franz Kolber, Ὁ Joseph Görres καὶ ὁ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγὼν τῶν Ἑλλήνων, *Ἑλληνικά*, τόμ. 1 (1929), σελ. 150 κ.ἑ. Βλ. καὶ τεκμηριωμένον ἀντίλογον εἰς Ἀνωνύμου, Examen critique de l'ouvrage : «De l'état actuel de la Grèce et des moyens d'arriver à sa restauration, par Mr Frédéric Thiersch, Λειψία, 1835, σελ. 90-91 κ.ἀ.

4. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 163-164, ἀριθ. ἐγγράφων 135, 136.

φροντίδων ἐξ ὧν ἐλπίζομεν πλουτίσαι αὐτὸ καλλιτεχνημάτων ὑποικουρούντων ἐντὸς τοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀρχαιοσέμνου ἐδάφους». Προσθέτει, ἐν τέλει, ὅτι ἡ Κυβέρνησις, εὐχαρίστως θὰ προσέφερε «εἰς τὸν σεβαστὸν ὑμῶν Ἄνακτα» —τὸν Λουδοβῖκον τῆς Βαυαρίας —, «ἂν ἡ Μεγαλειότης του καταδέχηταί τι ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ κειμένων ἀρχαίων καλλιτεχνημάτων διὰ τὴν ἐν Μονάχῳ πλουσίαν ἀρχαιοθήκην». Σημειοῖ δὲ ὅτι εὐχαρίστως θὰ ἐδέχετο ἐκ μέρους του διὰ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος «βιβλία, γεωγραφικοὺς πίνακας, φυσικῆς καὶ χημείας ὄργανα, λείποντα εἰς τὰ ἡμέτερα δημόσια διδασκαλεῖα»[1].

Χαρακτηριστικὸν τῆς διὰ τὰ ἀρχαῖα μερίμνης τοῦ Κυβερνήτου, εἶναι ὅτι οὗτος, πέραν τῆς διπλωματικῆς πρὸς τὸν Thiersch ἀπαντήσεώς του, μετὰ δύο ἡμέρας, τὴν 24 Σεπτεμβρίου 1831, ἀπευθύνει διαταγὴν πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἐπικράτειαν Ἐκτάκτους Ἐπιτρόπους καὶ Διοικητάς, γνωρίζων αὐτοῖς ὅτι ὁ Θείρσιος εἶχε δικαίωμα νὰ ἀνασκάπτῃ, ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε αἱ ἀνευρισκόμεναι ἀρχαιότητες νὰ κατατίθενται εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον «ἢ εἰς τὸ ἰδιαίτερον τῆς ὁποίας διοικεῖτε ἐπαρχίας, ὅταν ἡ Κυβ[έρνησις] λάβῃ καιρὸν νὰ συστήσῃ πανταχοῦ τοιαῦτα καταστήματα». Ζητεῖ ἐπίσης νὰ σταλῇ κατάλογος τῶν εὑρεθησομένων ἀρχαιοτήτων εἰς τὸν ἔφορον τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου[2]. Δι' ἄλλης διαταγῆς, ὑπογραφομένης ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς Δημοσίου Παιδεύσεως Ν. Χρυσογέλου, πρὸς τὴν Δημογεροντίαν τῆς κωμοπόλεως τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, παρακαλεῖ νὰ φροντίσουν διὰ κατοικίαν, ἐξεύρεσιν 3 - 4 ἐργατῶν διὰ τὰς ἀνασκαφὰς καὶ κυρίως νὰ προσπαθήσουν «νὰ μείνῃ κατὰ πάντα εὐχαριστημένος ὁ ἔνθερμος οὗτος φίλος καὶ εὐεργέτης τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὴν αὐτόθι διατριβήν του καὶ εἰς τὴν αὐτόθεν μετάβασιν εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν»[3].

Ἠκολούθησε μετά τινας ἡμέρας ἡ τραγικὴ δολοφονία τοῦ Κυβερνήτου, γεγονὸς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐδημιούργησε πραγματικὴν ἀπελπισίαν εἰς τὸν Ἀ. Μουστοξύδην, ὅστις, δι' ἀναφορᾶς του πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Παιδεύσεως Γραμματεῖαν, δηλῶν ὅτι πρόκειται νὰ ἐπιχειρήσῃ μακρὸν ταξίδιον, ὑποβάλλει τὴν παραίτησίν του: «Παρακαλῶ τὴν Γραμματεῖαν... νὰ διορίσῃ ἓν ἢ περισσότερα ὑποκείμενα, τὰ ὁποῖα νὰ μὲ διαδεχθῶσιν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν διαφόρων ἐν Αἰγίνῃ Καταστημάτων ἐμπιστευθέντων εἰς τὴν φροντίδα μου»[4]. Ὁ Γραμματεὺς τῆς Παιδείας Ν. Χρυσόγελος, δι' ἀναφορᾶς του πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, τὴν 4 Ὀκτωβρίου 1831, γνωρίζει αὐτῇ τὴν παραίτησιν «τοῦ κυρίου Μουστοξύδη», προσθέτων ὅτι ἡ Γραμματεία νομίζει τὴν παραίτησίν του «ἓν ἀπὸ τὰ λυπηρὰ συμβάντα, τὰ ὁποῖα ἐπέφερεν ἡ στέρησις τοῦ κοινοῦ προστάτου, τοῦ ἀοιδίμου Κυβερνήτου· καὶ ἐπειδὴ τὰ καταστήματα ταῦτα, μνημεῖα τῆς ἀρετῆς τοῦ θεμελιωτοῦ, παραλύονται ὅταν παραιτηθῇ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ κύριος Μουστοξύδης», παρακαλεῖ τὴν Κυβέρνησιν «νὰ τὸν προτρέψῃ νὰ ἐπιμείνῃ ἕως τοῦ

1. Ἐπιστολαὶ Ἰ. Καποδίστρια (Bétan - Σχινᾶ), τόμ. 4 (Ἀθήνησιν, 1843), σελ. 304 καὶ Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 102, ἀριθ. ἐγγράφου 75, καὶ σελ. 165, ἀριθ. ἐγγράφου 138.

2. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 165 - 166, ἀριθ. ἐγγράφου 139.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 166, ἀριθ. ἐγγράφου 140.

4. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 167, ἀριθ. ἐγγράφου 141.

τέλους τῆς Ἐθν. Συνελεύσεως... νὰ διορισθῇ δὲ συγχρόνως ὁ γέρων Νεόφυτος Δούκας, ἄνθρωπος μὲ παιδείαν καὶ ἀρετήν, νὰ ἀναλάβῃ τὰ χρέη του» μὲ τὴν συνεργασίαν τῶν διδασκάλων κυρίων Κωνσταντᾶ καὶ Γενναδίου, γνωριζόντων τὴν κατάστασιν τῶν Καταστημάτων»[1].

Τὴν 31 Μαρτίου ὅμως, ὅτε ἡ σύγκρουσις μεταξὺ τοῦ Κωλέττη καὶ τοῦ Αὐγουστίνου Καποδίστρια εἰσήρχετο εἰς τὴν τελικήν της φάσιν, διεδίδετο δὲ ὅτι ὁ Αὐγουστῖνος ἀνεχώρει ἐξ Ἑλλάδος, οἱ «συμπράκτορες διδάσκαλοι» καὶ ἄλλοι ἀντικαποδιστριακοὶ συνετέλεσαν, ὥστε νὰ γίνουν ἐν τῇ νήσῳ ὀχλοκρατικαὶ ἐκδηλώσεις τῶν Αἰγινητῶν ἐναντίον τοῦ Μουστοξύδη, μὲ τὸ δικαιολογητικὸν ὅτι ὁ Κερκυραῖος σοφὸς (εἶχε φθάσει ἐκ Ναυπλίου τὴν προτεραίαν μετὰ τοῦ Γεωργίου Καποδίστρια[2]) ἡτοίμαζε τὰς ἀποσκευάς του πρὸς ἀναχώρησιν, συναποκομίζων καὶ ἀρχαιότητας κατατεθειμένας εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Αἰγίνης. Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Μουστοξύδη ἐματαιώθη ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας τῆς Αἰγίνης, ἡ ὁποία ἀμέσως ἀπέστειλε σχετικὴν ἀναφορὰν πρὸς τὴν ἐν Ναυπλίῳ Κυβέρνησιν ζητοῦσα ὁδηγίας περὶ τοῦ πρακτέου. Κατόπιν τούτου ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος —προσωρινῆς Κυβερνήσεως— ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἰατροῦ Δημητρίου Δεσύλλα εἰς Αἴγιναν διὰ τὴν διερεύνησιν τῆς καταστάσεως καὶ τὴν ρύθμισιν τοῦ ἀνακύψαντος προβλήματος[3]. Ὁ Δεσύλλας ἔκαμε τὴν ἐπιθεώρησίν του, εἶδε τοὺς Δημογέροντας καὶ τὸν Μουστοξύδην καὶ ὑπέβαλε τὴν ἔκθεσίν του πρὸς τὴν Διοικητικὴν Ἐπιτροπήν, παρέλαβε δὲ καὶ τοὺς καταλόγους τῶν ἀρχαίων τοῦ Μουσείου παρὰ τοῦ συντάξαντος τούτους Λεοντίου Καμπάνη[4]. Ὥρισε προσέτι τριμελῆ Ἐπιτροπὴν διὰ τὴν διοίκησιν τῶν ἐν Αἰγίνῃ «Ἐθνικῶν Καταστημάτων», ἀποτελουμένην ἐκ τῶν Γρ. Κωνσταντᾶ, Σ. Μαρκέλου καὶ Ἰ. Προκοπίου. Ἡ κακομεταχείρισις τοῦ Ἀ. Μουστοξύδη εἰς τὴν Αἴγιναν ὠφείλετο εἰς τὸ ὅτι δὲν ἦτο πλέον ὁ ἰσχυρὸς ἀνήρ, φίλος τοῦ Κυβερνήτου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἦτο ἑτερόχθων, ἅπαντες δὲ ὅσοι τὸν κατηγόρησαν ἠγωνίσθησαν νὰ καταλάβουν τότε τὰ ἀξιώματά του[5].

Τὴν εὐγένειαν, τὴν εὐπρέπειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπέραντον πικρίαν τοῦ Ἀ. Μουστοξύδη ἀντικατοπτρίζει μακρὰ ἔκθεσις τοῦ ἰδίου, σταλεῖσα πρὸς τὴν Διοικητικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἑλλάδος τὴν 12 Ἀπριλίου 1832 ἐξ Αἰγίνης[6]. Ἐκεῖ ἐξηγεῖ τὰ πάντα, τὰς

1. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 167-168, ἀριθ. ἐγγράφου 142.

2. Ἦτο ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Κυβερνήτου, πέμπτος υἱὸς τοῦ κόμητος Ἀντωνίου Μαρίου Καποδίστρια.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 168-169, ἀριθ. ἐγγράφου 143, τῆς 8 Ἀπριλίου 1832. Βλ. σχετικὰ ἔγγραφα εἰς Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 323-328 (ἀποκείμενα εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην, Τμῆμα Χειρογράφων) ὡς καὶ τὸ Ἐπίμετρον σελ. 347-349.

4. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Λ. Καμπάνης ἦτο μέλος τῆς Διοικούσης τὸ Ὀρφανοτροφεῖον Αἰγίνης Ἐπιτροπῆς, καὶ ὑπεύθυνος Ἐπιστάτης του. Οὗτος ἦτο ὁ ἐντεταλμένος μὲ τὴν φύλαξιν τῶν ἀρχαίων, διετήρει δὲ καὶ τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Μουσείου. Οἱ κατάλογοί του ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν Πρόλογον τοῦ βιβλίου «Γλυπτὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου» τοῦ Π. Καββαδία. Πρόκειται δὲ διὰ δύο καταλόγους καὶ οὐχὶ πρωτόκολλα παραδόσεως: Ὁ πρῶτος κατάλογος περιέχει γλυπτά, ἐπιγραφὰς κ.ἄ. Ὁ δεύτερος περιλαμβάνει «Καταγραφὴν τῶν ὅσα ἐκτὸς βιβλίων καὶ ἀναγλύφων ἔρχονται εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον ἐπὶ προεδρίας τοῦ Ἐκλαμπροτάτου προέδρου Κ. Μουστοξύδη». Εἰς τὸν δεύτερον αὐτὸν κατάλογον ἀναγράφονται ἀγγεῖα, εἰδώλια, λύχνοι, νομίσματα, δακτυλιόλιθοι, ἐκκλησιαστικὰ εἴδη καὶ ἄλλα κειμήλια.

5. Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 49-52 καὶ 72 κ.ἑ.

6. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 169-173, ἀριθ. ἐγγράφου 144.

φροντίδας, τὰς ἐργασίας του, τὸν τρόπον διοικήσεώς του, ὡς καὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν χρημάτων, παραπονούμενος, ὡς ἦτο φυσικόν, διὰ τὰς ἐναντίον του ἐκτοξευθείσας κατηγορίας, ὅτι δῆθεν ἔλειψαν ἀρχαῖα. «Ἀναιδεῖς καὶ ἄτοποι ὑποψίαι διεσπάρησαν, ἢ διὰ κακίαν, ἢ δι' ἄγνοιαν περὶ τῆς ἐμπιστοσύνης μὲ τὴν ὁποίαν διετηρήθησαν τὰ πράγματα τοῦ Μουσείου τούτου». Ἀναφέρει ὅτι παρουσίασε τὴν παραίτησίν του πάραυτα μετὰ τὴν ἁρπαγὴν ὑπὸ «στυγεροῦ θανάτου» τοῦ Κυβερνήτου, πῶς ἠναγκάσθη νὰ παραμείνῃ καὶ πῶς τὴν 28 Μαρτίου 1832 ὑπέβαλε πάλιν τὴν παραίτησίν του. «Διὰ τὰς ὁποίας ἐξ ἀρχῆς ἀφιέρωσα εἰς τὰ Καταστήματα ταῦτα πολλὰς φροντίδας, δὲν ἠδυνάμην νὰ ὑποφέρω ν' ἀφεθῶσιν αἴφνης ἕρμαιον τοῦ τυχόντος. Μετέβην λοιπὸν ἐπὶ τούτῳ εἰς Αἴγιναν, ἐν ᾧ ἀκόμη Κυβέρνησις δὲν ὑπῆρχε, διὰ νὰ διαθέσω τὰ πράγματα εἰς τοιαύτην τάξιν, ὥστε τῆς εὐταξίας ἀναβληθείσης νὰ εὑρεθῶσιν εἰς μὲν τὸ Ἔθνος ἀνέπαφος ἡ ἰδιοκτησία του, εἰς ἐμὲ δὲ ἡ τιμὴ τῆς κατὰ τοῦτο συντελέσεώς μου». Ἐν τέλει σημειοῖ ἀναλυτικῶς τί ἐγένετο μὲ τὰ φημολογηθέντα ὡς δῆθεν ἐλλείποντα ἐκ τοῦ Μουσείου ἀρχαῖα: δύο ἀγάλματα εὑρεθέντα ἐν Κρήτῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1830, ὑπό τινος ὀνόματι Σιδεράκη μεταφερθέντα εἰς τὸ Μουσεῖον Αἰγίνης πρὸς ἀγοράν. Ἡ προσφερθεῖσα ὅμως τιμή, δὲν ἱκανοποίησε τὸν κάτοχόν των, δι' ὃ καὶ ἐζήτησε νὰ τοῦ ἐπιστραφοῦν, διότι δὲν συνεφώνει νὰ εἰσπράξῃ τὴν δι' αὐτὰ ἐγκριθεῖσαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀμοιβήν[1]. Διὰ τὸ τρίτον «ἐλλεῖπον ἀρχαῖον» ἤτοι «ἐγχαραγμένον λίθον διὰ δακτύλιον (antica)», γράφει, πρῶτον ὅτι ἦτο ἀντικείμενον τοῦ ὁποίου ἐπετρέπετο ἐλευθέρως ἡ ἐμπορία, προσθέτει δὲ ὅτι τὸν εἶχεν ἀγοράσει ὁ ἴδιος ἐξ ἐμπόρου εἰς Σαλαμῖνα ἔναντι 75 γροσίων, ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀνῆκε εἰς τὸ Μουσεῖον τὸν ἐδώρησε, κατ' ἐντολὴν τοῦ Κυβερνήτου, εἰς τὸν Ναύαρχον Ἔϋδεν, ὅτε αὐτὸς ἐπισκεφθεὶς τὸ Μουσεῖον τὸν ἀπεθαύμασε. Ἐρωτᾷ δέ, μὲ συγκρατημένην ἀγανάκτησιν, «ἂν εἰς τὸν νικητὴν τοῦ Νεοκάστρου ἔπρεπε ν' ἀρνηθῶμεν τοιαύτην χάριν». Ὁ δακτυλιόλιθος δὲν εἶχε καταγραφῆ, ὡς μὴ ἀνήκων εἰς τὸ Μουσεῖον, προσέθετεν ὅμως ὁ Μουστοξύδης εἰς τὴν ἔκθεσίν του ὅτι, ἐὰν ἐπέμενον νὰ «θεωρηθῇ ὡς ἐθνικὴ ἰδιοκτησία», ὑπέσχετο εἰς τὴν τιμήν του, νὰ κατορθώσῃ τὴν ἐπιστροφήν του, «ἐπειδή», σημειοῖ, «γνωρίζων τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τοῦ Ναυάρχου, πέποιθα ὅτι δὲν θέλει καταδεχθῇ ἀναξίως νὰ κατέχῃ τὸ διὰ καταχρήσεως ἢ κλοπῆς ληφθὲν πρᾶγμα»[2]. Ἀξίζει νὰ ἀναφερθῇ, ὡς δεικνύουσα τὸ ἦθος τοῦ ἀνδρός, τὸ τέλος τῆς συγκλονιστικῆς αὐτῆς ἀναφορᾶς: «Πληρώσας τὸ ὁποῖον ὀφείλω εἰς τὴν ἰδίαν μου ὑπόληψιν χρέος, εὔχομαι τῶν ποτὲ εἰς τὴν διεύθυνσίν μου ἐμπιστευθέντων Καταστημάτων πᾶσαν εὐδαιμονίαν ἀξίως τῆς ἐνεργοῦ τοῦ Ἔθνους διαθέσεως ὑπὲρ τῆς λογικῆς καὶ ἠθικῆς του ἀναγεννήσεως καὶ προόδου. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοιούτου σκοποῦ, εὐκταῖον εἶναι ὁ διάδοχός μου νὰ προσθέσῃ εἰς τὸν ζῆλόν μου μικροτέραν συγκατάβα-

1. Τὰ ἀγάλματα ἐπεστράφησαν εἰς τὸν Σιδεράκην, ὡς «ἀρχαιότητες ἀνακαλυφθεῖσαι ἐκτὸς τῆς Ἐπικρατείας». (Βλ. εἰς Γενικὰ Ἀρχεῖα Κράτους, Φάκελλος Ἐκπαιδεύσεως, Φεβρουάριος 1831, ἀναφορὰ ὑπ' ἀριθ. 693/15.5.1831 καὶ Περιοδικὸν *Πανδώριον*, ἀριθ. 21 τῆς 7 Ἀπριλίου 1845.

2. Ἡ δωρεά, καὶ ἂν ἀκόμη τὸ ἀντικείμενον ἀνῆκεν εἰς τὸ Μουσεῖον, δὲν θὰ ἦτο ἀσύνηθες διὰ τὴν δύσκολον ἐκείνην ἐποχὴν πρᾶγμα, ἰδίᾳ ἐφ' ὅσον ἐγένετο εἰς εὐεργέτην τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κυβερνήτης, ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω, εἶχε προτείνει εἰς τὸν Thiersch νὰ λάβῃ ἀρχαῖον ἐκ τῶν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον ἀντικειμένων, διὰ τὸν φιλέλληνα βασιλέα τῆς Βαυαρίας. Βλ. σελ. πγ' καὶ σημ. 1 τοῦ παρόντος Εὑρετηρίου.

σιν, καὶ οἱ ἀναδεχόμενοι τὴν ἀνατροφὴν τῆς νεολαίας νὰ εἶναι εὐαισθητότεροι ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ λυσιτελοῦς ἐπαγγέλματός των, διὰ νὰ χαλιναγωγῆται ἡ νεολαία καὶ νὰ μὴ γίνεται ἡ ἀπειρία της χαμερπῶν παθῶν καὶ ἀναιδεστάτων μηχανορραφιῶν ὄργανον»[1].

Ὁ L. Ross, ὅστις ἐπὶ Ἀντιβασιλείας διωρίσθη Ἔφορος εἰς τὴν ἑλληνικὴν Ἀρχαιολογικὴν Ὑπηρεσίαν, ἀντικαποδιστριακὸς καὶ αὐτός, ὡς καὶ ὁ Thiersch, κατηγορεῖ τὸν Ἀ. Μουστοξύδην ὡς «σκότιον καὶ τυφλὸν ὄργανον τοῦ Καποδιστρίου»[2]. Ἐπίσης εἰς ἄρθρον του γράφει ἐναντίον τοῦ Μουστοξύδη, ὅτι «φεύγων παρέλαβε καί τινα μικροενθύμια... ἀνεχώρησε δὲ φορῶν ὁ εἰρηνικὸς οὗτος σοφὸς ρωσικὴν στρατιωτικὴν στολὴν καὶ ἦτο ἐφοδιασμένος διὰ ρωσικοῦ διαβατηρίου»[3]. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι ἴσως δὲν ἦτο τοῦ Ross ἡ φιλοκατήγορος διάθεσις ἡ δημιουργήσασα αὐτὰς τὰς ἀνυποστάτους φήμας. Τὸ 1832, ὅτε ὁ Ross, εὑρισκόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπεσκέφθη τὴν Αἴγιναν, ἦλθεν ἐκεῖ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Γ. Γενναδίου, καὶ τοῦ ἐκ Σμύρνης καθηγητοῦ τῶν μαθηματικῶν Ν. Χορτάκη, καθηγητοῦ τοῦ Κεντρικοῦ σχολείου τῆς νήσου. Ἐγνώρισεν ἐπίσης τὸν Ἔπαρχον Δυτ. Σποράδων Ν. Σκοῦφον, τὸν ἰατρὸν Ἰ. Ὀλύμπιον κ.ἄ. Ἅπαντες εἶχον σπουδάσει εἰς Γερμανίαν καὶ ἀναστρεφόμενοι μετ' αὐτοῦ, ἐχθρευόμενοι δὲ τὸν Μουστοξύδην, τοῦ μετέδωσαν παντὸς εἴδους φήμας καὶ ψευδεῖς εἰδήσεις περὶ Καποδίστρια καὶ Μουστοξύδη. Ὁ Ross γράφει ὅτι ηὐχαριστήθη τὰ μέγιστα μὲ τὴν «διδακτικήν των συναναστροφήν»[4]. Βραδύτερον, ὁ ἴδιος ὁ Ross ἀνεσκεύασε τὰ ἐναντίον τοῦ Ἰ. Καποδίστρια γραφέντα, ἀποδώσας, ὡς ἦτο καὶ ἡ ἀλήθεια, τὴν κατηγορίαν εἰς τὰ πολιτικὰ πάθη τῆς ἐποχῆς[5].

Τὸ 1831, πάντως, εἰς τὸ Μουσεῖον εἶχον εἰσέλθει ἀρκετὰ νέα ἀντικείμενα: χειρόγραφα, ἱερὰ ἄμφια, σταυροί, εὐαγγέλια, ἐκκλησιαστικαὶ εἰκόνες καὶ ἄλλα κειμήλια, τὰ ὁποῖα ὁ Μουστοξύδης ἠγόραζε περιοδεύων ἢ τὰ ἐπρομηθεύετο ἐξ ἀρχαιοπωλῶν ἢ χωρικῶν ἢ καὶ μαθητῶν, εἰς τοὺς ὁποίους —τοὺς τελευταίους— ἐδώρει εἰς ἀντάλλαγμα διδακτικὰ βιβλία. Ὡρισμένα ἐκ τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ ἀρχαίων προήρχοντο καὶ ἐκ

1. Εἰς τὰς ἐναντίον τοῦ Μουστοξύδη ἐκδηλώσεις ἀνεμίχθησαν, πρὸς τοῦτο καλλιεργηθέντες καταλλήλως ὑπὸ τῶν διδασκάλων τοῦ Ὀρφανοτροφείου, καὶ οἱ τρόφιμοι αὐτοῦ, γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησεν εἰς τὸν Μουστοξύδην πρόσθετον πικρίαν. Εἰς ἔκθεσιν τοῦ Γρηγορίου Κωνσταντᾶ, ἀπὸ 12 Ἀπριλίου 1832, πρὸς τὴν Διοικητικὴν Ἐπιτροπήν, σχετικὴν μὲ τὸν τρόπον διαχειρίσεως τῶν ὑπουργημάτων ὑπὸ τοῦ Μουστοξύδη, ἀναφέρεται σχετικῶς μὲ τὸ Μουσεῖον: «Εἰς δὲ τὰ τοῦ Μουσείου ἀγγεῖα καὶ ἀγάλματα, ὅσα εἰσῆλθον εἰς τὸ κατάστημα, παρατηρῶ ὅτι κλοπὴ δὲν ἐγένετο, ἐκτὸς δύο ἢ τριῶν, τὰ ὁποῖα τὰ φανερώνει ὁ Κύριος Πρόεδρος εἰς τὴν ἔκθεσίν του». Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 73 κ.ἑ.

2. Βλ. λεπτομερῶς τὰς κατὰ τοῦ Μουστοξύδη ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ ξένων διατυπωθείσας κατηγορίας εἰς Εὐάγγ. Μανῆν, ἔ.ἀ. σελ. 77-88.

3. Εἰς τὸ φιλολογικὸν περιοδικὸν τῆς Λειψίας *Blätter für literarische Unterhaltung* τῆς 30.9/12.10.1832.

4. Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 46-47.

5. L. Ross, Über die archäologischen Bestrebungen und Entdeckungen in Griechenland von 1832 bis 1836, ἄρθρον εἰς *Intelligenzblatt* τοῦ 1837, τεύχη 47-49, ἀναδημοσιευθὲν εἰς Archäologische Aufsätze τοῦ ἰδίου, τόμος Α', 1855. Ὁ ἐκδότης τῶν Erinnerungen, Otto Jahn, ἀγνοῶν τὸ θέμα, περιέλαβε καὶ τὴν κακόβουλον φράσιν εἰς αὐτάς, τελείως ἀδίκως, ἐφ' ὅσον ὁ συγγραφεύς των εἶχεν ἤδη ἐκφρασθῇ ἀρνητικῶς. Ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, Κ. Δ. Σχινᾶ, ἐδημοσιεύθη τὴν 6-8 Ἰουλίου 1834, εἰς τὸ φύλλον 31 τῆς *Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως* τῆς 27 Αὐγούστου 1834 «Δηλοποίησις περὶ τῶν ἐκλιπουσῶν ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον ἀρχαιοτήτων, ἐφορεύοντος τοῦ κυρίου Ἀ. Μουστοξύδου». Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 289, σημ. 29.

δωρεῶν, ὡς ἤδη ἀνεφέρθη. Ἡ ὑπὸ τοῦ Μουστοξύδη ὀργάνωσις διασώσεως τῶν ἀρχαίων, καὶ ἅπαντα τὰ μέτρα τὰ ἀναφερθέντα ἀνωτέρω, ὑπῆρξαν διὰ τὴν ἐποχὴν των ἀξιοσημείωτα, τὸ δὲ γεγονὸς τῆς μετακλήσεώς του ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια, ἀλλὰ καὶ ἡ πλήρης ἀποδοχὴ τῶν προτάσεων τοῦ Ἐφόρου τοῦ Μουσείου ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου, ἀποδεικνύουν σαφέστατα καὶ τοῦ Καποδίστρια τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὰς ἀρχαιότητας, διότι καὶ εἰς αὐτὸ ἀκόμη τὸ σημεῖον παρεποιήθη, ἐπίσης, ἡ ἀλήθεια λόγῳ τῶν πολιτικῶν παθῶν τῆς ἐποχῆς, παρελήφθη δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ξένων ὡς ἓν ἐπὶ πλέον στοιχεῖον δυσφημίσεως τοῦ Κυβερνήτου[1].

Μεταξὺ τῶν «συνταγματικῶν», οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Μουστοξύδη ἐξετόξευσαν ἐναντίον του μύδρους, ὑπῆρξε, παραδόξως, καὶ ὁ γνωστὸς τοῦ Ἰ. Κωλέττη ζωγράφος καὶ λιθογράφος Ἀθ. Ἰατρίδης[2], ὁ ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου τοῦ Μουσείου μονίμως ἐπὶ μῆνας χρησιμοποιηθεὶς διὰ τὴν περισυλλογὴν ἀρχαίων ὡς καὶ διὰ «σκαψίματα», λαμβάνων καὶ 80 φοίνικας μηνιαίως δι' ἐπιστασίαν, ποσὸν πάντως πολὺ μικρὸν διὰ νὰ ζήσῃ στοιχειωδῶς. Ὅπως οἱ περισσότεροι τῶν παλαιῶν ἐν Αἰγίνῃ ὑφισταμένων τοῦ Μουστοξύδη[3], ἔλαβε καὶ ἐκεῖνος μέρος εἰς τὴν δυσφήμισιν τοῦ Κερκυραίου λο-

1. Κατηγορήθη π.χ. ὅτι ἐπέτρεψε εἰς τοὺς Γάλλους τὴν ἐξαγωγὴν τῶν Ὀλυμπιακῶν μαρμάρων, ἐνῷ ἀνεφέρθησαν οἱ λόγοι οἵτινες *ὑπεχρέωσαν* τὸν Κυβερνήτην νὰ ἐνδώσῃ καὶ νὰ προτείνῃ εἰς τὴν Δ΄ Ἐθνοσυνέλευσιν τὴν ὑπὸ τῶν Γάλλων ἀποκόμισιν τῶν «συντριμμάτων». Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐπικριτῶν ἠθέλησε νὰ προσέξῃ, κατὰ ποῖον τρόπον, διὰ νὰ μὴν ἐπαναληφθῇ τὸ αὐτὸ ὑπὸ ἄλλων Κυβερνήσεων, ἐφρόντισε νὰ κατοχυρώσῃ τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν. Ἀκόμη καὶ ἡ ἄπελπις προσπάθειά του νὰ λάβῃ διὰ τὰ μάρμαρα, ὡς ἀντάλλαγμα διὰ τὰ σχολεῖα τοῦ Ἔθνους, βιβλία καὶ ἐποπτικὰ μέσα, καὶ αὐτὴ ἀκόμη παρεξηγήθη, ὡς καταδεικνύουσα τὴν ἀπέναντι τῶν ἀρχαιοτήτων ἀδιαφορίαν του. Καταμαρτυρεῖται ἐπίσης (L. Ross, Erinnerungen, Βερολῖνον, 1863, σελ. 136 - 139), ὅτι τὸ 1828 ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ σκαφῇ ὁ λόφος τῆς Κολώνας, ἀπὸ ὅπου ἐλήφθη οἰκοδομικὸν ὑλικὸν διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ Ὀρφανοτροφείου καὶ τοῦ Λοιμοκαθαρτηρίου, ὡς καὶ διὰ τὴν προκυμαίαν τῆς Αἰγίνης. Ἐγνώριζεν ὅμως ὁ Καποδίστριας ἢ εἶχε καιρόν, μὲ τὰς ἐπειγούσας ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς, νὰ πληροφορηθῇ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ σπουδαιοτάτου ἀρχαιολογικοῦ χώρου; Παρὰ τὰς ἀπολύτως ,ἀξιοπίστους μαρτυρίας τοῦ Νικ. Δραγούμη, ὅστις ἔζησε παρ' αὐτῷ ἐργαζόμενος εἰς τὴν γραμματείαν του (Ἱστορικαὶ Ἀναμνήσεις, τόμ. Α΄, σελ. 108 κ.ἑ.), τοῦ προσήφθη προσέτι ὑπὸ τοῦ Ross καὶ τοῦ Thiersch ὅτι ἀκόμη καὶ διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ τὰς ἀρχαιότητάς των δὲν ἐνδιεφέροντο οὔτε αὐτός, οὔτε ὁ Μουστοξύδης. Εἰς τὸν δεύτερον μάλιστα ἀποδίδουν καὶ τὴν φράσιν: «Ὁ διάβολος νὰ πάρῃ τοὺς Τούρκους, ὁποῦ δὲν ἐχάλασαν ὅλα αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα». (L. Ross, ἔ.ἀ. σελ. 151 καὶ Fr. Thiersch, De l'état actuel de la Grèce et des moyens d'arriver à sa restauration, Λειψία, 1833, σελ. 21-22). Εἶναι μάλιστα παράδοξον ὅτι καὶ ἐσχάτως ἐγράφησαν ὑπό τινων Ἑλλήνων τὰ περὶ ἀδιαφορίας τοῦ Καποδίστρια (βλ. Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 22 κ.ἑ.). Ὀρθῶς ἀντιμετωπίζουν τὸ θέμα οἱ Ἐπ. Κυριακίδης, Ἱστορία τοῦ συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ, τόμ. 1, Ἀθῆναι, 1892, σελ. 157 καὶ Γ. Ἀσπρέας, Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, τόμ. 1, (2α ἔκδοσις) Ἀθῆναι, 1930, σελ. 85. Βλ. καὶ Εὐαγγ. Μανῆν, ἔ.ἀ. σελ. 77 κ.ἑ.

2. Ὁ Ἀθ. Ἰατρίδης ἀναμένων, ὡς φαίνεται, κάποιαν μονιμωτέραν τακτοποίησιν, ἁρμόζουσαν ἐξ ἄλλου αὐτῷ, ἐφ' ὅσον εἶχε σπουδάσει ἐν Γαλλίᾳ ζωγραφικὴν καὶ λιθογραφίαν. εἶχε, διὰ τοῦ Ἐφόρου τοῦ Μουσείου, ἀπευθύνει πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀναφορὰν ἀπὸ 25 Φεβρουαρίου 1831, ὅτι «ἀνέμενεν ἐπὶ 3 ἔτη νὰ τεθῇ εἰς λειτουργίαν λιθογραφεῖον, κομισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰ. Καποδίστρια τὸ 1828 ἐκ Παρισίων, τὸ ὁποῖον παρέμενεν εἰς τὴν σκουργιὰν ἀνενέργητον». Ἀντιμετώπιζεν ἐξ ἄλλου, ὡς εἶναι φυσικόν, ὀξύτατον οἰκονομικὸν πρόβλημα, παρὰ δὲ τὸ γεγονὸς ὅτι ἦτο ἄνθρωπος ὑπερήφανος, προσθέτει εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἀναφοράν του: «ἀπορῶν μᾶλλον καὶ διὰ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖά μου, παρακαλῶ νὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ ἐνεργήσετε κατὰ τὸ δίκαιον. . .».

3. Ἤτοι τοῦ Γρ. Κωνσταντᾶ, Ἰ. Γενναδίου, Ν. Χορτάκη, Ἰ. Διστομίτου, Κ. Οἰκονομίδου, Γ. Ἀποστολίδου Κοσμητοῦ. Βλ. Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. Ἐπίμετρο, σελ. 347 κ.ἑ.

γίου, κατηγορήσας τοῦτον εἰς ἀναφοράν του πρὸς τὴν Διοικητικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ 2 Μαΐου 1832 γραφεῖσαν εἰς Ναύπλιον[1]. Ἐπαναλαμβάνων ἀορίστως τὰς ψευδολογίας τῶν ἄλλων ἐν Αἰγίνῃ ὑπαλλήλων, στρέφεται ἐναντίον τοῦ τέως προϊσταμένου του, γράφων ὅτι «δὲν ἠσχύνθη ν' ἀφαιρέσῃ καὶ ἐμοῦ ὅσας δωρικὰς ἐπιγραφὰς ἐσύλλεξα ἐξ ἰδίων μου ἐξόδων εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὰς ὁποίας ἐνεμπιστεύθην εἰς χεῖράς του, μὲ σκοπὸν νὰ τὰς ἐκδώσῃ ὡς διόλου ἀνεκδότους, ἀλλ' αὐτός, ἐν ᾧ δὲν τὰς ἔκδωσεν, μήτε τὰ ἔξοδά μου δὲν ἐπλήρωσεν, καὶ τὰς ἐπιγραφὰς μοῦ ἀφαίρεσεν». Ὑπογραμμίζει ἐκεῖ ὅτι ὁ ἀδελφός του (Κωνσταντῖνος Ἰατρίδης) ἔπεσεν εἰς τὴν περίφημον μάχην τοῦ Μεσολογγίου (τὴν Ἔξοδον), τονίζει δὲ ὅτι ἔμεινε ἐπὶ «πέντε χρόνους ἀπροστάτευτος». Περαίνων ζητεῖ, —αὐτὸς ἴσως ἦτο καὶ ὁ λόγος ἀποστολῆς τῆς ἀναφορᾶς του— νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτὸν ἡ Κυβέρνησις «τὴν ἐπιστασίαν τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ Βιβλιοθήκης, ὑπόσχομαι δέ», γράφει, «τὴν ἀκριβὴν ἐπαγρύπνησιν καὶ ἀφοσίωσίν μου, πληροφορῶν αὐτήν, ὅτι αἱ περισσότεραι ἀρχαιότητες ἐσυνάχθησαν δι' ἐδικῆς μου ἐπιμελείας καὶ κόπων. Συγχρόνως θέλει διδάσκω καὶ τὴν σκιαγραφίαν εἰς τοὺς ὀρφανοὺς παῖδας τοὺς ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ». Ἠθικῶς ἀπαράδεκτος εἶναι ἡ ἀναφορὰ αὐτή, καὶ τελείως ἀδικαιολόγητος, διότι, ὡς ἀνεφέρθη, οἱ μηνιαῖοι ἀπολογισμοὶ ἐξόδων, τοὺς ὁποίους ἔστελλε ὁ Μουστοξύδης πρὸς ἔλεγχον ἦσαν ἄψογοι, δὲν παρέλειψε δὲ ποτὲ νὰ ἀναφέρῃ οὗτος ποῖον ἐχρησιμοποίησε καὶ τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα τοῦ ἐπλήρωσε[2], εἰς δὲ τὰς ἀναφοράς του, πάντοτε ἐμνημόνευε τὸν Ἰατρίδην ὀνομαστικῶς, ὅτι τὸν ὥρισε διὰ μεταφορὰν τῶν ἀρχαιοτήτων εἰς Αἴγιναν. Ὁ Μουστοξύδης, ὡς ἀνεφέρθη, τὸν εἶχε χαρακτηρίσει, εἰς ἀναφοράν του πρὸς τὴν Γραμματείαν τῆς Παιδείας, ὡς «ἄξιον ἰχνογράφον... ὅστις πολλὰ τὸν ἐχρησίμευσεν εἰς ἀνίχνευσιν τῶν μνημείων... καὶ ἄλλοτε ἀναλαβὼν τοιαύτην ὑπηρεσίαν[3]...». Εἶναι πράγματι κωμικὸς ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ὁ Κερκυραῖος σοφὸς τοῦ ἀφήρεσε τὰς ἐπιγραφάς, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐκεῖνος ἀνεύρει, ὡς καὶ ὅτι δὲν ἐπλήρωσε τὰ ἔξοδα κινήσεώς του. Διὰ τὸ τεταραγμένον τῆς περιόδου ἐκείνης μία ἑρμηνεία εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἀναφορὰν αὐτὴν τοῦ Ρουμελιώτου καλλιτέχνου: Ὁ Ἰατρίδης ἐπεθύμει, πάσῃ θυσίᾳ, νὰ διορισθῇ ἐπὶ τέλους εἰς δημοσίαν θέσιν, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν διαβίωσίν του, ἦτο δυσαρεστημένος μὲ τὸν Μουστοξύδην ἐπειδὴ δὲν εἶχε φροντίσει νὰ τὸν διορίσῃ μόνιμον ὑπάλληλον— πρᾶγμα ἀδύνατον διὰ τὴν τότε «ἔνδειαν» τοῦ κράτους— καὶ ἐπίστευσεν, ἴσως, τὰ εἰς τοὺς κύκλους τοῦ Ὀρφανοτροφείου θρυλούμενα ἐναντίον τοῦ Μουστοξύδη, τὸν ὁποῖον πάντως, δὲν ἔπρεπε νὰ συμπαθῇ διόλου[4], θεωρῶν αὐτόν, ὡς καὶ οἱ συνταγματικοὶ ἐν γένει, ὡς ἄνθρωπον πιστὸν εἰς τὸν «φωτοσβέστην», καὶ τυραννικὸν Κυβερνήτην[5].

1. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 174, ἀριθ. ἐγγράφου 145.

2. Μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρεται καὶ ὁ Ἰατρίδης.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 148-149, ἀριθ. ἐγγράφου 121 ἀπὸ 15 Αὐγούστου 1830.

4. Ἂν σημειοῦται τὸ ἐπεισόδιον μετά τινος ἐπιμονῆς, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἰατρίδης, ὡς θὰ φανῇ κατωτέρω, ὑπῆρξεν ἔντιμος, ἄξιος, πιστὸς εἰς τὴν ἐργασίαν του καὶ ἀνυποχώρητος εἰς τὰς ἰδέας του. Ἦτο ὅμως «συνταγματικὸς» καὶ βραδύτερον, ὡς εἶναι ἑπόμενον, ὑπῆρξε μανιώδης ἀντιοθωνικός.

5. Βλ. τὴν σημαντικὴν μόλις κυκλοφορήσασαν βιογραφίαν τοῦ Ἰ. Καποδίστρια, ὑπὸ τίτλον **Capodistria, The**

Ἕτερον δεῖγμα ἀντιθέσεως πρὸς τὸν Μουστοξύδην, λόγῳ ἀντικαποδιστριακοῦ μένους, ἀποτελοῦν ὡρισμέναι μειωτικαὶ φράσεις ἐναντίον αὐτοῦ καὶ τοῦ Λεοντίου Καμπάνη, ὑπάρχουσαι εἰς εἰσήγησιν τοῦ γραμματέως τῆς Παιδείας Ἰακωβάκη Ρίζου Νερουλοῦ πρὸς τὴν Διοικητικὴν Ἐπιτροπήν, ἀπὸ 29 Μαΐου 1832[1]. Ἐκεῖ, τὸν μὲν κατάλογον τοῦ Λεοντίου Καμπάνη τὸν χαρακτηρίζει ὁ Ρίζος ὡς «χάος ἄμορφον καὶ ἀκατασκεύαστον», τὸν δὲ Μουστοξύδην κατηγορεῖ ὅτι πολὺ ὀλίγα ἔκαμε καὶ «ἐγκατέλιπε τὰ κατὰ τὸ μουσεῖον εἰς τὴν διάκρισιν ἀνθρώπου κατὰ πάντα ἀπροσφυοῦς εἰς τὴν τοιαύτην ἐπιστασίαν[2]». Καὶ ὅμως, ἡ διάβασις τοῦ Μουστοξύδη ἐκ τῆς Αἰγίνης ὑπῆρξε σπουδαιότατον γεγονός, καὶ συνετέλεσεν, σὺν τοῖς ἄλλοις, εἰς τὴν δημιουργίαν πνευματικῆς κινήσεως εἰς τὴν νῆσον.

ΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥ 1832 ΜΕΡΙΜΝΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1832 ἐσχηματίσθη ἡ Ἐπταμελὴς Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος καὶ διωρίσθησαν οἱ Γραμματεῖς (Ὑπουργοὶ) τῆς Κυβερνήσεως. Τότε τοποθετεῖται εἰς τὴν Γραμματείαν τῆς Παιδείας ὡς α' πάρεδρος τῆς Ἐκπαιδεύσεως,—ὑπουργὸς ἦτο ὁ Ρίζος— ὁ «ἑτερόχθων» Ἀλέξανδρος Ρ. Ραγκαβῆς, ὅστις μετὰ τοῦ Κυριακοῦ Πιττάκη διεδραμάτισε μεγάλον ρόλον ἐπὶ δεκαετίας εἰς τὰ ἀρχαιολογικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος[3]. Ἐν συνεχείᾳ ἐγένοντο οἱ διορισμοὶ ἄλλων διοικητικῶν ὑπαλλήλων, ἐν τῇ προσπαθείᾳ τῆς Κυβερνήσεως ἐκείνης νὰ ὀργανώσῃ τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας,

Founder of Greek Independence, London, 1973, συγγραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ φιλέλληνος Christopher M. Woodhouse.

1. Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ., σελ. 56-57.

2. Σημειωτέον ὅτι ὁ Κατάλογος τοῦ Λ. Καμπάνη, ὅπου περιέχεται σύντομος περιγραφὴ ἑκάστου ἀρχαίου ἔργου, ὡς καὶ ἀναγραφὴ τοῦ τόπου εὑρέσεώς του, ἐκρίθη ὑπὸ νεωτέρων ἀρχαιολόγων ὡς πολυτιμοτάτη πρώτη πηγή. Ὁ Γερμανὸς ἀρχαιολόγος R. Kekulé von Stradonitz, Die antiken Bildwerke im Theseion zu Athen, Λειψία, 1869, Πρόλογος σελ. 1-2, σημειοῖ περὶ τοῦ καταλόγου τούτου: «Δὲν εἶναι ἐπιστημονικός, ἀλλὰ ὁ μοναχὸς τὸν κρατοῦσε μὲ εὐσυνειδησίανκαὶ εἶναι εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἡ μόνη ἀξιόπιστος πηγὴ πληροφοριῶν διὰ τὴν προέλευσιν τῶν ἀρχαίων, τὰ ὁποῖα ὑπῆρχον εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Αἰγίνης».Ὁ κατάλογος οὗτος τοῦ Καμπάνη εὑρέθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κ. Πιττάκη (1863) καὶ κατετέθη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας. Ἐν σχέσει πρὸς τὸν Μουστοξύδην, καὶ πάλιν ἡ κρίσις τοῦ Ρίζου εἶναι ἄδικος. Ὁ Μουστοξύδης κατὰ τὸ 1830 ἀπησχολήθη, ὡς ἀνεφέρθη, μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῆς διασώσεως τῶν ἀρχαίων, ἔκαμε δὲ ὁ ἴδιος καὶ ταξίδια ἀνὰ τὸ Ἀρχιπέλαγος πρὸς εὕρεσιν ἢ ἀγορὰν ἀρχαιοτήτων. Εἰς ὅλα δὲ σχεδὸν τὰ τεύχη τῆς *Αἰγιναίας* τοῦ ἔτους 1831 περιέχονται πραγματεῖαι του ἐπιγραφικαί, ὡς καὶ τὸ σημαντικὸν ἄρθρον του «Περὶ τοῦ ἐν Αἰγίνῃ νομιζομένου τοῦ Πανελληνίου Διὸς ναοῦ εἰκασίαι», ὅπου πρῶτος ὑπεστήριξεν ὅτι ὁ ναὸς δὲν ἦτο τοῦ Διός, ὅπως ἐπίστευον οἱ περιηγηταὶ Spon καὶ Wheler, ἀλλὰ τῆς Ἀθηνᾶς. Μόνον τὸ 1901, μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς γνωστῆς ἀρχαϊκῆς ἐπιγραφῆς ὑπὸ τοῦ Furtwängler, ἐταυτίσθη ὁριστικῶς ὁ ναός, ὡς ναὸς τῆς Ἀφαίας.

Τὴν συλλογὴν τῆς Αἰγίνης περιγράφει καὶ ὁ L. Ross, ἐπισκεφθεὶς τὸν Αὔγουστον τοῦ 1832 τὴν νῆσον (Erinnerungen und Mitteilungen aus Griechenland, σελ. 144-145). Ὁ Leo von Klenze μεταβὰς εἰς τὴν Αἴγιναν τὸ 1834, περιγράφει ἐπίσης τὴν συλλογὴν εἰς τὸ ἔργον του: Aphoristische Bemerkungen gesammelt auf seiner Reise nach Griechenland, Βερολῖνον, 1838, σελ. 155 κ.ἑ.

3. Εὐθ. Καστόρχης, ἔ.ἀ. σελ. 10 καὶ ἀλλαχοῦ, σποράδην. Π. Καββαδίας, ἔ.ἀ. σελ. 16. Γ. Π. Οἰκονόμος, Τὰ ἑκατὸν ἔτη, σελ. 6.

τὸν Μάϊον τοῦ 1832. Ἦτο ἐπομένως ἀνάγκη νὰ πληρωθοῦν αἱ χηρεύσασαι θέσεις, τὰς ὁποίας κατεῖχον ἄνδρες ἀνήκοντες εἰς τὸ προηγούμενον καθεστώς, ἀποχωρήσαντες ἢ ἀπολυθέντες. Οὕτω ἐπελήφθη ἡ Κυβέρνησις τῶν Γραμματέων καὶ τῶν προβλημάτων τοῦ Ὀρφανοτροφείου Αἰγίνης[1]. Ἡ θέσις τοῦ Ἐφόρου τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου προσεφέρθη ἀρχικῶς εἰς τὸν Θεόκλητον Φαρμακίδην[2], διὰ τῆς ἀπὸ 16 Μαΐου 1832 ἀποφάσεως τῆς Γραμματείας τῆς Παιδείας[3]. Οὗτος ὅμως δὲν ἀπεδέχθη τὸν διορισμόν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνέλαβε μόνον τὴν ἐφορίαν τοῦ Κεντρικοῦ καὶ τοῦ Προκαταρκτικοῦ σχολείου Αἰγίνης.

Ὁ Ἰακωβάκης Ρίζος Νερουλός, «Γραμματεὺς» ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Παιδεύσεως, ἑτερόχθων καὶ οὗτος, γνωρίζων τὰ προσόντα τοῦ Ἀθ. Ἰατρίδη, ἔχων δὲ ὑπ' ὄψει του, προφανῶς, καὶ τὴν προαναφερθεῖσαν ἀναφορὰν τούτου, τῆς 2 Μαΐου 1832, ἐφρόντισε νὰ τὸν διορίσῃ ὡς «Ἐπιστάτην» (ἐπιμελητὴς θὰ ὠνομάζετο σήμερον) τοῦ Μουσείου τῆς Αἰγίνης[4], μὲ μισθὸν 120 φοινίκων τὸν μῆνα. Ἀπεφασίσθησαν τότε τὰ κάτωθι: 1. Νὰ χωρισθῇ ἡ Βιβλιοθήκη ἀπὸ τὸ Μουσεῖον, —καὶ τὰ δύο δημόσια αὐτὰ καταστήματα ἐστεγάζοντο εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον τῆς Αἰγίνης[5]. 2. Νὰ παραλάβῃ ὁ Ἐπιστάτης ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ὀρφανοτροφείου «ὅλα τὰ ἀναγόμενα εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον, ἀγάλματα, ἐπιγραφάς, νομίσματα, εἰκόνας, σφραγῖδας, προτομὰς ἀγγεῖα καὶ ὅσα ἄλλα τῆς ἀρχαιότητος λείψανα περιέχει κατὰ

1. Τὸ Ὀρφανοτροφεῖον εἶχεν ἱδρυθῆ ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια, μὲ σκοπὸν νὰ συγκεντρωθοῦν εἰς αὐτὸ καὶ νὰ ἐκμάθουν χρησίμους τέχνας καὶ γράμματα, τὰ ὀρφανὰ τοῦ Ἀγῶνος τῆς Ἀνεξαρτησίας. Εἰς τὸ φύλλον 11 τῆς 25 Μαΐου 1832 τῆς *Ἐθνικῆς Ἐφημερίδος* ἀναγράφεται: «Ἡ ἐπιστασία καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἐν Αἰγίνῃ Ὀρφανοτροφείου ἀνατίθεται ἀπὸ σήμερον εἰς τὴν φροντίδα τριμελοῦς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐπιτροπὴ τοῦ Ὀρφανοτροφείου». Οἱ Κύριοι Γρηγόριος Κωνσταντᾶς, Θεόκλητος Φαρμακίδης καὶ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος διορίζονται μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς. Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 14 Μαΐου 1832». Εἰς τὸ αὐτὸ φύλλον δημοσιεύεται καὶ τὸ διάταγμα 14 τῆς 15 Μαΐου 1832, ὅπου καθορίζονται τὰ εἰδικὰ καθήκοντα τῆς Ἐπιτροπῆς. Οὕτω ὁ Γρ. Κωνσταντᾶς θὰ ἐξηκολούθει νὰ ἔχῃ «τὴν ἐπιστασίαν καὶ τὴν φροντίδα τῆς οἰκονομίας τοῦ Ὀρφανοτροφείου». Διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 21 Διατάγματος, ἀντὶ τοῦ παραιτηθέντος Θ. Φαρμακίδου, ὁρίζεται μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ Ἀρχιμανδρίτης Νεόφυτος Δούκας, διὰ δὲ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23 τοποθετεῖται ὁ Γ. Μ. Καραμάνος «ἀντὶ τοῦ κυρίου Ἀ. Σούτσου». Εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν αὐτὴν τὸν κύριον λόγον εἶχεν ὁ Γρ. Κωνσταντᾶς. Βλ. Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 290-291, σημ. 5.

2. Ἐσπούδασεν ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἦτο ἐκδότης τοῦ *Λογίου Ἑρμοῦ*, ὡς καὶ τῆς πρώτης ἐπισήμου ἑλληνικῆς ἐφημερίδος, τῆς *Γενικῆς Ἐφημερίδος τῆς Ἑλλάδος*, ἥτις ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τὴν 7 Ὀκτωβρίου 1825 εἰς Ναύπλιον. Βλ. προχείρως τὸ διάταγμα διορισμοῦ του ὡς «ἐφημεριδογράφου τῆς Διοικήσεως» εἰς *Γενικὴν Ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος*, τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1825. Αἰκ. Κουμαριανοῦ, ἔ.ἀ. τόμ. Α', σελ. κ, κα', καὶ τόμ. Γ', σελ. 125.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 175, ἀριθ. ἐγγράφου 146.

4. Ἡ σχετικὴ ἀπόφασις ὑπ' ἀριθ. 31 τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος, δι' ἧς ἐγένετο ὁ διορισμὸς μετὰ εἰσήγησιν τοῦ Ρίζου, ἀρχίζει ὡς ἑξῆς: «Περὶ πολλοῦ ποιουμένη [ἡ Κυβέρνησις] τὴν διατήρησιν καὶ τὸν πλουτισμὸν τοῦ ἐν Αἰγίνῃ Ἐθνικοῦ Μουσείου, ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν ἀνδρὸς φιλοκάλου καὶ ἐκτιμῶντος τὰ λαμπρὰ τῆς ἀρχαιότητος μνημεῖα, καὶ πληροφορουμένη ὅτι ὁ κύριος Ἀθανάσιος Ἰατρίδης ἐπεστάτησεν ἐπιμελῶς εἰς τὴν συλλογὴν πολλῶν ἀρχαιοτήτων, ὅσαι ὑπάρχουν ἤδη εἰς τὸ Μουσεῖον, καὶ ἀπέκτησεν ἱκανὴν περὶ τὸ ἀρχαιολογικὸν τοῦτο μέρος ἐμπειρίαν. Διατάττει . . .»

5. Εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ Διατάγματος 11, δι' οὗ ἀπεφασίσθη ὁ χωρισμὸς οὗτος κατόπιν ἐπινεύσεως τοῦ οἰκείου Ὑπουργείου, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 29 τῆς 9 Μαΐου 1832 διώριζε τὸν Γ. Γεννάδιον ὡς ἐπιστάτην τῆς Βιβλιοθήκης (Γ.Α.Κ. Γραμματεία Παιδείας, Μάϊος 1832).

τὸ παρὸν τὸ κατάστημα τοῦτο». 3. Νὰ τὰ τοποθετήσῃ κατὰ τὸν προσφορώτερον καὶ τακτικώτερον τρόπον. 4. Νὰ στείλῃ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τὸν κατάλογον τῶν ἀρχαίων, «συνωδευμένον μὲ σημειώσεις ὅσον τὸ δυνατὸν ἐξηγητικὰς καὶ ἀναγκαίας παρατηρήσεις καὶ εἰκασίας εὐστόχους». 5. Νὰ ὑποβάλλῃ διὰ τῆς Γραμματείας, ὅσα ἤθελε κρίνει συντείνοντα πρὸς βελτίωσιν τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου. 6. Νὰ ἀναγγέλλῃ τὰς ἑκάστοτε προσθήκας ἀρχαιοτήτων εἰς τὸ Μουσεῖον, ἀφοῦ τὰς σημειώσῃ εἰς τὸν κατάλογον, καὶ νὰ ἀναφέρῃ, ὁσάκις εἰδοποιεῖται, ὅτι ἀνεκαλύφθη ἀρχαιότης τις κινδυνεύουσα ἢ παρημελημένη[1]. Ἀπεφασίσθη ἐπίσης νὰ διορισθῇ ἕνας ὑποεπιστάτης ἢ φύλαξ τοῦ καταστήματος μὲ μισθὸν 40 φοινίκων μηνιαίως. Ὁ διορισμὸς ἐκοινοποιήθη εἰς τὸν Ἀθ. Ἰατρίδην τὴν 30 Μαΐου 1832 διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 128 ἐγγράφου τῆς Γραμματείας τῆς Παιδείας[2]. Ἐκ μεταγενεστέρας ἀναφορᾶς τοῦ Ἀθ. Ἰατρίδη, ἀπὸ 3 Ἰουλίου 1832, ὑπ' ἀριθ. 1[3], φαίνεται ὅτι τοῦ εἶχεν ἀνατεθῇ καὶ ἡ διδασκαλία τῆς σκιαγραφίας εἰς τοὺς παῖδας τοῦ Ὀρφανοτροφείου, ὡς εἶχεν ἤδη ζητήσει ὁ ἴδιος.

Ἡ παραλαβὴ τῶν ἀρχαίων τοῦ Μουσείου Αἰγίνης ἐκ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Λεοντίου Καμπάνη, Ἐπιστάτου ἕως τότε εἰς τὸ Μουσεῖον, ἐγένετο εἰς τὰς 10.7.1832 ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου Ἰατρίδη, ὅστις παρέλαβε καὶ παρὰ τοῦ τυπογράφου Γιάγκου Σχινᾶ, τὸ ἓν λιθογραφικὸν πιεστήριον ἐκ τῶν δύο, τὰ ὁποῖα εἶχε φέρει ὁ Καποδίστριας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ τοποθέτησις ὅμως τῶν ἀρχαιοτήτων «κατὰ τὸν προσφορώτερον καὶ τακτικώτερον τρόπον», ὡς εἶχε διατάξει τὸ Ὑπουργεῖον, ἐματαιώθη, λόγῳ τῆς ἀσυνεννοησίας τῆς διοικούσης τὸ Ὀρφανοτροφεῖον Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς κακῆς διαθέσεως τὴν ὁποίαν ἐπέδειξαν τὰ μέλη της ἀπέναντι τοῦ Ἰατρίδη. Τὰ μὲν γλυπτὰ καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ («τὸ ἀγαλματοστάσιον») ἀπέκειντο εἰς δύο ὑπόστεγα ἀνοικτὰ τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ κτηρίου τοῦ Ὀρφανοτροφείου[4]. Εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου ἐστεγάζετο ἡ Βιβλιοθήκη, αἱ κλεῖδες τοῦ ὁποίου σπανίως ἐδίδοντο εἰς τὸν Ἰατρίδην, ὑπῆρχον εἰς προθήκας ἀγγεῖα, λύχνοι, ὑάλινα δοχεῖα, πήλινα καὶ χάλκινα ἀγαλμάτια εὑρεθέντα εἰς τάφους ἐν Αἰγίνῃ ἢ εἰς Ἀθήνας καὶ Δελφούς. Ἀπέκειτο. ἀκόμη, μικρὰ συλλογὴ ἐκ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων καὶ δακτυλιολίθων[5].

Ὀλίγον βραδύτερον, εἰς τὴν δραματικὴν Ἐθνοσυνέλευσιν τῆς Προνοίας —τὴν Δ'

1. Τὰ καθήκοντα τὰ ὁποῖα ὡρίζοντο εἰς τὸν Ἰατρίδην ἦσαν βατά, πλὴν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο ἐκ τῶν πραγμάτων ἀδύνατον νὰ ἀνταποκριθῇ εἷς ζωγράφος καὶ λιθογράφος, ὅσην ἐμπειρίαν «σκαψιμάτων» καὶ ἂν εἶχεν. Ἐφ' ὅσον εἰς τὴν Γραμματείαν τῆς Παιδείας, πλὴν τοῦ Ὑπουργοῦ Ρίζου, ὑπῆρχε καὶ ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς, ἔχων ἐπίσης, ὡς ὁ Ὑπουργός, λαμπρὰν παιδείαν, ἔπρεπε νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι ἦτο τοὐλάχιστον ἀφελὲς νὰ ζητῆται ἡ σύνταξις καταλόγου Μουσείου ἀπὸ μὴ ἀρχαιολόγον. Εἰς τὴν Βιογραφίαν τοῦ Γεωργίου Γενναδίου ἀναφέρεται ὅτι «καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς τῆς ὡς Μουσεῖον γνωστῆς, αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος σωτὴρ καὶ ἐπιμελητής», πρᾶγμα ἀναληθές, γραφὲν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του καὶ ἐκδότου τῆς βιογραφίας τοῦ πατρός του ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ξενοφῶν Ἀναστασιάδης. Βλ. σχετικῶς Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 61 κ.ἑ. καὶ σημ. 17-20, ὅπου ἀναφέρεται διεξοδικῶς τὸ θέμα καὶ τὰ αἴτια τὰ ὁποῖα τὸ προεκάλεσαν.

2. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 177, ἀριθ. ἐγγράφου 148.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 178, ἀριθ. ἐγγράφου 149.

4. Πρόκειται διὰ τοὺς νάρθηκας τῆς ἐκκλησίας τοῦ Σωτῆρος, ἐνσωματωμένους εἰς τὴν ΝΑ πλευρὰν τοῦ κτηρίου τοῦ Ὀρφανοτροφείου.

5. Βλ. L. Ross, Erinnerungen, σελ. 144-145 καὶ L. von Klenze, ἔ.ἀ. σελ. 155 κ.ἑ.

«κατ᾿ ἐπανάληψιν»— καθ᾿ ἣν ὁ Ρίζος προέβη καὶ εἰς ἀπολογισμὸν τῆς δράσεως τοῦ Ὑπουργείου του, ἀνέφερε, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον τῆς Αἰγίνης ἤρχισε νὰ τακτοποιῆται ὑπὸ τοῦ ἐπιστάτου κ. Ἀθ. Ἰατρίδη, «ἀνδρὸς ἱκανοῦ περὶ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ διατήρησιν τῶν λαμπρῶν τῆς ἀρχαιότητος μνημείων, ὅσα περιέχει κατὰ τὸ παρὸν τὸ κατάστημα τοῦτο, καὶ τῶν ὁποίων ὅσον ἐνδέχεται λεπτομερῆ περιγραφὴν καταγίνεται ἤδη ὁ ἐπιστάτης νὰ καταστρώσῃ. Μολονότι διαλαμβάνονται εἰς τὴν *Αἰγιναίαν*, εὔστοχοί τινες παρατηρήσεις καὶ ἐξηγήσεις τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ ἀξιολογωτέρων ἐπιγραφῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῶν καὶ περὶ τῶν ἀγαλμάτων, ὅσα ἤδη εὑρίσκονται εἰς τὸ Μουσεῖον, ἔχομεν χρείαν ἐπισκέψεως ἀνδρῶν δεινῶν περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν· καὶ τοιοῦτοι πολλοὶ θέλουν συρρεύσει, ὅταν, ὡς ἐλπίζεται, θεωρηθῇ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἄξιον ἀντικείμενον τῶν φροντίδων της ἡ δι᾿ ἀνασκαφῶν ἀνακάλυψις ἀρχαιοτήτων, καὶ μάλιστα εἰς τὰς Ἀθήνας»[1].

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οὐδεὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶχεν ἀκόμη σπουδάσει ἀρχαιολογίαν[2], βοηθήματα ἐπιστημονικὰ δὲν ὑπῆρχον εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Αἰγίνης, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ὑπῆρχον, ὁ Ἰατρίδης δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ τὰ χρησιμοποιήσῃ, ὥστε νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου, νὰ συντάξῃ δηλαδὴ κατάλογον τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ ἀρχαιοτήτων κλπ. Εὐσυνείδητος, ὡς ἦτο, ἐταλαιπωρήθη ἐπὶ μεγάλον διάστημα, μὴ γνωρίζων τί νὰ κάμῃ σχετικῶς. Οὕτω, ἐν ἀμηχανίᾳ εὑρισκόμενος, κατόπιν μακρᾶς σκέψεως, ἐξεῦρεν ἄλλην λύσιν, διὰ τὴν ὁποίαν ἦσαν ὑπεραρκεταὶ αἱ ἱκανότητές του. Ἀπεφάσισε δηλαδὴ νὰ φιλοτεχνήσῃ «πιστὰ ἀπεικονίσματα» τῶν ἀρχαίων τῆς Συλλογῆς, τὰ ὁποῖα ὅμως, πρὶν προλάβῃ νὰ τελειοποιήσῃ, ὡς ὁ ἴδιος θὰ ἐπεθύμει, ὑπεχρεώθη, ὑπείκων εἰς ἔντονον πίεσιν τοῦ Ὑπουργείου, καὶ περίπου ἀπειλούμενος ὅτι θὰ παυθῇ ἐκ τῆς θέσεώς του[3], νὰ τὰ ἀποστείλῃ πρὸς τὴν Γραμματείαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως. Τόσον ὁ Ὑπουργὸς Ἰακ. Ρίζος, ὅσον καὶ ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς ἀνέμενον ἐπὶ μῆνας τὴν ἀποστολὴν τοῦ καταλόγου. Ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ τοῦ ἐπιστάτου τοῦ Μουσείου, μίαν μόνον ἀναφορὰν εἶχον λάβει παρ᾿ αὐτοῦ, ἀπὸ 3 Ἰουλίου 1832[4], δι᾿ ἧς τοῖς ἐγνώριζεν ὅτι δὲν εἶχεν ἀκόμη δυνηθῇ νὰ ρυθμίσῃ τὰ

1. Ἡ ἔκθεσις αὐτὴ τοῦ Ρίζου τῆς 1 Αὐγούστου 1832, ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν *Ἐθνικὴν Ἐφημερίδα* (αὐτὴ ἀντικατέστησε τὴν μέχρι τότε ἐκδιδομένην *Γενικὴν Ἐφημερίδα*) τῆς 20 Αὐγούστου τοῦ ἰδίου ἔτους. Καὶ πάλιν, μετὰ παρέλευσιν τόσων μηνῶν, προκαλεῖ κατάπληξιν ὅτι ὁ συνήθως φιλοδίκαιος Ρίζος, προφανῶς λόγῳ τῶν μεγάλων παθῶν τῆς ἐποχῆς, ἐπέτρεψε εἰς τὸν ἑαυτόν του νὰ κατέλθῃ εἰς ἀνεπίτρεπτον ἐπίθεσιν ἐναντίον καὶ τῆς ὑπολήψεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐθνικοφροσύνης, ἀκόμη, τοῦ Ἀ. Μουστοξύδη: «Δὲν εἶναι ἴσως ἔργον μου», λέγει εἰς τὴν Συνέλευσιν ὁ Ρίζος, «νὰ ἐξετάσω διὰ ποίους λόγους ἐνεκρίθη ὁ τρόπος, καθ᾿ ὃν διηυθύνετο ἐπὶ τῆς παρελθούσης ἐποχῆς τὸ κατάστημα τοῦτο [τὸ Ὀρφανοτροφεῖον], ἐξηρτημένον ἀπὸ τὴν διάκρισιν ἀνθρώπου, ὅσον ἀξιοτίμου διὰ τὴν παιδείαν του, τόσον *ἀπηλλοτριωμένου* πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων».

2. Ἐνδεικτικὴ εἶναι ἡ ἄγνοια στοιχειωδῶν ἀρχαιολογικῶν ὅρων, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς κατὰ μῆνας στελλομένας εἰς Ναύπλιον ἀναφορὰς τοῦ Μουστοξύδη, ὅπου περιελαμβάνοντο καὶ κατάλογοι τῶν νέων προσκτημάτων τοῦ Μουσείου Αἰγίνης. Καὶ ὅμως, ὁ Μουστοξύδης, ὅστις ἦτο ἱστορικός, ἐθεωρεῖτο τὸ πλέον ἐνδεδειγμένον δι᾿ ἀρχαιολογικὴν θέσιν πρόσωπον. Βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 156, 162, ἀριθ. ἐγγράφων 129, 134.

3. Σημειωτέον ὅτι, λόγῳ τῶν δεινῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τῶν ἐπικρατουσῶν τότε εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον, ἀπὸ μηνῶν δὲν ἐλάμβανε τὸν μισθόν του.

4. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 178, ἀριθ. ἐγγράφου 149.

ἐν αὐτῷ (τῷ Μουσείῳ) εὑρισκόμενα ἀρχαῖα, διότι δὲν τοῦ εἶχε παραχωρηθῆ ἰδιαίτερον δωμάτιον διὰ τὸ Μουσεῖον, ἀλλὰ τὰ ἀρχαῖα (δηλαδὴ τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ ἔργα Μικροτεχνίας) ὑπῆρχον ἀκόμη εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου ἦτο καὶ ἡ Βιβλιοθήκη. Ἐζήτει, ἀκόμη, ὑλικὸν διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς σκιαγραφίας, τὸ ὁποῖον δὲν διέθετε, διὰ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ ἔργον του. Δεύτερον ἔγγραφον τοῦ Ἰατρίδη ἐγνώριζεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τὴν ὑπ' αὐτοῦ παραλαβὴν τοῦ λιθογραφικοῦ πιεστηρίου. Ἔκτοτε, ὁ ζωγράφος ἐσιώπησε. Τὴν 10 Αὐγούστου, τὸ Ὑπουργεῖον, ἐκ Ναυπλίου, μεταξὺ ἄλλων, ὑπενθύμισε τὸν κατάλογον τοῦ Μουσείου εἰς τὸν ἐπιστάτην. «Περιμένεται καὶ ἡ ἔκθεσις τῶν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον περιεχομένων, τὴν ὁποίαν θέλεις σπεύσει νὰ διευθύνῃς πρὸς τὴν Γραμματείαν ταύτην, ὅσον ἔνεστι λεπτομερῆ καὶ διηκριβωμένην»[1]. Ὁ Ἰατρίδης δὲν ἀπήντησεν εἰς τὸ ἔγγραφον, ταλανιζόμενος ἀκόμη καὶ τρέμων μήπως ἀπολυθῇ, ὡς ἄχρηστος. Συνέχισεν ὅμως νὰ σχεδιάζῃ τὰ ἀρχαῖα. Τὴν 25 Ὀκτωβρίου ἔλαβε τὸ ὑπ' ἀριθ. 683 νέον ἔγγραφον τῆς Γραμματείας τῆς Παιδείας, συντεταγμένον εἰς ἔντονον ὕφος. Δι' αὐτοῦ τοῦ ἐζητεῖτο νὰ στείλῃ ἐπιτέλους τὸν κατάλογον. «Μὲ ἀπορίαν της μεγάλην ὅμως παρατηρεῖ ἡ Γραμματεία, ὅτι μέχρι τοῦδε οὔτε ἁπλῆν ἔκθεσιν τῆς καταστάσεως τοῦ Μουσείου διευθύνατε, ὥστε νὰ γνωρίζῃ ἡ Γραμματεία τὸν ἀριθμὸν τοὐλάχιστον καὶ τὸ εἶδος τῶν ἐμπεριεχομένων εἰς τὸ Κατάστημα τοῦτο. Ἐκ τῆς τοιαύτης σιωπῆς σας συμπεραίνουσα ἡ Γραμματεία μεγάλην ἐκ μέρους σας ἀφροντισίαν εἰς τὰ σπουδαιότερα τῶν χρεῶν σας, νομίζει χρέος της νὰ προσκαλέσῃ διὰ ὑστέραν φοράν, Κύριε, τὴν προσοχήν σας εἰς τοῦτο τὸ ἀντικείμενον, καὶ ἐν ταὐτῷ νὰ σᾶς κάμῃ τὴν παρατήρησιν, ὅτι ἡ περαιτέρω σιωπὴ καὶ ἀδιαφορία σας, ὡς ἀντιβαίνουσα εἰς τὰ καθήκοντά σας, θέλει ἐπισύρει δικαίως καὶ ἀφεύκτως ἐναντίον σας τὴν πραγματικὴν δυσαρέσκειαν τῆς Σ. Διοικήσεως. Ὁ Γραμματεὺς Ἰ. Ρίζος»[2].

Καὶ πάλιν δὲν ἦτο ἕτοιμος ὁ Ἐπιστάτης, ἑπομένως δὲν ἀπήντησε καὶ αὐτὴν τὴν φοράν. Ἡ Γραμματεία, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ἦτο πολὺ δυσαρεστημένη διὰ τὴν στάσιν του αὐτήν, μὴ δυναμένη νὰ ἐννοήσῃ, τί ἀκριβῶς συνέβαινε. Τὴν κατάστασιν συνεκράτει, ἐπί τι διάστημα, ὁ Σκαρλᾶτος Βυζάντιος, τμηματάρχης τῆς Γραμματείας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ὁ ὁποῖος εἶχε γνωρίσει τὸν Ἰατρίδην καὶ τὸν ἐξετίμα. Ὁ Ραγκαβῆς, ὁ ἁρμόδιος προϊστάμενος τοῦ Ἐπιστάτου τῆς Αἰγίνης, ἦτο ἔξω φρενῶν. Ἐσκέπτετο καὶ περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ Ἰατρίδη. Ποῖος ὅμως θὰ ἦτο; Δύο ἐφαίνοντο οἱ σχετικῶς καταλληλότεροι: ὁ Γεώργιος Γεννάδιος καὶ ὁ Κυριακὸς Πιττάκης, ὅστις ὅμως εἶχεν ἤδη διορισθῆ ὑπὸ τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς Ἑλλάδος τὴν 10 Σεπτεμβρίου τοῦ 1832, ὡς «ἐπιστάτης τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιοτήτων. Ὡς τοιοῦτος θέλει ἐπαγρυπνεῖ περὶ τὴν διατήρησιν τῶν σωζομένων εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἀρχαίων οἰκοδομημάτων, μνημείων καὶ λοιπῶν, μὴ ἐπιτρέπων ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει καὶ εἰς οἱονδήποτε τὸ νὰ ἀποθραύῃ ἢ ἄλλως πως νὰ κολοβώνῃ οὔτε τὸ ἐλάχιστον αὐτῶν»[3]. Εἰς τὴν αὐτὴν ἀπό-

1. Γενικὰ Ἀρχεῖα Κράτους. Φάκελλος Γραμματείας τῆς Παιδείας, ἀριθ. ἐγγράφου 463, Αὔγουστος 1832.

2. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 183-184, ἀριθ. ἐγγράφου 157.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 182-183, ἀριθ. ἐγγράφου 156. Πρβλ. εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον σελ. 180-181, ἀριθ. ἐγγράφου 153.

φασιν τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς ἀνακοινοῦται ὅτι «ἡ κατὰ τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Εὔβοιαν Ἑλληνικὴ Ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ ὑποστηρίζῃ τὸν διαληφθέντα ἐπιστάτην περὶ τὴν ἀκριβῆ τοῦ ἔργου του ἐκπλήρωσιν, καθ' ὅσον εἰς αὐτὴν ἀνάγεται καὶ ὁσάκις ὁ ἴδιος ἤθελε ζητήσει τὴν συνδρομήν της»[1].

Εἰς τὸ εἰσηγητικὸν πρὸς τὴν Διοικητικὴν Ἐπιτροπὴν ἔγγραφον τῆς Γραμματείας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλπ., γράφεται ὅτι, ἐπειδὴ χρειάζεται νὰ διορισθῇ ἀνὴρ ἱκανὸς καὶ δραστήριος εἰς τὴν ἐπιστασίαν τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιοτήτων, «ὡς τοιοῦτον προβάλλει τὸν κύριον Κ. Πιττάκην, εὐπατρίδην Ἀθηναῖον, πεπαιδευμένον καὶ θερμὸν ζηλωτὴν τῶν ἐκεῖ ἀρχαιοτήτων, εἰς τῶν ὁποίων καὶ τὴν ἔρευναν ἐνασχολεῖται πρὸ χρόνων ἰδιαιτέρως»[2]. Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐγγράφου σημειώνεται ὅτι «ἐνεργήθη ἐκ μέρους τῆς Γραμματείας διὰ τῶν ὑπ' ἀρ. 542 καὶ 543 ἐγγράφων της». Τὸ μὲν ὑπ' ἀριθ. 542 εἶναι ὁ διορισμὸς τοῦ Πιττάκη ἀπὸ τὴν Γραμματείαν τῆς Παιδείας[3], τὸ δὲ ὑπ' ἀριθ. 543 εἶναι ἔγγραφον τῆς Γραμματείας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πρὸς τὴν κατὰ τὴν Δυτικὴν Εὔβοιαν Ἑλληνικὴν Ἐπιτροπήν, δι' οὗ τῆς γνωρίζεται ὅτι ἡ φύλαξις τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιοτήτων ἀνετέθη εἰς τὸν Κ. Πιττάκην, πρὸς τὸν ὁποῖον «προσκαλεῖται» ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη νὰ προσφέρῃ πᾶσαν βοήθειαν «πρὸς ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τοῦ ὁποίου ἀναδέχεται χρέους»[4]. Ὁ διορισμὸς δὲν ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν *Γενικὴν Ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος*, ὅπως εἶχε γίνει διὰ τὸν τοῦ Ἰατρίδη, οὔτε ἀναφέρει ἀμοιβὴν τοῦ διοριζομένου. Ὁ Πιττάκης, ὡς ἐμφαίνεται ἐξ ἀναφορᾶς του, ἀπὸ 8 Νοεμβρίου 1832, τὴν ὁποίαν ἔστειλε διὰ τοῦ Gropius εἰς τὸ Ναύπλιον, ηὐχαρίστησε τὴν Γραμματείαν διὰ τὸν διορισμόν του —τὴν 15 Σεπτεμβρίου—, εἰς νεώτερον δὲ ἔγγραφόν του, ἀφοῦ βεβαιώνει ὅτι δὲν θέλει λείψει «ὅσον τὸ δυνατὸν εἰς τὴν συντήρησιν τῶν πολυτίμων τούτων προγονικῶν μας λειψάνων», εὔχεται νὰ τὸν διατάξουν νὰ περισυλλέξῃ λείψανα «πρὸς ἀπαρτισμὸν Μουσείου, ὅσον αἱ παροῦσαι περιστάσεις συγχωροῦν[5].

Ὅσον καὶ ἂν ἡ μόρφωσις τοῦ Πιττάκη ἦτο ἐλλιπής[6], ὁ ἀπέραντος ζῆλος του διὰ τὰ ἀρχαῖα ἦτο γνωστὸς καὶ ἀναμφισβήτητος. Ἑπομένως, ὁ Γραμματεὺς τῆς Παιδείας Ἰ. Ρίζος, ὅστις διόλου δὲν συνεπάθει τὸν Γεννάδιον, διὰ τὴν ἐπιθετικότητά του ἀπέναντι ὅλων, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ σκεφθῇ νὰ τοῦ ἀναθέσῃ καὶ τὸ Μουσεῖον τῆς Αἰγίνης, οὔτε ὅμως νὰ ἀποστείλῃ ἐκεῖ τὸν Πιττάκην, ἀφήνων τὰς Ἀθήνας ἄνευ ἐπιμελητοῦ

1. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 182-183, ἀριθ. ἐγγράφου 156. Πρβλ. καὶ ἔγγραφον 154.

2. Τῆς 10 Σεπτεμβρίου 1832. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 181-182, ἀριθ. ἐγγράφου 155.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 180 - 181, ἀριθ. ἐγγράφου 153.

4. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 181, ἀριθ. ἐγγράφου 154.

5. Γενικὰ Ἀρχεῖα Κράτους. Φάκελλος Γραμματείας τῆς Παιδείας, Νοέμβριος 1832. Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 129.

6. Δὲν εἶχε ἀκόμη κυκλοφορήσει ὁ Πιττάκης τὸ βιβλίον του, τὸ δημοσιευθὲν τὸ 1835 γαλλιστὶ ὑπὸ τίτλον Ancienne Athènes. Περὶ τοῦ βιβλίου τούτου εἶχε δημοσιεύσει τὸ 1830 «Προκήρυξιν» (δηλαδὴ ἀγγελίαν) εἰς τὴν *Γενικὴν Ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος* ὑπ' ἀριθ. 34, ἡ ὁποία προξένησε εἰρωνικὰ σχόλια δι' ὡρισμένους σολοικισμούς της. Βλ. λεπτομερείας εἰς Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 130-133. Ὁ Γ. Φαρμακίδης πιθανώτατα δὲν ἔχει δίκαιον θεωρῶν ὡς συντάκτην τῶν σχολίων τὸν Ρίζον· ἀσφαλῶς, ὡς κατέδειξαν τὰ περαιτέρω γεγονότα, τὰ σχόλια πρέπει νὰ ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Ραγκαβῆ, ὑπογραφόμενα δι' ἑνὸς Ρ. Θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συμπεράνῃ τις ὅτι συντάκτης ἦτο ὁ Ross, ἀλλὰ εἰς τὰ σχόλια αὐτὰ ἀναφέρεται δὶς ἡ ἔκφρασις «γλῶσσα μας», γεγονὸς ποὺ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ γράφων ἦτο Ἕλλην.

ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτήτων. Προετίμησεν, ἤπιος χαρακτὴρ ὅπως ἦτο, νὰ προσφέρῃ μίαν ἀκόμη εὐκαιρίαν εἰς τὸν Ἰατρίδην. Ἔδωκε πρὸς τοῦτο σχετικὰς ὁδηγίας πρὸς τὸν Ἀλ. Ραγκαβῆν, νὰ ἀπευθύνῃ νέον ἔγγραφον, πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ὀρφανοτροφείου ὅμως, αὐτὴν τὴν φοράν, διὰ νὰ πληροφορηθῇ τὸ Ὑπουργεῖον τί ἀκριβῶς συνέβαινεν ὡς πρὸς τὸν κατάλογον τοῦ Μουσείου Αἰγίνης καὶ τὸν Ἰατρίδην[1]. Μὲ τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον διχόνοιαν καὶ τὴν ἀντιπάθειαν τὴν ὁποίαν ἔτρεφον πρὸς τὸν Ἐπιστάτην ὁ Γ. Γεννάδιος, ὁ Γρ. Κωνσταντᾶς καὶ ὁ Γ. Καραμάνος, ἐγένετο εἰς τὸν ζωγράφον μεταχείρισις πράγματι ἐξοργιστική, ἀλλὰ καὶ πολὺ μειωτική. Εἰς τὴν Ἐπιτροπήν, διὰ τοῦ ὑπουργικοῦ ἐγγράφου, ἐδόθη οὐρανόπεμπτος εὐκαιρία νὰ ἐκδηλώσῃ τὰ ἀπέναντι τοῦ Ἐπιστάτου αἰσθήματά της: ἐκλήθη οὗτος νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τῶν μελῶν αὐτῆς, διὰ νὰ τοῦ ἀνακοινωθῇ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου τῆς Γραμματείας, ἐν προλόγῳ ὅμως τοῦ ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Γρ. Κωνσταντᾶ ὑποδείξεις περὶ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν ὑπαλλήλων πρὸς τὸ Κράτος. Ὁ Ἰατρίδης, προσβεβλημένος, ἐζήτησε νὰ ἀπαντήσῃ ὁ ἴδιος εἰς τὴν Γραμματείαν τῆς Παιδείας, ἐντὸς ἑπτὰ ἡμερῶν, ὡς ὥριζε τὸ ἔγγραφον, καὶ ὄχι ἡ Ἐπιτροπή, ὡς ἐπέμενεν ὁ Κωνσταντᾶς[2]. Συνέλεξε κατόπιν τούτου, ἐφ' ὅσον νέα ἀναβολὴ δὲν ἦτο δυνατή, τὰ ἤδη εἰκονισθέντα ὑπ' αὐτοῦ σχεδιογραφήματα τῶν ἀρχαιοτήτων, τὰ συνέρραψε εἰς δύο φυλλάδια, ἓν μὲ τὰ γλυπτά, τὸ δὲ ἕτερον μὲ «ἀπεικάσματα» τῶν ἐπιγραφῶν καὶ δι' ἀναφορᾶς του τὰ ἔστειλε, μὲ ἄνθρωπον τῆς ἐμπιστοσύνης του, εἰς τὸ Ναύπλιον. Ἡ συνοδεύουσα τὰ δύο φυλλάδια ἀναφορὰ ἦτο μακρὰ καὶ εὐπρεπεστάτη. Ἔδιδεν ἐξηγήσεις διὰ τὴν μεγάλην καθυστέρησιν, ὡς καὶ διὰ τὴν μέθοδον τὴν ὁποίαν εἶχε προκρίνει οὗτος διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὰς ἐντολὰς τῆς Διοικήσεως: τὴν ἀπεικόνισιν δηλαδὴ τῶν ἀρχαιοτήτων, αἱ ὁποῖαι, ὡς γράφει, «φαίνονται μιμητικῶς ἀντιγεγραμμέναι καὶ ἀπαραλλάκτως, κατά τε τοὺς χαρακτῆρας, συμπτώματα καὶ κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν πραγματικῶς εὑρίσκονται κατὰ τὸ παρόν, αἱ ἐν αὐτῷ ἀρχαιότητες»[3]. Δὲν παρέλειψεν ὅμως νὰ ἀναφέρῃ, ἐπίσης, τὰ φοβερὰ προσκόμματα, τὰ παρεμβληθέντα ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ὀρφανοτροφείου, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων δὲν εἶχε κατορθώσει ἀκόμη νὰ τακτοποιήσῃ τὰ ἀρχαῖα. «Μακρὰν τοῦ νὰ μὲ συντρέξουν εἰς τὰς ἐργασίας μου, ποσάκις δὲν ἀντιπαρέβαλλον καὶ ἀντιπαραβάλλουν εἰσέτι ἐμπόδια; Καὶ δὲν λείπουν ἀναισθήτως οἱ ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὰς προλήψεις ἀπομωρανθέντες, φανερὰ καὶ ἐργαζόμενον νὰ μὲ καταγελοῦν, ἐπιλέγοντες συχνὰ τὸ 'Ὅλα εἶναι χαμένα'». Προσθέτει, ἀκόμη, ὅμως, «παραιτούμενος ἀπὸ τοῦ νὰ τὴν ἐνοχλήσω (τὴν Διοίκησιν) μὲ τὰ δίκαια παράπονά μου, ὅτι κατατήκομαι εἰς τὴν ἔνδειαν καὶ ἀπορίαν, καὶ ὑστεροῦμαι τετραμηνιαῖον μισθόν». Παρακαλεῖ ἐπίσης νὰ τοῦ ἐπιστραφοῦν τὰ σχέδια, ἵνα δυνηθῇ νὰ τὰ τελειοποιήσῃ. Γράφει, ἐν τέλει, ὅτι ἀποστέλλονται μερικὰ σχέδια τινῶν ὑποτρόφων «ἀπαρχαὶ τῶν πρὸς τὴν ζωγραφίαν γυμνασμάτων», γνωρίζων ὅτι «ἐκ τοῦ ὑστερήματός του» ἐπέτυχε νὰ ἀγοράσῃ «γραφίδια»

1. Βλ. ἔγγραφον ὑπ' ἀριθ. 755 ἀπὸ 23 Νοεμβρίου 1832 εἰς Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην, Τμῆμα Χειρογράφων, Ἀρχεῖον Ὀρφανοτροφείου, ἀριθ. 147 καὶ Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 101 κ.ἑ.

2. Βλ. ἀνωτέρω σημ. 1 καὶ Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 100 κ.ἑ.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 184 κ.ἑ., ἀριθ. ἐγγράφου 158.

πωλούμενα εἰς τὴν Αἴγιναν, καὶ παρακαλῶν ὅπως τοῦ προμηθεύσουν τὰ ὑπόλοιπα ὑλικά, τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς σκιαγραφίας.

Ὅταν ἔφθασαν τὰ μὲ σινικὴν μελάνην σχέδια τοῦ Ἰατρίδη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, τὸ ἐναντίον του πνεῦμα ἤλλαξε τελείως· ἀντιθέτως, ἐπεκράτησεν ἄκρατος ἐνθουσιασμός. Καὶ ὁ Ἰ. Ρίζος καὶ ὁ Ἀ. Ραγκαβῆς, ἀλλὰ καὶ ὁ Σκ. Βυζάντιος ἐθαύμασαν τὴν ἐργασίαν τοῦ ἐπιστάτου, ὅστις ἀποκατεστάθη εἰς τὴν συνείδησιν τῆς προϊσταμένης του ἀρχῆς. Ἀκόμη, ὁ συνήθως διαπνεόμενος ὑπὸ πνεύματος δικαιοσύνης Ρίζος, ἠθέλησε νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν Ἰατρίδην, τὸν ὁποῖον τόσον εἶχε μεμφθῆ, διὰ τοῦ ἐγγράφου, τὸ ὁποῖον τοῦ εἶχεν ἀπευθύνει διὰ τὴν ὑπηρεσιακήν ἀμέλειάν του. Οὕτω, προέτεινεν ἀμέσως εἰς τὴν Διοικητικὴν Ἐπιτροπήν[1], ἐπιδείξας αὐτῇ τὰ ἰχνογραφήματα, νὰ ἐγκριθῇ χρηματικὴ ἀποζημίωσις ἐκ 400[2] φοινίκων εἰς τὸν ἐπιστάτην τοῦ Μουσείου Αἰγίνης, ἀπεφάσισε δὲ ἐκεῖνος μετὰ τοῦ Ραγκαβῆ νὰ ἐκτυπωθοῦν τὰ σχεδιογραφήματα «διὰ τῆς λιθογραφίας». Ταυτοχρόνως, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 820 ἐγγράφου του, ἀπὸ 10 Δεκεμβρίου 1832, πρὸς τὸν Ἰατρίδην ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειάν του διὰ τὴν ἐκτελεσθεῖσαν παρ' αὐτοῦ ἰχνογράφησιν. Ἀπεφάσισεν, ἀκόμη, νὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὴν *Ἐθνικὴν Ἐφημερίδα*, τόσον ἡ ἔκθεσις τοῦ Ἰατρίδη πρὸς τὴν Γραμματείαν τῆς Παιδείας, ὅσον καὶ τὸ ἀπαντητικὸν ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ὑπέγραψεν ὁ ἴδιος[3]. Εἰς αὐτὸ ἐσημείωνε, μεταξὺ ἄλλων, εἰς τὸν Ἐπιστάτην τοῦ Μουσείου ὅτι: «Κύριε... οἱ κόποι σας ἐκρίθησαν ἄξιοι τῆς πλέον εὐαρέστου ἀποδοχῆς ἐκ μέρους τῆς Διοικήσεως», τοῦ ἐγνώριζε δὲ ὅτι τοῦ ἐνεκρίθη ἀμοιβὴ ἐκ 400 φοινίκων, ὅτι τοῦ ἐπέστρεφε τὰ σχέδια πρὸς τελειοποίησιν, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ διευθύνῃ «ἐγκαίρως πρὸς τὴν Γραμματείαν καὶ ἰδιαίτερον κατάλογον τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ ἀξιολογωτέρων κειμηλίων τῆς ἀρχαιότητος, συνωδευμένον μὲ μίαν, ὅσον ἐνδέχεται, συνοπτικὴν καὶ περιεκτικωτάτην ἔκθεσιν, διὰ νὰ δημοσιευθοῦν διὰ τῆς Ἐθνικῆς Ἐφημερίδος πρὸς πληροφορίαν τῶν ἁπανταχοῦ ἀρχαιολόγων καὶ φιλολόγων»[4].

Δι' ἑτέρου ἐγγράφου πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ ἐν Αἰγίνῃ Ὀρφανοτροφείου Ἐπιτροπήν, ὑπ' ἀριθ. 822, ἀπὸ 10 Δεκεμβρίου 1832, ἐδίδετο ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ, ἐκ νέου ἐντολὴ νὰ χωρισθῇ ἡ Βιβλιοθήκη ἀπὸ τὸ Μουσεῖον, διὰ τὴν εὔρυθμον τοποθέτησιν τῶν ἀρχαίων, ἢ ἄν, λόγῳ δυσκολιῶν οἰκονομικῶν δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ μετακόμισις τῶν βιβλίων εἰς ἄλλο

1. Βλ. ἔγγραφον εἰσήγησίν του πρὸς τὴν Διοικητικὴν Ἐπιτροπὴν εἰς Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 194-195, ἀριθ. ἐγγράφου 165.

2. Ἐγένετο ἀμέσως ἡ διαταγὴ πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Οἰκονομίας Γραμματείαν διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ ποσοῦ (10 Δεκεμβρίου 1832). Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, Ἀρχεῖα Γραμματείας Οἰκονομίας, Δεκέμβριος 1832, ὑπογραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀνδρ. Ζαΐμη, τοῦ Ἰ. Κωλέττη καὶ τοῦ Ἀνδρ. Μεταξᾶ. Βλ. καὶ Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 188-189, ἀριθ. ἐγγράφου 160.

3. Ἐδημοσιεύθησαν καὶ τὰ δύο εἰς τὸ φύλλον 60-61 τῆς *Ἐθνικῆς Ἐφημερίδος* τῆς 14 Δεκεμβρίου 1832. Βλ. καὶ Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 193-194, ἀριθ. ἐγγράφου 164.

4. Βλ. ἀνωτέρω σημ. 3. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μείνῃ ἀσχολίαστον τὸ γεγονός, ὅτι τόσον ὁ Ὑπουργός, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς ἐξηκολούθησαν νὰ πιστεύουν ὅτι θὰ ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ συνταχθῇ κατάλογος ἀρχαιοτήτων ἀπὸ ἕνα ζωγράφον, ἐπιτηδειότατον μὲν εἰς τὴν τέχνην του, ὄχι ὅμως ἀρχαιολόγον. Ἡ ἀποστολὴ σχεδίων ἀντὶ καταλόγου τῶν ἀρχαίων δὲν τοὺς εἶχε διόλου βοηθήσει νὰ ἐννοήσουν τὴν οὐσίαν τοῦ προβλήματος, παραιτούμενοι τῆς ἰδέας συντάξεως καταλόγου ὑπὸ τοῦ Ἐπιστάτου.

δωμάτιον, νὰ δοθοῦν εἰς τὸν Ἐπιστάτην αἱ κλεῖδες τοῦ δωματίου, «χωρὶς νὰ συγχωρῆται τοῦ λοιποῦ εἰς κανένα νὰ εἰσέρχεται ἀκαίρως καὶ χωρὶς τὴν ἄδειάν του εἰς τὸ δωμάτιον»[1].

Παρὰ τὴν τόσον τιμητικῶς ἐκφρασθεῖσαν εὐαρέσκειαν τοῦ Ὑπουργείου, οὐδόλως ἐβελτιώθη ἡ κατάστασις εἰς τὴν Αἴγιναν. Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξηκολούθουν νὰ παρεμβάλλουν προσκόμματα εἰς τὸν Ἐπιστάτην, τὸ δὲ χειρότερον ἦτο, ὅτι δὲν τοῦ κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ Νομισματοκοπείου Αἰγίνης τὸ ποσὸν τῶν 400 φοινίκων, παρὰ τὴν διαταγὴν τῆς ἐπὶ τῆς Οἰκονομίας Γραμματείας.

Ἀκολουθῶν, ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Ἰατρίδης τὸ παράδειγμα τοῦ Μουστοξύδη, δι' ἀναφορᾶς του ὑπ' ἀριθ. 5, ἀπὸ 25 Νοεμβρίου 1832, εἰδοποιεῖ τὴν Γραμματεῖαν τῆς Παιδείας δι' ἐμπόριον ἀρχαιοτήτων τὸ ὁποῖον ἐλάμβανε χώραν εἰς τὴν νῆσον Ἀνάφην[2] μεταξὺ ἐντοπίων καὶ ξένων. Ὁ ἀτυχὴς Ἐπιστάτης τοῦ Μουσείου, στερούμενος καὶ τῶν στοιχειωδῶν πρὸς τὸ ζῆν, ἀπευθύνει τὴν ὑπ' ἀριθ. 6, ἀπὸ 4 Δεκεμβρίου 1832, δραματικὴν ἀναφοράν του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, ὅπου περιγράφει τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τὴν ὁποίαν εἶχε νὰ λάβῃ τοὺς μισθούς του, διὰ τὴν δυσβάστακτον σχεδὸν ἔνδειαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν περιβάλλεται. Εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο κατηγορεῖ εὐθέως τὸν Κωνσταντᾶν, ἀναφέρων ὅτι «εἶναι ἀδύνατον νὰ μαλαχθῇ τὸ εὐδιάθετον τοῦ κ. Κωνσταντᾶ, ὥστε νὰ μοὶ πληρώνεται ἑπομένως τακτικὰ ὁ μισθός μου»[3].

Ἡ εὐαρέσκεια τοῦ Ὑπουργείου εἶχε χολώσει τόσον τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ὀρφανοτροφείου, τὰ δύο ἐκ τῶν τριῶν μελῶν τῆς ὁποίας, ὁ Γρηγ. Κωνσταντᾶς καὶ ὁ Νεόφυτος Δούκας, ἐπέδειξαν, ὡς φαίνεται, πολὺ ἐχθρικὴν συμπεριφορὰν πρὸς τὸν Ἰατρίδην, ὥστε ἐν τέλει, ἠναγκάσθη οὗτος νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησίν του, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 7 ἀναφορᾶς του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1832[4]. Δι' αὐτῆς ἐζήτει, εὐγενέστατα, πάντως, νὰ τοῦ χορηγηθοῦν οἱ καθυστερούμενοι μισθοί του. Ὡς ἦτο ἑπόμενον, ἡ Γραμματεία τῆς Παιδείας δὲν ἀπεδέχθη τὴν παραίτησιν[5]. Τοῦ ἐγνωστοποιήθη δι' ἐγγράφου της, ὅτι ἐδόθησαν ὁδηγίαι πρὸς τὸν κ. Κωνσταντᾶν, δι' ὧν ἤλπιζεν ἡ Γραμματεία ὅτι θέλουν ἐκλείψει αἱ δυσκολίαι. Τὸν παρώτρυνε νὰ ἀποπερατώσῃ τὰ προαποσταλέντα σκιαγραφήματα διὰ τὴν ἔγκαιρον ὑποβολήν των εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἐπιτροπὴν πρὸς δημοσίευσίν των. Τοῦ ἐπεσυνάφθη δὲ καὶ ἀντίγραφον τῆς ἀπὸ καιροῦ σταλείσης πρὸς τὸ Νομισματοκοπεῖον παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς Οἰκονομίας διαταγῆς, διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν 400 φοινίκων διὰ νὰ ἐνεργήσῃ (ὁ Ἰατρίδης) «αὐτόθεν ὅ,τι δυνατὸν διὰ τὴν παραλαβήν των».

Ἡ κατάστασις καὶ πάλιν δὲν ἐθεραπεύθη, διότι τὰ πάθη τῶν μεγαλουργῶν πράγματι

1. Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 109.

2. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 187 - 188, ἀριθ. ἐγγράφου 159.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 190 - 191, ἀριθ. ἐγγράφου 162.

4. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 191 - 192, ἀριθ. ἐγγράφου 163.

5. Δι' ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργοῦ Ἰ. Ρίζου, ὑπ' ἀριθ. 924 ἀπὸ 3 Ἰανουαρίου 1833, πρὸς τὸν Ἐπιστάτην τοῦ Μουσείου. Γενικὰ Ἀρχεῖα Κράτους, Γραμματεία Παιδείας, Δεκέμβριος 1832. Βλ. προχείρως εἰς Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 115 κ.ἑ.

Ἑλλήνων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καὶ αἱ μεταξύ των ἀναφυόμεναι ἀντιζηλίαι, ἦσαν ἀπύθμενα, καὶ συνήθως καθίστατο ἀδύνατος καὶ ἡ στοιχειώδης συνεργασία μεταξύ των. Ὠχρὸν παράδειγμα τῆς ἀτμοσφαίρας ταύτης ἀποτελεῖ ἡ ὑπόθεσις Ἰατρίδη, ὅστις κατασυκοφαντηθεὶς ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ὀρφανοτροφείου —ὅπως παλαιότερον καὶ ὁ Μουστοξύδης— καὶ βλέπων τὴν ἀπέναντί του συνεχιζομένην ἀνάρμοστον συμπεριφοράν, ἐπέμεινεν καὶ πάλιν εἰς τὴν παραίτησίν του, γνωρίσας τὴν φορὰν ταύτην εἰς τὴν Γραμματείαν τῆς Παιδείας, ὅτι θὰ μετέβαινεν ὁ ἴδιος εἰς Ναύπλιον «διὰ νὰ εἴπῃ τὴν αἰτίαν»[1].

Ὁ Ἰατρίδης, ἐν τέλει, παρέμεινεν εἰς τὴν θέσιν του, διότι ἡ Γραμματεία τῆς Παιδείας εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ κατανοήσει, ποῖοι ἦσαν οἱ αἴτιοι τῆς ἀσυνεννοησίας εἰς τὴν Αἴγιναν, ἀπέστειλε δὲ ἐκεῖ τὸν Ἀλ. Ραγκαβῆν[2] δι' ἐπιτόπιον ἔρευναν καὶ λύσιν τοῦ ὅλου προβλήματος, οὐχὶ μόνον τοῦ Ἰατρίδη ἀλλὰ κυρίως τῆς ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ ἐπικρατούσης ἀναστατώσεως.

Ἡ Γραμματεία τῆς Παιδείας εἶχε σκεφθῆ, ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω, νὰ ἐκτυπώσῃ εἰκονογραφημένον Κατάλογον τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Μουσείου Αἰγίνης. Τὸ σχέδιον ὅμως τοῦτο, λόγῳ τῆς ἐν τῷ μεταξὺ ἐλεύσεως τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ Ὑπουργοῦ δὲν ἐπραγματοποιήθη τότε[3]. Τὰ σχέδια τοῦ Ἰατρίδη ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν βραδύτερον ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κ. Πιττάκη *Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα*, τελειοποιηθέντα ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου.

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

Ἡ ἔλευσις τοῦ Ὄθωνος ἐσήμανεν ἀλλαγὴν εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν μέχρι τότε ἐν Ἑλλάδι κατάστασιν καὶ ἀπὸ ἀπόψεως νέων πολιτικῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀνέκυψαν, ἀλλὰ καὶ πλείστων ὅσων διοικητικῶν. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἀντιβασιλείας ἐλήφθησαν ποικίλα μέτρα διὰ τὴν περαιτέρω ὀργάνωσιν τοῦ Κράτους, μεταξὺ δὲ τῶν κυρίων μελημάτων τῶν ἰθυνόντων, λόγῳ τῆς σημασίας τὴν ὁποίαν ἀπέδιδον εἰς τὰ ἀρχαῖα

1. Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 115 κ.ἑ., ὅπου ἀναλύεται ἐκτενῶς τὸ θέμα, ὡς καὶ ἄλλαι παρασκηνιακαὶ ἐνέργειαι τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ὀρφανοτροφείου.

2. Ἀλ. Ραγκαβῆς, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 1, Ἀθῆναι, 1894, σελ. 370. Ἐκεῖ ἀναφέρεται ὁ Ραγκαβῆς εἰς τὴν γνωριμίαν του μὲ τὸν Ἰατρίδην «μέτριον μὲν ζωγράφον, ἄκρον δὲ ζηλωτὴν τῶν προγονικῶν ἀρχαιοτήτων», ἀναγράφων ἐπίσης ὅτι αὐτὸς ἦτο ὅστις ἐξανέστησε τὸν λαὸν τῆς Αἰγίνης καὶ ἔνοπλον τὸν ἔφερε κατὰ τῶν Ἄγγλων ναυτῶν, διὰ τὸ γνωστὸν ἐπεισόδιον τῆς ἀποπείρας ἁρπαγῆς ὑπὸ τοῦ πρέσβεως Dawkins ἀγάλματος. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο μάλιστα, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζομεν ποῖον ἦτο, γράφει ὅτι τοῦ τὸ ἔδειξεν ὁ Ἰατρίδης κατατεθειμένον εἰς τὴν συλλογὴν τῆς Αἰγίνης. Προσθέτει ἀκόμη ὅτι «ὑπὸ τοῦ Ἰατρίδου συνοδευόμενος ἐπεσκέφθην καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὰ ΒΑ τῆς νήσου, οὗ ἐγνώριζον τὰ ἀνάγλυφα ἐν τῇ Γλυπτοθήκῃ τοῦ Μονάχου, καὶ ἐν βαθείᾳ κοιλάδι μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς πόλεως ἐπεσκέφθην ἄλλην ἀρχαίαν θέσιν, ὅπου εἶδον παλαιὰν ἐπιγραφὴν ἣν ἔπειτα ἐξέδωκα . . . κατ' ἀντίγραφον τοῦ Prokesch». Πρόκειται περὶ τῆς γνωστῆς ἀναθηματικῆς βάσεως εἰς τὰς Κωλιάδας νύμφας (βλ. IG IV, 6 καὶ G. Welter, Αἴγινα, Ἀθῆναι, 1962 σελ. 40, 97 καὶ εἰκ. 12.

3. Τὴν θέσιν ἀνέλαβε προσωρινῶς ὁ Σπ. Τρικούπης, διότι ὁ Ρίζος ἐστάλη νὰ παραλάβῃ τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Εὔβοιαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

μνημεῖα καὶ οἱ Βαυαροί, ἐμφορούμενοι ὑπὸ τῆς ρομαντικῆς τάσεως τῆς ἐποχῆς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, ὑπῆρξε καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον ἐπέδειξαν διὰ τὴν ρύθμισιν τῶν θεμάτων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπηρέτει, ὡς ἄμισθος πάντοτε Ἐπιστάτης τῶν ἀρχαιοτήτων, ὁ Κ. Πιττάκης, ἐνῷ ὁ Ἰατρίδης εὑρίσκετο εἰς Αἴγιναν, ὡς ἔμμισθος Ἐπιστάτης τοῦ ἐκεῖ Ἐθνικοῦ Μουσείου[1]. Ἑπομένως, κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὄθωνος, ὑπῆρχον συνολικῶς μόνον δύο ἀρχαιολογικοὶ ὑπάλληλοι εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν.

Ὁ Κ. Πιττάκης, ἡ δραστηριότης τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βίου του, ἀξιοθαύμαστος[2], εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Ἀκροπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τὴν ἐκεῖ ἐγκατάστασιν βαυαρικῆς φρουρᾶς (τὴν 20 Μαρτίου 1833), εὗρε πρόσφορον τὴν στιγμήν, διὰ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ὀνείρου μὲ τὸ ὁποῖον ἐπὶ ἔτη ἔζη: νὰ ἀνασκάψῃ δηλαδὴ τὸν Ἱερὸν Βράχον. «Εἰς τὰς Ἀθήνας ὅμως ὁ ζῆλος τῶν ἰδιωτῶν ἐπρόλαβε καὶ αὐτὴν τὴν Κυβέρνησιν, καὶ κατὰ τὰ 1833 ἤδη ἐσυστήθη εἰς τὴν πόλιν ταύτην «Φιλαρχαϊκή τις ἑταιρία» τῆς ὁποίας οἱ πενιχροὶ πόροι προσδιωρίσθησαν εἰς μικρὰς ἀνασκαφὰς πέριξ τοῦ Παρθενῶνος...», σημειοῦται ὑπὸ τοῦ Ἀλ. Ραγκαβῆ εἰς τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*[3]. Οὕτω δι' ἐράνου διενεργηθέντος ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας ταύτης, ὁ Κ. Πιττάκης συνεκέντρωσεν ὀλίγα χρήματα, δι' ὧν ἐγένετο τὸν Μάϊον μικρὰ ἀνασκαφή, ἡ ὁποία ἔφερεν εἰς φῶς ἐπιγραφὰς καὶ τρεῖς πλάκας τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος[4]. Ὡρισμένα ἐκ τῶν εὑρημάτων ἀφέθησαν εἰς τὸ ὕπαιθρον, ἐνῷ τὰ ὑπόλοιπα μετεφέρθησαν εἰς κτίσματα τουρκικὰ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς φύλαξιν. Πλὴν αὐτῆς τῆς φροντίδος, ὁ Κ. Πιττάκης συνέχιζε τὴν παλαιάν του ἀγάπην, τὴν ἀντιγραφὴν διαφόρων ἐπιγραφῶν ἀρχαίων ἐν Ἀθήναις, ὅσα δὲ μνημεῖα ἐνεπίγραφα ἢ μὴ ἦτο δυνατὸν νὰ μεταφερθοῦν, τὰ ἀπέθετεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μεγάλης Παναγίας[5], ἥτις ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἓν ἀκόμη προσωρινὸν Μουσεῖον.

Ἡ Ἀντιβασιλεία ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1833 νὰ λαμβάνῃ μέτρα πρὸς ἀναδιοργάνωσιν τῶν Ὑπουργείων διὰ τῆς συντάξεως νέων Ὀργανισμῶν αὐτῶν. Εἰς τὸ πλαίσιον τούτων τῶν ἐνεργειῶν, εἰς Διάταγμα ἀπὸ 3/15 Ἀπριλίου 1833 «περὶ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως

1. Μετὰ τὴν παῦσιν τόσον τοῦ Γρ. Κωνσταντᾶ, ὅσον καὶ τοῦ Νεοφύτου Δούκα—συνέπειαν τῆς ἐπιθεωρήσεως τοῦ Ἀλ. Ραγκαβῆ—καὶ τὸν προσωρινὸν διορισμὸν τοῦ Κυρίτση Μαργαρίτη ὡς Διευθυντοῦ τοῦ Ὀρφανοτροφείου, παρέλαβεν ὁ Ἰατρίδης, κατὰ διαταγὴν τῆς Γραμματείας τῆς Παιδείας, τὰς κλεῖδας τῆς Βιβλιοθήκης - Μουσείου.

2. Κατὰ τὸν Γ. Π. Οἰκονόμον, ἔ.ἀ. σελ. 6: «Ὁ ζῆλος καὶ ὁ πατριωτισμὸς ὑπῆρξαν τὰ κύρια γνωρίσματα τῆς ἐθνικῆς του δράσεως».

3. *Α.Ε.* 1837, σελ. 8.

4. Βλ. σχετικῶς ἐπιστολὴν Κ. Πιττάκη δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ Bullettino dell'Instituto di Roma, 1833, σελ. 89. L. Ross, E. Schaubert καὶ Chr. Hansen, Tempel der Nike Apteros, Βερολῖνον, 1839, Πρόλογος. Ἐπίσης L. Ross, Uebersicht der archäologischen Bestrebungen und Entdeckungen in Griechenland, von 1832 bis 1836, δημοσιευθὲν εἰς τὸ Intelligenzblatt τοῦ 1837, τεύχη 47-49 καὶ ἀναδημοσιευθὲν εἰς Archäologische Aufsätze τοῦ ἰδίου, Λειψία, 1855, τόμ. 1, σελ. 1 κ.έ.

5. Βλ. Ἰ. Τραυλόν, Πολεοδομικὴ ἐξέλιξις τῶν Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι, 1960, σελ. 139, 141.

Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας» περιελήφθη διάταξις ἀφορῶσα εἰς τὰς ἀρχαιότητας. Ὁρίζεται δηλαδὴ ὅτι, μεταξὺ τῶν ἁρμοδιοτήτων τοῦ Ὑπουργείου τούτου, εἶναι καὶ ἡ «προπαρασκευὴ εἰς ἀνασκαφὴν καὶ ἀνακάλυψιν τῶν ἀπολεσθέντων ἀριστουργημάτων τῶν τεχνῶν, ἡ φροντὶς περὶ τῆς διαφυλάξεως τῶν ἤδη ὑπαρχόντων καὶ ἡ ἐπαγρύπνησις εἰς τὸ νὰ μὴ ἐξάγωνται ἀπὸ τὸ κράτος»[1]. Εἰς νεώτερον Διάταγμα τῆς 26 Ἀπριλίου/8 Μαΐου τοῦ 1833 «περὶ ἁρμοδιότητος τῶν Νομαρχῶν καὶ τῆς κατὰ τὰς Νομαρχίας ὑπηρεσίας», ὁρίζεται ὅτι μεταξὺ τῶν ἄλλων του καθηκόντων, ὁ Νομάρχης ὀφείλει «νὰ φροντίζῃ περὶ ἀνευρέσεως καὶ διατηρήσεως τῶν ἀπολεσθέντων ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν ἀριστουργημάτων, ὡς καὶ νὰ ἐνεργῇ τὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἐξαγωγῆς αὐτῶν τὰ διατεταγμένα»[2].

Ἐντὸς ὀλίγου, ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἀντιβασιλείας, προφανῶς τῇ εἰσηγήσει τοῦ ἐκ τῶν μελῶν της G. Maurer, ἁρμοδίου διὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ θέματα, ἀπεφάσισε νὰ προχωρήσῃ εἰς στοιχειώδη ἔστω ὀργάνωσιν τῆς μέχρι τότε ὑποτυπώδους Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας. Οὕτω διώρισε ἕνα Ἔφορον Ἀρχαιοτήτων (Conservator) καὶ τρεῖς Ὑποεφόρους (Unterconservatoren). Διὰ τὴν πρώτην θέσιν μετεκλήθη ἐξ Ἑσπερίας, πρόσωπον ἐκτιμώμενον ὑπὸ τοῦ Maurer, ὁ Βαυαρὸς ἀρχιτέκτων Adolf Weissenburg. Οὗτος εἶχε διαμείνει ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν, τὸ δὲ ἔγγραφον τοῦ διορισμοῦ του ὥριζεν ὅτι θὰ ἦτο ὑπεύθυνος «διὰ τὴν διατήρησιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνεύρεσιν καὶ συλλογὴν τῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν τοῦ Βασιλείου»[3]. Οὗτος εἶχε δηλαδὴ δικαιοδοσίαν εἰς ὁλόκληρον τὴν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν. Ἐντὸς ὀλίγου[4] ἐτοποθετήθησαν καὶ οἱ τρεῖς Ὑποέφοροι: ὁ Πιττάκης, Ὑποέφορος διὰ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, μὲ ἕδραν τὰς Ἀθήνας, ὁ Ἰωάννης Κοκκώνης, ἐκπαιδευτικός, ὡς Ὑποέφορος τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, μὲ ἕδραν τὴν Σῦρον, εἰς δὲ τὸν Γερμανὸν φιλόλογον Ludwig Ross[5] ἀνετέθη ἡ Ὑποεφορία τῆς Πελοποννήσου μὲ ἕδραν τὸ Ναύπλιον, τὴν πρωτεύουσαν τότε τῆς Ἑλλάδος, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη, ἐγκαταλείψας τὰς Ἀθήνας. Ὁ Ἰατρίδης ἐξηκολούθησε νὰ παραμένῃ εἰς τὴν Αἴγιναν ὡς Ἐπιστάτης τοῦ ἐκεῖ Μουσείου. Ὁ κυρίως ὑπεύθυνος διὰ τὰ ἀρχαιολογικὰ θέματα εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ἦτο ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου πάλιν ὁ ἄλλοτε α΄ πάρεδρος ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως Ἀλ. Ραγκαβῆς, ὅστις, μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ Σχινᾶ ὡς ὑπουργοῦ, ἐπανέκτησε τὴν προτέραν του θέσιν, ὀνομασθεὶς «ὑπουργικὸς σύμβουλος».

1. Φ.Ε.Κ. 14 τῆς 13/25 Ἀπριλίου 1833, ἄρθρον Β΄. Τότε, καὶ διὰ διάστημα ἓξ μηνῶν μόνον, ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς, παραχωρήσας τὴν θέσιν του ὡς α΄ παρέδρου τῆς Ἐκπαιδεύσεως εἰς τὸν Κ. Σχινᾶν, ἀνέλαβε τὴν θέσιν τοῦ ἐπὶ τῆς Διεκπεραιώσεως Γραμματείας τοῦ Ὑπουργείου Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως (βλ. Ἀλ. Ραγκαβῆν, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 1, σελ. 372-373).

2. Φ.Ε.Κ. 17 τῆς 4/16 Μαΐου 1833, ἄρθρον 12, παράγρ. 26.

3. Φ.Ε.Κ. 25 τῆς 21 Αὐγούστου /2 Σεπτεμβρίου 1833, ὅπου δημοσιεύεται βασιλικὴ ἀπόφασις τῆς 27 Μαΐου/8 Ἰουνίου 1833.

4. Βασιλικὴ ἀπόφασις τῆς 10/22 Αὐγούστου 1833.

5. Οὗτος ἀπὸ τοῦ 1832 εὑρίσκετο εἰς τὴν Ἑλλάδα, περιηγηθεὶς πολλοὺς χώρους. Ἡ Ἀντιβασιλεία ἔβλεπε μὲ εὐνοϊκὸν ὄμμα τὸν διορισμόν του εἰς ἀρχαιολογικὴν θέσιν, τοῦ εἶχε ὅθεν κάμει καὶ σχετικὴν πρότασιν, πρὶν ἀκόμη νομοθετηθοῦν τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ὑπηρεσίαν.

Ἐκ τῶν ἐξ αὐτῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἀνέλαβον τὴν διάσωσιν καὶ περισυλλογὴν τῶν ἀρχαίων, διὰ μὲν τὸν Ἰατρίδην ὀλίγα εἶναι γνωστά : π.χ. τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1833 ἐζητήθη παρὰ τοῦ τότε προσωρινοῦ Γραμματέως τῆς Παιδείας Σπ. Τρικούπη ὑπὸ τοῦ Κυρίτση Μαργαρίτη καὶ τοῦ Ἰατρίδη, νὰ ἐγκρίνῃ πίστωσιν, διὰ τὴν πραγματοποίησιν ὡρισμένων ἀλλαγῶν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Βιβλιοθήκης, ὅπου ἐστεγάζετο ἀκόμη τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον Αἰγίνης, ὥστε νὰ τακτοποιηθοῦν τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ ἔργα τῆς μικροτεχνίας τῆς ἐκεῖ ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς. Ὁ ὑπουργὸς δὲν ἐνέκρινε τὴν πίστωσιν ἀπαντήσας ὅτι «τὰ ἔξοδα διὰ τὴν εἰς μουσεῖον μεταποίησιν τοῦ προβαλλομένου δωματίου δὲν μᾶς φαίνονται χορηγητέα, καθότι τὸ Μουσεῖον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραμείνῃ διὰ πάντα εἰς τὴν Αἴγιναν»[1]. Ἴσως συνέχιζεν ὁ Ἰατρίδης τότε νὰ σχεδιάζῃ τὰ ἐν τῷ Μουσείῳ ἀρχαῖα, συμπληρώσας καὶ τὰ προηγουμένως ὑπ' αὐτοῦ ἐκτελεσθέντα σχέδια—τὰ σταλέντα κατόπιν τόσων ἐνεργειῶν εἰς τὴν Γραμματείαν τῆς Παιδείας—καὶ παραληφθέντα ἐκ νέου ὑπ' αὐτοῦ, τῇ αἰτήσει του καὶ πάλιν, πρὸς τελειοποίησιν.

Τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ὁ νέος Ὑπουργὸς Κ. Σχινᾶς ἔκαμε ἀναδιάρθρωσιν τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ὀρφανοτροφείου. Εἰς τὰ πλαίσια αὐτῆς, διωρίσθη ὁ Ἰατρίδης καὶ ὡς διδάσκαλος τῆς Ἰχνογραφίας, μὲ ἐπιμίσθιον 40 δραχμῶν μηνιαίως[2]. Μέχρις ἐκεῖ τὰ πράγματα ἔβαινον καλῶς· ὁ Ἰατρίδης ἀνελάμβανεν ἐπιτέλους ἐργασίαν σχετικὴν πρὸς τὰς σπουδάς του. Ἀπίθανος εἶναι ἡ συνέχεια. Ὁ νέος Διευθυντὴς τοῦ Ὀρφανοτροφείου Γ. Καραμάνος, θελήσας νὰ πλουτίσῃ τὸ ἐν τῷ δημοσίῳ τούτῳ Καταστήματι πρόγραμμα τῶν διδασκομένων μαθημάτων, τὸ ὁποῖον καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον πρὸς ἔγκρισιν, ἔκαμε τὴν παράδοξον πρότασιν νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν Ἰατρίδην νὰ ἀναλάβῃ καὶ τὴν διδασκαλίαν «τῶν ἀρχῶν τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀρχαιολογίας». Τὸ ἀκόμη παραδοξότερον εἶναι ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον, ἐνῷ δὲν ἐνέκρινε ὁλόκληρον τὸ ὑποβληθὲν αὐτῷ νέον πρόγραμμα μαθημάτων, δι' ἐγγράφου του πρὸς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ὀρφανοτροφείου ἐγνώρισεν, ὅτι ἀνέθεσεν εἰς τὸν Ἰατρίδην νὰ διδάσκῃ τὸ μάθημα «τῶν ἀρχῶν τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀρχαιολογίας ἢ ἄλλο τοιοῦτον, καθ' ὅσον ἀπὸ τοῦτο δὲν ἤθελεν ἀπασχολεῖται εἰς τὰς λοιπὰς ἐργασίας του»[3].

1. Βλ. ἔγγραφον 1157 ἀπὸ 2 Σεπτεμβρίου 1833 εἰς τὸ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ καὶ ἐν τῷ Τμήματι χειρογράφων κείμενον Ἀρχεῖον τοῦ Ὀρφανοτροφείου Αἰγίνης, ὑπ' ἀριθ. 275.

2. Ἔγγραφα Γραμματείας Παιδείας ἀριθ. 1706 ἀπὸ 16.11.1833 καὶ 1994 ἀπὸ 29.12.1833 εἰς τὸ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ Ἀρχεῖον τοῦ Ὀρφανοτροφείου Αἰγίνης. Τὸ μάθημα τῆς Ἰχνογραφίας ἐθεωρεῖτο σπουδαιότατον, καὶ πολὺ ὀρθῶς, διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας, πρῶτος δὲ ἀποδώσας σημασίαν εἰς αὐτό, φροντίσας καὶ διὰ τὸν διορισμὸν εἰδικοῦ διδασκάλου, ἦτο ὁ Ἀ. Μουστοξύδης.

3. Ἔγγραφον ὑπ' ἀριθ. 2014 ἀπὸ 2 Ἰανουαρίου 1834, εἰς Ἐθν. Βιβλιοθήκην, ἔ.ἀ. ἀριθ. 2291. Φράσις περιεχομένη εἰς ἕτερον ἔγγραφον τοῦ Ὑπουργοῦ Κ. Σχινᾶ, πρὸς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ὀρφανοτροφείου τῆς Αἰγίνης ἀναφέρουσα: «Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἔφορος τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου (ἐνν. ὁ Ἰατρίδης) ἐπεφορτίσθη ἀρτίως παρὰ τῆς Κυβερνήσεως μὲ σπουδαίας ἐργασίας. . . δὲν θέλετε τὸν ἀπασχολῇ εἰς τὰς λοιπὰς (ἐργασίας), διὰ νὰ ἔχῃ τὸν καιρόν του ἐλεύθερον καὶ νὰ ἐξοδεύῃ αὐτὸν εἰς τὰ λοιπὰ χρέη του, ὡς διετάχθη». (Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, Τμῆμα Χειρογράφων, Φάκελλος Ὀρφανοτροφείου, ἔγγραφον 2440 ἀπὸ 15.2.1834. Αὐτόθι ἀριθ. 689), ὡδήγησε τὸν Γ. Φαρμακίδην (ἔ.ἀ. σελ. 140) νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἡ «σπουδαία» ἀρχαιολογικὴ ἐργασία ποὺ εἶχε ἀνατεθῇ εἰς τὸν Ἰατρίδην ἦτο ἴσως ἡ κατάρτισις τῆς Συλλογῆς τοῦ Μουσείου Θηβῶν. Τοῦτο ὅμως δὲν εὐσταθεῖ, διότι θὰ ἔπρεπε, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, νὰ ἀπουσιάσῃ ὁ ζωγράφος

Ὁ Ἰατρίδης παρέμεινεν εἰς τὴν Αἴγιναν μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1834, ὁπότε ἡ Γραμματεία τῆς Παιδείας, τὸν διέταξε νὰ κλείσῃ τὸ Μουσεῖον, νὰ παραδώσῃ τὰς κλεῖδας του εἰς τὸν διοικητὴν τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Ἀθήνας[1]. Ἡ παράδοσις ἐγένετο διὰ πρωτοκόλλου εἰς διπλοῦν, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν ὑπῆρχεν, ὅτε τὸ ἀνεζήτησε, μετά τινας δεκαετίας ὁ Π. Καββαδίας[2].

Ὁ Adolf Weissenburg κατεῖχεν, ἔχων ὡς ἕδραν του τὸ Ναύπλιον, τὴν θέσιν τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου ἐπὶ δεκαπέντε μῆνας, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ παρουσιάσῃ ἀρχαιολογικὴν δραστηριότητα. Ἡ σύντομος διέλευσίς του ἐκ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος ἔχει συνυφανθῆ μὲ σημαντικὸν ἑλληνικὸν νόμον τὸν ρυθμίσαντα τὰ ἀρχαιολογικὰ θέματα, ὅστις καὶ ἴσχυσεν, λόγῳ τῆς σπουδαιότητος καὶ τῆς προβλεπτικότητός του, ἕως τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος[3]. Ὁ νόμος οὗτος, καταρτισθεὶς ἐν συνεργασίᾳ ὑπὸ τοῦ Maurer καὶ τοῦ Weissenburg, εἶναι ὁ γνωστὸς «περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν συλλογῶν, περὶ ἀνακαλύψεως καὶ διατηρήσεως τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν». Δι' αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Παν. Ζέπου, «ὠργανώθη διὰ πρώτην φορὰν ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία τοῦ κράτους καὶ ἐρρυθμίσθησαν ἐν λεπτομερείᾳ πάντα τὰ συναφῆ πρὸς τὰς ἀρχαιότητας ζητήματα ὡς πρὸς τὸ τί θὰ ἀπετέλει ἰδιοκτησίαν τοῦ Κράτους καὶ τί ἰδιοκτησίαν τῶν ἰδιωτῶν»[4]. Πρότυπον τούτου διὰ τὰ ἀρχαιολογικὰ θέματα, ὑπῆρξεν ἡ σχετικὴ νομοθεσία, ἡ ἰσχύουσα τότε εἰς Ρώμην[5]. Προεβλέπετο δι' αὐτοῦ ἡ ἵδρυσις πολιτιστικῶν δημοσίων Καταστημάτων, ὡς Βιβλιοθήκης, Πινακοθήκης, Ἀστεροσκοπείου, ἀμφιθεάτρου ἀνατομίας, «ταμείων» (μουσείων) φυσικῆς ἱστορίας, νομισματικοῦ, χειρουργικοῦ κ.ἄ. Βεβαίως, μεταξὺ αὐτῶν περιελαμβάνετο καὶ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον. Ἅπαντα αὐτὰ τὰ Καταστήματα, ἐπιχορηγούμενα ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου, θὰ ἱδρύοντο σταδιακῶς εἰς ὅλας τὰς πρωτευούσας νομῶν καὶ ἐπαρχιῶν, «ἢ καὶ εἰς ἕκαστον δῆμον ἀκόμη», θὰ ἐτέλουν δὲ ταῦτα ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἑνὸς Γενικοῦ Ἐφόρου ἑδρεύοντος ἐν Ἀθήναις, ἐνῷ τῶν ἐπαρχιακῶν θὰ προΐσταντο ἄμισθοι Ἔφοροι. Οἱ ἤδη ὑπάρχοντες ἐν τῇ Ὑπηρεσίᾳ τρεῖς Ὑποέφοροι, θὰ διετήρουν τὰς θέσεις των.

Ὁ νόμος ἐρρύθμιζεν ἀκόμη τὰ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν εὑρεθησομένων εἰς τὸ μέλλον

ἀπὸ τὴν Αἴγιναν ἐπὶ μακρὸν διάστημα. Ὡς «τὰ λοιπὰ χρέη» θὰ πρέπει νὰ νοηθῇ ἡ σύνταξις τοῦ παρὰ τοῦ Ὑπουργείου ἀναμενομένου καταλόγου τῶν ἀρχαίων, ἡ συμπλήρωσις τῶν σχεδιογραφημάτων, ὡς καὶ ἄλλαι ἀρχαιολογικαὶ ἀπασχολήσεις τοῦ Ἐπιστάτου εἰς τὴν Αἴγιναν.

1. Ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1834 ἔγινε ἀμοιβαία μεταφορὰ τοῦ Κεντρικοῦ Στρατιωτικοῦ Σχολείου —ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου εἶχε ὀνομασθῆ «Στρατιωτικὴ Σχολὴ τῶν Εὐελπίδων»— μὲ τὸ Ὀρφανοτροφεῖον, τὸ ὁποῖον οὕτω μετεφέρθη εἰς Ναύπλιον. Τὰ ἀρχαῖα τοῦ Μουσείου Αἰγίνης, ὅμως, μετεφέρθησαν μετὰ τριετίαν εἰς τὰς Ἀθήνας.

2. Π. Καββαδία, Γλυπτὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, Κατάλογος Περιγραφικός, Ἀθῆναι 1890-1892, Πρόλογος.

3. Κατηργήθη διὰ τοῦ νόμου ΒΧΜΣΤ' τῆς 24 Ἰουνίου 1899 «περὶ Ἀρχαιοτήτων» γενομένου ὑπὸ τοῦ Π. Καββαδία.

4. Νόμος ἀπὸ 10/22 Μαΐου 1834, ἄρθρα 114. Βλ. σχετικῶς τὴν λίαν διαφωτιστικὴν ἐπὶ τοῦ θέματος μελέτην τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Παν. Ζέπου, Ζητήματα ἀπὸ τὴν ἰσχύουσαν Νομοθεσίαν περὶ Ἀρχαιοτήτων, εἰς *Χαριστήριον* εἰς Ἀ. Ὀρλάνδον, τόμ. Γ', σελ. 198 κ.ἑ.

5. G. Maurer, Das griechische Volk in öffentlicher, kirchlicher und privatrechtlicher Beziehung, Χαϊδελβέργη, 1835, τόμ. 2, σελ. 233-234. Βλ. Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 140-141 καὶ σημ. 21-23.

ἀρχαίων, τὴν διαδικασίαν τῶν ἀνασκαφῶν, κ.ἄ. λεπτομερείας οὐχὶ διαφόρους τῶν σημερινῶν. Οἱ ἰδιῶται ἠδύναντο νὰ κρατήσουν εἰς τὴν κατοχήν των τὸ ἥμισυ τῶν ἀνευρισκομένων εἰς τὰ κτήματά των ἀρχαίων, ἢ ἠδύναντο νὰ πωλήσουν ἀρχαιότητας, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι δὲν ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν ἀπόκτησίν των τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖον ὡρίζετο νὰ ἔχῃ προτεραιότητα ὡς ἀγοραστής. Ἐὰν ἐπωλοῦντο εἰς ἄλλους ἰδιώτας, τὸ Δημόσιον ἐδικαιοῦτο ἀφ' ἑνὸς τοῦ ἡμίσεος τῆς ἀξίας των, ἔπρεπε δὲ νὰ εἰδοποιῆται περὶ τῆς ἀγορᾶς των ὑπὸ ἑτέρων ἰδιωτῶν, διὰ νὰ γνωρίζῃ ποῦ ἀκριβῶς εὑρίσκονται, ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Τὰ ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἢ ἐντὸς λιμνῶν ἢ ποταμῶν, ὡς καὶ τὰ εἰς δημοσίας γαίας ἀνευρισκόμενα ἀρχαῖα ὡρίζετο ὅτι θὰ ἦσαν ἰδιοκτησία τοῦ Κράτους. Τέλος, ἐνομιμοποιήθη ἡ κατοχὴ ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι δὲν θὰ ἐξήγοντο τὰ εἰς αὐτὰς περιλαμβανόμενα ἀρχαῖα, θὰ ἐδηλοῦντο οἱ διαδοχικοί των κύριοι εἰς περίπτωσιν πωλήσεως καὶ θὰ παρεδίδετο κατάλογος ἑκάστης συλλογῆς εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ὑπηρεσίαν. Ἐμπόριον ἀρχαιοτήτων ἦτο δυνατὸν νὰ γίνεται ἢ καὶ νὰ ἐξάγωνται ἀρχαῖα ἐκ τῆς ἐπικρατείας μόνον κατόπιν χορηγήσεως ἀδείας ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου. Ἡ μελέτη τοῦ Νόμου τούτου καταδεικνύει ἀπολύτως τὴν ἀξίαν τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀ. Μουστοξύδη ὑποβληθέντος «Σχεδίου Ψηφίσματος» (βλ. ἀνωτέρω σελ. ογ´), διότι πολλαὶ ἐκ τῶν κυρίων διατάξεων τοῦ «περὶ ἐπιστημονικῶν συλλογῶν κλπ.» νόμου, περιείχοντο εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Μουστοξύδη.

Ἐγένετο σκέψις ὑπὸ τοῦ Maurer νὰ ἐκδώσῃ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία Ὁδηγοὺς διὰ τοὺς ἐπισκεπτομένους τὴν Ἑλλάδα ξένους, μὲ περιγραφὴν τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων, ἀναγραφὴν δρομολογίων κλπ. Οἱ Ὁδηγοὶ θὰ περιελάμβανον καὶ λιθογραφικὰ ἀπεικονίσματα τῶν ἀξιοθεάτων μνημείων καὶ χώρων[1]. Μὲ πικρίαν γράφει ὁ Maurer[2]: «καὶ τὰ σχέδια αὐτά, ὅπως καὶ μερικὰ ἄλλα πλάσματα τῆς φαντασίας μου, ἔμειναν ἀπραγματοποίητα, ὕστερα ἀπὸ τὴν 31 Ἰουλίου 1834». Ἡ 31 Ἰουλίου 1834 εἶναι ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐκοινοποιήθη εἰς τὸν Maurer καὶ τὸν Abel ἡ παῦσις των, ἀποτέλεσμα τῆς μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἀντιβασιλείας ὑποβοσκούσης ἀπό τινος χρόνου διαμάχης, εἰς ἣν ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον καὶ ὁ «ξένος» παράγων. Ἡ πτῶσις τοῦ Maurer συμπαρέσυρε, ἐντὸς ὀλίγου, καὶ τὸν Weissenburg, ἀλλὰ καὶ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλπ. Κ. Σχινᾶν, λόγῳ τοῦ γνωστοῦ μεταξύ των φιλικοῦ συνδέσμου. Εἰς τὴν θέσιν τοῦ Maurer, ὁ Λουδοβῖκος τῆς Βαυαρίας διώρισε τὸν von Kobell· ἡ θέσις τοῦ Abel ἔμεινε κενὴ καὶ οὕτω ὁ von Kobell, ὁ Heideck καὶ ὁ Armansperg —πανίσχυρος ἦτο ὁ τελευταῖος— παρέμειναν ὡς μέλη τῆς Ἀντιβασιλείας[3].

1. Ὡς πρότυπον ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ Maurer λιθογραφημένον ἀρχαιολογικὸν Ὁδοιπορικὸν τῆς Πελοποννήσου ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχαιολόγου Peter Forchhammer ἀνωνύμως (Itinerarium durch den Peloponnes, gedruckt in der lithographischen Anstalt der Regentschaft, in Stein graviert von A. Forster, Inspector. Nauplia, 1833). Ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματά του, τόμ. 2, σελ. 184, ἀναφέρει μὴ ἐνθυμούμενος πλέον τὰ γεγονότα καὶ προφανῶς κάμνων σύγχυσιν, λόγῳ τῆς παρελεύσεως πολλῶν ἐτῶν ἀπὸ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἱστορουμένων, ὅτι ὁ Forchhammer ἦτο ὁ ἐπίσημος ἀρχαιολόγος, «ὅστις εἶχε προηγηθῆ τοῦ Ross ὡς ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Ἑλλάδι», ἐννοῶν ἀσφαλῶς τὸν A. Weissenburg.

2. Εἰς τὸ προμνημονευθὲν βιβλίον του Das griechische Volk, τόμ. 2, σελ. 234.

3. Ἀλ. Ραγκαβῆς, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 1, σελ. 383 κ.ἑ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀφίχθη εἰς Ναύπλιον δι' ὀλίγας ἡμέρας ὁ ἀρχιτέκτων Leo Klenze, μυστικοσύμβουλος καὶ ἀρχιτέκτων τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου, μὲ φανερὰν ἀποστολὴν νὰ ρυθμίσῃ τὰ ἄλυτα προβλήματα ἅτινα εἶχον ἀναφυῆ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ πολεοδομικοῦ σχεδίου τῶν Ἀθηνῶν τῶν Κλεάνθους καὶ Schaubert [1]. Σημειωτέον ὅτι ἅπασαι αἱ παρατηρήσεις τοῦ Klenze δὲν ἐφηρμόσθησαν, οὔτε καὶ ὡρισμέναι προτάσεις του [2]. Τότε ἐρρίφθη ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχιτέκτονος καὶ ἡ ἰδέα ἀναστηλώσεως τοῦ Παρθενῶνος, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ ἔπαυε νὰ χρησιμοποιῆται ἡ Ἀκρόπολις ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν ὡς φρούριον καὶ θὰ ἐχαρακτηρίζετο ὁλόκληρος ὁ λόφος ὡς ἀρχαιολογικὸς χῶρος [3]. Κατὰ συμβουλὴν τοῦ Klenze, ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Κ. Σχινᾶς ἐζήτησε νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις, νὰ μείνῃ δὲ ἐκεῖ μόνον μία φρουρά. Εἰς σχετικὸν ἔγγραφόν του περιγράφεται ἡ βεβήλωσις τῶν μνημείων ὑπὸ τῶν Βαυαρῶν στρατιωτῶν, ἡ ὕπαρξις ἀσβεστοκαμίνου πλησίον τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἡ σώρευσις πλήθους ἀχύρου ἐγκυμονοῦντος κίνδυνον πυρκαϊᾶς [4]. Ὁ Klenze προέτεινε εἰς τὴν Ἀντιβασιλείαν, νὰ διορισθοῦν ὡς φύλακες ἀνάπηροι τοῦ πολέμου εἰς δώδεκα χώρους· μόνον ὅμως εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἐγένετο τότε ἡ τοποθέτησις φυλάκων. Ἐπίσης, ἔστειλεν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὸ Ναύπλιον προϋπολογισμὸν τῆς δαπάνης ἀναστηλώσεως (τὸ δι' αὐτὴν προβλεπόμενον ποσὸν ἀνήρχετο εἰς 72.000 δρχ.), ἥτις θὰ ἔδει νὰ ἀπορροφηθῇ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1834 - 1837. Μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ Ὄθωνος (1 Ἰουνίου 1835) ἀπεφασίσθη νὰ δαπανηθοῦν 25.000 δρχ. Ὁ Klenze εὐνοῶν, ὡς ἦτο ἑπόμενον, τὸν L. Ross, εἰσηγήθη εἰς τὴν Ἀντιβασιλείαν, (γενομένης δὲ δεκτῆς τῆς προτάσεώς του, ἐξεδόθη διάταγμα) τὴν ἀνάθεσιν εἰς τὸν νεα-

1. Βλ. Κ. Μπίρην, Τὰ πρῶτα σχέδια τῶν Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι, 1933, σ. 6 - 13. Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ ὑπόμνημα Κλεάνθους καὶ Schaubert, Ἀθηναϊκαὶ μελέται, Α', Ἀθῆναι, 1938, σελ. 10 - 20 καὶ H. Russack, Deutsche bauen in Athen, Βερολῖνον, 1942, σελ. 177 - 182. Βλ. τέλος Ἰ. Τραυλόν, Πολεοδομικὴ ἐξέλιξις τῶν Ἀθηνῶν, Ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰ., Ἀθῆναι, 1960, σελ. 236 κ.ἑ., ὅπου πλήρης ἔκθεσις τοῦ θέματος τοῦ πρώτου πολεοδομικοῦ σχεδίου τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν περιπετειῶν του. Ἐκεῖ σημειοῦται, μεταξὺ ἄλλων, ἡ ὀρθοτάτη ἄποψις τοῦ συγγραφέως τοῦ βιβλίου ὅτι ὁ Ἀθηναῖος Κυριακὸς Πιττάκης, ὁ πρῶτος Ἕλλην ἀρχαιολόγος, θὰ κατετόπισε καὶ θὰ ἐβοήθησε εἰς τὸ δυσχερὲς ἔργον των, ὡς ἔμπειρος καὶ βαθὺς γνώστης τῆς ἱστορίας καὶ τῶν μνημείων τῶν Ἀθηνῶν, τοὺς δύο ἀρχιτέκτονας.

2. Ὁ Klenze εἶχε προτείνει τὴν κατασκευὴν τοῦ βασιλικοῦ ἀνακτόρου εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Κεραμεικοῦ, εἰς τὰ ὑψώματα τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου. Βλ. L. Klenze, Plan der Neu Stadt Athen, Μόναχον, 1834 καὶ Ἰ. Τραυλόν, ἔ.ἀ. σελ. 240 - 241. Εἰς τὸ νεώτερον σχέδιόν του, ὁ Klenze εἶχεν ἐπίσης περιορίσει τὸν ὑπὸ τῶν Κλεάνθους καὶ Schaubert προβλεφθέντα ἐλεύθερον χῶρον πέριξ τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τὴν διενέργειαν ἀνασκαφῶν. Δὲν κατέστη δυνατὸν ὅμως οὔτε ὁ νέος περιωρισμένος χῶρος νὰ ἀφεθῇ ἐλεύθερος, λόγῳ ἀδυναμίας τοῦ κράτους νὰ ἀποζημιώσῃ τοὺς ἰδιοκτήτας. Οὕτω ἤρχισε καὶ εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ἡ ἀνοικοδόμησις. Βλ. Ἰ. Τραυλόν, ἔ.ἀ. σελ. 251 - 252 καὶ 254 - 255.

3. L. Klenze, Aphoristische Bemerkungen gesammelt auf seiner Reise nach Griechenland, Βερολῖνον, 1838, σελ. 303 - 304, καὶ 727 - 729 Beilage VII. Βλ. καὶ Π. Καββαδίαν - Καβεράου, Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως, Ἀθῆναι, 1907, σελ. 3 - 7, ὡς καὶ H. Russack, ἔ.ἀ. σελ. 63 - 66. Βλ. καὶ Ἰ. Τραυλόν, ἔ.ἀ. σελ. 253 κ.ἑ. Ὁ Klenze ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν θεώρησιν τοῦ πολεοδομικοῦ σχεδίου τοῦ Πειραιῶς, ἐκπονηθέντος ὑπὸ τοῦ Κλεάνθους καὶ Schaubert, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπέφερεν ἐλαφρὰς τροποποιήσεις.

4. Τῆς 2/14 Αὐγούστου 1834.

ρὸν Ὑποέφορον Πελοποννήσου τῆς ἐπιστασίας διὰ τὰς ἐν Ἀκροπόλει ἐργασίας[1]. Τὸ τεχνικὸν μέρος αὐτῶν θὰ ἐτέλει ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῶν ἀρχιτεκτόνων Κλεάνθους καὶ Schaubert. Συγχρόνως, διετάχθη ὁ Βαυαρὸς λοχαγὸς τοῦ Μηχανικοῦ Spiess νὰ προσφέρῃ πᾶσαν βοήθειαν διαθέτων τοὺς στρατιώτας του καὶ ἐργαλεῖα τῆς μονάδος του[2]. Ἐπειδὴ εἰς τὰς 10 Σεπτεμβρίου ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ ὁ βασιλεὺς Ὄθων δι' ἐπίσκεψιν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἤρχισαν πυρετωδῶς αἱ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐργασίαι[3]. Κατ' ἀρχὴν ἐκρημνίσθησαν ἐν μέρει οἱ Βενετικοὶ καὶ Τουρκικοὶ προμαχῶνες — οἱ φράσσοντες τοὺς κίονας τῶν Προπυλαίων —, διὰ τὴν δημιουργίαν διόδου. Κατόπιν, ἐγένετο καθαρισμὸς τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ Παρθενῶνος. Εἷς ἐκ τῶν σπονδύλων τῶν κιόνων της ἐτοποθετήθη εἰς τροχαλίας, διὰ νὰ ἀναρτηθῇ συμβολικῶς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ὁπότε τὰ πάντα εἶχον στολισθῇ καὶ πλῆθος κόσμου, ὡς καὶ ἐπίσημοι, ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Βράχου. Τὴν συγκίνησιν τοῦ Klenze, τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς 10 Σεπτεμβρίου 1834, ἀποδίδει ἡ ἰδία του ἡ ἀφήγησις: «Δύο στιγμὰς θὰ ἐνθυμοῦμαι μὲ πραγματικὴν συγκίνησιν καὶ ὑπερηφάνειαν εἰς τὸν βίον μου, βίον οὐχὶ πτωχὸν εἰς δρᾶσιν καὶ ἀναγνώρισιν: τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἀνηρτήθη ὁ πρῶτος σπόνδυλος - σύμβολον τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ ὡραιοτέρου μνημείου τοῦ κόσμου, καὶ τὴν στιγμὴν καθ' ἥν, διὰ τῆς θεμελιώσεως τῆς Βαλχάλλας, εἶχον καὶ ἐγὼ τὴν τύχην νὰ ἔλθω εἰς ἅμιλλαν πρὸς τὸν δημιουργὸν τοῦ Παρθενῶνος»[4].

Διὰ τῶν ἀπὸ 9/21 καὶ 15/27 Σεπτεμβρίου διαταγμάτων τοῦ 1834[5] ἐπαύθη ὁ Weissenburg, «ὡς περιττῆς καταστάσης πρὸς τὸ παρὸν τῆς θέσεως ταύτης», ὡς καὶ ὁ Ἰ. Κοκκώνης[6], ὁ δὲ L. Ross διωρίσθη Ἔφορος ἀρχαιοτήτων μὲ ἐτήσιον μισθὸν

1. Εὐθ. Καστόρχης, ἔ.ἀ. σελ. 16.

2. Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 146-147 κ.ἑ.

3. Ὁ Ross ὤφειλεν ἐπίσης, καὶ ὡς μέλος ἐπιτροπῆς συσταθείσης ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, νὰ παρακολουθῇ τὴν ἐκπόνησιν τοῦ σχεδίου τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν ἐξεύρεσιν τῶν καταλλήλων κτηρίων πρὸς στέγασιν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, αἵτινες θὰ ἐγκαθίσταντο εἰς τὴν νέαν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους.

4. L. Klenze, Aphoristische Bemerkungen, σελ. 387 καὶ Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 148, ὅπου δίδεται ἀναλυτικὴ περιγραφὴ τῆς τελετῆς.

5. Φ.Ε.Κ. 36 τῆς 28 Σεπτεμβρίου 1834.

6. Ὁ Ἰ. Κοκκώνης (1796 - 1864) ἦτο ἐκπαιδευτικός. Διωρίσθη τὸ 1829 ὑπὸ τοῦ Ἰ. Καποδίστρια ὡς μέλος τῆς «ἐπὶ τῆς προπαιδείας ἐπιτροπῆς» μετὰ τοῦ Γάλλου λοχαγοῦ τῶν ἐπιτελῶν Κ. Dutrône, καὶ τοῦ διδασκάλου τῆς Ἀλληλοδιδακτικῆς Νεοφύτου Νικητοπούλου (βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 111, ἀριθ. ἐγγράφου 85), ὑπηρέτησε δὲ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Αἴγιναν, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ταύτην (βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 173, ἀριθ. ἐγγράφου 144). Κατὰ τὸ σύντομον διάστημα τῆς θητείας του, ὡς Ὑποέφορος Κυκλάδων, ἠσχολήθη μετὰ μεγίστου ζήλου εἰς τὴν περισυλλογὴν τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Σύρου, ὅπου φαίνεται νὰ ἦτο ἡ ἕδρα του. Συνεκέντρωσε τὰ διασκορπισμένα τῇδε κἀκεῖσε ἀρχαῖα — κυρίως ἐπιγραφὰς καὶ «μαρμαρόγλυπτα» εἰς τὴν Ἑρμούπολιν, γενόμενος ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἐκεῖ σημερινῆς Συλλογῆς. Μετὰ τὴν παῦσιν του ὡς Ὑποεφόρου, πρέπει νὰ ὑπηρέτει εἰς τὸ ἐν Ἑρμουπόλει σχολεῖον, ἐξακολουθῶν ἐκ παραλλήλου τὴν περὶ τὰς ἀρχαιότητας ἀπασχόλησίν του, ὡς προκύπτει ἐκ τριῶν ἐγγράφων του ἀναφορῶν ἀπὸ 5 Ἰουνίου 1835 ὑπ' ἀριθ. 116 (ἀριθ. Διεκπ. 46), ἀπὸ 10 Ἰουνίου ὑπ' ἀριθ. 117 (ἀριθ. Διεκπ. 47), καὶ 11 Ἰουλίου τοῦ ἰδίου ἔτους, πρὸς τὴν Γενικὴν Ἐφορείαν Ἀρχαιοτήτων ἐν Ἀθήναις. Τὰ τρία ἀνωτέρω ἔγγραφα ἀπόκεινται νῦν εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Μουσείου τῆς Μυκόνου, ἀποτελοῦν δὲ ἀπαντήσεις εἰς ἔγγραφον πρὸς αὐτὸν διαταγὴν τοῦ L. Ross, ὑπ' ἀριθ. 222 (ἀριθ. Διεκπ. 87) ἀπὸ 26 Μαΐου 1835, νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν μετακόμισιν ἐκ Σύρου πρὸς Ἀθήνας δύο ἀγαλμάτων, τὰ ὁποῖα, ὡς πιστεύουν οἱ συντάκται τοῦ παρόντος Εὑρετηρίου πρέπει νὰ ἦσαν ὁ Ἑρμῆς τῆς Ἄνδρου (ἀριθ. Ἐθν. Μουσείου 218) καὶ

3.000 δρχ., μὲ γενικὴν δικαιοδοσίαν καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον[1], ὅπου δὲν διωρίσθη ἀντικαταστάτης του, ὡς καὶ εἰς τὰς Νήσους — μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ Κοκκώνη— οὕτω δέ, κατὰ τὸ διάταγμα, «ὀλιγοστεύουν τὰ ἔξοδα τῆς μισθοδοσίας τῶν ἀρχαιολόγων κατὰ δραχμὰς 5.200 κατ' ἔτος». Ἡ ἕδρα τῆς Γενικῆς Ἐφορείας Ἀρχαιοτήτων μετεφέρθη, ἐφ' ὅσον τὸ Ναύπλιον δὲν ἦτο πλέον πρωτεύουσα, εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ Ἀθ. Ἰατρίδης, διετάχθη, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1834, νὰ ἔλθῃ καὶ αὐτὸς εἰς Ἀθήνας, ὁ δὲ Κ. Πιττάκης, ὡς καὶ ὁ Ἰατρίδης ἀναφέρονται ἔκτοτε ὡς «συνεργάται», «συνεργοὶ» ἢ «συμβοηθοὶ» τοῦ Ἐφόρου. Ἑπομένως ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ Ross, καὶ δύο αὐτοσχεδίων ἀρχαιολόγων, ἀφωσιωμένων ὅμως ἀπέραντα εἰς τὸ ἔργον των, τοῦ Κ. Πιττάκη καὶ τοῦ Ἀθ. Ἰατρίδη.

Μετὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ L. Ross ὡς Ἐφόρου, ἡ ὑπηρεσιακὴ αὐτοτέλεια τοῦ Πιττάκη, ὅπως καὶ τοῦ Ἰατρίδη, ἔληξεν. Ἀσφαλῶς, ὅμως, καὶ εἰς τῶν δύο αὐτῶν ἀρχαιολογικῶν ὑπαλλήλων τὴν ψυχὴν θὰ ἐδημιουργήθη παράπονον ὅτι περιέπιπτον εἰς τελείως δευτέραν μοῖραν παρ' ὅλον ὅτι ἠργάζοντο ἀμφότεροι ἀόκνως διὰ τὸ Ἔθνος των ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἑνὸς ξένου, ὅστις, ὅσον καὶ ἂν ἦτο διδάκτωρ τῆς φιλολογίας[2] καὶ διέθετε γνώσεις, τῶν ὁποίων ἐκεῖνοι ἐστεροῦντο, ὄχι μόνον δὲν τοὺς ἐβοήθει, ὡς εἶχε καθῆκον, ὥστε νὰ ὠφεληθοῦν ἐκ τῶν γνώσεών του τούτων, ἀλλὰ ἀντιθέτως τοὺς ἀντιμετώπιζεν, ὡς πληβείους τῆς Ὑπηρεσίας. Ἦτο δὲ ἐπὶ πλέον δύσκολος χαρακτήρ, πλήρης ἀλαζονείας καὶ ἐγωισμοῦ. Εἰς τὴν πραγματικότητα, ἐὰν οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες δὲν εἶχον ἀνεξάντλητον πατριωτισμὸν καὶ ἀγάπην διὰ τὴν ἐργασίαν των, βλέποντες νὰ

ἕτερον ἀκέφαλον ἄγαλμα τοῦ τύπου τῆς «μεγάλης Ἡρακλειωτίσσης» (ἀριθ. 219 τοῦ Ἐθν. Μουσείου). Βλ. σχετικῶς Bullettino, 1833, σελ. 90 (Sp. Tricoupis), *Α.Ε.* 1842, σελ. 544, ἀριθ. 916 (Κ. Πιττάκης), Π. Καββαδίας, Γλυπτὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, Κατάλογος Περιγραφικός, Ἀθῆναι, 1890 - 1892, σελ. 176 - 178, καὶ Π. Καστριώτης, Γλυπτὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, Ἀθῆναι, 1908, σελ. 46 - 47. Εἰς τὰ ἀνωτέρω ἔγγραφα ὑπογράφει ὁ Ἰ. Κοκκώνης ὡς «ὁ πρώην Ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων κατὰ τὰς Νήσους». Οὗτος συνέταξε καὶ κατάλογον τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Συλλογῆς Ἑρμουπόλεως, ἀποκείμενον ὁμοίως εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Μουσείου τῆς Μυκόνου. Ὁ κατάλογος οὗτος περιλαμβάνει τρία τμήματα: Α΄ «μαρμαρόγλυπτα»: 63 τεμάχια, Β΄ «ἀγγεῖα καὶ σκεύη οἰκιακὰ διάφορα κλπ.»: 14 τεμάχια καὶ Γ΄ «Νομίσματα τρία χάλκινα». Τὰ ἀρχαῖα ἀναγράφονται ὑπὸ αὔξοντα ἀριθμόν, προστιθεμένων στοιχείων περὶ τοῦ εἴδους τοῦ ἀρχαίου, τοῦ μεγέθους του, τῆς καταστάσεώς του, τοῦ τόπου εὑρέσεως καὶ τοῦ τρόπου ἀποκτήσεώς του. Ἐκ τοῦ ἰδίου Ἀρχείου προκύπτει ὅτι ὁ Ἰ. Κοκκώνης εἶχε δωρήσει εἰς τὴν Συλλογὴν καὶ 55 νομίσματα.

Μετὰ τὴν παῦσιν του, ὁ Ἰ. Κοκκώνης ἀφωσιώθη εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως, ἐκδόσας καὶ μελέτην «Περὶ τῆς Ἀλληλοδιδακτικῆς μεθόδου». Βραδύτερον ἐγένετο Διευθυντὴς τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας. Ὑπῆρξεν ἐπίσης ἐκ τῶν ἱδρυτικῶν μελῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐφορείας της (Συμβουλίου) ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1839, βραδύτερον δὲ μέλος αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1845/1846 μέχρι τοῦ 1853. Βλ. Εὐθ. Καστόρχην, ἔ.ἀ. σελ. 8 καὶ σημ. 2. Π. Καββαδίαν, Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, σελ. 6 καὶ Γ. Π. Οἰκονόμον, Τὰ Ἑκατὸν ἔτη, ἔ.ἀ. σελ. 3-4. Βλ. Μαρίας Ἀμαριώτου, Ἰ. Π. Κοκκώνης, ὁ πρῶτος μας παιδαγωγός, Ἀθῆναι, 1937.

1. Δὲν ἔγινε ποτὲ γενικὸς ἔφορος, ὡς συνήθως ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων, προφανῶς λόγῳ συγχύσεως πρὸς τὸν τίτλον τῆς Ὑπηρεσίας τὴν ὁποίαν διηύθυνεν, ἥτις ἀναφέρεται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Weissenburg, ὡς Γενικὴ Ἐφορεία Ἀρχαιοτήτων. Βλ. κατωτέρω, σελ. ρη΄, σημ. 2.

2. Βλ. κατωτέρω σελ. ριη΄ - ριθ΄ καὶ σημ. 1.

χρησιμοποιοῦνται κυρίως δίκην ἐπιστατῶν τῶν ἀνασκαφικῶν κ.ἄ. ἐργασιῶν, θὰ εἶχον ἀπογοητευθῆ καὶ θὰ ἐμαραίνετο τελείως ὁ ὑπηρεσιακός των ζῆλος.

Ὁ L. Ross ἀνέπτυξεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του ἀκόμη (1832), μεγάλην δραστηριότητα. Ὡς ἀνεφέρθη, ἐκεῖνος ἔχει δώσει πρῶτος περιγραφὴν τοῦ Μουσείου Αἰγίνης. Εὑρισκόμενος τότε ἐν Ἑλλάδι μὲ δανικὴν ὑποτροφίαν, εἶχεν ἀναλάβει νὰ γράφῃ τὰς ἐκ τοῦ τόπου ποικίλας ἐντυπώσεις του[1] εἰς τὸ περιοδικὸν *Blätter für literarische Unterhaltung*[2]. Ἐπεσκέφθη τὸ 1832 τὰς κατηρειπωμένας Ἀθήνας, κατόπιν δὲ ἐπραγματοποίησε πολλὰς περιοδείας εἰς τὴν Στερεάν, μαθὼν ἀρτίως καὶ τὴν ἑλληνικήν, τὴν ὁποίαν ἔγραφεν ἄριστα· ἐθεωρήθη ὑπό τινων συμπατριωτῶν του, ἀλλὰ καὶ ὡρισμένων Ἑλλήνων, ὡς συντελέσας εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ὡς styliste[3]. Ὅτε ἡ Ἀντιβασιλεία τοῦ προσέφερεν ἀρχαιολογικὴν θέσιν, ἀρχικῶς τὴν ἠρνήθη, διότι δὲν ἐπεθύμει, ὡς ἐδικαιολογήθη, νὰ ὑπηρετήσῃ ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἀρχιτέκτονος (τοῦ Weissenburg, ὅστις ἐφημολογεῖτο ὅτι θὰ ἀνελάμβανε τὴν θέσιν Γενικοῦ Ἐφόρου), στερουμένου φιλολογικῶν γνώσεων. Ἐὰν ληφθῇ ὑπ᾽ ὄψει τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας του —27 ἐτῶν ἦτο τὸ 1833— ἡ ἄρνησίς του αὕτη, ἄνευ ἑτέρων σχολίων, καταδεικνύει τὸν ἐγωισμόν του. Ὅτε ὅμως, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1833, μετέβη εἰς Ναύπλιον διὰ νὰ ἀποχαιρετήσῃ τὸν Ὄθωνα καὶ τοὺς Ἀντιβασιλεῖς, τοῦ ἐγένετο ἐκ νέου πρότασις διορισμοῦ του μὲ τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι δὲν θὰ ὑπῆρχε μεταξὺ ἐκείνου καὶ τοῦ Weissenburg στενὴ ὑπηρεσιακὴ σχέσις. Ἀγαπῶν πράγματι τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ μνημεῖα της, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ παραμείνῃ εἰς τὸν χῶρον της —ἐξ ἄλλου εἰς τὴν ἐνταῦθα παραμονήν του ὀφείλεται ἡ ἐν γένει λαμπρὰ σταδιοδρομία του—, ἀνέλαβεν ἀρχικῶς τὴν ὑποεφορείαν τῆς Πελοποννήσου. Ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1833 μέχρι Μαΐου τοῦ 1834 περιώδευσεν εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Πελοπόννησον[4], ἐπιχειρήσας καὶ μικροανασκαφάς[5], αἵτινες ἔφερον εἰς φῶς ἀρκετὰ εὑρήματα. Τὰς εὑρεθείσας ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐπιγραφάς, ὡς καὶ ἄλλας τὰς ὁποίας εἶχεν ἀντιγράψει εἰς τὰ ταξίδιά του εἰς Φωκίδα, Φθιώτιδα καὶ Μεγαρίδα, τὰς ἐδημοσίευσεν, ἀμέσως τὸ 1834, εἰς Ναύπλιον, εἰς τὴν λατινικήν, ἡ ὁποία εἶχε καθιερωθῆ νὰ χρησιμοποιῆται διὰ τὴν δημοσίευσιν ἐπιγρα-

1. Ἡ Ἑλλὰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦτο τὸ ἐπίκεντρον τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν πεπαιδευμένων κύκλων τῆς Εὐρώπης, ἰδίᾳ τῆς Γερμανίας, λόγῳ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Ὄθων ἦτο βασιλεύς της.

2. Ἐξεδίδετο ὑπὸ τοῦ F.A. Brockhaus. Τὰ ἄρθρα τοῦ Ross, χαρακτηριζόμενα διὰ τὸ ὡραῖον περιγραφικὸν ὕφος των, ἀνεδημοσιεύθησαν βραδύτερον εἰς τὸ posthumum βιβλίον του Erinnerungen und Mitteilungen aus Griechenland, Βερολῖνον, 1863. Ὁ β΄ τόμος τοῦ ἔργου τούτου ἀποτελεῖ σπουδαίαν πηγὴν «ἀνεκδοτολογικὴν» διὰ τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἀπὸ τοῦ 1832 μέχρι τῆς λήξεως τῆς Ἀντιβασιλείας.

3. Otto Jahn, εἰς Πρόλογον τῆς ἐκδόσεως τῶν Erinnerungen, σελ. XXI-XXII, C. Robert, Rede zum Gedächtnis von L. Ross, gehalten bei Antritt des Rektorats der Universität Halle-Wittenberg, am 12. Juli 1906. Βερολῖνον, 1906, σελ. 7. Εἰς τὴν Ἐφημερίδα Sauveur (Σωτὴρ) τῆς 25 Ὀκτωβρίου 1836 γράφεται: «Mr Ross est un des étrangers, qui aient le mieux profité de leur séjour en Grèce; il parle la langue grecque avec une facilité et une correction, qui est difficile de trouver chez un homme, qui n'est pas né dans le pays».

4. Ἐπεσκέφθη τὴν Ἀρκαδίαν, τὴν Λακωνικήν, τὴν Ἀργολίδα καὶ τὴν Ἤλιδα.

5. Εἰς Τεγέαν, Σπάρτην καὶ Μεγαλόπολιν.

φῶν [1]. Τὸ κείμενόν του συνώδευον λιθογραφίαι τοῦ Forster. Περὶ τῆς μετὰ ταῦτα δράσεώς του, μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν μετετέθη εἰς 'Αθήνας ὡς Ἔφορος ἀρχαιοτήτων [2], ἐγένετο ἤδη λόγος. Πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν τοποθέτησίν του καὶ ἡ θερμὴ περὶ αὐτοῦ σύστασις τοῦ Klenze πρὸς τὸν πανίσχυρον Armansperg [3]. 'Εφ' ὅσον ἡ 'Αρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία εὑρίσκετο εἰς τὰς 'Αθήνας, ὅπου δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη ἐπίσημον Μουσεῖον, διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος ἀπὸ 13 Νοεμβρίου 1834 ὡρίσθη ὡς Κεντρικὸν 'Αρχαιολογικὸν Μουσεῖον τὸ λεγόμενον «Θησεῖον», ἐκκλησία τότε ἀκόμη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου [4].

Περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου τοῦ 1834 ἤρχισαν ἐκ νέου αἱ ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν 'Ακρόπολιν μὲ τὴν συνεργασίαν τῶν ἀρχιτεκτόνων E. Schaubert καὶ Χριστιανοῦ Hansen, κατόπιν δὲ καὶ τοῦ Laurent, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν δύο «συμβοηθῶν», δηλ. τοῦ Κ. Πιττάκη καὶ τοῦ 'Αθ. 'Ιατρίδη. Διὰ τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν ἀπεκαλύφθησαν τμήματα τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Α. ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος, μία μετόπη τῆς Β. πλευρᾶς, ὡς καὶ «λόγοι» τῶν ταμιῶν τῆς θεᾶς καὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ 'Ερεχθείου. Μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων, ἦτο ἡ κατὰ τὴν κατεδάφισιν τοῦ Τουρκικοῦ προμαχῶνος ἀνεύρεσις τοῦ οἰκοδομικοῦ ὑλικοῦ τοῦ ναοῦ τῆς 'Αθηνᾶς Νίκης, —μετὰ τὴν 30 Μαρτίου τοῦ 1835, ὁπότε ἀπεσύρθη ἡ στρατιωτικὴ φρουρὰ τῆς 'Ακροπόλεως— διαλυθέντος ὑπὸ τῶν Τούρκων πρὸ τῆς πολιορκίας τοῦ Μοροζίνη. Ἡ ἀναστήλωσις τοῦ Ναοῦ τῆς 'Αθηνᾶς Νίκης ἤρχισε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1835 [5]. «Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι ἤδη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ὑπῆρχε πλήρης ἐπίγνωσις τῆς σημασίας τῶν ἀναστηλώσεων τῶν ἀρχαίων μνημείων ὡς τελικοῦ σκοποῦ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν» [6].

'Εν τῷ μεταξύ, μετὰ τὴν μεταφορὰν τῆς πρωτευούσης εἰς 'Αθήνας, καθημερινῶς ἤρχοντο καὶ νέα εὑρήματα εἰς φῶς. Οὕτω, τὸ Κεντρικὸν 'Αρχαιολογικὸν Μουσεῖον (τὸ Θησεῖον») ἐπληρώθη συντόμως, ἡ δὲ 'Αρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξεύρῃ καὶ ἄλλους «μουσειακοὺς» χώρους, ὡς τὸν ἀνοικτὸν χῶρον τῆς λεγομένης Στοᾶς τοῦ 'Αδριανοῦ, καὶ τὸ Ὡρολόγιον τοῦ Κυρρήστου [7].

1. Ludovicus Rossius Holsatus, Inscriptiones graecae ineditae, fasciculus I, Naupliae, Typis C. A. Rhallis, 1834. Ἡ χρησιμοποίησις τῆς λατινικῆς γλώσσης διὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτὴν δυσηρέστησε τὸ Ἑλληνικὸν Ὑπουργεῖον. Βλ. Carl Robert, ἔ.ἀ. σελ. 15.

2. 'Εκ τοῦ γερμανικοῦ κειμένου τοῦ προαναφερθέντος διατάγματος δι' οὗ ἐτοποθετεῖτο ὁ Ross, γίνεται σαφὲς ὅτι διωρίσθη ὡς Ἔφορος καὶ ὄχι ὡς Γενικὸς Ἔφορος: «wurde . . . dagegen der Unterconservator fur den Peloponnes H. Dr. L. Ross zum Conservator der Altertümer des Reiches befordert».

3. Ὁ Klenze, ἔ.ἀ. σελ. 286, ἔγραψε περὶ αὐτοῦ ὅτι διέθετε ὡλοκληρωμένην κλασσικὴν μόρφωσιν καὶ προσωπικότητα, ἥτις διὰ παντὸς μέσου συνεκίνει.

4. Μόνον μετὰ τὴν 6 Φεβρουαρίου 1835 ἐχρησιμοποιήθη ὡς Μουσεῖον τὸ «Θησεῖον», ὅτε δηλαδὴ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεφάσισε νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ «πᾶν ἄλλο εὑρισκόμενον ὡς σημεῖον ἐκκλησίας». Τότε μόνον, ὁ Ross μὲ τὸν Schaubert ἀφῄρεσαν ἐκ τοῦ σηκοῦ τὸν χριστιανικὸν θόλον, τοποθετήσαντες στέγην ἐκ πλακῶν. Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 151.

5. Πρωταρχικὸν ρόλον εἰς τὴν ἀναστήλωσιν ἔπαιξεν ὁ ἀρχιτέκτων Laurent. Ὁ ναὸς ἀνεστηλώθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Ν. Μπαλάνου. Βλ. Ν. Μπαλάνον. Ἡ νέα ἀναστήλωσις τοῦ Ναοῦ τῆς 'Αθηνᾶς Νίκης (1935 - 1939) εἰς *ΑΕ*. 1937, σελ. 776 - 807.

6. Γ. Π. Οἰκονόμος, ἔ.ἀ. σελ. 6 - 7.

7. Τὸ 'Εθνικὸν 'Αρχαιολογικὸν Μουσεῖον ἐκτίσθη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1866-1873.

Οἱ δύο συμβοηθοὶ ἐχρησιμοποιοῦντο ὑπὸ τοῦ προϊσταμένου των ὡς ἁπλοῖ «Ἐπιστάται», πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, φυσικῷ τῷ λόγῳ, θὰ ἐδημιούργει εἰς αὐτοὺς δυσφορίαν. Παρ' ὅλον ὅτι δὲν ὑπάρχουν στοιχεῖα ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων, ἀσφαλῶς χάρις εἰς τὸν μεγάλον ζῆλον τοῦ Πιττάκη, εἶχε συστηματοποιηθῆ ἡ περισυλλογὴ τῶν ἀρχαίων τῶν εὑρισκομένων εἰς τὰς Ἀθήνας[1]. Διὰ τὸν Ἰατρίδην, μὲ μεγάλην κακότητα ἔγραψε βραδύτερον ὁ Ross ὅτι «ὑπεχρεώθη νὰ τὸν χρησιμοποιῇ ὡς Ἐπιστάτην εἰς τὰς ἀνασκαφάς, ἐφ' ὅσον τὸν εὗρεν εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν»[2]. Δὲν ἀξιοποίησεν ἑπομένως ὁ Ross διόλου τὸ σχεδιαστικὸν τάλαντον τοῦ Ἰατρίδη, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει περίπου ἄχρηστον. Γεγονὸς εἶναι, πάντως, καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποσιωπηθῇ, ὡς ἐγένετο μέχρι σήμερον, ὅτι ὁ Γερμανὸς φιλόλογος, καίτοι ἦτο ἀναμφισβητήτως θερμὸς φιλέλλην[3] οὐδεμίαν ἔτρεφεν ἐκτίμησιν εἰς τὸ προϊστάμενόν του Ὑπουργεῖον—Ὑπουργὸς ἦτο τότε πάλιν ὁ Ρίζος, ὑπουργικὸς δὲ σύμβουλος ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς. Ὁ Ross περιεβάλλετο ὑπὸ συμπατριωτῶν του καὶ μόνον, τοὺς ὁποίους, δικαίως ἴσως, ἐθεώρει πλέον πεπαιδευμένους, οὐδόλως ὅμως ἐνδιεφέρθη διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν δύο ὑφισταμένων του, ἀγνοήσας τελείως τὸν ὑπηρεσιακόν των ζῆλον. Ἐξ ἄλλου, εἶχεν ἀναπτύξει σχέσεις τόσον μετὰ τοῦ Λουδοβίκου τῆς Βαυαρίας, —οὗτος ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1836[4]—, ὅσον καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως, ὅστις τὸν ὑπερηγάπα· ταυτοχρόνως συνανεστρέφετο καὶ μετὰ τῶν μελῶν τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ τῆς καλῆς κοινωνίας τῶν Ἀθηνῶν τῆς ἐποχῆς, τῶν ξένων πρεσβευτῶν κλπ., αἱ μετὰ τῶν ὁποίων κοινωνικαί του σχέσεις ἦσαν στεναὶ καὶ θερμαί. Αὐτὸς συνώδευσε τὸν βασιλέα Λουδοβῖκον εἰς τὰ ταξίδια εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τὴν Ἀργολίδα[5]. Ἄγνωστον πτυχὴν τῆς δραστηριότητος τοῦ Ross ἀποτελεῖ λεπτομερὴς Ἔκθεσίς του ἀπὸ 31 Ὀκτωβρίου 1835, ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 293, Διεκπ. 138, συνταχθεῖσα εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ ἀπευθυνομένη πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, σημαντικώτατον διὰ τὰς πληροφορίας περὶ τῆς τότε καταστάσεως χώρων καὶ μνημείων εἰς νήσους τινὰς τοῦ Αἰγαίου (Σῦρον, Τῆνον, Δῆλον, Ρήνειαν, Νάξον, Πάρον, Ἴον, Θήραν, Ἀνάφην, Θηρασίαν καὶ Αἴγιναν), τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθη ἀπὸ 22 Ἰουλίου/3 Αὐγούστου

1. Βλ. σχετικὰ σχόλια τοῦ ἰδίου εἰς τὴν *Α.Ε.* σποράδην.

2. Erinnerungen, σελ. 98.

3. Τρανὴ ἀπόδειξις τούτου ἦτο ἡ σφοδρότης μὲ τὴν ὁποίαν ἐπετέθη καὶ ἐναντίον τοῦ Fallmerayer καὶ τῶν ὁμοφρόνων του διὰ τὴν γνωστὴν θεωρίαν των. Βλ. 5 καὶ 6 διατριβήν του εἰς Archäologische Aufsätze καὶ εἰς τὸ περιοδικὸν τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον: Hellenika, Archiv archäologischer, philologischer, historischer und epigraphischer Abhandlungen und Aufsätze, erster Band, erstes Heft, Halle, 1846, τὸ ὁποῖον ἐκυκλοφόρησε μὲ σκοπὸν νὰ καταπολεμήσῃ τὰς θεωρίας τοῦ Fr. Aug. Wolf καὶ τοῦ Niebuhr ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς καταγωγῆς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Βλ. σχετικῶς καὶ πρόλογον τοῦ O. Jahn εἰς τὰς Erinnerungen τοῦ Ross, σελ. XXV κ.ἑ. καὶ C. Robert, Rede zum Gedächtnis von L. Ross, σελ. 27.

4. Ἔφθασε τὴν 26 Ἰανουαρίου διὰ νὰ παραστῇ εἰς τὴν θεμελίωσιν τῶν Ἀνακτόρων, παρέμεινε δὲ ἐνταῦθα μέχρι τοῦ Ἀπριλίου ἐπισκεπτόμενος καθημερινῶς σχεδὸν τὴν Ἀκρόπολιν, καὶ παρακολουθῶν τὰς ἐκεῖ ἐργασίας, ἑπομένως εὑρίσκετο διαρκῶς μετὰ τοῦ Ross.

5. L. Ross, Wanderungen in Griechenland im Gefolge des Königs Otto und der Königin Amalie, Χάλλη, 1851, τόμ. 1, σελ. 117-142.

μέχρι τῆς 23 Σεπτεμβρίου/5 Ὀκτωβρίου 1835, θὰ ἀπετέλεσε τὸ πρῶτον ὑλικὸν διὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθὲν ὑπὸ τύπον ἐπιστολῶν Ὁδοιπορικὸν (Inselreisen), ὅπου ὅμως οὐδόλως ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑπηρεσιακὸν ἐκεῖνο ταξίδιον. Εἰς τὴν περιοδείαν ταύτην περιελήφθη καὶ ἡ Κόρινθος ὡς καὶ τὰ Μέγαρα. Ἡ ἔκθεσις αὐτὴ ἀποτελουμένη ἐκ 19 χειρογράφων σελίδων, εἰς τὰς ὁποίας ἐπισυνάπτονται ἀκόμη τέσσαρες σελίδες, ὅπου ἀναγράφονται λεπτομερῶς τὰ ἔξοδα τοῦ ταξιδίου καὶ τὰ δαπανηθέντα ποσὰ δι' ἀνασκαφάς, ἐρεύνας ἢ ἀμοιβὰς διὰ τὴν ἀπόκτησιν ἀρχαίων, ἀπόκειται εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Μυκόνου[1].

Ἐκ τῶν διατυπωθεισῶν βραδύτερον σφοδρῶν ἐναντίον τοῦ Ross κατηγοριῶν, φαίνεται, ὅτι πολὺ συχνὰ ἐδέχετο ξένους ἐπισήμους ἐπισκέπτας εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπεδείκνυε καὶ τὰ εὑρήματα τῶν ἀνασκαφῶν του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔδωκε λαβὴν νὰ κατηγορηθῇ ὅτι ἐχάριζεν εἰς ἐνίους ἐξ αὐτῶν ἀρχαῖα, ἢ ὅτι τοῦ τὰ ἔκλεπτον, διότι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἔλειψαν ὡρισμένα εὑρήματα ἐκ τῆς προχείρου συλλογῆς τῆς Ἀκροπόλεως[2]. Αἱ ἐπισκέψεις εἶναι φανερὸν ὅτι ἤγειραν ἐναντίον του ἐπικρίσεις ἀλλὰ καὶ τὰς ὑποψίας τῶν ὑφισταμένων του, ἰδίᾳ τοῦ Ἰατρίδη, ὅστις ἐπιστατῶν συνεχῶς εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Βράχου ἐργασίας, παρηκολούθει ὑποχρεωτικῶς καὶ ὅ,τι ἄλλο ἐγένετο ἐκεῖ.

Τὰ πορίσματα τῶν ἀνασκαφῶν του ὡς καὶ τὴν περιγραφὴν τῶν εὑρημάτων του ὁ Ross ἀνεκοίνου τακτικῶς εἰς τὸ περιοδικὸν *Kunstblatt* τοῦ Tübingen, ἢ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Βερολίνου (τὰ ἀντίγραφα τῶν ἐπιγραφῶν), χωρὶς νὰ ὑποβάλῃ ποτὲ περὶ αὐτῶν ἔκθεσιν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ὡς εἶχεν ὑπηρεσιακὸν καθῆκον. Δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ συμπεριφορὰ αὐτὴ τοῦ Ross νὰ μὴ ἐγένετο ἀντιληπτὴ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργείου. Τὰ πράγματα ὅμως ἐπιφανειακῶς ἔβαινον ὁμαλῶς, μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν μέγα σκάνδαλον κατετάραξε τὸ Ὑπουργεῖον, ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, παῦσις τοῦ ἰσχυροῦ Ross τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1836.

Τὸ θέμα τοῦτο, καίτοι ἀνήκει εἰς τὴν «μικρὰν ἱστορίαν» τῶν χρόνων ἐκείνων, εἶναι λίαν χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπικρατούσης τότε νοοτροπίας, τόσον εἰς τοὺς κύκλους τῶν Ἑλλήνων, ὅσον καὶ εἰς τοὺς διοικοῦντας τὴν Ἑλλάδα ξένους, ἀλλὰ προσέτι χρωματίζει ζωηρῶς τὴν μαχητικότητα καὶ τὸ ἀντιβαυαρικὸν μένος τῶν Ἑλλήνων. Αὐτὸς ἀκριβῶς εἶναι καὶ ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐκρίθη ἀπαραίτητον νὰ δοθοῦν τὰ κύρια σημεῖα τοῦ ὅλου τούτου προβλήματος, περὶ τοῦ ὁποίου ἔχει γίνει μακρὸς λόγος, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, λόγῳ δὲ ἐλλείψεως στοιχείων, κατηγορήθη ὑπὸ τῶν ξένων ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία καὶ τὸ προϊστάμενον αὐτῆς Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως διὰ «σκοταδισμόν».

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1834 ὁ βασιλικὸς ἀρχιτέκτων Lüders εἰς ἐκσκαφάς, ἃς ἐνήργησεν ἐν Πειραιεῖ διὰ τὴν θεμελίωσιν τοῦ Τελωνείου, ἀνεῦρε τεμάχια ἐνεπιγράφων πλακῶν μὲ «λόγους» τῶν ἐπιμελητῶν τῶν Νεωρίων. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1835 εὑρέθη-

1. Ἡ ἔκθεσις αὐτὴ θὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς εἰς τὴν *Α.Ε.* ὁλόκληρος, μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων σχολίων.

2. Βλ. διεξοδικῶς τὸ θέμα εἰς Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 178 κ.ἑ.

σαν καὶ αἱ ὑπόλοιποι ἐπιγραφαί, ἦτο δὲ τὸ εὕρημα ἐκεῖνο πράγματι ἀποκαλυπτικόν, διότι ἡ μελέτη του θὰ ἔδιδε, ὅπως καὶ ἐγένετο, πλούσια στοιχεῖα διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ναυτικοῦ τῶν Ἀρχαίων Ἀθηνῶν. Ὁ Ross θὰ ἔδωκε προφανῶς ἐντολὴν εἰς τὸν Πιττάκην[1] νὰ μεταφέρῃ τὰ τεμάχια τῶν ἀνευρεθεισῶν ἐπιγραφῶν εἰς Ἀθήνας πρὸς καθαρισμὸν καὶ ἀνάγνωσιν, ἀφοῦ τὰς ἐπέδειξε καὶ εἰς τὸν ἀρχαιολογοῦντα πρόξενον τῆς Αὐστρίας Prokesch-Osten. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠσχολήθη μὲ τὴν ἀνάγνωσίν των μέχρι καὶ τοῦ 1836, ὁπότε ἐζήτησε καὶ ἄδειαν παρὰ τοῦ Ὑπουργείου, διὰ νὰ ἐπιδοθῇ ἀπερίσπαστος εἰς τὴν μελέτην των. Εἶναι ἄγνωστος ἐκ πρώτης πηγῆς[2] ἡ ἀντίδρασις τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ὅτε τοῦτο, ζητῆσαν παρὰ τοῦ Ross τὰ ἀντίγραφα τῶν ἐπιγραφῶν τῶν νεωρίων, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὴν ἀπάντησιν ὅτι τὰ εἶχεν ἤδη στείλει εἰς Γερμανίαν, εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Βερολίνου (πράγματι δὲ εἰς τὸν Böckh).

Ὡς δημόσιος ὑπάλληλος ὤφειλεν ὁ Ross νὰ ἐνημερώνῃ τακτικῶς τὴν προϊσταμένην του ἀρχήν, ἐν προκειμένῳ τὸ Ὑπουργεῖον, περὶ τῶν ἐργασιῶν τὰς ὁποίας ἐξετέλει καὶ περὶ τῶν εὑρημάτων του[3].

1. Τὸ ἀναφέρει ὁ ἴδιος ὁ Πιττάκης εἰς *Α.Ε.* 1853, σελ. 838, σημ. 1, προσθέτων ὅτι τὰς κατέθεσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μεγάλης Παναγίας. Ὁ Πιττάκης ἐπωφελεῖται ἐκεῖ διὰ νὰ διορθώσῃ ὡρισμένα σφάλματα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπιγραφῶν.

2. Ἀποτελεῖ ὀδυνηρὸν πρόβλημα διὰ τὸν σημερινὸν ἐρευνητὴν ἡ ἔλλειψις ταξινομήσεως τῶν ἐγγράφων τοῦ Ὑπουργείου Ἐκκλησιαστικῶν κλπ. ἀπὸ τοῦ 1832 καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους ἀφ' ἑνός, ὡς καὶ ἡ ταξινόμησις καὶ μελέτη τοῦ πολυτίμου Ἀρχείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, ὅπου θὰ ὑπάρχουν —εἰς τὸ δεύτερον— σημαντικὰ πράγματι στοιχεῖα ὄχι μόνον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας μέχρι τοῦ 1837, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐν γένει ἱστορίαν της κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, καθ' ὃν φορεὺς τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν ὑπῆρξεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, πάντοτε ὅμως ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

3. Ὁ Πιττάκης, ἐνῷ ὑπηρέτει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ross, κατήγγειλεν ἐνυπογράφως διὰ τοῦ τύπου, ὅτι εἶχε λάβει ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτήν, ἀναγινώσκων καὶ ἀντιγράφων διὰ λογαριασμὸν τοῦ Ross τὰς ἐπιγραφάς· βραδύτερον ὁ ἴδιος ὁ Πιττάκης εἰς τὴν 9ην Συνεδρίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀναφέρει ὅτι καὶ ὁ Ἀθ. Ἰατρίδης εἶχε λάβει μέρος εἰς τὴν ἀντιγραφήν, ἐκπονήσας δύο ἀντίγραφα τοῦ συνόλου τῶν ἐπιγραφῶν. Εἰς τὸν *Ἑλληνικὸν Ταχυδρόμον (Courrier Grec)* τῆς 7/19 Ἰουλίου 1836, μαθὼν ἴσως ὅτι ὁ Ross εἶχεν ἤδη προβῆ εἰς ἀνακοινώσεις περὶ τῶν ἐπιγραφῶν εἰς Γερμανίαν, ἔγραψεν ἄρθρον περὶ τοῦ εὑρήματος, ὅπου ὅμως σχολιάζων τὰς ἐπιγραφὰς ὑπέπεσεν, ὡς ἦτο ἑπόμενον, εἰς πολλὰ λάθη, ἱστορικὰ κ.ἄ. Τὸ ἄρθρον τοῦτο τοῦ Πιττάκη ἐδημιούργησε σφοδροτάτην ἀντίδρασιν ἐκ μέρους τοῦ Ross, ὅστις εἰς ἄρθρον του, εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα ἀπὸ 17/29 Ἰουλίου, ἀπεφάσισε νὰ ἐκθέσῃ καὶ νὰ γελοιοποιήσῃ προφανῶς τὸν Κ. Πιττάκην, γράφων κριτικὴν περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ ὑφισταμένου του Ancienne Athènes, ὅπου, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, σημειοῖ: «Οἱ ἀναγνῶσται ἂς κρίνωσιν ὁπότερον πρέπει νὰ θαυμάσωμεν μᾶλλον, τὴν ἀπαραδειγμάτιστον ἀμάθειαν τοῦ Κυρίου Πιττάκου ἢ τὴν αὐθάδειαν καὶ τὴν ἀναισχυντίαν, μὲ τὴν ὁποίαν πωλεῖ τὰ πλέον χειροπιαστὰ λάθη καὶ ψεύματα ὡς ἱστορικὰς ἀληθείας». Καταλήγων δὲ προσθέτει ὅτι «καὶ ὁ πλέον ἀμβλύνους μαθητὴς τῆς ἐσχάτης τάξεως τοῦ Γυμνασίου» θὰ κατενόει καλύτερον τὰ πράγματα. Ἡ διεύθυνσις τῆς Ἐφημερίδος προλογίζουσα τὸ ἄρθρον τοῦ Ross, προσθέτει ὅτι οὗτος «ὤφειλε... νὰ ἐκφρασθῇ πλέον εὐσχημόνως ὡς πρὸς ἕνα συνεργάτην, τοῦ ὁποίου αἱ ἐκδουλεύσεις, ὁποῖαι καὶ ἂν ὦσι, θεωροῦνται ἀναντιρρήτως ἀρχαιότεραι τῶν ἰδικῶν του». Ἡ μεταξὺ τῶν δύο ὑπαλλήλων, προϊσταμένου καὶ ὑφισταμένου, φιλονεικία ἔλαβε τεραστίας διαστάσεις εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον. Βλ. Παράρτημα *Ἑλληνικοῦ Ταχυδρόμου* 29 Ἰουλίου/9 Αὐγούστου 1836 (Κ. Πιττάκης), ὅπου ὑπάρχει καὶ ἀπάντησις τοῦ Ross εἰς τὸ σχόλιον τῆς ἐφημερίδος, τὸ προλογίζον τὸ προηγουμένως δημοσιευθὲν ἄρθρον του.

Εἰς τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν σημειοῦται, ἀφοῦ γίνεται δευτέρα σφοδρὰ κατὰ τοῦ Πιττάκη ἐπίθεσις διὰ τὸ βιβλίον του, ὅτι ἐκεῖνος τοὐλάχιστον —ὁ Ross— δὲν πρόκειται πλέον νὰ ἀπαντήσῃ διὰ τοῦ τύπου, ἐνῷ εἰς σαφῶς διατυπωθείσας

Τοῦτο οὐχὶ μόνον εἶχε παραλείψει νὰ κάμῃ, ἀλλὰ παρεχώρησεν ἐπὶ πλέον τὸ δικαίωμα τῆς δημοσιεύσεως εἰς ξένον ἐπιστήμονα, χωρὶς νὰ ἐρωτηθῇ τὸ Ὑπουργεῖον ἢ τοὐλάχιστον νὰ λάβῃ γνῶσιν τοῦ πράγματος. Εἰς τὸ θέμα τοῦτο ἀντικατοπτρίζεται ἀντιπροσωπευτικῶς ὄχι μόνον ὁ ἐγωισμὸς τοῦ Ross, ἀλλὰ καὶ ἡ πλήρης περιφρόνησις τὴν ὁποίαν ἔτρεφε τόσον πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ὑπηρεσίαν, ὅσον καὶ πρὸς «κάθε ἑλληνικὸ παράγοντα, ποὺ εἶχε κάποια ἐπαφὴ μ' αὐτὸν σὰν ἔφορο τῶν ἀρχαιοτήτων»[1]. Σημειωτέον, κυρίως, ὅτι ὁ Ross εἶχε στείλει εἰς τὸν Böckh ὄχι μελέτην περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν Νεωρίων, ἀλλὰ *ἁπλᾶ ἀντίγραφα* αὐτῶν, παραχωρήσας εἰς ἐκεῖνον τὴν ἔκδοσιν καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν των[2]. Τὸ Ὑπουργεῖον τὴν φορὰν αὐτὴν οὐχὶ μόνον διὰ λόγους ὑπηρεσιακῆς δεοντολογίας, ἀλλὰ καὶ διὰ στοιχειώδεις λόγους ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας, ἐκινήθη κατὰ τοῦ Ross[3]. «Τῷ ἀπηντήθη», γράφει ὁ Ραγκαβῆς, «ὅτι τοιοῦτο δικαίωμα δὲν εἶχε, καθ' ὃ ὑπάλληλος τῆς κυβερνήσεως, παρ' ἧς ἔλαβε τὴν ἐντολὴν τῆς ἀντιγραφῆς, καὶ ἥτις, ἂν ἤθελε, ἐδύνατο αὐτὴ νὰ πέμψῃ τὰ ἀντίγραφα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, σχέσεις οὕτω συνδέουσα μετ' αὐτῆς. Προσεκαλεῖτο δ' ἄλλοτε νὰ μὴ πράξῃ τοῦτο, καὶ ἂν εἶχε καὶ δεύτερα ἀντίγραφα, νὰ πέμψῃ κἂν ταῦτα εἰς τὸ ὑπουργεῖον.' Ἀλλ' ὁ κ. Ross, ἀγανακτήσας, ἔπεμψε τὴν παραίτησίν του, ἣν ὁ Ὑπουργὸς κ. Ρίζος ἀμέσως ἐδέχθη, ἐπιμείνας παρὰ τῷ κόμητι Ἀρμανσπὲργ ὅτι ἢ ὁ Ross ἢ αὐτὸς θέλει ἐξέλθει

ἐναντίον του κατηγορίας ὤφειλε νὰ δώσῃ σχετικὰς ἐξηγήσεις (ἰδίᾳ εἰς τὸ δημοσίευμα τῆς *Ἐλπίδος*, φύλλον 19 τοῦ Δεκεμβρίου 1836). Ὁ Πιττάκης, ὅμως, μαχητικὸς πάντοτε, συνέχισε ἐντονώτερον τὸν ἀγῶνα μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ ἀντιπάλου του ἐκ τῆς Ὑπηρεσίας· βλ. Ἐφημερίδα *Ἐλπίς*, 15 Νοεμβρίου 1836, ὅπου θίγεται καὶ ἡ ἐντιμότης ἀκόμη τοῦ Ross, διότι κατηγορεῖται ἐνυπογράφως ὑπὸ τοῦ Πιττάκη ὅτι ἀφ' ἑνὸς ἔλειψαν ἀρχαῖα ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ὅτι ἐδώρησεν (ὁ Ross) εἰς τὸν πρίγκιπα Pückler-Muskau ἀρχαιότητας. Βλ. λεπτομερείας εἰς Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 178 κ.ἑ., *Ἑλληνικὸν Ταχυδρόμον* 29 Ἰουλίου/9 Αὐγούστου 1836, καὶ 11/23 Αὐγούστου, *Ἐλπίδα* (Hoffnung) 7 Ὀκτωβρίου 1836, καὶ 15 Νοεμβρίου 1836. Ὁ Γ. Φαρμακίδης ἀναφέρεται λεπτομερῶς εἰς τοὺς δημοσιογραφικοὺς ἀγῶνας μεταξὺ τῶν Ross καὶ Πιττάκη, διότι ὁ Ross βραδύτερον ἐξεφράσθη λίαν περιφρονητικῶς εἰς τὰς Erinnerungen σελ. 98, περὶ τοῦ Ἰατρίδη, χαρακτηρίσας ὡς «φρικτὰ» τὰ ἰχνογραφήματά του τὰ δημοσιευθέντα εἰς τὴν *A.E.*, προσέτι δὲ τὸν κατηγόρησεν ὡς ὑποβολέα τῶν δημοσιευμάτων τῶν ἐφημερίδων, μὴ ἀναφέρων οὐδαμοῦ ὡς αἴτιον τῶν ἐναντίον του μομφῶν τὸν Πιττάκην. Τοῦτο ὀρθῶς ἑρμηνεύεται ὑπὸ τοῦ Φαρμακίδου ὅτι ὠφείλετο, ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Πιττάκης ἦτο πλέον, ἐκείνην τὴν ἐποχήν, Γενικὸς Ἔφορος Ἀρχαιοτήτων, καὶ δὲν ἦτο συμφέρον νὰ τὸν θίξῃ. Ὁ Ἰατρίδης ἐξ ἄλλου ζῶν μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὴν Ἀράχωβαν, κατόπιν τῆς παραιτήσεώς του ἐκ τῆς Ὑπηρεσίας, οὐδὲ κἂν ἦτο δυνατὸν νὰ λάβῃ γνῶσιν τῶν ἐναντίον του γραφέντων, τὰ ὁποῖα, σημειωτέον, ἦσαν τόσον ὑποτιμητικὰ διὰ τὸν ζωγράφον καὶ θερμὸν πατριώτην, ὥστε καὶ σήμερον ἀναγιγνωσκόμενα, προκαλοῦν ἀγανάκτησιν.

1. Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 154.

2. A. Böckh, Die Staatshaushaltung der Athener, Band III, Urkunden über das Seewesen des Attischen Staates. Vorerinnerungen, XII, Βερολῖνον, 1840. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Böckh ἦτο καρπὸς τῆς μελέτης τῶν ἐπιγραφῶν, περὶ τῶν ὁποίων, ὡς σημειοῖ εἰς τὸν πρόλογον τοῦ ἔργου του, εἶχεν ἀνακοινώσει σχετικῶς εἰς τὴν Βασιλικὴν (Πρωσσικὴν) Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν. Βλ. καὶ *Kunstblatt* φύλλον 77 τοῦ 1836 καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Ross πρὸς τὸν Bunsen — πρέσβυν τῆς Πρωσσίας εἰς τὴν Ἁγίαν Ἕδραν, Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Ρώμης, γνωστὸν ἀρχαιολόγον καὶ συγγραφέα— δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ Bullettino dell' Instituto di Corrispondenza di Roma, Archeologica 1836, σελ. 132. Δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀσχολίαστον τὸ γεγονός, ὅτι τόσον πολύτιμον ἐπιγραφικὸν ὑλικὸν δὲν ἦτο προφανῶς εἰς θέσιν νὰ τὸ ἐκμεταλλευθῇ ὁ Ross, μελετῶν τοῦτο ὁ ἴδιος.

3. Μόνη πηγὴ διὰ τὸ θέμα εἶναι τὰ γραφόμενα ὑπὸ τοῦ Ραγκαβῆ εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματά του, τόμ. 2, σελ. 28, καὶ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ θέμα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δίδει ὁ Ross εἰς τὸ βιβλίον του Erinnerungen, σελ. 97, δημοσιευθέντα τὸ πρῶτον εἰς τὸ περιοδικὸν *Deutsches Museum* τῆς Halle, 1854, τεῦχος 49.

τῆς ὑπηρεσίας. Οὕτως ὁ λίαν πεπαιδευμένος μὲν ἀλλ' ὀξύθυμος καὶ τῶν δημοσίων καθηκόντων του ἀτελῆ γνῶσιν ἔχων ἀρχαιολόγος, ἀπεσύρθη τῆς ὑπηρεσίας, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Πιττάκη»[1].

Τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα δίδει ὁ Ross εἰς τὰς Erinnerungen του (σελ. 97) εἶναι καὶ πάλιν ἀποκαλυπτικὰ τοῦ χαρακτῆρος του καὶ τῆς ἀπέναντι τῶν προϊσταμένων του νοοτροπίας. Ἀφοῦ σημειώσῃ ὅτι εἶχεν ἐπισύρει τὸν φθόνον, λόγῳ τῶν ταξιδίων του μὲ τὸν βασιλέα τῆς Βαυαρίας, συνεχίζει: «Αἰφνιδίως, τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἔκαμε τὴν ἐμφάνισίν του διὰ μιᾶς προσκλήσεως καὶ μιᾶς ἀπαγορεύσεως: μὲ διέταξε οὐδεμίαν ἀνακοίνωσιν νὰ κάμω πλέον περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνασκαφῶν, τὰς ὁποίας διηύθυνα, ἀλλὰ νὰ ὑποβάλλω τὰς παρατηρήσεις μου εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, ἐπειδὴ ἦτο δῆθεν ἰδική του ἰδιοκτησία. Ἂν ὅμως τοιαύτη ἀξίωσις θὰ ἦτο ὑπὸ ὁμαλὰς συνθήκας ἀνυπόφορος, ἦτο ἐντελῶς ἀπαράδεκτος προκειμένου περὶ Ὑπουργείου, ὅπου δὲν ὑπῆρχεν οὔτε εἷς ἄνθρωπος διαθέτων πραγματικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὰς ἀρχαιότητας ἢ κατανοῶν τὴν ἀξίαν των ἢ ἐννοῶν τι ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν. Διοικητικῶς οἱ κύριοι τοῦ Ὑπουργείου ἦσαν προϊστάμενοί μου, ἀλλὰ δὲν μοὶ ἦτο δυνατὸν νὰ τοὺς δεχθῶ καὶ ὡς ἐπιστημονικοὺς κριτὰς τῶν σοφῶν ἢ ἀσόφων ἐργασιῶν μου. Κατόπιν τούτου ἀπεκρίθην τὰ κάτωθι περίπου: Νομίζω ὅτι ἡ θέσις μου ὁμοιάζει πρὸς τὴν τοῦ ἰατροῦ δημοσίου Νοσοκομείου. Ἡ ἐποπτεία τῆς λειτουργίας ἀνήκει βεβαίως εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἀλλὰ αἱ ἐπιστημονικαὶ παρατηρήσεις τοῦ ἰατροῦ ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν, ἀποτελοῦν κτῆμα του, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτᾶται, ἂν καὶ κατὰ ποῖον τρόπον θέλει τὰς δημοσιεύσῃ. Σκοπὸς ὅμως καὶ χρησιμότης τῶν ἀνασκαφῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν προαγωγὴν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ διατήρησις ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος τῆς φιλοτέχνου Εὐρώπης διὰ τὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν ταχυτέραν ἀνακοίνωσιν τῶν ἀνακαλύψεων. Ὅθεν παρακαλῶ τὸ Ὑπουργεῖον νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν διαταγήν του, πρὸς ἣν ἀδυνατῶ νὰ συμμορφωθῶ. Ἂν ὅμως ἐμμένει, παρακαλῶ νὰ δεχθῇ τὴν παραίτησίν μου. Ἀντηλλάγησαν ἔγγραφά τινα διὰ τὸ θέμα τοῦτο, ἀλλὰ οὐδὲ αὐτὰ οὐδὲ αἱ παραστάσεις μου πρὸς τὸν Ἀρχιγραμματέα (τὸν Armansperg) εἶχον ἀποτέλεσμα. Οὐχὶ μόνον κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1836 μοὶ ἐκοινοποιήθη ἡ ἀπόλυσίς μου ἀλλὰ καὶ αἱ ἐφημερίδες ἔφθασαν νὰ χαρακτηρίσουν ὕποπτον τὴν ἀρχαιολογικήν μου διοίκησιν καὶ νὰ ἀφήσουν νὰ ὑπονοηθῇ ὅτι δῆθεν ἔδωκα κρυφίως εἰς τὸν πρίγκιπα Pückler-Muskau πολύτιμα ἀρχαῖα ἢ τὸν ἀφῆκα νὰ τὰ παραλάβῃ»[2].

Τὰ ὑπὸ τοῦ Ross γραφόμενα, ἔστω καὶ τόσα ἔτη μετὰ τὴν ἀπόλυσίν του, ὅτε ἦτο πλέον Καθηγητὴς εἰς Halle, δεικνύουν ὄχι μόνον τὴν περιφρόνησίν του διὰ τὸ Ἑλληνικὸν Ὑπουργεῖον, ἀλλὰ καὶ τὴν παράδοξον διαγωγήν του ἀπέναντί του, διότι εἰς τὴν ἀπάντησίν του ὡμίλει καὶ περὶ ἐπιστημονικῆς δεοντολογίας, κατὰ τὰς ἀπόψεις του, ὑποδεικνύων εἰς τοὺς προϊσταμένους του ὅτι δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐπεμβαίνουν εἰς ἐπιστημονικὰ θέματα, κατηγορῶν συγχρόνως αὐτοὺς ὅτι ἤθελον δῆθεν νὰ ἐπωφεληθοῦν οὗτοι ἐκ τῶν ἀνακαλύψεων τῶν ἀνασκαφῶν, διὰ νὰ κάμουν αὐτοὶ ἀνακοινώσεις. Τόσον ὁ

1. Ἀλ. Ραγκαβῆ, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2, σελ. 28.

2. Περὶ τοῦ ἐπεισοδίου μὲ τὸν Pückler-Muskau βλ. λεπτομερείας εἰς Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 178 κ.ἑ.

χαρακτὴρ ἀλλὰ καὶ ἡ παιδεία τοῦ Ὑπουργοῦ Ρίζου, ὡς καὶ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβούλου Ραγκαβῆ, ἦσαν ἀξιοσημείωτοι· δεύτερον, τὸ διὰ τὰς ἀρχαιότητας ἐνδιαφέρον των ἦτο βαθύτατον· τέλος, ἐὰν τὸ θέμα ἔλαβε κακὴν τροπήν, τοῦτο ὠφείλετο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐπιθετικότητα καὶ τὸν ἐγωισμὸν τοῦ ἰδίου τοῦ Ross, ὅστις ἔθιγε σκληρῶς, ὡς συνήθως, τοὺς ἐρχομένους εἰς σύγκρουσιν μετ' αὐτοῦ. Μὴ ἔχων συναίσθησιν ὅτι, κατ' οὐσίαν, ἦτο φιλοξενούμενος ξένου κράτους, οἱ πολῖται τοῦ ὁποίου εἶχον βαθυτάτην εὐαισθησίαν καὶ ὑπερηφάνειαν μεγίστην, ἐπὶ πλέον δὲ οὐδεμίαν συμπάθειαν ἔτρεφον πρὸς τοὺς Βαυαρούς, ἐφέρθη κατὰ τρόπον τελείως ἀνάρμοστον εἰς κρατικὸν ὑπάλληλον. Ὁ Ross ἦτο, παρ' ὅλον τὸν φιλελληνισμόν του, ἐκ τῶν τύπων ἐκείνων, οἵτινες ἠγάπων τὴν ἀρχαιότητα, τὴν ἐμελέτων, ἐλάτρευον τὴν Ἑλλάδα, δὲν κατενόουν ὅμως τοὺς «ἀμαθεῖς» τότε Ἕλληνας. Ὁ ἴδιος βραδύτερον, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν Erinnerungen του[1] ἐσκέφθη ὅτι ἔσπευσε νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησίν του, γράφει δὲ προσέτι ὅτι: «ἂν εἶχον συμμορφωθῆ ἔστω καὶ ἐν μέρει πρὸς τὰς ἐπιθυμίας τοῦ Ὑπουργείου, οὐδὲν θὰ συνέβαινε καὶ θὰ διετήρουν τὴν θέσιν μου». Προσθέτει ὅμως προσβλητικὴν φράσιν, ὅτι δηλ. τὸ Ὑπουργεῖον ἐξεμάνη ὅτε ἀπήντησεν εἰς παρατήρησίν του ὅτι ἐξέδωκε τὰς ἐπιγραφάς[2] του λατινιστὶ καὶ οὐχὶ ἑλληνιστί: «Ἐλυπεῖτο», γράφει, «πολύ, ἀλλὰ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας οὐδεὶς κατενόει τὴν λατινικήν»[3]...

Τὸ ζήτημα τοῦ Ross, λαβὸν τεραστίας διαστάσεις, λόγῳ τῆς ἐμφανίσεώς του εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον, προεκάλεσεν ἀκόμη καὶ τῆς ἀντιπολιτευομένης τὴν Κυβέρνησιν *Ἐλπίδος* τὰ εὐμενῆ σχόλια. Εἰς ἄρθρον της[4] λίαν διαφωτιστικόν, —λόγῳ ἐλλείψεως, ὡς ἀνεφέρθη, ἐπαρκῶν ἐπὶ τοῦ θέματος στοιχείων, ἐν σχέσει μὲ τὴν στάσιν καὶ τὰ αἰτήματα, τὰ ὁποῖα διετύπωσεν ὁ Ross εἰς τὸ Ὑπουργεῖον—, ἀφοῦ τονίζεται ἐν ἀρχῇ ὁ μεγάλος μισθὸς ὃν ἐλάμβανεν ὁ Ross (ἀρχικῶς 250 δρχ. μηνιαίως καὶ ἐσχάτως 350) ὑπογραμμίζεται ὅτι «κανὲν Ὑπουργεῖον οὔτε καμμία ἄλλη ἀρχὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν εἶχε οὔτε ἔχει τόσον ἀπεριόριστον ἁρμοδιότητα, ἀκόμη καὶ εἰς χρηματικὴν διαχείρησιν, ὅσον ὁ Κύριος Ρός». Τὸν κατηγορεῖ διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ τύπου «μὲ τρόπον ἀνάξιον ἑνὸς πεπαιδευμένου καὶ εἰς τὴν πεφωτισμένην Εὐρώπην ἀνατραφέντος ἀνδρὸς»[5] προσβολὴν τοῦ Κ. Πιττάκη. Παραθέτει δὲ τὰς ἀπαραδέκτους ἀξιώσεις τοῦ Ross: α. Νὰ εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν Γραμματείαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ νὰ ἀναφέρεται ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν Βασιλέα. β. Νὰ αὐξάνεται βαθμιαίως ὁ μηνιαῖος μισθός του, ἕως οὗ καταντήσῃ, τὸ 1837, εἰς 700 δρχ., τουτέστιν ἰσόβαθμος πρὸς Σύμβουλον τῆς Ἐπικρατείας. γ. Νὰ ταξιδεύῃ ἓξ μῆνας τὸν χρόνον εἰς τὴν Αἴγυπτον, Συρίαν κλπ. μὲ ἔξοδα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. δ. Νὰ ἔχῃ τὴν ἄδειαν νὰ δημοσιεύῃ πρῶτον εἰς Γερμανίαν ἢ ὅπου ἀλλοῦ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος θελήσῃ, τὰς παρ' αὐτοῦ εὑρεθη-

1. L. Ross, Erinnerungen, σελ. 99.
2. Βλ. ἀνωτέρω σημ. 1.
3. Σημειωτέον ὅτι οἱ Φαναριῶται προϊστάμενοί του Ρίζος καὶ Ραγκαβῆς, ἀλλὰ ἀσφαλῶς καὶ ὁ Σκ. Βυζάντιος καὶ ἄλλοι, δὲν ἠγνόουν τὴν λατινικήν.
4. Ἀπὸ 7 Ὀκτωβρίου 1836.
5. Βλ. Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ά. σελ. 180 κ.ἑ.

σομένας ἐπιγραφὰς καὶ ἄλλας τυχούσας ἀνακαλύψεις, καὶ ταῦτα δι' ἴδιον λογαριασμόν. Τέλος, «ἀποδίδει τὰς εὐχαριστήσεις» της ἡ ἐφημερὶς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, «διότι ἀπέρριψε τὰς τοιαύτας προτάσεις καὶ μάλιστα τὴν ὑπ' ἀριθ. δ, «ἥτις προσβάλλει τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρά μας, καὶ ἔδωσεν εἰς τὸν Κύριον Ρὸς τὴν ὁποίαν ἐν περιπτώσει μὴ παραδοχῆς τῶν προτάσεών του ἐζήτησεν ἄφεσιν τῆς ἑλληνικῆς ὑπηρεσίας».

Ἂν πράγματι ὑπέβαλεν ὅλα αὐτὰ τὰ αἰτήματα ὁ Ross δὲν εἶναι γνωστόν· σαφὲς καθίσταται ἐκ τῶν μεταγενεστέρων ἐνεργειῶν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ὅτι εἶχε ὄντως θιγῆ ἡ ἐθνικὴ ἀξιοπρέπεια μὲ τὴν ἀήθη ἐνέργειαν τοῦ ἐφόρου Ross, τὴν ἄνευ εἰδοποιήσεως τῆς προϊσταμένης του ἀρχῆς προσφορὰν ἐπιστημονικοῦ ὑλικοῦ εἰς ἀλλοεθνεῖς.

Δέον νὰ σημειωθῇ ἀκόμη, πρὸς ὁλοκλήρωσιν τοῦ ὅλου θέματος, ὅτι ὁ Ross ὑμνήθη βραδύτερον, οὐχὶ ὀρθῶς, ὑπό τινων Ἑλλήνων καὶ ξένων, ὡς ὑπέρμαχος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐλευθερίας καὶ πολέμιος τοῦ «σκοταδισμοῦ» τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὑπουργείου. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς ὅσα ἀνέφερε σχετικῶς μὲ τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸς ὁ ἴδιος. Οὕτω ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Karl Keil, ὅτι ὁ ἰσχυρὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ παρῃτήθη διότι διεφώνησε μὲ τὸ Ὑπουργεῖον διὰ τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως τῶν ἀρχαιοτήτων, τὰς ὁποίας ἀνεύρισκον ἰδιῶται εἰς τὰ κτήματά των[1].

Τὰ αὐτὰ ὑπεστήριξεν καὶ ὁ Otto Jahn εἰς τὸν πρόλογον τῶν Erinnerungen τοῦ Ross. Ὁ Carl Robert[2] ἐμφανίζει τὸν Ross ὡς «ἀνώτερον τῆς καπηλείας τῶν μυστικῶν μερικῶν κατωτέρων πνευμάτων, διότι εἶχεν ἐπίγνωσιν ἔναντι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τί ἁμάρτημα εἶναι ἡ ἀπόκρυψις ἐπιστημονικοῦ ὑλικοῦ». Προσθέτει δὲ ὅτι τὴν θέσιν τοῦ Ross «ἀνέλαβεν ὁ γνωστὸς Πιττάκης, ὅστις ἐφάνη ἀρκετὰ μικροπρεπής, ὥστε νὰ ἀπαγορεύσῃ εἰς τὸν Ross τὴν σχεδίασιν μνημείων καὶ τὴν ἀντιγραφὴν ἐπιγραφῶν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν»[3].

Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι καὶ ὁ Π. Καββαδίας, μὴ ἐπιδιώξας νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ θέματος καὶ νὰ τὸ ἐρευνήσῃ, κατακρίνει, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος μας, τελείως ἀδίκως, τὸν συμπατριώτην του Ἕλληνα ἀρχαιολόγον εἰς πανηγυρικὸν λόγον τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν κατὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Ross εἰς τὸ Γερμανικὸν Ἀρχαιολογικὸν Ἰνστιτοῦτον τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκεῖ, μεταξὺ ἄλλων, ὑμνῶν, καὶ δικαίως, τὸν Γερμανὸν φιλέλληνα δι' ὅσα οὗτος εἶχε προσφέρει ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιολογίαν, εἶπεν[4]: «Παρὰ πᾶσαν ὅμως τὴν εὐεργετικὴν δρᾶσιν τοῦ Ross παρενε-

1. Βλ. L. Ross, Reisen und Reiserouten durch Griechenland, Βερολῖνον, 1841, τόμ. I, σελ. XI κ.ἑ. καὶ εἰς πρόλογον τοῦ K. Keil —νεκρολογίαν τοῦ Ross— εἰς β' τόμον τῶν Archäologische Aufsätzte, Λειψία, 1861.

2. C. Robert, Rede zum Gedächtnis, Βερολῖνον, 1906, σελ. 15.

3. L. Ross, Erinnerungen, σελ. 98.

4. Αἱ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιολογίαν ὑπηρεσίαι τοῦ L. Ross ὑπῆρξαν πράγματι σημαντικαί, ἰδίᾳ ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψει καὶ ἡ σημασία τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίας του. Χάρις εἰς αὐτὴν τὴν προσφοράν του, τὴν ὁποίαν μετὰ μεγίστου ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως ἐπραγματοποίησε, διεμορφώθη μία ὁλόκληρος σειρὰ Νεοελλήνων λογίων, οἵτινες, πλὴν τῆς Ἀρχαιολογίας, ἐδιδάχθησαν παρ' αὐτοῦ καὶ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ καὶ λατινικά, καθοδηγηθέντες ὑπ' αὐτοῦ οὐχὶ μόνον «διὰ τῆς ἀπὸ καθέδρας διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ ἐν οἴκῳ καὶ ἐν περιοδείαις» παραλαμβανόμενοι. Παρηκολουθοῦντο δὲ ὑπ' αὐτοῦ «εἰς τὰς μελέτας των μετὰ πατρικῆς ὄντως στοργῆς». Βλ. ὅσα γράφει σχετικῶς ὁ ἐκ τῶν μαθητῶν του.

βάλλοντο αὐτῷ προσκόμματα ἐν ᾗ ἐβάδιζε πορείᾳ. Ἡ ἔλλειψις πεφωτισμένης κοινῆς γνώμης ἐν Ἀθήναις κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, τοὺς ἀμέσως μετὰ τὴν μακραίωνα δουλείαν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, καθίστα τὸν Λουδοβῖκον Ρός, ἄνδρα οὐχὶ ἐγχώριον, σπουδαίαν δὲ δημοσίαν θέσιν κατέχοντα, ἔκθετον εἰς προσωπικὰς ἐπιθέσεις, προερχομένας ἐξ ἡμιμαθείας, ἐξ ἀντιζηλίας καὶ ἰδιοτελείας. Πολλὰ κατηγόρησαν τὸν Ρός, τέλος δὲ κατηγόρησαν αὐτοῦ ὅτι ἐδημοσίευε τὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα, καὶ ἰδίᾳ τὰς ἐπιγραφάς, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ δὴ οὐχὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀλλ' ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ. Μάτην ἠγωνίζετο ὁ Ρός, ὑπεραμυνόμενος τῆς ἐλευθέρας δημοσιεύσεως τῶν εὑρημάτων χάριν τῆς ἐπιστήμης καὶ χάριν τοῦ ἠθικοῦ συμφέροντος αὐτῆς τῆς Ἑλλάδος. Οἱ κρύφιοι πολέμιοι τοῦ Ρὸς ἔμενον ἀκλόνητοι, αὐτὸς δὲ περιῆλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀποχωρήσῃ τῆς ὑπηρεσίας, λήγοντος τοῦ ἔτους 1836. Ἀφ' ὅτου ὁ Ρὸς ἔπαυσεν ὢν Γενικὸς Ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων, ἐξιλαστήριον θῦμα γενόμενος τῆς πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν ἐλευθερίας, παρ' ἡμῖν ἤρξατο ἀρχαιολογικὸς μεσαιών...»[1]. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα περίπου γράφει καὶ ὁ Ν. Βέης περὶ τοῦ Ross, ὅτι δηλαδὴ «ὁ γενναῖος Λουδοβῖκος πρὸς ταῦτα (τὰς παρατηρήσεις τοῦ Ὑπουργείου) ἀπήντησε, πολὺ ὀρθῶς, ὅτι διοικητικῶς τοὺς ἐν τῷ Ὑπουργείῳ θεωρεῖ προϊσταμένους του, ἀλλ' ὡς κριτὰς τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν δὲν δύναται κατ' οὐδένα λόγον νὰ τοὺς δεχθῇ, ὅτι αἱ ἀρχαιολογικαὶ παρατηρήσεις του εἶναι ἰδιοκτησία του...»[2]. Εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν τελετὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ὁ G. Karo, ἀναφερόμενος ἐπίσης εἰς ὅσα ἤδη εἶχεν εἴπει ὁ Καββαδίας περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ Γερμανοῦ ἐπιστήμονος ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ὑπηρεσίας προσέθηκεν: «Ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιολογία δύναται νὰ ὁμιλήσῃ ἀφόβως διὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἰς ἡμᾶς, οἵτινες ἔχομεν συνηθίσει νὰ ὑπολογίζωμεν εἰς τὴν ἐλευθεριότητα καὶ τὴν φιλικὴν ὑποστήριξιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Ἑλλήνων συναδέλφων μὲ ἐμπιστοσύνην, ἥτις οὐδέποτε διεψεύσθη...»[3].

Καὶ ἡ μὲν ἄγνοια τῶν λεπτομερειῶν τοῦ θέματος ἐκ μέρους τῶν ξένων, παρ' ὅλον ὅτι ἐδημοσιεύθη εἰς διγλώσσους ἐφημερίδας τῆς ἐποχῆς καὶ ἠδύνατο πᾶς ὁ βουλόμενος νὰ λάβῃ πλήρη γνῶσιν τοῦ προβλήματος, δὲν προξενεῖ ἐντύπωσιν εἰς τὸν σημερινὸν ἐρευνητήν, οἱ Ἕλληνες ὅμως συνάδελφοι τῶν Ρίζου, Ραγκαβῆ, Πιττάκη, κρίνοντες τὸ θέμα βραδύτερον παρεγνώρισαν τὴν ὑπηρεσιακὴν δεοντολογίαν, ἥτις ἀκόμη σήμερον, ἐν ἔτει 1973, ἰσχύει αὐστηρῶς, οὐχὶ μόνον ἐν Ἑλλάδι ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς συναφεῖς εὐρωπαϊκὰς ὑπηρεσίας. Ὁ Ross παραχωρῶν αὐτοβούλως, πρὸς δημοσίευσιν, εἰς ξένους

καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας βραδύτερον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, Εὐθύμιος Καστόρχης, ὅστις προσθέτει ὅτι οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν (ὁ Ross) καὶ «εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας, εἰ καὶ δὲν φαίνεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτῆς ὡς ἐνεργὸν μέλος». Βλ. Εὐθ. Καστόρχην, ἔ.ἀ. σελ. 16 - 17.

1. Festsitzung des Deutschen Archäologischen Instituts in Athen zur Einweihung des Herme von Ludwig Ross. Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts in Athen, Band 33 (1908), σελ. I - X.

2. Ν. Βέης, Ἑλληνικαὶ εἰκόνες ἐκ τῶν Ὁδοιπορικῶν τοῦ Λουδοβίκου Ross. *Φιλολογικὸς Νέος Κόσμος*, τεῦχος 4, Ἰούνιος 1935.

3. Βλ. ἀνωτέρω σημ. 1.

ἓν τόσον σημαντικὸν ὑλικόν, ἐπεδείκνυε περιφρόνησιν πρὸς τὸ προϊστάμενόν του Ὑπουργεῖον καὶ τὴν ἐπίμοχθον προσπάθειαν τῶν Ἑλλήνων πρὸς δημιουργίαν Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης. Ἡ οὐσία τοῦ σημειωθέντος ἐπεισοδίου εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον ἔγκειται ἀκριβῶς. *εἰς τὴν ὑπηρεσιακὴν τάξιν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐλευθερίαν*, ἥτις ὄχι μόνον ἐν Ἑλλάδι οὐδέποτε, ἰδιαιτέρως κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, ἠμποδίσθη παρ' οἱουδήποτε κρατικοῦ παράγοντος ἢ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀλλ' ἀντιθέτως, προσεφέρετο παντοῖον ὑλικόν, ἐφ' ὅσον οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐνήργουν, ἐκλέγοντες τὴν ὀρθὴν ὁδόν. Δὲν πρέπει νὰ παραγνωρίζεται τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι Ἕλληνες, αὐτοδίδακτοι μὲν εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ θερμουργοὶ πατριῶται καὶ ἐπιμελέστατοι εἰς τὴν ἐργασίαν των, μόνον ὅραμα εἶχον τὴν ἀνύψωσιν τοῦ Ἔθνους· καίτοι προσέβλεπον μετὰ μεγάλου σεβασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ εἰς τοὺς ξένους ἐπιστήμονας, ἔχοντες πλήρη συνείδησιν τῶν ἰδικῶν των ἐπιστημονικῶν ἐλλείψεων. δὲν ἠνείχοντο πάντως μειωτικὴν ἐκ μέρους των συμπεριφοράν, ὡς ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἀκόμη χῶρος, ὅπου οἱοσδήποτε ξένος ἠδύνατο νὰ ἐνεργῇ, ὅπως ἐκεῖνος ἐνόμιζε, περιφρονῶν τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ νεοπαγοῦς κράτους. Ἡ διαστροφὴ τῶν γεγονότων δὲν εἶναι πάντοτε ἡ καλυτέρα λύσις διὰ τὴν δικαιολογίαν οἱουδήποτε, ὅποιος καὶ ἂν ὑπῆρξε καὶ ὅσας ὑπηρεσίας καὶ ἂν προσέφερε. Πάντα ταῦτα ἦτο ἀναγκαῖον νὰ σημειωθοῦν καὶ ἐνταῦθα χάριν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἀληθείας καὶ μόνον.

Ἡ ἀποδοχὴ τῆς παραιτήσεως τοῦ Ross ἐδημοσιεύθη τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1836 εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον[1]. Εἰς τὴν θέσιν του ἐτοποθετήθη ὁ Κ. Πιττάκης, ἐτακτοποιήθη δὲ καὶ ἡ ὑπηρεσιακὴ κατάστασις τοῦ Ἰατρίδη, ὅστις διετέλει ἀκόμη ἐν ἀποσπάσει ἐκ τῆς θέσεώς του ὡς Ἐπιστάτου τοῦ Μουσείου Αἰγίνης, ὑπηρετῶν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Γραφεῖον τῆς Ἐφορείας. Πάντα ταῦτα ἐγένοντο διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 15510 Διατάγματος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς 2/14 Ὀκτωβρίου 1836, ἐπικυρωθέντος μετὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐπιστροφὴν τοῦ Ὄθωνος[2]. Τὸ ἐν λόγῳ διάταγμα[3] ἐνέχει τεραστίαν σημασίαν, διότι διὰ τῶν γραμμῶν του, ἰδίᾳ τοῦ ἄρθρου 2, διαφαίνεται ὁ σάλος ὁ δημιουργηθεὶς ἐκ τῆς ὑποθέσεως Ross καὶ τὰ κατόπιν τούτου ληφθέντα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου μέτρα πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεως παρομοίας ἐνεργείας. Εἰς τοῦτο ὁρίζεται, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι «ἡ θέσις τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου μένει καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἀκάθεκτος» (=κενή). Ἔφορος τοῦ Δημοσίου Κεντρικοῦ Μουσείου ἐν Ἀθήναις διορίζεται ὁ μέχρι τοῦδε συν-

1. *Ἑλληνικὸς Ταχυδρόμος* 1/13 Σεπτεμβρίου 1836.

2. Β. Δ. 23 Ἀπριλίου 1837. Ὁ Ὄθων ἐπέστρεψε νεόνυμφος μετὰ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1837.

3. Ἄγνωστον εἶναι διατί οὐδέποτε ἐδημοσιεύθη τοῦτο εἰς τὴν *Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως*, οὔτε περιελήφθη εἴς τινα τῶν μεταγενεστέρων συλλογῶν τῶν ἀρχαιολογικῶν νόμων (βλ. Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 157 καὶ σημ. 47). Εἶναι γνωστὸν μόνον ἐν μέρει ἐκ τῆς ἀναφορᾶς του εἰς τὸ συστατικὸν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, Β.Δ. τῆς 6/18 Νοεμβρίου 1836, καὶ ἐξ ἀποσπάσματός του κοινοποιηθέντος εἰς τὸν Ἰατρίδην, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8372 ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τῆς 5/17 Ὀκτωβρίου 1836. Εὑρίσκεται, ὡς ἐκ τούτου, ἀπόσπασμα μόνον τοῦ Διατάγματος 15510 εἰς τὸν συνταξιοδοτικὸν φάκελλον τοῦ ζωγράφου. Εἰς τὸ ἀπόσπασμα ὅμως δὲν ἀναφέρεται τὸ καίριον ἄρθρον 7, τὸ ὁποῖον προέβλεπε καὶ τὴν σύστασιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ ἄρθρου τούτου εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Διατάγματος περὶ διορισμοῦ τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης.

εργὸς Κύριος Κ. Πιττάκης. Τούτου συνεργὸς ὡρίσθη ὁ κ. Ἀ. Ἰατρίδης μὲ μισθὸν 180 δρχ. μηνιαίως, μὲ ἀπασχόλησιν τὴν ἰχνογράφησιν καὶ ἀντιγραφὴν «καὶ ἄλλας τῆς τέχνης ἐργασίας, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν, καὶ θέλει βοηθῇ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι τὸν Ἔφορον». Ὁρίζονται περαιτέρω τὰ καθήκοντα τοῦ Ἐφόρου (Ἐπιστάτου) συλλογῶν καὶ μνημείων ἀρχαιότητος, ὡς καὶ τῶν ἀνασκαφῶν. Τέλος, εἰς τὸ ἄρθρον Ζ΄ (τὸ ἕκτον) ὁρίζεται ὅτι: 1. «Οὐδεὶς ἐπιφορτισμένος ἀρχαιολογικὰς ἐργασίας ὑπάλληλος εἰς οὐδεμίαν περίστασιν καὶ ἐν οὐδεμιᾷ προφάσει δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ ἄνευ ἀδείας τῆς Γραμματείας περὶ ἀντικειμένων τῆς ἀρχαιολογίας, ἀνηκόντων εἰς τὸ δημόσιον καὶ ἐρχομένων εἰς χεῖράς του ὡς ἐκ τῆς ὑπηρεσίας του. 2. Ἐπίσης δὲν τολμᾷ νὰ γνωστοποιήσῃ ἀντίγραφα ἢ ἀντίτυπα μὴ ἐκδεδομένων εἰσέτι ἀρχαιοτήτων ἤ, ἀναλόγως τοῦ ἄρθρου 99 τοῦ διατάγματος περὶ ἀρχαιοτήτων, νὰ δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ γίνωσι τοιαῦτα ἀντίγραφα ἄνευ ἀνωτέρας προσταγῆς ἢ ἀδείας».

Ταυτοχρόνως, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8372 τῆς 5/17 Ὀκτωβρίου 1836 ἐγγράφου τῆς Γραμματείας τῆς Παιδείας πρὸς τὸν Ἰατρίδην, ἐζητεῖτο ἡ συμμόρφωσίς του πρὸς τὸ Β. Διάταγμα 15510 καὶ τοῦ ἐγνωρίζετο ἡ αὔξησις τοῦ μισθοῦ του. «Τοῦτο», σημειοῦται, «Σᾶς ἀναγγέλλει ἡ Γραμματεία, χαίρουσα διὰ τὴν δικαίαν ἀναγνώρισιν τῶν ὑπὲρ τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας προσπαθειῶν Σας» [1]. Ἐνῷ ἐρρυθμίζοντο, διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς βασιλείας, τὰ τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας, παρ' ὅλον ὅτι ὁ Ross ἐχολώθη μὲ τὸ Ὑπουργεῖον, δὲν ἐγκατέλειψε τὴν χώραν τὴν ὁποίαν ἠγάπησε [2]. Τὸν χειμῶνα τοῦ 1836 - 1837 ἀναμένων τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὄθωνος, ὅστις, ὡς ἀνεφέρθη ἤδη, τὸν ἐξετίμα ἰδιαιτέρως [3], ἵδρυσε φροντιστήριον, ὅπου ἐδίδαξεν ἐπιγραφικὴν εἰς ὀλίγους μαθητὰς τοὺς ὁποίους τοῦ συνέστησαν οἱ Γ. Γεννάδιος καὶ Ἑρρῖκος Ulrich (Οὐλερῖχος), πρῶτος καθηγητὴς τῆς λατινικῆς εἰς τὸ Γυμνάσιον τῶν Ἀθηνῶν καὶ κατόπιν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς ἑλληνικῆς πρωτευούσης [4]. Τὸ 1837 διωρίσθη ὁ Ross καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας εἰς τὸ μόλις ἱδρυθὲν Ὀθώνειον Πανεπιστήμιον, τὴν θέσιν δὲ ταύτην διετήρησε μέχρι τοῦ 1843, ὁπότε ἐπαύθη, ὅπως καὶ ἄλλοι ξένοι ἢ Φαναριῶται Ἕλληνες κρατικοὶ ὑπάλληλοι, δυνάμει τοῦ ψηφίσματος «περὶ ἑτεροχθόνων». Ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Φρειδερῖκος Γουλιέλμος Δ΄, ἐνῷ ὁ Ross διωρίσθη σχεδὸν ἀμέσως καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Halle, ἱδρυθείσης εἰδικῶς δι' αὐτὸν ἕδρας ἀρχαιολογίας, τοῦ παρεχώρησε διετῆ ἄδειαν διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῶν

1. Βλ. προχείρως τὸ ἔγγραφον εἰς Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 158 - 159.

2. Καθίσταται σαφὲς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθεισῶν διαταγῶν τῆς Κυβερνήσεως, διατί δὲν τοῦ ἐπετράπη πλέον ὑπὸ τῶν οἰκείων ὑπαλλήλων νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, πρὸς μελέτην ἢ σχεδίασιν μνημείων, ἐφ' ὅσον ῥητὴ ἦτο ἡ σχετικὴ ἀπαγόρευσις καὶ ὁ Ross δὲν ἠθέλησε καὶ πάλιν νὰ ἀπευθυνθῇ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἄδειαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ σήμερον ἀκόμη ἰσχύει διὰ πάντα ἀρχαιολόγον Ἕλληνα ἢ ξένον, ἐπιθυμοῦντα νὰ μελετήσῃ ἀρχαιότητας. Χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τὴν μικρὰν αὐτὴν λεπτομέρειαν εἰς τὰς Erinnerungen του, ὁ Ross σπεύδει καὶ πάλιν νὰ κατηγορήσῃ τοὺς Ἕλληνας ἀρχαιολόγους διὰ τὸ γεγονός. Οὕτω, ἀπέμεινεν εἰς τὸν Πιττάκην ἡ ἄδικος ὑστεροφημία, ὅτι τὸν ἠμπόδισε νὰ ἀνέρχεται εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

3. Ὁ Ross ἐπίστευεν, καὶ τὸ ἔγραψεν εἰς τὰς Erinnerungen, ὅτι ἂν δὲν ἀπουσίαζεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, δὲν θὰ ἠναγκάζετο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν. Βλ. καὶ σελ. ριδ΄ τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς.

4. Βλ. Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 155 - 156.

περιηγήσεών του εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Οὕτω παρέμεινεν ὁ Ross ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1845, ἀφοῦ τότε, διὰ τελευταίαν φορὰν συνώδευσε τὸν βασιλέα Ὄθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν εἰς τὴν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ περιοδείαν των. Κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν τῆς παραμονῆς του ὁ Γερμανὸς ἐπιστήμων περιηγήθη τὴν Μ. Ἀσίαν[1].

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος ἀνεφέρθη, ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ συνεστήθη διὰ τοῦ ἀπὸ 6/18 Νοεμβρίου 1836 Β.Δ. εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ Διατάγματος 15510 τῆς 2/14 Ὀκτωβρίου τοῦ 1836[2]. Τὸ Β. Διάταγμα ἀπὸ 6/18 Νοεμβρίου τοῦ 1836[3], ὑπογραφὲν ὑπὸ τοῦ Ἄρμανσμπεργκ, Ἰ. Ρίζου, Σμάλτς, Δρόσου Μανσόλα, Α.Γ. Κριεζῆ καὶ Γ. Λασσάνη, ὁρίζει: «Κατὰ συνέπειαν τοῦ ἄρθρου 7 τῆς ἀπὸ 2/14 Ὀκτωβρίου 1836 καὶ ὑπ' ἀριθ. 15510 ἡμετέρας ἀποφάσεως. . .». 1. Τὰ διοριστέα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, ἤτοι τοὺς Κυρίους: Γεώργιον Αἰνιᾶνα, Γεώργιον Ἀργυρόπουλον, Ἰωάννην Βενθύλον, Γεώργιον Γεννάδιον, Γεώργιον Ψύλλαν, Κωνσταντῖνον Σχινᾶν καὶ Παναγιώτην Σοῦτσον. 2. Τὴν ἀνάθεσιν εἰς αὐτοὺς τῶν εἰς τὸ ρηθὲν ἄρθρον (τὸ ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς ὑπ' ἀριθ. 7) διαγραφομένων ἐπιστημονικῶν χρεῶν καὶ ὅσων μετ' αὐτῶν συνεχομένων καὶ ἀναλόγων ἐκ τῶν τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιολογικῶν Συλλογῶν κατὰ τὸν ἀπὸ 10/22 Μαΐου 1834 νόμον, ἐγκρίνει ἡ Γραμματεία. 3. Ὡς ἔκτακτα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς θὰ ἐλάμβανον μέρος: α. Ὁ ὑπουργικὸς Σύμβουλος τῆς Γραμματείας

1. Καρπὸς τῆς περιηγήσεώς του ἐκείνης ἦτο τὸ βιβλίον του Kleinasien und Deutschland: Reisebriefe und Aufsätze mit Bezugnahme auf die Möglichkeit deutscher Niederlassungen in Kleinasien, Halle, 1850. Αἱ εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο ὑποστηριζόμεναι ἀπόψεις (περὶ δυνατότητος μεταναστεύσεως τῶν Γερμανῶν οὐχὶ εἰς Ἀμερικὴν ἀλλὰ εἰς Μ. Ἀσίαν, πρὸς γεωργικὸν ἀποικισμόν της, καὶ ἀνάληψιν τῆς ἐμπορικῆς κινήσεώς της, ὡς καὶ τῶν θαλασσίων της μεταφορῶν) θεωροῦνται πρωτοποριακαὶ τῆς οἰκονομικοπολιτικῆς γερμανικῆς θεωρίας τοῦ 19ου αἰ., γνωστῆς ὡς Drang nach Osten. Ὁ Ross, ἀφοῦ ἐταλανίσθη ἀπὸ φυματίωσιν τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἀπὸ τοῦ 1847, ἔδωκε τέρμα ὁ ἴδιος εἰς τὴν ζωήν του, τὸ 1859. Τὰ κυριώτερα βιβλία του εἶναι αἱ ἤδη ἀναφερθεῖσαι Erinnerungen, τὸ Kleinasien und Deutschland, τὸ Archäologische Aufsätze, αἱ Wanderungen im Gefolge des Königs Otto und der Königin Amalie, Halle, 1851, καὶ τὰ Inselreisen — τὰ δύο τελευταῖα χαρακτηρίζει ὁ C. Robert ὡς κοσμήματα τῆς γερμανικῆς φιλολογίας ἐν γένει καὶ οὐχὶ μόνον τῆς ἀρχαιολογίας. Συνέγραψε καὶ ἑλληνιστί: Ἐγχειρίδιον τῆς Ἀρχαιολογίας τῶν Τεχνῶν, Ἀθῆναι, 1841, Τὸ Θησεῖον καὶ ὁ Ναὸς τοῦ Ἄρεως, Ἀθῆναι, 1837, (φυλλάδιον), — εἰς τὴν *Α.Ε.* 1838 σελ. 71 κ.ἑ. ἐδημοσίευσεν ὁ Κ. Πιττάκης ἄρθρον ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον, ἀπαντῶν εἰς τὰς ὀρθάς, ὡς ἀπεδείχθη βραδύτερον, ἀπόψεις τοῦ Ross — καὶ τὴν Ἀρχαιολογίαν τῆς νήσου Σικίνου, Ἀθῆναι, 1837. Αἱ τρεῖς ὑπάρχουσαι βιογραφίαι του εἶναι αἱ ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαι: τοῦ Karl Keil, εἰς τὸν β' τόμον τῶν Archäologische Aufsätze, τοῦ Otto Jahn (ἡ σημαντικωτέρα) ἐκτυπωθεῖσα ὡς πρόλογος εἰς τὰς Erinnerungen (1863) καὶ τοῦ Carl Robert, Rede zum Gedächtnis von L. Ross, gehalten bei Antritt des Rectorats der Universität Halle-Wittenberg, am 12 Juli 1906, Βερολῖνον 1906.

2. Βλ. Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 156 κ.ἑ. καὶ σημ. 43, 47 καὶ 48. Πρβλ. καὶ Π. Καββαδίαν, Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, σελ. 13 καὶ σημ. 1, ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ὅτι ὁ Καββαδίας ἀγνοεῖ τὰ δύο διατάγματα — τὸ 15510 καὶ τὸ ἐπικυρωτικὸν αὐτοῦ —, ἐνῷ ὁ Καθηγητὴς Εὐθύμιος Καστόρχης, Ἱστορικὴ Ἔκθεσις, σελ. 93, συνδυάζει τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκδόσεως τῆς *Α.Ε.* «μὲ τὴν σύστασιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας». Τὸ συστατικὸν διάταγμα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐπίσημον ἐφημερίδα (Φ.Ε.Κ. 67 τῆς 22 Νοεμβρίου 1836).

3. Φ.Ε.Κ. 67 τῆς 22 Νοεμβρίου 1836.

τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, εἰσηγητὴς τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Κλάδου Κ. Ἀλ. Ραγκαβῆς. β. Ὁ Ἔφορος τοῦ Μουσείου Κ. Πιττάκης καὶ γ. Οἱ εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Ἀκροπόλεως ἀσχολούμενοι ἀρχιτέκτονες κύριοι Σάουβερτ καὶ Ἄνσεν. 4. Ἡ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας θὰ ἔδιδε εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ὁδηγίας περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῆς τάξεως τῶν ἐργασιῶν της. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω Β.Δ. «περὶ διορισμοῦ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὰς Ἀρχαιότητας», ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς μελέτης τῶν χειρογράφων Πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, τὰ ὁποῖα ἀπόκεινται, εἰς χειρόγραφον φυλλάδιον γεγραμμένον «χειρὶ τοῦ Ραγκαβῆ»[1], εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, εἶναι δυνατὸν νὰ συναχθοῦν ἀρκετὰ συμπεράσματα, ἐν σχέσει πρὸς τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον ἔπαιξεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ αὕτη Ἐπιτροπή, ὡς καὶ διὰ τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἐκδόσεως τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*.

Εἶναι σαφές, ὅτι μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ Ross, ἡ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεία ἠθέλησε νὰ δημιουργήσῃ ὄργανον, ἀντίστοιχον περίπου πρὸς τὸ διὰ Νόμου τοῦ 1914 συσταθὲν Ἀρχαιολογικὸν Συμβούλιον, τοῦτο δὲ ἐκαλεῖτο ἑκάστοτε νὰ ὑποβάλλῃ ἐγγράφως ἐκθέσεις ἀφορώσας εἰς προβλήματα ἀρχαιολογικῆς φύσεως, «διευθυνόμενα» πρὸς αὐτὸ ὑπὸ τῆς Γραμματείας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, διὰ τὴν ὑπ' αὐτῆς λῆψιν σχετικῶν ἀποφάσεων.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία τῆς ἐποχῆς, ὡς προανεφέρθη, ἀπετελεῖτο πλέον μόνον ἐκ τῶν Πιττάκη καὶ Ἰατρίδη, μὲ προϊστάμενον τὸν Ἀλ. Ραγκαβῆν[2], εἰσηγητὴν ἐπὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν θεμάτων εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Οὗτος, ὡς ἔκτακτον μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπετέλει καὶ τὸν σύνδεσμον αὐτῆς μετὰ τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργείου. Ἐκ πρώτης ὄψεως καθίσταται φανερόν, ἂν ἐξετάσῃ τις τὴν σύνθεσιν τῶν μελῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὅτι, ἐλλείψει εἰδικῶν ἀρχαιολόγων, ὡς τακτικὰ μέλη της διωρίσθησαν πεπαιδευμένοι πολῖται, ἔχοντες οἱ περισσότεροι σπουδάσει εἰς τὴν Εὐρώπην, διακριθέντες μέχρι τότε εἰς διαφόρους περιστάσεις: εἰς τὸν Ἀγῶνα, εἰς τὰς Ἐθνικὰς Συνελεύσεις ἢ ἀναλαβόντες ἐπιτυχῶς διαφόρους ὑψηλὰς θέσεις εἰς τὸ Κράτος. Ἔκτακτα μέλη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἦσαν οἱ ἐντεταλμένοι διὰ τὰ ἀρχαιολογικὰ θέματα ἤτοι: οἱ Ραγκαβῆς καὶ Πιττάκης. Οἱ ἀρχιτέκτονες Schaubert καὶ Hansen ἐπελέγησαν ὡς τεχνικοὶ σύμβουλοι.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ συνεδρίαζεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως. Ἡ περιπέτεια τῶν ἐπιγραφῶν τῶν Νεωρίων ὡδήγησε συντόμως εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀποκτήσῃ ἡ ὀλιγάριθμος ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία τὸ ἐπιστημονικόν της περιοδικόν, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ γίνωνται γνωστὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τὰ νέα εὑρήματα. Τὸ θέμα συνεζητήθη εἰς τὴν πρώτην

1. Π. Καββαδίας, Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, σελ. 13, σημ. 1.

2. Οὗτος διετήρησε τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ 1841, ὁπότε λόγῳ τοῦ μικτοῦ καὶ κωλυομένου γάμου του (ἐνυμφεύθη τὴν κόρην Skeen, ἥτις ἦτο ἑτερόδοξος καὶ ἀδελφὴ τοῦ συζύγου τῆς ἀδελφῆς του), ἐπαύθη ἐκ τῆς θέσεώς του εἰς τὴν Γραμματείαν τῆς Παιδείας, διορισθεὶς ἀμέσως ὡς Διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου. Μετὰ ταῦτα ἐγένετο σύμβουλος τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, ἐπαύθη δὲ ἐκ νέου ὡς ἑτερόχθων, δυνάμει τοῦ γνωστοῦ ψηφίσματος τοῦ 1843, διωρίσθη τέλος τὸ 1844 ὡς Καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Οὗτος ἦτο ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ Γενικὸς Γραμματεὺς αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς της μέχρι τοῦ ἔτους 1851, ὁπότε παρῃτήθη διαφωνήσας, διὰ λόγους οἵτινες θὰ ἀναπτυχθοῦν κατωτέρω.

ἤδη συνεδρίασιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, γενομένην τὴν 13 Μαΐου 1837[1]. Παρατηρεῖ κανεὶς ἐν πρώτοις τὴν βραδύτητα τὴν σημειωθεῖσαν εἰς τὴν σύγκλησίν της, ἐφ' ὅσον τὸ διάταγμα δι' οὗ διωρίζοντο τὰ μέλη αὐτῆς εἶχεν ὑπογραφῆ ἀπὸ τῆς 6/18 Νοεμβρίου 1836[2]. Ἀρχομένης τῆς συνεδριάσεως, ὁ Πιττάκης ἀνέγνω *Ἔκθεσιν ἐκτεταμένην*, περὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν του, ἀφ' ὅτου ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν, αὐτῶν, «περὶ τῶν αἰτιῶν αἵτινες τὸν ἔπεισαν ὥστε, ἐγκαταλείψας τὸν ἀνεγειρόμενον ναὸν τῆς νίκης νὰ ἀσχοληθῇ μᾶλλον εἰς ἀνασκαφὰς περὶ αὐτόν, καὶ νὰ ἐπιχειρισθῇ τὴν ἐκκάθαρσιν τῶν προπυλαίων, τῆς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Παρθενῶνος ὁδοῦ, καὶ τέλος τοῦ Ἐρεχθείου». Ἐξέθηκε, μετὰ ταῦτα, τὸν σκοπόν του «περὶ ἐξακολουθήσεως τῶν ἐργασιῶν, τὰς ὁποίας θέλει νὰ διευθύνῃ καθαρίζων τὸ μεταξὺ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ τοῦ Παρθενῶνος μέρος, διὰ νὰ τεθῶσιν εἰς αὐτὸ ἐν τάξει τοῦ μεγάλου τούτου ἐρειπίου τὰ συντρίμματα, καὶ προπαρασκευασθῇ οὕτω κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Κυβερνήσεως, ἡ κατὰ μέρος ἀνέγερσίς του, τῆς ὁποίας ἔναρξις δύναται νὰ γίνῃ κατὰ τὸ προσεχὲς φθινόπωρον. Συγχρόνως μελετᾷ νὰ ἀποπερατώσῃ καὶ τὰς ἤδη ἀρχιθείσας ἐργασίας εἰς τὸ Ἐρεχθεῖον, ὅπου ἐλπίζει ν' ἀνασκάψῃ τὴν ἐρεχθηΐδα θάλασσαν, εἰς τὸν ναὸν τῆς νίκης καὶ εἰς τὰ προπύλαια, τῶν ὁποίων θέλει νὰ θέσῃ τὰς βαθμίδας εἰς τὰς ἀνηκούσας θέσεις των». Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐνέκρινε τὸ γενικὸν τοῦτο τῶν ἐργασιῶν σχέδιον[3]. Μετὰ ταῦτα ἐγένετο λόγος «περὶ τῆς συντάξεως τοῦ περιοδικοῦ ἀρχαιολογικοῦ συγγράμματος, τοῦ ὁποίου τὴν ἔκδοσιν ἡ Κυβέρνησις ἀναθέτει εἰς τὴν ἐπιτροπήν, καὶ ἐπροτάθη νὰ καθυποβληθῇ εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν προϋπολογισμὸς τῶν εἰσοδημάτων καὶ τῶν ἐξόδων αὐτοῦ». Τῶν συζητήσεων ἑκάστης συνεδρίας προτάσσεται πίναξ τῶν παρόντων μελῶν, ἐπειδὴ ὅμως τὰ Πρακτικὰ ἐπεκυροῦντο ἀναγιγνωσκόμενα κατὰ τὴν ἑπομένην συνεδρίασιν, οἱ ὑπογράφοντες αὐτὰ δὲν ἦσαν πάντοτε καὶ οἱ παρόντες κατὰ τὴν σχετικὴν συζήτησιν[4].

Ἡ δευτέρα συνεδρία τῆς Ἐπιτροπῆς ἐγένετο τὴν 15 Ἰουνίου 1837. Κατ' αὐτὴν ὁ Κ. Πιττάκης «ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ὅτι προχωρήσας ἤδη ἱκανῶς εἰς τὴν ἐκκάθαρσιν τῆς ἐντὸς τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιφανείας καὶ τῶν πέριξ αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀνέγερσιν τοῦ νοτίου τείχους τοῦ ναοῦ τούτου, ἔπαυσεν ἤδη τὰς ἐργασίας, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ὁ ὑπερβολικὸς καύσων μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου καθιστᾷ αὐτὰς ἐπικινδύνους εἰς τοὺς ἐργαζομένους, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ὁ ἴδιος ἦτον ἀνάγκη νὰ περιοδεύσῃ εἰς τὸ τρίμηνον τοῦτο διάστημα ἐντὸς τοῦ κράτους, διὰ νὰ πληροφορηθῇ εἰς ποίαν κατάστασιν εἶναι αἱ ἑκασταχοῦ ἀρχαιότητες, καὶ διατάξῃ περὶ αὐτῶν τὰ προσφορώτερα, ἀναθέτων τὴν διατήρησιν αὐτῶν εἰς οὓς ὁ νόμος διατάττει». Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἀλ. Ραγ-

1. Τὸ χειρόγραφον φυλλάδιον τῶν Πρακτικῶν τῶν Συνεδριάσεών της ἀποτελεῖται ἐξ 22 σελίδων κειμένου, ὅπου ἀναφέρονται τὰ συζητηθέντα εἰς τὰς 13 συνεδρίας αὐτῆς, μεταξὺ 13 Μαΐου 1837 καὶ 15 Ὀκτωβρίου 1838.

2. Βλ. σελ. ριθ', σημ. 3.

3. Σημειοῦνται ἐξαντλητικῶς αἱ ὑπὸ τοῦ Κ. Πιττάκη γενόμεναι προτάσεις, καὶ ἡ ἔγκρισις αὐτῶν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς, διότι βραδύτερον κατηγορήθη οὗτος δημοσίᾳ καὶ εἰς τὴν προϊσταμένην του ἀρχήν, ὅτι τὰ πάντα ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἔκειντο φύρδην-μίγδην.

4. Εἰς τὴν 5ην συνεδρίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 20 Αὐγούστου 1837 (σελ. 11 χειρογράφου φυλλαδίου) ὑπογραμμίζεται τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν προσέρχονται εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς ἅπαντα τὰ μέλη. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι πάντοτε ἦσαν παρόντες οἱ Ἀλ. Ραγκαβῆς, Κ. Πιττάκης, Ἰ. Βενθύλος, Παναγ. Σοῦτσος καὶ Γ. Αἰνιάν.

καβῆς[1], ὅστις ἰδιαιτέρως ἠρέσκετο νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴν ἐκπόνησιν ὀργανισμῶν καὶ μὲ ὀργανωτικὰ θέματα, «καθυπέβαλε μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ περιοδικοῦ ἀρχαιολογικοῦ συγγράμματος, συνταχθέντα βοηθείᾳ τοῦ ἐφόρου τῆς Τυπογραφίας καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Λιθογραφίας. Ὁ προϋπολογισμὸς οὗτος περιέχει διὰ 1.000 ἀντίτυπα ἔξοδα μὲν 841 Δρ. ἔσοδα δὲ 6.000. Ἀνήγγειλε δὲ συγχρόνως εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ὅτι ἐγένετο ἤδη πρότασις ὥστε τὸ σύγγραμμα τοῦτο νὰ τυπώνεται εἰς λογαριασμὸν τοῦ (Βασιλικοῦ) Τυπογραφείου, καὶ τοῦτο ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς».

Κατόπιν, ἐγένετο γενικὴ συζήτησις περὶ τῆς δημοσιευτέας ὕλης: Συνεζητήθη δηλ. «περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐξετάσεως τῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ περὶ τῆς συντάξεως αὐτῆς τοῦ συγγράμματος, ἀπεφασίσθη (δὲ) μετὰ βραχεῖαν συζήτησιν νὰ ἐκλεχθῶσι πέντε μέλη ἐκ τῶν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ἐξ αὐτῶν εἷς μὲν νὰ εἶναι ὁ ἔφορος Κ. Πιττάκης, εἷς δὲ ν' ἀναλάβῃ τὸ ὑλικὸν μέρος τῆς συντάξεως τῆς Ἐφημερίδος, οἷον τὴν ἐκλογὴν καὶ κατάταξιν τῆς ὕλης κλπ. Τρεῖς τέλος νὰ ἔχουν ἰδιαίτερον ἔργον τὴν ἐπιστημονικὴν τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων ἀντικειμένων τῆς ἀρχαιότητος ἐξέτασιν. Ἕκαστον μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐν γένει νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα, ἢ μᾶλλον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκλέγῃ ὁποῖον δήποτε ἀρχαιολογικὸν ἀντικείμενον διὰ νὰ μελετᾷ αὐτὸ ἰδιαιτέρως καὶ νὰ κοινοποιῇ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μελέτης του». Ἡ «ὑποχρέωσις» αὕτη δὲν ἐπραγματοποιήθη, ὡς ἦτο φυσικόν, διότι δὲν εἶχον ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τὰς ἀπαιτουμένας γνώσεις διὰ δημοσίευσιν ἀρχαιοτήτων ἔστω καὶ ἀτελῆ.

Ἀπεφασίσθη νὰ ἐκδίδεται ἡ Ἐφημερὶς ἅπαξ τοῦ μηνός, θὰ περιεῖχε δὲ «ἓξ μὲν φύλλα λιθογραφημένα, ὀκτὼ δὲ περίπου φύλλα κειμένου ἐπεξηγητικοῦ, περιέχοντος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἱστορικὰς ἐκθέσεις τοῦ τρόπου καὶ τῶν περιστάσεων τῆς ἀνευρέσεως τῶν ἐμφανιζομένων ἀρχαιοτήτων, καὶ ἄλλας ὁμοίου εἴδους διασαφήσεις, *σπανίως δὲ καὶ μόνον ἐκτάκτως ἐπιστημονικὰς ἐξηγήσεις καὶ ὑποθέσεις*. Αἱ ἐκθέσεις αὗται θέλουν λαμβάνεσθαι ἢ ἀπὸ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, ἢ καὶ ἀπὸ ἄλλους πεπαιδευμένους, ἀλλὰ πρὶν δημοσιεύωνται θέλουν ἀναγινώσκεσθαι ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ θέλουν ὑπογράφεσθαι εἰς πᾶσαν περίστασιν ὑπὸ τοῦ γράψαντος. Διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν τῶν ἀρχαιοτήτων ἐξέτασιν ἐκλέχθησαν οἱ ΚΚ. Γ. Αἰνιάν, Κ. Σχινᾶς καὶ Ἰ. Βενθύλος[2] οἵτινες θέλουν διανέμεσθαι μεταξύ των τὴν ἐργασίαν καὶ συνέρχεσθαι εἰς ἓν ὅπως καὶ ὅταν ἐγκρίνουν. Διὰ δὲ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἐφημερίδος ἐκλέχθη ὁ Κ. Ἀ. Ρ. Ραγκαβῆς. Ὁ ἔφορος Κ. Πιττάκης θέλει συνεννοῆσθαι μετὰ τῶν τεσσάρων τούτων Κυρίων, οἵτινες, ὁσάκις ἡ χρεία τὸ καλεῖ θέλουν συνέρχεσθαι εἰς ἓν καὶ συσκέπτεσθαι. Ὁ Κ. Πιττάκης καθυπέβαλεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἀντίγραφα ἐπιγραφῶν, ἀγγείων, ἀναγλύφων καὶ ἄλλων, ἕτοιμα διὰ νὰ καταχωρισθῶσιν εἰς τὴν ἐφημερίδα, καὶ παρασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ Κ. Ἰατρίδου. Οἱ ΚΚ. Σάουβερτ καὶ Ἄνσεν ἐπρόσφεραν τὴν συνεργασίαν των εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὁσάκις πρόκειται λόγος περὶ ἰχνογραφήσεως ἀρχαίων κτηρίων καὶ

1. Ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1837 εἶχεν ἱδρυθῆ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία. Πρῶτος πρόεδρος αὐτῆς εἶχεν ἐκλεγῆ ὁ Ρίζος, γενικὸς γραμματεὺς ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς καὶ μέλος τῆς ἐφορείας της (Συμβουλίου) ὁ Κ. Πιττάκης. Βλ. Εὐθ. Καστόρχην, ἔ.ἀ. σελ. 8 καὶ Π. Καββαδίαν, ἔ.ἀ. σελ. 6-7.

2. Οὗτος ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων καθηγητῶν τοῦ Ὀθωνείου Πανεπιστημίου. Βλ. Ἑλ. Κούκκου, Τὰ Ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα τῆς Αἰγίνης, σελ. 13 κ.ἀ. σποράδην.

τῶν τοιούτων». Χρέη προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς συντάξεως ὡρίσθη νὰ ἀσκῇ ὁ Γ. Αἰνιάν. «Διὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς ἐπιτροπῆς προσδιωρίσθη διὰ τὴν ἀρχὴν ἡ γη ὥρα μ.μ. τῆς τρίτης ἑκάστης ἑβδομάδος, ἐντὸς τοῦ καταστήματος τοῦ γραφείου τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείας».

Εἰς τὴν τρίτην συνεδρίαν, τῆς 3 Ἰουλίου 1837, «ὁ Κ Ραγκαβῆς ἤρχισε τὴν ἀνάγνωσιν πραγματείας ἱστορικῆς περὶ τῆς τύχης τῶν ἀρχαίων μνημείων ἀπὸ τῆς ὑποδουλώσεως τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῆς σήμερον[1], καταχωριστέας εἰς τὸ πρῶτον φυλλάδιον τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος». Τὰ μέλη ὤφειλον νὰ κάμουν τὰς παρατηρήσεις των, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ ἔκθεσις ἦτο μακρά, ἡ συνεδρίασις ἐλύθη, συνεχίσθη δὲ ἡ ἀνάγνωσις τοῦ κειμένου τοῦ Ραγκαβῆ εἰς τὴν ἑπομένην συνεδρίαν, τὴν τετάρτην, τῆς 27 Ἰουλίου 1837, ὁπότε καὶ «καθυπεβλήθησαν ἐπιγραφαί τινες καταχωριστέαι εἰς τὸ αὐτὸ φυλλάδιον, καὶ διενεμήθησαν αὐτὰς τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς διὰ νὰ τὰς ἐπεξεργασθῶσι μέχρι τῆς ἑπομένης συνεδριάσεως».

Εἰς τὴν ἰδίαν ἐκείνην συνεδρίαν «ἀνεγνώσθη ἔγγραφον τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κτλ. Γραμματείας πρὸς τὴν Ἐπιτροπήν, τῆς ὁποίας ζητεῖται ἡ γνωμοδότησις περὶ τοῦ ὑπὸ τὰς οἰκίας τῶν ΚΚ. Στάφου καὶ Λεβίδη εὑρεθέντος ἀρχαίου τοίχου». Γενομένης ἐπὶ τοῦ θέματος συζητήσεως ἀπεφασίσθη, *ἀφοῦ ἐγένετο μνεία ὅτι δὲν πρέπει νὰ θιγοῦν τὰ δικαιώματα τῶν ἰδιοκτητῶν*[2], νὰ προχωρήσουν εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς οἰκίας, ἐφ' ὅσον ἐτηρήθησαν οἱ νόμιμοι τύποι, καὶ ἐλήφθη ἡ ἄδεια οἰκοδομήσεως καὶ «νὰ ὑποχρεωθῶσιν οἱ ἰδιοκτῆται νὰ διατηρήσωσι τὰ εὑρεθέντα τείχη ἀνέπαφα». Ἐπὶ πλέον ἐλήφθη ἡ σημαντικωτάτη ἀπόφασις «νὰ προταθῇ εἰς τὴν Γραμματείαν ὅπως ὁ ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων νὰ ἐπιθεωρῇ πάντοτε ὁσάκις ἀνοίγονται θεμέλια. Ἰδίως εἰς μέρη ὅπου εἶναι πιθανὸν νὰ ὑπάρχουν ἀρχαιότητες τεθαμμέναι». Καὶ αἱ δύο αὗται ἀποφάσεις ἀποδεικνύουν μὲ πόσην διορατικότητα, προτρέχοντες τῆς ἐποχῆς των, ἀντίκρυζον οἱ σεβαστοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι τὰ προβλήματα τῆς ἀρχαιολογίας. Καὶ αἱ δύο αὗται προϋποθέσεις, διὰ τὰ σχετικὰ θέματα, ἰσχύουν καὶ σήμερον.

Εἰς τὴν πέμπτην συνεδρίαν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 20 Αὐγούστου 1837, ἀπεφασίσθη ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ —ἀπουσιάζον συνήθως ὡρισμένα μέλη— «θέλει προχωρῇ εἰς τὰς ἐργασίας της ὁσάκις πέντε μέλη εἶναι παρόντα». Συζητεῖται ἐπίσης θέμα ὑποβληθὲν ὑπὸ τῆς Γραμματείας τῆς Παιδείας πρὸς τὴν Ἐπιτροπήν, νὰ ἀποφανθῇ ἐπὶ αἰτήσεως τοῦ πολίτου Κ. Γ. Φενερλῆ, αἰτουμένου τὴν κάλυψιν τοῦ ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας του ἀνοιχθέντος ὀρύγματος ὅπου εὑρέθη «ἀρχαῖον τεῖχος». Ὁ Κ. Πιττάκης προτείνει τὴν ἀγορὰν μέρους τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ πολίτου, διότι πιστεύει ὅτι τὰ ἀνευρεθέντα ἀρχαῖα ἀνήκουν εἰς στυλοβάτην ἀρχαίου ναοῦ, καὶ ζητεῖ τοῦτο «πρὸς ἐντελῆ τοῦ μνημείου ἀνασκαφήν». Ἡ πρότασις ἀπορρίπτεται, διότι κατὰ βάσιν δὲν ὑπῆρχον ἀρκετὰ χρήματα πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ ἰδιοκτήτου, ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπικρατούσης

1. Πρόκειται περὶ τῆς ἐν σελ. 5 κ.ἑ. τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* τοῦ 1837 δημοσιευθείσης ὑπὸ τίτλον «Συνοπτικὴ ἔκθεσις τῆς τύχης τῶν ἀρχαίων μνημείων εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη». Αὕτη ἐμπλουτισθεῖσα διὰ πολλῶν ἄλλων στοιχείων ἐδημοσιεύθη ὡς Εἰσαγωγὴ εἰς τὸν α' τόμον τῶν Antiquités Helléniques τοῦ Ἀλ. Ραγκαβῆ.

2. Αἱ ὑπογραμμίσεις ἐγένοντο ὑπὸ τῶν συντακτῶν τῆς Εἰσαγωγῆς.

τότε νοοτροπίας, ὅτι τὸ μνημεῖον δὲν εἶχεν «οὐδὲν γλυπτικῆς ἢ ἀρχιτεκτονικῆς κόσμημα». Κατόπιν τῆς διατυπωθείσης γνώμης τοῦ Πιττάκη, προχωρεῖ ἡ Ἐπιτροπὴ εἰς τὴν σκέψιν νὰ ἀπαγορεύσῃ ἁπλῶς ἡ Γραμματεία τῆς Παιδείας οἰκοδόμησιν ἐπὶ τοῦ προαυλίου τῆς ἰδιοκτησίας, ὥστε νὰ μὴ χαθοῦν τὰ ἴχνη ἐνδεχομένως ὑπαρχουσῶν ὑπ' αὐτὸ ἀρχαιοτήτων. Παρατηρεῖται —καὶ τοῦτο εἶναι λίαν σημαντικὸν διὰ τὸν σεβασμὸν τῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην— ὅτι θὰ προσεβάλλετο τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ πολίτου, ἂν τοῦ ἀπηγορεύετο νὰ κτίσῃ εἰς τὸ προαύλιον. Οὕτω ἀποφασίζεται νὰ γνωμοδοτηθῇ πρὸς τὴν Γραμματείαν νὰ καλυφθῇ τὸ ἀνασκαφὲν ὄρυγμα, *«ἀλλὰ μὲ τρόπον ὥστε νὰ μένῃ πάντοτε ὁρατὸν καὶ προσιτόν»* [1].

Εἰς τὴν συνεδρίαν ταύτην προτείνεται ἐπίσης «νὰ προσδιορισθῶσιν αἱ τιμαὶ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων κατὰ τοῦ Μιοννέτου τὴν ἐκτίμησιν καὶ νὰ πλουτίζεται τὸ Δ[ημόσιον] μουσεῖον δι' αὐτῶν, εὑρισκομένων συνεχῶς εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, οἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ μεταπωλοῦσιν εἰς ξένους».

Εἰς τὴν ἕκτην συνεδρίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς 3 Ἰανουαρίου 1838, ὁ Κ. Πιττάκης «ἤρξατο τῆς ἀναγνώσεως τοῦ εἰς τὸ δεύτερον φυλλάδιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος καταχωριστέου ἄρθρου, περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἑκασταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀρχαιοτήτων» [2]. Εἰς αὐτὴν τὴν συνεδρίαν «ἐγένετο πρότασις», δὲν σημειοῦται ὑπὸ ποίου, «νὰ μεταφράζεται ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐφημερὶς καὶ εἰς τὸ Γαλλικόν, διὰ νὰ πωλῆται εὐκολώτερον εἰς τοὺς ξένους [3]. Παρετηρήθη ὅτι ἐπειδὴ ἡ μετά-

1. Αἱ ἀναφερθεῖσαι ἀποφάσεις αὐτῆς τῆς Συνεδρίας χρήζουν ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως διὰ πολλοὺς καὶ εὐνοήτους λόγους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι αὐτοσχέδιοι ἀρχαιολόγοι εἶχον πλήρη συναίσθησιν τῆς εὐθύνης των καὶ ἀπέναντι τῶν ἀρχαιοτήτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑποχρεώσεών των ἔναντι τῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν.

2. Βλ. *Α.Ε.* 1837, σελ. 21 κ.ἑ.

3. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρότασιν αὐτήν, ἐδημιουργήθη εἰς τοὺς μεταγενεστέρους (βλ. Π. Καββαδίαν, ἔ.ἀ. σελ. 13-14, σημ. 1) σύγχυσις, διότι συνεδέθη μὲ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* ὑπὸ τοῦ Ραγκαβῆ. Οὗτος ὅμως, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ Πίνακος τῶν Περιεχομένων τῆς *Α.Ε.*, σελ. 1 κ.ἑ., ἔπαυσε συνεργαζόμενος εἰς τὸ περιοδικόν, διότι ἀπολυθεὶς τῆς ἐκ τῆς Γραμματείας τῆς Παιδείας θέσεώς του τὸ 1841, λόγῳ τοῦ γάμου του, μὴ ἐνδιαφερόμενος δὲ κατ' οὐσίαν διὰ τὸ ἀρχαιολογικὸν τοῦτο περιοδικόν, ἀλλὰ κυρίως διὰ τὴν ἀτομικήν του προβολήν, θὰ ἤρχισεν ἀμέσως τότε νὰ προετοιμάζῃ τὴν ἔκδοσιν τῶν Antiquités Helléniques, διευκολυνθεὶς εἰς τὴν ἐκτύπωσίν των, ἐφ' ὅσον διωρίσθη τότε Διευθυντὴς τοῦ Βασιλικοῦ Τυπογραφείου.

Τὸ θέμα ποῖος ἦτο ὁ εἰσηγητὴς τῆς καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν μεταφράσεως τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* —οὕτω ἐκυκλοφόρουν ἐπὶ μακρὸν καὶ τὰ *Πρακτικὰ* τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας— κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς παραμένει λίαν σκοτεινόν, διότι ὁ Κ. Πιττάκης εἰς τὴν *Α.Ε.* τοῦ ἔτους 1855, σελ. 1309 σημειοῖ τελείως τὰ ἀντίθετα: «Εἰς τὴν πρώτην συνεδρίασιν αὐτῆς» (ἐννοεῖ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπήν, ἀλλά, στηριζόμενος, ὡς συνήθως, εἰς τὴν μνήμην του καὶ μὴ ἐρευνήσας, ἔχει γράψει προηγουμένως, ἀναφερόμενος εἰς τὴν σύστασιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὅτι αὕτη ἀπετελεῖτο ἐκ 13 μελῶν — ἐνῷ ἦσαν 11 ὡς ἤδη ἀνεφέρθη—), «ἐπρότεινα, ὅπως αὕτη συγγράφηται ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Ὁ Κ[ύριος] Ραγκαβῆς ἀντέτεινεν εἰς τοῦτο ἄλλα λέγων, ἄλλα δὲ κεύθων νόῳ, ἐπεστήριξε δὲ τὴν γνώμην του. Τοῦτο σημειωθὲν εἰς τὰ πρακτικὰ ἐδημοσιεύθησαν 1200 ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα, οἷον ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλα. Ὁ Κ[ύριος] Ραγκαβῆς μετειδὼν τὸ μέτρον τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἐφημερίδος, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἔκδοσιν αὐτῆς, γράφων ἐνίοτε μικρά τινα σχόλια εἰς εὐαρίθμους ἐπιγραφὰς ἐνόμισε καλὸν νὰ ἐνεργῇ κατ' αὐτῆς τρόπῳ, ὃν δὲν ἁρμόζει ἵνα σημειώσωμεν ἐνταῦθα». Περαιτέρω δὲ μέμφεται τὸν Ραγκαβῆν, ὅτι γενόμενος Διευθυντὴς τοῦ Βασιλικοῦ Τυπογραφείου καὶ Λιθογραφείου «ηὗρε, τὴν ὁποίαν ἐζήτει ἁρμοδίαν περίστασιν» καὶ «ἀνέφερεν ὅτι τὰ τῆς

φρασις αὕτη σκοπὸν μόνον ἔχει τὴν πώλησιν τῆς ἐφημερίδος, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸ κατάστημα τοῦ Β. Τυπογραφείου τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε τὰ ἔξοδα τῆς τυπώσεως»[1]. Εἰς τὴν ἰδίαν συνεδρίαν ἀνεγνώσθη ἔγγραφον τῆς Γραμματείας τῆς Παιδείας πρὸς τὴν 'Επιτροπήν, δι' οὗ ἐζητεῖτο ἡ γνώμη της ἐπὶ προτάσεως γενομένης εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀγοράσῃ ἀρχαιότητας τινάς, οἷον δακτυλιολίθους, νομίσματα καὶ ἄλλας, πληρώνουσα εἰς τὸν προσφέροντα αὐτὰς 'Αναγνώστην (ἐλλείπει τὸ ἐπώνυμον εἰς τὰ Πρακτικὰ ἀφεθέντος κενοῦ χώρου) τὸ ἓν τρίτον τῆς τιμῆς εἰς μετρητά, τὰ δύο δὲ τρίτα εἰς γῆν. Καὶ πάλιν ἀνετέθη εἰς τὸν Πιττάκην «ἡ φροντὶς νὰ ἴδῃ τὰ ἀρχαῖα ταῦτα ἀντικείμενα καὶ ἐκθέσῃ τὰ περὶ αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιτροπήν».

Εἰς τὴν ἑβδόμην συνεδρίαν τῆς 10 'Ιανουαρίου 1838 ὁ Πιττάκης ἐξηκολούθησε τὴν ἀνάγνωσιν τῶν εἰς τὸ β' φυλλάδιον τῆς *Α.Ε.* καταχωριστέων ἄρθρων, «καθυπέβαλε δὲ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν καὶ τὰς εἰς αὐτὸ τυπωτέας ἐπιγραφάς». Εἰς τὴν ὀγδόην συνεδρίαν τῆς 24 'Ιανουαρίου «ἐγένετο λόγος περὶ τῆς βραδύτητος τῆς λιθογραφήσεως τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων εἰκόνων εἰς τὴν 'Αρχαιολογικὴν ἐφημερίδα»[2]. 'Απεφασίσθη τότε «νὰ παρακληθῇ ἡ ἐπὶ τῶν 'Εκκλησιαστικῶν κλπ. Γραμματεία νὰ προτρέψῃ τὸν ἔφορον τῆς Β[ασιλικῆς] Λιθογραφίας, ν' ἀσχολῆται δραστηριωτέρως εἰς τὸ ἔργον τοῦτο». 'Ηκολούθησε συζήτησις περὶ τῶν ἀρχαίων τοῦ 'Αναγνώστου, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐνώπιόν

'Αρχαιολογικῆς 'Εφημερίδος κρεῖττον ἂν ἐκδοθῶσι καὶ γαλλιστί, διὰ τὸν ἔξω Κόσμον· ἐπρότεινε δὲ διὰ τῶν οἰκείων ἑαυτὸν *συντάκτην τοῦ ἔργου τούτου*, τῇ συνθήκῃ ἵνα τυπώνωνται δαπάνῃ τῆς Κυβερνήσεως 600 σώματα γαλλιστί, ἐν τῇ 'Ελληνικοτάτῃ πόλει (τὰς 'Αθήνας), ἐκ τούτων δὲ 520 νὰ λαμβάνῃ ὁ Κ. Ραγκαβῆς καὶ 80 μόνον τὸ Ἔθνος δι' ὅλα τὰ ἔξοδα αὐτοῦ. Οὕτως ὁ Κ. Ραγκαβῆς ἐπελάβετο τοῦ ἔργου, οἰκειοποιούμενος τὰ πάντα ἴδιά του. Θεωρῶν τὸ ἀδίκημα τοῦτο ἀνέφερον αὐτὸ ὅπου ἔδει, καὶ ἔπαυσα τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐκδόσεως τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εφημερίδος». 'Ωρισμέναι ὅμως λεπτομέρειαι, ἐξ ὅσων γράφει ὁ Κ. Πιττάκης, δὲν εἶναι πραγματικαί, ὡς θὰ φανῇ κατωτέρω.

1. Τὰ γραφόμενα εἰς τὰ Πρακτικὰ αὐτῆς τῆς συνεδριάσεως εἶναι λίαν ἀσαφῆ, διότι ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος τὸ Β. Τυπογραφεῖον εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἔκδοσιν, ἐξόδοις τῆς Κυβερνήσεως, δὲν ἦτο δυνατὸν ὅμως νὰ ἐπιφορτισθῇ καὶ μὲ τὴν εἰς τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ περιοδικοῦ. 'Ο ἀντικειμενικὸς παρατηρητὴς διακρίνει πράγματι εἰς τὸ θέμα τοῦτο, τὸ διατυπούμενον τόσον ἀορίστως ὑπὸ τοῦ συντάκτου τῶν Πρακτικῶν 'Αλ. Ραγκαβῆ, κάποιαν ὀπισθόβουλον σκέψιν του, τὴν ὁποίαν ὁ Πιττάκης, ἐλθὼν ἀργότερον εἰς ὀξεῖαν ρῆξιν μετὰ τοῦ Ραγκαβῆ, τὴν ἀποδίδει εἰς ἄλλα αἴτια («ἄλλα δὲ κεύθων νόῳ»). Ἴσως ὁ Ραγκαβῆς ἐθεώρει δύσκολον ἔργον τὴν μετάφρασιν, ἀφ' ἧς στιγμῆς, λόγῳ τῶν πολλῶν ἄλλων του καθηκόντων καὶ ἀσχολιῶν, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιστατῇ ἐκεῖνος ὁ ἴδιος καὶ εἰς τὰ τῆς μεταφράσεως τοῦ περιοδικοῦ. Τὰ γαλλικὰ τοῦ Πιττάκη, ὡς εἶχε καταδειχθῆ ἐκ τοῦ βιβλίου του Ancienne Athènes, ἐχώλαινον πολύ. Σημειωτέον ἀκόμη ὅτι τὰ *Πρακτικὰ* τῆς Α.Ε. ἐξετυποῦντο δίγλωσσα, εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ γαλλικήν, εἰς μικρὸν φυλλάδιον, ἡ διόρθωσις τοῦ ὁποίου, ὡς καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ κειμένου του εἰς τὴν γαλλικήν, δὲν ἀπῄτουν μακρὸν χρόνον. Τὴν ἔκδοσίν των, φυσικῷ τῷ λόγῳ, θὰ τὴν εἶχεν ὁ Ραγκαβῆς, ὡς ἐμφαίνεται ἐξάλλου καὶ ἐκ τῆς καλῆς εἰς τὴν γαλλικὴν μεταφράσεως τοῦ κειμένου. Εἶναι ἄλλωστε χαρακτηριστικὸν ὅτι μέχρι τοῦ 1849, ὁπότε ἦτο ἐκεῖνος Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς 'Εταιρείας, ἐξακολουθεῖ τὸ περιοδικὸν νὰ κυκλοφορῆται δίγλωσσον, προφανῶς διότι ὁ Ραγκαβῆς ἀπέδιδε μεγάλην σημασίαν καὶ εἰς τὴν μετάφρασίν του, ὥστε νὰ γίνωνται γνωστὰ τὰ ἔργα τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας εὐκόλως εἰς τοὺς ξένους ἐπιστήμονας. Ὅταν τὰ *Πρακτικὰ* ἐκυκλοφορήθησαν ἐκ νέου, μετὰ μακρὰν διακοπήν, τὸ 1859, ἐξετυπώθησαν μόνον εἰς τὴν ἑλληνικήν, διότι προφανῶς δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐκεῖνος ὅστις θὰ ἐπεμελεῖτο τῆς εἰς τὴν γαλλικὴν μεταφράσεώς των — ὁ Ραγκαβῆς εἶχε παραιτηθῆ τὸ 1851 ἐκ τῆς ἐφορείας τῆς 'Εταιρείας.

2. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο εἶναι σπουδαῖον, διότι ὁ Ραγκαβῆς, εἰς τὰ 'Απομνημονεύματά του (τόμος 2, σελ. 30), γράφει οὐχὶ ὀρθῶς, «ἀπέστην ὅμως μετέπειτα [τῆς ἐκδόσεως τῆς 'Εφημερίδος] ἀποδοκιμάζων τὴν μεγάλην αὐτῆς ἀταξίαν».

της ἡ Ἐπιτροπή, ἀνατεθείσης καὶ πάλιν εἰς τὸν Πιττάκην, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Αἰνιᾶνα. τῆς ἐκτιμήσεως τῶν νομισμάτων.

Εἰς τὴν ἐνάτην συνεδρίαν τῆς 31 Ἰανουαρίου 1838 «ἐγένετο λόγος περὶ τῆς καταχωριστέας ὕλης εἰς τὰ ἑπόμενα φυλλάδια τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος καὶ ἐπροτάθησαν ὡς τοιαύτη αἱ περίεργοι πρὸ δύο ἐτῶν ἀνασκαφεῖσαι ἐπιγραφαὶ τῶν νεωρίων Πειραιῶς. Ἐρωτηθεὶς ὁ ἔφορος τοῦ Κ[εντρικοῦ] Μουσείου ἂν ἔχῃ τῶν διεξοδικῶν τούτων ἐπιγραφῶν ἀντίγραφα, ἀπήντησεν ὅτι ὁ ἐπὶ τούτῳ διωρισμένος ὑπάλληλος κ. Ἰατρίδης ἀντέγραψεν αὐτὰς δίς, καὶ παρέδωσεν ἀμφότερα τὰ ἀντίτυπα εἰς τὸν τότε ἔφορον Κ. Ρόςς. Ὅτι ὁ νῦν ἔφορος παραλαβὼν τὰ ἀρχαῖα τῆς ἐφορείας παρὰ τοῦ προκατόχου του, ἐζήτησε καὶ τ' ἀντίγραφα ταῦτα, ἀλλ' ὅτι δὲν τῷ ἐδόθησαν, ὅτι ἑπομένως εἶναι πιθανὸν νὰ μὴν ἔχῃ πλέον αὐτὰ ὁ κ. Ρόςς, ἀλλὰ νὰ τὰ ἔπεμψεν εἰς Γερμανίαν». Κατόπιν τῶν παρατηρήσεων τούτων ἀπεφασίσθη «νὰ παρακληθῇ δι' ἀναφορᾶς ἡ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κτλ. Γραμματεία νὰ ζητήσῃ τ' ἀντίγραφα ταῦτα παρὰ τοῦ κ. Ρόςς, συγχρόνως δὲ νὰ διατάξῃ αὐστηρῶς καὶ αὐτὸν καὶ πάντα ἄλλον ἔχοντα ὡς ἐκ τῆς ὑπηρεσίας του τὴν ἄδειαν τοῦ ν' ἀντιγράφῃ τὰς ἐπιγραφὰς καὶ ἄλλας ἀρχαιότητας, νὰ μὴ κοινοποιῇ αὐτῶν τὰ ἀντίγραφα, οὐδὲ νὰ πέμπῃ αὐτὰ ἐκτὸς τοῦ κράτους, διότι ἡ κυβέρνησις ἐπεφυλάχθη τὴν δημοσίευσιν αὐτῶν διὰ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος. Ἡ πρότασις ἐνεκρίθη».

Ἀκολούθως ὁ Πιττάκης ἀναφέρει ὅτι τὸ «ἐπὶ χριστιανικῆς ἐποχῆς» ἀνώφλιον τῆς δυτικῆς πύλης τοῦ Παρθενῶνος «συντετριμμένον ὂν καὶ ἑτοιμόρροπον, θέλει ἀφαιρεθῇ κατὰ Β. ἔγκρισιν, καὶ ὅτι ἐγένοντο ἤδη ὅλαι αἱ πρὸς κρημνισμόν του ἀναγκαῖαι προπαρασκευαί». Ὁ Πιττάκης ἐκφράζει φόβους μήπως κατὰ τὸν κρημνισμὸν πάθῃ καὶ τὸ ἀρχαῖον ἀνώφλιον, ἐζήτησε δὲ καὶ ἐπιτόπιον μετάβασιν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, πρὸς γνωμοδότησιν. Ἀπεφασίσθη νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν χῶρον ἡ Ἐπιτροπή.

Τέλος, εἰς τὴν ἰδίαν συνεδρίαν, ὁ Schaubert ἔκαμε τὴν σημαντικὴν πρότασιν, «νὰ ἀπαγορευθῇ [ὑπὸ τῆς Γραμματείας τῆς Παιδείας] ἡ εἰς ἰδιώτας παραχώρησις διὰ τοῦ νόμου τῆς προικοδοτήσεως, θέσεων ἀρχαίων πόλεων καὶ μάλιστα ὅπου καὶ ἐρείπια σώζονται, ὁποῖαι αἱ τῶν Δελφῶν, τῆς Ἐλευσῖνος καὶ ἄλλαι καὶ ν' ἀπαγορευθῇ ἡ ἐπὶ τῶν θέσεων τούτων οἰκοδομή. Ἀπεφασίσθη νὰ διευθυνθῇ περὶ τούτου ἀναφορὰ πρὸς τὴν Γραμματείαν».

Εἰς τὴν ἑπομένην, δηλαδὴ τὴν δεκάτην συνεδρίαν, ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου 1838, ὁ Ψύλλας ἐζήτησε νὰ ἀποφύγῃ νὰ προσβάλῃ ἡ Ἐπιτροπὴ τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας, νὰ περιορισθῇ δὲ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν νὰ μὴ κτίζωνται νέαι οἰκοδομαὶ ἐπὶ ἀρχαίων ἐρειπίων ἀφήνουσα (ἡ Ἐπιτροπὴ) εἰς τὴν Κυβέρνησιν «νὰ πράξῃ ὅ,τι περὶ τούτου ἐγκρίνει». Μετὰ τὴν μετάβασιν τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὴν Ἀκρόπολιν πρὸς ἐξέτασιν τῆς καταστάσεως τοῦ ἀνωφλίου τοῦ Παρθενῶνος, ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις νὰ κατεδαφισθῇ τὸ μεταγενέστερον καὶ «νὰ στερεωθῇ τὸ ἀρχαῖον διὰ σιδηρῶν δεσμῶν κατὰ σχέδιον τὸ ὁποῖον ἤθελε δώσει ὁ Κ. Σάουβερτ».

Εἰς τὴν ἑνδεκάτην συνεδρίαν, ἀπὸ 7 Φεβρουαρίου 1838, ὁ Ραγκαβῆς ἀνέγνωσε σημειώσεις τινὰς ἐπὶ ἐπιγραφῶν καταχωριστέων εἰς τὸ τρίτον φυλλάδιον τῆς Ἐφημερί-

δος[1], καὶ ἤκουσε τὰς περὶ αὐτῶν παρατηρήσεις τῶν διαφόρων μελῶν. Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ εἰς τὴν δωδεκάτην συνεδρίαν, ἀπὸ 14 Φεβρουαρίου 1838, ἀναγνοὺς ἐπιγραφὰς διὰ τὸ τρίτον φυλλάδιον τῆς ἐφημερίδος. Κατόπιν, γενομένου λόγου περὶ τῶν προσφερθέντων πρὸς ἀγορὰν δακτυλιολίθων, ἐπειδὴ ἐθεωρήθη ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν «νὰ ἐκτιμηθῶσιν κατ' ἀκρίβειαν», ἐγένετο ἡ πρότασις νὰ ἀνταλλάξῃ αὐτοὺς ἡ Κυβέρνησις «ἀντὶ ἑνὸς π.χ. ζευγαρίου γῆν» ἀποκτῶσα οὕτω «οὐχὶ εὐκαταφρόνητον συλλογὴν χωρίς τινος δαπάνης, καὶ διαθέτουσα μάλιστα ὠφελίμως ἓν μέρος τῆς πολλῆς ὑπαρχούσης εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀκαλλιεργήτου γῆς».

Ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν συνῆλθε πλέον, εἰς δὲ τὴν τελευταίαν, δεκάτην τρίτην συνεδρίαν αὐτῆς, ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου 1838, ὑπεβλήθη ἀναφορὰ τῶν Γρωπίου, Λουριώτη καὶ Πιττάκη, αἰτουμένων «νὰ τοῖς προσδιορισθῇ ἐπὶ τῆς Πνυκὸς τὸ μέρος τὸ ὁποῖον ἡ Κυβέρνησις ἐπεφυλάχθη εἰς ἑαυτὴν ὡς ἀρχαιότητα, ὥστε νὰ δυνηθῶσι νὰ διαθέσωσι τὸ λοιπὸν ὡς ἰδιοκτησίαν των». Ἡ ἀναφορὰ αὕτη εἶχεν ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Γραμματείαν, ἥτις τὴν ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, καὶ ἡ τελευταία αὐτὴ τὴν ἐκοινοποίησε πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπὴν ἵνα «ἐξετάσῃ καὶ ἀποφασίσῃ». Μετὰ συζήτησιν, «ἐπεφορτίσθησαν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς οἱ κκ. Αἰνιὰν καὶ Σάουβερτ νὰ συνεννοηθοῦν μετὰ τῶν κκ. Γρωπίου καὶ Πιττάκη» διὰ νὰ προσδιορίσωσιν ἐπιτοπίως τὸ μέρος τὸ ὁποῖον ἡ Κυβέρνησις πρέπει νὰ ἐπιφυλαχθῇ καὶ ν' ἀναφερθῶσι».

Εἶναι τελείως ἄγνωστον, ἐὰν ἐγένοντο ἄλλαι συνεδρίαι τῶν μελῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, κατὰ τὴν ὀρθὴν δὲ ἄποψιν τοῦ Π. Καββαδία, ἐπαναλαμβανομένην καὶ ὑπὸ τοῦ Γ. Φαρμακίδη, «ἦτο ἴσως περιττὴ πλέον, ἀφ' οὗ εἶχεν ἱδρυθῇ τότε ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία»[2], ἡ ὁποία «μὲ τὴν ἔντονη δράση της, ἀπορρόφησε τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐπιτροπῆς»[3].

Τὴν εὐθύνην διὰ τὰ τρία πρῶτα φυλλάδια τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* τὴν εἶχεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπή, ὡς ἐφάνη ἐκ τῶν δεκατριῶν συνεδριῶν της· μετὰ τὴν διάλυσίν της ὅμως, ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσίν της καθ' ὁλοκληρίαν ὁ Κ. Πιττάκης, ὅστις παλαίων ἐναντίον μυρίων δυσκολιῶν καὶ ἐργαζόμενος ὑπερανθρώπως κατώρθωσεν, ἔστω καὶ μὲ καθυστερήσεις, νὰ τὴν ἐκδίδῃ μέχρι τοῦ 1844, ὁπότε ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ ἐπὶ μακρὸν διάστημα τὴν ἔκδοσίν της.

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟΝ 1838 – 1844

Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ Πίνακος τῶν Περιεχομένων τῆς Α' Περιόδου τῆς *Α.Ε.*, εἰς αὐτὴν ἐδημοσιεύθησαν 1100 μνημεῖα, κυρίως ἐπιγραφαί, εὑρεθέντα παλαιότερον ἢ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν ἐτῶν 1837 - 1843. Βραδύτερον, ἀλλὰ καὶ ὅσον ἔζη ἀκόμη, ὁ Πιττάκης κατεκρίθη κατὰ τρόπον ἀήθη διὰ τὸ χαμηλὸν ἐπιστημονικὸν ἐπίπεδον τῆς

1. Πρόκειται περὶ τῶν δημοσιευθεισῶν εἰς *Α.Ε.* 1838, σελ. 37 κ.ἑ.

2. Εὐθ. Καστόρχης, ἔ.ἀ. σελ. 93 κ.ἑ. Π. Καββαδίας, ἔ.ἀ. σελ. 13, σημ. 1.

3. Γ. Φαρμακίδης, ἔ.ἀ. σελ. 161.

Ἐφημερίδος, πρῶτος δὲ πολέμιός του ὑπῆρξεν ὁ ἴδιος ὁ Ραγκαβῆς. Οὗτος, ἐνῷ παρέμεινεν ὡς ὑπουργικὸς σύμβουλος μέχρι τοῦ 1841 εἰς τὴν Γραμματείαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, καὶ ἐνῷ μόνος του, μὲ τὴν πολυπραγμοσύνην ἡ ὁποία τὸν διέκρινε, εἶχε προτείνει —καὶ ἐγένετο δεκτὸν— νὰ εἶναι ὁ ὑπεύθυνος διὰ τὸ «ὑλικὸν μέρος τῆς συντάξεως τῆς ἐφημερίδος, οἷον τὴν ἐκλογὴν καὶ κατάταξιν τῆς ὕλης κτλ»[1], κατ' οὐσίαν ἀφήσας εἰς τὸν Πιττάκην ἀρχικῶς τὴν παρακολούθησιν τῆς ἐκτυπώσεως, μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς ὕλης τοῦ γ' φυλλαδίου τῆς *Α.Ε.* ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς, περιωρίσθη νὰ δίδῃ, σπανίως τὴν συνεργασίαν του καὶ μόνον. Δὲν ἀπέφυγεν ἐν τούτοις νὰ ἐμφανισθῇ βραδύτερον ὡς ἐπικριτής.

Δέον ἐνταῦθα νὰ ἐπισημανθῇ καὶ μία ἄλλη οὐσιαστικὴ λεπτομέρεια, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ κρίνῃ ὀρθῶς ὁ σημερινὸς ἐρευνητὴς τὰ διαδραματισθέντα φοβερὰ ἐπεισόδια τῆς ἐποχῆς. Μέχρι τοῦδε, εἴδομεν ὅτι ὁ Πιττάκης ἦτο ὁ παρακολουθῶν ἁπάσας τὰς ἀνασκαφικὰς ἐργασίας, —ἀσφαλῶς θὰ εἶχε καὶ διοικητικὰ καθήκοντα ἐκ τῆς θέσεώς του ὡς Ἐφόρου τοῦ Κεντρικοῦ Μουσείου—, ἠσχολεῖτο δὲ αὐτοβούλως, ὁσάκις ὁ χρόνος του τὸ ἐπέτρεπε, καὶ μὲ τὴν ἀγαπημένην του ἀπασχόλησιν, τὴν περισυλλογὴν ἀρχαιολογικοῦ ὑλικοῦ —εἶναι ἄγνωστον ἂν ἐχρησιμοποίησεν εἰς αὐτὴν τὸν Ἰατρίδην, ὅστις κατ' αὐτὴν τὴν περίοδον, μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ Ross, θὰ πρέπει ἴσως νὰ ἠσχολήθη μὲ τὴν κατάρτισιν τῆς συλλογῆς τοῦ Μουσείου Θηβῶν, ἐργασίαν διὰ τὴν ὁποίαν, ὡς ἐλέχθη ἤδη, δὲν κατέχομεν χρονολογικὰ στοιχεῖα. Ὅτι ὁ Ἰατρίδης ἐπεχείρει περιοδείας ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς του τῆς δημοσιευθείσης εἰς τὴν *Α.Ε.* σχετικῶς μὲ περιοδείαν του εἰς τὴν Εὐρυτανίαν[2]. Ἐπίσης ἐξ ἐγγράφου ὑπ' ἀριθ. 30092 ἀπὸ 15 Νοεμβρίου 1839 τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας[3], λαμβάνει διαταγήν: «Νὰ μεταβῆτε ἀνυπερθέτως εἰς Χαιρώνειαν διὰ νὰ ἀνασκάψητε πέριξ τοῦ ἐκεῖ σωζομένου ἀρχαίου Λέοντος, πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν τυχὸν ἔτι ὑπὸ γῆν εὑρισκομένων μερῶν αὐτοῦ ἢ τῆς βάσεώς του. . . Μετὰ τὴν ἀνασκαφὴν θέλετε καταμετρήσει καὶ σχεδιάσει ἀκριβῶς καὶ ἰδιαιτέρως ἕκαστον τῶν σωζομένων τμημάτων του καὶ θέλετε καθυποβάλει τὸ ἔργον Σας εἰς τὴν Γραμματείαν». Τὸ θέμα τοῦ Λέοντος τῆς Χαιρωνείας[4] ἐτέθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἥτις ἠθέλησε τότε νὰ τὸν ἀναστηλώσῃ, μὴ ἔχουσα ὑπ' ὄψει της τὰς δυσκολίας καὶ τὰ συναφῆ προβλήματα[5]. Μόνον τὸ 1904, κατόπιν πολλῶν παλαιοτέρων ἀκάρπων προσπαθειῶν, ἀνεστηλώθη τὸ μνημεῖον[6].

Ὑπὸ τοῦ Πιττάκη ἐγίνοντο αἱ ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον περιοδεῖαι, —περὶ αὐτῶν κά-

1. Συνεδρία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 15 Ἰουνίου 1837, σελ. 4 - 5 τῶν χειρογράφων Πρακτικῶν.

2. *Α.Ε.*, 1838, σελ. 89 κ.ἑ.

3. Εὑρίσκεται εἰς τὸν συνταξιοδοτικὸν φάκελλον τοῦ Ἀθ. Ἰατρίδη, βλ. προχείρως τὸ κείμενόν του εἰς Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 165.

4. A. Rumpf, ἔ.ἀ. σελ. 68.

5. Βλ. *ΠΑΕ* 1839 - 1840, συνεδρία τῆς 31 Μαΐου 1840, σελ. 88, ὅπου, εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἑταιρείας Ἀλ. Ραγκαβῆ, ἀναφέρονται αἱ ἐργασίαι τοῦ Ἰατρίδη διὰ τὸν Λέοντα τῆς Χαιρωνείας καὶ τὰ σχετικὰ θέματα.

6. Τάκη Λάππα, Ὁ Λέων τῆς Χαιρωνείας, ἀνακάλυψη καὶ ἀναστήλωση, Ἀθήνα, 1939, ὅπου ὅμως δὲν γίνεται μνεία τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἰατρίδη.

μνει μνείαν εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπὴν[1] ἀναγιγνώσκων τὴν σχετικὴν ἔκθεσίν του —, αἱ ἐκτιμήσεις πρὸς ἀγορὰν ἀρχαίων, ὡς καὶ πᾶσα ἐν γένει ἀρχαιολογικὴ ἐργασία, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ἀναθέσεως εἰς αὐτὸν διαφόρων ἐργασιῶν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν διαφόρων τόμων τῶν *Πρακτικῶν* τῆς *Α.Ε.* τῶν χρόνων τούτων. Εἶχε δὲ οὗτος τότε, πλὴν τῆς Διευθύνσεως τοῦ Κ. Μουσείου καὶ διάφορα ἄλλα καθήκοντα· ἦτο μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐφορείας τῆς νεοϊδρυθείσης Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας· εἰς τὸν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον διευθυνθέντα πρὸς ἔγκρισιν Ὀργανισμὸν αὐτῆς, εἰς τὸ ἄρθρον ἕκτον, § α΄, ἀναφέρεται: «Νὰ συνυπακούηται [ἡ Ἑταιρεία] μετὰ τοῦ ἐφόρου τοῦ κεντρικοῦ μουσείου περὶ τῶν ἀνασκαφῶν, ἀνεγέρσεων ἢ συμπληρώσεων τῶν ἀρχαιοτήτων· διότι *οὐδεμία* αὐτῶν θέλει ἐνεργεῖσθαι χωρὶς τῆς συγκαταθέσεως καὶ συμπράξεως τοῦ ἀξιωματικοῦ τούτου, τὸν ὁποῖον ἡ ἐφορεία [τῆς Ἑταιρείας] δύναται, ὁσάκις τὸ κρίνει εὔλογον, νὰ προσκαλῇ ὥστε ν' ἀναλαμβάνῃ καὶ τὴν ἐκτέλεσιν μιᾶς ἢ ἄλλης ἐργασίας, χορηγοῦσα εἰς αὐτὸν καὶ τὰ χρηματικὰ πρὸς τοῦτο μέσα, καὶ λαμβάνουσα ἔπειτα παρ' αὐτοῦ λογαριασμὸν αὐτῶν, διὰ νὰ τὸν καθυποβάλῃ ἐν καιρῷ εἰς τὴν Ἑταιρίαν»[2]. Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 10520 τῆς 18 Ἰανουαρίου 1837 Β.Δ., τὸ ἐγκρίνον τὴν ἵδρυσιν τῆς Ἑταιρείας, περιλαμβάνονται, μεταξὺ ἄλλων, ὡρισμέναι διατάξεις ἐνδιαφέρουσαι διὰ τὸ διερευνώμενον ἐνταῦθα θέμα. Οὕτω, εἰς τὸ ἄρθρον Α΄[3] ὁρίζεται ὅτι «ὁ Ἔφορος τοῦ Κεντρικοῦ Μουσείου θέλει συνεννοεῖσθαι μετὰ τῆς ἐφορείας τῆς ἑταιρίας περὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν αὐτῆς ἐργασιῶν, καὶ ὁπόταν προσκαλεῖται ὑπ' αὐτῆς καὶ αἱ δημόσιοι ἀσχολίαι του τῷ ἀφήνουν καιρὸν ὑπόλοιπον, ν' ἀναλαμβάνῃ τὴν διεύθυνσιν τινῶν τῶν ἐργασιῶν της, δίδων μετέπειτα λόγον εἰς αὐτὴν τῆς χρηματικῆς διαχειρίσεως, ἥτις τυχὸν ἐπὶ τούτῳ ἤθελε τῷ ἐμπιστευθῇ». Εἰς τὸ ἄρθρον Β΄ γράφεται ὅτι «ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ θέλει διευθύνει διὰ τῶν συμβουλῶν της τὴν Ἑταιρίαν εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως διὰ τοῦ Ἐφόρου τοῦ Κ. Μουσείου, ὁσάκις τὸ ζητήσῃ ἡ ἐφορεία». Τὸ ἄρθρον Δ΄ ὁρίζει ὅτι 100 ἀντίτυπα τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* «θέλει δίδεσθαι χάριν εἰς τὴν Ἑταιρίαν, διὰ νὰ διανέμεται εἰς τὰ μέλη της». Εἰς τὸ ἄρθρον Ε΄ προσδιορίζεται ὅτι «τὰ ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας ἀνευρισκόμενα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα θέλουν καταγράφεσθαι εἰς τοὺς καταλόγους τῶν Μουσείων ὡς προσφερθέντα ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας». Τέλος, εἰς τὸ ἄρθρον ς΄ ἀναφέρεται ὅτι «ἡ ἐτησία σύνοψις τῶν πρακτικῶν τῆς Ἑταιρίας θέλει τυπώνεσθαι ἀνεξόδως εἰς τὴν Βασιλικὴν Τυπογραφίαν».

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν δύο βιβλίων, τῶν ἐκδοθέντων ὑπὸ τοῦ Εὐθ. Καστόρχη καὶ τοῦ Π. Καββαδία, μὲ θέμα τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, καθίσταται φανερόν, πόσον αἱ οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι τοῦ Ἱδρύματος ὑπῆρξαν ὀδυνηραί. Οἱ συντάκται

1. Συνεδρία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 15 Ἰουνίου 1837, σελ. 3 - 4 χειρογράφων Πρακτικῶν. Αἱ περιοδεῖαι αὗται τοῦ Πιττάκη εἶναι σαφὲς ὅτι ἐγένοντο μὲ τὸ κείμενον τοῦ Παυσανίου ἀνὰ χεῖρας.

2. Βλ. Ὀργανισμὸν τῆς Ἑταιρείας καὶ ἔγγραφον δι' οὗ κοινοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ρίζου τὸ περιεχόμενον τοῦ Β.Δ., εἰς Σύνοψιν τῶν *Πρακτικῶν* τῆς Ἑταιρείας (ἔκδ. Β΄ 1846) σελ. 12. Εὐθ. Καστόρχης, ἔ.ἀ. σελ. 121 κ.ἑ. Π. Καββαδίας, ἔ.ἀ. σελ. 108 κ.ἑ. καὶ Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 195 - 198.

3. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ. σελ. 198. Π. Καββαδίας, ἔ.ἀ. σελ. 17.

τῆς Εἰσαγωγῆς δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἀνεύρουν[1] διὰ ποίου ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου ἐδόθη εἰς τὴν Ἑταιρείαν, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ταμείου της, τὸ δικαίωμα «πωλήσεως ἀχρήστων λίθων ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν»[2]. Ἡ πώλησις τῶν λίθων τούτων, ὡς ἀναφέρει ὁ Καββαδίας, καὶ ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἐτησίων ἀπολογισμῶν τῶν ἐσόδων τοῦ Ἱδρύματος, μικρὰ μόνον ποσὰ ἀπέφερον εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Ἑταιρείας, ἡ ζημία ὅμως διὰ τὴν ἀρχαιολογίαν πρέπει νὰ ὑπῆρξε μεγίστη, διότι ἀναγκαστικῶς, λόγῳ ἀγνοίας τῆς ἐπιστήμης, καὶ ἀνυπαρξίας εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους εἰδικῶν τεχνιτῶν, οἵτινες θὰ ἠδύναντο, μὲ τὴν ὑπόδειξιν ἑνὸς πραγματικοῦ ἀρχαιολόγου, νὰ τοποθετήσουν εἰς τὴν θέσιν των τοὺς «ἀχρήστους λίθους», πολλὰ μάρμαρα θὰ ἐξεποιήθησαν καὶ οὕτω μνημεῖα ἀρχιτεκτονικά, γνωστὰ σήμερον, ἢ στῆλαι ἀναθηματικαὶ ἢ ἐπιτύμβιαι —τῶν τελευταίων τούτων δὲν εἶναι τυχαῖον ὅτι συνήθως ἐλλείπουν αἱ παραστάδες, βάσεις καὶ ἐπιστύλια— παρέμειναν κολοβὰ ἐν μέρει.

Ἐπειδὴ πολὺς λόγος ἔχει γίνει διὰ τὰς ἀτελεῖς γνώσεις τοῦ Πιττάκη, καὶ τότε, ἀλλὰ καὶ μέχρι σήμερον, ἐνῷ ταυτοχρόνως τοῦ ἀπεδόθησαν κακὴ πρόθεσις καὶ ἔλλειψις διαθέσεως πρὸς βοήθειαν τῶν ξένων ἀρχαιολόγων, ὑπὸ τῶν ὁποίων κατεσυκοφαντήθη, εἶναι χρήσιμον νὰ θιγοῦν ἀκόμη ὡρισμένα θέματα σχετικῶς, μόνον πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἀληθείας, τοὐλάχιστον εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν πατρίδα τὴν ὁποίαν ἠγάπησεν ἐμμανῶς ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὑπηρετήσας ἀπολύτως ἀνυστεροβούλως αὐτὴν μέχρι τοῦ θανάτου του, παλαίων οὐχὶ μόνον ἐναντίον μυρίων δυσκολιῶν, ἀλλὰ καὶ προσκομμάτων καὶ κακολογιῶν, κυκλοφορηθεισῶν ὑπὸ τῶν συγχρόνων του κυρίως, ἰδίᾳ τῶν Ross καὶ Ραγκαβῆ, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ξένων ἀρχαιολόγων.

Ἀναμφισβητήτως ὁ Πιττάκης εἶχεν ἐλλιπεστάτας γνώσεις, ὡς σπουδάσας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος καὶ μὴ λαβὼν τὴν εὐκαιρίαν νὰ διευρύνῃ τὴν μόρφωσίν του, ἐφ' ὅσον, ὡς καθίσταται σαφὲς ἐκ τῶν σχολίων τὰ ὁποῖα γράφει ἐπὶ τῶν ἐπιγραφῶν, δὲν εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν του τὰ ἀναγκαῖα συγγράμματα, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὸν χρόνον νὰ τὰ μελετήσῃ, διότι εἰργάζετο νυχθημερόν, ἀσχολούμενος μὲ τὴν περισυλλογὴν τῶν ἀρχαίων ἀκόμη καὶ κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως του[3]. Ἐὰν ηὐτύχει νὰ ἔχῃ ὡς προϊσταμένους ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐδείκνυον τὴν διάθεσιν νὰ τὸν βοηθήσουν εἰς τὴν στερέωσιν τῶν γνώσεών του καὶ νὰ τοῦ ὑποδείξουν ὡρισμένα τεχνικὰ θέματα, ἰδίᾳ κατὰ τὴν δεκαετίαν 1832-1842, καὶ ὁ ἴδιος θὰ εἶχε μάθει περισσότερα πράγματα —διότι ἦτο ἀναμφισβητήτως φιλόπονος καὶ ἐπιμελής—, καὶ θὰ εἶχεν ἀποφευχθῆ ἡ ἐναντίον του κατακραυγή, ἡ ἐκδηλωθεῖσα τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1844[4], συνεχισθεῖσα δὲ ἔκτοτε ἐντονωτέρα καὶ ἐξευτελιστική, ἀκόμη καὶ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην του ὑπόστασιν.

Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ σταδίου του ὁ Πιττάκης ἦτο, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ

1. Ὡς ἐσημειώθη ἤδη τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας εἶναι ἀκόμη ἀπρόσιτα καὶ ἀμελέτητα.

2. Π. Καββαδίας, ἔ.ἀ. σελ. 46.

3. *Α.Ε.* 1855, σελ. 1273, σημ. 1: «Ἐγὼ φιλοτιμοῦμαι νὰ ἀνακαλύπτω, καθ' ἡμέραν ἐργαζόμενος ἰδίαις χερσίν, ἀρχαιότητας, (ἀνιχνεύων ταύτας κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς μου, ὅτε ὅλοι οἱ ἐν ὑπηρεσίᾳ παύουσι τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν), καὶ νὰ δημοσιεύω αὐτὰς ἀμισθί, πέμπων χάριν τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα πανταχοῦ».

4. Περὶ αὐτῆς κατωτέρω, σελ. ρλγ' κ.έ.

πληροφοριῶν, οὐχὶ μόνον πλήρως ἀφοσιωμένος εἰς τὸ ἔργον του —πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συνεχίσθη καθ' ὅλον τὸν βίον του,— ἀλλὰ καὶ πρόθυμος διὰ πᾶσαν προσφορὰν χάριν τῆς ἐπιστήμης. Εἴδομεν, ὅμως, ὅτι ὁ προϊστάμενός του Ross ἀρχικῶς τὸν ἐχρησιμοποίει ὡς Ἐπιστάτην, ὁ δὲ Ραγκαβῆς, βραδύτερον, ὡς ἁρμόδιος ἐπὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν θεμάτων εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, δὲν τὸν ἐβοήθησεν εἰλικρινῶς, εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν γνώσεών του, ἀλλ' ἀντιθέτως τοῦ ἀνέθετεν ἁπλῶς πᾶσαν ἐργασίαν ἀνασκαφικὴν καὶ πλῆθος ἄλλων. Τὸ μεγαλύτερον λάθος ἦτο ὅτι δύο ἄνθρωποι μόνον, ὁ Πιττάκης καὶ ὁ Ἰατρίδης, ὑπῆρξαν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὸ προσωπικὸν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, χωρὶς νὰ καταβληθῇ φροντὶς νὰ προσληφθῇ ἢ νὰ τοὺς βοηθήσῃ οὐσιαστικῶς καὶ ἄλλο πρόσωπον. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, προξενεῖ ἐντύπωσιν ὅτι ἐλήφθη μὲν ἡ ἀπόφασις νὰ ἐπεξεργάζωνται καὶ νὰ μελετοῦν ἀρχαιότητας πρὸς δημοσίευσιν οἱ Γ. Αἰνιάν, Κ. Σχινᾶς καὶ Ἰ. Βενθύλος[1], οὗτοι ὅμως οὐδέποτε παρουσίασαν σχετικὴν μελέτην. Ἐκτὸς τούτου, ὁ Ραγκαβῆς εἶχεν ἀναλάβει τὸ ὑλικὸν μέρος τῆς συντάξεως τῆς Ἐφημερίδος, τοῦτο ὅμως ἐγένετο μόνον διὰ τὰ τρία πρῶτα φυλλάδια τῆς *Α.Ε.*[2], διότι μετὰ τὴν πιθανολογουμένην διάλυσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, οὐδεὶς ἐκ τῶν πρὸς τοῦτο τεταγμένων ἐνδιεφέρθη πλέον διὰ τὴν προσφορὰν βοηθείας εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς *Ἐφημερίδος*, ἢ τοὐλάχιστον ἠσχολήθη μὲ τὴν κρίσιν τῶν πρὸς δημοσίευσιν ἀρθριδίων. Ἐκ τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς[3] ἐμφαίνεται ὅτι καθυστέρησις περὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ ἐσημειοῦτο, κατὰ τὰ πρῶτα τρία ἔτη τοὐλάχιστον, οὐχὶ κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς ὕλης, ἀλλὰ κατὰ τὴν λιθογράφησιν τοῦ εἰκονογραφικοῦ ὑλικοῦ. Ἐὰν διέθετον καὶ τὰ ἄλλα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, —τὰ περισσότερα τῶν ὁποίων κατεῖχον ἀξιοσημείωτον μόρφωσιν (οἱ Κ. Σχινᾶς, Γ. Γεννάδιος, Γ. Αἰνιὰν) — ἰδίᾳ ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς—, τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν ἀποκλειστικῶς, ὡς καὶ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν διὰ τὸ ἔργον τοῦτο ὁλόψυχον ἀφοσίωσιν ἣν κατέβαλεν, ὡς ἐκδότης, ὁ Κ. Πιττάκης, ἐν τῷ μέτρῳ πάντοτε τῶν στοιχειωδῶν ἐπιστημονικῶν του γνώσεων, κυρίως δὲ ἂν ἐξετέλουν πιστῶς τὸν ρόλον των, ὡς μελῶν ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκδόσεως περιοδικοῦ, ὡς θὰ ἐχαρακτηρίζετο ἡ Ἐπιτροπὴ ἐκείνη σήμερον, πολλὰ ἐκ τῶν λαθῶν τοῦ Πιττάκη θὰ ἀπεφεύγοντο, καὶ τὸ ἐπίπεδον τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* θὰ ἦτο ἀναμφισβητήτως καλύτερον. Οὕτω, πλῆθος ποικίλου χρησίμου ὑλικοῦ, ἐκτὸς τῆς παρουσιάσεως τῶν ἐπιγραφῶν, γραφὲν ὑπὸ τοῦ Κ. Πιττάκη, δὲν θὰ ἠγνοεῖτο μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Προξενεῖ ἐξάλλου κατάπληξιν διατί, ἐκ τῶν ὑστέρων, ὁ Ραγκαβῆς, μὴ συναισθανόμενος ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔφερε τὴν κυρίαν εὐθύνην[4], κατέκρινε τὸ ἐπίπεδον τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*, γενόμενος οὕτω ὁ κύριος ὑπαίτιος τῆς ἐνάρξεως πολλαπλῶν ἐπικρίσεων ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ ξένων κατὰ τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ

1. Περὶ τοῦ Ἰ. Βενθύλου ἐλάχιστα εἶναι γνωστά. Βλ. καὶ σελ. ρκβ', σημ. 2 τῆς Εἰσαγωγῆς ταύτης.

2. Βλ. σελ. ρκε', σημ. 2 τῆς Εἰσαγωγῆς ταύτης.

3. Βλ. ὀγδόην συνεδρίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου 1938, σελ. 16, χειρογράφων Πρακτικῶν.

4. Βλ. δευτέραν συνεδρίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 15 Ἰουνίου 1837, σελ. 6 χειρογράφων Πρακτικῶν. Κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτὴν ὁ Ραγκαβῆς ἀνέλαβε τὰ σχετικὰ καθήκοντα.

ἀρχαιολογικοῦ περιοδικοῦ. Ἡ «Ἀγγελία», ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ πρῶτον του τεῦχος, τεθεῖσα ἐν εἴδει προλόγου, εἶναι λίαν εὔγλωττος, ὡς καταδεικνύουσα σαφῶς τὴν ἀδυναμίαν τὴν ὁποίαν ᾐσθάνοντο ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, τόσον δηλαδὴ ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς, ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι, διὰ τὴν διαπραγμάτευσιν ἐπιστημονικῶν θεμάτων εἰς τὸ περιοδικόν. Ἡ «Ἀγγελία», καίτοι δὲν φέρει ὑπογραφήν, ἀναμφιβόλως ἔχει συνταχθῆ ὑπὸ τοῦ Ραγκαβῆ[1]. Ἀναφέρεται ἐπὶ λέξει ὅτι: «Εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπὴν ἀνετέθη πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ καθῆκον τῆς διὰ τοῦ τύπου ...δημοσιεύσεως τῶν εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ κράτους διατηρουμένων ἀντικειμένων. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀναλαμβάνουσα τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν, γνωρίζει καὶ τὴν σπουδαιότητα καὶ τὰς δυσχερείας ὅλας αὐτῆς, *ὧν ἡ πρωτίστη εἶναι ἡ σχεδὸν παντελὴς ἔλλειψις βοηθημάτων ἐπιστημονικῶν, καὶ οὐδ' ἀνεδέχθη, οὐδ' ἐπαγγέλλεται ἄλλο τί, πλὴν τῆς ἀκριβοῦς μετατυπώσεως τῶν εἰσέτι ἀγνώστων ἢ ἐσφαλμένως ἐγνωσμένων ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων ἀρχαιοτήτων...*»[2], «ἀλλ' ἂν ἀφ' ἑνὸς ἀπέχωμεν ἐξηγητικῶν παρατηρήσεων καὶ διασαφήσεων κριτικῶν, ἀνατιθέμενοι τὰς συζητήσεις ταύτας εἰς ἱκανωτέρους, ἔχομεν ὅμως ἀφ' ἑτέρου τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἐργασία μας θέλει ἔχει ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην *τὸ προτέρημα τῆς μεγίστης ἀκριβείας περὶ τὴν ἀντιγραφήν*, τῆς ὁποίας ἡ ἔλλειψις παρέχουσα ἀγῶνα καὶ δυσκολίας εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους, τοὺς φέρει πολλάκις μέχρι τέλους εἰς ἄτοπα συμπεράσματα. *Ἀντιγράφοντες ἀπ' αὐτῶν τῶν πρωτοτύπων* τὰ ὁποῖα θέλομεν ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ πολλάκις ἀντιπαραβάλλοντες αὐτά, *σκοπὸν δὲ τῆς ἐργασίας μας ἔχοντες αὐτὴν καὶ μόνην τὴν ἀντιγραφήν*, εἰς τὴν ὁποίαν τακτικῶς μὲν θέλομεν προσθέτει καὶ τὴν περιγραφὴν τοῦ ἀρχαίου ἀντικειμένου... *ὅλως δ' ἐκτάκτως καὶ τυχαίως καί τινας ἐπιστημονικὰς εἰκασίας*, ὁσάκις τοιαῦται συμπίπτωσι πρόχειροι, θέλομεν ἀποβλέπει προπάντων εἰς τὴν ἀκρίβειαν, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι ματαίως δὲν θέλομεν καυχᾶσθαι περὶ αὐτῆς»[3].

Ἑπομένως, ὀλίγα ἀλλὰ οὐσιώδη ὑπέσχετο, κατὰ τὸν συντάκτην τῆς «Ἀγγελίας» ἡ ἔκδοσις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος: Ἤτοι, τὴν πιστὴν ἀντιγραφήν, σύντομον περιγραφὴν τῶν ἀντικειμένων καὶ «ὅλως ἐκτάκτως καὶ τυχαίως καί τινας ἐπιστημονικὰς εἰκασίας». Τὸ μόνον λάθος τοῦ Πιττάκη ἦτο ὅτι προσέθετεν ἐνίοτε ὡρισμένας «εἰκασίας», αἱ ὁποῖαι, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἐφ' ὅσον δὲν ἐχρησιμοποίει βοηθήματα, πολὺ συχνὰ ἦσαν ἀτελεῖς ἢ ἐσφαλμέναι. Διὰ τὸ γεγονὸς ὅμως τοῦτο κύριοι ὑπεύθυνοι ἦσαν τὰ μέλη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀρχικῶς, καὶ κατόπιν ὁ προϊστάμενος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας Ἀλ. Ραγκαβῆς, οἵτινες δὲν ἐνδιεφέρθησαν νὰ ἀσκήσουν τὸν ἔλεγ-

1. Τοῦτο καθίσταται σαφὲς ἐκ τοῦ ὕφους τοῦ κειμένου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εἶναι φανερὸν ὅτι τὸ πρῶτον τεῦχος τὸ ἐπεμελήθη, ὡς πρὸς τὴν ἐμφάνισίν του, ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς, ἐπιλέξας καὶ τὸ ἐκτυπωθὲν εἰς αὐτὸ σῆμα τοῦ περιοδικοῦ. (Τὸ αὐτὸ σῆμα ἐχρησιμοποίησεν οὗτος καὶ εἰς τὸν α΄ τόμον τοῦ συγγράμματός του Antiquités Helléniques). Ἡ «Ἀγγελία», μεταφρασθεῖσα ἰταλιστί, ἀνεδημοσιεύθη εἰς Bullettino dell'Instituto di Corrispondenza Archeologica τοῦ 1837, σελ. 207.

2. Αἱ ὑπογραμμίσεις ἐτέθησαν ὑπὸ τῶν συντακτῶν τῆς Εἰσαγωγῆς ταύτης.

3. Παρεμφερεῖς ἀπόψεις διατυπώνει καὶ ὁ Στέφανος Κουμανούδης, εἷς ἐκ τῶν σφοδροτέρων πολεμίων τοῦ Κ. Πιττάκη, διὰ τὴν ἐλλιπῆ ἔκδοσιν τῶν ἐπιγραφῶν τὰς ὁποίας ἐξέδωκεν ὁ ἴδιος τὸ ἔτος 1871, ὑπὸ τίτλον: Ἀττικῆς Ἐπιγραφαὶ Ἐπιτύμβιοι, ἐκδιδόμεναι ὑπὸ Στεφάνου Ἀθ. Κουμανούδη, Ἀδριανοπολίτου, Ἐν Ἀθήναις, 1871, Προλεγόμενα, σελ. β΄ κ.ἑ.

χον τῶν δημοσιευομένων ἀρθριδίων, τὸν ὁποῖον καὶ εἶχον ἀναλάβει. Βραδύτερον, μόνον κατακρίσεις ἠκούσθησαν ἐναντίον τοῦ Πιττάκη[1], ἐνῷ ἐὰν ἔλειπεν ὁ ἰδικός του ζῆλος —εἶχε τόσα ἄλλα καθήκοντα εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ὑπηρεσίαν— ἡ ἔκδοσις τοῦ περιοδικοῦ θὰ εἶχε σταματήσει ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ, ὅτε ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ «περιέπεσεν εἰς ἀφάνειαν». Διὰ τοὺς γνωρίζοντας πόσον τεράστιος κόπος ἀπαιτεῖται, ἀκόμη καὶ σήμερον, διὰ τὴν ἔκδοσιν ἑνὸς ἀρχαιολογικοῦ περιοδικοῦ, παρὰ τὰς ποικίλας εὐκολίας τὰς ὁποίας διαθέτει ἡ τυπογραφία τῶν ἡμερῶν μας, μόνον θαυμασμὸς καὶ δέος δύναται νὰ γεννηθῇ καὶ δι' αὐτὴν τὴν πλευρὰν τῆς δραστηριότητος τοῦ Πιττάκη, ὅστις μὲ ἐπιμονὴν καὶ ἀφοσίωσιν συνέχισε νὰ ἐκδίδῃ τὴν *Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα* μόνος, ἄνευ τῆς βοηθείας ἑτέρου τινός, διὰ τῶν ἰσχνῶν ἐπιστημονικῶν του δυνάμεων, ἀκούσας, ἀντὶ ἐπαίνων μόνον κατακρίσεις ἢ καὶ μειωτικὰ δι' αὐτὸν σχόλια. Μόνον ὁ Ἰατρίδης ἐχρησιμοποιήθη ἐπωφελῶς[2], ὡς συμβοηθὸς τοῦ Ἐφόρου, ἀλλὰ καὶ οὗτος μόνον μέχρι τοῦ 1844, ὅτε, διὰ λόγους οἰκονομίας, κατηργήθη ἡ θέσις του, ὡς νὰ ἦτο περιττή. Ἐτοποθετήθη τότε ὡς διδάσκαλος τῆς καλλιγραφίας καὶ τῆς ἰχνογραφίας εἰς τὸ γυμνάσιον τοῦ Ναυπλίου, ὁπότε μὴ ἀποδεχθεὶς τὸν νέον διορισμὸν παρητήθη τῆς Ὑπηρεσίας, ἰδιωτεύσας ἔκτοτε[3], ἐνῷ ταυ-

1. Βλ. πλὴν ἄλλων καὶ ὅσα περὶ Πιττάκη ἔγραψεν ἐσχάτως ὁ Γ. Φαρμακίδης, κατακρίνων ὄχι μόνον τὴν καθυστέρησιν τῆς ἐκδόσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν γένει ἐργασίαν τοῦ Κ. Πιττάκη (σελ. 161, 190-191, 309-310 καὶ ἀλλαχοῦ σποράδην). Ἐνδιαφερόμενος ὁ συγγραφεὺς νὰ ἀποκαταστήσῃ, εἰς τὸ περὶ Ἀθαν. Ἰατρίδη ἔργον του, τὸν ζωγράφον δι' ὅσα φοβερὰ εἶχον ἐκτοξευθῆ ἐναντίον του, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ προβάλῃ τὴν ἀναμφισβήτητον συμβολήν του εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ, παρεσύρθη εἰς τὰς περὶ Πιττάκη κρίσεις του, ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ραγκαβῆ ἀλλὰ καὶ ὑπὸ διαφόρων ξένων, γραφέντων, χωρὶς νὰ καταγίνῃ ἰδιαιτέρως μὲ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας. Βλ. ἐπίσης W. Larfeld, Handbuch der griechischen. Epigraphik, I, σελ. 86, ὅπου πλὴν τῶν ἰδικῶν του κατὰ τοῦ Πιττάκη ἐπικρίσεων, προσθέτει καὶ τὰς ἀδίκους, ἐπίσης, γνώμας τῶν Böckh καὶ Köhler.

2. Εἰς τὸν *Ἑλληνικὸν Ταχυδρόμον*, ἐκδιδόμενον εἰς δύο γλώσσας, ἑλληνικὴν καὶ γαλλικήν, φύλλον 41 τῆς 9/21 Ὀκτωβρίου 1836, σημειοῦται: «Συνεργάτης τοῦ κ. Πιττάκη διωρίσθη ὁ κ. Ἰατρίδης, ὅστις εὐφυὴς ζωγράφος ὤν, ἐνασχολεῖται πρὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν εἰς τὸ νὰ ἰχνογραφῇ μὲ πολλὴν χάριν καὶ ἐπιτηδειότητα τὰ ἀγάλματα, τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰς ἐπιγραφάς».

3. Ἡ Γραμματεία τῆς Παιδείας, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23878 ἐγγράφου της, ὑπογραφομένου ὑπὸ τοῦ Μ. Σχινᾶ, τοῦ ἀνήγγειλεν ὅτι ηὔξησε τὸν μισθόν του, ὁ ὁποῖος εἶχε περικοπῆ προσφάτως εἰς 120 δρχ. (βλ. ἔγγραφον ὑπ' ἀριθ. 19919 ἀπὸ 24 Ἰουλίου 1843 τῆς Γραμματείας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πρὸς τὸν Ἰατρίδην —ὑπάρχει εἰς τὸν συνταξιοδοτικόν του φάκελλον— καὶ εἰς τὴν ἐφημερίδα *Αἰὼν* τῆς 4 Αὐγούστου 1843), διότι ἡ Κυβέρνησις εὑρέθη τότε εἰς ἀδυναμίαν νὰ πληρώσῃ τὴν ὀφειλομένην δόσιν τοῦ δανείου τῶν 60 ἑκατομμυρίων —χορηγηθέντος ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν προστατίδων δυνάμεων. Τὸ 1838 εἶχον δοθῆ τὰ ὑπόλοιπα 20 ἑκατομμύρια, ἤτοι τὸ τελευταῖον τμῆμα τοῦ δανείου, διότι τὰ πρῶτα 40 ἑκατομμύρια ἐξ αὐτοῦ εἶχον κατασπαταληθῆ ὑπὸ τῶν Βαυαρῶν τῆς Ἀντιβασιλείας. Εἰς τὸ προαναφερθὲν ὑπ' ἀριθ. 23878 ἔγγραφον τῆς Γραμματείας τῆς Παιδείας πρὸς τὸν Ἰατρίδην, προστίθεται ὅτι «τὴν βασιλικὴν ταύτην χάριν [τῆς αὐξήσεως τοῦ μισθοῦ] ἀναγγέλλοντες, ἔχομεν πλήρη τὴν πεποίθησιν, Κύριε, ὅτι θέλετε τὴν δικαιώσει κατὰ πάντα, διὰ τῆς αὐτῆς ἐπιμελείας καὶ τιμιότητος. . . ». Κατόπιν τούτου, ἀπροσδοκήτως, τελείως, μετὰ 11 μῆνας διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 28118 ἐγγράφου τῆς 4 Νοεμβρίου 1844 τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας Ἰ. Κωλέττη, ἐγνωρίζετο εἰς τὸν Ἰατρίδην ὅτι «δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3831 ἀπὸ 2 Νοεμβρίου ἐ.ἔ. Β. Διατάγματος διωρίσθητε, Κύριε, διδάσκαλος τῆς καλλιγραφίας καὶ ἰχνογραφίας εἰς τὸ ἐν Ναυπλίῳ Γυμνάσιον». Ἐκ σειρᾶς ἄρθρων, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ κατάστασις τῶν προγονικῶν λειψάνων» δημοσιευθέντων εἰς τὴν ἐφημερίδα *Αἰών*, μεταξὺ 18 Ὀκτωβρίου 1844 καὶ Ἰανουαρίου 1845, ἐμφαίνεται ὅτι εἶχον ἀνασταλῆ αἱ πιστώσεις δι' ἀνασκαφάς, διεγράφη δὲ ἐκ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τὸ κονδύλιον «διὰ

τοχρόνως, κατόπιν τῆς διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς *'Αρχαιολογικῆς 'Εφημερίδος* περικοπείσης δαπάνης, διεκόπη καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ περιοδικοῦ. Διὰ τῶν γραμμῶν σειρᾶς ἄρθρων τῆς ἐφημερίδος *Αἰών*[1], θεωρουμένων ὅτι συνετάχθησαν ὑπὸ τοῦ Κ. Πιττάκη —ἔχοντος φιλικοὺς δεσμοὺς μετὰ τοῦ ἐκδότου της 'Ι. Φιλήμονος[2]— ὡς καὶ τῶν ἐν γένει ὀλίγων συναφῶν πληροφοριῶν, ἰδίᾳ ὅμως ἐξ ὡρισμένων γεγονότων, καθίσταται σαφὲς πόθεν προῆλθε, τόσον ἡ παῦσις τοῦ 'Ιατρίδη, ὅσον καὶ ἡ κατάργησις τῆς *Α.Ε.*

'Ο πανίσχυρος 'Ι. Κωλέττης ἀναλαβὼν τὴν πρωθυπουργίαν ἐγένετο προσωρινῶς καὶ 'Υπουργὸς τῶν 'Εκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου 'Εκπαιδεύσεως: πολὺ ἀπεῖχεν ὅμως ἀπ' τὸν φιλοδίκαιον 'Ι. Ρίζον[3], ὅστις ἐγνώριζεν ἄριστα τὴν εἰς τὴν 'Αρχαιολογικὴν 'Υπηρεσίαν προσφορὰν καὶ τοῦ Πιττάκη καὶ τοῦ 'Ιατρίδη. 'Ο 'Ι. Κωλέττης ἐξελέγη τὸν Μάϊον τοῦ 1844 καὶ πρόεδρος τῆς «'Εφορείας» τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας[4]. 'Ασφαλῶς θὰ ἐπηρεάσθη οὗτος ἐκ τῶν διαφόρων πικροχόλων σχολίων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐξετόξευε συνεχῶς ἐναντίον τοῦ Πιττάκη, ὁ ὁμότεχνός του 'Αλ. Ραγκαβῆς[5]. 'Η κακὴ διάθεσις τοῦ Κωλέττη ἀπέναντι τῶν δύο κρατικῶν ἀρχαιολογικῶν ὑπαλλήλων —τοῦ Πιττάκη καὶ τοῦ 'Ιατρίδη— πρέπει νὰ ηὐξήθη καὶ ἐξ αἰτίας διαφόρων εἰσηγήσεων προερχομένων ἐκ τοῦ πολιτικοῦ γραφείου τοῦ 'Όθωνος, ὅπου ἐξηκολούθει νὰ συχνάζῃ, καὶ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου παῦσιν του, ὁ L. Ross, παραμένων, ὡς ἀνεφέρθη ἤδη ἀνωτέρω, ἀκόμη εἰς τὴν 'Ελλάδα. Οὗτος ἀσφαλῶς, ἐριστικὸς καὶ μνησίκακος ὡς ἦτο, δὲν θὰ παρέλειπεν εὐκαιρίαν νὰ μὴ ὁμιλήσῃ ἐναντίον τοῦ Πιττάκη καὶ τοῦ 'Ιατρίδη, ἐπηρεάζων οὕτω καὶ τὸν κύκλον τοῦ γραφείου τῆς 'Αντιβασιλείας καὶ τὸν ἴδιον τὸν βασιλέα[6]. 'Όμως, ἡ κακοδαιμονία τῶν δύο ἀρχαιολογικῶν ὑπαλλήλων

τὴν ἔκδοσιν τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εφημερίδος» ἥτις, ἐν τούτοις, κατὰ τὸν συντάκτην τοῦ ἄρθρου τοῦ *Αἰῶνος*, ἐστοίχιζεν εἰς τὸ δημόσιον μόνον 400 δρχ. τὸν χρόνον.

1. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. ρλγ´, σημ. 3. 'Η ἐφημερὶς προέτρεπε τὴν Κυβέρνησιν «νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἔκδοσιν τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εφημερίδος, διὰ νὰ δυνηθῇ ὁ συντάκτης αὐτῆς νὰ δημοσιεύῃ ἅπαντα ταῦτα [τὰ ἀρχαῖα] εἰκονογραφικῶς καὶ μὲ τὰς λεπτομερεστέρας περιγραφὰς τῶν μνημείων τούτων».

2. Οὗτος εἶχε προτείνει νὰ καταλάβῃ ὁ Πιττάκης τὴν θέσιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς 'Αρχαιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἀντὶ τοῦ διορισθέντος Ross. Εἰς τὸν *Αἰῶνα* τῆς 21 'Απριλίου 1843 σημειοῦται: «'Εδημοσιεύθη τὸ Πρόγραμμα τῶν κατὰ τὴν θερινὴν ἑξαμηνίαν τοῦ 1843 παραδοθησομένων μαθημάτων ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Όθωνος. Βλέπομεν ἐντούτοις καθηγητὴν τῆς ἀρχαιολογίας τὸν κ. Ρός. Τάχα δὲν θὰ ἦτο προτιμότερον καὶ ὠφελιμώτερον καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς καὶ διὰ τὸ 'Εθνικὸν Ταμεῖον νὰ παρέδιδεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ὁ κ. Πιττάκης, ὁ ὁποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπηρετήσῃ ἀμισθὶ ἐπὶ τῆς ἕδρας τοῦ Πανεπιστημίου ἐπὶ τριετίαν, ἐνῷ ὡς 'Έφορος τῶν 'Αρχαιοτήτων μισθοῦται δρχ. 230 κατὰ μῆνα;». Βλ. Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 260, σημ. 11.

3. Βλ. Π. Καββαδίαν, ἔ.ἀ. σελ. 19. Βλ. ἐπίσης, 'Επ. Κυριακίδην, ἔ.ἀ. τόμ. 1, σελ. 520 κ.ἑ.

4. Βλ. Εὐθ. Καστόρχην, ἔ.ἀ. σελ. 26, ὅπου κρίνει ὀρθῶς τὸν 'Ι. Κωλέττην, ὡς ἀκατάλληλον διὰ τὴν Προεδρίαν τῆς 'Εταιρείας, ἥτις ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐγνώρισε μεγάλην κατάπτωσιν. Βλ. καὶ Π. Καββαδίαν, ἔ.ἀ. σελ. 24-25, ὅπου ὁμοίως τονίζεται ὄχι μόνον ὁ κίνδυνος, ὃν διέτρεξεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κωλέττη ἡ 'Εταιρεία, ἀλλὰ καὶ ἡ παντελὴς ἀπουσία του ἐξ αὐτῆς.

5. Ἦτο παλαιὸς γνώριμος τοῦ Κωλέττη, ἀπὸ τῶν Αὐγουστινιακῶν ἤδη, ὁπότε εἶχε καταφύγει εἰς τὸ ἐν Περαχώρᾳ στρατόπεδον· ἀλλὰ καὶ μετέπειτα διετήρησε μετ' αὐτοῦ στενὰς σχέσεις. Βλ. σχετικῶς 'Αλ. Ραγκαβῆν, 'Απομνημονεύματα, τόμ. 1, σελ. 308 κ.ἑ. καὶ 2, σελ. 135.

6. Ἤδη τὸν 'Ιανουάριον τοῦ 1843, πρὸ τῆς παύσεώς του ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου, εἶχε δημοσιεύσει πραγματικὸν λίβελλον ἐναντίον τοῦ Πιττάκη, τὸν ὁποῖον ἐχαρακτήριζεν ὡς «ἀμόρφωτον» καὶ ἀποτυχημένον ἐκδότην τοῦ ἑλληνικοῦ

δὲν ὑπῆρξεν ἀποκλειστικὸν ἔργον τοῦ Ross, παρ' ὅλον ὅτι ὁ Γ. Φαρμακίδης αὐτὴν τὴν θέσιν ὑποστηρίζει[1]. Ἀσφαλῶς, ἡ ἐπίθεσις τοῦ Ross ἐναντίον ἀμφοτέρων θὰ ἔπαιξε ρόλον εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος διαμόρφωσιν κακῆς περὶ αὐτῶν γνώμης. Κατὰ βάσιν, ὅμως, κύριος ὑπαίτιος τῆς δυσφημίσεώς των ἀλλὰ καὶ τῆς περικοπῆς τοῦ κονδυλίου τῆς ἐκδόσεως τῆς *Ἐφημερίδος*, ἦτο σαφῶς ὁ Ραγκαβῆς, ὅστις ὑπῆρξεν οὐχὶ μόνον κακὸς πληροφοριοδότης, ἀλλὰ καὶ ὑποκινητὴς αὐστηροτάτης καὶ λίαν ἀδίκου «Εἰσηγητικῆς Ἐκθέσεως» συνταχθείσης ὑπὸ τοῦ Ἰ. Κωλέττη κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1844[2]. Εἰς τὴν ἔκθεσιν ταύτην ἀναφέρονται στοιχεῖα τὰ ὁποῖα μόνον ὁ Ραγκαβῆς ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ, ἐπομένως καὶ νὰ ἔχῃ ὑποβάλει εἰς τὸν Ἰ. Κωλέττην. Περιείχοντο ἐπίσης εἰς ταύτην σφοδραὶ ἐπικρίσεις κατὰ τοῦ Πιττάκη καὶ τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*, πράγματα τὰ ὁποῖα καὶ πάλιν ὁ Ραγκαβῆς ἐσκέπτετο καὶ ἐξεστόμιζεν, οὐδέποτε ἀναλογισθεὶς ὅτι διὰ τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὡς ὁ κύριος ὑπεύθυνος. Οὕτω εἰς τὴν «Εἰσηγητικὴν Ἔκθεσιν» ἀνεφέρετο ἐπὶ λέξει, μεταξὺ ἄλλων, εἰς τὸ Α´ ἄρθρον: «Ὁ Ἔφορος τοῦ Κεντρικοῦ Μουσείου, εἰς τὸν ὁποῖον, νομίζω, περιωρίσθη καὶ συνεκεντρώθη ἡ ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία[3], μένων τρόπον τινὰ ἐλεύθερος καὶ σχεδὸν πραγματικῶς ἀνεύθυνος, δὲν παρέδωκε ποτὲ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον καταλόγους τῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ διαταχθεὶς δὲ ἐσχάτως νὰ τοὺς συντάξῃ, μέχρι τῆς σήμερον δὲν τὸ κατώρθωσεν»[4]. Εἰς τὸ Β´ ἄρθρον σημειοῦται ὅτι: «Ἂν καὶ ἐδαπανήθησαν πάρα

ἀρχαιολογικοῦ περιοδικοῦ κατακρίνων δηκτικώτατα ἐπίσης καὶ τὸ βιβλίον του Ancienne Athènes ὡς κωμικόν. Ἔκρινεν ἐπίσης τὸν Ἰατρίδην, διὰ τὰ ἐν τῇ *Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι* σχέδιά του, γράφων περὶ αὐτῶν ὅτι δὲν ἦσαν ἀκριβῆ.

Οἱ βαρεῖς χαρακτηρισμοὶ ἦσαν ἐσκεμμένοι, διότι, ἐν συνεχείᾳ, συνίστα νὰ ἀντικατασταθῇ τότε ὁ Κ. Πιττάκης ὑπὸ τοῦ Ἀλ. Ραγκαβῆ. Καὶ τοῦτο διότι ὁ Ross εἶχεν ἤδη ἀντιληφθῆ ὅτι καὶ ἡ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν θέσις του ἐκινδύνευεν, ὅθεν προσεπάθησε νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ κινδύνου, προτείνων τὸν Ραγκαβῆν, τὸν πιθανώτερον ἀντικαταστάτην του, ὡς τὸν μόνον ἄξιον τότε νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τοῦ Ἐφόρου τοῦ Κεντρικοῦ Μουσείου, εἰς τὴν ὁποίαν κακῶς κατὰ τὴν γνώμην του εὑρίσκετο ὁ Κ. Πιττάκης. Βλ. τὸ ἄρθρον τοῦ Ross, εἰς τρεῖς συνεχείας, ὑπὸ τὸν τίτλον: Über den gegenwärtigen Zustand der Alterlümer in Griechenland, μὲ ὑπογραφὴν ἓν ἁπλοῦν Δ, εἰς Beilage zur Augsburger Allgemeinen Zeitung, φύλλα 28-30, τῆς 28, 29 καὶ 30 Ἰανουαρίου 1843. Ὁ Πιττάκης ἀπήντησε δι' ἀνωνύμου ἐπιστολῆς του εἰς τὸν *Αἰῶνα* τῆς 3 Μαρτίου 1843, κατονομάζων σαφῶς ὡς ἐμπνευστὴν τοῦ ἄρθρου τὸν Ross. Βλ. ἐπίσης Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 262 - 266, ὅπου τὸ θέμα ἀναλύεται διεξοδικῶς, καὶ ὅπου ὑποστηρίζεται, δι' ὀρθῶν ἐπιχειρημάτων, ὅτι ὁ Ross ἦτο οὐχὶ ἁπλῶς ὁ ἐμπνευστὴς ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου. Ὁ Γ. Φαρμακίδης ἀποδίδει κυρίως εἰς τὸ πολιτικὸν γραφεῖον τοῦ βασιλέως, ὡς καὶ εἰς τὸ δυσφημιστικὸν ἄρθρον τοῦ Ross, τὴν κακὴν μεταχείρισιν, τῆς ὁποίας ἔτυχεν ἐντὸς ὀλίγου ὁ Πιττάκης, ἀλλὰ καὶ τὴν μετάθεσιν τοῦ Ἰατρίδη εἰς ἄλλην θέσιν, τὸ 1844.

1. Βλ. Γ. Φαρμακίδην, ἔ.ἀ. σελ. 265 - 266.

2. Βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 199-200, ἀριθ. ἐγγράφου 169, ὅπου δημοσιεύεται «ἡ Εἰσηγητικὴ Ἔκθεσις» αὕτη, ὑπάρχουσα εἰς τὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἀνακτοβουλίου τῆς Γραμματείας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

3. Τοῦτο ἦτο πραγματικὸν γεγονός, δὲν ἦτο ὅμως ὑπεύθυνος δι' αὐτὸ ὁ Πιττάκης, ἀλλὰ ἡ Γραμματεία τῆς Παιδείας.

4. Τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς «Εἰσηγητικῆς Ἐκθέσεως» τοῦ Κωλέττη προξενεῖ ἀπορίαν καὶ ὁδηγεῖ εἰς πολλὰ ἐρωτηματικά· διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν ὅμως τῆς πραγματικότητος δὲν ὑπάρχουν ἀρκετὰ στοιχεῖα, οὕτως ὥστε νὰ κατανοηθῇ ἡ ἀνωτέρω φράσις τοῦ Κωλέττη. Οὕτω, π.χ. εἰς ἄρθρον τῆς διγλώσσου — ἐκδιδομένης εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ γερμανικὴν — ἐφημερίδος ἡ *Ἐλπὶς* τοῦ Νοεμβρίου 1836, ἐδημοσιεύθη εἴδησις, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Ross, ἀναφέρουσα ἐπὶ λέξει τὰ κάτωθι: «Ὁ ἀξιότιμος πολίτης κύριος Πιττάκης καταβάλλει πᾶσαν σπουδὴν διὰ νὰ τακτοποιήσῃ τὰς ἀνα-

πολλὰ χρήματα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, δὲν ἔφερον ὅμως κανὲν λόγου ὁπωσοῦν ἄξιον ἀποτέλεσμα, διότι *τὰ πάντα ἔγιναν ἀμεθόδως καὶ κατὰ τύχην*[1]. Εἰς τὸ Γ΄ ἄρθρον ἀναγράφεται: «Ἡ ἐν μέρει μόνον ἐπιχειρηθεῖσα ἀνασκαφὴ ἔγινε κατὰ τρόπον πάντῃ ἄτεχνον καὶ σχεδὸν γελοῖον...». Εἰς τὸ Δ΄ ἄρθρον διατυποῦται ἡ κατάκρισις ὅτι «τὰ ἀρχαῖα καὶ κομψὰ τοῦ Φειδίου ἀνάγλυφα κεῖνται ἐκτεθειμένα εἰς τὴν ἐπήρειαν τῶν μεταβολῶν τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἀδιακόπως διαφθείρονται, ἐκτὸς τῆς λώβης, τὴν ὁποίαν πάσχουσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας αὐτὰς κακοβούλων καὶ φθονερῶν ἀνθρώπων...». Εἰς τὸ Ε΄ ἄρθρον προχωρεῖ ἡ ἐπίκρισις εἰς θέμα, τὸ ὁποῖον ὁ Ραγκαβῆς ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἀντιμετωπίσει κατὰ τὰς ἐν τῇ Ἀκροπόλει μεταβάσεις του, ἐφ' ὅσον, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ ἴδιος, συνεχῶς μετέβαινεν ἐκεῖ πρὸς ἀντιγραφὴν τῶν ἐπιγραφῶν, τῶν ἐκδοθεισῶν τὸ ἑπόμενον ἔτος εἰς τὰς Antiquités Helléniques[2]. Οὕτω γράφεται εἰς τὴν «Εἰσηγητικὴν Ἔκθεσιν»: «Ἀντὶ τοῦ οὐσιώδους καὶ προὐργιαιτάτου τούτου ἔργου, ὁ Ἔφορος τοῦ Κεντρικοῦ Μουσείου περιωρίσθη νὰ συντοιχίσῃ φύρδην μίγδην καὶ ἀδιακρίτως διάφορα τεμάχια, ἄλλα μικρᾶς ἀξίας καὶ διαφόρου ἐποχῆς καὶ τέχνης. Ἐφαντάσθη δὲ προσέτι καὶ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Παρθενῶνος, ὅθεν τοὺς ὁλομαρμάρους τοίχους ἐπεσκεύασεν ἀπειροκαλυπτομένας καθ' ἑκάστην ἀρχαιότητας. Ηὐχαριστήθημεν μεγάλως βλέποντες τέλος πάντων *ἀκριβῆ κατάλογον τῶν εὑρεθέντων πραγμάτων. . .».* Ὁ Ραγκαβῆς, ἀντιθέτως, εἰς τὸν πρόλογον τοῦ β΄ τόμου τῶν Antiquités Helléniques (σελ. III), κατακρίνων τὸν Πιττάκην δι' ἔλλειψιν φροντίδος διὰ τὴν περισυλλογὴν καὶ τακτοποίησιν τῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως εὑρεθεισῶν ἐπιγραφῶν, σημειοῖ: «De tous ces fragments, il n'a jamais été publié... que je sache, un catalogue quelconque; M. Iatridès, un ancien et très habile employé du Musée (εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματά του, βραδύτερον, ὁ ἴδιος τὸν ἀποκαλεῖ «μέτριον ζωγράφον», ὡς ἀνεφέρθη) en avait commencé un sous la direction de M. Ross; mais ce travail a été égaré, et on ne le recommença jamais». Δημιουργεῖται κατ' ἀρχὴν ἡ ἀπορία, ποῖος ἦτο εἰς τὴν πραγματικότητα ὁ συντάκτης τοῦ καταλόγου τῶν ἀρχαιοτήτων, ὁ Πιττάκης ἢ ὁ Ἰατρίδης, ἐφ' ὅσον ὁ Ἰατρίδης δὲν ἐγνώριζεν ἀρχαιολογίαν, ἡ δὲ περὶ τούτου γνώμη τοῦ Ross ἦτο κακή. Ἂν ὄντως συνέτασσε κατάλογον ὁ Ἰατρίδης, τοῦτο, λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τοῦ ζωγράφου δι' ἐργασίαν αὐτοῦ τοῦ εἴδους, πρέπει νὰ ἐγίνετο καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Ross. Εἶχεν ὅμως ὁ Γερμανὸς σοφὸς τὸν καιρὸν καὶ τὴν ὑπομονὴν νὰ ὑπαγορεύῃ τὸν κατάλογον τοῦτον; Πιθανώτερον φαίνεται ὅτι θὰ ἀνέθεσεν εἰς τὸν Πιττάκην, ἢ καὶ εἰς τὸν Ἰατρίδην ὁμοῦ, τὴν σύνταξιν καταλόγου· οὗτος θὰ πρέπει νὰ ἔγινε, χωρὶς ἀμφιβολίαν, ὑπὸ τοῦ Πιττάκη, τοῦ μόνου, ἐκ τῶν δύο, σχετικῶς ἱκανοῦ νὰ συντάξῃ τοιοῦτον κατάλογον. Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Ross καὶ τὸν φοβερὸν φόρτον ἐργασίας, τὸν ὁποῖον εἶχεν ὁ Πιττάκης, μόνος Ἔφορος ἀρχαιοτήτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἀσφαλῶς δὲν θὰ διέθετεν οὗτος χρόνον, πλὴν τῶν ἄλλων του ὑποχρεώσεων, νὰ συντάσσῃ καὶ κατάλογον τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Κ. Μουσείου. Ἐπομένως καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, ὁ Κωλέττης, ἢ μᾶλλον ὁ ὑποβολεὺς τῶν θεμάτων τούτων Ραγκαβῆς, ἦτο ἄδικος.

1. Εἶχε ποτὲ ἡ προϊσταμένη ἀρχή, δηλ. ὁ Ross καὶ μετέπειτα ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἢ ὁ ἴδιος ὁ Ραγκαβῆς, ὑποδείξει τὴν ὀρθὴν μέθοδον ἀνασκαφῶν εἰς τὸν Πιττάκην; Τὰς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἀνασκαφὰς εἶχεν ἀναλάβει ὁ Ross ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του, συνέχισε δὲ αὐτὰς ὁ Πιττάκης, ὑποβάλλων ὅμως εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπὴν σχετικὰς ἐκθέσεις, ὡς καὶ τὰς σκέψεις του περὶ τῆς μελλοντικῆς των πορείας, ὁπότε τὰ πεπαιδευμένα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἠδύναντο νὰ ἐκφράσουν τὰς ἀπόψεις των, ἰδίᾳ π.χ. μετὰ τὴν ἐπὶ τόπου μετάβασίν των, διὰ νὰ λάβουν ἀπόφασιν περὶ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ μεταγενεστέρου ἀνωφλίου τῆς Δ. πύλης τοῦ Παρθενῶνος. Βλ. Πρακτικὰ τῆς ἐνάτης συνεδρίας ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου 1838 τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, εἰς τὰ χειρόγραφα Πρακτικά της.

2. Ὁ Πιττάκης ὑπεστήριζεν, καὶ πρέπει νὰ ἦτο ἀληθές, ὅτι «ὁ Κ. Ραγκαβῆς, ὅταν ἐγίνοντο αἱ ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν σπανίως ἀνήρχετο» (*Α.Ε.* 1853, σελ. 694, σημ. 1). Βλ. ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ὅσα ἀντίθετα γράφει ὁ Ραγκαβῆς: «Πολλάκις τρὶς καὶ τετράκις τῆς ἡμέρας ἀνηρχόμην εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. (Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2, σελ. 120).

λως μὲ ὀπτὰς πλίνθους, προσράψας εἰς Βασιλικὴν πορφυρᾶν χλαμύδα καραβόπανον!!»[1]. Διὰ τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν κακῶν αὐτῶν «τὰ ὁποῖα καθ' ἡμέραν παρατηροῦσι καὶ μέμφονται οἱ ξένοι ἀρχαιολόγοι, οἷον ὁ κ. Lebas» — εἰς ποῖον ἐλέγοντο πάντα ταῦτα εἶναι σαφές· πάντως ὁ Lebas δὲν ἐπεσκέπτετο τὸν Κωλέττην, διὰ νὰ τοῦ λέγῃ σχετικῶς — προστίθεται εἰς τὴν ἰδίαν ἔκθεσιν, ὅτι ὁ Ὑπουργὸς ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ διορίσῃ ἀρχιτέκτονα τῶν ἀρχαιοτήτων ἐπιλέξας ἄνθρωπον τιμηθέντα «καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τὰς περὶ τὴν τέχνην ἐπιστημονικὰς γνώσεις του», τὸν κ. Λύσανδρον Καυταντζόγλου[2].

Περαιτέρω προβαίνει ὁ Κωλέττης εἰς πρότασιν ἱδρύσεως Ἐπιμελητηρίου τῶν ἀρχαιοτήτων, «ὁποῖον ὑπάρχει εἰς τὴν Ρώμην, Νεάπολιν καὶ ἀλλοῦ, ἐσχάτως δὲ συνεστάθη καὶ εἰς τῆς Γαλλίας τὴν μητρόπολιν· διότι συγκείμενον ἐξ ἀνδρῶν φιλολόγων καὶ φιλοπόνων θέλει βουλεύεσθαι τακτικῶς περὶ πάντων τῶν συμφερόντων τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας». Ἐν τέλει, δίδεται ἡ χαριστικὴ βολὴ εἰς τὸν Κ. Πιττάκην: «Ἐκδιδομένη δὲ παρ' αὐτῶν (τῶν μελῶν τοῦ Ἐπιμελητηρίου) καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς (ἂν κριθῇ ἀναγκαία[3]) *θέλει παύσει νὰ κινῇ τὸν οἶκτον καὶ τὸν γέλωτα πάντων τῶν ἀρχαιολόγων καὶ μάλιστα τῶν τῆς μουσοτρόφου Γερμανίας, καθὼς τοῦτο ἔγινε μέχρι τοῦδε διὰ τοὺς παραλογισμοὺς καὶ τὴν ἀμάθειαν τῶν γραφομένων*, ἢ θέλουσι παύσει νὰ δαπανῶνται χιλιάδες δραχμῶν εἰς τὴν ἔκδοσίν της[4]».

Ἀποτέλεσμα τῆς Εἰσηγητικῆς ταύτης Ἐκθέσεως ὑπῆρξε τὸ Β.Δ. τὸ ἐκδοθὲν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1844 —εἶναι ἄγνωστος ἡ ἀκριβὴς ἡμερομηνία του— «πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἄρθρων 29 καὶ 34 τοῦ περὶ Ἀρχαιοτήτων νόμου, κατὰ πρότασιν τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργοῦ Ἐκκ[λησιαστικῶν] καὶ τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως»[5]. Δι' αὐτοῦ «συνιστᾶται Κεντρικὸν Ἐπιμελητήριον τῶν Ἀρχαιοτήτων, συγκείμενον δι' ἓν ἔτος ἐκ τῶν ἀκολούθων μελῶν: 1. τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων[6]. 2. τοῦ Ἀρχιτέκτονος τῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Λ. Καυτανζόγλου 3. τοῦ Ἐφόρου τοῦ Κεντρικοῦ Μουσείου κ. Κ. Πιττάκη 4. τοῦ καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κ. Θ. Μανούση 5. τοῦ δικηγόρου καὶ καθηγητοῦ αὐτόθι κ. Π. Καλλιγᾶ 6. τοῦ καθηγητοῦ ἐν τῷ Γυμνασίῳ Ἀθηνῶν κ.

1. Ἂν ὄντως εἶχον οὕτω τὰ πράγματα, τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας ὤφειλε νὰ ἀσκῇ ἀνελλιπῶς ἔλεγχον ἢ ἦτο ἀνύπαρκτον; Εἶχε παραχωρηθῆ εἰς τὸν Κ. Πιττάκην ὡς συνεργάτης ἀρχιτέκτων, ὡς ὑπῆρχον παλαιότερον συνεργαζόμενοι μετὰ τοῦ Ross οἱ προαναφερθέντες τρεῖς ξένοι ἀρχιτέκτονες; Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ὁ ἀτυχὴς Πιττάκης ἐνήργει ὅπως τοῦ ἦτο δυνατόν, ἔχων ἀφεθῆ τελείως μόνος εἰς τὰ πάντα.

2. Βλ. περὶ αὐτοῦ Κ. Μπίρην, Ἱστορία τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβείου Πολυτεχνείου (1836 - 1916), Ἀθῆναι, 1957, σελ. 73 κ.ἑ. Τοῦ αὐτοῦ, Αἱ Ἀθῆναι ἀπὸ τοῦ 19ου εἰς τὸν 20ον αἰῶνα, Ἀθῆναι, 1966.

3. Ἡ παρατήρησις αὐτή, ἂν ἦτο ἀτομικὴ τοῦ Κωλέττη, μειώνει τὴν νοημοσύνην του, διότι οὔτε λόγος ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ, ὅτι ἡ ἔκδοσις ἀρχαιολογικοῦ περιοδικοῦ ἦτο ἀπαραίτητος. Ἀποτελεῖ πάντως ἡ φράσις του αὕτη ἀπόδειξιν τῆς περὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ πράγματα ἀγνοίας του.

4. Φαίνεται σαφῶς ὅτι τὸ θέμα εἶχεν ὑποβληθῆ κακοβούλως καὶ ἀνακριβῶς πρὸς τὸν Ὑπουργόν, διότι, ὡς ἀνεφέρθη ἤδη, ἡ δημοσιευθεῖσα εἰς τὸν *Αἰῶνα* ἐπιστολὴ ἀνέφερεν ὅτι τὰ ἔξοδα τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* ἦσαν μόνον 400 δρχ. ἐτησίως (βλ. ἀνωτέρω σελ. ρλγ'-ρλδ', σημ. 3).

5. Βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτην, ἔ.ἀ. σελ. 201-202, ἀριθ. ἐγγράφου 170.

6. Μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ Weissenburg, ἡ θέσις αὕτη ἐπληρώθη μόνον τὸ 1848, διορισθέντος τότε τοῦ Κ. Πιττάκη ὡς Γενικοῦ Ἐφόρου.

Εὐστρατιάδου 7. τοῦ καθηγητοῦ αὐτόθι κ. Γρηγ. Παπαδοπούλου 8. τοῦ ζωγράφου τοῦ Πολυτεχνικοῦ Σχολείου κ. Φ. Μαργαρίτου 9. τοῦ Γραμματέως τῆς 'Αρχαιολ[ογικῆς] Ἑταιρείας κ. 'Α. Ραγκαβῆ». Ὁρίζεται πρὸς τούτοις ὅτι πρόεδρος τοῦ 'Επιμελητηρίου—τὸ ὁποῖον ἦτο, ὡς καὶ ἡ 'Αρχαιολογικὴ 'Επιτροπή, πληρέστερον ἐκείνης εἶδος 'Αρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τῶν ἡμερῶν μας, — θὰ ἦτο ὁ Γενικὸς Ἔφορος, μέχρι δὲ τοῦ διορισμοῦ τούτου ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, προσδιοριζομένων καὶ τῶν ἀντικαταστατῶν του.

Τὸ Κεντρικὸν 'Επιμελητήριον τῶν 'Αρχαιοτήτων ἔπρεπε νὰ συνεδριάζῃ «ἅπαξ τοῦ μηνὸς συνήθως, χρείας δὲ τυχούσης καὶ συχνότερον, θέλει ἔχει κύριον τῶν συνδιασκέψεων αὐτοῦ σκοπὸν τὴν διευθέτησιν καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν γένει, καθὼς καὶ τὴν ἐφεύρεσιν τῶν πρὸς συντήρησιν καὶ αὔξησιν τοῦ 'Αρχαιολογικοῦ Μουσείου πόρων καὶ τρόπων· θέλει δὲ συζητεῖν ὁμοίως καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ὑπουργείου εἰς αὐτὸ διακοινούμενα, γνωμοδοτοῦν ἐπ' αὐτῶν καὶ ἀντεπιστέλλον διὰ τοῦ Προέδρου ἢ 'Αντιπροέδρου».

Εἰς τὸ αὐτὸ ὄργανον ἀνετέθη διὰ τοῦ Β.Δ. νὰ ἐξετασθῇ «σπουδαίως ἂν ἡ ἐκδιδομένη μέχρι τοῦδε 'Αρχαιολογικὴ 'Εφημερὶς ἐπιτυγχάνῃ τοῦ σκοποῦ καὶ προμνηστεύῃ τινὰ ὠφέλειαν ἐπιστημονικὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τούτου δὲ δοθέντος, θέλει συζητεῖ ἢ ἐπιθεωρεῖ ἀπὸ κοινοῦ τὴν ὕλην, διὰ νὰ καταστήσῃ τὸ περιοδικὸν τοῦτο σύγγραμμα μᾶλλον ἄξιον τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος· κατὰ δὲ τὴν ἐναντίαν περίπτωσιν θέλει προτείνει τὴν παῦσίν του, διὰ νὰ μὴ καταδαπανῶνται ματαίως τὰ περὶ τὴν τύπωσιν χρήματα». Προστίθεται ἐπίσης ὅτι ὁ ζωγράφος (ἐκ τῶν μελῶν τοῦ 'Επιμελητηρίου, δηλ. ὁ Φ. Μαργαρίτης), «θέλει ἀντιγράφει τὰς ἀνευρισκομένας ἐπιγραφάς, ἢ ἰχνογραφεῖ ὅ,τι δήποτ' ἄλλο ἀρχαιολογικὸν ἀντικείμενον κριθῇ ἀναγκαῖον».

Λόγῳ ἐλλείψεως στοιχείων ἀγνοεῖται τὸ ἔργον τοῦ Κεντρικοῦ 'Αρχαιολογικοῦ 'Επιμελητηρίου· τὸ μόνον γνωστὸν εἶναι ὅτι τὸ διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς *'Αρχαιολογικῆς 'Εφημερίδος* προοριζόμενον κονδύλιον διεγράφη ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους. Κατόπιν τούτου, διεκόπη καὶ ἡ ἔκδοσίς της[1].

Αἱ καλαὶ ἡμέραι συνεργασίας τῶν δύο Ἑλλήνων ἀρχαιολόγων, Πιττάκη καὶ Ραγκαβῆ, εἶχον παρέλθει ἀνεπιστρεπτί. Εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῶν Antiquités Helléniques του, (σελ. 7), ὁ 'Αλ. Ραγκαβῆς, ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ ὑπερασπισθῇ τὸν Πιττάκην διὰ τὰς ἀδίκους ὑπὸ τοῦ Böckh ἐναντίον του κατηγορίας, γράψας εἰς τὸν Πρόλογον τοῦ ἔργου του τούτου τὰ κάτωθι: «Parmi les Athéniens dont le zèle éclairé a été le plus efficace pour empêcher leur destruction complète, il est juste de citer M.C.S. Pitakis, conservateur actuel du Musée d'Athènes. Le fusil de palicar à la main, on le voyait dans ces temps de troubles rechercher tous les débris d' antiquités, exposer ses jours pour les soustraire à la brutalité de l'ennemi, les assembler soigneusement, et les mettre en lieu de sûreté. Aussi dans les jours plus heureux rendit-il à la Grèce une riche collection de sculptures et d'inscri-

1. Ἂν τοῦτο ὠφείλετο εἰς εἰσήγησιν τοῦ Κεντρικοῦ 'Επιμελητηρίου τῶν 'Αρχαιοτήτων, ὁμοίως δὲν εἶναι γνωστόν.

ptions; et c'est également lui qui a procuré à M.A. Bœckh une partie des matériaux de son C.I.G.». Μετ' ὀλίγον, ὅμως, αἱ μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν καλαὶ σχέσεις διεταράχθησαν, ὡς ἤδη ἀνεφέρθη.

Χαρακτηριστικὸν ὄχι μόνον τῆς φιλοπατρίας, καὶ τῆς βαθυτάτης πρὸς τὰς ἀρχαιότητας ἀγάπης, ταυτοχρόνως ὅμως καὶ τῆς ἀπεράντου ἀφελείας, ἀλλὰ καὶ τῆς πλήρους ἀγνοίας περὶ τὰς τεχνικὰς ἐργασίας καὶ τῶν δύο αὐτῶν αὐτοσχεδίων ἀρχαιολόγων, ἀποτελεῖ παλαιότερον ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον ἀφελέστατα περιγράφει ὁ Ραγκαβῆς. «Καὶ ἐπί τινα μὲν χρόνον ἀνεγνώριζε τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνεργείας μου ὁ κ. Πιττάκης καὶ πολλάκις συνειργαζόμεθα περὶ τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος. Ὅτε φέρ' εἰπεῖν παρετηρήθη ὅτι εἷς τῶν ἐσωτερικῶν κιόνων τῶν Προπυλαίων εἶχε λάβει ἰσχυρὰν ἐκκεντρικὴν κλίσιν, καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἦν φόβος μὴ καταπέσῃ, συμπαρασύρων καὶ ἐπιστύλια καὶ δοκούς, σκέψις εἶχε γίνει ἂν δὲν πρέπῃ νὰ καταβιβασθῶσι πάντα τὰ ἀνώτερα μέρη τῆς οἰκοδομῆς, καὶ νὰ ἐπιτεθῶσιν αὖθις καθέτως καὶ στερεῶς εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν. Ἀλλὰ τοῦτο ἦν ἐργασία δαπανηροτάτη, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν ἀνοικοδόμησιν μιᾶς πτέρυγος τῶν Προπυλαίων, καὶ προσέτι ἀκροσφαλεστάτη, ἀπειλοῦσα τὴν καταστροφὴν καὶ τῶν ἐναπολειπομένων, ἂν δὲν ἐγίνετο μετὰ πλείστης προσοχῆς καὶ δεξιότητος. Τότε ἐπιμελῶς ἐρευνήσας τὸν κίονα, παρετήρησα ὅτι τὰ τύμπανα ὀλίγον μόνον εἶχον παρεξέλθει τῆς θέσεως αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι ἓν τῶν μεσαιτάτων ἔκλινεν ἰσχυρῶς πρὸς μίαν τῶν πλευρῶν, καὶ μετ' αὐτοῦ συγχρόνως πᾶσα ἡ ὀροφή· ὑπ' αὐτὸ δ' ὅτι εἶχον παρεισφρήσει χώματα καὶ λιθάρια κωλύοντα αὐτὸ ν' ἀναλάβῃ τὴν πρώτην κάθετον θέσιν του. Τότε συνεννοήθην μετὰ τοῦ Κ. Πιττάκη, καὶ παρήγγειλεν εἰς σιδηρουργὸν εὐρὺν καὶ μέγαν πρίονα μακρότερον τῆς διαμέτρου τοῦ κίονος, καὶ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, εἰς ὥραν καθ' ἣν ἡ ἀκρόπολις ἦν ἀνθρώπων κενή, θέντες δύω κλίμακας τοῦ κίονος ἑκατέρωθεν, ἀνερριχήθημεν ἐκεῖνος καὶ ἐγὼ εἰς ἑκατέραν, καὶ λαβόντες τὰ δύω ἄκρα τοῦ πρίονος, ἠρχίσαμεν μετὰ πολλῆς εὐλαβείας καὶ προσοχῆς νὰ πρίωμεν τὰς ἐν τῷ μεταιχμίῳ τῶν τυμπάνων ξένας ὕλας, καὶ νὰ μακρύνωμεν αὐτὰς διὰ ῥιπιδίου, μέχρις οὗ τριγμὸν ἠκούσαμεν ἰσχυρόν, ὁ κίων καὶ ὅλον τοῦτο τὸ μέρος τοῦ γιγαντιαίου οἰκοδομήματος ἐσαλεύθη ὡς ὑπὸ σεισμοῦ ἰσχυροῦ, καὶ ἐπὶ στιγμὴν ἐφάνη ὅτι ἔμελλε νὰ καταρρεύσῃ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἡμῶν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐγένετο εὐτυχῶς καὶ δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὰ Προπύλαια· ἀλλ' ὁ κίων ἀφαιρεθέντων τῶν ὑπ' αὐτὸν κωλυμάτων, κατέπεσε κάθετος εἰς τὴν θέσιν του, καὶ εἰς τὴν θέσιν των ἐπίσης, ἐπανῆλθον, ἵνα μένωσιν εἰς αὐτὴν ἐσαεί, οἱ λίθοι πάντες, αἱ δοκοὶ καὶ τὰ ἐπιστύλια τῆς τεραστίας ὀροφῆς. Τὸ δὲ μέγα τοῦτο ἔργον τῆς ἐπιδιορθώσεως καὶ ἐξασφαλίσεως τοῦ μεγαλουργήματος τοῦ Μνησικλέους δὲν ἐπέφερε δαπάνην χιλιάδων ἢ ἑκατοντάδων χιλιάδων δραχμῶν, οἵαν θὰ ἀπῄτει ἡ καταβίβασις καὶ ἀνοικοδομὴ αὐτοῦ, ἀλλὰ πέντε ἢ ἓξ δραχμῶν μόνον τῆς τιμῆς τοῦ πρίονος, ὅστις καὶ πλακωθεὶς ἔμεινεν ὑπὸ τὸ τὴν ἀρχαίαν θέσιν του καταλαβὸν τύμπανον καὶ τὰ ἄκρα αὐτοῦ προέχοντα φαίνονται, ὡς αἰώνιον μνημεῖον τῆς αὐτοσχεδίου καὶ ὑπὲρ ἐλπίδα ἐπιτυχούσης ἐπισκευῆς»[1].

Ὁ Πιττάκης συνέχισε διὰ τῶν μικρῶν κονδυλίων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

1. Βλ. Ἀλ. Ραγκαβῆν, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2, σελ. 276 - 277.

τὰς ἐρεύνας του. Θὰ ᾐσθάνετο, φυσικῷ τῷ λόγῳ, μεγίστην πικρίαν διὰ τὰ ἐναντίον του ἐκτοξευθέντα ὑπὸ τοῦ Κωλέττη, ἀλλὰ κυρίως διὰ τὴν διακοπὴν τῆς ἐκδόσεως τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*. Ἡ ἀπογοήτευσίς του θὰ ηὐξήθη ὅτε, τὸ 1845, ἐκυκλοφορήθη ὁλόκληρος ὁ α΄ τόμος τῶν Antiquités Helléniques τοῦ Ραγκαβῆ, γαλλιστί[1], ὅπου κατάπληκτος εἶδε τὸ ὑπ' αὐτοῦ συγκεντρωθὲν καὶ κατὰ καιροὺς δημοσιευθὲν ὑλικόν, νὰ ἔχῃ διορθωθῆ, οὐχὶ πάντοτε ὀρθῶς, δημοσιευόμενον ἐκ νέου[2]. Ἡ εὐρεῖα κυκλοφορία τῶν Antiquités Helléniques εἰς τὴν Ἑσπερίαν ἐγένετο ἀφορμή, λόγῳ καὶ τῶν ποικίλων σχέσεων τὰς ὁποίας εἶχεν ἀναπτύξει μετὰ πολλῶν ξένων ἐπιστημόνων ὁ Φαναριώτης, νὰ τοῦ ἀπονέμωνται ὁλοὲν νέαι τιμαί. Ἐξελέγη ἀντεπιστέλλον μέλος πολλῶν Ἀκαδημιῶν. Ἀναγράφει δὲ ὑπερηφάνως ὅλους τοὺς τίτλους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀποκτήσει, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ β΄ τόμου τῶν Antiquités Helléniques. Ὁ Ραγκαβῆς ἦτο φιλόπονος, ἀλλὰ καὶ πολυπράγμων καὶ φιλόδοξος, λόγῳ δὲ τῆς καταγωγῆς του καὶ τῆς φυσικῆς εὐκολίας του νὰ συνάπτῃ σχέσεις μὲ σπουδαίους ἄνδρας τῆς ἐποχῆς, πολιτικοὺς ἢ ἐπιστήμονας, ἐγένετο ταχέως εὐρύτατα γνωστός.

Αἱ τιμαὶ αἱ ἐπιδαψιλευθεῖσαι εἰς τὸν Ραγκαβῆν, ὀνειρευόμενον πάντοτε τὴν ἵδρυσιν Ἀκαδημίας ἐν Ἑλλάδι, τὸν ὤθησαν, ἐν ἔτει 1847, νὰ ἐπιδιώξῃ αὐτὴν διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ Ὀργανισμοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τὸν ὁποῖον ἐφρόντισε νὰ ἐκπονήσῃ ὁ ἴδιος[3]. Κατὰ τὸν νέον Ὀργανισμόν, ὑποβληθέντα εἰς τὴν «Ἐφορείαν» τὴν 13 Ὀκτωβρίου 1847 πρὸς ἔγκρισιν, ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ὠνομάσθη «Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία», ἐψηφίσθη δὲ οὗτος ὁ Ὀργανισμός της ὑπὸ τῶν ἑταίρων ἐν συνελεύσεσι τῆς 1 Φεβρουαρίου καὶ 28 Μαρτίου 1848, κυρωθεὶς διὰ Β.Δ. τῆς 13 Ἰου-

1. Εἰς τὴν *Α.Ε.* 1855, σελ. 1309 ἐκφράζει τὴν πικρίαν του ὁ Πιττάκης ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐκδόσεως τῶν Antiquités Helléniques, ὡς καὶ εἰς τὴν στάσιν τὴν ὁποίαν εἶχε τηρήσει ὁ Ραγκαβῆς διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*. Βλ. σχετικῶς τὰ ὑπὸ τοῦ Κ. Πιττάκη γραφόμενα εἰς τὴν σελ. ρκδ΄, σημ. 3 τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς.

2. Βλ. *Α.Ε.*, 1855, σελ. 1308. Εἰς τὴν σελ. 7, σημ. 2 τοῦ Προλόγου του ὁ Ραγκαβῆς ἐθεώρησε χρέος του, ὡς ἀνεφέρθη νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸν Πιττάκην, διὰ τὴν δῆθεν «κακοήθειαν», τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποδώσει εἰς αὐτὸν ὁ Böckh, γράψας καὶ αὐτὸς πραγματικὸν λίβελλον ἐναντίον του, ὅπου, οὔτε λίγο, οὔτε πολύ, τὸν ἀπεκάλει ὁ mendax (ἀπατεὼν) Πιττάκης, διὰ τὴν εἰς αὐτὸν ἀποστολὴν εὐαρίθμων ἐπιγραφῶν δὶς ἢ καὶ τρίς. Τοῦτο ὅμως δὲν ὠφείλετο εἰς προσπάθειαν ἐξαπατήσεως τοῦ Böckh ὑπὸ τοῦ Πιττάκη, ἀλλὰ εἰς πλήρη ἔλλειψιν μεθόδου ἐργασίας ὑπὸ τοῦ αὐτοδιδάκτου Ἕλληνος ἀρχαιολόγου. Οὗτος, μὴ γνωρίζων νὰ ἀποδελτιώνῃ τὰς ἀποστελλομένας ἐπιγραφάς, ἐλησμόνει ὅτι ἤδη εἶχε στείλει ἀντίγραφα μερικῶν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τὰς ἀποστέλλῃ ἐκ νέου, παραθέτων καί τινας σημειώσεις. Τὸ αὐτὸ ἄλλωστε συνέβη καὶ εἰς τὴν *Α.Ε.*, ὅπου ἐτυπώθησαν ὡρισμέναι ἐπιγραφαὶ δίς. Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θέματος ἀναφερόμενος ὁ ἴδιος ὁ Πιττάκης γράφει εἰς τὴν *Α.Ε.* 1853, σελ. 1058, σημ. 1 : «Πολλὰς τῶν ἐπιγραφῶν ἀντέγραψα δὶς καὶ τρίς, ἀπαντήσας αὐτὰς εἰς τὰ ἐρείπια πρῶτον τὸ 1828, εἶτα δὲ εἰς τὰς ἀνασκαφάς, ἢ τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας, ὡς ἐκ τούτου συνέβη τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν νὰ τυπώσω δὶς κατὰ παραδρομήν, καὶ νὰ σημειώσω διάφορον τὴν χρονολογίαν τῆς ἀνευρέσεως αὐτῆς. Τοῦτο ἐγένετο, διότι εἰς τὴν πρώτην ἀντιγραφὴν σημειώσας τὸν χρόνον, εἰς τὴν δευτέραν δὲν ἠδυνήθην μετὰ παρέλευσιν π.χ. πέντε ἢ ἓξ ἐτῶν νὰ ἐνθυμηθῶ, ὅτι πρότερον ἀντέγραψα αὐτήν, καὶ ἐδημοσίευσα μὲ τὴν χρονολογίαν τῆς πρώτης ἀντιγραφῆς. Τὸ μνημονικὸν δὲ τοῦτο ἁμάρτημα συνετέλεσεν εἰς τὴν διάφορον χρονολογίαν δύω ἢ τριῶν ἐπιγραφῶν».

3. Βλ. Π. Καββαδίαν, ἔ.ἀ. σελ. 28. Οὗτος δημοσιεύεται πλήρως εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον τοῦ Καββαδία, σελ. 30 κ.ἑ. σημ. 1· βλ. καὶ σελ. 41.

νίου 1848. Δι' αὐτοῦ τὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας διῃροῦντο εἰς δύο κατηγορίας: εἰς τὰ «συντελῆ», τὰ πληρώνοντα ἁπλῶς χρηματικὴν συνδρομήν, καὶ τὰ «βουλευόμενα»[1], τὰ ὁποῖα θὰ ἀπετέλουν τὸν Σύλλογον, ἓν εἶδος ἐπιστημονικοῦ σωματείου, τοῦ ὁποίου τὰ μέλη θὰ προέβαινον, εἰς εἰδικῶς συγκαλουμένας συνεδρίας, εἰς ἐπιστημονικὰς ἀνακοινώσεις, αἵτινες θὰ ἐδημοσιεύοντο μετὰ ταῦτα, ὡς καὶ ἄλλαι μελέται ἐκπονούμεναι ὑπὸ τῶν μελῶν[2]. Πρῶτα δέκα μέλη τοῦ Συλλόγου ἐξελέγησαν οἱ Κ. Οἰκονόμος, Ἰ. Ρίζος Νερουλός, Σκ. Βυζάντιος, Κ. Πιττάκης, Γ. Κ. Τυπάλδος, Ἀλ. Ραγκαβῆς, Γ. Γλαράκης, E.Schaubert, Ἰ. Κοκκώνης καὶ Κ. Φρεαρίτης[3]. Τὴν 11 Ἀπριλίου 1848 εἰς γενικὴν συνεδρίαν τῶν ἐκπροσώπων ὅλων τῶν ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικῶν Συλλόγων ἐγένετο ἡ τελευταία προσπάθεια τοῦ Ραγκαβῆ νὰ συνενώσῃ τὰς Ἐπιστημονικὰς Ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ Συλλόγου τῶν βουλευομένων μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἔπεσεν εἰς τὸ κενόν, λόγῳ ἀντιδράσεως κυρίως τῶν μελῶν τῆς Ἰατρικῆς Ἑταιρείας[4], ἅτινα ἐδήλωσαν τότε ὅτι «εἶχον ἐντολὴν νὰ μὴν συγκατανεύσωσιν εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν Ἑταιρειῶν, ἀλλὰ νὰ ἐργασθῶσιν εἰς πρότασιν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν περὶ συστάσεως Ἀκαδημίας ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς σύνταξιν Ὀργανισμοῦ αὐτῆς». Οἱ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπέκλεισαν τὴν πρότασιν ὡς ξένην πρὸς τὰ ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεως καθήκοντά της[5].

Ὁ Σύλλογος τῶν βουλευομένων μελῶν ἀπὸ τοῦ 1848, φυσικὰ τῇ εἰσηγήσει τοῦ Ραγκαβῆ, ἐξέλεξε τριμελῆ ἐπιτροπὴν «ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τούτων, ἐκ τῶν Ραγκαβῆ, Πιττάκη καὶ Schaubert. Διαρκοῦντος δὲ τοῦ ἔτους 1848 - 1849 ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν Σύλλογον, καὶ ἀνεγνώσθησάν τινα καὶ ἐσυζητήθησαν, ἐννέα ἐν ὅλῳ ὑπομνήματα[6]. Συμπληρωθείσης τῆς ἐκλογῆς τῶν βουλευομένων μελῶν τὴν 15 Ἰουνίου 1849 ἀνεκηρύ-

1. Εἰς τὸ ἄρθρον 15 τοῦ νέου Ὀργανισμοῦ προεβλέπετο: «μέχρις οὗ ἡ Κυβέρνησις ἀποφασίσῃ περὶ συστάσεως Ἐθνικῆς Ἀκαδημίας, τὰ βουλευόμενα μέλη θέλουσι καλεῖσθαι: «Σύλλογος τῶν βουλευομένων μελῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας».

2. Βλ. Π. Καββαδίαν, ἔ.ἀ. σελ. 33, ἄρθρα 25 - 29 τοῦ Ὀργανισμοῦ, ὅπου ὁρίζονται τὰ καθήκοντα τῶν βουλευομένων μελῶν. Ἐκ τῶν χειρογράφων Πρακτικῶν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου, εἶναι δυνατὸν νὰ συναχθοῦν πολλὰ συμπεράσματα περὶ τῶν ἐργασιῶν του, ὡς καὶ περὶ τῶν προτάσεών του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον διὰ τὴν διενέργειαν διαφόρων ἔργων· τοῦτο ὅμως πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ θέμα ἰδιαιτέρας ἐργασίας, διότι δὲν ἐντάσσεται εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην. Σημειοῦται ἁπλῶς ὅτι ὁ Σύλλογος τῶν βουλευομένων μελῶν, εἰς τὴν συνεδρίαν του τῆς 15 Ἰουνίου 1849 ἐξέλεξεν ὁμοφώνως ὡς «μέλη τῆς ἐπὶ τῶν ἔργων ἐπιτροπῆς» τοὺς κυρίους Schaubert, Πιττάκην καὶ Ἀλ. Ραγκαβῆν. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ σκοπὸν εἶχε νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴν γενικὴν μελέτην (τεχνικήν, ἀρχαιολογικήν, ἀλλὰ καὶ οἰκονομικὴν) προτάσεων περὶ ἀναστηλώσεων, στερεώσεως μνημείων καὶ ἀνασκαφῶν. Παρ' ὅλον ὅτι δὲν ἀνεγνώριζον πολλοὶ τὴν ἀξίαν τοῦ Πιττάκη, οὐχ ἧττον, ὅταν ἐπρόκειτο περὶ ἐκτελέσεως ἐργασίας ἀπαιτούσης χρόνον, σκέψιν καὶ κόπον, πάντοτε ὡρίζετο ὡς μέλος, διὰ νὰ πραγματοποιῆται τὸ ἔργον. Ὁ Schaubert, φυσικῷ τῷ λόγῳ, θὰ ἦτο ὁ τεχνικὸς σύμβουλος τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπαραίτητος δι' ὡρισμένας ἐργασίας, ἐνῷ ὁ Ραγκαβῆς θὰ ἠρκεῖτο εἰς τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον καθ' ὅλον του τὸν βίον ἐπέλεξε διὰ τὸν ἑαυτόν του: ἓν εἶδος δηλαδὴ ἀφ' ὑψηλοῦ ἐλεγκτοῦ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ κυρία ἐργασία ὅμως θὰ ἐγίνετο ὑπὸ τοῦ Πιττάκη.

3. Βλ. Π. Καββαδίαν, ἔ.ἀ. σελ. 29.

4. Ἔ.ἀ. σελ. 36.

5. Ἔ.ἀ. σελ. 38.

6. Ἔ.ἀ. σελ. 39.

χθησαν νέα μέλη οἱ Νεόφ. Βάμβας, Κ. Σχινᾶς, Ἰ. Βοῦρος, Ξαβ. Λάνδερερ, Βερνάρδος Ρέζερ καὶ Ἀνδρ. Μάμουκας, τὴν δὲ 25 Ἰανουαρίου 1851 οἱ Γ. Πρινάρης, Σοφ. Οἰκονόμου, Στ. Κουμανούδης, Ἠ. Μητσόπουλος, Π. Εὐστρατιάδης, Ἰ. Ραγκαβῆς, Δ. Χαραμῆς καὶ Γ. Καραμάνος. Τέλος, τὴν 21 Ὀκτωβρίου 1851 ἐξελέγησαν οἱ Λύτ. Κάλκος, Β. Οἰκονομίδης καὶ Π. Καλλιγᾶς.

Ἡ θλῖψις τοῦ διαρκῶς παραγκωνιζομένου Πιττάκη ὠγκοῦτο συνεχῶς (ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν ἐκλογὴν Ἐφορείας τῆς Ἑταιρείας, ὅπου εἶχε μεγάλην ἰσχὺν ὁ Ραγκαβῆς, ἐξελέγετο ὁ Πιττάκης ὡς ἁπλοῦν μέλος, παρ' ὅλον ὅτι ἐλάμβανε συχνὰ περισσοτέρας τῶν ἄλλων ψήφους)[1]. Εἶχε πλέον πλήρως κατανοήσει τὸν παράδοξον ρόλον τὸν ὁποῖον εἶχε παίξει ἀπέναντί του ὁ Ραγκαβῆς, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργηθῇ ἐντός του, πλὴν τῆς πικρίας καὶ ἔντονος ἀντιπαλότης τοῦ Ἀθηναίου πρὸς τὸν Φαναριώτην. Εἰς σημείωσίν του εἰς τὴν *Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα*, μετὰ τὴν ἐπανέκδοσίν της ἐν ἔτει 1852, δηλώνει ὅτι, ἀφ' ὅτου ὁ Ραγκαβῆς εἰς τὴν ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἐπετείῳ τελετὴν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, «πανδήμως τὸν ἠπάτησε»[2], διέκοψε πᾶσαν μετ' αὐτοῦ σχέσιν. Εἰς τί ἀκριβῶς ἀναφέρεται ἡ φράσις αὕτη τοῦ Πιττάκη δὲν κατέστη δυνατόν, παρ' ὅλας τὰς ἐρεύνας τῶν ὑπογραφομένων, νὰ διευκρινηθῇ μετὰ βεβαιότητος. Τὸ μόνον σημεῖον, τὸ ὁποῖον πιθανῶς ἔδωκε λαβὴν εἰς τὴν πλήρη διακοπὴν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο πρωτεργατῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας τῶν πρώτων δεκαετιῶν τοῦ ἐλευθέρου βίου τοῦ Ἔθνους, ἦτο ἴσως τὸ γεγονός, ὅτι ἐνῷ εἶχεν ἀποφασισθῇ νὰ ἀναγνώσῃ ὁ Πιττάκης τὸ Ὑπόμνημά του περὶ τῶν ἐσχάτως ἐντὸς τῆς περιφερείας τῶν Ἀθηνῶν ἀνακαλυφθέντων δύο ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων, εἰς τὴν ἐπίσημον συνεδρίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως[3], τῆς 23 Μαΐου/5 Ἰουνίου 1849.

1. Βλ. Π. Καββαδίαν, ἔ.ἀ. σελ. 18 - 19. Π.χ. ὁ Πρόεδρος Ἰ. Νερουλὸς εἶχε λάβει 19 ψήφους, ὁ Ἀντιπρόεδρος Ἰω. Κοκκώνης μόνον 7, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς Ἀλ. Ραγκαβῆς 15, ὁ ταμίας Κομπατῆς 11, τὰ δὲ μέλη Κ. Πιττάκης 13. Gropius 11, Ἠπίτης 11 καὶ Δ. Φωτίλας 8.

2. *Α.Ε.* 1855, σελ. 1308 κ.έ.

3. Εἰς τὴν Συνεδρίαν, ἀπὸ 14/26 Μαΐου 1849, τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου (βλ. Χειρόγραφα Πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν τοῦ Συλλόγου τούτου, ὑπάρχοντα εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας) ὁ Γραμματεύς, δηλ. ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς, ἀνέφερεν ὅτι «καὶ ὁ Κ. Πιττάκης ἔχει νὰ ἀναγνώσῃ περὶ τῶν δύω νεωστὶ ἀνακαλυφθέντων ἐρειπίων, τοῦ ἐν τῷ Βασ. κήπῳ καὶ τοῦ ἐν τῷ Ἰλισσῷ. Ὅτι ἐπειδή, ὡς ἐκ τῆς ὕλης του, κρίνει κατάλληλον τὸ ὑπόμνημα τοῦτο, ὅπως ἀναγνωσθῇ εἰς τὴν γενικὴν τῆς Ἀκροπόλεως συνεδρίασιν ἂν καὶ κατὰ τὴν προλαβοῦσαν συνεδρίασιν εἶχεν ἀποφασισθῇ ὅτι οὐδὲν θέλει ἀναγνωσθῇ, διὰ τοῦτο προτείνει ν' ἀκούσῃ αὐτὸ ὁ Σύλλογος σήμερον». Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Ὑπομνήματος τοῦ Πιττάκη ἐγένετο τότε, ἀλλὰ τόσον ὁ Σκ. Βυζάντιος, ὅσον καὶ ὁ Ἰω. Κοκκώνης ἐξέφρασαν ἀντιρρήσεις, ἂν δηλαδὴ θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Ὑπομνήματος εἰς τὴν Συνεδρίασιν τῆς Ἀκροπόλεως (ὁ μὲν πρῶτος διὰ τὴν οὐσίαν τῶν γραφομένων, ἀντιτείνας ὅτι τὰ περιεχόμενα δὲν ἀπετέλουν κοινὴν πεποίθησιν ὅλων τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, ὁ δεύτερος δὲ διὰ τὸ ἐν γένει ὕφος καὶ τὴν σύνταξιν τοῦ Ὑπομνήματος, ζητῶν ὅπως ἐπενεχθοῦν ὡρισμέναι διορθώσεις). Ὁ Ραγκαβῆς ἀντιπαρετήρησεν ὅτι τὰ ὑπομνήματα ἐκφράζουν τὰς ἀπόψεις τῶν ὑπογραφόντων, τὸ δὲ κείμενον τοῦ Πιττάκη ἠδύνατο νὰ διορθωθῇ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, πρὸ τῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἀναγνώσεως, διότι ἐγνώριζεν ὅτι μόλις πρὸ ἑβδομάδος εἶχε γίνει καὶ ἡ σύνταξίς του ὑπὸ τοῦ Πιττάκη. Κατόπιν τούτου, ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου νὰ ἀναγνωσθῇ τὸ Ὑπόμνημα εἰς τὴν ἐπίσημον συνεδρίαν τῆς Ἀκροπόλεως.

Ὡς ἐμφαίνεται ὅμως ἐκ τῶν *Πρακτικῶν* τῆς *Α.Ε.* 1849 (ΙΓ' Γενικὴ συνεδρίασις), ἐνῷ ἀνηγγέλθη, κατὰ τὴν ἔναρξιν αὐτῆς, ὑπὸ τοῦ Προέδρου Γλαράκη, ὅτι θὰ ἀνεγινώσκετο Ὑπόμνημα τοῦ Πιττάκη, μετὰ τὸν λόγον τοῦ Γραμματέως,

παρεκωλύθη. Τὸ 1851 παρῃτήθη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ὁ Ραγκαβῆς διαφωνήσας διὰ τὴν ἐκλογὴν ὡρισμένων μελῶν, ἐνῷ δὲν ἦσαν ταῦτα ἐπιστήμονες[1]. Γενικὸς Γραμματεὺς ἐξελέγη ὁ Κ. Πιττάκης τὴν 14 Σεπτεμβρίου 1852. Ἔκτοτε, ὡς τὸν κατηγορεῖ ὁ Ραγκαβῆς — εἰς τὸν β' τόμον τῶν Antiquités Helléniques[2], ἀναιρῶν ὅσα καλὰ εἶχε περὶ αὐτοῦ γράψει εἰς τὸν α' τόμον —, τοῦ ἀπέκρυπτεν οὗτος ἐπιγραφάς: «Mais l'expédient le plus efficace, auquel on parait avoir recours pour dérober les inscriptions à qui on les veut cacher, c'est de les renverser et de les confondre avec les immenses tas de pierres qui encombrent encore l'Acropole»[3]. Γεγονὸς πάντως εἶναι ὅτι οὐδέποτε πλέον ἐπέδειξεν ὁ Πιττάκης εἰς τὸν Ραγκαβῆν ὑλικὸν ἀρχαιολογικόν, συνεχῶς δὲ συνέβαινον μεταξύ των ἐπεισόδια[4]. Ὁ Πιττάκης ἠσθάνθη τόσον

μακρηγορήσαντος ἐπὶ πολὺ τοῦ Ραγκαβῆ κατὰ τὴν λογοδοσίαν, δὲν ἀνεγνώσθη τὸ Ὑπόμνημα τοῦ Πιττάκη (βλ. ἔ.ἀ. σελ. 34), διότι, «μετὰ τὸν λόγον τοῦτον, ὁ Πρόεδρος βιασθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπικρατοῦντος ψυχροῦ ἀνέμου νὰ διαλύσῃ τὴν συνεδρίασιν, εἶπεν ὅτι ἀναβάλλεται ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἀναγγελθέντος ἀρχαιολογικοῦ ὑπομνήματος, ὅτι δ' αὐτὸ θέλει καταχωρισθῇ εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου». Κατὰ τὴν πρώτην μετὰ τὸ συμβὰν συνεδρίαν τοῦ Συλλόγου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, τῆς 17/29 Ἰουνίου τοῦ ἰδίου ἔτους — εἶχεν ἤδη ἀναβληθῇ ἡ συνεδρία τῆς 5/17 Ἰουνίου, λόγῳ ἀπουσίας ἀρκετῶν μελῶν — «ἓν τῶν μελῶν (μὴ κατονομαζόμενον ἐν τοῖς *ΠΑΕ*) ἐρώτησεν ἂν ἡ παράλειψις τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ὑπομνήματος (τοῦ Πιττάκη)... δὲν ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ ὡς παραβίασις τοῦ Ὀργανισμοῦ. Ἡ Ἑταιρία ἀκούσασα ὅσας ἔδωκαν πληροφορίας ὁ κ. Πρόεδρος, ὁ Γραμματεὺς καί τινα τῶν μελῶν αὐτῆς ἀπεφάνθη ἀποφατικῶς». Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι δὲν διέφευγε τῆς προσοχῆς τοῦ Κ. Πιττάκη, ὅτι ὡρισμένα ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, ἀπετέλουν «κόμμα», οὕτως εἰπεῖν, τοῦ Ραγκαβῆ, ἀσπαζόμενα τὰς ἀπόψεις του ἢ ἐνεργοῦντα κατὰ τὰς ἐπιθυμίας του. Ἑπομένως ἡ ὅλη στάσις των, φυσικὸν ἦτο νὰ μὴ φανῇ εἰλικρινὴς εἰς τὸν Πιττάκην, ἐφ' ὅσον εἰς τὸ προκύψαν πρόβλημα δὲν ἐδόθη ἡ πρέπουσα λύσις.

Ἐνισχυτικὸν τῆς ἀπόψεως ὅτι, διὰ τὴν διακοπὴν τῶν σχέσεων Ραγκαβῆ-Πιττάκη, τὸ θέμα τῆς μὴ ἀναγνώσεως τοῦ Ὑπομνήματος, ἦτο ἡ τελευταία ἀφορμή, εἰς μίαν κατάστασιν ἐκρηκτικὴν μεταξὺ τῶν δύο ἀπὸ τοῦ ἔτους 1844, εἶναι ὅτι εἰς τὴν Συνεδρίαν τῆς 15 Ἰουνίου 1849, κατὰ τὰ χειρόγραφα Πρακτικὰ τοῦ Συλλόγου, ὁ πάντοτε τακτικὸς εἰς τοιαύτας ὑποχρεώσεις Ραγκαβῆς δὲν παρέστη, ἡ δὲ ἑπομένη συνεδρίασις ἐγένετο μετὰ τέσσαρας μῆνας, ἤτοι τὸν Νοέμβριον τοῦ 1849, ὅτε ἡ δυσαρέσκεια τοῦ Πιττάκη θὰ εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ κατασιγασθῇ. Ἐν τῇ συνεδρίᾳ ἐκείνῃ ὁ Πρόεδρος εἶπεν ὅτι «δι' ἀπουσίας πολλῶν μελῶν καὶ *ἄλλα οὐσιώδη κωλύματα* ὁ σύλλογος δὲν συνεδρίασεν ἐπὶ τέσσαρας μῆνας».

Ὁ Πιττάκης, εὐγενὴς πάντοτε, καίτοι εἶχεν εἰς χεῖρας του τὴν ἔκδοσιν τῆς *Α.Ε.*, ἀπὸ ὅπου θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναφερθῇ λεπτομερῶς εἰς τὸ ἐπεισόδιον, γράφων περὶ τούτου (βλ. *Α.Ε.* 1855, σελ. 1308) σημειοῖ μόνον ὅτι «καὶ περὶ ταύτης τῆς ἀπάτης [τοῦ Ραγκαβῆ] θέλω ἐξιστορήσει ἀλλαχοῦ, φέρων μαρτυρίας πολλῶν τιμιωτάτων ἀνδρῶν, οἵτινες ἔμειναν ἔκθαμβοι, θεωροῦντες τὴν ἀδικίαν τοῦ Κ. Ραγκαβῆ». Ἐπὶ τοῦ θέματος ὅμως τούτου οὐδέποτε ἐπανῆλθεν· ἀπετέλει ἐξ ἄλλου τοῦτο σταγόνα ἐν τῷ ὠκεανῷ, ἔναντι τῶν πολλῶν μειώσεων τὰς ὁποίας ἐπὶ ἔτη εἶχεν ὑποστῇ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ὑπὸ τοῦ Ραγκαβῆ.

1. Βλ. Ἀλ. Ραγκαβῆν, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2, σελ. 272, ὅπου ἀναφέρει ὅτι «ὁ Σύλλογος ἐξελέξατο ὡς μέλλος ἀντεπιστέλλον... ἕνα ἄγνωστον Γερμανὸν φαρμακοπώλην ἐν Πειραιεῖ».

2. Ἐξεδόθη τὸ 1855.

3. A. Rangabé, Antiquités Helléniques, τόμ. 2, σελ. VI. Διὰ τῶν ἐπικρίσεων τούτων τοῦ Ραγκαβῆ, γενομένων γνωστῶν εἰς τοὺς ξένους, διότι ἦσαν γαλλιστὶ γεγραμμέναι, ὁ Πιττάκης, παρὰ τὰς τεραστίας ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας εἶχε προσφέρει, ἐχαρακτηρίζετο, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ἀκόμη, ὡς κρυψίνους καὶ ἔχων ἀντιεπιστημονικὴν συνείδησιν, ἀπώλεσε δὲ πᾶσαν ἐκτίμησιν εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους τῆς Εὐρώπης. Ἔκτοτε, πολλοὶ ξένοι ἀλλὰ καὶ Ἕλληνες ὁμιλοῦν περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀποκρύψεως ἀρχαιολογικοῦ ὑλικοῦ. Ἀλ. Ραγκαβῆς, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2, σελ. 277-287. *Α.Ε.* 1852, σελ. 676, σημ. 2.

4. Τὸ 1849 ἐσταμάτησε προσωρινῶς καὶ ἡ ἔκδοσις τῶν *Πρακτικῶν* τῆς Ἑταιρείας ἐπαναληφθεῖσα μόνον τὸ 1859.

κλονισμὸν ἐκ τῶν συνεχῶν καὶ ποικιλοτρόπων ἐπιθέσεων τοῦ Φαναριώτου συναδέλφου του, ὥστε ἀφ' ὅτου ἐπανεξεδόθη τὸ 1852 ἡ *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς*, τῇ ἀποκλειστικῇ φροντίδι του[1], παρ' ὅλον τὸν σεβασμὸν τὸν ὁποῖον ᾐσθάνετο πάντοτε ἀπέναντι τῶν ξένων ἐπιστημόνων, παραβλέπων μεγαλοψύχως τὴν ἐκ μέρους των ἐπιδεικνυομένην περιφρόνησιν διὰ τὸ πρόσωπόν του[2], δὲν ἠδυνήθη νὰ συγχωρήσῃ τὸν Ραγκαβῆν, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἔκαμε μάλιστα, μετὰ τὴν παραίτησιν (τοῦ Ραγκαβῆ) ἐκ τῆς «Ἐφορείας» τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τὴν πρότασιν (τὴν 17 Ἰουλίου 1851) εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας νὰ δημοσιευθῇ διὰ τοῦ τύπου, ὅτι οὗτος παρῃτήθη. Τόσον ὁ Πιττάκης ὅσον καὶ ἄλλα τινὰ ἐκ τῶν μελῶν, ἐν οἷς ὁ Νεοφ. Βάμβας, ὁ Πρινάρης, ὁ Γλαράκης, φαίνεται ὅτι εἶχον ἐπίσης ἐνοχληθῇ πολὺ ὑπὸ τοῦ Ραγκαβῆ[3], ἐννοοῦντος νὰ καρποῦται πάντοτε τὴν δόξαν διὰ τὰ ἔργα τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας, ὥστε ἀπεδέχθησαν αὐθωρεὶ τὴν πρότασιν τοῦ Πιττάκη νὰ δημοσιευθῇ εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας ὅτι παρῃτήθη οὗτος ἐκ τῆς Ἑταιρείας, «ἵνα μὴ εὑρίσκωνται ἐν ἀπάτῃ, ὡς εἶπεν ὁ Πρόεδρος Γλαράκης, τινὲς τῶν ἐν Εὐρώπῃ Ἀκαδημιῶν, αἵτινες ἀναγράφουσι τὸν Ραγκαβῆν secrétaire perpétuel de l'Académie d'archéologie de Grèce». Ἡ εἴδησις ἐδημοσιεύθη ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί, ἄνευ ἀποτελέσματος ὅμως, ὁπότε, —πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καταδεικνύει τὴν ἔντονον ὀργὴν τῶν μελῶν τῆς «Ἐφορείας»,— κατῆλθον ταῦτα εἰς κίνησιν μικροπρεπῆ, θίγουσαν τὴν ἐθνικὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ δημοσιεύσουν τὴν εἴδησιν (22 Σεπτεμβρίου 1851) εἰς τὴν Allgemeine Zeitung τοῦ Augsburg καὶ εἰς τὴν Journal des Débats τῶν Παρισίων[4].

Οἰοσδήποτε, πλὴν τοῦ Πιττάκη, θὰ εἶχε καμφθῇ ἐκ τῆς μακροχρονίου ἐναντίον του πολεμικῆς, τὴν ὁποίαν παρώξυνον ἔτι μᾶλλον οἱ ψίθυροι τοῦ Ραγκαβῆ περὶ ἀποκρύψεως ἐπιγραφικοῦ ὑλικοῦ εἰς τοὺς ἐπιστήμονας ἐκ μέρους τοῦ Πιττάκη. Ἡ μόνη ἀντίδρασις τοῦ μοναδικοῦ τότε ἀκόμη ὑπαλλήλου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας ἐξεδηλοῦτο

1. Περὶ τοῦ θέματος ὁ ἴδιος σημειοῖ εἰς τὴν *Α.Ε.* 1855, σελ. 1309, τὰ κάτωθι: «Ὁ δὲ Κ. Ραγκαβῆς τελειώσας πᾶν ὅ,τι εἶχε νὰ λάβῃ τότε ἐξ αὐτῆς ἐνόμισε καλὸν νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἐξακολούθησίν του (ἐννοεῖ τὰς Antiquités Helléniques), ἕως ὅτου ἄλλοι τῷ ἑτοιμάσωσι τὰς ἐπιγραφάς, καὶ δημοσιεύσωσι ταύτας. Καὶ τῷ ὄντι ὁ Ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων τὸ 1852 συλλέξας πλείστας ἐπιγραφὰς ἀνεκδότους, καὶ ἐπιθυμῶν ὅπως αὗται δημοσιευθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπρότεινεν εἰς τὸν τότε Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας, ἐὰν ἐγκρίνῃ 'τὴν ἐξακολούθησιν τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*, νὰ τυπώνωνται δὲ 400 σώματα δαπανοῦσα ἡ Κυβέρνησις ὀλίγας τινὰς δραχμὰς κατ' ἔτος, νὰ λαμβάνῃ δὲ αὕτη τὸ ἥμισυ τῶν σωμάτων τούτων καὶ τὰ ἥμισυ ὁ ἐκδίδων διὰ τοὺς κόπους του. Ὁ τότε Ὑπουργὸς ἐνέκρινε τὴν πρότασίν του καὶ ἤρχισε τὸ ἔργον. Ἐκ τῶν ἐμῶν δὲ 200 σωμάτων πέμπω χάριν εἴς τε τοὺς σοφοὺς τῆς Εὐρώπης τὰ ἐκδιδόμενα φυλλάδια, καὶ εἰς τοὺς ἐν Ἑλλάδι, ὅπως οὗτοι εἴπωσι τὸ τελειότερον. Τοῦτο λυπεῖ τὸν Κ. Ραγκαβῆν, διότι οὗτος ἐπιθυμοῦσεν ἅπαντα ταῦτα ἵνα στρέφῃ πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ ὠφέλειαν, καὶ εἰς ἀπόδειξιν σοφίας καὶ πολυμαθείας. Ἅμα δὲ ἤρχισεν ἡ *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς*, ἰδοὺ καὶ ὁ Κ. Ραγκ[αβῆς] ηὗρε τὴν εὐκαιρίαν διὰ τὸν δεύτερον τόμον τοῦ Antiquités Helléniques, ὃν καὶ ἤρχισεν. Ἂν παύσωμεν τὴν ἐξακολούθησιν αὐτῆς, ὡς εὔχεται ὁ Κ. Ραγκαβῆς, θέλει ὠφεληθῇ ἡ ὑγεία ἡμῶν, κοπιάζοντες ὀλιγώτερον, ἀλλὰ πλεῖστα, τὰ ὁποῖα ἡ πολυχρόνιος πεῖρα μοὶ ἐδίδαξε, θέλουσι μείνει ἄγνωστα».

2. Δὲν παραλείπει εὐκαιρίαν νὰ τοὺς ὀνομάσῃ «σοφοὺς» «πεπαιδευμένους» κ.ἄ.τ. Βλ. *Α.Ε.* 1853, σελ. 854, σημ. 1, 1854, σελ. 1118, σημ. 1, 1855, σελ. 1269, σημ. 1.

3. Βλ. Π. Καββαδίαν, ἔ.ἀ. σελ. 42 - 43. Διὰ ψήφων 11 κατὰ 5 ἀπερρίφθη πρότασις νὰ παρακληθῇ ὁ Ραγκαβῆς νὰ ἀποσύρῃ τὴν παραίτησίν του.

4. Βλ. Π. Καββαδίαν, ἔ.ἀ. σελ. 43, σημ. 1.

σπανίως καὶ πάντοτε εὐπρεπῶς. Ἐπιθυμῶν οὗτος, ἴσως, νὰ ἀποδείξῃ εἰς πάντας ὅτι δὲν εἶχε μείνει ἀργός, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, ἐφρόντιζε τὰς ἀρχαιότητας, οὗτος, ὁ τόσον σεμνὸς μέχρι τότε ἀνήρ, ἤρχισε νὰ δημοσιεύῃ εἰς τὴν *Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα*, ἐν ὑποσημειώσει, ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς τὴν προτέραν του δραστηριότητα καὶ τὸν ἁγνὸν πατριωτισμόν του[1]. Δυσφορήσας δὲ πολὺ μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1855 ἔκδοσιν τοῦ β΄ τόμου τῶν Antiquités Helléniques, ὅτε ἀνέγνωσε τὰ ὅσα ἔγραψεν ἐναντίον του ὁ Ραγκαβῆς, τότε μόνον ἐχρησιμοποίησε καὶ τὴν *Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα*, διὰ νὰ ἀπαντήσῃ εἰς αὐτόν, ἐπιφέρων ὅμως ἁπλῶς διορθώσεις εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Ραγκαβῆ ἐκτυπωθείσας ἐπιγραφάς, «χάριν τῆς ἐπιστήμης», ὡς τονίζει, καὶ οὐχὶ διὰ προσωπικοὺς λόγους[2]. Ἀπέναντι τοῦ Κ. Πιττάκη, ἐτηρήθη, ὡς διαφαίνεται ἐκ τῶν γεγονότων, μία περίεργος τακτικὴ καὶ ὑπὸ ὡρισμένων ἐκ τῶν ἀρχαιολόγων - μελῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (τινὰ ἐξ αὐτῶν, εἶναι καὶ τοῦτο χαρακτηριστικὸν τοῦ πνεύματος τὸ ὁποῖον ἐπεκράτει, ἦσαν παλαιοὶ μαθηταὶ τοῦ Ross), ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Στ. Κουμανούδη, ὅστις ἐκλεγεὶς μέλος τῆς Ἐφορείας τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τὸ 1858 - 1859 — Πρόεδρος ἦτο ὁ Ν. Κωστῆς καὶ Γραμματεὺς ὁ Κ. Πιττάκης — παρῃτήθη ἀμέσως, μὴ θελήσας νὰ λάβῃ διόλου μέρος εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Ἐφορείας, προφανῶς διότι δὲν ἐπε-

1. Βλ. *Α.Ε.* 1853, σελ. 1066 σημ. 1: «Κυριακὸς Πιττάκης Ἀθηναῖος, νέος χρηστός, δουλεύων ἐξ ἀρχῆς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα μὲ ἔνθερμον ζῆλον καὶ πατριωτικὸν ἐνθουσιασμόν, διορισθεὶς δὲ ἐν τῷ Φρουρίῳ μετὰ τὴν παραλαβὴν αὐτοῦ, καὶ ἐξετάζων εἰς τὴν ἀνίχνευσιν τοῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἐρεχθέως τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν φρέατος, καὶ εὑρὼν τὴν πλησίον τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Πανὸς πηγήν, τὴν ὁποίαν οἱ παλαιοὶ Κ λ ε ψ ύ δ ρ α ν ἐκάλουν, λαμβάνει εἰς ἀπόδειξιν τὸ παρὸν ὑπογεγραμμένον παρὰ τῶν συμπατριωτῶν του, καὶ ἐσφραγισμένον τῇ σφραγίδι τῆς ἡμετέρας πόλεως.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1823.

Νεόφυτος Πεντελιώτης, Διονύσιος Πετράκης, Ν. Ζαχαρίτζας, Ἰωάννης Βλάχος, Χ. Σπ. Γκικάκης, Χαρίτος Κτενᾶς, Σπῦρος Βουγιουκλῆς, Παλαιολόγος Βενιζέλος, Ἄγγελος Γέροντας, Νικόλαος Βάθης πρωτομάστορης τῶν κτιστῶν τῶν Ἀθηναίων ὑπογράφομαι διὰ τοῦ υἱοῦ μου Ἐλευθερίου Βάθη, μὴν ἠξεύρων γράμματα».

(Τ.Σ.)

«Τὸ πιστοποιητικὸν τοῦτο δημοσιεύω ἐνταῦθα οὐχὶ διὰ νὰ καυχηθῶ, ἀλλ᾽ ἵνα χρησιμεύσῃ εἰς τὰ περὶ Κλεψύδρας ἱστορούμενα χρονικά».

Βλ. ἐπίσης καὶ *Α.Ε.* 1853, σελ. 1221, σημ.:

«Ὁ Ἀθηνῶν Διονύσιος ἐπιβεβαιοῖ.

Κυριακὸς Πιττάκης, Ἀθηναῖος, νέος χρηστός, δουλεύσας ἐξ ἀρχῆς τὴν αὐτοῦ Πατρίδα μὲ ἔνθερμον ζῆλον καὶ Ἑλληνικὸν πατριωτισμόν, καὶ πρῶτος ἐν αὐτῇ διακηρύξας ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ λαμβάνει εἰς ἀπόδειξιν τὸ παρὸν ὑπογεγραμμένον καὶ ἐσφραγισμένον τῇ σφραγίδι τῆς ἡμετέρας πόλεως.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 18 Μαΐου 1822.

Οἱ Ἔφοροι Ἀθηνῶν.

Ὁ Ἡγούμενος Βρανᾶ Γαβριήλ, Νεόφυτος Πεντελιώτης, Σ. Πατούσας, Διονύσιος Πετράκης, Ἰωάννης Π. Βλάχος, Χ. Σπύρος Γκικάκης, Χ. Γεωργαντᾶς Σκουζές.

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς Ἰ ω ά ν ν η ς Σ κ ο υ ζ έ ς».

2. Βλ. *Α.Ε.* 1854, σελ. 1140, σημ. 1: «Τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας, ὅσας ὁ Κ. Ραγκαβῆς ἐδημοσίευσε, δημοσιεύω καὶ αὖθις διὰ δύο λόγους: α) διότι εὑρίσκω εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ λάθη καὶ ἐλλείψεις καί, β) διότι δεινὸν νομίζω νὰ δημοσιεύωνται αὗται γαλλιστὶ ἐν Ἀθήναις, δαπάνῃ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, οἱ δὲ Ἕλληνες ν᾽ ἀγνοῶσι ταύτας, διότι ἢ δὲν ἔχουσι χρήματα ν᾽ ἀγοράσωσι τὴν ἔκδοσιν, ἢ δὲν ἐννοοῦσι τὴν γλῶσσαν αὐτὴν (τὴν Γαλλικήν)».

θύμει νὰ συνεργασθῇ μετὰ τοῦ Κ. Πιττάκη[1]. Τὰ μέλη αὐτὰ ἀπέσχον πλήρως ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τῆς *Α.Ε.* Ἐνῷ τὸ περιοδικὸν ἐξεδίδετο ἀνελλιπῶς, ἀπὸ τοῦ 1852, μὲ πληθὺν ὕλης, παρὰ καὶ τὴν κατὰ τὸ 1854 ἐνσκήψασαν ἐν Ἀθήναις φοβερὰν ἐπιδημίαν χολέρας, ὁ Πιττάκης ἐξηκολούθει νὰ εἶναι οὐχὶ ἁπλῶς ὁ ἐκδότης, ἀλλὰ καὶ ὁ μόνος συντάκτης. Ὁ «Σύλλογος» ἐν ἔτει 1851 - 1852 ἐκυκλοφόρησε, μὲ ἐκδότην τὸν Π. Εὐστρατιάδην, τὰ δύο φυλλάδια «Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι, ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου». Τὸ 1855 ἐκυκλοφορήθη τὸ γ΄ φυλλάδιον τῶν «Ἀνεκδότων Ἐπιγραφῶν», ὑπὸ τοῦ Εὐστρατιάδου[2] καὶ πάλιν ὡς ἐκδότου. Παρὰ τὸ πλῆθος τῶν νέων

1. Χαρακτηριστικὰ τῆς ἀπέναντι τοῦ Κ. Πιττάκη διαθέσεως τοῦ Στ. Κουμανούδη, εἶναι πολλὰ σημειώματα, γραφέντα ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ περιθώριον τῶν σελίδων διαφόρων παλαιῶν τόμων τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*, οἵτινες ἀνήκουν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ὅπου δὲν παραλείπει εὐκαιρίαν νὰ εἰρωνευθῇ τὸν Κ. Πιττάκην δηκτικώτατα. Βλ. π.χ. *Α.Ε.* 1853, σελ. 204, 918 καὶ 1860, σελ. 2106, ὅπου, παραπλεύρως τοῦ σημειώματος τοῦ Πιττάκη τοῦ ἀναφέροντος ὅτι ἐδημοσιεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ 4158 ἐπιγραφαί (βλ. σελ. ρξ΄ τῆς Εἰσαγωγῆς ταύτης), σημειοῖ :

«Μίαν ἑκατοντάδα σωστὴν πρέπει τις νὰ ἐβγάλῃ διότι ἔγινε κάπου ἀνωτέρω λάθος ἀριθμητικὸν εἰς τὴν συνέχειαν τῶν ἐπιγεγραμμένων ἑκάστῳ ἄρθρῳ ἀριθμῶν. Ἴδε [Α.Ε. 1860] σελ. 2001. Ἔπειτα τινὰ τῶν ἄρθρων ἦσαν τοῦ Ραγκαβῆ, καὶ ἄλλων τινῶν, ἄλλα δὲ ἄρθρα δὲν ἐπραγματεύοντο ἐπιγραφάς. Πλεῖσται δὲ ἐπιγραφαὶ ἐξεδόθησαν δὶς καὶ τρίς, πρότερον καὶ ἐν τῷ βιβλίῳ Ancienne Athènes ἐκδοθεῖσαι καὶ ἐδῶ ἀτελέστερον καὶ διὰ τοῦτο ἐπαναληφθεῖσαι. Ὥστε ἴσως εἰς 3000 πρέπει νὰ περιορισθῇ τὸ ποσόν».

2. Οὗτος εἶχεν ὁρισθῇ ὑπὸ τοῦ «Συλλόγου» Ἐπιστάτης τῶν διενεργουμένων εἰς τὸ λεγόμενον «Βουλευτήριον» ἀνασκαφῶν. Βλ. ὅσα ἀναφέρει ὁ Πιττάκης εἰς τὴν *Α.Ε.* 1853, σελ. 880, σημ. 1, σχετικῶς πρὸς τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας:

«Εἶπον καὶ ἀλλαχοῦ καὶ νῦν πάλιν λέγω, ὅτι δὲν ὑπάρχει μέρος ἐν ταῖς Ἀθήναις, (ἐν αἷς ἀπὸ τὸ 1832 μέχρι τοῦδε ἤνοιξαν ἁπανταχοῦ βαθυτάτους λάκκους πρὸς οἰκοδομὴν θεμελίων οἰκιῶν), εἰς ὃ εὑρέθησαν (ἐν μικρᾷ ἐκτάσει γῆς 100 φέρ' εἰπεῖν κυβικῶν μέτρων), τόσαι ἐπιγραφαὶ ὅσαι εὑρέθησαν καὶ εὑρίσκονται καθ' ἑκάστην πλησίον τοῦ μέρους τούτου, ἔνθα ἦν τὸ Μητρῷον, τὸ Βουλευτήριον καὶ ἡ Θόλος.

Καὶ κατὰ μὲν τὸ 1822 παρατηρήσας εἰς τὸ μέρος τοῦτο εἶδον μεταξὺ τῶν ἐκεῖ εὑρισκομένων τῶν Τούρκων καὶ Ἀράβων οἴκων ἀρκετὰς ἐπιγραφάς, τινὰς τῶν ὁποίων ἐδημοσίευσα ἐν τῷ ἐμῷ Συγγράμματι ἐπιγραφομένῳ αἱ Ἀρχαῖαι Ἀθῆναι.

Κατὰ δὲ τὸ 1848 Ἰουνίου 22 ἐν οἰκίᾳ ἐκεῖ παρακειμένῃ ἀνασκάψας τις μικρὸν μέρος πρὸς οἰκοδομὴν δεξαμενῆς, καὶ εὑρὼν πληθὺν πωρίνων πλίνθων ἀρχαίας οἰκοδομῆς μοὶ ἐζήτησε σφύραν ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπως τὰς πλίνθους θραύσηται. Τοῦτο μαθὼν ἔσπευσα ἵνα ἴδω ὁποῖαι εἰσὶν αἱ πλίνθοι, εὑρὼν δὲ παρ' αὐταῖς 32 ἐπιγραφὰς (τὰς ὁποίας αὐθημερὸν εἰς τὴν ἐν τῇ Στοᾷ τοῦ Ἀδριανοῦ ἀρχαιολογικὴν συλλογὴν διετήρησα) καὶ ἐμποδίσας τὴν θραῦσιν τῶν πλίνθων ἐνήργησα ὅπου ἔδει, ὅπως ἡ οἰκία αὕτη ἀγορασθῇ, ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς ἀνασκαφὰς ἀρχαιολογικάς.

Κατὰ δὲ τὸ 1851 ἐν τῇ Ζ΄ Συνεδριάσει τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου ἐν Ἀθήναις ἐπρότεινα εἰς τὸν Σύλλογον τοῦτον, ὅπως ἐκεῖ γένωσιν ἀνασκαφαί, εἰπὼν ὅτι ἡ σοφὴ Εὐρώπη ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ἀνακαλύψεις, τοῦτο θέλει παγιώσει τὴν Ἑταιρίαν καὶ ματαιώσει τὰς κατ' αὐτῆς πλεκτάνας. Ἀντιγράφω δὲ χάριν τῆς ἀληθείας ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Ἑταιρίας, τὰ ὁποῖα συνέταξεν ὁ τότε ἀντιγραμματεύων Κ. Σκαρλάτος Βυζάντιος, τὸ χωρίον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὸ ἱστορικὸν τῶν ἀνασκαφῶν τούτων, καὶ πράττω τοῦτο οὐχὶ διὰ φιλοδοξίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν ἀρχαιολογικῶν ἔργων.

Ἀπόσπασμα τῶν Πρακτικῶν τῆς Β΄ Συνεδριάσεως τοῦ 1851 τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου

Ὁ Κ. Πιττάκης ἀνέφερεν, ἔχων βεβαιότητα σχεδόν, ὅτι εἰς μέρος τι, ἀνῆκον εἰς ἰδιώτην (τὸ ὁποῖον ἐπὶ τέλους καὶ ὠνόμασεν, εἰπὼν ὅτι εἰκάζει εἶναι τὸ Μητρῷον, ἢ τὸ Βουλευτήριον, ἢ ἡ Θόλος), ὑπάρχουσι συγκεχωμέναι ἀρχαιότητες, τῶν ὁποίων, ὡς πολλοῦ λόγου ἀξίων ἡ ἀνακάλυψις θέλει φωτίσει τὰ μέγιστα τὴν ἐπιστήμην, ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ Συλλόγου τὴν ἐπιψήφισιν διακοσίων δραχμῶν πρὸς ἀνασκαφὴν ὑποσχόμενος ἐὰν αἱ περὶ τῆς ἀξιολογό-

εὑρημάτων, προκαλεῖ ἐντύπωσιν τὸ γεγονὸς ὅτι, ὡς νὰ ὑπῆρχε μυστικὴ συμφωνία μεταξὺ τῶν τότε ἀρχαιολογούντων, οὐδὲ ἓν ἄρθρον ἐδόθη εἰς τὴν *Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα*, οὐδὲ κἂν ὑπὸ τοῦ Εὐστρατιάδου, ἔχοντος εἰς τὴν διάθεσίν του ἄφθονον ὑλικὸν πρὸς δημοσίευσιν. Τὸ 1853 ὁ Εὐστρατιάδης ἐξέδωκε τὰ «Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιτροπῆς», ἔρευναν δηλ. καὶ περιγραφὴν τῶν κατὰ τὸ Ἐρέχθειον, γενομένην ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἐκ μελῶν τοῦ Συλλόγου κατασταθείσης τῇ αἰτήσει τοῦ φιλέλληνος Φρειδερίκου Εἰρηναίου Θειρσίου[1]. Τὸ 1860, ὁ Στ. Κουμανούδης ἐξέδωκε τεῦχος ὑπὸ τίτλον «Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι».

Ὁ Πιττάκης, πάντοτε ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἔργον του καὶ ἀδιαφορῶν διὰ τὴν στάσιν τῶν ἄλλων, συνέχισεν ἀφ' ἑνὸς τὴν ἔκδοσιν τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*, μέχρι τοῦ 1860, ὁπότε ἐτερμάτισε ταύτην μὲ τὸ πασίγνωστον σημείωμα[2], ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἠσχολεῖτο μὲ τὰ ἄλλα του καθήκοντα, ὡς καὶ μὲ τὴν «Ἐφορείαν» τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Χαρακτηριστικὸν τῆς εἰς τὴν ἐργασίαν του ἐπιμελείας εἶναι ἔγγραφόν τι ἀπὸ 29 Ὀκτωβρίου 1855, σωζόμενον ἐν σχεδίῳ εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, δι' οὗ ἀναφέρει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ὅτι ἡ Ἑταιρεία ἀπέμεινεν ἀκέφαλος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Προέδρου Γλαράκη (1855) καὶ τοῦ Ἀντιπροέδρου Γ. Γενναδίου ἐκ τῆς ἐπιδημίας τῆς χολέρας (1854)· ἐρωτᾷ δὲ ἐὰν πρέπει νὰ συγκροτηθῇ νέα συνέλευσις[3]. Αὕτη ἐγένετο κατόπιν ἐγγράφου, ἀπὸ 14 Ἰουνίου 1858, τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς

τητος τῶν ἀνευρεθησομένων ἐλπίδες ματαιωθῶσι, ν' ἀποτίσῃ αὐτὸς ἐκ τῶν ἰδίων τὴν ποσότητα ταύτην.

Ἐπὶ τῇ προτάσει δὲ τῶν Κ.Κ.Πρινάρη καὶ Βάμβα, ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ μέρους τούτου ἠμπορεῖ νὰ δυστροπήσῃ ὡς πρὸς τὴν παραχώρησιν τῶν ἀνασκαφησομένων, ἐὰν μάλιστα ταῦτα ἦναι τοσούτου λόγου ἄξια, καὶ ὅτι συμφερώτερον ἦναι νὰ γίνῃ προηγουμένως συμβόλαιον μετ' αὐτοῦ, ἢ ν' ἀγορασθῇ τὸ γήπεδον ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, ἀπήντησεν οὗτος, ὅτι ἡ μὲν ἀγορὰ τοῦ γηπέδου ἐνδεχόμενον νὰ ὑπερβῇ καὶ τὰς 2.000 δραχμάς, περὶ τῆς καλῆς δὲ διαθέσεως τοῦ ἰδιοκτήτου τοσοῦτον μᾶλλον εἶναι βέβαιος ὅσῳ τῶν ἀρχαιοτήτων τούτων μετεκόμισεν αὐτὸς (ὁ Κ. Πιττάκης) κατὰ διαφόρους καιροὺς ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα. Οὕτως ἐνεκρίθη ἡ δαπάνη.

Ὅτι ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ — Ὁ ἀντιγραμματεὺς

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 17 Ἀπριλίου 1851. — Σκαρλ. Δ. Βυζάντιος».

1. Βλ. Π. Καββαδίαν, ἔ.ά. σελ. 44 καὶ *Α.Ε.* 1855, σελ. 1279, σημ. 1: «... οὕτω καὶ τὰς ἐν Ἐρεχθείῳ, ἐφ' ὧν αἱ περὶ Βρέας ἐπιγραφαί, ὧν ὁ Κ. Ῥαγκαβῆς ψευδῶς ἐξιστορεῖ τὴν ἀνακάλυψιν, διότι αὕτη ἐγένετο οὕτω. Ζητουμένου τοῦ ἀρχαίου σχεδίου τοῦ Ἐρεχθείου, ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ οἰκοδομήματος, ὅπως διορθωθῶσι τὰ λάθη καὶ αἱ ἐσφαλμέναι πληροφορίαι, τὰς ὁποίας ὁ Κ. Ῥαγκαβῆς ἔδοσεν εἰς τὸν σοφὸν Θήρσιον, (ὑπαγαγὼν αὐτὸν οὕτως εἰς ὑποθέσεις σφαλεράς, ἃς οἱ ἄλλοι Σοφοὶ τῆς Γερμανίας ἀντέκρουσαν) ἐφιλονικεῖτο, ἂν αἱ τέσσαρες Βάσεις, αἱ παρὰ τὸ ὑπόγειον τὸ περατούμενον ὑπὸ τῆς βορείου καὶ νοτίου προστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου, εἰσὶν ἀρχαῖαι ἢ ὄχι. Καὶ ὁ μὲν Κ. Ῥαγκαβῆς παρὼν ὡμολόγει αὐτὰς ὡς ἀρχαίας, καὶ ἐπὶ τῆς ἀρχαίας αὐτῶν θέσεως. Ἡμεῖς δὲ εἰς τὴν γνώμην ταύτην ἀντείπομεν παντὶ σθένει, ἐπιθυμοῦντες δὲ τὴν ἀλήθειαν, ὅπως μὴ ἐκ νέου ἐμπέσῃ ὁ Κ. Θήρσιος εἰς ἀπάτην διὰ τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην τοῦ Κ. Ῥαγκαβῆ, ἀνετρέψαμεν τὰς Βάσεις, ἃς ἀναφέραμεν, καὶ ἐδείξαμεν εἰς ἅπαντας τοὺς τότε ἐκεῖ παρόντας, ὅτι αὗται ἔχουσαι ἐπιγραφὰς δὲν ἠδύναντο νὰ ἦναι καὶ Βάσεις κιόνων. Τούτου γενομένου ἔμεινεν ὁ Κ. Ῥαγκαβῆς ἄφωνος. Ταῦτα σημειῶ, ὅπως ἀπαλλάξω τὸ κοινὸν ἀπὸ τὰς ἐσφαλμένας πληροφορίας τοῦ Κ. Ῥαγκαβῆ, ἃς ἔγραψεν εἰς τὸν πρόλογον τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ, ἐπιγραφομένου Antiquités Helléniques».

2. Βλ. σελ. ρξ' τοῦ παρόντος Εὑρετηρίου.

3. Μέχρι τοῦ 1858, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Π. Καββαδία, ἡ Ἑταιρεία «περιῆλθεν ... εἰς λήθαργον», μόνον δὲ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1858 ἀνεβίωσεν. Ὡς σημειοῖ ὁ αὐτὸς Καββαδίας (ἔ.ά. σελ. 46) τὸ νῆμα τῆς ζωῆς της ἐκράτουν μεταξὺ 1856 -

Παιδείας Χ. Χριστοπούλου πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα Πιττάκην — Γενικὸν πλέον Ἔφορον τῶν Ἀρχαιοτήτων. Ἡ συνέλευσις συνῆλθε τὴν 20 Ἰουλίου 1858. Διὰ Β.Δ. ἐξάλλου, ἀπὸ 27 Ἰουνίου 1858· ἐπανεφέρετο ὁ Ὀργανισμὸς τοῦ 1837, ἀκυρωθέντος τοῦ νεωτέρου, τοῦ 1848, ὡς ἀνεφαρμόστου.

Ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς σαφῶς, ἀπὸ τοῦ 1848, ἐξαπέλυσεν ἀνοικτὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Κ. Πιττάκη. Δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὴν προσπάθειάν του αὐτὴν ὁ Φαναριώτης, διότι ἤδη ὁ Κ. Πιττάκης εἶχε γίνει στόχος φοβερῶν ἐπιθέσεων, ὡς ἀνεφέρθη, ἐκ μέρους τοῦ Ross, δημιουργήσαντος μετὰ τοῦ Böckh ἐλεεινὴν περὶ τοῦ πρώτου Ἕλληνος ἀρχαιολόγου ἐντύπωσιν εἰς τὸν κύκλον τῶν πεπαιδευμένων Εὐρωπαίων, ἐν σχέσει μὲ τὸ ἀτελὲς βιβλίον του Ancienne Athènes, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς κατηγορίας τοῦ Böckh, περὶ προσπαθείας τοῦ Πιττάκη νὰ τὸν ἐξαπατήσῃ. Ὡς κατεδείχθη, ὁ μυστικὸς πόλεμος μεταξὺ τῶν δύο πρωτεργατῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ τοῦ 1844, γεγονὸς ἀποδειχθὲν ἐκ τῆς «Εἰσηγητικῆς Ἐκθέσεως» τοῦ Ἰ. Κωλέττη, ὑποβολεὺς τῆς ὁποίας ἦτο ἀσφαλῶς ὁ παλαιός του φίλος Ραγκαβῆς. Πλὴν τούτου, κατηγορήθη ὁ Κ. Πιττάκης, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἀποδείξῃ τότε τὴν ἀλήθειαν, καὶ διὰ τὸ ἀκανθῶδες πρόβλημα τῶν λεγομένων «Ἀναργυρείων ἀποσπασμάτων» διὰ τὸ ὁποῖον, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐξηκολούθουν γράφοντες ἐναντίον του οἱ ξένοι»[1].

Ὁ Κ. Πιττάκης, κατάκοπος καὶ ἀπογοητευμένος, θὰ ᾐσθάνθη πλήρως παραγκωνισμένος τὸ 1862, ὅτε, ἐπανεκδοθείσης τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*, τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ δαπάναις τῆς Κυβερνήσεως, ἐξελέγη ὡς ἐκδότης αὐτῆς ὁ Ἀθ. Ρουσόπουλος, ὅστις μὲ ὀλίγην καθυστέρησιν ἐκυκλοφόρησεν, ἐπὶ ἓν ἔτος, τὴν *Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα* μὲ συνεργασίας πλείστων πεπαιδευμένων καὶ εἰδικῶν ἀρχαιολόγων, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀμνησικάκου Πιττάκη, ὁ ὁποῖος τὸ 1863 ἀπέθανεν[2]. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας Φίλιππος Ἰωάννου ἐξύμνησε τὰ μέγιστα τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ Πιττάκη «ἐν τῇ προσλαλιᾷ αὐτοῦ πρὸς τοὺς παρασταθέντας ἑταίρους καὶ λοιποὺς φίλους τοῦ μακαρίτου ἐν τῷ ὑπὲρ αὐτοῦ τελεσθέντι μνημοσύνῳ τὸ 1863»[3]. Ὁ δὲ Γραμματεὺς τῆς «Ἐφορείας» Εὐθ. Καστόρχης εἰς τὴν λογοδοσίαν του τοῦ ἰδίου ἔτους, ἀναγγείλας τὸν θάνατον τοῦ Κ. Πιττάκη, ἐχαρακτήρισεν αὐτὸν ὡς «ἄνδρα οὐχὶ τῶν σπανίων παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ἀληθῶς μοναδικόν, δι' ἣν

1858 ὁ γραμματεύς της Πιττάκης, τηρῶν τὸ ἀρχεῖον της, καὶ ὁ ταμίας Καραμάνος «ὅστις εἶχεν εἰς χεῖράς του τὴν ἕως τότε περιουσίαν τῆς Ἑταιρείας».

1. Βλ. περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ὅλου θέματος Δημ. Καμπούρογλου, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν, τόμ. Α', σελ. 25 - 72. Φωτομηχανικὴ ἀνατύπωσις ὑπὸ Γ. Παπαδημητρίου, Ἀθῆναι, 1959, καὶ Θ. Φιλαδελφέα, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Ἀθῆναι, 1902, τόμ. 2, σελ. 255 κ.ἑ.

2. Αἱ τελευταῖαι ἀνασκαφαὶ εἰς τὰς ὁποίας ἔλαβε μέρος ἦσαν τῆς Ἀκροπόλεως, —λόγῳ τῆς ἰδιότητός του ὡς προϊσταμένου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας— τὸ δὲ 1859 μετὰ τοῦ Εὐθ. Καστόρχη παρηκολούθησε τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. Μετὰ τὸν θάνατόν του τὸν διεδέχθη, εἰς τὴν θέσιν τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων, ὁ Π. Εὐστρατιάδης (Βλ. Εὐθ. Καστόρχην, ἔ.ἀ. σελ. 45).

3. Βλ. σχετικῶς καὶ εἰς *ΠΑΕ*, 1863, σελ. 4 καὶ Εὐθ. Καστόρχην ἔ.ἀ. σελ. 11, σημ. 1.

ἀγάπην καὶ ἐπιμέλειαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν λατρείαν, ἔδειξε διὰ παντὸς τοῦ δραστηριωτάτου βίου του πρὸς τὰ μνημεῖα τῶν προγόνων ἡμῶν»[1].

Ὑπὸ τοῦ τόσον προώρως θανόντος ἐπιγραφικοῦ Χρ. Ν. Πέτρου-Μεσογείτη, ἀποδίδεται σύντομος, ἀλλὰ οὐσιαστικὸς διὰ τὸ ἔργον τοῦ Κ. Πιττάκη ἔπαινος. «Χωρὶς τὸν Πιττάκη, τὸν ἐμπνευσμένο ζῆλο του καὶ τὸν ἡρωισμό του, ποιός ξέρει, πόσες σπουδαῖες ἐπιγραφὲς κι' ἄλλα μαρμάριν' ἀντικείμενα δὲ θὰ εἶχαν χαθῆ παντοτεινὰ γιὰ τὴν 'Επιστήμη μὲ τὸ νὰ γίνουν ἀσβέστη ἢ μὲ τὸ νὰ καταστραφοῦν μὲ ὁποιοδήποτε ἄλλο τρόπο»[2]. Ἄξιον δὲ πάσης προσοχῆς καὶ ἀληθέστατον εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀρχαιολόγου γραφέν: «Ἐπιγραφικὸς δὲ θὰ πῆ μονάχα ὁ εἰδικός, ποὺ μελετάει καὶ δημοσιεύει ἐπιγραφές, ἀλλὰ περισσότερο ἀκόμη ἐκεῖνος, ποὺ ἐνδιαφέρεται γι' αὐτές, ποὺ τὶς ἀγαπάει καὶ ποὺ τὶς πονάει σὰν ἕνα κομμάτι ἀπ' τὴν ψυχή του»[3].

Δεῖγμα τῆς συνεχοῦς ἀνησυχίας, καὶ τῆς πολυπραγμοσύνης τοῦ ἀεικινήτου Ραγκαβῆ, εἶναι ἡ ὑπὸ τὴν ἔμπνευσίν του ἱδρυθεῖσα διὰ Β.Δ. τοῦ 1865 «Ἐπιτροπὴ τῶν Φιλαρχαίων»[4], μὲ σκοπὸν τὴν ἐκτέλεσιν μεγάλων ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν διὰ συνδρομῶν, ὡς καὶ τῆς ἐκδόσεως εἰδικοῦ λαχείου, διὰ τὴν ἐνίσχυσιν αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ. Τὴν 28 Ἰουνίου 1869 δι' ἐγγράφου της ἡ Ἐπιτροπή, ἐκδοῦσα ἐν τῷ μεταξὺ τὸ λαχεῖον, διελύθη, παραδώσασα εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν τὰ ἀρχαῖα τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀγοράσει καὶ ὁλόκληρον τὴν χρηματικήν της περιουσίαν, ὑπὸ ὡρισμένους ὅρους[5]. Διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐνταῦθα ὅτι, πολλὰ ἐκ τῆς δραστηριότητος τόσον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ὅσον καὶ ἄλλα πολύτιμα στοιχεῖα διὰ τὰς ὑπ' αὐτῆς ἢ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας γενομένας ἀνασκαφάς, διὰ τὰ εὑρήματά των ὡς καὶ διὰ τὰ δράσαντα κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα πρόσωπα, ἐπίσης δὲ πληροφορίας σημαντικὰς διὰ τὴν ἵδρυσιν Μουσείου ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας κ.ἄ.π. θὰ ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ λεπτομερὴς ἔρευνα καὶ μελέτη, τόσον τοῦ Ἀρχείου τῆς Γραμματείας τῆς Παιδείας ἀπὸ τοῦ 1832, ὅσον καὶ τὸ πολύτιμον Ἀρχεῖον τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων.

Η ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ
Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1837 - 1860)

Ἡ *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* ἤρχισεν, ὡς ἤδη ἀνεφέρθη, ἐν σελ. ιε', νὰ ἐκδίδεται κατ' ἀπόφασιν τῆς «Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς» εἰς φυλλάδια μηνιαῖα, ἐνάρξεως γενομένης ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1837.

Ὁ τίτλος της ἦτο ἀρχικῶς «Ἐφημερὶς Ἀρχαιολογικὴ ἀφορῶσα τὰς ἐντὸς τῆς Ἑλ-

1. Βλ. Εὐθ. Καστόρχην, ἔ.ἀ. σελ. 11, σημ. 1. «Τῇ Ἱερᾷ μνήμῃ Ἰακωβάκη Ρίζου Νερουλοῦ, ἱδρυτοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας καὶ Κυριακοῦ Σ. Πιττάκη, τοῦ ἰσοβίως μοχθήσαντος καρτερικώτατα ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς πατρίδος», ἀφιεροῖ ὁ Καστόρχης τὸ ἀνωτέρω βιβλίον του.

2. Χρ. Ν. Πέτρου-Μεσογείτης, Ἐπιγραφικὴ καὶ Ἐπιγραφικὲς σπουδὲς στὴν Ἑλλάδα, Θεσσαλονίκη, 1961, σελ. 29.

3. Ἔ.ἀ. σελ. 20.

4. Αὐτὴ ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν διοικητῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, τοῦ Ἀλ. Ραγκαβῆ καὶ τοῦ Π. Καλλιγᾶ.

5. Βλ. Π. Καββαδίαν, ἔ.ἀ. σελ. 60.

λάδος ἀνευρισκομένας ἀρχαιότητας». Τὰ τρία πρῶτα φυλλάδια φέρουν μὲν κανονικῶς τὴν ἔνδειξιν τῶν μηνῶν Ὀκτωβρίου, Νοεμβρίου καὶ Δεκεμβρίου, δὲν ἐξεδόθησαν ὅμως ἅπαντα ἐντὸς τοῦ 1837, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῶν διαφόρων Συνεδριῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἥτις κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1838 ἐξετάζει ἀκόμη καὶ διατυπώνει παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ὕλης τῶν φυλλαδίων 2 καὶ 3, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἐκφράζονται ὑπὸ μελῶν της παράπονα διὰ τὴν καθυστέρησιν ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Βασιλικῆς Λιθογραφίας τῆς ἐκτυπώσεως τῶν λιθογραφημάτων καὶ ἀποφασίζεται, κατόπιν τούτου, νὰ ἐπέμβῃ πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ θέματος ἡ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως Γραμματεία.

Τὸ δημοσιευόμενον εἰς τὰ φυλλάδια τῶν πρώτων ἐτῶν ὑλικὸν φέρει τίτλους ἰδιαιτέρους μόνον ὅταν πρόκειται περὶ συνοπτικῶν Ἐκθέσεων (π.χ. «Συνοπτικὴ ἔκθεσις περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρχαιοτήτων») ἢ ἄρθρων ἀφορώντων εἰς εἰδικὸν θέμα, ὡς τὸ «Θησεῖον καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἄρεως», «Περὶ Λυκαβηττοῦ (ἢ Λυκοβηττοῦ)» τοῦ Κ. Σ. Πιττάκη ἢ «Περὶ τοῦ μνημείου τοῦ Εὐβουλίδου» τοῦ Ἀ. Ρ. Ραγκαβῆ. Τὰ ἄρθρα αὐτοῦ τοῦ τύπου δὲν συνοδεύονται πάντοτε ὑπὸ λιθογραφημάτων ἤ, καὶ ἐὰν ἀκόμη συνοδεύωνται, τὰ ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὰ ἄρθρα αὐτὰ λιθογραφήματα δὲν σχολιάζονται.

Τὸ ὑπόλοιπον δημοσιευόμενον ὑλικὸν εἶναι συνήθως παρουσίασις ἐπιγραφῶν, σπανιώτερον δὲ ἀγαλμάτων, γλυπτῶν ἢ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν. Ἀπαραιτήτως, κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἕκαστον φυλλάδιον θὰ περιεῖχε 8 περίπου φύλλα, ἤτοι 16 σελίδας κειμένου καὶ 6 φύλλα μὲ λιθογραφίας, αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο εἰς τὴν Β[ασιλικὴν] Τυπογραφίαν ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων τοῦ ζωγράφου Ἀθ. Ἰατρίδη. Ἐπειδὴ ὑπῆρχεν ἡ συνείδησις εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι αἱ ἀρχαιολογικαὶ γνώσεις τῶν δημοσιευόντων ἄρθρα ἦσαν περιωρισμέναι, ᾐσθάνοντο ὅμως οὗτοι ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην νὰ καθιστοῦν γνωστά, «πρὸς ὄφελος τῆς ἐπιστήμης», τὰ ἀνευρισκόμενα ἀρχαῖα, τὸ συνοδεῦον ἕκαστον λιθογράφημα κείμενον ὡρίσθη ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς νὰ ἀναφέρῃ ἁπλῶς τὸν χρόνον καὶ τὰς συνθήκας εὑρέσεως καὶ «ἄλλας ὁμοίου εἴδους διασαφήσεις, σπανίως δὲ καὶ μόνον ἐκτάκτως ἐπιστημονικὰς ἐξηγήσεις καὶ ὑποθέσεις»[1]. Κατόπιν τούτου, τὰ περιεχόμενα εἰς τὰ φυλλάδια τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* λιθογραφήματα λαμβάνουν αὔξοντα ἀριθμόν, τὰ δὲ συνοδευτικὰ τούτων ἀρθρίδια περιέχονται εἰς ἕκαστον φυλλάδιον ὁμοῦ, ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων». Μετὰ τὸν τίτλον τοῦτον, ἕκαστον ἀρθρίδιον φέρει, ἀντὶ ἑτέρου τίτλου, τὸν ἀριθμὸν τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς αὐτὸ λιθογραφήματος. (Ταῦτα ἐξετυποῦντο εἰς διαφορετικὴν ποιότητα χάρτου, βαρυτέρου, καταλλήλου διὰ λιθογράφησιν). Ἕκαστον ἀρθρίδιον —εἰς τὸ παρὸν Εὑρετήριον χαρακτηρίζεται ὡς λῆμμα—, πάντοτε κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἔπρεπε νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως του. Ὅταν ὅμως πολλὰ λήμματα συνεχῆ ἔχουν γραφῆ ὑπὸ τοῦ ἰδίου συντάκτου, τίθεται, εἰς τὸ τέλος μόνον τοῦ συνόλου τῶν λημμάτων, ἡ ὑπογραφή. Τὸ σύστημα τοῦτο ἀκολουθεῖται, ἄνευ ἐξαιρέσεως, εἰς τὰ τρία πρῶτα φυλλάδια, τὰ ἐκδοθέντα διὰ τὸ ἔτος 1837. Διὰ τὸ ἔτος 1838 ἐξεδόθησαν 6 φυλλάδια, ἐξ ὧν μόνον τὸ τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι μηνιαῖον,

1. Β΄ συνεδρία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 15 Ἰουνίου 1837.

κατόπιν δέ, προφανῶς λόγῳ ἐλλείψεως ὕλης, ἕκαστον φυλλάδιον ἐκδίδεται κατὰ δίμηνον. Τὸ φυλλάδιον τοῦ Δεκεμβρίου 1838 ἐξεδόθη ὁμοῦ μετὰ τοῦ φυλλαδίου τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου τοῦ 1839. Πρέπει νὰ ὑπογραμμισθοῦν ἐνταῦθα δύο λεπτομέρειαι: 1. Ἐνῷ ὁ συντάκτης τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* χρησιμοποιεῖ εἰς τὰ παροράματα τὸν ὅρον *φυλλάδιον*, ἀντιθέτως ὑπάρχει ἡ λέξις *τετράδιον* κάτωθεν τοῦ τίτλου τοῦ περιοδικοῦ, ὅπου ἀνεγράφετο ὁ μὴν ἢ οἱ μῆνες ἐκδόσεως, τὸ ἔτος καὶ ἡ τιμὴ ἑκάστου φυλλαδίου. 2. Συνεχίζεται νὰ ἀναγράφεται ὅτι τὸ περιοδικὸν ἐκδίδεται «ἅπαξ τοῦ μηνὸς» καὶ μετὰ τὸ 1837, παρ' ὅλον ὅτι, ἄνωθεν ἀκριβῶς, σημειοῦνται τὰ ὀνόματα τῶν δύο μηνῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἀντιστοιχεῖ ἕκαστον φυλλάδιον.

Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι, ἐνῷ εἶχεν ἀποφασισθῆ νὰ γράφουν ἄρθρα εἰς τὴν *Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα* ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκδόσεως, ὡς καὶ οἱ βουλόμενοι ἐκ τῶν πεπαιδευμένων Ἑλλήνων, τοῦτο δὲν ἐγένετο. Κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἔτος δίδουν συνεργασίαν μόνον ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς καὶ ὁ Κ. Πιττάκης — ὁ τελευταῖος εἶναι καὶ ὁ μόνος ὅστις ἐξετέλεσεν ἀπολύτως ὅλας τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Κατὰ τὸ ἔτος 1838, πλὴν τῶν συνεργασιῶν τῶν δύο ἀνωτέρω, ἐδημοσιεύθησαν: α. Ἐπιστολὴ τοῦ βοηθοῦ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτήτων ἐφόρου Ἀθ. Ἰατρίδη πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπήν, ἀναφερομένη εἰς πρόσφατον περιοδείαν του «κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Καρπενησίου» καὶ β. Ἄρθρον τοῦ χημικοῦ Ξαβερίου Λάνδερερ ὑπὸ τίτλον «Περὶ ζωγραφικῆς». Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος (1838) τῆς ἐκδόσεως τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* διαταράσσεται καὶ ὁ τρόπος ὑπογραφῆς τῶν ἀρθριδίων. Ὁ Κ. Πιττάκης δηλαδὴ ὑπογράφει καθ' ὁμάδας τὰ λήμματά του μὲ τὰ ἀρχικά του *Κ.Σ.Π.* ἢ θέτει ὁλόκληρον τὸ ὄνομά του κάτωθεν ἑκάστου λήμματος. Κατ' ἐξαίρεσιν, εἰς δύο μεγάλα ἄρθρα, μετὰ τὸ ἐπώνυμόν του, προσθέτει τὴν λέξιν «Ἀθηναῖος»[1].

Τὸ 1839 παρουσιάζονται πολλὰ νέα προβλήματα εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς *Ἐφημερίδος*. Ἐλλείπει προφανῶς ὕλη, διότι παρατηρεῖται ὅτι εὑρήματα ἀναφερθέντα μεταγενεστέρως δημοσιεύονται εἰς φυλλάδια προγενέστερα χρονικῶς. Καθυστερεῖ ἐπίσης καὶ ἡ λιθογράφησις τῶν σχεδίων καὶ οὕτω εἰς τὸ φυλλάδιον Δεκεμβρίου 1838/Ἰανουαρίου 1839 περιέχονται ἐπιγραφαὶ εὑρεθεῖσαι τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1839. Ἀκόμη, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἰδίου φυλλαδίου, ὁ ἐκδότης (ὁ Κ. Πιττάκης) ἀντιμετώπισε καὶ ἔλλειψιν χάρτου, διότι αἱ σελίδες 159 - 166 ἐξετυπώθησαν οὐχὶ εἰς τὸν συνήθη χάρτην satiné, ἀλλὰ εἰς χειροποίητον. Ἐπίσης, εἰς τὰ περαιτέρω φυλλάδια ποικίλλει κατὰ βάρος καὶ ποιότητα ὁ χάρτης. Ἄλλο πρόβλημα τῆς ἐκδόσεως τῆς *Ἐφημερίδος* ὑπῆρξε τὸ γεγονὸς ὅτι περισσότερα τοῦ ἑνὸς σχέδια καὶ ἀναλόγως τοῦ μεγέθους των ἔπρεπε νὰ ἐκτυποῦνται εἰς τὸ αὐτὸ φύλλον χάρτου, ὥστε νὰ μὴ ἀπομένῃ κενὸς χῶρος καὶ γίνεται ὑπέρβασις τοῦ ἐγκριθέντος ἀριθμοῦ τῶν 6 φύλλων κατὰ φυλλάδιον. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ὅμως, διεταράσσετο ἐνίοτε ἀναγκαστικῶς καὶ ἡ ἀριθμητικὴ σειρὰ τῶν δημοσιευομένων λημμάτων, ἐφ' ὅσον ἐμεσολάβει καθυστέρησις ὑπὸ τοῦ λιθογράφου εἰς τὴν προετοιμασίαν τῆς λιθογραφικῆς πλακός. Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῆς σημειουμένης εἰς τὸ διὰ τὸν Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον φυλλάδιον τοῦ 1839 ἀναστατώσεως εἰς τὴν τάξιν ἀριθμήσεως τῶν

1. *Α.Ε.* 1838, σελ. 75, 79.

λημμάτων[1]. Εἰς αὐτὸ μόνον, δὲν ὑπάρχει καὶ ὁ συνήθως τιθέμενος τίτλος τοῦ περιοδικοῦ. Ἀναγράφεται μόνον εἰς τὴν πρώτην του σελίδα (βλ. *Α.Ε.* σελ. 230) ἐντὸς παρενθέσεως τὸ κάτωθι σημείωμα: «Ἐπειδὴ λιθογραφήματα εἰς διάφορα ἀνήκοντα φυλλάδια συμπεριελήφθησαν εἰς τὰς αὐτὰς πλάκας, διὰ τοῦτο ἐκδίδομεν εἰς τὸ φυλλάδιον τοῦτο καὶ τὴν ὕλην τοῦ ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ τοῦ 1839». Ἐπίσης, εἰς τὸ φυλλάδιον 13 ἐλλείπουν τὰ λήμματα ὑπ' ἀριθ. 247-251 καὶ 255-260, τὰ ὁποῖα ἐξετυπώθησαν εἰς τὸ φυλλάδιον 14, τὸ περιέχον ἀποκλειστικῶς συνεργασίαν τοῦ Ἀλ. Ραγκαβῆ. Τοῦτο πρέπει νὰ ὀφείλεται εἰς δύο αἰτίας, ἢ εἰς καθυστέρησιν τοῦ λιθογράφου, ἢ εἰς ἀργοπορίαν τοῦ Ἀλ. Ραγκαβῆ, ὅστις λόγῳ φόρτου ἐργασίας, πιθανῶς δὲν παρέδωκεν ἐγκαίρως τὴν πρὸς δημοσίευσιν ὕλην.

Σημειωτέον ἀκόμη, ὅτι εἰς τὸ φυλλάδιον τοῦ Ἰουνίου-Ἰουλίου 1839 τίθεται διὰ πρώτην φορὰν ἀρίθμησις φυλλαδίου μὲ τὴν ἔνδειξιν *Φυλλάδιον* 13. Ταυτοχρόνως, σημειοῦται, διὰ πρώτην φορὰν ἐπίσης, τὸ ἔτος 1839 ὡς ἔτος Β' τῆς ἐκδόσεως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὁδηγεῖ εἰς τὴν σκέψιν, ὅτι καὶ τὰ φυλλάδια τὰ ἐκδοθέντα διὰ τὸ ἔτος 1837 ἐξεδόθησαν καὶ ἐκυκλοφορήθησαν τὸ 1838. Σημειωτέον ἀκόμη ὅτι εἰς τὰ φυλλάδια 15 καὶ 17, ἐνῷ ἐξετυπώθησαν διὰ τὸ ἔτος 1839, μεταξὺ λημμάτων ἀναφερομένων εἰς ἐπιγραφὰς εὑρεθείσας τὸ 1839 ἢ καὶ προηγουμένως, δημοσιεύονται καὶ ἐπιγραφαὶ εὑρεθεῖσαι κατὰ τὸ ἔτος 1840. Ἑπομένως, ἡ ἐκτύπωσίς των ἐβράδυνε, τοὐλάχιστον κατὰ ἓν ἔτος, οὕτω δὲ κατέστη δυνατὴ καὶ ἡ παρουσίασις εὑρημάτων τοῦ 1840.

Συνεχίζεται ἡ ἀναγραφὴ τῆς λέξεως «τετράδιον» εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἀναγράφεται ἡ τιμὴ τῆς *Ἐφημερίδος*, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ ἀναγραφὴ «ἐκδίδεται ἅπαξ τοῦ μηνὸς» κάτωθεν τοῦ ὀνόματος τῶν δύο μηνῶν. Τέλος, ἐγκαινιάζεται καὶ νέα ἀρίθμησις εἰς τὰ φυλλάδια ὑπὸ τὸν τύπον *Ἀριθ. 1*, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ φυλλαδίου 15, τοῦ διὰ τοὺς μῆνας Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον τοῦ 1839 ἐκδοθέντος, ὅπου ἀναγράφεται ἀριστερά, μετὰ τὰς λέξεις «Φυλλάδιον 15» ἡ ἐντὸς παρενθέσεως ἔνδειξις *Π.Σ.* σημαίνουσα: παλαιὰ σελίδωσις[2], ἐνῷ κατ' οὐσίαν πρόκειται περὶ ἀλλαγῆς εἰς τὴν ἀρίθμησιν τῶν φυλλαδίων, διατηρεῖται ὅμως ταυτοχρόνως καὶ ἡ παλαιὰ ἀρίθμησις. Ἀπὸ τοῦ φυλλαδίου 15 αὐξάνεται καὶ ἡ τιμὴ πωλήσεως τοῦ περιοδικοῦ. Μέχρι τότε, ἀνεγράφετο ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τιμᾶται 3 δρχ. ἕκαστον τετράδιον διὰ τοὺς ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ 5 δρχ. διὰ τοὺς ἐκτός»[3].

Ἀπὸ τοῦ φυλλαδίου τούτου μεταβάλλεται καὶ ὁ τύπος ἀναγραφῆς τῆς τιμῆς. Σημειοῦται ὅτι «Μοναδικὰ φυλλάδια πωλοῦνται παρὰ τῇ Διεκπεραιώσει τῶν Β. Ἐφημερίδων πρὸς δρχ. 5», ἡ τιμὴ τῆς ἐτησίας συνδρομῆς ὅμως παραμένει ἡ παλαιά, ἤτοι 36 δρχ. διὰ τοὺς ἐντὸς καὶ 60 διὰ τοὺς ἐκτὸς τοῦ Κράτους.

Ἐκ παραδρομῆς, τὸ διὰ τοὺς μῆνας Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον φυλλάδιον ἀριθμεῖται ὡς 17, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἀριθμὸν 16. Τὸ σφάλμα δὲν διορθώνεται εἰς τὸ ἐπόμενον φυλλάδιον, τὸ ὁποῖον φέρει ἀριθμὸν 18 καὶ ἐξεδόθη διὰ τοὺς μῆνας Ἰανουάριον καὶ

1. *Α.Ε.* 1839, σελ. 230 κ.ἑ.

2. Εἰς τὰ ἑπόμενα φυλλάδια ἀντὶ *Π.Σ.* ἀναγράφεται, πάντοτε ἐντὸς παρενθέσεως, ἡ ἔνδειξις: *ΠΑΛ. Σ.*

3. Εἰς τὸ φυλλάδιον 13, μετὰ τὸ «ἐκτὸς» προσετέθη ἡ λέξις «συνδρομητάς».

Φεβρουάριον τοῦ 1840. Δέον νὰ ἀναφερθῇ ἐπίσης ὅτι συνεχίζεται ἡ ἀναγραφὴ «Ἔτος Β'», ὡς ἔτος κυκλοφορήσεως τοῦ περιοδικοῦ εἰς ὅλα τὰ φυλλάδια, τὰ ἐκδοθέντα διὰ τὸ 1840. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐξεδόθησαν 4 μόνον φυλλάδια τοῦ περιοδικοῦ. Ἐξ αὐτῶν, τὸ ὑπ' ἀριθ. 18 μόνον ἀναφέρεται εἰς δύο μῆνας. Τὸ φυλλάδιον 19 ἐξεδόθη διὰ τοὺς μῆνας Μάρτιον, Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον, τὸ 20 διὰ τὸν Ἰούνιον, Ἰούλιον, Αὔγουστον καὶ Σεπτέμβριον, τὸ δὲ 21 διὰ τοὺς μῆνας Ὀκτώβριον, Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον. Ἐξακολουθεῖ ὅμως, περιέργως, ὁ ἐκδότης νὰ σημειώνῃ ὅτι τὸ περιοδικὸν «ἐκδίδεται ἅπαξ τοῦ μηνός». Εἰς τὸ φυλλάδιον 20 δημοσιεύεται ἡ τελευταία συνεργασία τοῦ Ἀλ. Ραγκαβῆ (τὸ λῆμμα ὑπ' ἀριθ. 499). Ἡ εἰς τὸ ἑπόμενον φυλλάδιον δημοσίευσις εὑρημάτων τοῦ 1841, ὁδηγεῖ εἰς τὴν σκέψιν ὅτι ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς ἔπαυσε νὰ δίδῃ ὕλην εἰς τὴν *Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα*, διότι ἤδη θὰ εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἐκτυπώνῃ τὸ ἰδικόν του σύγγραμμα Antiquités Helléniques, ὁ πρῶτος τόμος τοῦ ὁποίου ἐκυκλοφορήθη τὸ 1842. Ὁ ὄγκος τοῦ ἔργου καὶ ἡ ἐργασία διὰ τὴν λιθογράφησιν τῶν ἐν αὐτῷ περιληφθέντων λιθογραφημάτων προϋποθέτει πολὺν χρόνον διὰ τὴν ἔκδοσιν, δοθέντος ὅτι καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο ἐξετυποῦτο εἰς τὴν Βασιλικὴν Τυπογραφίαν, ἐπομένως θὰ ἀντιμετώπιζεν ὁ συγγραφεύς του καθυστερήσεις, ὅπως καὶ ὁ ἐκδότης τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*.

Τὸ 1841 σημειοῦται ὡς ἔτος Γ' τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ, τοῦ ὁποίου ἐκυκλοφορήθησαν τρία φυλλάδια: τὸ ὑπ' ἀριθ. 22 διὰ τοὺς μῆνας Ἰανουάριον, Φεβρουάριον, Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον, τὸ 23 διὰ τὸ διάστημα Μαΐου - Ἰουλίου, καὶ τὸ 24 διὰ τοὺς ὑπολοίπους πέντε μῆνας τοῦ ἔτους. Ὁ Κ. Πιττάκης συνέγραψε τὰ κείμενα τὰ ἀντιστοιχοῦντα εἰς δημοσιευθέντα τὸ ἔτος ἐκεῖνο λιθογραφήματα, ὁ δὲ Ξ. Λάνδερερ ἐδημοσίευσεν ἓξ ἀρθρίδια τῆς εἰδικότητός του.

Κατὰ τὸ 1842, σημειούμενον ὡς ἔτος Δ' τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ, ἐξεδόθησαν τέσσαρα φυλλάδια, παρατηρεῖται ὅμως ἄλλη ἀταξία. Τὸ μὲν πρῶτον φυλλάδιον τοῦ ἔτους, τὸ ὑπ' ἀριθ. 25, ἐκδίδεται διὰ τοὺς μῆνας Ἰανουάριον - Μάρτιον, τὰ φυλλάδια 26 καὶ 27 ἐκδίδονται, καὶ τὰ δύο, διὰ τοὺς μῆνας Ἀπρίλιον - Αὔγουστον, τὸ δὲ 28 διὰ τοὺς ὑπολοίπους τέσσαρας μῆνας ἤτοι Σεπτέμβριον, Ὀκτώβριον, Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον. Τὰ δύο τοὐλάχιστον τελευταῖα φυλλάδια πρέπει νὰ ἐκυκλοφορήθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1844 ἢ καὶ βραδύτερον διότι: 1. Μεταξὺ εὑρημάτων προηγουμένων ἐτῶν δημοσιεύονται καί τινα εὑρεθέντα ἐν ἔτει 1843. 2. Τὸ λιθογράφημα τὸ εἰκονίζον τὸν Ἑρμῆν τῆς Ἄνδρου, ἀριθ. 916 τοῦ φυλλαδίου 27, φέρει μὲν χρονολογικὴν ἔνδειξιν 1844, εἶναι ὅμως ἄγνωστον πότε ἐξετυπώθη. Καὶ πάλιν τὰ παντοῖα ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα δημοσιεύει ὁ Κ. Πιττάκης, ἐνῷ ὁ Ξ. Λάνδερερ δημοσιεύει ἓν ἄρθρον ἀναφερόμενον εἰς τὴν νῆσον Θήραν, συνεχίζει δὲ τὰ χημικοῦ περιεχομένου ἄρθρα του ἀφορῶντα εἰς ἀναλύσεις μαρμάρων, ὑδάτων κ.ἄ. ὑπ' αὐτοῦ γενομένας.

Τὸ ἔτος 1843, σημειούμενον ὡς ἔτος Ε' τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ, ἐκδίδεται ἓν μόνον φυλλάδιον, διὰ τοὺς πρώτους ἓξ μῆνας τοῦ ἔτους. Εἰς αὐτὸ περιέχεται συνεργασία ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ τῆς νήσου Κέας» τοῦ Ξ. Λάνδερερ, μὲ χρονολογίαν 10 Ἰουνίου 1846, ἥτις, ὡς σημειώνει ὁ συγγραφεύς, εἶναι «μετάφρασις ἀπανθίσματός τινος ἐκ τοῦ ἐπιφανοῦς συγγράμματος τοῦ Bröndstedt».

Ὡς ἤδη ἐσημειώθη (σελ. ρλγ΄ σημ. 3 καὶ ρλδ΄), ἐν ἔτει 1844, ἡ Κυβέρνησις Ἰ. Κωλέττη ἀντιμετωπίζουσα ἀνυπέρβλητα οἰκονομικὰ προβλήματα, ὑπεχρεώθη νὰ περιστείλῃ τὰς κρατικὰς δαπάνας. Ἐπειδὴ ἤδη εἶχε τὰ μέγιστα δυσφημηθῆ ἡ *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς*, λόγῳ τῶν ἀναφερθεισῶν ἤδη διαφωνιῶν, ἰδίᾳ δὲ καὶ κυρίως, ὑπὸ τοῦ Ἀλ. Ραγκαβῆ, ἐκ τῶν πρώτων δαπανῶν αἵτινες περιεκόπησαν ἦτο καὶ ἡ διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* προβλεπομένη· ἐξ ἄλλου, τὴν 2 Νοεμβρίου 1844, ὁ καλλιτεχνικὸς συνεργάτης τῆς *Ἐφημερίδος* Ἀθ. Ἰατρίδης μετετέθη ὡς διδάσκαλος τῆς Ἰχνογραφίας εἰς τὸ Ναύπλιον (ἡ γνωστοποίησις τῆς μεταθέσεως ἐγένετο διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 28118 ἀπὸ 4 Νοεμβρίου ἐγγράφου — βλ. καὶ σελ. ρλγ΄ τοῦ παρόντος Εὑρετηρίου).

Μέχρι τοῦ ἔτους 1843, ὁ Ἰατρίδης συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*, διότι ἐκεῖνος ἐξεπόνησεν, ἀποκλειστικῶς σχεδόν, τὰ σχέδια ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἐγίνοντο τὰ λιθογραφήματα. Ἐκ τῶν 1100 λημμάτων, τῶν ἐκτυπωθέντων μέχρι τῆς ἀναστολῆς τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ, ἐκεῖνος εἶχε φιλοτεχνήσει περὶ τὰ 1000. Ὅπως χαρακτηριστικῶς εἶχεν ὁ ἴδιος γράψει εἰς τὸ ἔγγραφόν του, τὸ συνοδευτικὸν τῶν δύο τετραδίων σχεδίων, τὰ ὁποῖα εἶχεν ὑποβάλει ἀντὶ Καταλόγου τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου Αἰγίνης εἰς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Παιδεύσεως Γραμματείαν ἐν Ναυπλίῳ (βλ. σελ. ϛε΄ τοῦ παρόντος) τὰ «ἀπεικάσματα» παρουσιάζουν πᾶσαν λεπτομέρειαν τοῦ ἔργου. Οὕτω, αἱ ἐπιγραφαὶ δύνανται νὰ χρονολογηθοῦν ἀνέτως, διότι ἀποδίδεται ἀπολύτως τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων, τὰ δὲ γλυπτὰ καὶ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ἔχουν ἰχνογραφηθῆ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ καὶ ἀναγνωρίζονται ἀμέσως, ἐπέχοντα τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν σήμερον ἔχει ἡ φωτογραφία. Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῶν ἰχνογραφημάτων τοῦ καλλιτέχνου εἶναι ἡ μέχρι σχολαστικότητος προσκόλλησις εἰς τὴν πιστὴν ἀπόδοσιν, οὐχὶ μόνον τῶν γραμμάτων ἢ τῶν παραστάσεων, ἀλλὰ καὶ τῆς πραγματικῆς καταστάσεως ἑκάστου μνημείου —μὲ ὅλας τὰς φθορὰς τοῦ χρόνου καὶ τὰ τυχὸν ἐλλείποντα τμήματα. Ἀκόμη καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ δὲν ἔχουν ἁπλῶς μεταγραφῆ καὶ ἀποδοθῆ διὰ γραμμάτων, ἀλλὰ τὸ τμῆμα τοῦ λίθου εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι κεχαραγμέναι ἀποδίδεται τρισδιάστατον[1]. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀναγνωρίζονται ἀμέσως τὰ εἰκονιζόμενα ἔργα, καὶ πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι πολὺ συνετέλεσεν ἡ ποιότης αὕτη τῶν λιθογραφημάτων εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ὑπογραφομένων ἀναγνώρισιν τῶν εἰς ἃ ἀναφέρονται ἔργων, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἐνεπίγραφα τεμάχια.

Ἀπὸ τοῦ φυλλαδίου 27 ἐμφανίζεται καὶ δευτέρα χεὶρ σχεδιαστοῦ, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου εἶναι γνωστόν, διότι οὗτος ὑπογράφει ἐνίοτε ὡς ἰχνογράφος. Ἐλέγετο Ἀλέξανδρος Δαμήρης. Τὰ σχέδιά του διαφέρουν ἀπολύτως ἀπὸ τοῦ Ἀθ. Ἰατρίδη, διὰ τοῦτο καὶ ἀναγνωρίζεται, ἄνευ ἀμφιβολίας, ἡ ἰδική του ἐργασία. Οὗτος ἐσχεδίαζε κυρίως ἐπιγραφάς, ἀποδίδων τὰ κείμενα, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἑκάστης. Αἱ ἀπεικονίσεις γλυπτῶν —ἐλάχισται— τὰς ὁποίας ἐπεχείρησεν, ἀποτελοῦν ὠχρὰν προσπάθειαν μιμήσεως τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ἰατρίδης ἀπέδιδε τὰ ἔργα γλυπτικῆς.

1. Βλ. λεπτομερείας περὶ τῆς τέχνης τῶν λιθογραφημάτων τοῦ Ἀθ. Ἰατρίδη εἰς Γ. Φαρμακίδην, Ὁ ζωγράφος Ἀθανάσιος Ἰατρίδης, 1799-1866, Ἀθῆνα, 1960, σελ. 167 κ.έ.

Ἐκ τῶν 1100 λιθογραφημάτων τοῦ περιοδικοῦ, ἐννέα εἶναι ἔγχρωμα, τὰ ὑπόλοιπα εἶναι μελανόλευκα. Τὰ ἔγχρωμα[1] ἔχουν γίνει ἀπὸ τὸν Ἰατρίδην εἶναι δὲ τὰ φέροντα τοὺς ἀριθμοὺς 6, 7, 8, 720 καὶ 720 δίς, 722 καὶ 722 δίς, 723 καὶ 723 δίς. Ἓν λιθογράφημα, τὸ εἰκονίζον τὴν ἐπιτυμβίαν στήλην τοῦ *Ἀριστίωνος*, ἔχει γίνει ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχιτέκτονος Θεοφ. Χάνσεν, μέλους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Εἶναι τὸ μόνον λιθογράφημα παρὰ τὸ ὁποῖον δίδονται ἐν σχεδίῳ αἱ διαστάσεις τῆς στήλης, ὡς καὶ ἡ κατ' ἐνώπιον καὶ πλαγία ὄψις αὐτῆς μετὰ τῆς βάσεώς της.

Ἡ ἔκδοσις τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* ἐπαναλαμβάνεται τὸν Νοέμβριον τοῦ 1852 διὰ τοῦ φυλλαδίου ὑπ' ἀριθ. 30. Ἡ τιμὴ ἑκάστου φυλλαδίου ἐλαττοῦται εἰς 3 δρχ. Διὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκυκλοφορήθη ἀκόμη ἓν φυλλάδιον, διὰ τὸν μῆνα Δεκέμβριον, τὸ ὑπ' ἀριθ. 31. Εἶναι χαρακτηριστικὸν διὰ τὸ ἐπιστημονικὸν ἦθος τοῦ Κ. Πιττάκη, ὅστις παρέμεινε καὶ μετὰ τὴν ἐκ νέου κυκλοφόρησιν τοῦ περιοδικοῦ ὁ ἐκδότης του, ἀλλὰ περίπου καὶ ὁ ἀποκλειστικὸς συνεργάτης του, ὅτι παρὰ τὰς ταλαιπωρίας ἃς εἶχεν οὗτος ὑποστῆ ἐκ τῶν προαναφερθεισῶν μετὰ διαφόρων Ἑλλήνων καὶ ξένων διενέξεών του, σχέσιν ἐχουσῶν πρὸς τὰ ἀρχαιολογικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, οὐδέποτε ἐχρησιμοποίησε τὰς στήλας τοῦ περιοδικοῦ, διὰ νὰ ἀπαντήσῃ, εἰς ἀνοίκειον τόνον, εἰς τὰς ἐναντίον του διατυπουμένας θεωρίας ἢ κατηγορίας, διὰ τὰς παρατηρουμένας ἐλλείψεις εἰς τὸν σχολιασμὸν τῶν μνημείων ἢ διὰ τὴν καθυστέρησιν τῆς ἐκδόσεως. Μέγα μόνον μέρος τῶν σελίδων τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἔτους 1853 περιέχει διορθώσεις εἰς ἐπιγραφὰς ἐκδοθείσας ὑπὸ τοῦ Ἀλ. Ραγκαβῆ εἰς τὰς Antiquités Helléniques· ἐκ τῶν συμπληρώσεων τούτων πράγματι ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς δὲν εἶχεν ἐξετάσει αὐτοπροσώπως τὰς ἐπιγραφάς.

Εἰς τὸ φυλλάδιον 30 ὁ Πιττάκης ἀρκεῖται νὰ σημειώσῃ, κατόπιν τῶν ὅσων φοβερῶν ζητημάτων εἶχον προηγηθῆ μόνον τὰ κάτωθι: «Περιστατικὰ ἀναπόφευκτα ἐμπόδισαν τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τούτου φυλλαδίου, ταῦτα παρῆλθον καὶ ἡ ἔκδοσις αὐτοῦ ἄρχεται πάλιν κοινοποιοῦσα τὰς καθημέραν γινομένας ἀνακαλύψεις. Ἐλπίζομεν ὅτι δύο τινὲς Κύριοι λαμβάνοντες τὰς εἰς τὴν ἐφημερίδα ταύτην ἐκδιδομένας ἐπιγραφάς, ἵνα τὰς δημοσιεύσωσι καὶ αὐτοὶ μετὰ ταῦτα δὲν θέλουσι λείψει νὰ εἴπωσιν ὅτι εἰσὶ δημοσιευμέναι εἰς τὴν *Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα*· τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ τιμή, καὶ τὸ δίκαιον». Τὸ αὐτὸ φυλλάδιον 30 περιέχει ἓν μόνον παρένθετον λιθογράφημα· διὰ τὸν ἰχνογραφήσαντα τοῦτο οὐδὲν στοιχεῖον σημειοῦται. Τόσον τὸ φυλλάδιον αὐτὸ ὅσον καὶ τὰ ἑπόμενα οὐδὲν σχέδιον πλέον περιέχουν. Αἱ ἐπιγραφαὶ ἐκτυποῦνται διὰ τυπογραφικῶν στοιχείων, κεφαλαίων, παραπλεύρως τῶν ὁποίων ὑπάρχει μεταγραφή των εἰς πεζά. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1852 συνεχίζεται ἡ παλαιὰ ἀρίθμησις κατὰ φυλλάδια, διακοπτομένης τῆς ἐνδείξεως ΠΑΛ.Σ., δὲν ἐμφανίζεται δὲ πλέον ἡ νέα ἀρίθμησις ἡ ἐγκαινιασθεῖσα ἀπὸ τοῦ φυλλαδίου 13 τοῦ ἔτους 1839.

1. Περίεργον εἶναι ὅτι αὐτὰ τὰ ἐννέα λιθογραφήματα δὲν ἐξετυπώθησαν εἰς ἅπαντα τὰ κυκλοφορήσαντα τεύχη ἔγχρωμα, διότι ὡς ἐξηκριβώθη ὑπὸ τῶν ὑπογραφομένων, οἱ τόμοι τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου περιέχουν καὶ τὰ 9 ἔγχρωμα, ἐνῷ οἱ τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας περιλαμβάνουν 6 ἔγχρωμα, τὰ δὲ ὑπόλοιπα τρία εἶναι μελανόλευκα.

Παρὰ τὴν ἔλλειψιν λιθογραφημάτων συνεχίζεται ὁ παλαιὸς τρόπος ἐκδόσεως τῶν μνημείων, ἤτοι ἀντὶ τίτλου τίθεται ἀριθμὸς εἰς ἕκαστον λῆμμα. Ἡ ἀρίθμησις τῶν λημμάτων συνεχίζει τὴν τοιαύτην τῶν προηγουμένως ἐκδοθέντων φυλλαδίων. Ἔχων συνείδησιν ὁ Κ. Πιττάκης τοῦ γεγονότος ὅτι θὰ ἐφαίνετο παράδοξος ἡ ἀντὶ τίτλου ἀρίθμησις, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχε πλέον πραγματικὸν περιεχόμενον ἡ μέθοδος αὕτη τῆς παρουσιάσεως τῶν μνημείων, λόγῳ ἐλλείψεως λιθογραφημάτων, σημειοῖ, εἰς τὸ πρῶτον μετὰ τὴν ἐπανέκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ κυκλοφορηθὲν φυλλάδιον, τὴν ἁπλῆν παρατήρησιν: *Ἀριθμ. Ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων*. Κάτωθεν, ἀναγράφεται ὁ ἀριθμὸς 1101.

Ἐξακολουθεῖ πάντοτε ὁ ἐκδότης νὰ ὑπογράφῃ διὰ τῶν ἀρχικῶν του *Κ.Σ.Π.* ἢ *Κ. Πιττάκης* (διὰ πεζῶν ἢ κεφαλαίων). Εἰς τὸ αὐτὸ φυλλάδιον δημοσιεύεται διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ, ἄρθρον τοῦ Κ. Πιττάκη ὑπὸ τίτλον «Ὕλη ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι οἱ νῦν κατοικοῦντες τὴν Ἑλλάδα εἰσὶν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων». Εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο καὶ τὰ βραδύτερον δημοσιευθέντα τοῦ αὐτοῦ τύπου, ὁ συγγραφεύς, ἐπιθυμῶν νὰ ἀποδείξῃ τὴν συνέχειαν τοῦ γένους, ἐκ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τῆς ἐποχῆς του, συγκρίνει παροιμιώδεις φράσεις χρησιμοποιουμένας κατὰ τὸν 19ον αἰ., πρὸς ἀντιστοίχους ἢ συγγενεῖς ἀρχαίας, παραθέτων τὰ σχετικὰ χωρία ἐκ τῆς ἀρχαίας γραμματείας. Εἶχεν ἤδη μεσολαβήσει ἡ ἐμφάνισις τῆς γνωστῆς θεωρίας τοῦ Fallmerayer, ὡς φλογερὸς δὲ πατριώτης ὁ Κ. Πιττάκης, ὅστις ἐπὶ πλέον εἶχε διαβληθῆ ἰδιαιτέρως εἰς τὸ ὅλον θέμα, ἀναλαμβάνει οὕτω ἐμμέσως τὴν προσπάθειαν ἀπαντήσεως εἰς τὸν Γερμανὸν ἐπιστήμονα.

Δὲν πρέπει νὰ παραλειφθῇ ὅτι ὁ Κ. Πιττάκης εἶναι ὁ πρῶτος ὅστις ἀπέδωκε σημασίαν εἰς τὴν Λαογραφίαν. Ἀξία ὑπογραμμίσεως εἶναι ἡ σημείωσις[1], ἡ περιεχομένη εἰς τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἄρθρων του, αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ὅπου διαγράφει σαφῶς τὸν σκοπὸν τῆς ἐργασίας του ταύτης: «Ἴσως ἤθελε μεμφθῇ τις τὴν περιγραφὴν ταύτην, νομίζων αὐτὴν περιττήν. Ἡμεῖς ἀπ' ἐναντίας νομίζομεν ἀναγκαιότατον νὰ δημοσιεύωνται ὅλα τὰ ἔθιμα τοῦ γένους ἡμῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ ἔθιμα τῶν προγόνων ἡμῶν· ταῦτα δὲ πρέπει νὰ δημοσιεύωνται διὰ δύω λόγους, πρῶτον, διότι δεικνύουσι τὴν προγονικὴν ἡμῶν καταγωγήν, καὶ δεύτερον, διότι βαθμηδὸν ἐκλείπουσιν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν ἡμῶν, προβαίνουσαν εἰς τὸν Δυτικὸν Εὐρωπαϊσμόν· ἄπειραι τοιαῦται συνήθειαι, αἵτινες ὑπῆρχον πρὶν τῆς Ἐπαναστάσεως ἡμῶν, ἄπειραι φράσεις καὶ λέξεις καθημέραν ἐκπίπτουσιν ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Εὔχομαι ὅπως ἕκαστος τῶν ὁμογενῶν μου καταγράψῃ καὶ δημοσιεύσῃ τὰ τῆς Πατρίδος του ἔθιμα, τὰς φράσεις, καὶ λέξεις, καὶ πᾶν ὅ,τι ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν. Αἱ τοιαῦται καταγραφαὶ θέλουσι συμβάλει τὰ μέγιστα καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα, συντείνοντα εἰς τὴν ὠφέλειαν τοῦ γένους ἡμῶν, ἤτοι τὴν ἐθνικὴν μόρφωσιν, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν ἀληθῆ καὶ βαθεῖαν κατάληψιν τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων, τῶν ὁποίων πολλὰ χωρία ἡ σοφὴ Εὐρώπη ἀκριβῶς δὲν κατανοεῖ. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐκδόσεως τοῦ συγγράμματος τούτου εἶναι ἡ μετάδοσις πολλῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἡμεῖς ἤτε ἐκ περιστάσεων, ἤτε ἐκ τῆς ἐπιμελείας ἡμῶν ἐγνωρίσαμεν. Εἶναι βέβαιον, ὅτι καὶ σφάλματα πράττομεν, ἀλλὰ τὸ

1. *Α.Ε.* 1852, σελ. 648, σημ. 1.

πάθος τοῦτο εἶναι ἀνθρώπινον, μὲ τὴν δύναμιν ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἔχομεν ὑπηρετοῦμεν τὴν Πατρίδα μας καὶ τὴν κοινωνίαν». Ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ παραλειφθῇ ἡ περικλειομένη εἰς τὸ τέλος τοῦ ἄρθρου του παράκλησις, διὰ τῆς ὁποίας ἐκφράζεται ἡ ἐπιθυμία του νὰ παρουσιασθοῦν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα πρὸς τὸ θέμα στοιχεῖα[1]. Ἐξάλλου, λόγῳ τοῦ εἰδικοῦ τούτου ἐνδιαφέροντος, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐκινήθη, ἐξαιτίας τῆς θεωρίας τοῦ Fallmerayer, δὲν παραλείπει, μετὰ τὴν ἐπανέκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ, νὰ προσθέτῃ εἰς τὸν σχολιασμὸν τῶν ἀρθριδίων του στοιχεῖα ἱστορικὰ ἢ λαογραφικά. Χρήζει ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως ἡ διαίσθησις τοῦ Πιττάκη διὰ τὴν σημασίαν τῶν ἀνωτέρω στοιχείων, ἅτινα, ὡς ἐπίστευεν, ὡδήγουν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ πλέον σημαντικοῦ κρίκου τοῦ ἑνοῦντος τὴν Νεωτέραν Ἑλλάδα πρὸς τὴν Ἀρχαίαν. Ἤδη εἰς τὸ βιβλίον του Ancienne Athènes[2], εἶναι φανερὰ ἡ προσπάθεια τῆς συσχετίσεως τῶν ἐπιγραφῶν πρὸς διάφορα μνημεῖα ἢ ἱστορικὰ πρόσωπα καὶ γεγονότα. Καταφανὴς δὲ εἶναι ἡ πρόθεσίς του νὰ ἀνεύρῃ συγγένειαν τῶν ἀρχαίων ἠθῶν καὶ ἐθίμων πρὸς τὰ διατηρούμενα τοιαῦτα εἰς τὴν ἐποχήν του. Χαρακτηριστικῶς γράφει εἰς τὸν Πρόλογον (σελ. a) τοῦ ἀνωτέρω βιβλίου: «Ce qui m'a encore été très avantageux sous ce rapport c'est la comparaison que j'ai pu faire, à l'aide d'environ 800 inscriptions inédites, des coutumes et des mœurs anciennes avec les coutumes et mœurs modernes».

Καὶ μετὰ τὴν ἐπανέκδοσίν της, ἡ *Α.Ε.* δὲν ἐκυκλοφόρησε τακτικῶς. Τὰ διὰ τὸ ἔτος 1853 ἐκτυπωθέντα φυλλάδια εἶναι πέντε[3]. Περιέχεται ἓν ἀρθρίδιον τοῦ ἐφημεριδογράφου τῆς *Γενικῆς Ἐφημερίδος* Γεωργίου Χρυσίδη· ἅπασα ἡ ὑπόλοιπος διὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκτυπωθεῖσα ὕλη, δι' ἧς παρουσιάσθησαν 891 μνημεῖα, συνεγράφη ὑπὸ τοῦ Κ. Πιττάκη, ὅστις ἐδημοσίευσεν ἐπίσης «Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ χειρογράφου τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν»[4]. Εἰς αὐτὸ περιέχονται καὶ τὰ 4 φύλλα, τὰ γνωστὰ ὡς «Ἀναργύρεια ἀποσπάσματα»[5], τέλος δὲ «Σιγίλλιον Ἰωαννικίου ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπισκόπου Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου τοῦ ἔτους 1651»[6]. Ἐπίσης, δημοσιεύεται ἓν ἄρθρον τοῦ Ξ. Λάνδερερ[7]. Τόσον τὸ τελευταῖον τοῦτο, ὅσον καί τινα λήμματα τοῦ Κ. Πιττάκη, δι' ὧν οὗτος δημοσιεύει χαράγματα ἐκ τῆς Σωτείρας τοῦ Λυκοδήμου, τῶν Προπυλαίων τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Θησείου (=Ἡφαιστείου), συνοδεύονται ὑπὸ λιθογραφημάτων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι γνωστὸν ποῖος τὰ ἐφιλοτέχνησε. Σημειωτέον ὅτι τὰ χαράγματα σχεδιάζονται μὲ ἀκρίβειαν ὡς πρὸς τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων καὶ τὰς συντομογραφίας.

Ἡ *Α.Ε.* τοῦ 1854 ἐξεδόθη εἰς τρία φυλλάδια μὲ συνεργασίαν τοῦ Ξ. Λάνδερερ. Πά-

1. Βλ. προχείρως *Α.Ε.* 1852, σελ. 677, σημ. 1.

2. K. Pittakys, L'Ancienne Athènes ou la description des antiquités d'Athènes, Ἀθῆναι, 1835.

3. Ἐξακολουθεῖ παρ' ὅλα ταῦτα ὁ ἐκδότης νὰ ἀναγγέλλῃ εἰς ἕκαστον φυλλάδιον, ἐκδιδόμενον διὰ περισσοτέρους τοῦ ἑνὸς μῆνας, ὅτι τὸ περιοδικὸν ἐκδίδεται «ἅπαξ τοῦ μηνός».

4. *Α.Ε.* 1853, σελ. 940.

5. Ἔ.ἀ. σελ. 942.

6. Ἔ.ἀ. σελ. 945.

7. Ἔ.ἀ. σελ. 947.

λιν τὸ κύριον βάρος τῆς συμπληρώσεως τῆς ὕλης εἶχεν ὁ ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ Κ. Πιττάκης, ὅστις πλὴν τῶν 512 λημμάτων τὰ ὁποῖα συνέγραψε, περιέλαβε καὶ ἄλλα ἄρθρα, ὡς τὸ «Ὑπόμνημα περὶ Λυκείου, συγγραφὲν καὶ ἐκφωνηθὲν παρὰ τοῦ Κ. Πιττάκη ἐν Ἀκροπόλει κατὰ τὴν ἐν Παρθενῶνι συνεδρίασιν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας»[1], τὴν συνέχειαν τῶν ἄρθρων «Ὕλη ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι οἱ νῦν Ἕλληνες εἰσὶν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων»[2], «Περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐλευσινίου»[3], κ.ἄ. Τὰ δημοσιευόμενα ὑπ' αὐτοῦ χαράγματα συνοδεύονται καὶ πάλιν ὑπὸ λιθογραφημάτων.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1855 κ.ἑ. παραλείπεται ἡ ἀναγραφὴ μηνῶν ἐκδόσεως εἰς τὰ φυλλάδια. Τίθεται μόνον εἰς ἕκαστον, μετὰ τὴν λέξιν *Φυλλάδιον*, ὁ αὔξων ἀριθμὸς αὐτοῦ. Δύο φυλλάδια ἐξεδόθησαν διὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπὸ τοῦ Κ. Πιττάκη—τὰ ὑπ' ἀριθ. 40 καὶ 41—, ὅστις δὲν φαίνεται νὰ εἶχε πολὺ ὑλικὸν πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὴν διάθεσίν του, εἶχε δὲ ἐπὶ πλέον κουρασθῆ ἀπὸ τὰς ἀντεγκλήσεις τῶν πολεμούντων τὴν ἐργασίαν του (ὡς καθίσταται φανερὸν εἰς σημειώσεις του εἰς φυλλάδιον τοῦ ἔτους 1853[4]). Τέσσαρα ἀρθρίδια δημοσιεύει εἰς τὸ δεύτερον φυλλάδιον ὁ Ξ. Λάνδερερ[5]. Τὸ ἔτος τοῦτο ὑπῆρξε πολὺ κρίσιμον διὰ τὸν Κ. Πιττάκην, ὅστις ἐδυσφημήθη εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς, εἰς τὸν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐκδοθέντα β' τόμον τῶν Antiquités Helléniques, ὅπου ἀναιρεῖ, ὡς ἀνεφέρθη, ὅσα περὶ Κ. Πιττάκη εἶχε γράψει εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν τοῦ α' τόμου τοῦ ἰδίου συγγράμματος. Πλήρης πικρίας, ὁ Πιττάκης ὑπεχρεώθη συχνά, διὰ νὰ ἀντικρούσῃ καὶ τὰ εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον κατ' αὐτοῦ γραφόμενα τότε, νὰ ἀπαντᾷ διὰ σημειωμάτων εἰς ἐπιγραφὰς τῆς *Α.Ε.*, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οὐδέποτε ἀπέκρυψεν ὑλικόν, ὡς καὶ ὅτι ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς δὲν εἶχεν ἐξετάσει αὐτοπροσώπως τὰς ἐπιγραφάς, ἀλλὰ εἶχεν, ὡς ἐννοεῖ ὁ καθεὶς σήμερον, χάρις εἰς τὴν ἀξιοσημείωτον φιλολογικήν του μόρφωσιν, ἐπιφέρει διορθώσεις εἰς ἐπιγραφικὰ κείμενα, περιεχόμενα εἰς τὸ ἀποτυχημένον ἔργον τοῦ Κ. Πιττάκη, Ancienne Athènes, ἢ εἰς ἀρθρίδια δημοσιευόμενα εἰς *Α.Ε.* Παρ' ὅλον τὸν ἀληθῆ ἐναντίον του πόλεμον τοῦ ἔτους ἐκείνου καὶ πάλιν κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ 1856 ἐκυκλοφορήθησαν τρία φυλλάδια, τὰ ὑπ' ἀριθ. 42, 43 καὶ 44. Πλὴν τοῦ κυρίου συνεργάτου Κ. Πιττάκη, ὑπάρχει ἡ συνήθης σύντομος συνεργασία τοῦ Ξ. Λάνδερερ, ἄρθρον τοῦ Γ. Παπασλιώτη[6] ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ μῦθος τοῦ Τριπτολέμου» μὲ παρένθετον λιθογράφημα[7] καὶ «Ὑπόμνημα περὶ ἀνασκαφῶν, γενομένων ἐν διαστήματι

1. *Α.Ε.* 1854, σελ. 1141.
2. Ἔ.ἀ. σελ. 1214.
3. Ἔ.ἀ. σελ. 1221.
4. *Α.Ε.* 1853, σελ. 1069, σημ. 1.
5. *Α.Ε.* 1855, σελ. 1328.
6. Οὗτος εἶχε σπουδάσει ἐν Γερμανίᾳ, ἐχρημάτισε δὲ ἐπί τι διάστημα καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου (Ἀλ. Ραγκαβῆς, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2, σελ. 295 κ.ἑ.
7. *Α.Ε.* 1856, σελ. 1339.

ἐτῶν 1852 - 1856 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Νικόδημος εἰς 'Αθήνας» συγγραφὲν ὑπὸ τοῦ 'Αρχιμανδρίτου 'Αντωνίνου[1]. Πλὴν τοῦ παρενθέτου λιθογραφήματος τοῦ διὰ τὸ ἄρθρον τοῦ Γ. Παπασλιώτη ἐκπονηθέντος, περιλαμβάνονται εἰς τὸν τόμον τοῦ 1856 τὰ συνήθη λιθογραφήματα, τὰ ἀναφερόμενα εἰς λήμματα περὶ χαραγμάτων τοῦ Παρθενῶνος, ὡς καὶ σχεδιογράφημα τῆς Σωτείρας τοῦ Λυκοδήμου, συνοδευτικὸν τοῦ 'Υπομνήματος τοῦ 'Αρχιμανδρίτου 'Αντωνίνου. Τέλος, δημοσιεύεται κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 'Επιστολὴ τοῦ 'Αθ. Ρουσοπούλου[2], περιέχουσα συμπληρωματικὰ στοιχεῖα ἐπὶ ἐπιγραφῶν τὰ κείμενα τῶν ὁποίων εἶχεν ἀντιγράψει οὗτος ἐν Βοιωτίᾳ, παραλείψας νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἐκδότην ἅπαντα τὰ στοιχεῖα.

'Ο τόμος τῆς *Α.Ε.* τοῦ ἔτους 1857 περιέχει τρία φυλλάδια, τὰ ὑπ' ἀριθ. 45, 46 καὶ 47. Τὸ κείμενον τῶν λημμάτων ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Κ. Πιττάκη πλὴν τριῶν ἐκ τῶν συνήθων ἀρθριδίων τὰ ὁποῖα συνέταξεν ὁ Ξ. Λάνδερερ.

Τὸ 1858 ἐκυκλοφορήθησαν τρία φυλλάδια, τὰ ὑπ' ἀριθ. 48, 49 καὶ 50. 'Η δημοσιευθεῖσα κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὕλη ἐγράφη ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τοῦ Κ. Πιττάκη. Εἰς τὴν συνέχειαν τῶν ἄρθρων του «"Υλη ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι οἱ νῦν "Ελληνες εἰσὶν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων» ἀνήκουν τὰ περιεχόμενα εἰς τὸν τόμον ὀλίγα λιθογραφήματα, παρουσιάζοντα χαράγματα τῶν Προπυλαίων, τοῦ 'Ερεχθείου καὶ τοῦ Θησείου (='Ηφαιστείου)[3].

'Ο τόμος τῆς *Α.Ε.* τοῦ 1859 περιλαμβάνει δύο φυλλάδια, τὰ ὑπ' ἀριθ. 51 καὶ 52. Καθίσταται σαφές, ὅτι πλὴν τῆς κοπώσεως τοῦ ἐκδότου, ὅστις πρέπει νὰ εἶχε τεράστιον φόρτον ἐργασίας ἐκ τῶν καθηκόντων του ὡς Γενικοῦ 'Εφόρου 'Αρχαιοτήτων καὶ τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὸ Δ.Σ. τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας, τὸ πρὸς δημοσίευσιν ὑλικὸν δὲν ἦτο ἄφθονον. Παρατηρεῖται ἐπίσης ὅτι εἰς τὸ δεύτερον φυλλάδιον τοῦ τόμου, τὸ ὑπ' ἀριθ. 52, δημοσιεύονται καὶ μνημεῖα εὑρεθέντα μέχρι καὶ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1860, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὁδηγεῖ εἰς τὴν σκέψιν ὅτι τοὐλάχιστον τοῦ δευτέρου τεύχους ἡ ἔκδοσις καθυστέρησεν ἐπί τινας μῆνας. 'Ο τόμος περιέχει τέσσαρα λιθογραφήματα συνοδευτικὰ τῆς συνεχείας τοῦ ἄρθρου «"Υλη ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι οἱ νῦν "Ελληνες εἰσὶν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων».

Διὰ τὸ ἔτος 1860, τὸ τελευταῖον καθ' ὃ ὑπῆρξεν ἐκδότης τῆς *Α.Ε.* ὁ Κ. Πιττάκης, ἐξεδόθησαν τρία φυλλάδια, τὰ ὑπ' ἀριθ. 53, 54 καὶ 55. 'Ο μόνος συνεργάτης τοῦ τόμου εἶναι ὁ Κ. Πιττάκης, δημοσιεύσας περὶ τὰ 343 μνημεῖα. 'Η *Α.Ε.* διακόπτεται, τερματιζομένης οὕτω τῆς πρώτης περιόδου ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ. 'Εν τῷ μεταξὺ εἶχον ἐμφανισθῆ νέοι ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι δυστυχῶς ἀκολουθοῦντες τὴν τακτικὴν τῶν παλαιοτέρων συνέχιζον τὴν ἐναντίον τοῦ Κ. Πιττάκη κριτικήν, ἐνοχλοῦντες ποικιλοτρόπως τοῦτον. Εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς καταστάσεως, ἥτις εἶχε δημιουργηθῆ εἰς τοὺς ἀρχαιολογικοὺς κύκλους καὶ τῆς μεγίστης πικρίας, τὴν ὁποίαν ᾐσθάνθη ὁ ἐπὶ δεκαὲξ ἔτη ἐκδότης τῆς *Α.Ε.*, τὸ σύντομον σημείωμα, τὸ δημοσιευθὲν εἰς τὴν τελευταίαν σε-

1. *Α.Ε.* 1856, σελ. 1449.
2. Ἔ.ἀ. σελ. 1480.
3. *Α.Ε.* 1858, σελ. 1808.

λίδα τοῦ φυλλαδίου 55, τοῦ τελευταίου τῆς α' περιόδου, ἔχον οὕτω: «Μέχρι τοῦδε ἐδημοσίευσα οἰκείᾳ βουλῇ, προῖκα καὶ ἀμισθεί, τέσσαρας χιλιάδας ἑκατὸν πεντήκοντα ὀκτὼ ἐπιγραφάς, ἀριθ. 4158. Ἔπραξα τοῦτο κινούμενος μόνον ὑπὸ τοῦ πρὸς τὸν ἔρωτα τῶν προγονικῶν μου λειψάνων πόθου, ὃς καὶ ἐν καιρῷ πολέμου μοὶ ἦν ἀδιάσπαστος σύντροφος. Νῦν δὲ ἀναγκάζομαι νὰ διακόψω τὴν σειρὰν ταύτην διὰ λόγους, οὓς ἄλλοτε θέλω ἐξιστορήσει. Ὡς ἄνθρωπος πιθανῶς νὰ ὑπέπεσα εἰς λάθη, ἀλλ' οὐδεὶς ἀναμάρτητος. Ὁ σκοπός μου ἦν τὸ κοινὸν καλὸν καὶ ἡ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης διάδοσις παντὸς Ἑλληνικοῦ γράμματος, χάριν τῆς Ἑλληνικῆς εὐκλείας»[1].

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1862 - 1874)

Ἡ Β' περίοδος ἐκδόσεως τῆς *Α.Ε.* ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1862. Τὸ περιοδικὸν φέρει τὸν τίτλον «Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς ἐκδιδομένη ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας δαπάνῃ τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως». Τῆς καθ' αὐτὸ ἀρχαιολογικῆς ὕλης προτάσσεται τὸ κείμενον τοῦ Β.Δ. τῆς 2.3.1861, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποφασίζεται —κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Μιχαὴλ Ποτλῆ— ἡ δαπάνῃ τῆς Κυβερνήσεως ἐπανέκδοσις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος. Ἡ σύνταξις καὶ ἡ ἔκδοσις ταύτης ἀνετέθη «εἰς ἐπιτροπὴν ἐκλεγομένην ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, εἴτε ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ μελῶν, εἴτε ἐκτὸς αὐτῶν». Μόνιμα μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἐθεωροῦντο ὁ Γενικὸς Ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην —ἐν συνεννοήσει πάντοτε μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ Μ. Ποτλῆ— ἀνετέθη ἡ ἐπιμέλεια ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἤτοι, τὸ σχῆμα, ἡ ἐσωτερικὴ οἰκονομία, αἱ περίοδοι ἐκδόσεως, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκτυπουμένων ἀντιτύπων, ἡ διάθεσις τούτου, ὡς καὶ ἡ τιμὴ τῆς συνδρομῆς. Εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ὡς ἄνω Β.Δ. ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἡ διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ περιοδικοῦ ἐπιτροπὴ ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τῶν ἑξῆς δεκατεσσάρων μελῶν: Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆ, Ἀχιλλέως Ποστολάκα, Βασιλείου Σχινᾶ, Γρηγορίου Παπαδοπούλου, Δημητρίου Σεμιτέλου, Εὐθυμίου Καστόρχη, Κ.Σ. Πιττάκη, Λυσάνδρου Καφτανζόγλου, Πέτρου Περβάνογλου, Παναγιώτου Εὐστρατιάδου, Σπυρίδωνος Φιντικλῆ, Στεφάνου Κουμανούδου, Γεωργίου Βελλίου καὶ Ἀθ. Ρουσοπούλου.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ρύθμισιν τῶν λεπτομερειῶν ἐκδόσεως τῆς *Ἀρχαιο-*

1. Κρίνεται σκόπιμον νὰ σημειωθῇ, ὡς ἐνδεικτικὸν τῆς ἐναντίον τοῦ Κ. Πιττάκη διαθέσεως, ὡς καὶ τῆς δημιουργηθείσης ἀπέναντί του περιφρονήσεως, παρὰ τὴν τόσον σπουδαίαν συμβολήν του εἰς τὴν διάσωσιν τῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος καὶ τὴν πρώτην, ἔστω ἀτελῆ, παρουσίασίν των, τὸ κάτωθι: Εἰς τὸν τόμον τοῦ ἔτους 1860 —τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας «χειρὶ Κουμανούδη» (κατὰ τὴν γνώμην τῶν ὑπογραφομένων, αἵτινες παρέβαλον τοῦτο πρὸς ἕτερα σημειώματα τοῦ ἰδίου, μονογεγραμμένα ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὑπάρχοντα εἰς τὰ περιθώρια τῆς *Α.Ε.*) περιλαμβάνονται σχόλια ἐπὶ τοῦ τελευταίου σημειώματος τοῦ Κ. Πιττάκη, ὄχι μόνον ἄδικα ἀλλὰ καὶ τελείως ἀπέχοντα τῆς πραγματικότητος. Ἐκ τούτων γίνεται φανερὰ ἡ ἀπέναντι τοῦ Κ. Πιττάκη διάθεσις τοῦ σχολιαστοῦ, ὁ ὁποῖος, ἄγνωστον πότε, διεξῆλθε τοὺς τόμους τῆς *Α.Ε.*, ὑπογραμμίζων λάθη τοῦ Πιττάκη μὲ προφανῆ διάθεσιν εἰρωνείας. Βλ. τὰ σχόλια ταῦτα εἰς τὴν σελ. ρμς', σημ. 1, τοῦ παρόντος Εὐρετηρίου.

λογικῆς Ἐφημερίδος, ὑπεβλήθησαν προτάσεις πρὸς ἔγκρισιν παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 479/23.1.1862 ἐγγράφου πρὸς τὸν τότε Πρόεδρον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας Φίλιππον Ἰωάννου «ἐκύρωσε τοὺς ὅρους τῆς ἐκδόσεως».

Ὡς ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ διὰ τὸ ἔτος 1862 ἐξελέγη ὁ Ἀθ. Ρουσόπουλος, ἀπεφασίσθη δὲ ὅπως ἡ *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* ἐκδίδεται εἰς τεύχη μηνιαῖα, ὡρίσθη ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς σελίδων κατ' ἔτος, ὡς καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν πινάκων καὶ ἡ τιμὴ πωλήσεως τοῦ περιοδικοῦ.

Χαρακτηριστικαὶ τῶν σκοπῶν τῶν ἐπιδιωχθέντων κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον ἐκδόσεως τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* εἶναι αἱ φράσεις αἱ σημειούμεναι ὑπὸ τοῦ ἐκδότου εἰς τὸν Πρόλογον τοῦ Α´ τεύχους: «Ἡ παροῦσα νέα περίοδος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος περιλαμβάνει τὴν ὅλην ἀρχαιολογίαν, ἀλλὰ προκρίνονται αἱ περὶ ἐπιγραφῶν καὶ μνημείων τῆς τέχνης πραγματεῖαι καὶ εἰδήσεις. Πάντα δὲ θὰ συνοδεύωνται μὲ πανομοιότυπα λιθογραφήματα ἢ ξυλογραφήματα. . . Σκοπὸς τῆς παρούσης ἐφημερίδος δὲν εἶναι κυρίως αἱ μακραὶ καὶ σοφαὶ πραγματεῖαι, *ἀλλ' ἡ διάσωσις τῶν ἀρχαίων μνημείων* δι' ἀκριβοῦς αὐτῶν ἐκτυπώσεως· διὸ ἀρκεῖ μόνον νὰ ἀντιγραφῇ ἐπιγραφή τις παραδείγματος χάριν πιστῶς καὶ νὰ φέρῃ σημείωσιν τῶν διαστάσεων τοῦ λίθου εἰς γαλλικὰ μέτρα, εἴτε βασιλικά, καὶ τῆς ποιότητος αὐτοῦ, τοῦ σχήματος, τῆς μορφῆς καὶ τοῦ μεγέθους τῶν γραμμάτων καὶ γίνονται τὰ ἀποστελλόμενα δεκτὰ εἰς δημοσίευσιν· εὐπροσδεκτότερα ὅμως εἰσίν, ἐὰν ἀπεικονισθῶσιν ὅσον δυνατὸν πανόμοια».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω φράσεων προκύπτει ὅτι ἡ βασικὴ ἐπιδίωξις τῆς ἐπιτροπῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ οὐδόλως ἀπεῖχε τῆς ὑπὸ τοῦ Πιττάκη τηρηθείσης γραμμῆς, ὡρίσθη δὲ ὅτι αἱ πρὸς δημοσίευσιν συνεργασίαι τῶν δεκατεσσάρων μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς δὲν θὰ ἐκρίνοντο, ἐνῷ, ἀντιθέτως, αἱ τῶν ἄλλων θὰ ὑπεβάλλοντο εἰς κρίσιν ἁρμοδίου ἐπιτροπῆς. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι ἡ παρουσίασις τῆς ὕλης ὑφ' ὅλων τῶν συγγραφέων —καὶ τοῦ Κ.Σ. Πιττάκη ἀκόμη— ἔχει προσλάβει ἐπιστημονικώτερον χαρακτῆρα, διαφέρουσα κατὰ τοῦτο τῶν τευχῶν τῆς Α´ περιόδου.

Τὸ Β.Δ. τοῦ Ὄθωνος τῆς 2.3.1861 ὡς καὶ τὸν Πρόλογον τοῦ Ἀθ. Ρουσοπούλου ἀκολουθεῖ, ὡς παράρτημα, ὁ Ὀργανισμὸς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ὁ ἐγκριθεὶς διὰ τοῦ ἀπὸ 20.4.1862 Β.Δ.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ μορφὴ τοῦ περιοδικοῦ διαφοροποιεῖται. Ἐνῷ κατὰ τὴν Α´ περίοδον ὁ τίτλος ἦτο «Ἐφημερὶς Ἀρχαιολογική», κατὰ τὴν δευτέραν προκρίνεται τὸ «Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς». Τὸ κείμενον στοιχειοθετεῖται δίστηλον, ἑκάστη δὲ στήλη φέρει ἰδιαίτερον ἀριθμόν. Ἕκαστον ἄρθρον φέρει αὔξοντα ἀριθμὸν καὶ τίτλον σχετικὸν πρὸς τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ.

Ἅπαντα τὰ δώδεκα τεύχη, τὰ ἐκδοθέντα διὰ τοὺς ἰσαρίθμους μῆνας τοῦ 1862, φέρουν ἐξώφυλλον ἐφ' οὗ ἀναγράφονται, κάτωθι τοῦ τίτλου τοῦ περιοδικοῦ, ἡ περίοδος, τὸ ἔτος, τὸ τεῦχος, ὁ μήν, ἡ ἐνιαυσία τιμὴ ἐκ δραχμῶν εἴκοσιν, ὡς καὶ αἱ φράσεις: «μοναδικὰ τεύχη δὲν ἐκποιοῦνται» καὶ «πᾶσα σχέσις ἀφορῶσα τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα, εἴτε προφορικὴ εἴτε ἔγγραφος, γίνεται διὰ τοῦ ἐκδότου Ἀθ. Σ. Ρουσοπούλου». Μνημονεύονται ἐπίσης τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Λακωνίας, ὅπου ἐγίνετο ἡ ἐκ-

τύπωσις τοῦ περιοδικοῦ ὡς καὶ ἡ ἀκριβὴς ἡμερομηνία ἐκδόσεως. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ τεύχους τοῦ Ἰανουαρίου εἰκονίζεται σῆμα (τύπου δακτυλιολίθου) μὲ παράστασιν καθημένης Ἀθηνᾶς, κάτωθεν τοῦ ὁποίου ἀναγράφεται ἡ φράσις «καὶ τῷδε κέρδει κέρδος ἄλλο τίκτεται». Εἰς τὴν πρώτην σελίδα τοῦ ἐσωφύλλου ἑκάστου τεύχους, μετὰ τὴν ἀναγραφὴν τοῦ τίτλου τοῦ περιοδικοῦ, μεταξὺ δύο μελανῶν γραμμῶν, ὑπὸ τὸν τίτλον «Κεφάλαια τοῦ τεύχους», ἀναφέρονται οἱ τίτλοι τῶν περιεχομένων ἄρθρων, πάντοτε δέ, πλὴν τοῦ πρώτου τεύχους, προστίθενται καὶ τὰ ὀνόματα τῶν συγγραφέων των.

Εἰς τὸ ἐξώφυλλον τοῦ δευτέρου τεύχους παρατηροῦνται αἱ ἑξῆς δύο διαφοραί: 1. Παρὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἐκδότου ἀναγράφεται καὶ ὁ τίτλος του, π.χ. «Τακτικὸς Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου» καὶ 2. Ἀντὶ τοῦ προηγουμένου ἐμβλήματος ἀπεικονίζεται ἓν μεγαλύτερον, μὲ παράστασιν προτομῆς Ἀθηνᾶς. Τὸ σχέδιον τούτου ἔχει ληφθῆ ἐκ λύχνου ἐξ Ἀθηνῶν ἀνήκοντος εἰς τὴν «Συλλογὴν Κόμνου» καὶ δημοσιευομένου εἰς τὴν στήλην 35 τοῦ τεύχους τούτου τοῦ περιοδικοῦ. Εἰς τὸ ἐξώφυλλον τοῦ τρίτου τεύχους διαφοροποιεῖται καὶ πάλιν τὸ ἔμβλημα, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται εἰς ἅπαντα τὰ ἑπόμενα τεύχη: ἀπεικονίζεται Ἀθηναϊκὸν νόμισμα μὲ παράστασιν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, σχεδιασθὲν ὑπὸ τοῦ Leake. Τοῦτο παραμένει ἔκτοτε, μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, τὸ σῆμα τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ὡς ἦτο φυσικόν, ὁ ἐκδότης Ἀθ. Ρουσόπουλος ἐγκαινιάζει τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς δευτέρας περιόδου· συνεργασίαν δίδει ἀνελλιπῶς καὶ εἰς τὰ δώδεκα τεύχη τοῦ 1862, τὰ δύο δὲ τεύχη, ἕβδομον καὶ δωδέκατον, περιέχουν ἀποκλειστικῶς ἰδικά του ἄρθρα. Ὁ Κ. Πιττάκης, μὲ τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὸν ἐργατικότητα καὶ ζῆλον διὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν ἀρχαίων μνημείων, δίδει συνεχῶς —πλὴν τοῦ τρίτου τεύχους τοῦ μηνὸς Μαρτίου— συνεργασίαν, ἀφορῶσαν εἰς ἀρχαῖα περισυλλεγέντα, μέχρι καὶ τοῦ δεκάτου τεύχους τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου. Αὐτὴ ἀποτελεῖ καὶ τὸ «κύκνειον ᾆσμα» τοῦ Κ. Πιττάκη πρὸς τὴν *Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα*. Ὁ θερμὸς οὗτος πατριώτης, ἀψηφῶν κινδύνους καὶ μὴ ὑπολογίζων κόπους, διέσωσε καὶ ἐδημοσίευσε τεράστιον ἀριθμὸν μνημείων, τὰ ὁποῖα, ἄνευ τῶν ἀόκνων φροντίδων του, θὰ εἶχον καταστραφῆ ἢ ἀπολεσθῆ.

Ἐκ τῶν δεκατεσσάρων μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, πλὴν τῶν δύο ἤδη ἀναφερθέντων, δίδουν συνεργασίαν οἱ Στ. Κουμανούδης, Π. Περβάνογλου, Εὐθ. Καστόρχης καὶ Δ. Σεμιτέλος, ἀφορῶσαν εἰς ἐπιγραφικὰ κυρίως θέματα. Σποραδικῶς μόνον ὑπάρχουν ἄρθρα μὴ μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς τῶν Σ. Λογιωτατίδη, Δ. Πιερίδη, Ἰω. Σακκελίωνος καὶ ἓν συγγραφὲν ὑπὸ τῶν Π. Κουπιτώρη - Δ. Σαλαμανοῦ - Θ. Πετμεζᾶ. Χαρακτηριστικὸν τῆς συνεργασίας τῶν τελευταίων τούτων εἶναι, ὅτι τὸ ὑπ' αὐτῶν δημοσιευόμενον ὑλικὸν ἀναφέρεται εἰς ἐρεύνας ἢ εὑρήματα περιοχῶν κειμένων μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου οὗτοι διέμενον.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 1862 διεξάγονται τρεῖς ἀνασκαφαὶ ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν: τοῦ Ὀλυμπιείου, τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου καὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος (εἰς Κεραμεικόν). Ὁ ἐκδότης Ἀθ. Ρουσόπουλος ἐγκαινιάζει τὴν δημοσίευσιν εἰς τὸ περιοδικὸν ἐκθέσεων τῶν διεξαγομένων ἀνασκαφῶν, ὡς καὶ συντόμους ἀρχαιολογικὰς εἰδήσεις ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποικίλα». Οὕτω, διὰ πρώτην φορὰν δημοσιεύονται εἰς τὴν *Ἀρχαιολογικὴν*

Ἐφημερίδα, πλὴν μεμονωμένων μνημείων καὶ ἐλαχίστων μονογραφιῶν, παρατηρήσεις καὶ στοιχεῖα ἀνασκαφικά, ὡς καὶ σύνολα εὑρημάτων ἐλθόντων εἰς φῶς κατὰ τὰς διαφόρους ἐρεύνας.

Εἰς τὰ δώδεκα τεύχη τοῦ 1862 ἀνήκουν —ἐκτὸς τῶν ἐντὸς τοῦ κειμένου σχεδιογραφημάτων— τεσσαράκοντα ἑπτὰ πίνακες, ἀπεικονίζοντες τὸ δημοσιευόμενον ὑλικόν. Ἐξ αὐτῶν οἱ πρῶτοι ἐννέα φέρουν, ἄνω δεξιά, τὴν ἔνδειξιν Πίναξ Α' κ.ο.κ. Ὁ ὄγδοος πίναξ εἶναι διπλοῦς (Η'α, Η'β), εἰς τὸν δέκατον ἀναγράφεται ἁπλῶς Πίν. Ι', ἀπὸ δὲ τοῦ ἑνδεκάτου πίνακος, πλὴν τῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐνδείξεως αὐτοῦ, ἀναγράφεται, ἄνω ἀριστερά, εἰς τὴν λατινικὴν Tab[ula] 11. Τοῦτο συνεχίζεται μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου πίνακος ὑπ' ἀριθ. 47. Τινὲς ἐκ τῶν πινάκων εἶναι ὑπογεγραμμένοι, φέροντες τὰς ἑξῆς ἐνδείξεις: «Ἰ. Δ. Δούκας ἐσχ[εδίασε] καὶ ἐλιθ[ογράφησε], Ἰ. Σάρκας ἐτύπ[ωσε]», «Γ. Κόλμανν ἐχάραξε», «Ἐσχ[εδιάσθη] ὑπὸ Ν. Φαρμακύδη[1], Ἰ. Σάρκας ἐτύπ[ωσε]», «Λιθογρ[αφία] Κ. Κόλμανν». Ἰδιαιτέρως ἐκλεκτῆς ποιότητος εἶναι ὅσοι πίνακες ἔχουν τὴν ὑπογραφὴν τῶν Γ. καὶ Κ. Κόλμανν. Τρεῖς πίνακες, ἐξαιρετικῆς ἐπίσης ποιότητος, ἔχουν σχεδιασθῆ ὑπὸ τοῦ Ernst Ziller καὶ χαραχθῆ ὑπὸ τοῦ Γ. Κόλμανν (πρόκειται περὶ τῶν σχεδίων τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου). Τὰ πλεῖστα τῶν ὑπολοίπων σχεδίων ἐφιλοτεχνήθησαν ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ τῶν Μαθηματικῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἰ. Γ. Παπαδάκη, ὅστις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1863 μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐν ἔτει 1877, ὑπῆρξε μέλος τοῦ Συμβουλίου (Ἐφορείας) τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας[2]. Διὰ τοῦτον ἔχει γραφῆ πραγματικὸς ὕμνος ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Εὐθ. Καστόρχη διὰ τὴν «πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἀγάπην καὶ θρησκευτικὴν λατρείαν», ὡς καὶ διὰ τὴν ἐν γένει ἀφοσίωσίν του εἰς τὰ ἔργα τῆς Ἑταιρείας καὶ τὴν πανθομολογουμένην ἀφιλοκέρδειάν του. Ἐπισημαίνεται ἐπίσης ἡ ἀκρίβεια τῶν σχεδίων του καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τόπου παρακολούθησις τῶν ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν, εἴτε ἐντὸς εἴτε ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἡ τήρησις ἡμερολογίων, ὡς καὶ ἡ ἀποτύπωσις τῶν ἀνασκαφῶν. Εἰς τὸ τέλος τοῦ τόμου 1862/1863 τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* ὑπάρχει ἡ κατωτέρω παρατιθεμένη χειρόγραφος σημείωσις, ἴσως ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Ἀθ. Ρουσοπούλου γεγραμμένη, ὅπου ἀναφέρονται ἀκριβῶς ὅλα τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰ. Γ. Παπαδάκη δημοσιευθέντα ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ σχεδιογραφήματα:

Τὰ ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ ἀπεικονισθέντα ὑπὸ Ι. Γ. Π.
Ὁ πίναξ Α'.
Ὁ ἐν σελ. ἀριθ. 49. – ὁ πίναξ Ι.
Οἱ ἐν πίν.: ΙΑ ἀριθ. 1, 3. – Οἱ ἐν πίν.: ΙΒ ἀριθ. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 14. – Οἱ ἐν πίν.: ΙΓ ἀριθ. 7, 8, 9. – Τὸ ἐν σελ.: 62.
Οἱ ἐν σελ.: 65 κ.ἑ: ἀριθ: 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75. – Οἱ ἐν σελ.: 83 ἀριθ. 82, 83, 84. Οἱ ἐν σελ: 97 κ.ἑ.: ἀριθ. 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106.

1. Τὸ ὄνομα εἶναι δυσδιάκριτον δυνάμενον νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ ὡς Φαρμακούδη.
2. Βλ. Εὐθ. Καστόρχην, Ἱστορικὴ Ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς τὸ 1837 μέχρι τοῦ 1879 τελευτῶντος, Ἀθήνησιν, 1879, σελ. 45, 48 καὶ σημ. 1.

Οἱ πίνακες ΙΕ, ΙΣΤ, ΙΖ.
Ὁ ἐν σελ. 121 ἀριθ. 112. – Ὁ ἐν σελ. 141 ἀριθ. 123. – Ἡ ἐν πίν. ΙΗ ἐπιγρ. 1.
Οἱ ἐν σελ. 155 κ.ἑ. ἀριθ. 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167. – Ὁ ἐν πίν. ΚΒ ἀριθ. 2. – Ὁ πίν. ΚΕ. – Ὁ ἐν σελ. 179 ἀριθ. 184. – Ὁ ἐν σελ. 182 ἀριθ. 185.
Οἱ ἐν σελ. 185 ἀριθ. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. – Ὁ πίν. ΚΗ. – Οἱ ἐν σελ. 217 κ.ἑ. ἀριθ. 207, 208, 209, 210.
Ὁ πίν. ΛΒ. – Ὁ ἐν πίν. ΛΓ ἀριθ. 1.
Οἱ ἐν πίν. ΛΣΤ' ἀριθ. 1, 2, 3, 4, 6.
Οἱ ἐν σελ. 271 ἀριθ. 242, 243, 244. – Ὁ πίν. ΛΗ. – Ὁ πίν. ΛΘ. – Τὰ ἐν σελ. 278. – Ὁ ἐν σελ. 283 ἀριθ. 343.
Ὁ ἐν σελ. 300 ἀριθ. 352. – Οἱ ἐν πίν. ΜΒ ἀριθ. 1, 7, 12. – Οἱ πίνακες ΜΓ, ΜΔ, ΜΕ, ΜΣΤ. – Οἱ ἐν πίν. ΜΖ ἀριθ. 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15. – Οἱ ἐν σελ. 303 ἀριθ. 378. – Ὁ ἐν σελ. 316 ἀριθ. 403».

Τέλος, χαρακτηριστικὸν τοῦ πρώτου ἔτους τῆς δευτέρας περιόδου ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ εἶναι ὅτι, τὰ μὲν πρῶτα ὀκτὼ τεύχη ἐξεδόθησαν μὲ καθυστέρησιν ὀλίγων μόνον ἡμερῶν μετὰ τὴν λῆξιν ἑκάστου μηνός, ἐνῷ τὰ τέσσαρα τελευταῖα, τῶν μηνῶν Σεπτεμβρίου - Δεκεμβρίου, ἐκδίδονται κατὰ τὸ 1863.

Ἡ ἔκδοσις τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* διακόπτεται καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ 1862/1863 μέχρι τοῦ 1869, ὁπότε ἐπανεκδίδεται. Ἡ διακοπὴ τῆς ἐκδόσεως ὀφείλεται προφανῶς εἰς δύο λόγους: Πρῶτον, εἰς τὴν ἔλλειψιν ἀνδρὸς ὅστις θὰ ἀφωσιοῦτο ἀπολύτως, ὡς ὁ Κ. Πιττάκης εἶχε πράξει, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς ἄλλας του ἐργασίας, κατὰ τὴν πρώτην περίοδον, εἰς τὴν δύσκολον προσπάθειαν τῆς ἐκδόσεως περιοδικοῦ. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ὑποτυπώδης, ἀνασκαφαὶ ὅμως ἐγίνοντο[1]. Δεύτερον δέ, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ὅσων ἐπιμόνως ὑπογραμμίζει ὁ Εὐθ. Καστόρχης[2], ἀλλὰ καὶ ὁ Π. Καββαδίας, λόγῳ «ἐλλείψεως ὕλης, ὃ ἔστιν ἕνεκα ἐλλείψεως ἀνδρῶν δυναμένων νὰ γράφωσιν ἀρχαιολογικὰς πραγματείας»[3]. Τοῦτο δὲν δικαιολογεῖται ἀπολύτως ἐκ τῶν πραγμάτων, διότι κατὰ τὰ ἔτη διακοπῆς τῆς ἐκδόσεως, λόγῳ ἐλλείψεως εἰδικῶν περιοδικῶν πρὸς παρουσίασιν ἀρχαιολογικῶν μελετῶν, ἐδημοσιεύοντο ὑπὸ τοῦ Στ. Κουμανούδη κ.ἄ. μελέται εἰς διάφορα ἄλλα ἐν Ἀθήναις ἐκδιδόμενα περιοδικὰ ἢ ἐφημερίδας ὡς τὸ *Ἀθήναιον* κ.ἄ.[4].

1. Βλ. *Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας* τῶν ἐτῶν 1863-1869· ἑπομένως ὑπῆρχον ἀντιστοίχως καὶ διάφορα εὑρήματα πρὸς δημοσίευσιν.

2. Βλ. Εὐθ. Καστόρχην, ἔ.ἀ. σελ. 95.

3. Βλ. Π. Καββαδίαν, Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900, Ἀθήνησιν, 1900, σελ. 86.

4. Βλ. Παράρτημα τεύχους ΙΔ' τῆς *Α.Ε.* 1879, σελ. 1-4.

Ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ τεύχους ΙΓ´ τοῦ ἔτους 1869 ὡς καὶ τῶν ἄλλων τευχῶν, ἐκδοθέντων ἀτάκτως κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη, δὲν ἀναγράφεται πλέον ὁ μὴν ἐκδόσεως, εἰμὴ μόνον ἡ Περίοδος, ὁ ἀριθμὸς τοῦ τεύχους, οἱ εἰς αὐτὸ ἀντιστοιχοῦντες πίνακες, τὸ τυπογραφεῖον καὶ λιθογραφεῖον Ἰω. Ἀγγελοπούλου —τοῦτο ἔκειτο κατὰ τὴν ὁδὸν Ἀθηνᾶς 72 τὸ 1869, μετεφέρθη δὲ κατόπιν, ἀπὸ τοῦ 1870, εἰς τὴν ὁδὸν Βορρέως (ἢ Βορρᾶ)· ἀναγράφονται καὶ οἱ δύο τύποι εἰς τὰ ἐξώφυλλα— ὅπου ἐγίνετο ἡ ἐκτύπωσις τοῦ περιοδικοῦ, τέλος δὲ ἡ χρονολογία ἐκδόσεως.

Τὸ κείμενον στοιχειοθετεῖται καὶ πάλιν δίστηλον —μέχρι καὶ τοῦ 1874— μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἀμφότεραι αἱ στῆλαι φέρουν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν καὶ οὐχὶ δύο, ὡς συνέβαινε μέχρι τότε. Εἰς τὸ τεῦχος ΙΓ´ —τὸ μόνον ἐκδοθὲν κατὰ τὸ 1869 (5 Ἰουνίου)— συνεργασίαν δίδουν, ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, μόνον οἱ Π. Εὐστρατιάδης καὶ Στ. Κουμανούδης, ἀσχολούμενοι κυρίως μὲ ἐπιγραφάς. Οἱ εἰς τὸ τεῦχος τοῦτο ἀντιστοιχοῦντες πίνακες φέρουν ἀραβικὴν ἀρίθμησιν, συνεχίζουσαν τὴν ἀρίθμησιν τῶν πινάκων τῆς *Α.Ε.* τοῦ 1862/1863· τινὲς τούτων ἔχουν φιλοτεχνηθῆ ὑπὸ τοῦ «διδασκάλου τῆς ἰχνογραφίας» Δ. Γκιόβα.

Διὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος 1870 ἐκδίδεται, τὴν 10 Ἀπριλίου, καὶ πάλιν ἓν μόνον τεῦχος, τὸ ΙΔ´. Συνεργασίαν δίδει, πλὴν τῶν Στ. Κουμανούδη καὶ Π. Εὐστρατιάδη, ἀσχολουμένων πάντοτε μὲ ἐπιγραφάς, καὶ ὁ Π. Λάμπρος, δημοσιεύων νομισματικὰ θέματα. Ὁ Δ. Γκιόβας σχεδιάζει τινὰς ἐκ τῶν πινάκων ἐξ ὧν εἷς, κάτω ἀριστερά, φέρει τὴν ἔνδειξιν, ℔ προφανῶς σημαίνουσαν τὴν λιθογραφίαν τοῦ Κ. Κόλμανν. Οἱ ἕτεροι σχεδιασταὶ δὲν ἐγένετο δυνατὸν νὰ προσδιορισθοῦν. Ἐν τέλει τοῦ τεύχους τούτου καὶ μὲ ἰδιαιτέραν ἀρίθμησιν περιελήφθη «Παράρτημα», ὑπογραφόμενον ὑπὸ τοῦ Στ. Κουμανούδη, δίδον βιβλιογραφικὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους μέχρι τότε ἐκδεδομένων ἐπιγραφῶν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1871 οὐδὲν τεῦχος τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* ἐξεδόθη, ἐνῷ κατὰ τὸ ἑπόμενον, τὸ 1872, ἐκυκλοφορήθησαν δύο τεύχη, τὰ ΙΕ´ καὶ ΙΣΤ´. Ἐξ αὐτῶν τὸ ΙΕ´ ἐξεδόθη τὴν 12 Αὐγούστου 1872, τὸ δὲ ΙΣΤ´ τὴν 15 Φεβρουαρίου τοῦ 1873. Συνεργάται τοῦ ΙΕ´, δημοσιεύοντες ἐπιγραφικὸν πάντοτε ὑλικόν, εἶναι ὁ Π. Εὐστρατιάδης καὶ ὁ Στ. Κουμανούδης· ὁ Π. Λάμπρος δημοσιεύει νομίσματα. Τὸ ΙΣΤ´ τεῦχος περιέχει πάλιν ἐπιγραφὰς ἐκδεδομένας ὑπὸ τῶν Π. Εὐστρατιάδη καὶ Ἀ. Ρουσοπούλου. Ὁ Κ. Μυλωνᾶς[1] συνεργάζεται διὰ πρώτην φοράν, μὲ ἄρθρον ἀναφερόμενον εἰς ἐγχάρακτον χαλκοῦν κάτοπτρον ἐκ Κορίνθου. Καὶ τῶν δύο τούτων τευχῶν τὰ λιθογραφήματα πρέπει νὰ ἔχουν φιλοτεχνηθῆ ὑπὸ τοῦ Δ. Γκιόβα, ὅστις ὑπογράφει μόνον τὸν πίνακα ὑπ' ἀριθ. 57 τοῦ ΙΕ´ τεύχους. Ὁ πίναξ 64 τοῦ τεύχους ΙΣΤ´, λιθογραφηθεὶς ὑπὸ τοῦ Γ. Κόλμανν, δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῇ ὑπὸ ποίου ἐσχεδιάσθη.

Τὸ ἔτος 1873 οὐδὲν τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ ἐξεδόθη· τέλος, τὴν 10 Ἰουλίου τοῦ 1874 ἐκδίδεται τὸ τελευταῖον τεῦχος τῆς Β´ περιόδου τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*, τὸ ΙΖ´. Συνεργάται εἶναι καὶ πάλιν μόνον οἱ Π. Εὐστρατιάδης, Στ. Κουμανούδης

1. Ἐγένετο μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τὸ 1881, ὑπῆρξε καὶ ὑφηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.

καὶ Ἀθ. Ρουσόπουλος. Ἕνα ἐκ τῶν πινάκων, τὸν ὑπ' ἀριθ. 71, ἐξαιρέτου ὄντως ποιότητος, ὑπογράφει ὁ Γ. Κόλμαν. Οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπολοίπων, ὡς διαφαίνεται ἐκ τῶν «στυλιστικῶν» των στοιχείων, ἐσχεδιάσθησαν ἴσως ὑπὸ τοῦ Ἰ. Γ. Παπαδάκη. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι πλὴν τῶν σχεδιογραφημάτων τὰ ὁποῖα ἐξεπόνησαν κατὰ τὴν β' περίοδον ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ξένοι πεπειραμένοι σχεδιασταί, τοῦ Παπαδάκη τὰ σχέδια, ἰδίᾳ τὰ ἐπιγραφικά, διακρίνονται οὐχὶ μόνον διὰ τὴν λεπτότητα τῆς γραμμῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πιστὴν ἀπόδοσιν τῶν γραμμάτων, γινομένου διαφορισμοῦ καὶ ὡς πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ λίθου μέγεθός των. Ὡς συνέβαινε μὲ τὰ σχέδια τοῦ Ἀθ. Ἰατρίδη, ἐκ τῶν ὁποίων ἦτο δυνατὴ καὶ ἡ χρονολόγησις τῶν ἐπιγραφῶν, τὸ αὐτὸ χαρακτηριστικὸν παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ σχέδια τοῦ Ἰ. Γ. Παπαδάκη.

Μετὰ τὸ 1874 παύει ἡ ἔκδοσις τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* «εἰ καὶ ἔκτοτε κατ' ἔτος τὸ συμβούλιον ἐν τῇ λογοδοσίᾳ του ζητεῖ καὶ εὔχεται τὴν ἐπανάληψιν τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς. Αἰτία τούτου εἶναι, ὡς εἴπομεν, οὐχὶ ἔλλειψις χρημάτων, διότι τοιαῦτα παρέχει ἡ Κυβέρνησις, ἀλλ' ἡ ἔλλειψις ἀρχαιολόγων καὶ τεχνιτῶν, δυναμένων νὰ συντηρήσωσι τακτικῶς καὶ ἀξιοπρεπῶς ἀρχαιολογικὴν ἐφημερίδα κατὰ τὰς σημερινὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστήμης. Ἔχομεν ἀληθῶς τινας ἀσχολουμένους εἰς ἀρχαιολογικὰς μελέτας, ἀλλ' οὗτοί εἰσιν ὀλίγοι, καὶ οἱ πλείονες ἀναγκάζονται νὰ ἐνδιατρίβωσι καὶ εἰς ἄλλα ἔργα τῆς πολιτείας, ἃ ἐπιβάλλει αὐτὴ τούτοις καὶ ἐξ ὧν πορίζονται τὰ τοῦ βίου. Ἐξ ἐπαγγέλματος ἀρχαιολόγους, εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν μόνην ἀσχολουμένους, δὲν ηὐτύχησεν ἔτι ἡ πατρὶς ἡμῶν ν' ἀποκτήσῃ πολλούς, διότι ἡ ἐπιστήμη αὕτη δὲν δύναται νὰ ἀμείψῃ παρ' ἡμῖν δεόντως τοὺς ἐργάτας αὐτῆς. . .»[1]. Αὐθορμήτως, ἔρχονται εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀναγιγνώσκοντος τὰς γραμμὰς ταύτας τοῦ Εὐθ. Καστόρχη, Καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας καὶ τούτου, ἐν τῷ Ἀθήνησι Πανεπιστημίῳ τότε, ὡς καὶ ὁ Στέφ. Κουμανούδης, αἱ ἐπιγραμματικῶς ἐκφρασθεῖσαι σκέψεις τοῦ Καποδίστρια: «Θέλετε Πανεπιστήμιον, ἀλλ' ἔχετε ἀκροατήριον ἢ καὶ καθηγητάς;» (βλ. ἀνωτέρω σελ. νθ'), τὰς ὁποίας παραδίδει ὁ εἰς τὴν Γραμματείαν τοῦ Κυβερνήτου ὑπηρετήσας Ν. Δραγούμης. Εἶναι χαρακτηριστικοί, ἐξάλλου, οἱ ἔπαινοι τοὺς ὁποίους ἐν ἔτει 1874 —πέντε ἔτη πρὸ τῆς συγγραφῆς τοῦ βιβλίου τοῦ Εὐθ. Καστόρχη— ἀπονέμει ὁ ἱστορικὸς οὗτος εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἰ. Καποδίστρια, ὅστις μὲ ἀληθινὸν πάθος ἔλαβε βασικὰ καὶ σοφὰ μέτρα διὰ τὴν παιδείαν, ἀγωνισθεὶς ἰδιαιτέρως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἄριστα μελετημένου προγράμματος, μεταξὺ τῶν μυρίων ἄλλων θεμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχε νὰ ὀργανώσῃ, νὰ θέσῃ στερρῶς καὶ τὰ θεμέλια τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι[2].

Βεβαίως, δι' ἡμᾶς, οἵτινες θεώμεθα ἐκ τῆς δεούσης ἀποστάσεως τὴν περίοδον ἐκείνην καθίσταται ἀμέσως ἀντιληπτόν, διατί διεκόπη ἡ ἔκδοσις τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* τὸ 1874, ἀλλὰ καὶ διατί, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1863 καὶ τοῦ τέλους τῆς β' της περιόδου, ἐκυκλοφορήθη τὸ περιοδικὸν τόσον πλημμελῶς. Ἄνδρες πεπαιδευμένοι ὑπῆρχον τότε, πολὺ περισσότεροι μάλιστα τοῦ τόσον κατηγορηθέντος διὰ τὴν ἐλλιπῆ του μόρ-

1. Βλ. Εὐθ. Καστόρχην, ἔ.ά. σελ. 95.

2. Βλ. λεπτομερείας εἰς Ἑλ. Κούκκου, Ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ Παιδεία (1827-1832). Β' Τὰ Ἐκπαιδευτικὰ Ἱδρύματα τῆς Αἰγίνης, Ἀθῆναι, 1972, σελ. 9 κ.έ.

φωσιν Κυριακοῦ Πιττάκη[1]. Ἔλειπεν ὅμως κάτι ἄλλο, πέραν τῶν ὅσων γράφει ὁ πάντοτε καλοπροαίρετος Καστόρχης: ἡ φλογερὰ καρδία τοῦ Πιττάκη, ὅστις ἔθεσεν ὡς ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τοῦ βίου του (παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι μόνον ἐκεῖνος ἀπετέλει σχεδὸν τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ὑπηρεσίαν ἀπὸ τοῦ 1843 μέχρι τοῦ θανάτου του (1863), μὲ τὰς ἀναγκαίας συνεχεῖς ἐργασίας, ἃς ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἐκτελῇ), παρὰ τὰς γλίσχρας ἀποδοχάς του ὡς δημοσίου ὑπαλλήλου, τὴν διάσωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τὴν δημοσίευσιν αὐτῶν, «ὥστε νὰ γίνωνται κτῆμα τῆς ἐπιστήμης καὶ νὰ προάγωνται αἱ γνώσεις διὰ τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τοῦ Ἔθνους, μὴ φειδόμενος οὔτε κόπων, οὔτε προσπαθειῶν ὑπερανθρώπων». Παρ' ὅλας δὲ τὰς πικρίας, τὰς ὁποίας τόσον ἀδίκως ἐποτίσθη κυριολεκτικῶς, μέχρι τοῦ θανάτου του, παρέμεινεν, ὡς πιστὸς στρατιώτης, εἰς τὰς ἐπάλξεις διὰ τὴν πρόοδον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας καὶ τὴν προκοπὴν τοῦ Ἔθνους.

Ἡ τρίτη περίοδος ἐκδόσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἄρχεται μόνον τὸ ἔτος 1883, ὁπότε καὶ εἰσέρχεται πλέον τὸ περιοδικὸν εἰς τὴν καθαρῶς ἐπιστημονικήν του φάσιν.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΦΟΡΩΝΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΝΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ *Α.Ε.*

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν δύο πρώτων περιόδων τῆς *Α.Ε.* καὶ ἡ προσπάθεια διὰ τὴν συναγωγὴν ποικίλων πληροφοριῶν περιεχομένων εἰς τὰ σύντομα ἄρθρα αὐτῆς, προσκρούει, διὰ τὸν σημερινὸν ἀναγνώστην, εἰς πολυμόρφους δυσκολίας, αἵτινες συχνὰ ὁδηγοῦν εἰς ἀδιέξοδον, ἂν δὲν προηγηθῇ ἡ δύσκολος προεργασία τῆς ταυτίσεως τῶν εἰς αὐτὴν παρουσιαζομένων μνημείων: ἐπιγραφικῶν, γλυπτῶν, κ.ἄ.π. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι, τὸ ὑλικὸν τῶν δύο πρώτων περιόδων τῆς *Α.Ε.*, ὡς πρὸς τὰς ἐργασίας τῆς διασώσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων, καὶ τῆς ἀνασκαφικῆς ἢ ἄλλης μεθόδου διερευνήσεως αὐτῶν, χαρακτηρίζεται, ὅπως καὶ εἰς τὰ ξένα περιοδικὰ τῶν αὐτῶν χρόνων συμβαίνει, ὑπὸ τῶν μεθόδων καὶ γνώσεων τῆς ἐποχῆς. Φυσικὸν ἦτο οἱ «θερμουργοὶ πρῶτοι Ἕλληνες ἀρχαιολόγοι, φλογεροὶ πατριῶται, ἀλλὰ αὐτοδίδακτοι σχεδὸν» νὰ περιπίπτουν συχνὰ εἰς λανθασμένα συμπεράσματα. Οὕτω, ἡ ὑπ' αὐτῶν πρώτη ἀνάγνωσις ἐπιγραφικοῦ ὑλικοῦ δὲν ἦτο πάντοτε ὀρθή. Συνεπείᾳ τούτου, ἡ αὐτουσία μεταφορὰ τῶν περὶ ἑκάστου θέματος γραφομένων των, μὲ τὰ σφάλματα ἢ τὰς παραλείψεις των, εἰς λήμματα προοριζόμενα διὰ τὴν χρῆσιν τῶν σημερινῶν ἐρευνητῶν, θὰ ἦτο ἄχρηστος ἢ καὶ ἐπικίδυνος ὡς παραπλανητική. Ἐξ ἑκατοντάδων παραδειγμάτων ἀναφέρονται ἐνδεικτικῶς τὰ κάτωθι: ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον ἐν Δελφοῖς ἐμφανίζεται ὡς ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον εἰς Ἡρακλέα[2] ἢ ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον μὲ τὴν ἐπιγραφὴν *Μύννιον Χαιρεστράτο Ἁγνο[υ]σίο* ἀναφέρεται ὡς «ζωφόρος τύπου τεθλασμένου. . . φέρουσα ἐπιγραφὴν *Μυχανίων Χαιρεστρὰς ἁγνοί*»[3]. Ἡ ἐπανάληψις τοῦ σφάλματος τούτου εἰς

1. Ἐπρυτάνευσε, τότε, ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ ἡ μορφὴ τοῦ Στεφ. Κουμανούδη, ἀλλὰ καὶ ἄλλων λογίων, οἵτινες ἐπεχείρησαν τὴν ἔκδοσιν (τὸ 1872) τοῦ περιοδικοῦ *Ἀθήναιον* —ὡς ἀνεφέρθη ἐν σελ. ρξδ'— ὅπου ἐξετυποῦντο ἐπιγραφικὰ ἄρθρα.

2. *Α.Ε.* 1842, σελ. 577, ἀριθ. 1001.

3. *Α.Ε.* 1858, σελ. 1735, ἀριθ. 3279.

τὸ ἀντίστοιχον λῆμμα τοῦ Εὑρετηρίου καὶ ἡ ἀκουσία παραπλάνησις τοῦ σημερινοῦ ἐπιστήμονος, δὲν θὰ ἦσαν ἐπιτρεπταί.

Ὑπὸ τῶν συντακτῶν τοῦ Εὑρετηρίου ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς ἀντιληπτὸν ὅτι, ἂν τὰ περὶ ὧν πρόκειται ἀρχαῖα ἀναγνωρισθοῦν εἰς γνωστὰ σήμερον μνημεῖα, αἱ πληροφορίαι τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*, περὶ τοῦ τόπου καὶ τῶν ὅρων τῆς εὑρέσεώς των, εἶναι χρησιμώταται. Ὅταν ἐπιτύμβια ἀγγεῖα διαφόρων σχημάτων μνημονεύωνται μόνον ὡς ὑδρίαι καὶ κάλπαι ἢ μορφὴ Ἀθηνᾶς περιγράφεται ὡς *τύπος*, δηλ. ἀνάγλυφον, «ἀνδρὸς ἱσταμένου ἀσπιδοφόρου, φέροντος περικεφαλαίαν»[1], ἐπιγραφαὶ ἀναγιγνώσκονται, οὕτως ὥστε νὰ πρέπει σήμερον νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀνύπαρκτοι κ.τ.τ., κατέστη καὶ πάλιν σαφὲς ὅτι δημιουργεῖται ἐπίσης σοβαρώτατον πρόβλημα. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἐν γένει παρεχόμεναι πληροφορίαι περὶ τῆς εἰς ὡρισμένην θέσιν εὑρέσεως ἔργου τινός, μολονότι καθ' ἑαυτὰς πολύτιμοι, παρετηρήθη ὅτι ἀπέβαινον ἄχρηστοι, ἕνεκα, ἀφ' ἑνὸς τῆς διαφόρου ὀνομασίας τῶν λειψάνων τούτων (Ποικίλη Στοὰ = Β. τμῆμα τῆς Στοᾶς Ἀττάλου, Γυμνάσιον Πτολεμαίου = Ν. τμῆμα τῆς Στοᾶς Ἀττάλου, Φορβαντεῖον = Στοὰ Γιγάντων εἰς Ἀρχαίαν Ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν, Πρυτανεῖον = ἡ κατεδαφισθεῖσα καὶ μὴ ὑπάρχουσα πλέον ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Κατηφόρη κ.τ.τ.), καὶ ἀφ' ἑτέρου ἕνεκα τῆς ἀορίστου ἢ ἐσφαλμένης περιγραφῆς, ἂν δὲν καθίστατο δυνατὸν νὰ ταυτισθοῦν πρὸς γνωστὰ σήμερον μνημεῖα.

Διὰ πάντα τὰ ἀνωτέρω, ἀπεδόθη ἰδιαιτέρα σημασία εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν λαθῶν, τὴν συμπλήρωσιν κενῶν ἀχρηστευόντων ἐν πολλοῖς τὰς παρεχομένας πληροφορίας, καὶ τὴν ἀναγωγὴν ἐν γένει τοῦ ὑλικοῦ ἐκείνου εἰς πράγματα καὶ ὅρους κατανοητὰ εἰς τὴν σημερινὴν ἐπιστήμην. Ὡς ἦτο φυσικόν, κατεβλήθη τεράστιος κόπος, ἐχρειάσθησαν μακροχρόνιοι, πολλάκις καὶ ἀλλεπάλληλοι ἀναζητήσεις εἰς ποικίλης φύσεως νεώτερα καὶ παλαιότερα δημοσιεύματα (π.χ. εἰς *IG*, Conze, Die attischen Grabreliefs, Σβορώνου, Τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον, εἰς Καταλόγους Μουσείων Ἀκροπόλεως καὶ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ, Κατάλογον Χαλκῶν Ἀκροπόλεως, εἰδικὰς μονογραφίας περὶ ὡρισμένων κατηγοριῶν μνημείων, μεγάλας δημοσιεύσεις περὶ τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῆς Ἀρχαίας Ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν, Beazley ABV καὶ ARV^2, ἀρχαιολογικὰ περιοδικὰ παλαιότερα καὶ νεώτερα, ἐν τέλει δέ, ἂς ἐπιτραπῇ ἡ ἔκφρασις, ἐχρειάσθη καὶ ἓν εἶδος «μαντικῆς διαισθήσεως», κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἀειμνήστου Χρ. Καρούζου, ὥστε τὰ λήμματα τοῦ παρόντος Εὑρετηρίου νὰ καταστοῦν πραγματικῶς χρήσιμα εἰς τὴν ἐπιστήμην, νὰ ἀποκτήσῃ δὲ οὕτω ἐκ νέου τὸ πράγματι πλουσιώτατον ὑλικὸν τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα.

Ἐκ τοῦ Εὑρετηρίου τούτου πολλοὶ θὰ πληροφορηθοῦν —ἐλάχιστοι ἐκ τῶν παλαιῶν τὸ ἐνθυμοῦνται — ὅτι, π.χ. ὁ Ἀλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβῆς εἶναι ὁ πρῶτος ὅστις ἀνεγνώρισεν ὅτι ὡρισμένα ἐκ τῶν εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ἀκροπόλεως εὑρεθέντων γλυπτῶν, ἀνῆκον εἰς τὴν ζωφόρον τοῦ Ἐρεχθείου καὶ περιέγραψε τὴν ἰδιόμορφον τεχνικὴν τῆς ζωφόρου ταύτης[2], ἢ ὅτι εἰς τὸ λεγόμενον «Θησεῖον» ἀπεδόθη τὸ πραγματικόν του

1. *Α.Ε.* 1860, σελ. 2007, ἀριθ. 4016.

2. *Α.Ε.* 1838, σελ. 68 κ.ἑ.

ὄνομα, τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡφαίστου, ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Σουρμελῆ καὶ Περβάνογλου, ἢ ὅτι ὁ Κ. Πιττάκης δίδει πολυτιμότατα στοιχεῖα τοπογραφικὰ καὶ ἀνασκαφικά, ποικίλας εἰδήσεις περὶ τῶν ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν μνημείων, ὡς καὶ πλείστας λαογραφικὰς πληροφορίας, πάντα ταῦτα μὴ χρησιμοποιηθέντα εἰσέτι ἐπαρκῶς. Τὰ παραδείγματα θὰ ἠδύναντο νὰ πολλαπλασιασθοῦν σημαντικῶς· καὶ τὰ ἐλάχιστα ὅμως δοθέντα ἀνωτέρω καταδεικνύουν ἐναργῶς, πόσον ἐπιτακτικὴ ἦτο ἡ ἀνάγκη νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ζῶσαν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τὸ πολυτιμότατον ὑλικὸν τῶν δύο πρώτων περιόδων τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*.

Εἰς τὰ ἐπὶ μέρους λήμματα, τὰ δημοσιευθησόμενα εἰς τὸν Β' τόμον τοῦ παρόντος Εὑρετηρίου, θὰ τεθοῦν οἱ ὀρθοὶ ἐπιστημονικοὶ ὅροι ἢ τὰ ὀνόματα προσώπων εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ὡς τὰ κύρια, ἐντὸς δὲ παρενθέσεως θὰ προστεθοῦν οἱ λανθασμένοι ὅροι ἢ αἱ παραναγνώσεις εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ἐπιγραφῶν, οὕτως ὥστε ὁ σημερινὸς ἐρευνητὴς νὰ ἀνευρίσκῃ ἀμέσως ὅ,τι ἀναζητεῖ, ἀνατρέχων εἰς τοὺς διαφόρους τόμους τῆς *Α.Ε.*

Ἐπειδή, ὡς ἀναφέρεται εἰς ἕτερον κεφάλαιον, εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ἀρθριδίων τῆς *Α.Ε.* δὲν ὑπάρχει τίτλος, ἀλλὰ μόνον ἀρίθμησις αὐτῶν, ἐθεωρήθη χρήσιμον νὰ δοθῇ συμβατικὸς τίτλος εἰς ἕκαστον λῆμμα, οὕτως ὥστε πᾶς ὁ ἐνδιαφερόμενος καὶ ἀναζητῶν ἰδίαν κατηγορίαν μνημείων νὰ δύναται νὰ ἀνατρέξῃ εὐκόλως εἰς τὸ κεφάλαιον Ι, ὅπου ἐξετυπώθη ὁ «Πίναξ Περιεχομένων κατὰ τόμον», μέχρι τοῦ τέλους τῆς β' περιόδου ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ. Εἶναι ἀνάγκη ὅμως, ὅπως, ὁ χρησιμοποιῶν τὸν Πίνακα τοῦτον, ἔχῃ ὑπ' ὄψει του ὅτι, πλὴν τοῦ κυρίου θέματος, τοῦ διδομένου ὑπὸ τοῦ τεθέντος συμβατικοῦ τίτλου, περιέχονται συχνὰ καὶ πολλαπλαῖ ἄλλαι πληροφορίαι, αἵτινες θὰ ἐμφανισθοῦν εἰς τὴν οἰκείαν αὐταῖς θέσιν τοῦ Β' τόμου τοῦ Εὑρετηρίου τῆς *Α.Ε.* Ἐπίσης, ὅπου ὑπῆρχε τίτλος δοθεὶς ὑπὸ τοῦ συντάκτου τῆς *Α.Ε.*, οὗτος ἐξετυπώθη μὲ στοιχεῖα μεγαλύτερα (τῶν 12 στιγμῶν)· μὲ μικρότερα στοιχεῖα (τῶν 10 στιγμῶν) ἐμφανίζονται οἱ ὑπὸ τῶν συντακτῶν τεθέντες συμβατικοὶ τίτλοι· τέλος, ἐγένετο χρῆσις πλαγίων στοιχείων, ὅπου ἡ λέξις ἢ τὸ ὄνομα ἦτο ἀρχαῖον.

Εἰς τὸ κεφάλαιον ΙΙ ἐκρίθη ἀπαραίτητον νὰ δοθῇ λεπτομερὴς Πίναξ τῶν ἐν τῇ *Α.Ε.* δημοσιευθέντων κατὰ τὰς πρώτας δύο περιόδους λιθογραφημάτων, διαχωρισθέντων, πρὸς εὐκολίαν τοῦ σημερινοῦ μελετητοῦ, καθ' ὕλην, ἤτοι: Ἀγγεῖα (πήλινα καὶ μαρμάρινα), Ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα (κτίσματα καὶ μέλη), Γλυπτὰ (περίοπτα καὶ ἀνάγλυφα), Ἐπιγραφαὶ (κατὰ τὰς διαφόρους κατηγορίας τῶν *IG* καὶ συμφώνως πρὸς τὸν τόπον εὑρέσεως), Χριστιανικὰ χαράγματα, Νομίσματα, Σαρκοφάγοι, Σκεύη, Χάρται, Διάφορα. Αἱ γενικαὶ αὗται κατηγορίαι χωρίζονται λεπτομερῶς εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν εἰς ἁπάσας τὰς ἐπὶ μέρους, ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου τῆς *Α.Ε.*

Οἱ συντάκται τοῦ παρόντος Εὑρετηρίου, δὲν ἐνόμισαν ὅτι ἦτο ἀρκετὸν νὰ περιορισθοῦν μόνον εἰς τὴν ταύτισιν τῶν εἰς τὴν *Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα* δημοσιευθεισῶν μέχρι τοῦ 1874 ἐπιγραφῶν, πρὸς τὰς εἰς διαφόρους τόμους τῶν *IG* περιεχομένας. Ἐπεξέτειναν τὴν ἐργασίαν των, ἐπιχειρήσασαι τὴν ἐπὶ τόπου ἔρευναν καὶ προσδιορισμὸν τῶν ἐν τοῖς Μουσείοις καὶ Συλλογαῖς τοῦ Κράτους, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν χώρων τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου εὑρισκομένων ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων ἀρχαίων μνημείων, δυνηθεῖσαι οὕτω διὰ τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν εἰς τὴν *Α.Ε.* δημοσιευθέν-

των μνημείων, πλὴν ἄλλων στοιχείων, νὰ δώσουν εἰς τὸ κεφάλαιον III τοῦ παρόντος Α΄ τόμου τοῦ Εὑρετηρίου καὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦ Εὑρετηρίου τοῦ Μουσείου ἢ τῆς Συλλογῆς, ὅπου ἀπόκεινται νῦν ταῦτα. Οὕτω εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο, III, *τὸ ὁποῖον ἐνέχει ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ ἐπιγραφικὰ θέματα*, ἐδόθη πλὴν τῆς ἀντιστοιχίας τῶν εἰς τὰς *IG* δημοσιευομένων ἐπιγραφῶν πρὸς τὰ οἰκεῖα λήμματα τῆς *A.E.*, καὶ ὁ ἀριθμὸς Εὑρετηρίου τοῦ Μουσείου, ὅπου ἕκαστον μνημεῖον εὑρίσκεται σήμερον. Εἰς τὴν σειρὰν δημοσιεύσεως τῶν μνημείων, εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο, ἐτηρήθη ἀπολύτως, τεθεῖσα καὶ ὡς πρώτη στήλη, ἡ κατὰ τόμον τοῦ *IG* ἀρίθμησις. Ἄλλα ἐπεξηγηματικὰ στοιχεῖα, ἀναφερόμενα εἰς ὡρισμένας λεπτομερείας, δίδονται εἰς ὑποσημειώσεις, εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν.

Ἐπειδὴ μέρος τοῦ ἐπιγραφικοῦ ὑλικοῦ τοῦ δημοσιευθέντος τὸ πρῶτον εἰς τὴν *A.E.* ἔχει συγκολληθῇ σήμερον πρὸς ἕτερα τεμάχια, ἐπίσης δημοσιευθέντα εἰς τὴν *A.E.* ἢ μὲ ἄλλα εὑρεθέντα μεταγενεστέρως, διὰ νὰ καθίσταται ἀμέσως ἀντιληπτὸν εἰς τὸν ἀναγνώστην τὸ θέμα, *ἐξετυπώθησαν διὰ πλαγίων στοιχείων τὰ συνανήκοντα τεμάχια ἐπιγραφῆς τινος* δημοσιευομένης εἰς τὴν *A.E.* Σημειοῦται ἐπὶ πλέον ὅτι, ὅπου ἐπιγραφή τις, ἀποτελουμένη ἐκ περισσοτέρων τεμαχίων, ἔχει δημοσιευθῇ εἰς τὰς *IG* ὑπὸ ἕνα ἀριθμόν, εἰς τὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Μουσεῖον» στήλη ἀνεγράφησαν οἱ περισσότεροι τοῦ ἑνὸς ἀριθμοί, οἱ δοθέντες εἰς ἕκαστον τεμάχιον κατὰ τὴν εἰσαγωγήν του εἰς τὸ οἰκεῖον Μουσεῖον. Σημειοῦται τέλος, ὅτι καὶ εἰς τὰ τρία κεφάλαια I, II, III, ἐξετυπώθη κεχωρισμένως τὸ ὑλικὸν τῆς Α΄ περιόδου ἐκδόσεως ἀπὸ τὸ τῆς Β΄.

Ἴσως ὁ ἀνατρέχων εἰς τὸ Εὑρετήριον τοῦτο παρατηρήσῃ ὅτι, εἰς σπανίας περιπτώσεις, ὁ εἰς τὰς *IG* ἀναφερόμενος ἀριθμὸς Μουσείου διαφέρει. Τοῦτο σημαίνει ἁπλῶς ὅτι αἱ εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς παρατηρούμεναι διαφοραὶ ἀριθμῶν ὀφείλονται ἁπλῶς εἰς τὸ ἀναπόφευκτον — εἰς τυπογραφικὰς ἐργασίας — σφάλμα περὶ τὴν ἀκριβῆ ἀπόδοσιν τοῦ ἀναγραφομένου ἀριθμοῦ Μουσείου εἰς τὰς *IG*.

Ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει τέλειον ἔργον, πιθανῶς διέλαθον καὶ εἰς τὸ Εὑρετήριον τοῦτο ὡρισμένα σφάλματα. Κατόπιν, αὐτοῦ, θὰ ἦσαν εὐτυχεῖς αἱ συντάξασαι τὸ Εὑρετήριον νὰ ὑποδειχθοῦν ταῦτα, ὥστε νὰ περιληφθοῦν εἰς τὸν δεύτερον τόμον. αἱ σχετικαὶ διορθώσεις[1].

ΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΙ ΤΟΥ ΠΙΤΤΑΚΗ

Ἔχει συχνὰ συζητηθῇ εἰς τοὺς ἀρχαιολογικοὺς κύκλους ἡ ἀκρίβεια τῶν χρονολογιῶν εὑρέσεως τῶν μνημείων, τὰς ὁποίας δίδει ὁ Πιττάκης εἰς τὰ διάφορα ἀρθρίδιά του εἰς τὴν *A.E.* Τὸ πρόβλημα τοῦτο μάλιστα ἐγένετο ἐσχάτως θέμα εἰδικοῦ ἄρθρου ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Sterling Dow[2]. Τὸ θέμα παρουσιάζει ὄντως δυσκολίας, κυρίως ὡς πρὸς τὰ πιθανὰ τυπογραφικὰ λάθη κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῆς *A.E.* Εἶναι χρήσιμον νὰ ἀναφερθοῦν ἐνταῦθα ὡρισμέναι παρατηρήσεις τῶν συντακτῶν τοῦ Εὑρετηρίου, ἀσχολη-

1. Βλ. ὅσα ἐν σχέσει πρὸς τὸ δύσκολον καὶ ἄχαρι ἔργον τῆς εὑρετηριώσεως ἀναφέρει ὁ Sterling Dow εἰς ἄρθρον του ὑπὸ τίτλον Archaeological Indexes, AJA 54 (1950), σελ. 41-57.

2. Βλ. The Ephemeris, and Dates of Discovery given by Pittakes, AJA 72 (1968), σελ. 154 κ.έ.

θεισῶν ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα μὲ τὴν λεπτομερειακὴν ἀνάγνωσιν, οὐχὶ μόνον τοῦ κειμένου τῶν ἀρθριδίων τοῦ Κ. Πιττάκη, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑποσημειώσεών του, αἵτινες εἰς πολλὰ σημεῖα εἶναι ἐξόχως διαφωτιστικαί.

Θετικαὶ πρέπει νὰ θεωροῦνται αἱ χρονολογήσεις μνημείων εὑρεθέντων εἰς ἀνασκαφάς, κατὰ τὴν διάρκειαν καθ' ἣν ἐξεδίδετο ἡ *Α.Ε.* Ἀλλ' ὅμως, ἀπαραιτήτως, πρέπει νὰ δοθῇ προσοχὴ εἰς ἓν σημεῖον σχετικῶς: ὅπου ἀναφέρονται ἐν σειρᾷ εὑρήματα «ἀνασκαφῶν», ἐλθόντα εἰς φῶς εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ἀκόμη καὶ ἂν τὸ ἔτος εὑρέσεως αὐτῶν παρουσιάζει διαφοράν, τοῦτο ὀφείλεται προφανῶς εἰς τυπογραφικὸν λάθος, διότι πρόκειται, σαφῶς, περὶ εὑρημάτων ἀποκαλυφθέντων εἰς ἀνασκαφάς, γενομένας κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος.

Ὅταν τὸ ἔτος εὑρέσεως χρονικῶς ἀπέχῃ ὀλίγον ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ μνημείου εἰς τὴν *Α.Ε.*, καὶ πάλιν αἱ χρονολογίαι εἶναι ὀρθαί, διότι ὁ Πιττάκης μὴ κρατῶν, ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω, λεπτομερεῖς σημειώσεις, δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐνθυμῆται, πότε ἀκριβῶς ἀνεῦρε τὰ διάφορα ἔργα. Σύγχυσις ἔχει προκληθῆ εἰς τοὺς νεωτέρους ἐρευνητάς, ὡς πρὸς τὰς χρονολογήσεις τοῦ Πιττάκη, ὀφειλομένη προφανῶς, εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι, ὁ χρόνος εὑρέσεως τῶν μνημείων καὶ τὸ ἔτος ἐκδόσεως τῶν σχετικῶν ἀρθριδίων δὲν συμφωνοῦν. Ὡς κατεδείχθη ὅμως, εἰς τὸ προηγούμενον τμῆμα τῆς παρούσης μελέτης, ἡ ἐμφανιζομένη διαφορὰ ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς τῆς ἀργοπορίας περὶ τὴν κυκλοφόρησιν τῶν φυλλαδίων τῆς *Α.Ε.* ἑκάστου ἔτους, αὐτὸς δὲ εἶναι καὶ ὁ λόγος τῆς πρωθυστέρας χρονολογήσεως εὑρέσεως τῶν ἀντικειμένων.

Ἐπίσης, κατὰ τὴν γνώμην τῶν συντακτῶν, αἱ χρονολογήσεις, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς ἔργα εὑρεθέντα ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1836, πρέπει, ὁμοίως, νὰ θεωρηθοῦν ὀρθαί, διότι, κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν ἐτῶν ἐκείνων, χρέη Ἐπιστάτου τῶν ἐργασιῶν ἐξετέλει, ἐντολῇ τοῦ Ross, καὶ πάλιν ὁ Πιττάκης, ὅστις, ἔχων παραιτηθῆ ἀπὸ πάσης κοσμικῆς ἢ ἄλλης τινὸς ἀπασχολήσεως —δὲν εἶχε τότε ἀκόμη τὰ πολλαπλᾶ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἀνέλαβεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1837, ὅτε ἱδρύθη ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ὅπου ἔπαιξε σημαίνοντα ρόλον μέχρι τοῦ θανάτου του, οὔτε ἀπησχολεῖτο εἰς ἐκδοτικὴν ἐργασίαν, ὡς ἐγένετο ἀπὸ τοῦ ἔτους 1838, ὅτε προσετέθη εἰς τὰ ἄλλα του χρέη καὶ ἡ ἔκδοσις τῆς *Α.Ε.*[1]— εἶχε τὴν σκέψιν του ἀποκλειστικῶς ἐστραμμένην εἰς τὰ μνημεῖα· λόγῳ δέ τινος περιορισμοῦ τῆς δραστηριότητός του κατὰ τὴν τετραετίαν ταύτην, ἦτο φυσικὸν νὰ ἐνθυμῆται ἐπακριβῶς τὸν χρόνον εὑρέσεως ἑκάστου μνημείου.

Ἐπικίνδυνοι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, πρέπει νὰ εἶναι αἱ χρονολογήσεις, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς παλαιὰ εὑρήματα, δημοσιευθέντα ὅμως, μετὰ τὴν ἐπανέκδοσιν τῆς *Α.Ε.*, ἐν ἔτει 1852, ὁπότε φυσικὸν εἶναι νὰ περιέπεσεν ὁ συντάκτης των εἰς μνημονικὰ ἁμαρτήματα. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδὲν ἄλλο στοιχεῖον ὑπάρχει σχετικῶς διὰ τὸν χρόνον εὑρέσεως αὐτῆς τῆς σειρᾶς τῶν μνημείων, καταχρηστικῶς περιορίζεται ὁ σημερινὸς ἐρευ-

1. Εἶναι ἀξιοσημείωτον, διὰ τὸν ἀσχολούμενον καὶ σήμερον ἀκόμη μὲ τυπογραφικὰς διορθώσεις, ὅτι ὁ Κ. Πιττάκης, ἡ μόνη περὶ τὰ ἐκδοτικὰ πεῖρα τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀποκτηθῆ, ὅτε ἐξέδωκε (τὸ 1835) τὸ ἔχον πολλὰ λάθη βιβλίον του Ancienne Athènes, κατώρθωσε νὰ ἐκδίδῃ μὲ ἐλάχιστα σχετικῶς τυπογραφικὰ λάθη τὴν *Α.Ε.*

νητὴς εἰς τὰς χρονολογήσεις τοῦ Πιττάκη διατηρῶν, πάντως, ἀρκετὰς ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὴν ἀκρίβειαν των.

Δέον, ἐπίσης, νὰ σημειωθῇ, διὰ τοὺς σημερινοὺς ἀναγνώστας τῶν μέχρι τοῦ 1860 φυλλαδίων τῆς *Α.Ε.*, ὅτι εἶναι ἀνάγκη, κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀρθριδίων, νὰ δίδεται ἰδιαιτέρα προσοχὴ εἰς τὴν ἔκφρασιν, «ηὗρον εἰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας», διαφοριζομένην ἀπολύτως ὑπὸ τοῦ συντάκτου τῆς *Α.Ε.* ἀπὸ τῆς φράσεως «ηὗρον εἰς ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφάς». Ὁ ἴδιος ὁ Πιττάκης εἰς τὴν *Α.Ε.* 1853, σελ. 884, σημ. 1, δίδει τὴν σχετικὴν ἐξήγησιν: «Διὰ τῆς ἐκφράσεως *ηὗρον εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας* ἐννοῶ τὰς εὑρέσεις ἐκείνας τῶν ἐπιγραφῶν, ὅσας ὁ ἴδιος, κατὰ τὰς ὥρας τὰς ἐλευθέρας τῆς ὑπηρεσίας μου, ἐργαζόμενος καὶ ἐξετάζων πάντα λίθον ἔν τε τῇ Ἀκροπόλει καὶ ἐκτὸς αὐτῆς εὑρίσκω. Παντοῦ δὲ εὑρίσκω τοιαύτας σχεδὸν καθ' ἑκάστην, καὶ δὲν παρέρχεται ἡμέρα ἄνευ τῆς ἐπιτυχίας ἀνακαλύψεως δύω ἢ καὶ περισσοτέρων ἐπιγραφῶν μικρῶν τε καὶ μεγάλων. Τὰ λείψανα δὲ ταῦτα, ἐὰν ὁ περὶ Ἀρχαιοτήτων Νόμος μοὶ τὸ συγχωρῇ, τὰ μεταφέρω ἀμέσως εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς συλλογάς.

»Διὰ δὲ τῆς φράσεως *ηὗρον εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς* ἐννοῶ εὑρέσεις ἀρχαιοτήτων, ὅσαι γίνονται δαπάνῃ τῆς Κυβερνήσεως, ἐν αἷς εὑρίσκονται ἐπιγραφαί, ἢ ἄλλα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος. Αὗται δὲ αἱ ἀνασκαφαὶ τακτικῶς ἐγίνοντο μέχρι τοῦ 1840. Θέλω προσπαθήσῃ νὰ δημοσιεύσω ἐν τῇ Ἑλλάδι πᾶν ὅ,τι ἀνακαλύπτω, μὴ φειδόμενος μόχθων. Οἱ ἔχοντες δὲ περισσότερα τὰ μέσα τῶν συγγραμμάτων καὶ εὐκαιρίαν καὶ ἄνεσιν, ἂς σχολιάσωσιν αὐτὰ ὅπως ἐγκρίνωσιν».

Εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα καὶ μία ἄλλη σπουδαία διὰ τὸ θέμα λεπτομέρεια. Ἀσχολούμενος ἐμμανῶς ὁ Πιττάκης, ἀπὸ τῆς ἐφηβικῆς του ἡλικίας, μὲ τὴν ἀνάγνωσιν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν, ἔχων δὲ τὴν εὐκαιρίαν, ἀπὸ τῆς εἰσόδου του εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ὑπηρεσίαν καὶ ἐντεῦθεν, νὰ μελετᾷ καὶ τὰς ὁλοὲν ἐρχομένας εἰς φῶς νέας τοιαύτας, ἀπέκτησε, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἀξιοσημείωτον πεῖραν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ἐπιγραφικῶν μνημείων. Τοῦτο καταδεικνύεται ἐξ ὑποσημειώσεώς του ἐν τῇ *Α.Ε.* 1853, σελ. 694, σημ. 1, ὅπου περιέχονται λίαν λεπταὶ παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας σήμερον γνωρίζουν μὲν οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν ἐπιγραφικήν, εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Πιττάκη ὅμως ἦσαν παντελῶς ἄγνωστοι: «. . .ὁμολογῶ, ὅτι τὸ ἀντιγράφειν ἐπιγραφὰς εἶναι δυσχερέστατον· διότι πολλάκις τὰ γράμματα εἰσὶν ἐξηλειμμένα, τὰ μὲν ὅλως, τὰ δὲ κατὰ μέρος· καὶ τὰ μὲν καθαρῶς φαίνονται, τὰ δὲ ἀμυδρῶς. Ὁ ἀντιγράφων δὲ ἀπαντᾷ πλείστας δυσκολίας εἰς τὴν ἐξιχνίασιν τοῦ ἀληθοῦς χαρακτῆρος, ἀλλὰ πολλάκις καὶ τὰ καθαρῶς γεγραμμένα φεύγουσι τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ἀντιγράφοντος· καὶ ἡ θέσις τῆς ἐπιγραφῆς, καὶ ἡ ὥρα τοῦ χρόνου, καὶ ἡ κατάστασις τῆς ἡμέρας βοηθοῦσιν, ἢ δυσκολαίνουσι τὸν ἀντιγράφοντα...».

Ἐν σχέσει μὲ τὰς τόσον διαφημισθείσας παραναγνώσεις τῶν ἐπιγραφῶν, ὑπὸ τοῦ Πιττάκη διὰ τὰς ὁποίας τοσαῦται κατακρίσεις τοῦ ἐγένοντο, ὑπὸ τῶν συγχρόνων του καὶ ὑπὸ τῶν νεωτέρων, ἀντὶ ἄλλων σχολίων, εἶναι ὑπὲρ τὸ δέον ἀρκετὴ ἡ ἀναγνώρισις τῆς συμβολῆς τοῦ πρώτου αὐτοσχεδίου Ἕλληνος ἀρχαιολόγου, ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ διακεκριμένου ἐπιγραφικοῦ, καθηγητοῦ κ. B. D. Meritt, εἰς λόγον του ἐκφωνηθέντα ἐν Ἀθήναις, εἰς τὴν ἐπίσημον τελετὴν τῆς ἀναγορεύσεώς του ὡς ἐπιτίμου διδάκτορος

τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τὴν 4 Μαρτίου 1970. Ἐν αὐτῷ ἀναφέρονται τὰ κάτωθι σημαντικά, ἀποκαθιστῶντα πλήρως, εἰς τὴν συνείδησιν καὶ τῶν σημερινῶν ἀρχαιολόγων ἀκόμη, τὴν ἐργασίαν τοῦ Πιττάκη: «Εἰς τὸν ἐπιγραφικὸν κόσμον προσέφερεν ὁ Πιττάκης μεγάλην ὑπηρεσίαν, ἡ ὁποία δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ. Ἐν μέσῳ καταπληκτικῆς ἀφθονίας ὑλικοῦ κατέβαλλε μεγάλας προσπαθείας νὰ περισώσῃ κείμενα ἀπειλούμενα νὰ καταστραφοῦν ἢ νὰ φθαροῦν. Εἴθισται νὰ λέγεται εἴς τινας κύκλους ὅτι οὗτος δὲν ἀντέγραφε πάντοτε ὀρθῶς καὶ ὅτι προέβαινεν εἰς συμπληρώσεις χωρὶς νὰ σημειώνῃ σχετικῶς τοῦτο. Θὰ πρέπει ἐν τούτοις νὰ εἴμεθα μᾶλλον μνήμονες τοῦ καλοῦ ὅπερ συνετελέσθη ὑπ᾽ αὐτοῦ. Διεπιστώθη προσφάτως, παραδείγματος χάριν, ὅτι τὰ ἀπόγραφα τοῦ Πιττάκη ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν σχετικῶν μὲ τὴν πώλησιν τῆς δημευθείσης περιουσίας τοῦ Ἀλκιβιάδου, καίτοι ἔγιναν πρὸ τόσων πολλῶν ἐτῶν, εἶναι τὰ τελειότερα. Ἀλλὰ βαλέτω τὸν πρῶτον λίθον ἐκεῖνος ὁ ἐπιγραφικός, ὅστις δὲν ἔχει πέσει εἰς σφάλματα κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐπιγραφῶν.

»Αἱ συνθῆκαι ἐκδόσεως ἐπιγραφῶν δὲν εἶχον προσλάβει κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπιγραφικῆς δραστηριότητος τοῦ Πιττάκη τὸν ἤδη καθιερωθέντα τύπον. Συχνάκις οὗτος ἐνήργει κατὰ ἐντελῶς αὐτοσχέδιον τρόπον. Ἡ Ἀττικὴ ἀρίθμησις, ὡς γνωστόν, παρουσιάζει ἰδιαιτέρας δυσχερείας καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔσχον πλέον ἢ ἅπαξ πεῖραν τούτου κατὰ τὴν μελέτην τῶν φορολογικῶν καταλόγων. Ἀκόμη εἶναι δυνατὸν νὰ διαπιστωθῇ ὁ τρόπος τῆς σκέψεώς του· αἱ συμπληρώσεις ὑπὸ τούτου ὀνομάτων σπανίως ἀστοχοῦν. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, ὡς γνωστόν, σημειοῦμεν πάντοτε ἑκάστην συμπλήρωσιν γραμμάτων, ἅτινα δὲν σώζονται ἐπὶ τοῦ λίθου».

Σημείωσις: Ἡ βιβλιογραφία τόσον διὰ τοὺς περιηγητὰς ἐν Ἑλλάδι, ὅσον καὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν τοῦ 19ου αἰ. εἶναι ἰδιαιτέρως πλουσία. Ἐξ αὐτῆς δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ἀνεφέρθη τελείως ἐκλεκτικῶς, καὶ ὅπου ἦτο ἀπαραίτητον νὰ παραπεμφθοῦν στοιχεῖα χρήσιμα διὰ τὸ ἐνταῦθα δημοσιευόμενον κείμενον, μικρὸν μόνον μέρος αὐτῆς, διότι τὰ δύο παρεμβληθέντα σχετικὰ κεφάλαια εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν δὲν εἶχον σκοπὸν νὰ ἐξαντλήσουν τὸ θέμα, ἀλλὰ μόνον νὰ στηρίξουν ὡρισμένας ἀπόψεις, ἀπαραιτήτους διὰ τὴν κατανόησιν τῶν ὑπολοίπων κεφαλαίων.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Εἶχε παραδοθῆ πλέον εἰς τὸ τυπογραφεῖον ἡ παροῦσα Εἰσαγωγή, ὅτε εἰς τὴν ἑβδομαδιαίαν ἐφημερίδα *Κερκυραϊκὰ Νέα*[1] ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ λογίου Κερκυραίου κ. Γερ. Χυτήρη, ὑπὸ τὸν τίτλον «Σημειώσεις ἑνὸς Κερκυραίου», ἄρθρον ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἵδρυσιν «Ἰονικοῦ Μουσείου» εἰς τὴν νῆσον Κέρκυραν, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1833. Ἡ πληροφορία περιέκλειε μεγίστην σημασίαν, διότι ἡ ἵδρυσις «Ἰονικοῦ Μουσείου» ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν εἶχεν ἐπιστρέψει εἰς Κέρκυραν ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης, διεφαίνετο ὅτι ἔπρεπε νὰ συνδεθῆ μὲ ἰδικάς του ἐνεργείας, ἀποτελούσας, τρόπον τινά, συνέχειαν ἀναλόγων προσπαθειῶν του εἰς τὴν Αἴγιναν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων τῆς 5 Νοεμβρίου 1815, ἀπετέλουν, τυπικῶς τοὐλάχιστον, ἀνεξάρτητον Κράτος ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρεταννίας. Διὰ τοῦ Συντάγματος ὅμως τοῦ 1817 ἀπόλυτος κύριος εἶχεν ὁρισθῆ ὁ «Λόρδος Μέγας Ἁρμοστής»[2].

Ἀφορμὴν διὰ νὰ γίνουν ἐνέργειαι ἱδρύσεως «Ἰονικοῦ Μουσείου» ἔδωκεν ἡ τυχαία ἀνεύρεσις «διαφόρων χαλκῶν ἀγγείων», εἰς τὴν νησῖδα τοῦ Βίδο (τὴν ἀρχαίαν Πτυχίαν κατὰ Θουκυδίδην)[3], κατὰ τὰς ἐργασίας εἰς τὸν χῶρον ἐκεῖνον ὅπου οἱ Βρεταννοὶ κατηδάφισαν τὸν Ἅγ. Στέφανον, διὰ νὰ κτίσουν φρουριακὴν ἐγκατάστασιν[4].

Κατόπιν τῆς εὑρέσεως ἀρχαίων, ὁ Ἀ. Μουστοξύδης, ὅστις εἶχεν ἐκλεγῆ ὑπὸ τῶν ἐκλεκτόρων τῆς Κερκύρας πρῶτος Βουλευτὴς τῆς νήσου, διὰ ψήφων 315[5], ἐνήργησε παρὰ τῷ πεφωτισμένῳ Λόρδῳ Μεγ. Ἁρμοστῇ Nugent, κατορθώσας διὰ τοῦ κύρους του νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἔκδοσιν διατάγματος ἱδρύσεως Μουσείου. Ἡ εἴδησις, δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν *Ἐφημερίδα Ἰονίου Κράτους*, ἀριθ. 112/1833, σελ. 3(4/16 Φεβρουα-

1. Ἔτος Λ' — Περίοδος Β', ἀριθ. 1216, τοῦ Σαββάτου 24 Νοεμβρίου 1973, σελ. 1 (ἔκδοσις ἐν Κερκύρᾳ).

2. *Gazzetta Ionia* ἀριθ. 91 (23 Μαρτίου 1816), ἀριθ. 3 (5/17 Ἰανουαρίου 1818). *Ἔκτακτος Ἐφημερὶς Ἰονίου Κράτους* (8/20 Ἰανουαρίου 1818). Ἀ. Μουστοξύδης, Promemoria, 1840, ἄρθρα 19 - 82. Π. Χιώτης, Σειρὰ Ἱστορικῶν Ἀπομνημονευμάτων, τόμ. Γ', Κέρκυρα, 1863, σελ. 951. Κ. Λομβάρδος, Ἀπομνημονεύματα πρὸς καταρτισμὸν τῆς περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑπτανήσου Ἱστορίας, Ζάκυνθος, 1871, τόμ. Α', σελ. 196, 37, 216, 217, 267. Μίλλερ - Λάμπρος, Ἡ Τουρκία καταρρέουσα, Ἀθῆναι, 1914, σελ. 156. Λ. Μ. Ἱδρωμένος, Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Ἑπτανήσου (1815 - 1864), Κέρκυρα, 1935, σελ. 15 - 18 καὶ Ἀ. Μανῆς, Ἀνδρέας Μουστοξύδης, 1785 - 1860. Ὁ ἐπιστήμων, ὁ πολιτικός, ὁ ἐθνικὸς ἀγωνιστής, Ἀθῆναι, 1960. σελ. 89 - 90 κ.ἑ.

3. Θουκυδίδης IV, 46.

4. Βλ. Φ. Ἀλβάνα, Κερκυραϊκὰ Ἀπομνημονεύματα, Κέρκυρα, τόμ. Α' 1891, τόμ. Β' 1893. Εἰς τὸν Β' τόμον σελ. 348 σημειοῦται: «Ὑπὸ τὸ ψηφοθετημένον δάπεδον τῆς ἀρχαίας ταύτης ἐκκλησίας ἀνευρέθησαν διάφορα σκεύη χαλκᾶ χρησιμεύοντα εἰς τὴν λατρείαν τῶν ἐθνικῶν ὅπερ ἐμφαίνει ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ θέσει ἦτο πρώην ἱδρυμένος ναὸς αὐτῶν. Ἐκεῖ πλησίον εὑρέθησαν καὶ βυζαντινὰ νομίσματα ἐπίτηδες κατατεθειμένα ὑπὸ λίθινον ὄγκον εἰς ὃν κατέφθανέ τις διερχόμενος λακκώδη δίοδον ἔχουσαν ἀφετηρίαν ἀπὸ βαθυτάτου φρέατος».

5. *Ἐφημερὶς Ἰονίου Κράτους*. ἀριθ. 111 (28 Ἰανουαρίου/10 Φεβρουαρίου 1833) σελ. 5. Παράρτημα ἀριθ. 112 (8/20 Φεβρουαρίου 1833).

ρίου), ἔχει οὕτω: «Ἡ Βουλὴ συνάδουσα εἰς τὰς κοινοποιήσεις ὁποῦ ἔλαβεν ἐκ μέρους τοῦ Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ ἀναφερομένας εἰς περιστάσεις μιᾶς τυχηρᾶς ἐξωρύξεως γιναμένης εἰς τὸ Νησὶ τοῦ Βίδου (ἀρχῆθεν ὀνομαζόμενον Π τ υ χ ί α, κατὰ τὸν Θουκυδίδην) διὰ τῆς ὁποίας εὑρέθησαν διάφορα παλαιὰ χάλκινα ἀγγεῖα. -Καὶ κατὰ τὰς παραγγελίας τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος διὰ τὴν σύστασιν ἑνὸς Ἐθνικοῦ Μουσείου, ὡς μιᾶς φυσικῆς προσθήκης εἰς ἕνα πλέον ἐκτεταμένον σύστημα δημοσίου ἐκπαιδεύσεως. -Εὐηρεστήθη νὰ δώσῃ ὕπαρξιν εἰς τὸ εἰρημένον κατάστημα, καὶ νὰ ὀνοματίσῃ μίαν Ἐπιτροπὴν ἥτις νὰ τὸ διευθύνῃ, συνθεμένην ἀπὸ τοὺς Κυρίους Ἰω. Κράφωρδ[1], Δ.ρα Γαγκάδην[2], Ἱππ. Μουστοξύδην καὶ Ἱππ. Προσαλέντην»[3].

Εἰς τὸ αὐτὸ Παράρτημα τῆς *Ἐφημερίδος Ἰονίου Κράτους* ἐδημοσιεύθη καὶ ἡ περὶ ἱδρύσεως τοῦ Μουσείου ἀπόφασις τῆς Βουλῆς, ἔχουσα οὕτω:

«ΕΝΩΜΕΝΟΝ ΚΡΑΤΟΣ ΤΩΝ ΙΟΝΙΚΩΝ ΝΗΣΩΝ

Κορφοί, 16 Φευρουαρίου 1833 Ε.Ν.[4]

ΕΝ ΤΗ ΒΟΥΛΗ — ΑΠΟΦΑΣΙΣ.

Ἐπὶ σκοπῷ νὰ εὐκολυνθῇ ἡ σύστασις καθιδρυμάτων ἀρχαιολογίας, ὡς βοηθητικῶν Καταστημάτων τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως.

Ἀποφασίζεται:

Αρθ. 1. Συστένεται εἰς τοὺς Κορφοὺς ἕνα Ἰονικὸν Μουσεῖον.

Αρθ. 2. Ὁ διωρισμένος Τόπος δι' αὐτὸ τὸ Κατάστημα θὰ σχηματίζει μέρος ἐκείνου τοῦ Σχολείου τῶν Ὡραίων Τεχνῶν.

Αρθ. 3. Κάθε πρᾶγμα ὁποῦ θὰ κρίνεται ὅτι εἶναι προϊὸν τεχνῶν, ἢ βιομηχανίας τῶν ἀρχαίων χρόνων θὰ φυλάττεται ἐκεῖ.

1. John Craufurd: ἀνώτερος ὑπάλληλος τῆς Βρεταννικῆς Ἁρμοστείας.

2. Στάμος Γαγκάδης (1782 - 1853). Ἦτο ἰατρός, μέλος τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας, τῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων ἱδρυθείσης, μέλος τῆς «Ἑταιρίας τῶν Φιλομαθῶν», ἱδρυθείσης ὑπὸ τοῦ Ἀ. Μουστοξύδη. Ὑπῆρξεν ἐπίσης συντάκτης τοῦ ἰταλογλώσσου *Φιλολογικοῦ Ἑρμοῦ* καὶ τῆς *Ἰονίου Ἀνθολογίας*, μηνιαίου περιοδικοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων, ἐκδοθέντος ὑπὸ μεγάλης Ἐπιτροπῆς λογίων ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Nugent —ἐξεδόθησαν 5 τόμοι αὐτῆς.— Βλ. σχετικῶς Ἀ. Μανῆν, ἔ.ἀ. σελ. 91. Ὁ Γαγκάδης ἔλαβε πολλὰ ἀξιώματα τόσον κατὰ τὴν Γαλλικὴν Κατοχὴν τῶν Ἰονίων, ὅσον καὶ κατὰ τὴν Βρεταννικήν. Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Ἀ. Μουστοξύδη ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Ἄρχοντος τῆς Παιδείας, τὸ 1835, ἐδέχθη οὗτος τὴν θέσιν ἐκείνου. Ἦτο, τέλος, κάτοχος μεγάλης συλλογῆς ἀρχαίων νομισμάτων, διασκορπισθέντων μετὰ τὸν θάνατόν του. Μέρος τῆς συλλογῆς ταύτης ἀπέκτησεν ὁ Παῦλος Λάμπρος, πατὴρ τοῦ ἱστορικοῦ Σπυρίδωνος Λάμπρου.

3. Παῦλος Προσαλέντης, γλύπτης, μαθητὴς τοῦ Canova, μέλος τῆς Α' Ἰονίου Ἀκαδημίας καὶ Διευθυντὴς τῆς Δημοσίας Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν. Οὗτος ἐσχεδίασε τὰς ἀρχαιοπρεπεῖς στολὰς τῶν φοιτητῶν τῆς Β' Ἰονίου Ἀκαδημίας, τῆς ἱδρυθείσης ὑπὸ τοῦ Guilford. Ἦτο καὶ οὗτος κάτοχος διαφόρων ἀρχαιοτήτων.

4. Ε. Ν. σημαίνει Ἔτος Νέον (τοῦ Γρηγοριανοῦ Ἡμερολογίου). Εἶχε διαφορὰν 12 ἡμερῶν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα.

Αρθ. 4. Τὰ ἀρχαῖα καὶ ὅσα ἰδιαίτερα ὑποκείμενα τύχῃ νὰ ἔχουν τοιαῦτα εἴδη ὑπὸ φύλαξίν τους ἀνήκοντα εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἢ εἰς τὸ Ἐπιχώριον δικαίωμα καμμιᾶς τῶν Ἑπτὰ Νήσων, θὰ τὰ παραδώσουν εἰς τὴν ἐπιφορτισμένην μὲ τὴν Διεύθυνσιν τοῦ εἰρημένου καταστήματος Ἐπιτροπήν.

Αρθ. 5. Ὅσοι εἰς τὸ Κράτος τοῦτο τύχῃ νὰ ἔχουν παρόμοια εἴδη, ὡς ἰδιαιτέραν τους ἰδιοκτησίαν, ἠμποροῦν νὰ τὰ καταθέσουν εἰς τὸ Μουσεῖον διὰ νὰ φυλαχθοῦν ὅσον καιρὸν θελήσουν, καὶ νὰ τὰ ξαναλαμβάνουν ὀπίσω εἰς κάθε τους ἀναζήτησιν.

Αρθ. 6. Ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς κάθε πρᾶγμα τοιούτου εἴδους ὁποῦ κατὰ τύχην ἢ ἀπὸ μίαν ἐπίτηδες ἔρευναν ἠμποροῦν νὰ ἀνακαλυφθῇ θὰ κατατεθῇ εἰς τὸ Μουσεῖον διὰ νὰ φυλαχθῇ καὶ θὰ ἐπιστραφῇ εἰς τὸν οἰκοκύριόν του κάθε φορὰν ὁποῦ τὸ ζητήσει.

Αρθ. 7. Κανένα ἀπὸ τὰ παρακαταθεμένα εἴδη εἰς τὸ Μουσεῖον, ἢ μὴ παρακαταθέμενα δὲν ἠμπορεῖ ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰς Ἰονικὰς Νήσους χωρὶς νὰ βασταχθῇ εἰς τὸ εἰρημένον Κατάστημα ἓν ἀντίτυπον.

Αρθ. 8. Θὰ παρθοῦν ἀκολούθως τὰ ἀναγκαῖα μέτρα ὥστε νὰ βαλθοῦν εἰς πρᾶξιν μέσα συντελεστικὰ νὰ γίνουν εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἐθνικῆς Ἐπικρατείας ἐξωρύξεις πρὸς πλουτισμὸν τοῦ Μουσείου ἀπὸ ἀρχαιότητας ἀναφερομένας εἰς τὴν καθίδρυσίν του, διὰ νὰ κατασταθοῦν ὠφέλιμοι εἰς τὴν σπουδὴν τῶν Τεχνῶν εἰς τὸ Ἰονικὸν Κράτος.

Αρθ. 9. Τὰ δικαιώματα τῶν κτητόρων τόσον τῶν γαιῶν ὁποῦ ἤθελαν γίνει ἀνάλογοι ἔρευναι τόσον τῶν εἰδῶν ὁποῦ ἠμποροῦν νὰ εὑρεθοῦν ἐκεῖ, θὰ σεβασθοῦν κατὰ τοὺς περὶ αὐτῶν Νόμους.

Αρθ. 10. Θὰ ὀνοματισθοῦν εἰς τὰς Μεσημβρινὰς Νήσους τοῦ Κράτους Μέλη ἀντεπιστέλλοντα τῆς εἰρημένης Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ ἀνθρώπους πεπαιδευμένους, εἰς τοὺς ὁποίους θὰ στέλλονται αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἐπιφόρτισίν τους καθοδηγήσεις.

Αρθ. 11. Ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ ἐπασχολήσει μὲ τὸ μέσον τῆς Ἰονικῆς Ἐφημερίδος τὸν ζῆλόν της εἰς τὸ νὰ προσκαλέσῃ τὸν πατριωτισμὸν ὅσων κατὰ τὸ παρὸν ἔχουν ἀρχαιότητας εἰς ὠφέλειαν τοῦ ἐθνικοῦ Μουσείου καὶ νὰ διεγείρουν εἰς τὰς ἄλλας Νήσους τὴν ἐπιθυμίαν ἐρευνῶν, ὁποῖαι νὰ τείνουν εἰς τὸν αὐτὸν σκοπόν.

Αρθ. 12. Ἡ Βουλὴ ἐπιφυλάττεται νὰ ἐγκρίνῃ κάθε ἄλλο μέτρον, ἀποβλέπον τὸ εἰρημένον Κατάστημα, ἐπ' ἀναφορῶν τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὸ ἐμπιστεύθη.

Αρθ. 13. Ἡ παροῦσα θὰ τυπωθῇ εἰς τὰς δύο γλώσσας τὴν Νεοελληνικὴν καὶ Ἰταλικὴν καὶ θὰ δημοσιευθῇ πρὸς γενικὴν εἰδοποίησιν.

ΘΕΟΤΟΚΗΣ	ΝΟΥΓΕΝΤ
(Σημ.) ΠΡΟΕΔΡΟΣ	Λ.Μ.Α.
	Γ. ΚΙΝΓ
ΕΔ. Σ. ΒΑΙΝΕΣ	Ἐξαπορ. τοῦ Λ.Μ.Α.

Ἐξαπορρήτων τῆς ΒΟΥΛΗΣ εἰς τὸ Γενικὸν Διαμέρισμα».

Τὸ Ἰονικὸν Μουσεῖον ἐμφανίζεται ὡς «Ἐθνικὸν Μουσεῖον» καὶ εἰς εἰδικὸν ἄρθρον δημοσιευθὲν εἰς τὴν δίγλωσσον ἐπίσημον ἐφημερίδα *Gazzetta degli Stati Uniti delle*

Isole Ionie (Ἐφημερὶς τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονικῶν νήσων). ἀριθ. 148 τῆς 14/26.10.1833.

Εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀναφέρεται τὸ διατεθὲν ὡς Μουσεῖον «λαμπρὸν παλάτι τῆς ἐξοχῆς μὲ τὴν περὶ αὐτὸ γῆν, κείμενον εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος», τὸ σημερινὸν Mon Repos. Τὸ ἄρθρον «Ἐθνικὸν Μουσεῖον» εἶναι τὸ κατωτέρω:

«ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ

Εἰς ἔδαφος προβάλλον ἁπανταχοῦ ἀρχαίας ἀναμνήσεις, καὶ φυσικὰ ἰδιαίτερα πλεονεκτήματα· εἰς γῆν ἡ ὁποία καθημερὶς ἐκφέρει εἰς τὸ φῶς ἀντικείμενα τῆς προτέρας της δόξης ἢ τοῦ παρόντος της πλούτου, ἄξια νὰ ἐνασχολήσουν τὴν προσοχὴν κάθε σοφοῦ, ἐχρειάζετο ἕνα Κατάστημα, ἐπίτηδες διατεταγμένον, καὶ διευθυνόμενον ἀξίως, νὰ τὰ ὑποδέχεται νὰ τὰ βάλλῃ εἰς τάξιν, καὶ νὰ τὰ κατασταίνῃ διδακτικὰ καὶ κοινωφελῆ. Αὐτὴ ἡ Νῆσος ἠμπορεῖ μὲ δίκαιον νὰ καυχηθῇ ὅτι ἐθήλασε πολλοὺς ἄνδρας, ὁποῖοι καὶ εἰς τῶν Ἀρχαιολογικῶν σπουδασμάτων τὴν μελέτην ἐφημίσθησαν, καὶ εἰς τὰς φυσικὰς διέπρεψαν ἐπιστήμας. Μολονότι ἀπὸ τὰ καλὰ τοῦτα τῆς πατρίδος τέκνα μὲ ἀπεριόριστον ζῆλον καὶ πολυχρονίους κόπους κατωρθώθησαν συλλογαὶ πολύτιμαι τῆς Ἀρχαιολογίας καὶ Φυσικῆς τοῦ τόπου Ἱστορίας, μολοντοῦτο μὴν εὑρίσκουσαι τὴν προσήκουσαν τοῦ δημοσίου περίθαλψιν καὶ ἐπαγρύπνησιν, ὑπέπεσαν εἰς τὴν κοινὴν τῆς ἀστασίας τύχην. Ἐνῶ τώρα ἐλπίζεται ἡ πραγματικὴ καὶ προοδευτικὴ μεταρρύθμησις τῶν λοιπῶν ἐκπαιδευτικῶν κλάδων, μὲ χαράν μας ἀναγγέλλομεν, ὅτι ἐθεσπίσθη καὶ ἕνα τοιοῦτον Κατάστημα ἀνάγκης ἀξιολόγου καὶ κατὰ τὴν χρῆσιν καὶ κατὰ τὴν ὠφέλειαν. Ἡ αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ ΛΟΡΔ ΜΕΓΑΣ ΑΡΜΟΣΤΗΣ ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐλεύσεως παραιτηθεὶς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ μεταχειρισθῇ εἰς ἰδίαν του ἄνεσιν τὸ λαμπρὸν παλάτι τῆς ἐξοχῆς μὲ τὴν περὶ αὐτὸ γῆν, κείμενον εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, ἐκίνησε τὴν Ἐκλαμπροτάτην Βουλὴν νὰ ἀφιερώσῃ αὐτὸ εἰς ὁποιανδήποτε δημοσίαν ὠφέλειαν κρίνῃ ἁρμόδιον. Διάφορα περὶ τούτου ἐπροβλήθησαν σχέδια, ἀλλὰ τὸ εὐλογώτερον ἐνεκρίθη· καὶ τὸ εἰρημένον Παλάτι καθίσταται *Ἐθνικὸν Μουσεῖον*, καὶ ἡ περὶ αὐτὸ γῆ μεταβάλλεται εἰς Κῆπον Βοτανικὸν καὶ εἰς ἄλλους σκοποὺς Γεωπονικῶν βελτιώσεων.

Τὸ τοιοῦτον μέτρον προξενεῖ κοινὴν εὐχαρίστησιν. Ὁ σκοπὸς εἰς τὸν ὁποῖον ἀφιερώθη ἀφήνει ἀνέπαφον καὶ ὁλόκληρον ἕνα κτίριον, σχηματίζον ἤδη ἕνα ἀπὸ τοὺς ὡραιοτέρους της Νήσου μας στολισμούς, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἔκτασις ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ ὑποδοχὴν καὶ ἁρμοδίαν κατάθεσιν μεγίστης σειρᾶς ἀντικειμένων. Ἡ διεύθυνσις αὐτοῦ ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν ἀξιώτατον Ἱπ. Παῦλον Προσσαλέντην, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ ἴδιον μέρος μεταφέρει καὶ τὸ σχολεῖον τῶν Ὡραίων Τεχνῶν, τόσον στενὰ συνδεδεμένον μὲ τὴν σπουδὴν τῆς Ἀρχαιολογίας. Ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ἐπιστασίαν θὰ καταταχθοῦν ἐκεῖ ὅλα τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα καθώς, ἐπιγραφαί, στῆλαι, ἀγάλματα, κτλ. τὰ κατὰ καιρὸν εὑρεθέντα καὶ ἀνήκοντα εἰς τὸ κοινόν, καθὼς καὶ διάφορα ὑποδείγματα τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ βιομηχανίας τῶν Νήσων. Κανεὶς φιλόπατρις Ἰόνιος δὲν θὰ διστάξει βέβαια νὰ ἐναποταμιεύσῃ εἰς αὐτὸ τὸ ἐθνικὸν Κατάστημα ὁποιονδήποτε ἀντικείμενον ἀξιοπερίεργον κέκτηται.

καὶ τοῦ ὁποίου, ἂν δὲν θελήσῃ νὰ κάμῃ τὴν ἀφιέρωσιν, ἐνῷ ἀσφαλίζει τὴν συντήρησιν καὶ τὴν ὠφελιμότητα, ἠμπορεῖ πάντοτε νὰ χαίρεται τὴν ἰδιοκτησίαν. Βεβαιούμεθα ὅτι ὁ Ἐκλαμπρότατος Ὕπαρχος Δ.ρ Γαγγάδης, ὁ ὁποῖος, μετὰ πολυχρονίους ἐρεύνας καὶ ἀξιόζηλον πατριωτισμόν, ἐσχημάτισεν ὄχι μόνον τὴν ἐντελεστέραν καὶ πλουσιωτέραν συλλογὴν τῶν Ἰονίων νομισμάτων, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς ὕλης ὁποῦ δύναται νὰ διασαφίσῃ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν τῆς Κερκύρας, ἔχει σκοπὸν νὰ παραθέσῃ τὰ πολύτιμα αὐτὰ κειμήλια εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον, διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ περιέργειαν τοῦ κοινοῦ. Τὸ παράδειγμα αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ πολίτου δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι θὰ τὸ μιμηθῶσι καὶ ἄλλοι, ὅσοι εἶναι εἰς περίστασιν νὰ συντρέξουν εἰς τὸν στολισμὸν καὶ ὠφελιμότητα τοῦ τοιούτου Καταστήματος.

Ἡ εὔκαρπος γῆ ὁποῦ τριγυρίζει τὸ Μουσεῖον παρέχει ἐπὶ πλέον κάθε ἐλπίδα ὅτι δύναται εἰς τὸ μέλλον νὰ συντείνει τὰ μέγιστα εἰς ὠφέλειαν τῆς Γεωργίας. Ἀπείρων ἀγαθῶν πρόξενος θὰ γίνει ἡ σύστασις ἑνὸς Τυπικοῦ Ἀγροκηπίου, διευθυνομένου ἀπὸ ἄνδρας εἰδήμονας, ἀποβλέποντας νὰ εἰσάξουν καὶ νὰ κάμουν γνωστὰς εἰς τοὺς φιλέργους τῆς ἐξοχῆς κατοίκους ὅλας τὰς νέας μεθόδους τῆς Γεωπονίας, καὶ τὰ διάφορα εἴδη τῶν προϊόντων, ὁποῖα καταπλουτοῦν τὰ φωτισμένα Ἔθνη. Τοιούτου καταστήματος ἡ νῆσος μας ἔχει ἄμεσον ἀνάγκην. Ὁ οὐρανὸς τὴν εὐλόγησε μὲ ὅλα του τὰ χαρίσματα, καὶ δὲν λείπει ἄλλο εἰμὴ ἡ εἰσαγωγὴ ἐκείνων τῶν μεθόδων, ὅσας ἡ τέχνη ἐφεῦρε διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς ἐνεργείας τῆς φύσεως μὲ ὀλιγώτερον κόπον, μὲ μεγαλήτερον ὄφελος καὶ μὲ περισσοτέραν ἐντέλειαν».

Ἡ ἵδρυσις Μουσείου ἦτο γεγονὸς ἀξιοσημείωτον διὰ τὴν ἐποχήν, ἐγένοντο ὅθεν διάφοροι συζητήσεις ἢ μνεῖαι αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐν τῇ Βουλῇ συνεδριάσεις. Οὕτω εἰς ὁμιλίαν του ὁ Λόρδος Μέγας Ἁρμοστής, κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 6 Μαρτίου 1833 Ε.Ν. (*Ἐφημερὶς Ἔκτακτος*, Κορφοὶ 7.3.1833, σελ. 3, στήλη α΄, Παράρτημα) περιέχεται τὸ κατωτέρω ἀπόσπασμα:

«Συσταίνω τὴν κατάστασιν τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὰς θερμὰς καὶ ἐπιμελεῖς φροντίδας σας. Ὡς μέρος τοῦ ἰδίου ὑποκειμένου σᾶς προβάλλω νὰ συντρέξετε μὲ τὴν Βουλὴν εἰς τὴν καθίδρυσιν Ἐθνικοῦ Μουσείου, ἑνωμένου μὲ μίαν Δημοσίαν Βιβλιοθήκην. Τὸ νὰ συνάξετε καὶ νὰ διατηρήσετε μέσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἰδίας σας γῆς τὰ ἀρχαῖα της μνημεῖα καὶ τὰ τοπικά της προϊόντα χρησιμεύει, ὄχι μόνον νὰ διασαφίσῃ τὴν Ἱστορίαν, νὰ προοδεύσῃ τὰς ἐπιστήμας καὶ νὰ δώσῃ ὑπόδειγμα τεχνῶν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ ἐμπνευσθῇ ἡ φιλοκαλία εἰς τὴν αὔξουσαν νεολαίαν τῶν Ἰονίων Νήσων, ἀλλὰ ὡσαύτως νὰ προοδεύσῃ καὶ νὰ ζωογονήσῃ ἐκείνην τὴν ἔντιμον ἔπαρσιν, ἡ ὁποία κάμνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀγαποῦν τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς των ἀκόμη περισσότερον, ἐνῶ θεωροῦν μὲ τὰ μάτια τους τὰ λείψανα τῆς παλαιᾶς της δόξης. Αὐτὸ τὸ αἴσθημα, αἰῶνες καταδυναστείας καὶ κακοκυβερνήσεως δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἀποσβύσουν εἰς κανὲν ἀπὸ αὐτὰ τὰ Κράτη, ὅσα μετέχουν ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸν τοῦ Ἕλληνος ὄνομα: αἴσθημα, χωρὶς τοῦ ὁποίου ἡ ἱερὰ τοῦ πατριωτισμοῦ φλόγα καταστaίνεται κρύος ὑπολογισμὸς ἀτομικῆς μόνον ὠφελείας, προερχομένης εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τῆς πατρίδος μας».

Εἰς ὁμιλίαν[1] τοῦ Προέδρου τῆς Εὐγ. Νομοθετικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἑνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων Νήσων Ἱππέως Ἀγγέλου Κόνδαρη Μ. Στ. Αγ. Μ. Αγ. Γ.[2], ἀπαντητικὴν εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Λόρδον Μέγαν Ἁρμοστὴν περιέχονται τὰ κάτωθι:

«Ἡ κλασικὴ ἐκπαίδευσις, ἡ ὁποία πλουτίζει τὴν εὐφυίαν, ἡ ὁποία μὲ τὰ καθιδρύματά της διασώζει τὰς ἐθνικὰς ἀναμνήσεις καὶ μαζὴ μὲ αὐτὰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν ἑνὸς λαοῦ, καὶ ἡ ὁποία ἐρεθίζει εἰς μίμησιν τὰς ἐνεστώσας καὶ ἐπερχομένας γενεάς, συστηθεῖσα μεταξὺ ἡμῶν ἀπὸ τὸν διὰ παντὸς μακαριζόμενον Καγγελάριον τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας, θὰ ἀναζωπυρωθῇ καὶ θὰ ἐνισχυνθῇ ἀπὸ τὸ Μουσεῖον καὶ ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην, τὴν ἀναφερθεῖσαν ἀπὸ τὴν Υ.Ε. καὶ ἡ Συνέλευσις κρίνει χρέος της νὰ συνεργήσῃ ὥστε νὰ ἀποτελειωθοῦν καὶ νὰ διατηρηθοῦν τοιαῦτα ἔργα».

Παρὰ τὰς ἐν γένει προσπαθείας τῆς Κυβερνήσεως, καὶ παρὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Μουσείου, φαίνεται ὅτι οἱ ἰδιῶται δὲν συνεμορφώθησαν πρὸς τὰς ὁδηγίας τοῦ Διατάγματος τὸ ὁποῖον ἄφηνε πολλὰ κενά. Οὕτω ὑπεχρεώθη τὸ 1846 ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἰονίων νὰ λάβῃ δραστικώτερα μέτρα, ἐπανελθοῦσα εἰς τὸ θέμα ἐν ἔτει 1846, καὶ ἐκδοῦσα τὴν ΙΑ' Πρᾶξιν τῆς Βουλῆς[3], ἐκ τῆς μελέτης τῆς ὁποίας προκύπτει σαφῶς ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ εἰς τὸν Ἰ. Καποδίστριαν ὑπὸ τοῦ Ἀ. Μουστοξύδη ὑποβληθέντος Ψηφίσματος[4], τὰ ἄρθρα τοῦ ὁποίου προσηρμόσθησαν εἰς τὰς συνθήκας τὰς κρατούσας εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους, καὶ συνεπληρώθησαν. Μετὰ τὴν Πρᾶξιν ταύτην τῆς Βουλῆς ἠκολούθησε καὶ ταυτόσημος Πρᾶξις (ΛΗ') τῆς VIII Γερουσίας «ἀφορῶσα εἰς διατάξεις τινὰς περὶ τοῦ καλλωπισμοῦ τοῦ Ἰονίου Ἐθνικοῦ Μουσείου». Αὕτη ἐξεδόθη τὴν 1/13 Ἀπριλίου 1847[5].

Περὶ τῶν ἐν Κερκύρα ληφθέντων πρώτων μέτρων περὶ προστασίας ἀρχαιοτήτων θὰ ἀκολουθήσῃ ἰδιαιτέρα μελέτη, διότι ἐκφεύγει αὕτη τῶν πλαισίων τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς. Τὸ θέμα ἀνεφέρθη καὶ ἐνταῦθα, μόνον διότι ἦτο ἀνάγκη νὰ καταδειχθῇ καὶ ἡ ἐν τοῖς Ἰονίοις Νήσοις ληφθεῖσα περὶ ἀρχαιοτήτων πρώτη νομοθετικὴ προστασία πρωταγωνιστὴς τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης.

1. *Ἐφημερὶς Ἔκτακτος*, Κορφοὶ 18 Μαρτίου 1833 Ε. Ν. σελ. 1, στήλη β, καὶ σελ. 2, στήλη α'.

2. Μεγαλόσταυρος [τοῦ Τάγματος] Ἀγγέλου Μιχαὴλ καὶ Ἁγίου Γεωργίου.

3. *Ἐφημερὶς Ἑνωμένου Κράτους* κλπ. ἀριθ. 53, τῆς 1 Αὐγούστου 1846.

4. Βλ. σελ. ογ' τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς.

5. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 123 φύλλον τῆς τριγλώσσου *Ἐφημερίδος Ἐπισήμου τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων νήσων* τῆς 26 Ἀπριλίου 1847 ἐ.π.

EYPETHPION

ΜΕΡΟΣ Α΄

I. ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΜΟΝ[1]

Α΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1837-1860)

1837

Φυλλάδιον 1, Ὀκτώβριος

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
—	Ἀγγελία ἐκδόσεως Ε.Α. ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς	—	3	—
Ραγκαβῆς, Α.Ρ.	Συνοπτικὴ ἔκθεσις τῆς τύχης τῶν ἀρχαίων μνημείων εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη	—	5 καὶ σημ. ἐν σελ. 20	6-8
»	Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:			
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 687	1	14	1
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1448	2	16	2
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5225	3	16	3
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 255	4	17	4
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 90	5	19	5

Φυλλάδιον 2, Νοέμβριος

Πιττάκης, Κ.Σ.	Συνοπτικὴ ἔκθεσις περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρχαιοτήτων	—	21	—
»	Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:			
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 374	9	30	12
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 374	10	32	13
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 374	11	34	•
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5166	—	36	—

Φυλλάδιον 3, Δεκέμβριος

Ραγκαβῆς, Α.Ρ.	Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:			
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 239	14	37	15
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 246-247	15	38	14

1. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Α' Περιόδου (1837 - 1860) τὸ περιοδικὸν φέρει τὸν τίτλον: *Ἐφημερὶς Ἀρχαιολογική*. Κατὰ τὴν Β' Περίοδον (1862-1874) ἐκδίδεται ὑπὸ τὸν τίτλον: *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς*.

1838

Φυλλάδιον 4, Ἰανουάριος[3]

Φυλλάδιον 5, Φεβρουάριος καὶ Μάρτιος

2. Βλ. πίνακα τριῶν λιθογραφημάτων ἄνευ ἀριθμοῦ, ἐν τῷ 2ῳ φυλλαδίῳ, περὶ ὧν δίδονται στοιχεῖα εἰς τὸ λῆμμα ὑπ' ἀριθ. 25.

3. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους σημειουμένου ἐν σελ. 86 τοῦ φυλλ. 5, ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *Ἰανουάριος* ἔχει τεθῆ τὸ *Δεκέμβριος*.

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 531	60*	113	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 55	61	114	61
—	Παροράματα	—	114	—

Φυλλάδιον 8, Αὔγουστος καὶ Σεπτέμβριος

Ραγκαβῆς, Ἀ.Ρ.	Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:			
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 62	62	115	62
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 61	63	115	63
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 63	64	116	64
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 68	65	116	65
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 65	66	117	66
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 70	67	117	67
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 71	68	117	68
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 72	69	118	69
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 77	70	118	70
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 74	71	118	71
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 75	72	119	72
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 76	73	120	73
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 73	74	120	74
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 78	75	121	75
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 83	76	121	76
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λαμίας IG IX 2 88	77	121	77
Πιττάκης, Κ.Σ.	Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:			
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 550 καὶ II^2 4142	78	125	76
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4175	79	125	78
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 398 καὶ II^2 4136	80	126	77
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη *Ἀριστίωνος* ἐξ Ἀττικῆς IG I^2 1024	—	127	75

Φυλλάδιον 9, Ὀκτώβριος καὶ Νοέμβριος

Πιττάκης, Κ.Σ.	Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:			
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 527	81	131	81
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 929 καὶ 950	81*	131	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3823 καὶ 3912	82	132	82
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 358	83	133	83
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4113	84	134	84
	Ἐπιγραφὴ μετ' ἐπιτίτλου ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 65	85	134	85

1838/1839

Φυλλάδιον 10, Δεκέμβριος καὶ Ἰανουάριος

4. Αἱ σελίδες *139 - 142*, ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους, φέρουν τοὺς ἀριθμοὺς *239 - 242*.

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 299	116	156	116
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II^2 1356	117-118	156	117-118
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2388	119	157	119
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3240	120	158	120
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3538	121	158	121
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 580	121*	159	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3503	122	159	122
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4331	123	159	123
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1553	124	159	124
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3464	125	161	125
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 556 καὶ II^2 3889	126	161	126
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 489	127	162	127
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1401	128	163	128
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1498	129-130	163	129-130
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1463	131-132	164	131-132
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3829 καὶ 3256	133	166	133

1839

Φυλλάδιον 11, Φεβρουάριος καὶ Μάρτιος

Πιττάκης, Κ.Σ. Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:

	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1479	134-135	167	134-135
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2311	136	167	136
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 232	137	168	137
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3829 καὶ 3255	138-139	169	138-139
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5350	140	170	169
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2877	141	170	141
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2402	142	170	142
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 584	143	171	143
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 75	144	171	144
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3314	145	171	145
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4128	146	171	146
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5173	147	172	147
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3829 καὶ 3284	148-149	172	148-149
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3829 καὶ 3253	150-151	173	150-151
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4342	152	174	152
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 11333	153	175	153
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6478	154	175	154
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 575	155	175	155
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 110	156	175	156
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 411	157	176	157

Φυλλάδιον 12, Ἀπρίλιος καὶ Μάϊος

5. Τὰ λήμματα ὑπ' ἀριθ. *177 - 178* καὶ τὰ ἀντιστοιχοῦντα αὐτοῖς λιθογραφήματα ἐλλείπουν.
6. Τὸ λῆμμα ὑπ' ἀριθ. *182* καὶ τὸ ἀντιστοιχοῦν αὐτῷ λιθογράφημα ἐλλείπουν.
7. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ἀντὶ *187* ὑπάρχει ὁ ἀριθμὸς *188*.

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ὑπάτης IG IX 2 56 καὶ 22	194	199	194
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὑπάτης IG IX 2 21	195	199	195
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὑπάτης IG IX 2 13	196[8]	200	196
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὑπάτης IG IX 2 45	198	201	298
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὑπάτης IG IX 2 42	199	201	199
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ὑπάτης IG IX 2 27-28	200-201	201	200-201
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ὑπάτης IG IX 2 4, 26, 50	202	202	202
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὑπάτης IG IX 2 15	203	203	203
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ὑπάτης IG IX 2 23, 37, 24	204-206	203	204-206
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὑπάτης IG IX 2 31	207	204	207
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὑπάτης IG IX 2 52	208	204	208
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 884	209	204	209
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2396	210	205	210
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 336	211	206	211
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 549	112[9]	206	212
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1134	213	207	213
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6	214	207	214
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 372	215	208	215
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1222	216	208	216
—	Σημείωσις περὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 149 ἐπιγραφῆς ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3284	—	209	—
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἀρχαιότητες ἐν Ὑπάτῃ	—	209	II-IIIII,X
»	Περὶ τῶν Δήμων Εὐριπίδαι[10], Κρωπίδαι, Πήληκες, Ἡφαιστιάδαι[11], Δαιδαλίδαι	—	210	—
Λάνδερερ, Ξ.	Χημικὴ ἀνάλυσις τινὸς ἐντρίμματος	—	211	—

Φυλλάδιον 13, Ἀριθ. 1, Ἔτους Β΄ 1839, Ἰούνιος καὶ Ἰούλιος

Πιττάκης, Κ.Σ.	Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:			
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 395	217	212	217
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	218	213	218
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 768	219	213	219
	Μαρμαρίνη λουτροφόρος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀττικῆς IG II² 7825	220	214	220
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4324	221	214	221
	Ἐπιγραφὴ μετ' ἐπιτίτλου ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2122	222	214	222
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1264	223	215	223

8. Τὸ λῆμμα ὑπ' ἀριθ. *197* καὶ τὸ ἀντιστοιχοῦν αὐτῷ λιθογράφημα ἐλλείπουν.
9. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς *212* ἐξετυπώθη ὡς *112*.
10. Ἐννοεῖ τὸν δῆμον Εὐπυρίδαι.
11. Ἐννοεῖ τὸν δῆμον Ἰφιστιάδαι.

12. Διὰ τοὺς ἀριθμοὺς *247 - 251* βλ. *Ε.Α.* 1839, σελ. 231 - 234.
13. Διὰ τοὺς ἀριθμοὺς *255 - 260* βλ. *Ε.Α.* 1839, σελ. 234 - 238.
14. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *261* ἐξετυπώθη ὡς *266*.
15. Οἱ ἀριθμοὶ λημμάτων καὶ λιθογραφημάτων ὑπ' ἀριθ. *266 - 273* εἶναι διπλοῖ, ἐπαναλαμβανόμενοι, δι' ἄλλα ἰσάριθμα λήμματα καὶ λιθογραφήματα, καὶ εἰς τὸ φυλλάδιον 15, σελ. 257 κ.έ. τῆς *Ε.Α.* (βλ. σελ. 10 τοῦ παρόντος Εὑρετηρίου).

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος λήμματος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Πιττάκης, Κ.Σ.	Τμῆμα ἐπιτυμβίας στήλης μετ' ἀνθεμίου ἐκ Πειραιῶς IG II² 5972	268	228	268
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 6306	269	229	269
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 7680	270	229	270
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3547	271	229	271
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11133	272	229	272
	Τμῆμα ἀναγλύφου ἐπιτυμβίας στήλης ἐκ Πειραιῶς IG II² 9112	273	229	273

Φυλλάδιον 14, Ἰούλιος καὶ Αὔγουστος[16]

Ραγκαβῆς, Α.Ρ. Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:

Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 260 - 262	112	230	—
Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 232	137	230	—
Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 234	247	231	247
Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 236 - 239	248	231	248
Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 244 - 245	249	232	249
Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 254 - 255	250	233	250
Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 262 - 263	251	234	251
Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 272 - 273	255	234	255
Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 277 - 278	256	235	256
Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 279	257	236	257
Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 287 - 288	258	236	258
Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 324	259	237	259
Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 368	260	237	260[17]

Φυλλάδιον 15 (Παλ. Σ.), Ἀριθ. 2, Ἔτους Β΄ 1839, Σεπτέμβριος καὶ Ὀκτώβριος

Πιττάκης, Κ.Σ. Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:

Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 125	266	257	266
Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 501	267	258	267
Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Πειραιῶς IG II² 12915	268	258	268
Πλὰξ μετ' ἀναγλύφου παραστάσεως Θεοξενίων ἐκ Πειραιῶς Ἐθν. Μ. 1501	269	258	269
Θραῦσμα ἐρυθρομόρφου ἀγγείου (λουτροφόρου;) ἐξ Ἀττικῆς	270	258	270

16. Τὸ τμῆμα τῆς *ΕΑ.* τὸ περιέχον τὰς σελ. 230 - 257 δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ἐλλεῖπον ἐκ τῆς ἀριθμήσεως φυλλάδιον ἀρ. 14. Βλ. ἐπικεφαλίδα *Ε.Α.* ἐν σελ. 230. Τὸ ἀκολουθοῦν φυλλάδιον φέρει τὸν ἀρ. 15 (Π.Σ.) ἀλλὰ ἐκδίδεται ὡς ἀρ. 2 τοῦ Β' ἔτους, Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτωβρίου 1839.

17. Περιέχεται ἄνευ ἀριθμοῦ καὶ λιθογράφημα τοῦ Παρθενῶνος κατὰ Κοκκερέλλ.

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελ.*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 7702	271	259	271
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σύρου IG XII 5 672	272	259	272
	Τμῆμα ἐπιτυμβίας στήλης μετ' ἀνθεμίου ἐκ Πειραιῶς IG II² 12159	273	259	273
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6390	274	260	274
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Αἰγίνης IG IV 72 καὶ II² 6669	275	260	275
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1951	276[18]	260	276
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2042	278	260	278
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2058	279	261	279
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2463	280	262	280
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 5469	281	262	281
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	282	262	282
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 977	283	263	283
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1054	284	263	284
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11181	285	264	285
	Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4482	286	264	286
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3764	287	264	287
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3554	288	265	288
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 333	289	265	289
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 426	290	266	290
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3488	291[19]	266	291
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7931	293	266	293
	Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Ἀθηνῶν Ἐθν. Μ. 43	294	267	294
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 2983	295	267	295
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6949	296	267	296
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9677	297	268	297
	Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4630	298	268	298
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1421	299	268	299
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 213	300	269	300
Λάνδερερ, Ξ.	Περί τινος νέου κυανοῦ χρώματος	—	270	—
»	Περὶ τῆς καθαρίσεως τῶν ἀρχαίων σκευῶν καὶ νομισμάτων	—	271	—

Φυλλάδιον 17[20] (Παλ. Σ.), Ἀριθ. 3, Ἔτους Β´ 1839, Νοέμβριος καὶ Δεκέμβριος

Πιττάκης, Κ.Σ. Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:

Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 365	301	272	301

18. Τὸ λῆμμα ὑπ' ἀριθ. *277* καὶ τὸ ἀντιστοιχοῦν αὐτῷ λιθογράφημα ἐλλείπουν.
19. Τὸ λῆμμα ὑπ' ἀριθ. *292* καὶ τὸ ἀντιστοιχοῦν αὐτῷ λιθογράφημα ἐλλείπουν.
20. Εἰς τὴν ἀρίθμησιν τῶν φυλλαδίων παρελείφθη ὁ ἀριθμὸς 16.

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3618	302	273	302
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 10494	303	273	303
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 10217/8	304	273	304
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Πειραιῶς IG II² 10991	305	274	305
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 8853/4	306	274	306
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 5559	307	274	307
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη *Ἐρίνης Βεζαντίας* μετὰ φοινικικῆς ἐπιγραφῆς ἐκ Πειραιῶς IG II² 8440	308	274	308
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Δήλου Ἐθν. Μ. 1201	309	275	309
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 535	310	275	310
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 5673	311	277	311
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Δήλου IG II² 9924	312	277	312
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2325	313	277	313
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1032	314	277	314
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11973	315	278	315
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4328	316	278	316
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6856	317	278	317
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2382	318	279	318
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 188	319	279	319
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1952	320	279	320
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	321	280	321
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 700	322	280	322
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 876	323	281	323
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1073	324	282	324
	Ἄγαλμα Παπποσιληνοῦ ἐξ Ἀθηνῶν Ἐθν. Μ. 257	325	282	325
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1515	326	283	326
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1514	326*	284	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3935	327	285	327
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2298	328	285	328
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2310	329	286	329
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 651	330	286	330
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 611	331	286	331
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 717	332	287	332
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3786	333	287	333
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3497	334	288	334[21]
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 609	335	288	335
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 487	336	289	336
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 149	337	289	337

21. Τὸ λιθογράφημα *334* ἐξετυπώθη δίς, ἤτοι ὀρθῶς ὑπ' ἀριθ. *334*, ἐσφαλμένως δὲ ὑπ' ἀριθ. *265*, παρὰ τὸ λιθογράφημα *271*. Τοῦ ὀρθοῦ λιθογραφήματος *265* — παρὰ τὸ λιθογράφημα *270* — τὸ κείμενον εὕρηται ἐν σελίδι *228* τῆς *Ε.Α.*

1840

Φυλλάδιον 18 (Παλ. Σ.), Ἀριθ. 4, Ἔτους Β΄, Ἰανουάριος καὶ Φεβρουάριος

Φυλλάδιον 19 (Παλ. Σ.), Ἀριθ. 5, Ἔτους Β΄ 1840, Μάρτιος, Ἀπρίλιος καὶ Μάϊος

Φυλλάδιον 20 (Παλ. Σ.), Ἀριθ. 6, Ἔτους Β΄ 1840, Ἰούνιος, Ἰούλιος, Αὔγουστος καὶ Σεπτέμβριος

22. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *467* ἐξετυπώθη ὡς *567*.
23. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ἡ σελὶς *372* ἐξετυπώθη ὡς *472*.
24. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ἡ σελὶς *373* ἐξετυπώθη ὡς *473*.

Φυλλάδιον 21 (Παλ. Σ.), Ἀριθ. 7[26], Ἔτους Β΄ 1840, Ὀκτώβριος, Νοέμβριος καὶ Δεκέμβριος

26. Τὸ φυλλάδιον ὑπ' ἀριθ. 7, ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους, φέρει τὸν ἀριθμὸν 6.

1841

Φυλλάδιον 22 (Παλ. Σ.), Ἀριθ. 8, Ἔτους Γ΄ 1841, Ἰανουάριος, Φεβρουάριος, Μάρτιος καὶ Ἀπρίλιος

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:			
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἐλευσῖνος IG II^2 1338	556[27]	408	556
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 11865	558	410	558
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2931	559	411	559
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4224	560	411	560
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 11386	561	412	561
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 7994	562	412	562
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Πειραιῶς IG II^2 10017	563	412	563
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἐλευσῖνος IG II^2 2625	564	413	564
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 6269	565	413	565
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5714	566	413	566
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 12478	567	413	567
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2876	568	414	568
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 11491	569	414	569
	Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Ἀττικῆς (;) IG II^2 4553	570	415	570
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 6384	571	416	571
	Τμῆμα ἐπιτυμβίας στήλης μετ' ἀνθεμίου ἐκ Πειραιῶς IG II^2 5841	572	416	572
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 8414	573	416	573
	Ἐπιτυμβία στήλη *Ἀσέπτης* μετὰ φοινικικῆς ἐπιγραφῆς ἐκ Πειραιῶς IG II^2 10271	574	417	574
	Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4558	575	418	575
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3924	576	418	576
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3445	577	419	577
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1716	578	420	578
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3385	579	420	579
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 5380	580	420	580
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3193	581	421	581
	Βυζαντινὴ ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	582	421	582
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 961	583	422	583
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10360	584	423	584
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 933	585	423	585
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	586	424	586

27. Τὸ λῆμμα ὑπ' ἀριθ. 557 καὶ τὸ ἀντιστοιχοῦν αὐτῷ λιθογράφημα ἐλλείπουν.

Φυλλάδιον 23 (Παλ. Σ.), Ἀριθ. 9, Ἔτους Γ´ 1841, Μάϊος, Ἰούνιος καὶ Ἰούλιος

28. Τὸ λῆμμα ὑπ' ἀριθ. *650* καὶ τὸ ἀντιστοιχοῦν αὐτῷ λιθογράφημα ἐλλείπουν.

Φυλλάδιον 24 (Παλ. Σ.), Ἀριθ. 10, Ἔτους Γ´ 1841, Αὔγουστος, Σεπτέμβριος, Ὀκτώβριος, Νοέμβριος καὶ Δεκέμβριος

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος λήμματος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀστυπαλαίας IG XII 3 196	689	459	689
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀστυπαλαίας IG XII 3 214	690	459	690
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀστυπαλαίας	691-692	460	691-692
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀστυπαλαίας IG XII 3 228	693	460	693
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀστυπαλαίας IG XII 3 203	694	461	694
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀστυπαλαίας	695	461	695
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀστυπαλαίας IG XII 3 182	696	461	696
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀστυπαλαίας IG XII 3 215	697	461	697
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θήρας IG XII 3 919	698	462	698
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀνάφης IG XII 3 268	699	462	699
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θήρας IG XII 3 329	700	462	700
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7369	701	463	701
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8945	702	463	702
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8665	703	463	703
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11273	704	463	704
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10547	705	464	705
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2452	706	464	706
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 12031	707	465	707
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Πειραιῶς IG II² 12666	708	465	708
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8860	709	465	709
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5790	110[29]	465	710
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Μεγάρων IG VII 152	711	466	711
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7321	712	466	712
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6940	713	466	713
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πάρου IG XII 5 406	714	466	714
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Πειραιῶς IG II² 7394	715	467	715
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 13168	716	467	716
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8426	717	467	717
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5362	718	467	718
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5990	719	468	719
	Ἐρυθρόμορφος κρατὴρ ἐξ Αἰγίνης	720	468	720 καὶ 720 δὶς
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐξ Ἀθηνῶν Ἐθν. Μ. 871	721	468	721
	Ἐρυθρόμορφος χοῦς ἐκ Πειραιῶς	722	468	722 καὶ 722 δὶς
	Ἐρυθρόμορφος ἀρυβαλλοειδὴς λήκυθος ἐκ Πειραιῶς	723[30]	469	723 καὶ 723 δὶς
Λάνδερερ, Ξ.	Περὶ τοῦ ὕδατος τῆς Στυγὸς	—	470	—

29. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *710* ἐξετυπώθη ὡς *110*.
30. Τὸ λῆμμα ὑπ' ἀριθ. *724* καὶ τὸ ἀντιστοιχοῦν αὐτῷ λιθογράφημα ἐλλείπουν.

Φυλλάδιον 25 (Παλ. Σ.), Ἀριθ. 11, Ἔτους Δ΄ 1842, Ἰανουάριος Φεβρουάριος καὶ Μάρτιος

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:			
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1926	725	471	725
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3827	726	472	726
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1072	727	473	727
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4144	728	474	728
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4173	729	475	729
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10216	730	475	730
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1122	731	475	731
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς (;) IG II^2 2325	732	476	732
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10355/6	733	476	733
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2501	734	477	734
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8312	735	477	735
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6550	736	478	736
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5973	737	478	737
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8004	738	478	738
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6301	739	478	739
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10615	740	478	740
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 11955	741	479	741
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5335	742	479	742
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5286	743	479	743
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7526	744	479	744
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7422	745	479	745
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10322	746	479	746
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 11246	747	480	747
	Ἐπιτυμβία στήλη μετ' ἀνθεμίου ἐκ Πειραιῶς IG II^2 7711	748	480	748
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 7708	749	481	749
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4118	750	481	750
	Ἐπιτύμβιος κιονίσκος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7673	751	481	751
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8333	752	481	752
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 11572	753	482	753
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 11238	—	—	754
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 11950/1	754	482	755
	Ἐπιτύμβιος κιονίσκος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6624	755	482	756
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5269	756	482	757
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 604	757	482	758
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3129	758	482	758
	Ἄγαλμα «Ἁρπυίας» ἐκ Δήλου Ἐθν. Μ. 1661	759	483	759
	Μαρμαρίνη λύκηθος ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8852	760	483	760

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἀμφορεὺς ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7509	761	483	761
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6063	762	483	762
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7845	763	483	763
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8875	764	484	764
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10031	765	484	765
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8847	766	484	766
	Ἐπιτύμβιος κιονίσκος μετ' ἀναγλύφου ἐκ Πειραιῶς IG II^2 6701	767	484	767
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10874	768	485	768
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5784	769	485	769
Λάνδερερ, Ξ.	Περὶ τῆς νήσου Θήρας (Σαντορίνης)	—	485	—
Πιττάκης, Κ.Σ.	Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:			
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10044	770	489	770
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9659	771	489	771
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	772	489	772
	Ἀνάγλυφος ἐπιτύμβιος ναΐσκος *Μελίτης Σπουδοκράτους* ἐκ Πειραιῶς IG II^2 7695	773	490	773
	Ἀρχαιότητες εἰς Περίσσαν Θήρας καὶ σχεδιογράφημα τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας τοῦ Τιμίου Σταυροῦ	774	490	774
	Βωμὸς μετ' ἀναγλύφου ἐκ Καρύστου IG XII 9 25	775	490	775
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2327	776	491	776
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II^2 5936	777	491	771
	Βυζαντινὴ ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς	778	491	778
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8018	779	492	779
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7422	780	492	745
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4119 καὶ 3691	781-782	492	781-782
	Ἐπιγραφαὶ ἐκ Τιθορέας Φωκίδος IG IX 1 187 - 190	783	493	792
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τιθορέας Φωκίδος IG IX 1 193	784	496	794
	Ἐπιγραφαὶ ἐκ Τιθορέας Φωκίδος IG IX 1 191-192	785	497	793
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τιθορέας Φωκίδος IG IX 1 194	786	498	795
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀκραιφνίου Βοιωτίας IG VII 2746	787	499	787
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κωπῶν Βοιωτίας IG VII 2796	788	500	788
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κωπῶν Βοιωτίας IG VII 2793	789	500	789
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κωπῶν Βοιωτίας IG VII 2799	790	500	790
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κωπῶν Βοιωτίας IG VII 2803	791	500	791
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κωπῶν Βοιωτίας IG VII 2800	792	500	792
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κωπῶν Βοιωτίας IG VII 2791	793	501	793
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3264	794	501	714
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3262	795	501	795
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3238	796	501	796
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3265	797	501	797

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3241	798	502	798
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3235	799	502	799
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9384	800	502	800

Φυλλάδιον 26 (Παλ. Σ.), Ἀριθ. 12, Ἔτους Δ΄ 1842, Ἀπρίλιος, Μάϊος, Ἰούνιος, Ἰούλιος καὶ Αὔγουστος

Πιττάκης, Κ.Σ.	Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:			
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τοπολίων Κωπαΐδος IG VII 2781	801	503	801
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τοπολίων Κωπαΐδος IG VII 2782	802	504	802
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τοπολίων Κωπαΐδος IG VII 2796α	803	505	•
	Τμῆμα ἐπιτυμβίας στήλης μετ᾽ ἀναγλύφου ἐπιστέψεως ἐκ Τοπολίων Κωπαΐδος IG VII 2806	804	505	804
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τοπολίων Κωπαΐδος IG VII 2795	805	505	805
	Ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον ἐκ Τοπολίων Κωπαΐδος IG VII 2807	806	505	806
	Πλὰξ μετ᾽ ἀναγλύφου ἐκ Λοκρίδος	807	505	807
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Διστόμου Φωκίδος IG IX 1 29	808	506	808
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Διστόμου Φωκίδος IG IX 1 23	809	506	809
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Διστόμου Φωκίδος IG IX 1 25	810	506	810
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3278	811	506	811
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3272	812	506	812
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3274	813	506	813
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3230	814	507	814
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3273	815	507	815
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3205	816	507	918
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3224	817	507	816
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3223	818	508	817
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3178	819	508	819
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3186	820	508	820
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4669	821	509	821
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 8055	822	509	822
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ὑπάτης IG IX 2 9 καὶ 10	823-824	509	823-824
	—	—	—	824[31]
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἡρακλείας Φθιώτιδος IG IX 2 4	825	510	825
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5702	826	511	826
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7583	827	511	827
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9479	828	511	828
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8460	829	511	829
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 12359	830	511	830
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9236	831	511	831

31. Τὸ κείμενον τοῦ ὑπ᾽ ἀριθ. *824* λιθογραφήματος οὐδαμοῦ σχολιάζεται.

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος λήμματος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελ.	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Πιττάκης, Κ.Σ.	Γραπτὴ ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Πειραιῶς IG II² 11117	866	523	866
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 10645	867	523	867
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 11483	868	523	868
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 8508	869	523	869
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 216	870	524	870
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9574	871	524	871
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11460	872	524	872
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7300	873	524	873
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1076	874	525	874
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	875	525	875
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4724	876	525	876
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	877	525	877
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4413	878	526	878
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5591	879	526	879
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6983	880	526	880
	Τμῆμα ἀναγλύφου ἐπιτυμβίας στήλης ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7790	881	526	881
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3594	882[32]	526	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1820	884	527	—
	Βυζαντινὴ ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	885	528	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 115	886	528	886
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3565	887	530	889
	Κεφαλὴ ἀγάλματος ἐξ Ἀθηνῶν	888	530	888
	Μαρμαρίνη λήκυθος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11888	889	530	889
	Μαρμαρίνη λήκυθος μετ' ἀναγλύφου ἐκ Πειραιῶς Ἐθν. Μ. 1089	890	530	890
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	891	530	887
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 295	892	531	891
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11924	893	532	892
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6220	894	533	893
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	895	533	894
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν (;) IG II² 9940	896	533	895
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3070	897	533	897
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10264	898	533	897
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8759	899	533	898
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8323	900	534	899
	Τμῆμα ἀναγλύφου πλακὸς ἐξ Ἀθηνῶν	901	534	900
Λάνδερερ, Ξ.	Χρονολογία τοῦ μαρμάρου τῆς Πάρου καὶ τοῦ Πεντελικοῦ	—	535	—

32. Τὸ λῆμμα ὑπ' ἀριθ. *883* καὶ τὸ ἀντιστοιχοῦν αὐτῷ λιθογράφημα ἐλλείπουν.

Φυλλάδιον 27 (Παλ. Σ.), Ἀριθ. 13, Ἔτους Δ´ 1842, Ἀπρίλιος, Μάϊος, Ἰούνιος, Ἰούλιος καὶ Αὔγουστος

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Λάνδερερ, Ξ.	Περί τινος εἰς ἀρχαίαν λάρνακα εὑρεθέντος	—	537	—
»	Περὶ τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μεταχειριζομένων ἀγγείων καὶ τῆς ἀναλύσεως τινῶν ἐν αὐτοῖς εὑρεθεισῶν ὑλῶν	—	538	—
Πιττάκης, Κ.Σ.	Σημειώσεις ἐπὶ τῶν λιθογραφημάτων:			
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 109	902	540	902
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 275	903	541	903
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 281	904	541	904
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 980	905	541	905
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8112	906	542	906
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3683	907	542	907
	Τμῆμα ἀετώματος ἐπιτυμβίου ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11753	908	542	908
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3745	909	543	909
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11112	910	543	910
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 1618	911	543	911
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3719	912	543	912
	Βάθρον μετ᾽ ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν Μουσ. Ἀκροπ. 4070	913	543	913
	Ἐπιγραφὴ μετ᾽ ἐπιτίτλου ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 163	914	544	1028
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3150	915	544	915
	Ἄγαλμα Ἑρμοῦ ἐξ Ἄνδρου Ἐθν. Μ. 218	916	544	915
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἄνδρου IG XII 5 757	916*	545	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5290	917	545	917
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2488	918	545	918
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5659	919	546	919
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3925	920	546	920
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4899	921	546	121
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν	922-923	547	922-923
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 118	924	547	924
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν	925-928	548	925-928
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3385	929	549	929
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 13099	930	549	930
	Ἐπιγραφὴ μετ᾽ ἐπιτίτλου ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1743	931	549	931
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 1383	932	549	932
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4470	933	550	933
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 113	934	550	934

Φυλλάδιον 28 (Παλ. Σ.), Ἀριθ. 14, Ἔτους Δ΄ 1842, Σεπτέμβριος, Ὀκτώβριος, Νοέμβριος καὶ Δεκέμβριος

33. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους τὸ ὑπ' ἀριθ. *1030* λῆμμα ἐξετυπώθη ὡς *1830*.

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8468	1085	622	1085
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7609	1086	622	1086
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8304	1087	622	1087
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	1088	622	1088
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 851	1089	623	1089
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9529	1090	623	1090
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 13096	1091	623	1091
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11952	1092	623	1092
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II² 12555	1093	624	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II² 12117	1094	624	1094
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος	1095	624	1095
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II² 11882/3	1096	624	1096
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος	1097	625	1097
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG III 3955	1098	625	1098
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II² 71	1099	625	1099
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II² 1768	1100	625	1100[34]
	Τεμάχιον ἀναγλύφου πλακὸς ἐκ τοῦ θωρακείου τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης Μουσ. Ἀκροπ. 996	—	—	♦
	Τεμάχιον ἀναγλύφου πλακὸς ἐκ τοῦ θωρακείου τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης Μουσ. Ἀκροπ. 1013	—	—	♦
	Ἄγαλμα ἀρκτύλου ἐξ Ἀθηνῶν (;) Μουσ. Ἀκροπ. 3737	—	—	♦

1843

Φυλλάδιον 29 (Παλ. Σ.), Ἀριθ. 15, Ἔτους Β΄ 1843, Ἰανουάριος, Φεβρουάριος, Μάρτιος, Ἀπρίλιος, Μάϊος καὶ Ἰούνιος

Λάνδερερ, Ξ.	Περὶ τῆς νήσου Κέας	—	626	Ἕνδεκα λιθ/τα
	Περὶ τῶν ἐν Καρθαίᾳ ἀρχαιοτήτων	—	627	ἄνευ ἀριθμοῦ[35]
	Περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς σημερινῆς πόλεως Κέας	—	629	
	Ἀρχαιολογία τῆς νήσου Κέας	—	629	
	Περί τινος ἐνταῦθα εἰς ἀρχαίαν λάρνακα εὑρεθέντος ἀγγείου	—	631	
	Περὶ τῶν τῆς Κέας διασήμων ἀνδρῶν	—	632	
	Κτήσυλλα	—	633	
	Περὶ τοῦ κλίματος καὶ τῶν τῆς νήσου προϊόντων κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους	—	634	

34. Μετὰ τὸν ἀριθμὸν λιθογραφήματος *1100* περιλαμβάνονται λιθογραφήματα ἄνευ ἀριθμοῦ.
35. Βλ. σχετικῶς ἐν Πίνακι Λιθογραφημάτων.

1852

Φυλλάδιον 30, Νοέμβριος

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἀγγελία ἐπανεκδόσεως τῆς Ε.Α.	—	637	—
	Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Ἀττικῆς IG II² 4646	1101	637	Παρένθ. λιθ/μα ἄνευ ἀριθ.
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 45	1102-1103	640	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 941	1104	642	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 933	1105	642	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 937	1106	643	—
»	Ὕλη ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι οἱ νῦν κατοικοῦντες τὴν Ἑλλάδα εἰσὶν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων	—	644	—

Φυλλάδιον 31, Δεκέμβριος

Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 951	1107	665	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 938	1108	667	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 1005	1109	667	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 397	1109*	668	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 63	1110	668	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 854	1111	669	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 840	1112	670	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 684	1113	671	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 953	1114	672	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 602	1115	673	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 392	1116	673	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 520	1117	673	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 931	1118	674	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 12/13	1119	674	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 475	1120	675	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 538	1121	675	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 688	1122	675	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 772	1123	675	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 1005	1123*	676	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 939	1124	676	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 328	1125	678	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 716	1126-1127	681	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 752	1128	681	—

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος λήμματος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελίς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Πιττάκης, Κ.Σ.	Μελανόμορφος κύλιξ ἐξ Αἰγίνης Μουσ. Βερολίνου 3151	1129	681	—
	Θραῦσμα πηλίνου ἐνεπιγράφου ἀγγείου ἐξ Ἀθηνῶν	1130	682	—
	Θραῦσμα πωρίνου ἐνεπιγράφου ἀγγείου ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 468	1131	682	—
	Μελανόμορφος κύλιξ ἐκ Κλεωνῶν	1132	682	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 697	1133	682	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 863	1134-1135	683	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	1136	683	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 13244	1137	683	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 928	1138	684	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 973	1139	686	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 851	1140	686	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 639	1141	686	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῶν ἐπιγραφῶν ὑπ' ἀριθ. 1102-1103 ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 45	1102-1103 δὶς[36]	687	—

1853

Φυλλάδιον 32, Ἰανουάριος

Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 327	1142	689	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 534	1143	690	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 218	1144[37]	690	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 213	1145	691	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 191	1146	692	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 198	1147	694	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 191	1148	695	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 195	1149	696	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 198	1150	697	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 192-193	1151	698	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 192-193, 204	1152	699	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 200-201, 204	1153	701	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 193-194	1154	702	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 193-194	1155	703	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 194-195	1156	704	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 195-196	1157	704	—

36. Οἱ ἀριθμοὶ *1102*, *1103* ἐξετυπώθησαν ἐκ νέου, μετὰ τὸ κείμενον τοῦ λήμματος *1141*.

37. Ἀπὸ τοῦ ἀριθ. *1144* μέχρι καὶ τοῦ *1203*, ὡς καὶ *1206 - 1287*, πλὴν τῶν ὑπ' ἀριθ. *1217*, *1235*, *1241 - 1247*, *1280* καὶ *1285 - 1286*, αἱ δημοσιευόμεναι ἐπιγραφαὶ ἀναφέρονται εἰς φόρους συμμαχικῶν πόλεων, ἀποτελοῦσαι συνήθως τμῆμα μόνον μεγαλυτέρων ἐπιγραφῶν συγκολληθεισῶν ὑπὸ B. Meritt, εὑρισκομένων νῦν ἐν τῇ Ἐπιγραφικῇ Συλλογῇ Ἀθηνῶν.

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 219	1208	745	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 203	1209	745	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 212	1210	745	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 206-207	1211	748	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 196	1212	748	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 213	1213	748	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 203	1214	749	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 205	1214 δὶς	749	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 196	1215	749	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 211	1216	750	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 63	1217	750	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 209	1218	750	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 212	1219	750	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 205	1220	750	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 196	1221	750	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 199	1222	751	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 204	1223	751	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 200	1224	752	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 199-200	1225-1226	752	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 196	1227	753	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 199	1228	753	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 218	1229	754	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 199	1230	756	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 195	1231-1232	756	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 200-201	1233	756	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 201-202	1234	756	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 63	1235	757	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 208a	1236	758	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 196	1237	758	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 198	1238	758	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 195-196	1239	758	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 201	1240	760	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 196	1241	760	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 201	1242	760	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	1243	761	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 63	1244-1247	761	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 196	1248	762	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 212	1249	762	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 206	1250	762	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 213	1251	763	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 216-217	1252	763	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 231	1253	764	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 216-217	1254	767	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 212	1255-1256	768	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 205	1257	768	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 211a	1258	768	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 196	1259	768	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν	1260-1261	768	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 230	1262	768	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 196	1263-1264	769	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 228	1265	769	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 226	1266	769	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 196	1267	769	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 229	1268	769	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 225	1269	769	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 212	1270	769	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 200	1271	769	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 227	1272	769	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	1273	769	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 212a	1274	769	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν	1275-1279	769	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 63	1280	770	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 211	1281	770	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 213	1282	770	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 194	1283-1284	770	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 64	1285-1286	771	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 213	1287	771	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG I² 887	1288	773	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 884	1289	773	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 882	1290	774	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG I² 887	1290*	774	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη *Ἰφιστιαδῶν* ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 1063	1291	775	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7794	1292	775	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11035	1293	775	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9244	1294	775	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6245	1295	776	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7880	1296	776	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5588	1297	776	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5387	1298	776	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 8773	1299	776	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8944	1300	776	—
Χρυσίδης, Γ.	Ἐνεπίγραφον ὄστρακον ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 915	1300 δὶς	777	—

Φυλλάδιον 33, Φεβρουάριος, Μάρτιος καὶ Ἀπρίλιος

Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1136	1301	779	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἐρετρίας IG XII 9 236	1302	781	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 243	1303	785	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 564	1345	825	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 60	1346	826	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1119	1347	826	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1051	1348	827	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 441	1349	827	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 411	1350	827	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 2492	1350*	829	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 324	1204 δὶς	830	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 324	1351	833	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 123	1352	833	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 390b	1353	833	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1601	1354	834	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1615	1355-1356	835	—
	Περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν νεωρίων Πειραιῶς	1356*	838 σημ. 1	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 4674	1356*	839 σημ. 1	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 132	1357	840	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 530	1358	840	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 71	1359	841	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1088	1360	841	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 521	1361	842	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 343	1362	842	—

Φυλλάδιον 34, Μάϊος, Ἰούνιος καὶ Ἰούλιος

Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 889	1363	843	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 656	1364	844	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1106	1365	845	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 855	1366	846	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 35	1367	846	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 103	1368	847	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1048	1369	848	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1596	1370	849	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2434	1371	851	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 641	1372	852	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 438	1373	854	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 451	1374	855	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 30	1375	855	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1596	1376	856	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2745	1377	857	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 1212	1378	858	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 492	1379	858	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 857	1380	859	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 1228	1381	860	—

38. Ἡ σελὶς *885*, ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους, φέρει τὸν ἀριθμὸν *385*.

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6599	1506	921	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 12203	1507	921	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5330	1508	922	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6724	1509	922	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς(;) IG II² 5650	1510	922	—
	Σαρκοφάγος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6093	1511	922	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9882	1512	923	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐξ Εὐβοίας IG XII 9 132	1513	923	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4738	1514	923	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8682	1515	923	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7851	1516	923	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8141	1517	924	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9490	1518	924	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6253	1519	924	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7722	1520	924	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8077	1521	924	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5263	1522	925	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10710	1523	925	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9369	1524	925	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θήρας IG XII 3 832	1525	925	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 12167	1526	925	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9295	1527	926	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 6164	1528	926	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10422	1529	926	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 6266	1530	926	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐξ Ἀττικῆς IG II² 5413	1531	926	—
	Μαρμαρίνη λήκυθος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6166	1532-1533	927	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8391	1534	927	—
	Μαρμαρίνη λήκυθος(;) ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 12021/2	1535	927	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2574	1536	927	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 1067	1537	927	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 2669	1538	927	—
	Μαρμαρίνη λήκυθος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5414	1539	928	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7030	1540	928	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 5433	1541	928	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9538	1542	928	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 6170	1543	929	—
	Ἀνάγλυφον ἀέτωμα ἐπιτυμβίας στήλης ἐκ Πειραιῶς IG II² 7593	1544	929	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Χριστιανικὸν χάραγμα Σωτείρας Λυκοδήμου	1585	937	1576
	Χριστιανικὸν χάραγμα Σωτείρας Λυκοδήμου	1586	937	1577
	Χριστιανικὸν χάραγμα Σωτείρας Λυκοδήμου	1587	937	—
	Χριστιανικὸν χάραγμα Σωτείρας Λυκοδήμου	1588	937	—
	Χριστιανικὸν χάραγμα Σωτείρας Λυκοδήμου	1589	937	1578
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2875	1590	937	—
	Χριστιανικὰ χαράγματα Προπυλαίων	1591-1598	938	◆
	Χριστιανικὰ χαράγματα Ἡφαιστείου	1599-1600	939	◆
»	Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ χειρογράφου τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν	—	940	—
	Ἐπιστολὴ Μπεναλδῆ	—	940	—
	Ἀναργύρεια Ἀποσπάσματα — Φύλλα 4	—	942	—
	Σιγίλλιον Ἰωαννικίου ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπισκόπου Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου τοῦ ἔτους 1651	—	945	—
Λάνδερερ, Ξ.	Περὶ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαίαις λάρναξιν εὑρισκομένων ἀντικειμένων	—	947	◆

Φυλλάδιον 35, Αὔγουστος, Σεπτέμβριος καὶ Ὀκτώβριος

Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 423	1601	949	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 81	1602	950	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 180	1603	951	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 17	1604	951	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 70	1605	952	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 580	1605*	953 σημ.	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 179	1606	953	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 728	1607	953	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 477	1608	954	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 454	1609	954	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 776	1610	955	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 962	1611	955	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1445	1612	956	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 983	1613	959	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 673	1614	960	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 577	1615	960	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 45	1616	961	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 520	1617	962	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10452	1618	962	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7218	1619	963	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 576	1620	963	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 942	1621	963	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 576	1622	963	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1767 καὶ 1806	1623	964	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1793	1624	965	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2407	1625	966	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1421	1626	967	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 106	1627	967	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Στύρων Εὐβοίας IG XII 9 57	1628	969	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Στύρων Εὐβοίας IG XII 9 70	1629	969	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 123	1630	969	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7550	1631	971	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3876	1632	971	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5634	1633	971	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8407	1634	971	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 6619	1635	971	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5886	1636	972	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6765	1637	972	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Πειραιῶς IG II^2 8437	1638	972	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6203	1639	972	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8526	1640	972	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8781	1641	972	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II^2 6475	1642	973	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II^2 7107	1643	973	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II^2 12798	1644	973	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II^2 6930	1645	973	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Σαλαμῖνος IG II^2 6480	1646	974	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6222	1647	974	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8571	1648	976	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8814	1649	976	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5765	1650	976	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 10723	1651	976	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	1652	977	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5463	1653	977	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8781	1654	977	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5463	1655	977	—
	Ἐπιτυμβία στήλη μετ' ἀνθεμίου ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5479	1656	977	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 12811	1657	978	—
	Τμῆμα ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν	1658	978	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 12281	1659	978	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6805	1660	978	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10357	1661	978	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5343	1662	978	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6433	1663	979	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6040	1703	986	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6618	1704	986	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5410	1705	986	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7611	1706	987	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9869	1707	987	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6750	1708	987	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6102	1709	987	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5334	1710	987	—
	Τμῆμα ἀναγλύφου ἐπιτυμβίας στήλης ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6878	1711	987	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7995	1712	988	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5764	1713	988	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6334	1714	988	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10050	1715	988	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8610	1716	988	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 12031	1717	988	—

Φυλλάδιον 36, Νοέμβριος καὶ Δεκέμβριος

Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6069	1718	989	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11792	1719	989	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Πειραιῶς IG II² 10296	1720	989	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5944	1721	989	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9977	1722	989	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8701	1723	990	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6969	1724	990	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 7842	1725	990	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10049	1726	990	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9247	1727	990	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10519	1728	990	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8926	1729	991	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6447	1730	991	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8061	1731	991	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3212	1732	991	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8691	1733	991	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9329	1734	992	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8128	1735	992	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8867	1736	992	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6143	1737	992	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9910	1738	992	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9710	1739	992	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7802	1740	993	—
	Ἐπιτυμβία στήλη μετ' ἀνθεμίου ἐκ Πειραιῶς IG II^2 10344	1741	993	—
	Τμῆμα ἀναγλύφου ἐπιτυμβίας στήλης ἐκ Πειραιῶς IG II^2 5377	1742	993	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη *Ἀμεινοκλείας Ἀνδρομένους* ἐκ Πειραιῶς IG I^2 1082	1743	993	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7563	1744	993	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7371	1745	994	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5884	1746	994	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6395	1747	994	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη μετ' ἀνθεμίου ἐκ Πειραιῶς IG II^2 5256	1748	994	—
	Ἐπιτύμβιος κιονίσκος μετ' ἀναγλύφου ἐκ Πειραιῶς IG II^2 6701	1749	994	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6680	1750	994	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 12020	1751	995	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7190	1752	995	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9235	1753	995	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9521	1754	995	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	1755	995	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6838	1756	996	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7544	1757	996	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9494	1758	996	—
	Τμῆμα ἀναγλύφου ἐπιτυμβίας στήλης ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6335	1759	996	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8157	1760	996	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5290	1761[39]	996	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3205	1762 - 1763	997	—
	Ἐπιτυμβία στήλη μετ' ἀνθεμίου ἐκ Σαλαμῖνος IG II^2 6304	1764	997	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7890	1765	997	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II^2 9480	1766	998	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐξ Ἀττικῆς IG II^2 12109	1767	998	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6948	1768	998	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6453	1769	998	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10936	1770	998	—

39. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν τῷ φυλλαδίῳ 27 τῆς *Ε.Α.*, ὑπ' ἀριθ. λήμματος *917*. Ἐπειδή, ὡς ἐξηκριβώθη ὑπὸ τῶν συντακτῶν τοῦ παρόντος Εὑρετηρίου, εἰς ὡρισμένους τόμους τῆς *Ε.Α.*, ἐν τῇ σελίδι *996*, καὶ ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν λήμματος (*1761*) δημοσιεύεται ἑτέρα ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς (ἢ IG II^2 7103), ἡ ὁποία οὐδαμοῦ ἄλλου συναντᾶται ἐν τῇ *Ε.Α.*, φαίνεται ὅτι ὁ ἐκδότης ἀντιληφθεὶς κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τὸ σφάλμα, ἀφήρεσε ἐκ τῶν μὴ ἀκόμη ἐκτυπωθέντων φυλλαδίων, τὴν δὶς δημοσιευθεῖσαν ἐπιγραφήν, θέσας ἀντ' αὐτῆς τὴν ἐπιγραφὴν ἐξ Ἀττικῆς IG II^2 7103.

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9580a	1771	998	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2975	1772	999	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5310	1773	999	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6064	1774	999	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5910	1775	999	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 12588	1776	999	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10156	1777	1000	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10325	1778	1000	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10456	1779	1000	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10585	1780	1000	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6759	1781	1000	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7279	1782	1000	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8235	1783	1001	—
	Μαρμαρίνη λουτροφόρος ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10855	1784	1001	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9491	1785	1001	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10535	1786	1001	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II^2 6908	1787	1001	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II^2 11635	1788	1001	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη *Μνησιστράτης* ἐξ Ἀττικῆς IG II^2 12158	1789	1002	—
	Ἐπιτυμβία στήλη μετ' ἀνθεμίου ἐκ Σαλαμῖνος IG II^2 5667	1790	1002	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος	1791	1002	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II^2 7161	1792	1002	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος	1793	1002	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II^2 6728	1794	1002	—
	Ἐπιτύμβιος στήλη μετ' ἀνθεμίου ἐκ Σαλαμῖνος IG II^2 5529/30	1795	1003	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σαλαμῖνος IG II^2 6526	1796	1003	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 11730	1797	1003	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 883	1798	1003	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 12541	1799	1003	—
	Τμῆμα ἀναγλύφου ἐπιτυμβίας στήλης ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7790	1800	1003	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5394	1801	1004	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6401	1802	1004	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3481	1803	1004	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3174	1804	1004	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1042	1805	1004	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1376	1806	1005	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2325	1807	1005	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4035	1808	1006	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2964	1809	1006	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2325	1810	1006	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5942	1895	1024	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6062	1896	1024	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 9253	1897	1024	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 5941	1898	1024	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 11811	1899	1025	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 12008	1900	1025	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 8840	1901	1025	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 6202	1902	1025	—
	Τμῆμα ἀναγλύφου ἐπιτυμβίας στήλης ἐκ Πειραιῶς IG II² 11670	1903	1025	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 7745	1904	1025	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 12831	1905	1025	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	1906	1026	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8185	1907	1026	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 13069	1908	1026	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	1909	1026	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10068	1910	1026	—
	Μαρμαρίνη λουτροφόρος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 12526	1911	1026	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6478	1912	1027	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9308	1913	1027	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10988	1914	1027	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	1915	1027	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2475	1916	1027	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10228	1917	1028	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3685	1918	1028	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4470	1919	1028	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2591	1920	1028	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9385	1921	1028	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8544	1922	1029	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5534	1923	1029	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11601	1924	1029	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8320	1925	1029	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11196	1926	1029	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7046	1927	1029	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4907	1928	1030	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	1929	1030	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5320	1930	1030	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7179	1931	1030	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 12484	1932	1030	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	1933	1030	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9281	1934	1031	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 13001	1935	1031	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9594	1936	1031	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7909	1937	1031	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3902	1938	1031	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6564	1939	1031	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5988	1940	1032	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1723	1941	1032	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2829	1942	1032	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2393	1943	1032	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 366	1944	1033	
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 363, 364	1945	1034	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 75	1946	1035	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 742	1947	1036	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 367	1948	1036	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 363	1949	1037	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1222	1950	1037	
	Ἐπιγραφὴ μετ' ἐπιτίτλου ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 96	1951	1038	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1473	1952	1039	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 149	1953	1039	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1468	1954	1040	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 542	1955	1040	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 1099	1956	1041	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 52	1957	1042	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2771	1958	1043	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1333	1959	1043	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1561	1960	1044	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 739	1961	1045	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 954	1962	1045	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 346	1963	1046	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 431	1964	1047	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 121	1965	1047	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 745	1966	1047	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 774	1967	1048	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3503	1968	1048	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 2981	1969-1970	1049	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 114	1971	1050	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 14	1972	1050	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1195	1973	1051	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 79	1974	1052	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 59	1975	1052	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1375	1976	1053	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1143	1977	1053	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 175	1978	1053	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 202	1979	1054	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 462	1980	1054	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 466	1981	1054	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1169	1982	1055	

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 385	1983	1055	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 289	1984	1056	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1144	1985	1056	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 158	1986	1056	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 234	1987	1057	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1484	1988	1057	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 631	1989	1058	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 587	1990	1058	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 143	1991	1058	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 74	1992	1059	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 557	1993	1059	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	1994	1060	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 863	1995	1060	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 381	1996	1061	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 193	1997	1061	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 80	1998	1062	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 208	1999	1062	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 82	2000	1063	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2001	1063	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 262	2002	1064	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2003	1064	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 632	2004	1064	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 737	2005	1064	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2006	1064	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 17	2007	1065	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 633	2008	1065	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 609	2009	1065	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 13245	2010	1066	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 221	2111[40]	1067	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 216	2012	1068	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 576	2013	1068	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2014	1069	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1267	2015	1069	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 717	2016	1069	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 1 ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 687	2017	1070	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 9 ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 374	—	1071	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 10 ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 374	—	1072	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 15 ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 246 - 247	2018	1073	—

40. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *2011* ἐξετυπώθη ὡς *2111*.

1854

Φυλλάδιον 37, Ἰανουάριος, Φεβρουάριος, Μάρτιος, Ἀπρίλιος καὶ Μάϊος

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 112 ἐξ 'Αθηνῶν IG I^2 260 - 262	2162	1125	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 23 ἐξ 'Αθηνῶν IG I^2 302	2163	1126	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 48 ἐξ 'Αθηνῶν IG I^2 279	2164	1128	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG I^2 346	2165	1128	—
	'Ανάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 11862	2166	1129	—
	'Ανάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Πειραιῶς IG II^2 10983	2167	1129	—
	'Επιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 12136/7	2168	1129	—
	'Επιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 11695	2169	1129	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 8364	2170	1130	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 5446	2171	1130	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 5659	2172	1130	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 11711	2173	1130	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 12457	2174	1130	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 12788	2175	1130	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 766	2176	1130	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 9694	2177	1131	—
	'Επιτύμβια ἀνάγλυφα ἐκ Σάμου	2178-2179	1131	—
	'Επιγραφὴ ἐκ Νύσσης	2180-2182	1131	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 8702	2183	1132	—
	'Επιγραφὴ ἐξ Εὐβοίας IG XII 9 1092 καὶ IG II^2 12652	2184	1132	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 11153	2185	1132	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG III 1386	2186	1132	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν	2187	1133	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 6073/4	2188	1133	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG I^2 324	2189	1133	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 1556	2190 2191	1134	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 1412	2192	1136	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Εφέσου	2193	1137	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν	2194	1137	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG I^2 381	2195	1137	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG I^2 139	2196	1137	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 2384	2197	1138	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 1936	2198	1138	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 6455	2199	1138	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 4238	2200	1139	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 6882	2201	1139	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG II^2 2310*	2202	1139	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν	2203	1139	—
	'Επιγραφὴ ἐξ 'Αθηνῶν IG I^2 305	2204	1139	—

Φυλλάδιον 38, Ἰούνιος, Ἰούλιος, Αὔγουστος καὶ Σεπτέμβριος

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος λήμματος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9509	2304	1188	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4180	2305	1188	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3847	2306	1189	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1094	2307	1189	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 479	2308	1190	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4321	2309	1191	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2310	1192	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7255/6	2311	1192	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7325	2312	1192	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7871	2313	1192	
	Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2842	2314	1193	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 430	2315	1193	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2316	1193	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11243	2317	1193	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11477	2318	1193	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3667	2319	1194	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2821	2320	1194	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1803	2321	1195	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2482	2322	1195	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3649	2323	1196	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1789	2324	1197	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1769	2325	1197	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2326	1197	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαιρωνείας IG VII 3415	2327	1197	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3108	2328	1198	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3153	2329	1198	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3095	2330	1198	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3160	2331	1198	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3098	2332	1198	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3104	2333	1198	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3150	2334-2342	1199	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἁλιάρτου IG VII 2855	2343	1199	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἁλιάρτου IG VII 2857	2344	1199	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3129	2345	1200	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3127	2346	1200	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3109	2347	1200	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3119	2348	1200	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3122	2349	1200	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3124	2350	1200	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3125	2351	1200	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2981	2352	1200	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2901	2353	1200	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3072	2354	1201	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας IG VII 3106	2355	1201	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2879	2356	1201	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2880	2357	1201	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 3043	2358	1201	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 3023	2359	1202	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 3050	2360	1202	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2914	2361	1202	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2904	2362	1202	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2996	2363	1202	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2907	2364	1202	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 3008	2365	1202	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2956	2366	1202	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 3007	2367	1202	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2968	2368	1202	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 3028	2369	1203	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 3021	2370	1203	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2909	2371	1203	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 3047	2372	1203	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2898	2373	1203	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2971	2374	1203	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2982	2375	1203	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2936	2376	1203	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2935	2377	1203	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2950	2378	1203	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2889	2379	1203	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2944	2380	1204	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2929	2381	1204	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2963	2382	1204	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2892	2383	1204	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2951	2384	1204	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2918	2385	1204	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 3034	2386	1204	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2926	2387	1204	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 3019	2388	1204	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2998	2389	1204	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2882	2390	1205	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2947	2391	1205	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2894	2392	1205	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2961	2393	1205	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2930	2394	1205	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2984	2395	1205	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2928	2396	1205	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2974	2397	1205	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2920	2398	1205	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 2940	2399	1205	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας IG VII 3024	2400	1205	—

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος λήμματος			Ἀριθμὸς λήμματος	Στλ.	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας	IG VII	2894	2401	1205	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας	IG VII	3053	2402	1205	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας	IG VII	2987	2403	1205	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας	IG VII	2874	2404	1206	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας	IG VII	2872	2405	1206	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας	IG VII	3051	2406	1207	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαιρωνείας	IG VII	3458	2407	1207	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας	IG VII	3077	2408	1207	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας	IG VII	3086	2409	1208	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαιρωνείας	IG VII	3434	2410	1209	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαιρωνείας	IG VII	3420	2411	1209	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κορωνείας	IG VII	2881	2412	1209	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας	IG VII	3071	2413	1209	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ	IG VII	3275	2414	1210	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ	IG VII	3243	2415	1210	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ	IG VII	3269	2416	1210	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ	IG VII	3240	2417	1210	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας	IG VII	3159	2418	1210	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὠρεῶν	IG XII 9	1214	2419	1210	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὠρεῶν	IG XII 9	1224	2420	1210	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὠρεῶν	IG XII 9	1210	2421	1211	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὠρεῶν	IG XII 9	1220	2422	1211	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ	IG VII	3253	2423	1211	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ	IG VII	3219	2424	1211	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀρχομενοῦ	IG VII	3248	2425	1211	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πλαταιῶν	IG VII	1680	2426	1211	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πλαταιῶν	IG VII	1713	2427	1211	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πλαταιῶν	IG VII	1690	2428	1212	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θεσπιῶν	IG VII	1935	2429	1212	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θεσπιῶν	IG VII	1954	2430	1212	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θεσπιῶν	IG VII	1810	2431	1212	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 2062 ἐξ Ἀθηνῶν	IG II²	7757	2432	1212	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θηβῶν	IG VII	2591	2433	1212	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θηβῶν	IG VII	2596	2434	1212	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας	IG VII	3119	2435	1213	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Δαυλίδος	IG IX 1	73	2436	1213	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Δαυλίδος	IG IX 1	67	2437	1213	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θεσπιῶν	IG VII	1866	2438	1213	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θεσπιῶν	IG VII	1864	2439	1213	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θεσπιῶν	IG VII	2189	2440	1213	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θεσπιῶν	IG VII	1984	2441	1214	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θεσπιῶν	IG VII	1963	2442	1214	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θεσπιῶν	IG VII	2218	2443	1214	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θεσπιῶν	IG VII	2107	2444	1214	—

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος λήμματος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θεσπιῶν IG VII 2220	2445	1214	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θεσπιῶν IG VII 2221	2446	1214	—
»	Ὕλη ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι οἱ νῦν Ἕλληνες εἰσὶν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων	—	1214	—
	Χριστιανικὰ χαράγματα ἐκκλησίας Ἁγίων Θεοδώρων Ἀθηνῶν	2447-2448	1214	♦
	Χριστιανικὸν χάραγμα Ἡφαιστείου	2449	1214	♦
	Χριστιανικὰ χαράγματα Ἡφαιστείου	2450-2451	1215	—
	Χριστιανικὰ χαράγματα Ἡφαιστείου	2452-2454	1215	♦
	Σιγίλλιον Κυρίλλου, ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου	—	1216	—
	Σιγίλλιον Πολυεύκτου, ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου	—	1216	—
	Σιγίλλιον Γαβριήλ, ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου	—	1217	—
	Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀθηνῶν Γρηγορίου	—	1219	—
	Ἀθανάτου μνήμης ἕνεκα — Ἐπιγραφὴ περὶ οἰκοδομήσεως Σχολῆς Ἰωάννου Ντέκα ἐν Ἀθήναις	—	1221	—
	Περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐλευσινίου	—	1221	—
Λάνδερερ, Ξ.	Περὶ τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι χρησίμων ὑλῶν πρὸς κατασκευὴν διαφόρων ἀντικειμένων	—	1224	—
»	Περὶ τοῦ περιβλήματος τῶν ἀρχαίων νομισμάτων	—	1227	—

Φυλλάδιον 39, Ὀκτώβριος, Νοέμβριος καὶ Δεκέμβριος

Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 917	2455	1229	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 665	2456	1230	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 787	2457	1231	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1236	2458	1232	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2510	1253	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν (;)	2511	1253	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10442	2512	1253	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 12064	2513	1253	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9769	2514	1253	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6233	2515	1253	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 980	2516	1253	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2517	1254	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 1001	2518	1254	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 975	2519	1254	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4254	2520	1254	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 1002	2521	1254	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν	2522-2523	1254	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 986	2524	1254	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 665	2525	1255	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3942	2526	1255	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4105	2527	1255	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 976	2528	1255	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν	2529-2531	1255	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11173	2532	1255	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3910	2533	1256	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3359	2534	1256	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν	2535-2536	1256	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 971	2537	1256	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 1004	2538	1256	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 1003	2539	1256	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2540	1257	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3959	2541	1257	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3960	2542	1257	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2543	1257	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 121	2544	1257	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν	2545-2546	1257	—

1855

Φυλλάδιον 40

Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5911	2547	1259	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7127	2548	1259	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7130	2549	1259	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7715	2550	1260	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8632	2551	1260	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7505	2552	1260	

Φυλλάδιον 41

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1485	2593-2594	1291	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3762	2595	1293	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2079	2596	1293	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2308	2597	1293	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8822	2598	1294	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2123	2599	1294	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2116	2600	1295	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2119	2601	1296	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2225	2602	1296	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1994	2603	1297	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2275	2604	1297	—
	Ἐπιτύμβιος κιονίσκος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8124	2605	1298	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2606	1298	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG III 3885	2607	1298	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2608	1299	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11588	2609	1299	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2610	1299	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη *Ἀριστύλλης* ἐκ Πειραιῶς IG I² 1058	2611	1299	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3430	2612	1299	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 2351	2613	1300	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 11466	2614	1300	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 11700	2615	1300	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 10677	2616	1300	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 12097	2617	1301	—
	Τμῆμα ἀναγλύφου ἐπιτυμβίας στήλης ἐκ Πειραιῶς IG II² 9600	2618	1301	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 5227	2619	1301	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη *Πλαγγόνος Τολμίδου* ἐξ Ὠρωποῦ IG VII 481 καὶ IG II² 10096	2620	1302	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2621	1302	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 2196 ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 139	2622	1303	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 587	2623	1303	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1382	2624	1304	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 689	2625	1305	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 1375 ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 30	2626	1306	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 2583* ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 207	—	1308	—

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος λήμματος		Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἀλληλογραφία Ὑπουργείου Ἐκπαιδεύσεως, Ἐπάρχου Ὕδρας καὶ Νομάρχου Ἀργολίδος, περὶ τοῦ τόπου εὑρέσεως τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 2581 IG IV 823		—	1310	—
	Περὶ δαπανῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας δι' ἀνασκαφὴν Ἐρεχθείου		—	1310	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 2582 ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 665	2627-2628	1311	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας	IG XII 5 606	2629	1314	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας	IG VII 3087	2630	1314	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαιρωνείας	IG VII 3462	2631	1315	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαιρωνείας	IG VII 3463	2632	1315	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τεγέας	IG V 2 259	2633	1315	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τεγέας	IG V 2 258	2634	1315	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τεγέας	IG V 2 257	2635	1315	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τεγέας	IG V 2 255	2636	1315	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τεγέας	IG V 2 256	2637	1315	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τήνου	IG XII 5 898	2638-2641	1315	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τήνου	IG XII 5 801	2642	1316	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Δήλου		2643	1317	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀκροκορίνθου	IG IV 375	2644	1317	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀκροκορίνθου	IG IV 376	2645	1317	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀκροκορίνθου	IG IV 377	2646	1317	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀκροκορίνθου	IG II² 3502	2647	1317	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σικυῶνος	IG IV 435	2648	1318	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Αἰγίνης	IG IV 49	2649	1318	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σικίνου	IG XII 5 26	2650	1318	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τροιζῆνος		2651	1319	—
	Τμῆμα ἐπιτίτλου ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 65		2652	1319	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν		2653-2654	1319	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 4179	2655	1320	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν		2656	1320	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG III 3683	2657	1320	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 12444	2658	1320	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν		2659-2660	1320	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς	IG II² 1301	2661	1321	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 1010	2662	1322	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 10930	2663	1324	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG III 978	2664	1324	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 634	2665	1324	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 3465	2666	1324	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς	IG II² 1356	2667	1325	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 7409	2668	1325	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν		2669-2670	1325	—

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος λήμματος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 11159	2671	1325	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Πειραιῶς IG II² 10964	2672	1326	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 1312 ἐξ Ὠρωποῦ IG VII 262	2673	1326	
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 289 ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 333	2674	1327	—
Λάνδερερ, Ξ.	Περὶ τῆς διὰ κωνείου δηλητηριάσεως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις	—	1328	—
»	Ἀνάλυσις τοῦ ὕδατος τῆς ἐπὶ τῆς Δήλου ἱερᾶς λίμνης	—	1329	—
»	Περὶ τῆς Κασταλίας κρήνης	—	1329	—
»	Περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς νήσου Κέας	—	1330	—

1856

Φυλλάδιον 42

Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1107	2675	1331	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1088	2676	1331	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Μεγάρων IG VII 165	2677	1332	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 97	2678	1332	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3883	2679	1332	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II 99	2680	1332	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 419 ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 368	2681	1333	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 1963 ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 346	2682	1333	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 1384 ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5081	2683	1334	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2684	1334	—
	Ἐνεπίγραφος βωμὸς μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4995	2685	1335	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4874	2686	1336	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2687	1337	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 10020	2688	1338	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 6279	2689	1338	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Πειραιῶς IG II² 11510	2690	1338	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἀναγλύφου ἐπιτυμβίας στήλης ὑπ' ἀριθ. 1748 ἐκ Πειραιῶς IG II² 5256	2795	1394	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θηβῶν IG VII 2586	2796	1394	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θηβῶν IG VII 2490	2797	1395	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θηβῶν IG VII 2495	2798	1395	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σπάρτης IG V 1 754	2799	1395	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σπάρτης IG V 1 135	2800	1395	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν	2801-2802	1396	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 12187	2803	1396	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 12454	2804	1396	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7303	2805	1396	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2806	1396	—
	Τμῆμα ἀναγλύφου ἐπιτυμβίας στήλης ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 13093	2807	1397	
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν	2808-2809	1397	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3449	2810	1397	—
	Τμῆμα ἀναγλύφου ἐπιτυμβίας στήλης ἐξ Ἀθηνῶν(;) IG II² 13047	2811	1397	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6385	2812	1398	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3021	2813	1398	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3844	2814	1398	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11233	2815	1398	
	Τμῆμα ἐπιτυμβίας στήλης μετ' ἀνθεμίου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6524	2816	1399	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3247	2817	1399	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 120	2818	1399	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 871	2819	1400	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5015	2820	1401	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 1109 ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 1005	2820*	1401	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11314	2821	1401	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 12454	2822	1401	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8299	2823	1401	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5546	2824	1402	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7036	2825	1402	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3748	2826	1402	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10396	2827	1402	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4700	2828	1403	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2346	2829	1403	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 80	2830	1404	
	Ἔγγραφον ἀπὸ 22.4.1856 τοῦ Δημάρχου Κυμαίων Γεωργίου Παππᾶ Νικολάου πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐκπαιδεύσεως, περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 2695 ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3959		1405	

Φυλλάδιον 43

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1819	2870	1420	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πλαταιῶν IG VII 1679	2871	1421	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πλαταιῶν IG VII 1684	2872	1421	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 12/13	2873	1421	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 2852	2874	1422	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1834	2875	1422	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1155	2876	1422	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1169	2877	1422	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3194	2878	1423	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4015	2879	1424	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θηβῶν IG VII 2606	2880	1424	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG III 3527	2881	1424	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 5943	2882	1424	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Μεγάρων IG VII 50	2883	1424	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	2884	1425	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1127	2885	1425	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2312	2886	1425	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG III 1397	2887	1426	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10486	2888	1426	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8076	2889	1426	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8029	2890	1426	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8011	2891	1426	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11554	2892	1426	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 998	2893	1427	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5425	2894	1427	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6546	2895	1427	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1116	2896	1427	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11589	2897	1428	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5561	2898	1428	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9923	2899	1428	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3635	2900	1428	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10941	2901	1428	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 69	2902	1429	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 282	2903	1429	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1118	2904	1429	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 33	2905	1430	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6319	2906	1430	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3890 καὶ 3868	2907-2908	1431	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 13003	2909	1432	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 110	2910	1432	—
	Ἐπιγραφὴ μετ' ἐπιτίτλου ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 65	2911	1432	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 77	2912	1433	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 74	2913	1434	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Συνέχεια τῆς ὕλης, ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι οἱ νῦν Ἕλληνες εἰσὶν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων	—	1435	—
	Χριστιανικὰ χαράγματα Παρθενῶνος	2914-2968	1435	2914-2968
	Χριστιανικὸν χάραγμα Παρθενῶνος	2969	1439	2968
	Χριστιανικὰ χαράγματα Παρθενῶνος	2970-2992	1439	2970-2992
	Χριστιανικὸν χάραγμα Παρθενῶνος	2993	1441	
	Λατινικὰ χαράγματα Παρθενῶνος	—	1441	2994 δὶς 2995 δὶς 2996
Ἀντωνῖνος, Ἀρχιμανδρίτης	Ὑπόμνημα περὶ ἀνασκαφῶν, γενομένων ἐν διαστήματι ἐτῶν 1852 - 1856 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Νικόδημος εἰς Ἀθήνας	—	1449	•
Λάνδερερ, Ξ.	Περὶ τῆς μελάνης τῶν ἀρχαίων	—	1456	
»	Περὶ τῆς ὁπλικῆς τῶν ἀρχαίων	—	1457	—

Φυλλάδιον 44

Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 626	2994	1459	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 628	2995	1459	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 615	2996	1459	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 623	2997	1459	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 624	2998	1460	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 576	2999	1460	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 575	3000	1460	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 596	3001	1460	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 564	3002	1461	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 606	3003	1461	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 602	3004	1461	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 603	3005	1462	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 569	3006	1462	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 539	3007	1463	—
	Ἀνάγλυφον ἐκ Κέας IG XII 5 580	3008	1463	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Κέας IG XII 5 634	3009	1463	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 610	3010	1464	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 571	3011	1465	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 557	3012	1465	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 556	3013	1465	—

1857

Φυλλάδιον 45

Φυλλάδιον 46

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Κέας IG XII 5 563	3160	1592	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2194	3161	1593	–
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Καρύστου IG XII 9 43	3162	1595	–
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σπάρτης IG V 1 210	3163	1595	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σπάρτης IG V 1 211	3164	1597	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σπάρτης IG V 1 212	3165	1598	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 361	3166	1600	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5514	3167	1601	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8147	3168	1601	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2435	3169	1601	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3910	3170	1602	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9292	3171	1602	
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Θήρας IG XII 3 926	3172	1602	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8552	3173	1602	

Φυλλάδιον 47

Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 324a	3174	1603	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 1613	3175	1604	–
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 1604	3176	1614	–
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 1614	3177	1620	–
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 1631	3178	1628	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1605	3179	1635	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 860	3180	1636	–
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 2750 ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 862	3180*	1637	–
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7596	3181	1637	
	Τμῆμα ἀναθηματικοῦ ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4786	3182	1637	–
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10861	3183	1638	–
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6517	3184	1638	–
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7244	3185	1639	–
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5840	3186	1639	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10540	3187	1639	–
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5632	3188	1639	–
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10397	3189	1639	–
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 12328	3190	1640	–
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7530	3191	1640	–
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7939	3192	1640	–
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10365	3193	1640	–
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 12976	3194	1640	–

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 13035	3195	1641	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 13038	3195*	1641	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9727	3196	1641	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 968	3197	1641	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 56	3198	1642	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1001	3199	1642	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2098	3200	1642	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3899	3201	1643	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2107	3202	1644	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2163	3203	1645	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2148	3204	1646	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2123	3205	1647	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Αἰγίου	3206	1648	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 639	3207	1648	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 613	3208	1648	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 640	3209	1649	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 596	3210	1649	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 559	3211	1649	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 632	3212	1649	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5735	3213	1650	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3023	3214	1650	—

1858

Φυλλάδιον 48

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 62	3215	1651	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 1631	3216	1652	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 1619	3217	1671	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 1618	3218	1673	—
	Μαρμαρίνη λήκυθος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6512	3219	1676	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1757	3220	1677	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 1621	3221	1680	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 1619	3222	1683	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10627/8	3223	1683	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 993	3224	1684	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4019	3225	1684	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 15	3226	1684	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3880	3227	1685	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7001	3228	1685	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5699	3229	1685	—

Φυλλάδιον 49

Φυλλάδιον 50

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3049	3380	1771	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3037	3381	1771	—
	Βάθρον μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3134	3382-3384	1771	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	3385	1772	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11113	3386	1772	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	3387	1772	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8155	3388	1772	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4272	3389	1772	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5893	3390	1773	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8058	3391	1773	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7659	3392	1773	—
	Ἐπιτύμβιος κιονίσκος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6777	3393	1773	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 392	3394	1774	—
	Μαρμαρίνη λήκυθος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6300	3395	1774	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 145	3396	1775	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 99	3397	1776	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1999	3398	1777	—
	Τμῆμα ἐπιτυμβίας στήλης μετ' ἀνθεμίου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11912	3399	1778	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1754	3400	1779	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3899	3401	1779	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	3402	1779	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4141	3403	1780	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4170	3404	1780	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	3405	1780	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4255	3406	1780	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	3407	1780	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Τήνου IG XII 5 911	3408	1781	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 398	3409	1782	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1517	3410-3411	1782	—
	Τμῆμα ἐπιτίτλου ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 345	3412	1785	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 776	3413	1785	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 519	3414	1786	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 375	3415	1786	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 142	3416	1787	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 27	3417	1788	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	3418	1789	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2397	3419	1789	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Χριστιανικὸν χάραγμα Προπυλαίων	3457	1808	3459 [41]
	Χριστιανικὸν χάραγμα Προπυλαίων	3458	1808	—
	Χριστιανικὸν χάραγμα Προπυλαίων	3459	1808	3459
	Χριστιανικὸν χάραγμα Προπυλαίων	3460	1808	3460 [42]
	Χριστιανικὸν χάραγμα Προπυλαίων	3461	1809	3461
	Χριστιανικὸν χάραγμα Προπυλαίων	3462	1809	3462
	Χριστιανικὰ χαράγματα Προπυλαίων	3463-3466	1809	3463-3466
	Χριστιανικὸν χάραγμα Ἐρεχθείου	3467	1809	—
	Χριστιανικὰ χαράγματα Ἡφαιστείου	3468-3474	1809	3468-3474
	Χριστιανικὸν χάραγμα Ἡφαιστείου	3475	1809	—
	Χριστιανικὰ χαράγματα Ἡφαιστείου	3476-3477	1810	3476-3477
	Χριστιανικὸν χάραγμα Ἡφαιστείου	3478	1810	—
	Χριστιανικὸν χάραγμα Ἡφαιστείου ὑπ' ἀριθ. 2449	—	—	3463

1859

Φυλλάδιον 51

Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 794	3479	1811	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 63	3480	1812	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 338	3481	1812	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 853	3482	1813	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀλυμπίας	3483	1813	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 467	3484	1814	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 60	3485	1816	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀλυμπίας	3486-3487	1816	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 110	3488	1821	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 203	3489	1821	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8036	3490	1822	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8479	3491	1822	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 838	3492	1822	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Φιγαλείας IG V 2 419	3493	1823	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3018	3494	1824	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1942	3495	1825	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10520	3496	1825	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9816	3497	1825	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7075	3498	1825	—

41. Τὸν ἀριθμὸν *3459* φέρουν τρία λιθογραφήματα, ἤτοι τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ λῆμμα *3457*, ἐκτυπωθὲν ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὡς *3459*, καὶ τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ λῆμμα *3459*, ἐκτυπωθὲν δίς.

42. Τὰ εἰς τὰ λήμματα ὑπ' ἀριθ. *3460*, *3461* καὶ *3462*, ἀντιστοιχοῦντα λιθογραφήματα ἐξετυπώθησαν δίς· τὴν μίαν φορὰν δὲν φέρουν ἀριθμόν.

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος λήμματος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελίς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 666	3499	1826	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2354	3500	1828	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4309	3501	1828	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	3502	1828	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 407	3503	1829	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Βοιῶν IG V 1 955	3504	1829	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Βοιῶν IG V 1 958	3505	1830	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Βοιῶν IG V 1 959	3506	1831	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Μήλου IG XII 3 1097	3507	1831	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Μήλου IG XII 3 1188	3508	1831	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Μήλου IG XII 3 1118	3509	1832	—
	Ἐνεπίγραφος βωμὸς μετ' ἀναγλύφου διακοσμήσεως ἐκ Μήλου IG XII 3 1230	3510	1832	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Μήλου IG XII 3 1112	3511	1832	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Μήλου IG XII 3 1235	3512	1833	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1037	3513	1833	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 12/13	3514	1834	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 631	3515	1834	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 577	3516	1834	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 143	3517	1835	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 106	3518	1835	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 549	3519-3520	1835	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 585	3521	1836	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 573	3522	1836	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 569	3523	1836	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἐρετρίας IG XII 9 142	3524-3525	1836	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐξ Ἐρετρίας IG XII 9 180	3526	1836	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 593	3527-3529	1837	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ὑπάτης IG IX 2 44	3530	1840	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	3531	1841	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3893	3532	1841	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 310	3533	1842	—
	Τμῆμα ἐπιτίτλου ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 345	3534	1843	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 12713	3535	1843	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10077	3536	1843	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8332	3537	1844	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8349	3538	1844	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 452	3539	1844	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4146	3540	1844	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8126	3541	1845	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 11312	3542	1845	—
	Τμῆμα ἀναγλύφου ἐπιτυμβίας στήλης ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9667	3543	1845	—

Όνομα συγγραφέως	Τίτλος λήμματος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐκ Μήλου	3544	1846	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II^2 1199	3545	1846	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4325	3546	1848	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 35	3547	1848	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 63	3548	1848	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 220	3549	1849	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 196	3550	1849	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 200	3551	1850	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 196	3552	1850	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6762	3553	1850	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 236	3554	1851	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 82	3555	1852	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1061	3556	1854	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1036	3557	1854	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 964	3558	1854	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1132	3559	1854	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1009	3560	1854	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1042	3561	1854	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1068	3562	1854	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1137	3563	1854	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1049	3564	1854	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1094	3565	1854	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1101	3566	1854	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1003	3567	1854	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1031	3568	1854	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1023	3569	1854	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1056	3570	1854	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 999	3571	1855	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1074	3572	1855	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 973	3573	1855	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1040	3574	1855	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1119	3575	1855	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1121	3576	1855	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1170	3577	1855	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 1029	3578	1855	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 968	3579	1855	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 980	3580	1855	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 923	3581	1856	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σκιάθου IG XII 8 631	3582	1856	
	Ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον ἐκ Σκοπέλου IG XII 8 657	3583	1857	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Σκύρου IG XII 8 674	3584	1857	—
	Χαλκοῦν ἐνεπίγραφον ἀγαλμάτιον ἵππου ἐκ Σκιάθου IG XII 8 632	3585	1857	

Φυλλάδιον 52

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9367	3625	1874	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10587	3626	1874	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 12222	3627	1874	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3360	3628	1875	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1118	3629	1875	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3111	3630	1875	
	Ἐπιτύμβιος κιονίσκος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6483	3631	1876	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10485	3632	1876	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II^2 8900	3633	1876	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9622	3634	1876	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2824	3635	1877	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 453	3636	1877	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1943	3637	1878	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9124	3638	1878	—
	Τμῆμα ἐπιτίτλου ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 161	3639	1878	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8592	3640	1879	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9598	3641	1879	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3896	3642	1879	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 19	3643	1880	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	3644	1880	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 696	3645	1881	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4688	3646	1881	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 808	3647	1883	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 687	3648	1883	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8723	3649	1884	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1051	3650	1885	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 661	3651	1886	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8173	3652	1888	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8907	3653	1888	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10082	3654	1888	—
	Ἐπιτύμβιος κιονίσκος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7356	3655	1888	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5814	3656[43]	1889	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8436	3659	1889	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2613	3660	1889	—
	Γυναικεῖον ἄγαλμα ἐπὶ ἐνεπιγράφου βάσεως ἐκ Πειραιῶς IG II^2 4714	3661	1889	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 1613	3662	1890	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1248	3663	1892	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9428	3664	1893	—

43. Τὰ λήμματα ὑπ' ἀριθ. *3657-3658* ἐλλείπουν.

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος λήμματος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελίς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιτύμβιος ναΐσκος μετ' ἀναγλύφου ἐκ Πειραιῶς IG II² 10091	3665	1893	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8236	3666	1893	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10256	3667	1893	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7298	3668	1893	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 12572	3669	1894	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9165	3670	1894	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8501	3671	1894	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 191	3672	1894	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 187	3673	1895	—
	Πηλίνη ἀκροκέραμος μετ' ἀναγλύφου μορφῆς καὶ ἐπιγραφῆς ἐξ Ἀθηνῶν	3674	1895	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4466	3675	1895	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4399	3676	1896	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 962	3677	1896	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 591	3678	1896	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 545	3679	1897	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 3028 ἐκ Κέας IG XII 5 546	3679*	1897	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 605	3680	1897	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κέας IG XII 5 541	3681	1897	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6703	3682	1898	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 998	3683	1898	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1353	3684	1898	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1118	3685	1898	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1480	3686-3687	1899	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6796	3688	1900	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3837	3689	1900	—
	Ἐπιγραφὴ μετ' ἐπιτίτλου ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2295	3690-3691	1900	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	3692	1901	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7017	3693	1901	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2395	3694	1901	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1111	3695	1902	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1118	3696	1903	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 746	3697	1903	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2448	3698	1903	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 805	3699	1904	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2323	3700	1904	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	3701	1905	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4259	3702	1905	—
	Χαλκοῦς ἐνεπίγραφος πίναξ μετ' ἀετώματος ἐκ Κερκύρας IG IX 1 685	3703	1906	—
	Χαλκοῦς ἐνεπίγραφος πίναξ μετ' ἀετώματος ἐκ Κερκύρας IG IX 1 688	3704	1907	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν	3705-3706	1907	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀκραιφνίου IG VII 2727	3707	1908	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 764	3708	1909	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 7555	3709	1909	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6313	3710	1910	—
»	Συνέχεια τῆς ὕλης, ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι οἱ νῦν Ἕλληνες εἰσὶν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων:	—	1910	—
	Χριστιανικὸν χάραγμα Παρθενῶνος	3711	1910	3708
	Ἐπιτύμβιος χριστιανικὴ ἐπιγραφὴ ἐπὶ λιθίνης κεράμου ἐξ Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν	3712	1910	3709
	Ἐπιγραφὴ ἐπὶ γεφύρας Παμίσου ποταμοῦ εἰς Πελοπόννησον	3713	1910	3910
	Σταυροπήγιον Πατριάρχου Τιμοθέου ἐν ἔτει 1615	3714	1910	◇

1860

Φυλλάδιον 53

Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 532	3715	1911	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1599	3715[44]	1911	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 144 καὶ 635	3717	1912	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	3718	1912	—
	Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Ἀθηνῶν Μουσ. Ἀκροπ. 2438	3719	1912	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1018	3720	1912	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1986	3721	1913	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 13229	3722	1913	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4347	3723	1914	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3535	3724	1914	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2936	3725-3726	1915	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8529	3727	1916	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 83	3728	1916	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 5217	3729	1916	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4606	3730	1917	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4741	3731	1917	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3922	3732	1917	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4345	3733	1917	—

44. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *3716* ἐξετυπώθη ὡς *3715*.

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3061	3734	1917	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9547	3735	1918	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 12247	3736	1918	—
	Τμῆμα ἐπιτίτλου ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 36	3737	1918	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2354	3738	1919	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	3739	1919	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3392	3740	1919	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	3741	1919	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1109	3742	1920	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1081/5	3743	1920	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2216	3744	1920	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4133	3745	1921	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2882	3746-3747	1921	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4601	3748	1921	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1093	3749	1922	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 251	3750	1922	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 51	3751	1922	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1171	3752	1923	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 371	3753-3754	1923	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9404	3755	1926	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8031	3756	1926	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9169	3757	1926	—
	Τμῆμα ἐπιτυμβίας στήλης μετ' ἀνθεμίου ἐκ Πειραιῶς IG II^2 5722	3758	1926	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5638	3759	1927	
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II^2 1939	3760	1927	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3870	3760*	1929	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3875	3761	1931	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4063	3762	1932	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3597	3763-3764	1932	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4114	3765	1934	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4109	3766	1934	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4158	3767	1935	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3441	3768	1935	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 571	3769	1935	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 2385	3770	1936	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἐλευσῖνος IG II^2 3553	3771	1938	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 680	3772	1939	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10582	3773	1941	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10114/5	3774	1941	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 11058	3775	1942	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀμοργοῦ IG XII 7 416	3776	1942	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8366	3777	1942	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8800	3778	1942	—

Φυλλάδιον 54

45. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *3847* ἐξετυπώθη ὡς *3747*.

Όνομα συγγραφέως	*Τίτλος λήμματος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3444	3860	1985	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II 99	3861	1986	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9737	3862	1986	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κῶ	3863	1986	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Σπάρτης IG V 1 89	3864	1988	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1139	3865	1988	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 50	3866	1989	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3848	3867	1989	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν(;) IG II^2 1636	3868-3869	1990	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 278	3870	1992	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6163	3871	1993	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8739	3872	1993	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8427	3873	1993	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7503	3874	1994	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8581	3875	1994	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7721	3876	1994	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7726	3877	1994	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9362	3878	1995	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 12679	3879	1995	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8534	3880	1995	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8545	3881	1995	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 7529	3882	1996	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9088	3883	1996	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 3156	3884	1996	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6041	3885	1996	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8868	3886	1997	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 8542	3887	1997	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9797	3888	1998	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 428	3889	1998	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 9723	3890	1998	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 11463	3891	1999	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4723	3892	1999	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4785	3893	1999	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 4903	3894	1999	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3975	3895	2000	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν	3896-3897	2000	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 10601	3898	2000	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6621	3899[46]	2000	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 6909	4000	2001	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1076	4001	2001	—
	Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Ἀθηνῶν EM 2777	4002	2001	—

46. Τὰ λήμματα ὑπ' ἀριθ. *3900-3999* ἐλλείπουν.

Φυλλάδιον 55

47. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *4108* ἐξετυπώθη ὡς 1108.

Ἔτος Α΄ 1862

Τεῦχος Α΄, Ἰανουαρίου

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος ἄρθρου*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Στήλη*	*Πίναξ*
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Πρόλογος : "Τοῖς φίλοις τῆς Ἀρχαιολογίας χαίρειν" (Ἀγγελία ἐπανεκδόσεως τῆς *Α.Ε.* περιέχουσα καὶ τὸ διάταγμα τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος ἀπὸ 2.3.1861)	—	—	—
	Παράρτημα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος. Ὀργανισμὸς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐγκριθεὶς διὰ τοῦ ἀπὸ 20.4.1862 Βασιλικοῦ Διατάγματος	—	α΄-γ΄	—
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄			
	Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαί:			
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ψήφισμα ὀργεώνων εἰς τὴν ἱέρειαν Γλαῦκον, ἐκ Πειραιῶς IG II² 1314	1	1	Α΄
Πιττάκης, Κ.Σ.	Νεκρικαὶ ἐπιγραφαί:			
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9878	2	4	Β΄ ἀρ. 2
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8085	3	4	Β΄ ἀρ. 3
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9342	4	4	Β΄ ἀρ. 4
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7684	5	4	Β΄ ἀρ. 5
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5493	6	4	Β΄ ἀρ. 6
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5731	7	5	Β΄ ἀρ. 7
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 10241	8	5	Β΄ ἀρ. 8
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8261	9	5	Γ΄ ἀρ. 9
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8605	10	6	Γ΄ ἀρ. 10
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 12741	11	6	Γ΄ ἀρ. 11
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6737	12	6	Γ΄ ἀρ. 12
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9013	13	6	Γ΄ ἀρ. 13
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 11182	14	6	Γ΄ ἀρ. 14
	Ἐπιτύμβιος κιονίσκος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5721	15	7	Γ΄ ἀρ. 15

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος ἄρθρου*		*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Στήλη*	*Πίναξ*
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 7927	16	7	Γ' ἀρ. 16
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 10763	17	7	Γ' ἀρ. 17
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 9392	18	7	Δ' ἀρ. 18
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 8604	19	8	Δ' ἀρ. 19
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 8676	20	8	Δ' ἀρ. 20
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 6730	21	8	Δ' ἀρ. 21
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 5691	22	9	Δ' ἀρ. 22
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 7803	23	9	Δ' ἀρ. 23
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 8520	24	9	Δ' ἀρ. 24
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 6712	25	9	Ε' ἀρ. 25
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'				
Κουμανούδης, Στ.	Λατινικαὶ ἐπιγραφαί. Περὶ τεμαχίων πηλίνων μὲ λατινικὰς ἐπιγραφάς, εὑρεθέντων ἐν Ἀθήναις		—	10	Ε' ἀρ. 1-40
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'				
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ἀρχαιολογικαὶ εἰδήσεις: Ἀνασκαφαὶ τάφων μεταξὺ λόφου Μουσῶν καὶ Πνυκός:				
	1. Ἐπιγραφὴ	IG II² 8156	—	16	—
	2. Ἐπιγραφὴ	IG II² 6784	—	16	—
	3. Ἐπιγραφὴ	IG II² 6058	—	16	—
	4. Ἐπιγραφὴ	IG II² 8463	—	16	—
	5. Ἐπιγραφὴ	IG II² 8111	—	16	—
	6. Ἐπιγραφὴ	IG II² 7623	—	16	—
	7. Ἐπιγραφὴ	IG II² 7889	—	16	—

Τεῦχος Β', Φεβρουαρίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Πιττάκης, Κ.Σ.	Νεκρικαὶ ἐπιγραφαί:				
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 11359	26	17	Ϛ' ἀρ. 26
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 10806	27	17	Ϛ' ἀρ. 27
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 11735	28	18	Ϛ' ἀρ. 28
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 12225	29	18	Ϛ' ἀρ. 29
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 5371	30	18	Ϛ' ἀρ. 30
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 10279	31	19	Ϛ' ἀρ. 31
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 11826	32	19	Ϛ' ἀρ. 32
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 8027	33	19	Ϛ' ἀρ. 33
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν	IG II² 8130	34	19	Ϛ' ἀρ. 34

Όνομα συγγραφέως	*Τίτλος ἄρθρου*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Στήλη*	*Πίναξ*
Ρουσόπουλος, Ἀ.	ρείας τῶν Γερμανῶν ἐπιστημόνων πρὸς μελέτην	—	37	—
	8. Περὶ τῆς θέσεως τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Παρθενῶνι κατὰ Bœtticher	—	39	—
	9. Ἀνεύρεσις χαλκοῦ λύχνου εἰς σχῆμα πλοίου ἐν τῷ Ἐρεχθείῳ (σχ. στ. 91-92)	—	39	—
	10. Σταθμὸν ἐξ Ἀθηνῶν	—	39	ΜΖ′ ἀρ. 5
	11. Δύο χρυσᾶ ἐλάσματα ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἓν ἐξ Αἰγίνης	—	40	—
	12. Περὶ τῶν ἀπεικονίσεων ὑπ' ἀριθ. 45, 46, 47 τοῦ Πίν. Ζ′	—	40	—
—	Διορθώσεις καὶ προσθῆκαι: α′ Πιττάκη, β′ Κουμανούδου, γ′ Ρουσοπούλου	—	40	—

Τεῦχος Γ′, Μαρτίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α′

Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ καὶ ὅσα ἄλλα ἀρχαῖα εὑρέθησαν ἐν ταῖς περὶ τὸ Ὀλύμπιον ἀνασκαφαῖς:			
	Ἐπιγραφὴ IG II² 3299	50	41	ΙΑ′ ἀρ. 1[1]
	Ἐπιγραφὴ IG II² 3297	51	41	ΙΑ′ ἀρ. 2
	Ἐπιγραφὴ IG II² 7372	52	41	ΙΑ′ ἀρ. 3
	Ἐπιγραφὴ IG II² 12072	53	42	ΙΒ′ ἀρ. 1
	Ἐπιγραφὴ IG II² 6206	54	42	ΙΒ′ ἀρ. 2
	Ἐπιγραφὴ IG III 3961	55	43	ΙΒ′ ἀρ. 3
	Ἐπιγραφὴ	56	43	ΙΒ′ ἀρ. 4
	Ἐπιγραφὴ	57	43	ΙΒ′ ✦
	Ἐπιγραφὴ	58	43	ΙΒ′ ἀρ. 6
	Ἐνεπίγραφος λαβὴ ὀξυπυθμένου ἀμφορέως	59	43	ΙΒ′ ἀρ. 7
	Ἐπιγραφαὶ ἐπὶ λύχνων	60-62	43	ΙΒ′ ἀρ. 8-10
	Ἐπιγραφὴ IG III 3962	63	43	ΙΒ′ ἀρ. 14
	Ἐπιγραφὴ	64	43	ΙΓ′ ἀρ. 7
	Ἐπιγραφὴ IG II² 8118	65	43	ΙΓ′ ἀρ. 8

1. Ἀπὸ τοῦ τεύχους Γ′, εἰς τοὺς πίνακας τῶν λιθογραφημάτων, πλὴν τῆς ἐνδείξεως «Πίναξ ΙΑ′» προστίθεται, ἀριστερὰ τῆς σελίδος, καὶ ἡ ἔνδειξις Tab. 11. Τοῦτο συνεχίζεται μέχρι καὶ τοῦ πίνακος ΜΖ′ τοῦ τεύχους ΙΒ′.

2. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Ὀλυμπιείου εὑρέθησαν ἐπίσης: «ἀνάγλυφον παιδίου μετὰ κυναρίου παίζοντος», «τμῆμα κολοσσιαίου ἀνδρείου ἀγάλματος», «στηθάριον ἀκέφαλον κακότεχνον», τρία τεμάχια ἀναγλύφων καὶ μαρμάρινον σύμπλεγμα λέοντος καὶ ταύρου.

3. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *38* ἔχει ἐκτυπωθῆ ὡς *37*.

Τεῦχος Δ', Ἀπριλίου

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος ἄρθρου	Ἀριθμὸς λήμματος	Στήλη	Πίναξ
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'			
	Ἐπιγραφαὶ ἑλληνικαί:			
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 63 (σχ. ἀρ. 68 - 72, στ. 65, 67 - 71)	68–72	65	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν (σχ. ἀρ. 73, στ. 71)	73	71	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 354 (σχ. ἀρ. 74 - 75, στ. 72)	74–75[4]	72	—
Κουμανούδης, Στ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἐλευσῖνος IG II² 2662 (σχ. ἀρ. 76, στ. 76)	76	77	
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀμοργοῦ IG XII 7 58 (σχ. ἀρ. 77, στ. 75)	77	77	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2555 (σχ. ἀρ. 78, στ. 76)	78	78	—
	Ἀναθηματικὴ πλὰξ μετ' ἀναγλύφου διακοσμήσεως ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4588 (σχ. ἀρ. 79, στ. 75 - 76)	79	80	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3323 (σχ. ἀρ. 80, στ. 75)	80	80	—
	Ἐπιτύμβιος κιονίσκος μετ' ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 6232 (σχ. ἀρ. 81, στ. 76)	71[5]	80	—
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τοῦ ἐπιτυμβίου κιονίσκου μετ' ἀναγλύφου ὑπ' ἀριθ. 3655 ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7356 (σχ. ἀρ. 82, στ. 75 - 76)	—	81	—
	Σχέδιον ἠλακάτης ἀπαντῶν ἐν Ἀδριανουπόλει (σχ. ἀρ. 82β, στ. 75)	—	81	—
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 5279 (σχ. ἀρ. 82, στ. 83)	82	82	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 5642 (σχ. ἀρ. 83, στ. 83)	83	82	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 4977 (σχ. ἀρ. 84, στ. 83)	84	83	—
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'			
Περβάνογλου, Π.	Ἀνόρυξις τάφων ἀρχαίων εἰς τὰ πέριξ τῶν Ἀθηνῶν δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας:	—	84	—

4. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *75* ἔχει ἐκτυπωθῆ ὡς *74* καὶ ὁ *74* ὡς *75*.
5. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *81* ἔχει ἐκτυπωθῆ ὡς *71*.

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος ἄρθρου	Ἀριθμὸς λήμματος	Στήλη	Πίναξ
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ἐπιγραφὴ ἐπὶ θρόνου IG II² 5030 (σχ. ἀρ. 1, στ. 103)	103	99	—
	Ἐπιγραφὴ ἐπὶ θρόνου IG II² 5031	103*	99	—
	Ἐπιγραφὴ ἐπὶ θρόνου IG II² 5027	104	100	—
	Ἐνεπίγραφος θρόνος μετ' ἀναγλύφου διακοσμήσεως IG II² 3700	105	100, 141	ΙΘ' ἀρ. 2
	Ἐπιγραφὴ IG II² 3287 (σχ. στ. 155 - 156)	106	101	—
	Ἕτερα εὑρήματα ἀποκαλυφθέντα τὴν 2(14) καὶ 4(16) Μαΐου ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ:			
	1. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ θρόνου IG II² 5077	—	102	—
	2. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ θρόνου IG II² 5078	—	102	—
	3. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ θρόνου IG II² 5079	—	102	—
	1. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ θρόνου IG II² 5069	—	102	—
	2. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ θρόνου IG II² 5070	—	102	—
	3. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ θρόνου IG II² 5071	—	102	—
	4. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ θρόνου IG II² 5072	—	102	—
	5. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ θρόνου IG II² 5073	—	102	—
	1. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ θρόνου IG II² 5064	—	102	—
	2. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ θρόνου IG II² 5065	—	102	—
	Ἐπιγραφὴ IG II² 3642	—	102	—

Τεῦχος Ε', Μαΐου

	Ἐπιγραφαὶ ἑλληνικαί:			
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2051	107–109	105	ΙΕ' Α'-Γ'
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 967	108[6]	113	ΙϚ'
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 657	109[7]	115	ΙΖ'
»	Παρόραμα	—	120	—

Τεῦχος ΣΤ', Ἰουνίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

	Ἐπιγραφαὶ ἑλληνικαί:			
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 7211 (σχ. ἀρ. 112, στ. 121)	112	123	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8118 (σχ. ἀρ. 113, στ. 121 - 122)	113	124	—

6. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *110* ἔχει ἐκτυπωθῆ ὡς *108*.
7. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *111* ἔχει ἐκτυπωθῆ ὡς *109*.

8. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀνασκαφῶν ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ εὑρέθησαν ἐπίσης: κολοσσιαῖον μαρμάρινον ἄγαλμα Τρίτωνος, τμῆμα μαρμαρίνου ἀναγλύφου, «εἰκὼν Σατύρου», «κορμὸς νεανίου» καὶ «κεφαλὴ πωγωνοφόρος».

Τεῦχος Η', Αὐγούστου

9. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ἡ σελὶς *179* ἔχει ἐκτυπωθῆ ὡς *779*.
10. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *185* ἔχει ἐκτυπωθῆ ὡς *184*.
11. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *186* ἔχει ἐκτυπωθῆ ὡς *185*.
12. Ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ὁ ἀριθμὸς λήμματος *187* ἔχει ἐκτυπωθῆ ὡς *186*.

13. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀνασκαφῶν ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ εὑρέθησαν ἐπίσης: «δύο τραγικὰ προσωπεῖα γυναικὸς» καὶ «δύο ἀκέφαλοι νεανικοὶ κορμοί».

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος ἄρθρου	Ἀριθμὸς λήμματος	Στήλη	Πίναξ
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 1384* καὶ 2683 ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5081	210	218	—
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'			
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ποικίλα:			
	Ἀρχαιολογικαὶ εἰδήσεις ἐκ περιοδείας Ἀ. Ρουσοπούλου καὶ Ἰω. Παπαδάκη εἰς Βοιωτίαν, Μεγαρίδα καὶ Φωκίδα	—	220	—
»	Παροράματα	—	220	—

1862-1863

Τεῦχος Θ', Σεπτεμβρίου[14]

	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'			
	Ἑλληνικαὶ Ἐπιγραφαί:			
	α' Ἐκ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου:			
Πιττάκης, Κ.Σ.	Ἐπιγραφὴ IG II² 3112	211	221	ΛΒ' ἀρ. 1
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ἐπιγραφὴ IG II² 4268	212	224	ΛΒ' ἀρ. 2
	Ἐπιγραφὴ IG II² 4257	213	224	ΛΒ' ἀρ. 3
	β' Ἐκ τῶν τοῦ Κατηφόρη:			
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ἐπιγραφὴ IG II² 2128	214	223	ΛΓ' ἀρ. 1
	Ἀκέφαλος ἑρμαϊκὴ στήλη φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν IG II² 3758	215	230	ΛΓ' ἀρ. 2
	Ἀκέφαλος ἑρμαϊκὴ στήλη φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν IG II² 3736	216	231	ΛΓ' ἀρ. 3
Σεμιτέλος, Δ.	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 2601 ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 2119	217	232	ΛΓ' ἀρ. 4
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'			
Κουπιτώρης, Π. Σαλαμανός, Δ. Πετμεζᾶς, Θ.	Ἔκθεσις περὶ τῆς κατὰ τὸν Ἅγιον Σώστην ἀνασκαφῆς καὶ τῶν ἐκεῖ εὑρεθέντων ἀρχαίων	—	241	—
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'			
Περβάνογλου, Π.	Βάσις ἀγάλματος τοῦ Μενάνδρου	—	244	—

14. Ἐξεδόθη τῇ 10ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 1863.

15. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀνασκαφῶν ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ εὑρέθησαν ἐπίσης: «κορμὸς κολοσσιαίου Σειληνοῦ καὶ ἕτερος μικρότερος».

16. 'Εξεδόθη τῇ 23ῃ 'Ιανουαρίου τοῦ 1863.

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος ἄρθρου*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Στήλη*	*Πίναξ*
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 227 ἐκ Κύπρου	—	256	—
Πιττάκης, Κ.Σ.	Παρόραμα	—	256	—

Τεῦχος ΙΑ΄, Νοεμβρίου[17]

	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄			
	Ἑλληνικαὶ Ἐπιγραφαί:			
Σακκελίων, Ἰω.	α΄ Νησιωτικαί:			
	Ἐπιγραφαὶ ἐκ Πάτμου	228–234	257	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη ἐκ Πάτμου	235	263	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐκ Πάτμου	236–237	264	—
	Ἐπιγραφαὶ ἐκ Ληψίας	238–239	265	—
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Κῶ	240	266	—
	β΄ Ἀττικαί:			
Κουμανούδης Στ.	Ψήφισμα περὶ Λυκούργου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 457 (σχ. ἀρ. 241, στ. 270)	241	268	—
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 3410 (σχ. ἀρ. 242, στ. 271)	242	271	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 5080	243–244	271	—
Ρουσόπουλος, Ἀ.	γ΄ Εὐβοίας:			
	Ἐπιγραφαὶ ἐπὶ 98 μολυβδίνων ἐλασμάτων ἐκ Στύρων IG XII 9 56	245–342	272	ΛΗ΄ ἀρ. 1-30, ΛΘ΄ ἀρ. 31-98
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄			
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ποικίλα:			
	1. Ἀνασκαφαὶ ἐν τῷ θεάτρῳ:	—	277	—
	Ἐπιγραφὴ IG II² 5137	—	278	—
	Ἐπιγραφὴ IG II² 5152	—	278	—
	2. Σχέδιον τοῦ θεάτρου	—	278	Μ΄ - ΜΒ΄
	3. Ἀνασκαφὴ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι:			
	Ἐπιτυμβία στήλη Ἀγάθωνος μετ' ἀνθεμίου IG II² 8551	—	279	ΜΓ΄ ἀρ. 2-4
	Γραπτὸς ἐπιτύμβιος ναΐσκος IG II² 8550	—	280	ΜΔ΄ ἀρ. 1-2

17. Ἐξεδόθη τῇ 10ῃ Ἰουνίου 1863.

Τεῦχος ΙΒ′, Δεκεμβρίου[18]

18. Ἐξεδόθη τῇ 28ῃ Σεπτεμβρίου 1863 (βλ. παρόραμα ἐν στήλῃ 316).

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος ἄρθρου*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Στήλη*	*Πίναξ*
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ἐπιγραφὴ IG II² 12141	349	298	ΜΔ′ ἀρ. 4
	Ἐπιγραφὴ IG II² 9768	350	299	ΜΔ′ ἀρ. 5
	Ἐπιγραφὴ IG II² 9767	351	299	ΜΔ′ ἀρ. 6
	Ἐπιγραφὴ IG II² 7050	351*	299	—
	Ἐπιγραφὴ IG II² 8536	351*	299	—
	Ἐπιγραφὴ IG II² 7950	351*	299	—
	Ἐπιγραφὴ IG II² 12696	351*	300	—
	Λατινικὴ ἐπιγραφὴ ἐπὶ λαβῆς πηλίνου ἀμφορέως (σχ. ἀρ. 352, στ. 300)	352	300	—
	Ἐπιγραφὴ ἐπὶ λύχνου	353	301	ΜΒ′ ἀρ. 2
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ′			
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ἑλληνικαὶ Ἐπιγραφαί:			
	α′ Εὐβοίας:			
	Ἐπιγραφαὶ ἐπὶ 23 μολυβδίνων ἐλασμάτων ἐκ Στύρων IG XII 9 56	354–376	301	ΜΕ′ ἀρ. 99-121
	β′ Αἰγίνης:			
	Ἐπιγραφὴ ἐπὶ μολυβδίνου ἐλάσματος (κατάδεσμος) IG IV 191	377	302	ΜΕ′ ἀρ. 1
	γ′ Ἀττικῆς:			
	Ἐπιγραφὴ ἐκ Πειραιῶς IG II² 4038 (σχ. ἀρ. 378, στ. 303)	378	303	—
	Ἀκέφαλος ἑρμαϊκὴ στήλη ἐξ Ἀθηνῶν φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν IG III 3921	379	303	ΜΒ′ ἀρ. 13
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ′			
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Σκεύη Δικαστικά :			
	α′ Πινάκιον:			
	Δικαστικὸν πινάκιον ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1852	380	304	ΜϚ′ ἀρ. 1
	β′ Ψῆφος:			
	Χαλκῆ *ψῆφος δημοσία* ἐξ Ἀθηνῶν IG II² Add. et Corr. 1923a	381	305	ΜϚ′ ἀρ. 2
	Χαλκῆ *ψῆφος δημοσία* ἐκ Σύρου IG XII 5 708	381*	305	—
	Πηλίνη *ψῆφος δημοσία* ἐξ Ἀθηνῶν	382	307	ΜϚ′ ἀρ. 3
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε′			
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Σταθμά :			
	Σταθμὰ ἐξ Ἀθηνῶν	383–392	307	ΜΖ′ ἀρ. 1-15

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος ἄρθρου*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Στήλη*	*Πίναξ*
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ′			
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ποικίλα:			
	α′ Ἐπιγραφαί:			
	1. Ἐρετρίας IG XII 9 195	—	311	—
	2. Κύπρου	—	312	—
	β′ Ἀνασκαφαί:			
	Ἐπανάληψις ἀνασκαφῶν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι δαπάνῃ τῆς Κυβερνήσεως	—	312	—
	Ἐπανάληψις ἀνασκαφῶν ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας	—	312	—
	Ἰδιωτικὴ ἀνασκαφὴ Σταμπολοπούλου βορείως Ἀθηνῶν καὶ εὑρήματα:			
	1. Ἐπιγραφὴ IG II² 8444	—	313	—
	2. Ἐπιγραφὴ IG II² 8362	—	313	—
	3. Ἐπιγραφὴ IG II² 5548	—	313	—
	4. Ἐπιγραφὴ IG II² 9989	—	313	—
	5. Ἐπιγραφὴ IG II² 10666	—	313	—
	6. Ἐπιγραφὴ IG II² 10921	—	313	—
	7. Ἐπιγραφὴ IG II² 8758	—	313	—
	8. Ἐπιγραφὴ IG II² 12098	—	313	—
	9. Ἐπιγραφὴ IG II² 11392	—	313	—
	10. Ἐπιγραφὴ IG II² 8202	—	313	—
	11. Ἐπιτύμβιος κιονίσκος μετ' ἀναγλύφου IG II² 11372	—	313	—
	12. Ἐπιγραφὴ IG II² 12422	—	313	—
	13. Ἐπιγραφὴ IG II² 10386	—	313	—
	14. Ἐπιγραφὴ IG II² 12471	—	313	—
	15. Ἐπιγραφὴ IG II² 12185	—	313	—
	16. Ἐπιγραφὴ IG II² 8252	—	313	—
	γ′ Νομίσματα:			
	Χαλκᾶ νομίσματα Τίρυνθος	—	313	—
	Χαλκᾶ νομίσματα ἐκ Κυθήρων	393–396	313	ΜΒ′ ἀρ. 3-6
	δ′ Μολυβδίδες:			
	Μολύβδινοι ἐνεπίγραφοι πεσσοὶ σφενδόνης ἐκ Κυθήρων καὶ παρακειμένων νησιδίων	397–402	314	ΜΒ′ ἀρ. 7-12
	Ἓξ μολύβδινοι ἐνεπίγραφοι πεσσοὶ σφενδόνης εἰς Μουσεῖον Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας	—	315	—

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος ἄρθρου*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Στήλη*	*Πίναξ*
Ρουσόπουλος, Ἀ.	εʹ Δύο «κοσμήματα πήλινα»:			
	Ἐπίχρυσος ῥόδαξ ἐξ Ἀθηνῶν	—	315	ΜΒʹ ◆
	Ἀρχιτεκτονικὸν κόσμημα τάφου	—	315	ΜΒʹ ◆
»	Ἐπίλογος καὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἐργασίας του εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς *Α.Ε.*	—	316	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG III 3869 (σχ. ἀρ. 403, στ. 316)	403	316	—
»	Παροράματα	—	316	—

1869

Τεῦχος ΙΓʹ

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος ἄρθρου*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Στήλη*	*Πίναξ*
Εὐστρατιάδης, Π.	Ἐπιγραφὴ μετ' ἐπιτίτλου ἀναγλύφου ἐκ Χαλκίδος IG XII 9 191	404α-γ	317	48 α-γ[19]
Κουμανούδης, Στ.	Μολύβδινον ἐνεπίγραφον πέταλον (κατάδεσμος) ἐξ Ἀττικῆς	405	333	49 γ
Εὐστρατιάδης, Π.	Δύο μολύβδινα ἐνεπίγραφα ἐλάσματα (κατάδεσμοι) ἐκ Πειραιῶς	406–407	333	49 α-β
Κουμανούδης, Στ.	Ἐπιγραφὴ ἐκ Θεσπιῶν IG VII 1828	408	336	50 δ
Εὐστρατιάδης, Π.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I^2 329	409	337	50 γ
	Χαλκῆ ὀπισθόγραφος πλὰξ ἐκ Τεγέας IG V 2 159	410	341	50 α, β
Κουμανούδης, Στ.	Τρία ἐρυθρόμορφα ἐπίνητρα ἐξ Ἀθηνῶν	411	345	51 Α,α Β,β
Εὐστρατιάδης, Π.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀλιβερίου Εὐβοίας IG XII 9 91	412	347	—

1870

Τεῦχος ΙΔʹ

Ὄνομα συγγραφέως	*Τίτλος ἄρθρου*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Στήλη*	*Πίναξ*
Κουμανούδης, Στ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 1996	413	349	—
Λάμπρος, Π.	Νομίσματα:			
	αʹ Τῆς νήσου Ἀμοργοῦ καὶ τῶν τριῶν			

19. Μέχρι τοῦδε οἱ πίνακες ἀριθμοῦνται διὰ τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου. Ἀπὸ τοῦ τεύχους ΙΓʹ ἡ ἀρίθμησις τῶν πινάκων γίνεται δι' ἀραβικῶν ἀριθμῶν.

1872

Τεῦχος ΙΕ′

20. Τὸν ἀριθμὸν 54 φέρουν δύο πίνακες· ὁ εἷς ἀνήκει εἰς τὸ παρὸν Τεῦχος ΙΔ′, ὁ δ' ἕτερος εἰς τὸ Τεῦχος ΙΕ′.
21. Ἐξεδόθη τῇ 10ῃ Ἀπριλίου 1870.

1872-1873

Τεῦχος ΙϚ΄ [22]

Ὄνομα συγγραφέως	Τίτλος ἄρθρου	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Πίναξ
Ρουσόπουλος, Ἀ.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 529	425	409	60 ἀρ. 2
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 1002	426	411	60 ἀρ. 1
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη *Ἀριστίωνος* ἐξ Ἀττικῆς IG I² 1024	426*	413	—
	Ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη *Ἀλξήνορος* ἐξ Ὀρχομενοῦ Βοιωτίας IG VII 3225	426*	413	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 9525	426*	414	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 8159	426*	414	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 7000	426*	414	—
Εὐστρατιάδης, Π.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 288	427	415	61
	Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 284/5 καὶ 289	428	418	62
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς IG II² 1400	429	422	63
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1382	430	435	65
Μυλωνᾶς, Κ.	Ἑλληνικὸν ἐγχάρακτον κάτοπτρον ἐκ Κορίνθου IG IV 360	431	440	64
Εὐστρατιάδης, Π.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 4225	432	443	—

1874

Τεῦχος ΙΖ΄

Εὐστρατιάδης, Π.	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 555	433	445	66
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 471	434	447	67 ἀρ. 434
	Τμῆμα ἐπιτίτλου ἀναγλύφου ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 127	435	451	67 ἀρ. 435
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II² 1011	436	454	—
	Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 275	437	456	68 ἀρ. 437
	Συμπληρωματικὰ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 174 ἐν σελ. 185 ἐξ Ἀθηνῶν IG I² 274	437*	458	68 ἀρ. 437 β

22. Ἐδημοσιεύθη τῇ 15ῃ Φεβρουαρίου 1873.

II. ΠΙΝΑΞ ΛΙΘΟΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Α΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1837 - 1860)

	Ἔτος	*Φυλλάδιον*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελ.*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
ΑΓΓΕΙΑ					
1. ΜΑΡΜΑΡΙΝΑ					
α) Ἄνευ ἀναγλύφου					
Ἀθηνῶν:					
Ἀμφορεὺς IG II² 7509	1842	25	761	483	761
Λήκυθος ΕΜ 329 IG II² 8852	1842	25	760	483	760
β) Μετ' ἀναγλύφου					
Πειραιῶς:					
Λήκυθος Ἐθν. Μ. 948 IG II² 11888	1842	26	889	530	889
Λήκυθος Ἐθν. Μ. 1089	1842	26	890	530	890
Λουτροφόρος Ἐθν. Μ. 1042 IG II² 9143	1842	21	539	402	539
Σαλαμῖνος:					
Λήκυθος Ἐθν. Μ. 1070 IG II² 6928	1841	23	608 - 610	434	608 - 610
Βελανιδέζας Ἀττικῆς:					
Λουτροφόρος Ἐθν. Μ. 844 IG II² 7825	1839	13	220	214	220
γ) Μετὰ γραπτῆς διακοσμήσεως					
Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν:					
Θραῦσμα ἀγγείου (;)	1839	13	254	226	254
2. ΠΗΛΙΝΑ					
Πειραιῶς:					
Ἐρυθρόμορφος ἀρυβαλλοειδὴς λήκυθος	1841	24	723	469	723 καὶ 723 δὶς
Ἐρυθρόμορφος χοῦς	1841	24	722	468	722 καὶ 722 δὶς
Βελανιδέζας Ἀττικῆς:					
Θραῦσμα ἐρυθρομόρφου ἀγγείου (λουτροφόρου;)	1839	15	270	258	270

	Ἔτος	*Φυλλάδιον*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Αἰγίνης:					
Ἐρυθρόμορφος κρατὴρ	1841	24	720	468	720 καὶ 720 δὶς

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

1. ΚΤΙΣΜΑΤΑ

Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν:					
Ὁ Παρθενὼν κατὰ Cockerell	1839	14	—	239 σημ. 2	◆
Ἀθηνῶν:					
Σχέδιον Σωτείρας Λυκοδήμου	1856	43	—	1449	◆
Αἰγίνης:					
Τάφος Σκυθίνου IG IV 155 - 157	1839	13	231	219	231
Θήρας:					
Ἀρχαιότητες εἰς Περίσσαν καὶ σχεδιογράφημα τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας τοῦ Τιμίου Σταυροῦ	1842	25	774	490	774
Κέας:					
Ἐρείπια τοῦ ἐν Καρθαίᾳ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος	1843	29	—	627	[2][1]
Πίναξ Καρθαίας καὶ τῶν πέριξ	1843	29	—	627	[2]
Πύργος τῆς Ἁγίας Μαρίνης	1843	29	—	628	[5]
Χελιδρομίων (Βορ. Σποράδων):					
Τάφοι	1853	34	—	947	◆

2. ΜΕΛΗ

α) Μαρμάρινα

Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν:					
Τεμάχιον σίμης(;)	1837	1	—	10, σημ. ἐν. σελ. 20 καὶ 52	8

1. Ἅπαντα τὰ ἐντὸς ἀγκυλῶν λιθογραφήματα περιέχονται εἰς τὸ ἰδιαίτερον περὶ Κέας Φυλλάδιον ὑπ' ἀριθ. 29 τοῦ ἔτους 1843, ὅπου ἐξετυπώθησαν ἄνευ ἀριθμοῦ. Οἱ ἐνταῦθα ἀναφερόμενοι ἀριθμοὶ ἐδόθησαν ὑπὸ τῶν συντακτῶν τοῦ Εὑρετηρίου πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἀναγνωστῶν.

	Ἔτος	*Φυλλάδιον*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Τεμάχιον σίμης (;)	1837	1	—	10, σημ. ἐν. σελ. 20 καὶ 52	•
Τεμάχιον σίμης Μ. Ἀκροπ. 4001+130	1837	1	—	10, σημ. ἐν. σελ. 20 καὶ 52	•

β) Πήλινα

Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν:

Ἡγεμὼν ἀκροκέραμος (γοργόνειον)	1837	1	—	10 καὶ σημ. ἐν σελ. 20	6
Τμῆμα ἡγεμόνος στρωτῆρος Μ. Ἀκροπ. 96	1837	1	—	10, σημ. ἐν σελ. 20 καὶ 52	7
Τμῆμα ἡγεμόνος στρωτῆρος Μ. Ἀκροπ. 9579	1837	1	—	10, σημ. ἐν σελ. 20 καὶ 52	•
Ἀνθεμωτὸς καλυπτὴρ	1837	3	25	52	25

ΓΛΥΠΤΑ

1. ΠΕΡΙΟΠΤΑ

α) Μαρμάρινα

Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν (;):

Τμῆμα καθημένης μορφῆς Μ. Ἀκροπ. 620	1839	13	253	225	253

Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν:

Ἀρκτύλος Μ. Ἀκροπ. 3737	1842	28	—	—	•

Ἀθηνῶν:

Παπποσιληνὸς Ἐθν. Μ. 257	1839	17	325	282	325
Κεφαλὴ ἀγάλματος	1842	26	888	530	888

Πειραιῶς:

Πὰν Ἐθν. Μ. 251	1840	18	383	319	383

Αἰγίνης:

Κεφαλὴ αἰγυπτιακοῦ ἀγάλματος	1842	27	956	559	955

Ἄνδρου:

Ἑρμῆς Ἐθν. Μ. 218	1842	27	916	544	915

	Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Δήλου:					
« Ἅρπυια » Ἐθν. Μ. 1661	1842	25	759	483	759
Κέας:					
Ὁ ἐν Ἰουλίδι τῆς Κέας λέων	1843	29		629	[5]
Ἄγαλμα τῆς θεᾶς Νεμέσεως εὑρεθὲν πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Σμινθίου Ἀπόλλωνος	1843	29	—	629	[5]
Ὁ ἐν Ἰουλίδι τῆς Κέας λέων	1843	29	—	629	[6]
Ἄγαλμα γυναικὸς (torso) εὑρεθὲν ἐντὸς τοῦ προαυλίου τοῦ ἐν Καρθαίᾳ ναοῦ	1843	29	—	627	[6]
Φθιώτιδος					
Ὑπάτης:					
Ἑρμαφρόδιτος	1839	12	II - III	209	II - III
Ἀφροδίτη	1839	12	IIII	209	IIII

β) Πήλινα

	Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Φθιώτιδος					
Ὑπάτης:					
Ἀθηνᾶ	1839	12	IIII	209	IIII
Ἥρα(;)	1839	12	IIIII	210	IIIII

2. ΑΝΑΓΛΥΦΑ

α) Ἀναθηματικά

	Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν:					
ΕΜ 919, 4255	1839	13	239	222	239
Μ. Ἀκροπ. 3010	1839	13	252	225	252
Ἐθν. Μ. 1841 IG II² 4482	1839	15	286	264	286
Ἐθν. Μ. 1443	1840	18	389	322	389
ΕΜ 2813	1840	20	462	364	462
ΕΜ 9518 IG II² 2914	1840	20	463	364	463
Μ. Ἀκροπ. 4069	1840	20	471	369	471
Μ. Ἀκροπ. 4070	1842	27	913	543	913
ΕΜ 8428 IG II² 4775	1842	28	1022	584	1022
Ἀθηνῶν:					
Ἐθν. Μ. 43	1839	15	294	267	294
Ἐθν. Μ. 2407 IG II² 4630	1839	15	298	268	298
Ἐθν. Μ. 1389 IG II² 4558	1841	22	575	418	575

	Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Ἀττικῆς (;)					
Μ. Λούβρου IG II^2 4553	1841	22	570	415	570
β) Ἀρχιτεκτονικά					
Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν:					
Γλυπτὰ ζωφόρου Ἐρεχθείου	1838	4		68	33 - 49
Γλυπτὰ θωρακείου Ἀθηνᾶς Νίκης:					
Μ. Ἀκροπ. 973	1842	28	1041	593	◆
Μ. Ἀκροπ. 991	1842	28	1042	593	◆
Μ. Ἀκροπ. 974	1842	28	1044	594	◆
Μ. Ἀκροπ. 1012	1842	28	1045	594	◆
Μ. Ἀκροπ. 996	1842	28	—	—	◆
Μ. Ἀκροπ. 1013	1842	28	—	—	◆
γ) Ἐπίτιτλα					
Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν:					
EM 6928 IG I^2 124	1837	3	24	52	24
EM 7862 IG II^2 1374	1838	4	26	64	26
EM 7237 IG II^2 336	1838	4	27	64	27
EM 7820 IG II^2 1411	1838	7	58	110	58
EM 6595 IG I^2 65	1838	9	85	134	85
EM 6595 IG I^2 65	1839	11	163	180	163
EM 7063 IG II^2 239	1839	13	240	222	240
EM 6588 IG I^2 96	1840	18	364	305	364
Ἐθν. Μ. 2985 IG II^2 406	1840	18	382	318	382
EM 13291 IG II^2 226	1840	19	401	332	401
EM 13291 IG II^2 226	1840	19	415	342	415
EM 2790 IG II^2 89	1840	19	420	345	420
EM 6592 IG I^2 101	1840	19	421	345	421
EM 6609 IG I^2 145	1840	19	426	348	426
— IG II^2 1777	1840	19	428	349	428
EM 7160 IG II^2 339	1840	20	464	365	464
EM 2806 IG II^2 163	1842	27	914	544	1028
EM 8024 IG II^2 1743	1842	27	931	549	931
EM 7166 IG II^2 417	1842	27	959	560	959
EM 2626, 2634-2635, 6854, Μ. Ἀκροπ. 2996 IG I^2 144	1842	28	1051	599	1051
Ἀθηνῶν:					
EM 6596 IG I^2 57	1838	6	45	96	45
EM 9655 IG II^2 2122	1839	13	222	214	222

		Έτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Ἐθν. Μ. 2385	IG II² 599, 874	1840	20	453	360	453
ΕΜ 8488	IG II² 2124	1842	26	862	521	860

δ) Ἐπιτύμβια

ΚΙΟΝΙΣΚΟΙ

Ἀθηνῶν:

—	IG II² 7673	1842	25	751	481	751
ΕΜ 11754	IG II² 6624	1842	25	755	482	756
ΕΜ 11258	IG II² 8586	1842	27	975	568	975
ΕΜ 11311	IG II² 9432	1842	27	981	569	981

Πειραιῶς:

Μ. Πειρ.	IG II² 6701	1842	25	767	484	767
ΕΜ 11166	IG II² 6798	1842	26	851	517	851

ΝΑΪΣΚΟΙ

Ἀθηνῶν:

Ἐθν. Μ.	IG II² 6199	1842	27	957	560	956
Ἐθν. Μ. 3080	—	1842	27	958	560	957

Πειραιῶς:

Ἐθν. Μ. 819	—	1840	20	468	367	468
Ἐθν. Μ. 743	IG II² 11037	1840	20	469	368	469
Ἐθν. Μ. 720	IG II² 7695	1842	25	773	490	773

ΣΤΗΛΑΙ

Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν:

ΕΜ 10726	IG II² 7537	1839	13	225	216	225
ΕΜ 9079	IG II² 5891	1839	13	226	217	226
Ἐθν. Μ. 866	IG II² 6875	1839	17	338	289	338

Ἀθηνῶν:

ΕΜ 10953	IG II² 9413	1840	18	397	328	397
—	IG II² 11293	1840	18	400	329	400
Ἐθν. Μ. 3809	IG II² 11491	1841	22	569	414	569
Ἐθν. Μ. 1192	IG II² 5895	1841	23	601	431	601
—	IG II² 12028	1841	23	632	440	632
Ἐθν. Μ. 871	—	1841	24	721	468	721
Ἐθν. Μ. 1155	IG II² 9479	1842	26	828	511	828
ΕΜ 9173	IG II² 7790	1842	26	881	526	881
ΕΜ 9388	IG II² 11753	1842	27	908	542	908

			Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
—	IG II²	5322	1842	26	856[2]	518	856
Πειραιῶς:							
Ἐθν. Μ. 2608	IG II²	5972	1839	13	268	228	268
ΕΜ 8844	IG II²	9112	1839	13	273	229	273
Ἐθν. Μ.	IG II²	12915	1839	15	268	258	268
Ἐθν. Μ. 1702	IG II²	12159	1839	15	273	259	273
Ἐθν. Μ. 971	IG II²	10991	1839	17	305	274	305
Ἐθν. Μ. 989	IG II²	8440	1839	17	308	274	308
Ἐθν. Μ. 1173	IG II²	7592	1840	18	398	328	398
Ἐθν. Μ. 886	IG II²	11200	1840	19	423	347	423
Ἐθν. Μ. 785, 970	IG II²	5732	1840	21	528	399	528
ΕΜ 9153	IG II²	7318	1840	21	535	401	535
Ἐθν. Μ. 986	—		1840	21	536	401	536
Ἐθν. Μ. 1013	IG II²	9110	1840	21	542	403	542
—	IG II²	10017	1841	22	563	412	563
—	IG II²	5841	1841	22	572	416	572
Ἐθν. Μ. 2065	IG II²	12459	1841	22	588	425	588
ΕΜ 10929	IG II²	5266	1841	22	589	425	589
—	IG II²	12666	1841	24	708	465	708
Ἐθν. Μ. 1018	IG II²	7394	1841	24	715	467	715
Ἐθν. Μ. 1016	IG II²	7711	1842	25	748	480	748
Ἐθν. Μ. 1032	IG II²	10759	1842	26	865	523	865
—	—		1842	28	1013	581	1013
Διαφόρων περιοχῶν Ἀττικῆς							
Ἀττικῆς (ἄγνωστον πόθεν):							
Ἐθν. Μ. 770	IG II²	10334/5	1840	18	394	327	394
Βελανιδέζας :							
Ἐθν. Μ. 29	IG I²	1024	1838	8	—	127	75
Ἐθν. Μ. 934	IG II²	7816	1839	13	227	217	227
Ἐθν. Μ. 858	IG II²	7817	1839	13	235	220	235
Λόχας:							
Ἐθν. Μ. 852	IG II²	9331	1840	21	540	402	540
Βοιωτίας							
Θηβῶν:							
—	IG VII	2664	1842	26	842	514	842

2. Διὰ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην δὲν ἀναφέρεται τόπος εὑρέσεως οὔτε εἰς τὴν *Ε.Α.* οὔτε εἰς *IG*. Κατ' εἰκασίαν περιελήφθη ἐδῶ διότι εἰς τὴν *Ε.Α.* δημοσιεύεται μεταξὺ ἐπιγραφῶν εὑρεθεισῶν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἀθηνῶν.

		Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
	IG VII 2662	1842	26	845	515	845
—	IG VII 2677	1842	26	847	515	847
—	IG VII 2672	1842	26	849	516	845
Κωπῶν:						
—	IG VII 2806	1842	26	804	505	804
Δελφῶν:						
Μ. Δελφῶν 936	—	1842	28	1001	577	1001
Δήλου:						
Μ. Μυκ. 17	—	1840	20	500	385	500
Μ. Μυκ. 19	—	1840	20	501	385	501
Μ. Μυκ. 18	—	1840	20	502	385	502
Μ. Μυκ. 24	—	1840	20	503	386	503
Μ. Μυκ. 60	—	1840	20	504	386	504
Μ. Μυκ. 23	—	1840	20	505	386	505
Μ. Μυκ. 20	—	1840	20	506	386	506
Μ. Μυκ. 59	—	1840	20	508	387	508
Ρηνείας:						
Ἐθν. Μ. 1201	—	1839	17	309	275	309
Ἐθν. Μ. 2562	—	1840	18	393	326	393
Ἐθν. Μ. 1248	—	1841	23	602	432	602
Ἐθν. Μ. 1245	IG IV 89	1842	28	1002	577	1002
Ἐθν. Μ. 1255	IG IV 74	1842	28	1003	578	1003
Ἐθν. Μ. 1313	IG IV 160	1842	28	1014	581	1014
Σύρου:						
Μ. Μυκ. 94	IG XII 5 713[4]	1840	20	507	386	507
Φωκίδος						
Ἐλατείας:						
—	IG IX 1 179	1842	26	838	513	838
ΑΒΕΒΑΙΑ ΕΠΙΤΥΜΒΙΑ[3]						
Βοιωτίας						
Κωπῶν:						
—	IG VII 2807	1842	26	806	505	806

3. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἐνετάχθη τὸ ἐκ Κωπῶν ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄγνωστον ποῦ εὑρίσκεται σήμερον, ὥστε νὰ προσδιορισθῇ. Πλὴν τῆς *Ε.Α.* ἡ μόνη περὶ αὐτοῦ πληροφορία περιλαμβάνεται εἰς IG VII, ὅπου χαρακτηρίζεται ὡς lapis, ἄνευ ἄλλης ἐνδείξεως.

		Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελ.	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
ε) «Ἡρωϊκὰ»						
Πειραιῶς:						
Ἐθν. Μ. 1501	—	1839	15	269	258	269
—	—	1842	26	852	517	852
Ἐθν. Μ. 1538	-	1842	26	853	517	853
Αἰγίνης:						
Ἐθν. Μ. 1385	—	1842	28	1012	581	1012
Εὐβοίας						
Καρύστου:						
—	IG XII 9 25	1842	25	775	490	775
Λοκρίδος:						
—	—	1842	26	807	505	807
ΓΡΑΠΤΑΙ ΕΠΙΤΥΜΒΙΑΙ ΣΤΗΛΑΙ						
Πειραιῶς:						
Ἐθν. Μ. 2608	IG II² 5972	1839	13	268	228	268
ΕΜ 9404	IG II² 12077	1840	21	529	399	529
Ἐθν. Μ. 2603	IG II² 10914	1840	21	549	406	549
Ἐθν. Μ. 2604	IG II² 11117	1842	26	866	523	866
Βελανιδέζας Ἀττικῆς:						
Ἐθν. Μ. 30	IG I² 1025	1838	9	103	242	103

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ[4]

Ἀττικῆς[5]

Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν:

Ψηφίσματα

		Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελ.	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
ΕΜ 7383	IG II² 687	1837	1	1	14	1
ΕΜ 6599	IG I² 90	1837	1	5	19	5

4. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συντάξεως τοῦ Εὑρετηρίου ἐγένετο συστηματικὴ προσπάθεια ἀνευρέσεως, ἐν τοῖς Μουσείοις καὶ Συλλογαῖς τοῦ Κράτους, τῶν εἰς τὴν *Ε.Α.* δημοσιευθεισῶν ἐπιγραφῶν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προσδιορισθῇ τὸ Μουσεῖον ἢ ἡ Συλλογὴ ὅπου αἱ πλεῖσται εὑρίσκονται. Κατόπιν τούτου, πλὴν τῆς δημοσιεύσεώς των εἰς IG, περιλαμβάνονται ἐνταῦθα οἱ ἀριθμοὶ Καταλόγου Μουσείων, ὅπου αὗται ἀναφέρονται. Ὑπολείπεται μικρὸς ἀριθμὸς ἐπιγραφῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἄγνωστον ποῦ ἀπόκεινται. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην εἰς τὴν στήλην τοῦ Μουσείου ἢ τῆς Συλλογῆς ὑπάρχει τὸ σημεῖον —.

5. Ἡ κατανομὴ τῶν λημμάτων τῶν ἐπιγραφῶν ἐγένετο —πλὴν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν Πειραιᾶ— κατὰ νομούς· τὰ λήμματα τῶν νήσων περιλαμβάνονται ἀλφαβητικῶς ὑπὸ τὸ γενικὸν λῆμμα «Νῆσοι Αἰγαίου καὶ Ἀργοσαρωνικοῦ».

				Ἔτος	*Φυλλάδιον*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
EM 7666	IG	II²	1034	1838	4	28	65	28
EM 7294	IG	II²	490	1838	4	29	65	29
EM 7001	IG	II²	105	1838	4	30	66	30
EM 7197	IG	II²	415	1838	4	32	67	32
EM 7386	IG	II²	646	1838	6	41	92	41
EM 6984	IG	II²	216	1838	7	49	103	49
EM 7370	IG	II²	651	1838	7	51	105	51
EM 9487	IG	II²	1089	1838	7	55	109	55
EM 7516	IG	II²	559	1838	7	56	109	56
EM 7301	IG	II²	560	1838	7	57	109	57
EM 7169	IG	II²	358	1838	9	83	133	83
EM 7587	IG	II²	982	1838	9	86	134	86
EM 6584	IG	I²	75	1838	9	93	137	93
EM 7059	IG	II²	235	1838	9	95	138	95
EM 7293	IG	II²	489	1838/1839	10	127	162	127
EM 6931	IG	II²	75	1839	11	144	171	144
EM 6601	IG	I²	110	1839	11	156	175	156
EM 7203	IG	II²	411	1839	11	157	176	157
EM 6975	IG	II²	96	1839	11	158	177	158
EM 6580	IG	I²	71	1839	11	159	178	159
EM 6591B	IG	I²	98	1839	11	160	178	158
EM 6590	IG	I²	97	1839	11	164	180	164
EM 7382	IG	II²	653	1839	12	176	189	176
EM 6976	IG	II²	106	1839	12	184	193	184
EM 7206	IG	II²	424	1839	12	188	196	187
EM 7467	IG	II²	807	1839	12	189	197	189
EM 7546	IG	II²	884	1839	12	209	204	209
EM 7237α	IG	II²	336	1839	12	211	206	211
EM 7244	IG	II²	549	1839	12	112	206	212
EM 7670	IG	II²	1134	1839	12	213	207	213
EM 6896	IG	II²	6	1839	12	214	207	214
EM 7723	IG	II²	1222	1839	12	216	208	216
EM 7354	IG	II²	768	1839	13	219	213	219
EM 7860	IG	II²	1264	1839	13	223	215	223
Μητροπ. Μ. Νέας Ὑόρκης	IG	II²	284	1839	13	228	217	228
EM 7127	IG	II²	283	1839	13	234	220	234
EM 7278	IG	II²	482	1839	13	236	220	236
—	IG	II²	984	1839	13	237	221	237
EM 7670	IG	II²	1134	1839	13	243	223	243
EM 6589	IG	I²	108	1839	13	244	224	244
EM 7180	IG	II²	367	1839	13	265	228	265
EM 6964	IG	II²	125	1839	15	266	257	266
EM 7306	IG	II²	501	1839	15	267	258	267
EM 7151	IG	II²	333	1839	15	289	265	289

				Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελίς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
EM 7208	IG	II^2	426	1839	15	290	266	290
EM 7038	IG	II^2	213	1839	15	300	269	300
EM 7179	IG	II^2	365	1839	17	301	272	301
EM 7451	IG	II^2	700	1839	17	322	280	322
EM 7672	IG	II^2	876	1839	17	323	281	323
EM 5723	IG	II^2	1073	1839	17	324	282	324
EM 7228	IG	II^2	717	1839	17	332	287	332
EM 6822	IG	I^2	149	1839	17	337	289	337
EM 7402	IG	II^2	892	1839	17	339	290	339
EM 9482	IG	II^2	1073	1839	17	341	290	341
EM 7368	IG	II^2	505	1839	17	350	295	350
EM 7163	IG	II^2	342	1840	18	352	296	352
EM 7163	IG	II^2	342	1840	18	356	300	356
EM 7187	IG	II^2	374	1840	18	357	300	357
EM 7141	IG	II^2	301	1840	18	358	301	358
EM 7392	IG	II^2	673	1840	18	360	302	360
EM 7508	IG	II^2	887	1840	18	365	305	365
—	IG	II^2	214	1840	18	368	307	368
EM 7488	IG	II^2	804	1840	18	370	311	370
EM 7186	IG	II^2	373	1840	18	371	312	371
EM 7788	IG	II^2	995	1840	18	372	313	372
EM 7302	IG	II^2	469	1840	18	377	315	377
—	IG	II^2	340	1840	18	378	316	378
EM 7528	IG	II^2	979	1840	18	385	320	385
EM 7524	IG	II^2	946	1840	18	386	321	386
EM 6959	IG	II^2	53	1840	19	402	334	402
EM 7178	IG	II^2	365	1840	19	404	335	404
EM 6592α	IG	I^2	101	1840	19	406	336	406
EM 6961	IG	II^2	124	1840	19	407	337	407
EM 7234	IG	II^2	398	1840	19	408	338	408
EM 6601	IG	I^2	110	1840	19	409	338	409
EM 7046	IG	II^2	221	1840	19	411	340	411
EM 6950	IG	II^2	115	1840	19	412	341	412
EM 6632	IG	I^2	139	1840	19	417	343	417
EM 7181	IG	II^2	368	1840	19	419	344	419
EM 6601	IG	I^2	110	1840	19	424	347	424
EM 7165	IG	II^2	343	1840	19	473	370	473
EM 7563	IG	II^2	961	1841	22	583	422	583
Μ. Ἀκροπ. 13216	IG	II^2	1072	1842	25	727	473	727
EM 6984α	IG	II^2	216	1842	26	870	524	870
EM 8369-8370, 8375, 8379	IG	II^2	1076	1842	26	874	525	874
EM 7002	IG	II^2	109	1842	27	902	540	902
EM 7119	IG	II^2	275	1842	27	903	541	903

				Ἔτος	*Φυλλάδιον*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
EM 7124	IG	II^2	281	1842	27	904	541	904
EM 6952	IG	II^2	118	1842	27	924	547	924
EM 6844	IG	I^2	113	1842	27	934	550	934
EM 7470	IG	II^2	838	1842	27	939	552	939
EM 6933	IG	II^2	76	1842	27	940	552	940
EM 7195	IG	II^2	353	1842	27	941	553	941
EM 7050	IG	II^2	120	1842	27	948	555	948
EM 7516	IG	II^2	559	1842	27	949	556	949
EM 7209	IG	II^2	344	1842	27	950	557	950
EM 7180	IG	II^2	367	1842	27	953	558	953
EM 7770-7773	IG	II^2	1341	1842	27	954	558	954
EM 6600	IG	I^2	114	1842	27	964	563	964
EM 6622	IG	I^2	69	1842	27	965	563	965
EM 7264	IG	II^2	468	1842	27	966	564	966
EM 8048	IG	II^2	774	1842	27	970	566	970
EM 7148	IG	II^2	333	1842	27	973	567	973
EM 6958	IG	II^2	121	1842	27	998	573	998
EM 6685	IG	I^2	158	1842	27	1000	573	1000
EM 6951	IG	II^2	114	1842	28	1011	580	1011
EM 6913	IG	II^2	40	1842	28	1015	581	1015
EM 6998	IG	II^2	117	1842	28	1019	583	1019
EM 6644	IG	I^2	105	1842	28	1020	583	1020
EM 7327	IG	II^2	573	1842	28	1023	584	1023
EM 7183	IG	II^2	371	1842	28	1026	586	1026
EM 7230	IG	II^2	435	1842	28	1027	586	1027
EM 7297	IG	II^2	495	1842	28	1031	588	1031
EM 7208	IG	II^2	426	1842	28	1032	589	1032
EM 6610	IG	I^2	129	1842	28	1035	591	1035
EM 9487	IG	II^2	1089	1842	28	1036	591	1036
EM 7154	IG	II^2	240	1842	28	1049	597	1049
EM 6564	IG	I^2	15	1842	28	1052	599	1052
EM 6901	IG	II^2	21	1842	28	1053	600	1053
EM 7314	IG	II^2	509	1842	28	1055	601	1055
EM 7359	IG	II^2	778	1842	28	1056	602	1056
EM 7706	IG	II^2	1165	1842	28	1057	603	1057
EM 7360	IG	II^2	777	1842	28	1058	604	1058
EM 7509	IG	II^2	554	1842	28	1059	604	1059
EM 7429	IG	II^2	743	1842	28	1060	605	1060
EM 7504	IG	II^2	735	1842	28	1061	606	1061
EM 6601	IG	I^2	110	1842	28	1062	606	1062
EM 7153	IG	II^2	334	1842	28	1064	608	1064
EM 6591	IG	I^2	99	1842	28	1065	610	1065
EM 7012	IG	II^2	186	1842	28	1066	610	1066
EM 6581	IG	I^2	83	1842	28	1068	611	1068
EM 7370	IG	II^2	651	1842	28	1069	612	1069

					Ἔτος	*Φυλλάδιον*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
EM	6591	IG	I^2	98	1842	28	1070	613	1070
EM	7242	IG	II^2	418	1842	28	1073	614	1073
EM	7326	IG	II^2	584	1842	28	1074	615	1074
EM	6601	IG	I^2	110	1842	28	1075	616	1075
EM	7524α	IG	II^2	955	1842	28	1076	616	1076
EM	7389	IG	II^2	662	1842	28	1077	617	1077
EM	7317	IG	II^2	510	1842	28	1078	618	1078
EM	7460	IG	II^2	776	1842	28	1079	618	1079
EM	7398	IG	II^2	765	1842	28	1080	619	1080
EM	7510	IG	II^2	851	1842	28	1089	623	1089

Ἐπιστολαὶ καὶ διατάξεις

EM	8582	IG	II^2	1116	1838	7	52	106	52
EM	9511	IG	III	55	1838	7	61	114	61
EM	9496	IG	II^2	1113	1842	28	1050	598	1050

Ἱεροὶ νόμοι

EM	7700	IG	II^2	1360	1838	9	87	135	87

Λόγοι ταμιῶν

EM	7812	IG	II^2	1448	1837	1	2	16	2
EM	6774	IG	I^2	255	1837	1	4	17	4
EM	6667	IG	I^2	374	1837	2	9	30	12
EM	6667	IG	I^2	374	1837	2	10	32	13
EM	6667	IG	I^2	374	1837	2	11	34	◆
EM	6788	IG	I^2	239	1837	3	14	37	15
EM	6788	IG	I^2	246-247	1837	3	15	38	14
EM	6773	IG	I^2	253	1837	3	16	39	16
EM	6762	IG	I^2	257-258	1837	3	17	41	18
EM	6793	IG	I^2	286-287	1837	3	18	42	17
EM	7789α	IG	II^2	1371	1837	3	19	44	19
EM	6741	IG	I^2	324	1837	3	20	44	20
EM	7794α	IG	II^2	1394	1837	3	21	48	21
EM	6742	IG	I^2	302	1837	3	23	49	23
EM	7905	IG	II^2	1491	1838	6	42-43	94	42-43
EM	6709, 6776, 6793	IG	I^2	279	1838	6	48	103	48
EM	7793	IG	II^2	1377	1838/1839	10	106	145	106
EM	7818	IG	II^2	1396	1838/1839	10	107	146	107
EM	7896	IG	II^2	1479	1838/1839	10	108-109	147	108-109
EM	7931	IG	II^2	1522	1838/1839	10	110	149	110
EM	6745, 6750, 6762, 6778	IG	I^2	261-262	1838/1839	10	112	151	112

				Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
ΕΜ 7932	IG	II^2	1524	1838/1839	10	113-114	152	113-114
ΕΜ 7813	IG	II^2	1449	1838/1839	10	115	155	115
ΕΜ 6706	IG	I^2	299	1838/1839	10	116	156	116
ΕΜ 7941	IG	II^2	1553	1838/1839	10	124	159	124
ΕΜ 7807 - 7810	IG	II^2	1401	1838/1839	10	128	163	128
ΕΜ 7915	IG	II^2	1498	1838/1839	10	129-130	163	129-130
ΕΜ ἄνευ ἀριθμοῦ	IG	II^2	1463	1838/1839	10	131-132	164	131-132
ΕΜ 7896	IG	II^2	1479	1839	11	134-135	167	134-135
ΕΜ 6772/4, 6788	IG	I^2	232	1839	11	137	168	137
ΕΜ 7908 - 7913	IG	II^2	1496	1839	11	161-162	179	161-162
ΕΜ 6778	IG	I^2	272-273	1839	11	165	181	165
ΕΜ 6768	IG	I^2	359	1839	11	166	182	166
ΕΜ 6667	IG	I^2	374	1839	11	172	185	172
ΕΜ 6762α	IG	I^2	274	1839	11	174	185	174
—	IG	II^2	1637	1839	12	180	191	180
ΕΜ 6665	IG	I^2	372	1839	12	215	208	215
ΕΜ 5294	IG	II^2	1518	1839	13	229	218	229
ΕΜ 6662	IG	I^2	372	1839	13	232	219	232
ΕΜ 6772/4, 6788	IG	I^2	234	1839	14	247	231	247
ΕΜ 6772/4, 6788	IG	I^2	236-239	1839	14	248	231	248
ΕΜ 6772/4, 6788	IG	I^2	244-245	1839	14	249	232	249
ΕΜ 6772/4, 6788	IG	I^2	254-255	1839	14	250	233	250
ΕΜ 6745, 6750, 6762, 6778	IG	I^2	262-263	1839	14	251	234	251
ΕΜ 6745, 6750, 6762, 6778	IG	I^2	272-273	1839	14	255	234	255
ΕΜ 6709, 6776, 6793	IG	I^2	277-278	1839	14	256	235	256
ΕΜ 6709, 6776, 6793	IG	I^2	279	1839	14	257	236	257
ΕΜ 6709, 6776, 6793	IG	I^2	287-288	1839	14	258	236	258
ΕΜ 6741	IG	I^2	324	1839	14	259	237	259
ΕΜ 6776	IG	I^2	368	1839	14	260	237	260
ΕΜ 7828	IG	II^2	1421	1839	15	299	268	299
ΕΜ 7929	IG	II^2	1515	1839	17	326	283	326
ΕΜ 7832	IG	II^2	1451	1840	18	355	299	355
ΕΜ 7979	IG	II^2	1649	1840	18	390	323	390
ΕΜ 6668	IG	I^2	374	1840	19	418	343	418
ΕΜ 7879	IG	II^2	1457	1840	20	470	368	470

				Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελίς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
EM 6659	IG	I^2	385	1840	20	474	371	474
EM 6780	IG	I^2	282/3	1840	20	499	381	499
EM 6777	IG	I^2	295	1842	26	892	531	891
EM 6656, 6872	IG	I^2	196	1842	27	945	554	945
EM 7937	IG	II^2	1530	1842	27	960	561	960

Νόμοι

EM 8702	IG	II^2	1684	1842	27	967	564	967

Κατάλογοι

—	IG	I^2	851	1838	4	31	67	31
EM 7386	IG	II^2	2305	1838	6	41	92	41
EM 3647, 9654	IG	II^2	2111/12	1838	7	50	104	50
EM 8021	IG	II^2	1701	1838	9	98	240	98
EM 7997	IG	II^2	1640	1838/1839	10	111	150	111
EM 8665	IG	II^2	2388	1838/1839	10	119	157	119
EM 8070, 8092	IG	II^2	2311	1839	11	136	167	136
EM 8677	IG	II^2	2402	1839	11	142	170	142
EM 8070	IG	II^2	2311	1839	11	170	184	170
EM 8056	IG	II^2	1937	1839	12	175	189	175
EM 8055	IG	II^2	1936	1839	12	181	192	181
EM 8316	IG	II^2	1834	1839	12	183	192	183
EM 8657	IG	II^2	2384	1839	12	185	193	185
Μ.'Ακροπ. 13246	IG	II^2	2338	1839	12	186	194	186
EM 8671	IG	II^2	2396	1839	12	210	205	210
EM 8076	IG	II^2	1697	1839	13	242	223	242
EM 8062	IG	II^2	1951	1839	15	276	260	276
EM 8067	IG	II^2	1952	1839	17	320	279	320
EM 8567	IG	II^2	2298	1839	17	328	285	328
—	IG	II^2	2310	1839	17	329	286	329
EM 8037	IG	II^2	2362	1840	19	410	339	410
EM 8680	IG	II^2	2423	1841	24	678	456	678
Μ. 'Ακροπ. 13194	IG	II^2	1926	1842	25	725	471	725
EM 3776	IG	II^2	2488	1842	27	918	545	918
EM 8086	IG	II^2	1930	1842	27	947	554	947
EM 8659/60	IG	II^2	2385	1842	27	961	561	961
EM 8085	IG	II^2	2364	1842	28	1025	585	1025
EM 8679	IG	II^2	2374	1842	28	1033	590	1033
EM 8051	IG	II^2	1933	1842	28	1034	590	1034
—	IG	II^2	2476	1842	28	1037	591	1037
EM 9639	IG	II^2	1720	1842	28	1071	613	◆

Ὅροι

—	IG	II^2	2691	1842	28	1072	614	1072

Ἀναθηματικαὶ

		Ἔτος	*Φυλλάδιον*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
ΕΜ 447	IG II^2 4323	1837	3	22	49	22
Μ. Ἀκροπ. 13270	IG I^2 532	1838	6	44	96	44
Μ. Ἀκροπ. 13248	IG I^2 531	1838	6	46	98	46
ΕΜ 9543	IG II^2 4740	1838	7	47	103	47
Μ. Ἀκροπ. 13255	IG I^2 606	1838	7	54	107	54
Μ. Ἀκροπ. 13262	IG I^2 547	1838	7	60	112	60
ΕΜ 6297	IG I^2 550	1838	8	78	125	76
ΕΜ 6290	IG I^2 398	1838	8	80	126	77
Μ. Ἀκροπ. 13201	IG I^2 527	1838	9	81	131	81
Μ. Ἀκροπ. 13183	IG I^2 617	1838	9	94	137	94
Μ. Ἀκροπ. 13243	IG II^2 3127	1838	9	97	239	97
Μ. Ἀκροπ. 1510	IG I^2 760	1838	9	102	241	102
Μ. Ἀκροπ. 13241	IG II^2 4331	1838/1839	10	123	159	123
Μ. Ἀκροπ. 13236	IG I^2 556	1838/1839	10	126	161	126
ΕΜ 6322	IG I^2 584	1838/1839	10	143	171	143
Μ. Ἀκροπ. 13202	IG II^2 4342	1839	11	152	174	152
ΕΜ 6315	IG I^2 575	1839	11	155	175	155
ΕΜ 8806	IG II^2 4321	1839	11	171	184	171
ΕΜ 9042	IG II^2 4884	1839	11	173	185	173
ΕΜ 8727/8	IG II^2 3022	1839	12	179	191	179
Μ. Ἀκροπ. 13259	IG I^2 395	1839	13	217	212	217
ΕΜ 10690	IG II^2 4324	1839	13	221	214	221
ΕΜ 6322	IG I^2 584	1839	13	230	218	230
ΕΜ 8969	IG II^2 2860	1839	13	233	219	233
Μ. Ἀκροπ. 13264	IG I^2 535	1839	17	310	275	310
ΕΜ 8751	IG II^2 4328	1839	17	316	278	316
ΕΜ 6375	IG I^2 651	1839	17	330	286	330
ΕΜ 6341	IG I^2 611	1839	17	331	286	331
ΕΜ 6339	IG I^2 609	1839	17	335	288	335
ΕΜ 6241	IG I^2 487	1839	17	336	289	336
Μ. Ἀκροπ. 13209	IG II^2 3122	1840	18	351	296	351
ΕΜ 6318	IG I^2 579	1840	18	353	297	353
ΕΜ 9026	IG II^2 4881	1840	18	361	302	361
ΕΜ 6354	IG I^2 626	1840	18	366	306	366
Μ. Ἀκροπ. 6504	IG I^2 585	1840	18	373	314	373
ΕΜ 6250	IG I^2 493	1840	18	375	314	375
ΕΜ 5130	IG II^2 4950, 6840	1840	18	376	315	376
ΕΜ 6362	IG I^2 635	1840	19	413	341	413
Μ. Ἀκροπ. 13218	IG I^2 559	1840	19	414	342	414
ΕΜ 8976	IG II^2 3035	1840	19	416	343	416
ΕΜ 8803	IG II^2 4332	1840	19	425	347	425
ΕΜ 9003	IG II^2 4329	1840	19	427	348	427
Μ. Ἀκροπ. 13267	IG II^2 3193	1841	22	581	421	581

			Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
M. Ἀκροπ. 13213	IG I^{2}	604	1842	25	757	482	758
EM 708	IG II^{2}	3129	1842	25	758	482	758
EM 9545	IG II^{2}	4724	1842	26	876	525	876
EM 8765	IG II^{2}	4413	1842	26	878	526	878
EM 8782	IG II^{2}	4899	1842	27	921	546	121
EM 8773	IG II^{2}	4470	1842	27	933	550	933
EM 8969	IG II^{2}	2860	1842	27	938	551	938
M. Ἀκροπ. 13243	IG II^{2}	3127	1842	27	962	562	962
EM 9516	IG II^{2}	3119	1842	28	1021	584	1021
EM 6289	IG I^{2}	397	1842	28	1082	620	1082
EM 6433	IG I^{2}	708	1842	28	1083	621	1083

Τιμητικαὶ

EM 447	IG II^{2}	4189	1837	3	22	49	22
EM 446	IG II^{2}	4211	1838	7	53	106	53
M. Ἀκροπ. 13182	IG II^{2}	4193	1838	7	59	110	59
EM 6297	IG II^{2}	4142	1838	8	78	125	76
M. Ἀκροπ. 13263	IG II^{2}	4175	1838	8	79	125	78
EM 6290	IG II^{2}	4136	1838	8	80	126	77
M. Ἀκροπ. 13269	IG II^{2}	3823, 3912	1838	9	82	132	82
M. Ἀκροπ. 13176	IG II^{2}	4113	1838	9	84	134	84
M. Ἀκροπ. 13266	IG II^{2}	4237	1838	9	89	135	89
M. Ἀκροπ. 13223	IG II^{2}	3952	1838	9	91	136	91
EM 9573	IG II^{2}	3433	1838	9	92	136	92
M. Ἀκροπ. 13183	IG II^{2}	3434	1838	9	94	137	94
EM 9619	IG II^{2}	3634	1838	9	96	239	96
M. Ἀκροπ. 13244	IG II^{2}	3249	1838	9	99	240	99
M. Ἀκροπ. 13169	IG II^{2}	4036	1838	9	100	240	100
M. Ἀκροπ. 13238	IG II^{2}	4184	1838/1839	10	104	144	104
EM 10688	IG II^{2}	3869	1838/1839	10	105	144	105
M. Ἀκροπ. 13165	IG II^{2}	3240	1838/1839	10	120	158	120
M. Ἀκροπ. 13177	IG II^{2}	3538	1838/1839	10	121	158	121
EM 8746, 10682	IG II^{2}	3464	1838/1839	10	125	161	125
M. Ἀκροπ. 13236	IG II^{2}	3889	1838/1839	10	126	161	126
M. Ἀκροπ. 13222	IG II^{2}	3829, 3256	1838/1839	10	133	166	133
M. Ἀκροπ. 13220	IG II^{2}	3829, 3255	1839	11	138-139	169	138-139
M. Ἀκροπ. 13235	IG II^{2}	3314	1839	11	145	171	145
M. Ἀκροπ. 13207	IG II^{2}	4128	1839	11	146	171	146
M. Ἀκροπ. 13219	IG II^{2}	3829, 3284	1839	11	148-149	172	148-149
M. Ἀκροπ. 13221α	IG II^{2}	3829, 3253	1839	11	150-151	173	150-151
—	IG II^{2}	3455	1839	11	168	183	168
—	IG II^{2}	3459	1839	11	175	186	174
EM 8286	IG II^{2}	4000	1839	12	188	196	188
EM 8447	IG II^{2}	3555	1839	13	238	221	238

		Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
EM 8298	IG II^2 3515	1839	13	245	225	245
EM 10479	IG II^2 3533	1839	13	246	225	276
M. Ἀκροπ. 13182	IG II^2 3442	1839	13	266	226	261
—	IG II^2 3554	1839	15	288	265	288
EM 8998	IG II^2 3488	1839	15	291	266	291
EM 8633	IG II^2 3935	1839	17	327	285	327
M. Ἀκροπ. 13174	IG II^2 3786	1839	17	333	287	333
EM 8999	IG II^2 3497	1839	17	334	288	334
M. Ἀκροπ. 13229	IG II^2 4139	1840	18	362	303	362
M. Ἀκροπ. 13158	IG II^2 4210	1840	18	363	303	363
M. Ἀκροπ. 13175	IG II^2 4118	1840	18	374	314	374
—	IG II^2 3244	1840	18	381	318	381
M. Ἀκροπ. 13164	IG II^2 3876	1840	18	384	320	384
EM 8436	IG II^2 3799	1840	18	387	322	387
M. Ἀκροπ. 13217	IG II^2 3827	1842	25	726	472	726
M. Ἀκροπ. 13168	IG II^2 4144	1842	25	728	474	728
EM 10418	IG II^2 4173	1842	25	729	475	729
M. Ἀκροπ. 13175	IG II^2 4118	1842	25	750	481	750
M. Ἀκροπ. 13230	IG II^2 4119, 3691	1842	25	781-782	492	781-782
EM 9567	IG II^2 3385	1842	27	929	549	929
—	IG II^2 4011	1842	27	936	551	936
EM 8447	IG II^2 3555	1842	27	942	553	942
M. Ἀκροπ. 13244	IG II^2 3249	1842	27	963	562	963
EM 8313	IG II^2 4034	1842	27	979	569	979
EM 9615	IG II^2 3635	1842	27	986	570	986
EM 8306	IG II^2 4039	1842	27	993	572	993
EM 9579	IG II^2 4194	1842	28	1007	579	1007
EM 4689	IG II^2 3629	1842	28	1008	580	1008
—	IG III 958	1842	28	1010	580	1010
EM 8441	IG II^2 3943	1842	28	1017	582	1017
EM 8277	IG II^2 3431	1842	28	1024	585	1024
EM 8290	IG II^2 4242	1842	28	1054	600	1054

Ὑπογραφαὶ Καλλιτεχνῶν

EM 8819	IG II^2 4270	1839	13	224	216	224
EM 9041	IG II^2 4271	1840	19	405	336	405

Διάφορα

EM 10427	IG II^2 5173	1839	11	147	172	147
EM 9042	IG II^2 5174	1839	11	173	185	173

Ἐπιτύμβιαι

—	IG II^2 5225	1837	1	3	16	3
EM 11298	IG II^2 9299	1838	9	90	136	90

		Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελίς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
—	IG III 3503	1838/1839	10	122	159	122
EM 11625	IG II² 5350	1839	11	140	170	169
EM 9360A	IG II² 11333	1839	11	153	175	153
EM 9109	IG II² 6478	1839	11	154	175	154
EM 11625	IG II² 5350	1839	11	169	184	169
EM 9104	IG II² 6390	1839	15	274	260	274
EM 12162	IG II² 7931	1839	15	293	266	293
	IG II² 6949	1839	15	296	267	296
EM 11392	IG II² 10899	1839	17	345	294	345
EM 11135	IG II² 5897	1841	22	597	428	597
—	IG II² 10424	1841	23	615	435	615
EM 11460	IG II² 12986	1841	24	660	450	660
EM 11348	IG II² 9841	1841	24	662	450	662
—	IG II² 8269	1841	24	664	451	664
EM 11668	IG II² 5790	1841	24	110	465	710
EM 9056	IG II² 5362	1841	24	718	467	718
EM 11409A	IG II² 11246	1842	25	747	480	747
EM 11325	IG II² 9574	1842	26	871	524	871
—	IG II² 11460	1842	26	872	524	872
EM 11182	IG II² 7300	1842	26	873	524	873
—	IG II² 5591	1842	26	879	526	879
EM 11122	IG II² 5290	1842	27	917	545	917
EM 11130	IG II² 5659	1842	27	919	546	919
EM 9471	IG II² 13099	1842	27	930	549	930
—	IG III 1383	1842	27	932	549	932
EM 11886	IG II² 10013	1842	27	937	551	937
—	IG III 3518	1842	27	944	554	944
EM 9670	IG II² 13166	1842	27	952	558	952
EM 6716	IG I² 966	1842	27	968	566	968
EM 9128	IG II² 6803	1842	27	969	566	969
EM 10825	IG II² 6739	1842	27	972	567	972
EM 1368	IG II² 5976	1842	27	989	571	989
EM 9756	IG II² 9810	1842	27	996	573	996
EM 9136	IG II² 7061	1842	27	997	573	997
EM 9674	IG II² 13131	1842	28	1006	579	1006
EM 9700	IG II² 5527	1842	28	1009	580	1009
EM 9091	IG II² 6197	1842	28	1018	582	1018
EM 11253	IG II² 8468	1842	28	1085	622	1085
EM 11241	IG II² 8304	1842	28	1087	622	1087
EM 9478	IG II² 13096	1842	28	1091	623	1091
Ἀβέβαια[6]						
—	IG III 3949	1840	20	465	365	465

6. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην περιελήφθησαν μικρὰ θραύσματα ἐπιγραφῶν μὴ δυνάμενα νὰ προσδιορισθοῦν, δημοσιευθέντα ὅμως εἰς IG III ὡς fragmenta incerta. Ἡ ἑπομένη κατηγορία ὑπὸ τίτλον «Ἀταύτιστοι ἐπιγραφαὶ» περιέχει ἐπίσης θραύσματα ἐπιγραφῶν, τὰ ὁποῖα δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ταυτισθοῦν.

		Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
—	IG III 3925	1842	27	920	546	920
—	IG III 3839	1842	27	943	553	943
—	IG III 3911	1842	27	955	559	955
—	IG III 3851	1842	27	999	573	999
Ἀταύτιστοι ἐπιγραφαὶ						
—	—	1839	13	218	213	218
—	—	1839	17	321	280	321
—	—	1840	20	472	370	472
—	—	1841	22	595	427	595
—	—	1841	22	599	428	599
—	—	1841	24	663	451	663
—	—	1842	26	875	525	875
—	—	1842	26	877	525	877
—	—	1842	26	891	530	887
—	—	1842	26	895	533	894
—	—	1842	27	922	547	922
—	—	1842	27	923	547	923
—	—	1842	27	926	548	926
—	—	1842	27	927	548	927
—	—	1842	27	928	549	928
—	—	1842	27	951	557	951
—	—	1842	28	1016	582	1016
—	—	1842	28	1028	587	1028
—	—	1842	28	1067	611	1067
—	—	1842	28	1088	622	1088
Ἀθηνῶν:						
Ψηφίσματα						
EM 7589	IG II^2 977	1839	15	283	263	283
EM 7622	IG II^2 1054	1839	15	284	263	284
EM 7605	IG II^2 1032	1839	17	314	277	314
EM 7018	IG II^2 188	1839	17	319	279	319
EM 7752α	IG II^2 1245	1840	18	369	307	369
EM 7733	IG II^2 1215	1840	18	379	316	379
EM 3822	IG II^2 1246	1840	18	388	322	388
EM 8090	IG II^2 1034	1840	18	392	325	392
EM 7606	IG II^2 1042	1842	26	855	518	855
EM 7774	IG II^2 1339	1842	26	861	520	861
EM 6608	IG I^2 115	1842	26	886	528	886
—	IG II^2 170	1842	27	978	569	978
EM 7519	IG II^2 907	1842	28	1004	578	1004
Ἐπιστολαὶ καὶ διατάξεις						
EM 10556	IG II^2 1121	1840	21	520	395	520

		Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
EM 2097	IG II² 1125	1840	21	524	397	524
—	IG II² 1122	1842	25	731	475	731

Κατάλογοι

—	IG II² 2465	1839	13	263	227	263
EM 9653	IG II² 2042	1839	15	278	260	278
EM 9652	IG II² 2058	1839	15	279	261	279
EM 3132	IG II² 2463	1839	15	280	262	280
EM 8203	IG II² 2325	1839	17	313	277	313
EM 8654	IG II² 2382	1839	17	318	279	318
EM 10414	IG II² 1763	1839	17	344	293	344
EM 10472	IG II² 1767	1839	17	347	294	347
EM 10561	IG II² 2461	1840	21	516	392	516α,β
—	IG II² 2278	1840	21	519	395	519
EM 9510	IG II² 2291a	1840	21	522[7]	397	522
EM 8450	IG II² 1716	1841	22	578	420	578
EM 10748	IG II² 1974	1841	23	640	441	640
EM 10594	IG II² 2452	1841	24	706	464	706
EM 8073	IG II² 2327	1842	25	776	491	776
—	IG II² 2424	1842	28	1005	579	1005
EM 9656	IG II² 2196	1842	28	1830	587	1030

Μισθώσεις

—	IG II² 2501	1842	25	734	477	734

Ὅροι

EM 10181	IG II² 2528	1839	13	267	228	267

Διαθῆκαι καὶ ἐπιστολαὶ ἰδιωτικοῦ περιεχομένου

EM 9513	IG II² 2775	1840	19	422	346	422

Ἀναθηματικαὶ

—	IG II² 2877	1839	11	141	170	141
EM 8408	IG II² 2999	1839	13	262	226	262
EM 8410	IG II² 2953	1839	17	340	290	340
EM 278	IG I² 714	1840	18	367	306	367
—	IG I² 769	1840	20	466	365	466
EM 8622	IG II² 4735	1840	21	518	394	518
EM 8426	IG II² 4702	1840	21	534	400	534

7. Κατ' οὐσίαν ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη δὲν εἶναι κατάλογος, ἀλλὰ λόγος (oratio) ἐφήβων.

		Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
—	IG II^2 2931	1841	22	559	411	559
EM 1920	IG II^2 2876	1841	22	568	414	568
EM 3998	IG II^2 4669	1842	26	821	509	821
—	IG II^2 3070	1842	26	897	533	897
EM 10589	IG II^2 3150	1842	27	915	544	915
EM 10673	IG II^2 3086/7	1842	27	974	568	974
—	IG II^2 3006	1842	27	983	570	983
Τιμητικαὶ						
EM 10349	IG II^2 3328	1838	9	88	135	88
EM 10488	IG II^2 3764	1839	15	287	264	287
EM 10441	IG II^2 3618	1839	17	302	273	302
—	IG II^2 3702	1840	18	391	324	391
EM 4071	IG II^2 3644	1840	21	514	391	514
EM 10314	IG II^2 3613	1840	21	521	396	521
EM 3918	IG II^2 3684	1840	21	544	404	544
—	IG II^2 4224	1841	22	560	411	560
EM 10581	IG II^2 3445	1841	22	577	419	577
EM 9567	IG II^2 3385	1841	22	579	420	579
—	IG II^2 4248	1841	23	635	440	635
—	IG II^2 3565	1842	26	887	530	889
EM 8629	IG II^2 3683	1842	27	907	542	907
Ἐπιτύμβιαι						
—	IG I^2 974	1838	9	101	241	101
EM 10646	IG I^2 997	1839	11	167	183	167
EM 8572	IG II^2 12767a	1839	13	264	227	264
—	IG III 3547	1839	13	271	229	271
EM 3753	IG II^2 11133	1839	13	272	229	272
EM 9353	IG II^2 11181	1839	15	285	264	285
—	IG II^2 9677	1839	15	297	268	297
EM 9785	IG II^2 11973	1839	17	315	278	315
EM 9718	IG II^2 6856	1839	17	317	278	317
—	IG I^2 993	1839	17	342	291	342
EM 10887	IG II^2 10451	1839	17	346	294	346
EM 10955	IG II^2 7633	1839	17	349	294	349
EM 9340	IG II^2 10970	1840	18	396	328	396
—	IG II^2 6039	1840	19	403	335	403
EM 11707	IG II^2 6141	1840	20	454	360	454
EM 11755	IG II^2 6676	1840	20	455	361	455
EM 10442	IG II^2 11907	1840	20	456	361	456
—	IG II^2 6864	1840	20	457	362	457
EM 12235	IG II^2 8407	1840	20	458	362	458
EM 12335	IG II^2 10417	1840	20	459	363	459

				Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελ.	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
—	IG	II^2	12540	1840	20	460	363	460
—	IG	II^2	8770	1840	20	461	363	461
EM 2033	IG	II^2	11669	1840	21	517	394	517
EM 10230	IG	I^2	952	1840	21	525	398	525
—	IG	II^2	6127	1840	21	527	399	527
EM 10447	IG	II^2	8783	1840	21	532	400	532
EM 8829	IG	II^2	5226	1840	21	545	404	545
EM 10255	IG	I^2	989	1840	21	546	404	546
EM 9074	IG	II^2	5714	1841	22	566	413	566
—	IG	II^2	12478	1841	22	567	413	567
EM 12301	IG	II^2	10360	1841	22	584	423	584
EM 10273	IG	I^2	933	1841	22	585	423	585
EM 11702	IG	II^2	6114	1841	22	587	424	587
EM 11860	IG	II^2	9859	1841	22	591	426	591
EM 11860	IG	II^2	7682	1841	22	592	426	592
—	IG	II^2	10381	1841	22	593	426	593
EM 11117	IG	II^2	12701	1841	22	594	427	594
—	IG	II^2	12532	1841	22	598	428	598
—	IG	II^2	9389	1841	22	600	429	600
EM 12157	IG	II^2	9152	1841	23	616	436	616
EM 11748	IG	II^2	6612	1841	23	617	436	617
EM 11189	IG	II^2	7661	1841	23	618	436	618
EM 11667	IG	II^2	5769	1841	23	619	437	619
EM 11157	IG	II^2	6627	1841	23	620	437	620
EM 12033	IG	II^2	8557	1841	23	622	437	622
EM 10869	IG	II^2	11196	1841	23	623	438	623
EM 10830	IG	II^2	8544	1841	23	625	438	625
EM 11282	IG	II^2	9051	1841	23	626	438	626
EM 11237	IG	II^2	8244	1841	23	627	439	627
—	IG	III	3683	1841	23	628	439	628
EM 12062	IG	II^2	9737a	1841	23	629	439	629
Ἐθν. Μ. 1749	IG	II^2	7660	1841	23	630	439	◆
—	IG	II^2	6731	1841	23	631	440	631
EM 9099	IG	II^2	6333	1841	23	637	441	637
EM 10643	IG	I^2	978	1841	23	641	442	641
EM 10647-10648	IG	I^2	972	1841	23	642	443	642
—	IG	II^2	6188	1841	23	644	443	644
EM 11082	IG	II^2	12209	1841	23	645	444	645
EM 10997	IG	II^2	9080	1841	23	646	444	646
EM 11963	IG	II^2	9444	1841	23	648	444	648
EM 11963	IG	II^2	9793	1841	23	649	444	649
—	IG	II^2	9286	1841	24	659	450	659
EM 10811	IG	II^2	8169	1841	24	661	450	661
—	IG	II^2	5720	1841	24	675	455	675
—	IG	II^2	5253	1841	24	679	456	679

		Έτος	Φυλλάδιον	Αριθμός λήμματος	Σελίς	Αριθμός λιθογραφήματος
EM 11746	IG II² 6550	1841	24	680	457	680
—	IG II² 10053	1841	24	681	457	681
—	IG II² 11542	1841	24	682	457	682
—	IG II² 10350	1841	24	683	457	683
EM 11819	IG II² 7369	1841	24	701	463	701
EM 12115	IG II² 8945	1841	24	702	463	702
EM 11912	IG II² 8665	1841	24	703	463	703
EM 12237	IG II² 11273	1841	24	704	463	704
—	IG II² 10547	1841	24	705	464	705
EM 11989	IG II² 8860	1841	24	709	465	709
EM 11803	IG II² 7321	1841	24	712	466	712
EM 206	IG II² 6940	1841	24	713	466	713
EM 9686	IG II² 13168	1841	24	716	467	716
—	IG II² 8426	1841	24	717	467	717
EM 11691	IG II² 5990	1841	24	719	468	719
EM 12202	IG II² 10216	1842	25	730	475	730
—	IG II² 10355/6	1842	25	733	476	733
—	IG II² 8312	1842	25	735	477	735
EM 11746	IG II² 6550	1842	25	736	478	736
—	IG II² 5973	1842	25	737	478	737
EM 11386	IG II² 8004	1842	25	738	478	738
EM 11723	IG II² 6301	1842	25	739	478	739
EM 11386	IG II² 10615	1842	25	740	478	740
—	IG II² 11955	1842	25	741	479	741
EM 11619	IG II² 5335	1842	25	742	479	742
EM 11616	IG II² 5286	1842	25	743	479	743
EM 11835	IG II² 7526	1842	25	744	479	744
EM 11829	IG II² 7422	1842	25	745	479	745
EM 12331	IG II² 10322	1842	25	746	479	746
—	IG II² 8333	1842	25	752	481	752
EM 11825	IG II² 11572	1842	25	753	482	753
—	IG II² 11238	1842	25			754
—	IG II² 11950/1	1842	25	754	482	755
EM 11751	IG II² 5269	1842	25	756	482	757
EM 11696	IG II² 6063	1842	25	762	483	762
—	IG II² 7845	1842	25	763	483	763
—	IG II² 8875	1842	25	764	484	764
—	IG II² 10031	1842	25	765	484	765
—	IG II² 8847	1842	25	766	484	766
EM 9334	IG II² 10874	1842	25	768	485	768
—	IG II² 5784	1842	25	769	485	769
—	IG II² 10044	1842	25	770	489	770
EM 11994	IG II² 9659	1842	25	771	489	771
EM 12191	IG II² 8018	1842	25	779	492	779
EM 11829	IG II² 7422	1842	25	780	492	745

		Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμός λήμματος	Σελ.	Ἀριθμός λιθογραφήματος
—	IG II^2 9384	1842	25	800	502	800
—	IG II^2 5702	1842	26	826	511	826
—	IG II^2 7583	1842	26	827	511	827
—	IG II^2 8460	1842	26	829	511	829
—	IG II^2 12359	1842	26	830	511	830
—	IG II^2 9236	1842	26	831	511	831
EM 9796/7	IG II^2 12757	1842	26	832	512	832
EM 12082	IG II^2 8245	1842	26	833	512	833
EM 11792	IG II^2 7118	1842	26	834	512	834
—	IG II^2 10838	1842	26	854	517	854
EM 11089	IG II^2 5791	1842	26	857	519	857
EM 10271	IG I^2 933	1842	26	860	520	860
M. Ermitage, Λένινγκραντ	IG I^2 954	1842	26	863	522	863
EM 9678	IG II^2 6983	1842	26	880	526	880
—	IG II^2 11924	1842	26	893	532	892
—	IG II^2 6220	1842	26	894	533	893
—	IG II^2 9940	1842	26	896	533	895
—	IG II^2 10264	1842	26	898	533	897
—	IG II^2 8759	1842	26	899	533	898
EM 1479	IG II^2 8323	1842	26	900	534	899
EM 10253	IG I^2 980	1842	27	905	541	905
—	IG II^2 8112	1842	27	906	542	906
—	IG III 3745	1842	27	909	543	909
—	IG II^2 11112	1842	27	910	543	910
—	IG III 1618	1842	27	911	543	911
—	IG III 3719	1842	27	912	543	912
—	IG II^2 6914΄	1842	27	935	551	935
EM 12242	IG II^2 11829	1842	27	946	554	946
EM 11939	IG II^2 5423	1842	27	971	567	971
EM 11951	IG II^2 10123	1842	27	976	568	976
EM 12161	IG II^2 10235	1842	27	977	568	977
—	IG II^2 9554	1842	27	982	569	982
EM 745	IG II^2 12555	1842	27	985	570	985
EM 12082	IG II^2 8245	1842	27	987	571	987
EM 11792	IG II^2 7118	1842	27	988	571	988
—	IG II^2 8110	1842	27	990	571	990
—	IG II^2 10260	1842	27	991	572	991
—	IG II^2 8615	1842	27	992	572	992
—	IG II^2 5323	1842	27	994	572	994
—	IG II^2 8030	1842	27	995	572	995
—	IG II^2 7609	1842	28	1086	622	1086
EM 11901	IG II^2 9529	1842	28	1090	623	1090
EM 119	IG II^2 11952	1842	28	1092	623	1092

		Έτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
ΕΜ 11162	IG II² 6757	1841	23	624[8]	438	624
—	IG II² 11616	1841	23	633	440	633
Ἀβέβαια						
—	IG III 3963	1840	21	543	403	543
—	IG III 3924	1841	22	576	418	576
—	IG III 3976	1841	23	647	444	647
Ἀταύτιστοι ἐπιγραφαὶ						
—	—	1839	15	282	262	282
—	—	1839	17	348	294	348
—	—	1841	22	586	424	586
—	—	1841	23	634	440	634
—	—	1841	24	677	455	677
—	—	1842	25	772	489	772
—	—	1842	27	925	548	925
—	—	1842	27	984	570	984
Ἐλευσῖνος:						
Ψηφίσματα						
Μ. Ἐλευσ. 295	IG II² 1338	1841	22	556	408	556
Ὅροι						
Μ. Ἐλευσ. 61	IG II² 2625	1841	22	564	413	564
Μεγάρων:						
Ἐπιτύμβιαι						
	IG VII 152	1841	24	711	466	711
Πειραιῶς:						
Ἀναθηματικαὶ						
ΕΜ 10597	IG II² 2983	1839	15	295	267	295
—	IG II² 2872	1842	26	864	522	864
Κατάλογοι						
ΕΜ 8200	IG II² 2325	1842	25	732	476	732

8. Διὰ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ὡς καὶ διὰ τὰς κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. 633, 543, 576 καὶ 647 ἰσχύει ἡ περίπτωσις, ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν ὑποσημείωσιν ὑπ' ἀριθ. 2. τῆς σελ. 145.

		Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελίς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Ἐπιτύμβιαι						
ΕΜ 9105	IG II² 6391	1839	13	266	228	266
ΕΜ 9096	IG II² 6306	1839	13	269	229	269
ΕΜ 9167-9168	IG II² 7680	1839	13	270	229	270
ΕΜ 9169	IG II² 7702	1839	15	271	259	271
ΕΜ 9063	IG II² 5469	1839	15	281	262	281
ΕΜ 8848	IG II² 10494	1839	17	303	273	303
ΕΜ 9291	IG II² 10217/8	1839	17	304	273	304
ΕΜ 9233	IG II² 8853/4	1839	17	306	274	306
ΕΜ 10931	IG II² 5559	1839	17	307	274	307
ΕΜ 8888	IG II² 5673	1839	17	311	277	311
ΕΜ 9361	IG II² 11345	1840	18	359	302	359
—	IG II² 10476	1840	18	380	318	380
ΕΜ 9247	IG II² 8931	1840	21	523	397	523
ΕΜ 9185	IG II² 10329	1840	21	526	399	526
ΕΜ 11013	IG II² 10203	1840	21	530	399	530
ΕΜ 9299	IG II² 10363	1840	21	531	400	531
ΕΜ 9085	IG II² 6018	1840	21	533	400	533
ΕΜ 10946	IG II² 6929	1840	21	537	401	537
ΕΜ 10931	IG II² 5559	1840	21	538	402	538
ΕΜ 835, 9230-9231	IG II² 8846	1840	21	541	403	541
ΕΜ 9134	IG II² 6996	1840	21	547	405	547
ΕΜ 4024	IG II² 7836	1840	21	548	405	548
ΕΜ 9248	IG II² 8940	1840	21	550	406	550
ΕΜ 9406	IG II² 10782	1840	21	551	406	551
ΕΜ 10991	IG II² 8936	1840	21	552	406	552
ΕΜ 9164	IG II² 7562	1840	21	553	406	553
ΕΜ 10952	IG II² 7291	1840	21	554	407	557
ΕΜ 9159	IG II² 7470	1840	21	555	407	555
—	IG II² 11865	1841	22	558	410	558
—	IG II² 11386	1841	22	561	412	561
—	IG II² 7994	1841	22	562	412	562
—	IG II² 6269	1841	22	565	413	565
—	IG II² 6384	1841	22	571	416	571
—	IG II² 8414	1841	22	573	416	573
—	IG II² 10271	1841	22	574	417	574
ΕΜ 13324	IG II² 5380	1841	22	580	420	580
ΕΜ 9320	IG II² 10803	1841	22	596	428	596
Ἐθν. Μ. 1705	IG II² 7708	1841	23	603	433	603
ΕΜ 11110	IG II² 13029	1841	23	604	433	604
—	IG II² 11210	1841	23	605	433	605
ΕΜ 12144	IG II² 9454	1841	23	606	434	606
ΕΜ 12211	IG II² 8688	1841	23	607	434	607

		Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
	IG II² 5375	1841	23	611	435	611
—	IG II² 7996	1841	23	612	435	612
EM 11015	IG II² 10303	1841	23	613	435	613
EM 11454	IG II² 12831	1841	23	621	437	621
—	IG II² 11977	1841	23	636	441	636
—	IG II² 10733	1841	23	638	441	638
EM 10986	IG II² 8840	1841	23	639	441	639
EM 10979	IG II² 8404	1841	24	676	455	676
—	IG II² 12031	1841	24	707	465	707
Ἐθν. Μ. 1705	IG II² 7708	1842	25	749	481	749
EM 11219	IG II² 8055	1842	26	822	509	822
EM 9765	IG II² 10645	1842	26	867	523	867
EM 2039	IG II² 11483	1842	26	868	523	868
EM 9213	IG II² 8508	1842	26	869	523	869

Διαφόρων τόπων Ἀττικῆς

Ἁλῶν Αἰξωνίδων:

Ψηφίσματα

EM 7731	IG II² 1201	1842	26	858	519	858

Ἱεροὶ νόμοι

EM 7775-7776	IG II² 1356	1838/1839	10	117-118	156	117-118

Ἐπιτύμβιαι

EM 9080	IG II² 5906	1842	26	859	519	859

Καισαριανῆς:

Κατάλογοι

—	IG II² 2342	1840	18	354	297	354

Καρρᾶ:

Ἐπιτύμβιαι

	IG II² 5459	1842	27	980	569	980

Χαρβατίου:

Ἐπιτύμβιαι

	IG II² 5936	1842	25	777	491	771

				Ἔτος	*Φυλλάδιον*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
Ψυχικοῦ:								
Ἐπιτύμβιαι								
—	IG	II²	8950	1842	28	1084	622	1084
Βοιωτίας								
Ἀκραιφνίου:								
Ἐπιτύμβιαι								
—	IG	VII	2746	1842	25	787	499	787
Θηβῶν:								
Ἐπιτύμβιαι								
—	IG	VII	2694	1842	26	837	513	837
—	IG	VII	2571	1842	26	843	515	843
—	IG	VII	2562	1842	26	844	515	844
Διάφορα								
—	IG	VII	2582	1842	26	846	515	846
—	IG	VII	2415	1842	26	848	515	848
Κωπῶν:								
Κατάλογοι								
—	IG	VII	2781	1842	26	801	503	801
—	IG	VII	2782	1842	26	802	504	802
Ἀναθηματικαὶ								
—	IG	VII	2793	1842	25	789	500	789
—	IG	VII	2791	1842	25	793	501	793
—	IG	VII	2795	1842	26	805	505	805
Ἐπιτύμβιαι								
—	IG	VII	2796	1842	25	788	500	788
—	IG	VII	2799	1842	25	790	500	790
—	IG	VII	2803	1842	25	791	500	791
—	IG	VII	2800	1842	25	792	500	792
—	IG	VII	2796a	1842	26	803	505	♦

				Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Λεβαδείας:								
Ἐπιτύμβιαι								
	IG	VII	3111	1842	26	836	513	836
Ὀρχομενοῦ:								
Ψηφίσματα								
—	IG	VII	3178	1842	26	819	508	819
—	IG	VII	3186	1842	26	820	508	820
Τιμητικαὶ								
—	IG	VII	3224	1842	26	817	507	816
	IG	VII	3223	1842	26	818	508	817
Ἐπιτύμβιαι								
—	IG	VII	3264	1842	25	794	501	714
—	IG	VII	3262	1842	25	795	501	795
—	IG	VII	3238	1842	25	796	501	796
	IG	VII	3265	1842	25	797	501	797
—	IG	VII	3241	1842	25	798	502	798
—	IG	VII	3235	1842	25	799	502	799
	IG	VII	3278	1842	26	811	506	811
—	IG	VII	3272	1842	26	812	506	812
—	IG	VII	3274	1842	26	813	506	813
—	IG	VII	3230	1842	26	814	507	814
—	IG	VII	3273	1842	26	815	507	815
	IG	VII	3205	1842	26	816	507	918
	IG	VII	3265	1842	26	850	516	850
Χαιρωνείας:								
Ἀναθηματικαὶ								
—	IG	VII	3410	1842	26	841	514	841
Νήσων Αἰγαίου καὶ Ἀργοσαρωνικοῦ								
Αἰγίνης:								
Ψηφίσματα								
—	IG	IV	1	1839	17	343	291	343

					Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελίς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Ἐπιτύμβιαι									
EM 9125	IG	IV		72 καὶ					
	IG	II^2		6669	1839	15	275	260	275
EM 10434	IG	IV		52 καὶ					
	IG	II^2		11627	1841	23	614	435	614
Ἀνάφης:									
Ψηφίσματα									
—	IG	XII	3	254	1840	20	477	472	477
Κατάλογοι									
—	IG	XII	3	251	1840	20	485	376	485
Ἀναθηματικαὶ									
—	IG	XII	3	261	1840	19	441	355	441
—	IG	XII	3	290	1840	19	444	356	444
—	IG	XII	3	259	1840	20	478	473	478
—	IG	XII	3	258	1840	20	480	474	480
—	IG	XII	3	268	1841	24	699	462	699
Τιμητικαὶ									
—	IG	XII	3	278	1840	19	440	355	440
—	IG	XII	3	282	1840	19	442	355	442
—	IG	XII	3	283	1840	19	449	357	449
—	IG	XII	3	267	1840	20	475	371	475
—	IG	XII	3	272	1840	20	479	374	479
—	IG	XII	3	273	1840	20	481	374	481
—	IG	XII	3	274	1840	20	482	375	482
—	IG	XII	3	287	1840	20	483	376	483
—	IG	XII	3	279	1840	20	486	377	486
—	IG	XII	3	265	1840	20	510	387	510
Ἐπιτύμβιαι									
—	IG	XII	3	304	1840	19	438	354	438
—	IG	XII	3	309	1840	19	439	354	439
—	IG	XII	3	292	1840	19	443	356	443
—	IG	XII	3	303	1840	19	445	356	445
—	IG	XII	3	298	1840	19	446	356	446

					Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελίς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
	IG	XII	3	307	1840	19	447	357	447
	IG	XII	3	316	1840	19	448	357	448
	IG	XII	3	296	1840	19	450	357	450
	IG	XII	3	300	1840	19	451	357	451
	IG	XII	3	297	1840	19	452	358	452
—	IG	XII	3	313	1840	20	476	472	476
	IG	XII	3	276	1840	20	487	377	487
Ἄνδρου:									
Ἀναθηματικαὶ									
	IG	XII	5	738	1841	24	673	454	673
Τιμητικαὶ									
	IG	XII	5	747	1841	24	665	451	665
	IG	XII	5	757	1841	24	666	451	666
	IG	XII	5	745	1841	24	667	452	667
—	IG	XII	5	758	1841	24	668	452	668
—	IG	XII	5	787	1841	24	674	455	674
Ἀστυπαλαίας:									
Ἀναθηματικαὶ									
	IG	XII	3	191	1841	24	687	459	687
—	IG	XII	3	185	1841	24	688	459	688
—	IG	XII	3	196	1841	24	689	459	689
Τιμητικαὶ									
—	IG	XII	3	213	1841	24	684	457	684
—	IG	XII	3	208	1841	24	685	458	685
—	IG	XII	3	207	1841	24	686	458	686
—	IG	XII	3	214	1841	24	690	459	690
—	IG	XII	3	215	1841	24	697	461	697
Ἐπιτύμβιαι									
	IG	XII	3	228	1841	24	693	460	693
Διάφορα									
—	IG	XII	3	203	1841	24	694	461	694
	IG	XII	3	182	1841	24	696	461	696

		Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Ἀταύτιστοι ἐπιγραφαὶ						
—	—	1841	24	692	460	692
—	—	1841	24	695	461	695
Δήλου:						
Ἐπιτύμβιαι						
ΕΜ 855	IG II² 9924	1839	17	312	277	312
Μ. Μυκ. 188		1840	20	492	379	492
Μ. Μυκ. 189		1840	20	493	379	493
Μ. Μυκ. 191	—	1840	20	495	379	495
Χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ						
—	—	1840	21	515	392	515
Εὐβοίας						
Καρύστου:						
Ψηφίσματα						
—	IG XII 9 1	1841	24	671	454	671
Κατάλογοι						
ΕΜ 11551	IG XII 9 11	1840	20	567	366	467
Τιμητικαὶ						
—	IG XII 9 23	1841	24	672	453	672
Ἐπιτύμβιαι						
—	IG XII 9 22	1841	24	670	453	670
Θήρας:						
Ψηφίσματα						
—	IG XII 3 329	1841	24	700	462	700
Ἱεροὶ νόμοι						
—	IG XII 3 436	1840	19	436	353	436
Ἀναθηματικαὶ						
—	IG XII 3 438	1840	19	434	352	434

					Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
—	IG	XII	3	437	1840	19	435	352	435
—	IG	XII	3	346	1840	20	484	376	484
Τιμητικαὶ									
—	IG	XII	3	880	1840	19	431	350	431
—	IG	XII	3	516	1840	19	432	351	432
—	IG	XII	3	518	1840	20	488	377	488
Ἐπιτύμβιαι									
—	IG	XII	3	792	1840	19	429	349	429
—	IG	XII	3	866	1840	19	430	350	430
—	IG	XII	3	880	1840	19	431	350	431
—	IG	XII	3	921	1840	19	433	351	433
—	IG	XII	3	949	1840	20	489	378	489
—	IG	XII	3	929	1840	20	490	378	490
—	IG	XII	3	919	1841	24	698	462	698
Διάφορα									
—	IG	XII	3	559	1840	19	437	354	437
—	IG	XII	3	347	1840	20	491	378	491
Καλαυρίας:									
Ψηφίσματα									
EM 11521	IG	IV		839	1840	18	395	327	395
Κέας:									
Ψηφίσματα									
—	IG	XII	5	537	1843	29	—	—	7 IVa
—	IG	XII	5	536	1843	29		—	7 V
—	IG	XII	5	532	1843	29	—	—	8 V
—	IG	XII	5	533-534	1843	29	—	—	8 VII
—	IG	XII	5	526	1843	29	—		9 VIII
—	IG	XII	5	528	1843	29		—	9 IX
—	IG	XII	5	527	1843	29	—	—	10 X
—	IG	XII	5	530	1843	29	—	—	10 Xa
—	IG	XII	5	535	1843	29	—	—	10 XI
—	IG	XII	5	536	1843	29	—	—	11 XIII
Λόγοι:									
—	IG	XII	5	544	1843	29	—	—	10 XIIα-γ

		Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελίς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Ἀναθηματικαὶ						
—	IG XII 5 615	1843	29	—	629	1
—	IG XII 5 545	1843	29	—	—	7 I
—	IG XII 5 548	1843	29	—	—	7 IV
—	IG XII 5 547	1843	29	—	—	11 XIIII
Τιμητικαὶ						
—	IG XII 5 628	1843	29	—	—	1
—	IG XII 5 557	1843	29	—	—	7 II
—	IG XII 5 556	1843	29	—	—	7 III
Ἐπιτύμβιαι						
—	IG XII 5 566	1843	29	—	—	11 XIIIIa
Λέσβου:						
Ἀναθηματικαὶ						
—	IG XII 2 524	1841	24	658	449	658
Τιμητικαὶ						
—	IG XII 2 288	1841	24	651	447	651
—	IG XII 2 290	1841	24	652	447	652
—	IG XII 2 291	1841	24	653	448	653
—	IG XII 2 289	1841	24	654	448	654
—	IG XII 2 287	1841	24	655	448	655
—	IG XII 2 515	1841	24	656	448	656
—	IG XII 2 519	1841	24	657	449	657
Πάρου:						
Ἐπιτύμβιαι						
—	IG XII 5 406	1841	24	714	466	714
Σαλαμῖνος:						
Ψηφίσματα						
—	IG II² 71	1842	28	1099	625	1099
Κατάλογοι						
ΕΜ 8562	IG II² 1946	1839	13	241	223	241

					Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
—	IG	II²		1768	1842	28	1100	625	1100
Ἐπιτύμβιαι									
—	IG	II²		12117	1842	28	1094	624	1094
—	IG	II²		11882/3	1842	28	1096	624	1096
Ἀβέβαια									
—	IG	III		3955	1842	28	1098	625	1098
Ἀταύτιστοι ἐπιγραφαὶ									
—					1842	28	1095	624	1095
—					1842	28	1097	625	1097
Σύρου:									
Ψηφίσματα									
Μ. Σύρου 353	IG	XII	5	662	1840	21	511	388	511
Μ. Σύρου 156	IG	XII	5	655	1840	21	512	389	512
Μ. Σύρου 342	IG	XII	5	665	1840	21	513	390	513
Ὅροι									
Μ. Σύρου 343	IG	XII	5	671	1840	20	498	380	498
Ἀναθηματικαὶ									
—	IG	XII	5	672	1839	15	272	259	272
Ἐπιτύμβιαι									
Μ. Σύρου 320	IG	XII	5	695	1840	20	494	379	494
Μ. Μυκ. 192	IG	XII	5	683	1840	20	496	379	496
Μ. Μυκ. 190		—			1840	20	497	380	497
Μ. Σύρου 348	IG	XII	5	676	1840	20	509	387	509
Τήνου:									
Διαθῆκαι									
ΕΜ 11569	IG	XII	5	873	1840	18	399	328	399
Φθιώτιδος									
Ἡρακλείας:									
Ψηφίσματα									
—	IG	IX	2	1	1842	26	825	510	825

					Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελ.	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Λαμίας:									
Ψηφίσματα									
—	IG	IX	2	62	1838	8	62	115	62
—	IG	IX	2	61	1838	8	63	115	63
—	IG	IX	2	63	1838	8	64	116	64
—	IG	IX	2	68	1838	8	65	116	65
—	IG	IX	2	65	1838	8	66	117	66
—	IG	IX	2	70	1838	8	67	117	67
Ἀπελευθερωτικαὶ									
—	IG	IX	2	71	1838	8	68	117	68
—	IG	IX	2	72	1838	8	69	118	69
—	IG	IX	2	77	1838	8	70	118	70
—	IG	IX	2	74	1838	8	71	118	71
—	IG	IX	2	75	1838	8	72	119	72
—	IG	IX	2	76	1838	8	73	120	73
—	IG	IX	2	73	1838	8	74	120	74
—	IG	IX	2	78	1838	8	75	121	75
Ἐπιτύμβιαι									
—	IG	IX	2	83 καὶ					
	IG	VII	2646		1838	8	76	121	76
—	IG	IX	2	88	1838	8	77	121	77
Ὑπάτης:									
Ψηφίσματα									
—	IG	IX	2	4	1839	12	202	202	202
—	IG	IX	2	9, 10	1842	26	823-824	509	823-824
Ἀπελευθερωτικαὶ									
—	IG	IX	2	17	1839	12	192	198	192
—	IG	IX	2	16	1839	12	193	199	193
—	IG	IX	2	22, 56	1839	12	194	199	194
—	IG	IX	2	21	1839	12	195	199	195
—	IG	IX	2	13	1839	12	196	200	196
—	IG	IX	2	27, 28	1839	12	200-201	201	200-201
—	IG	IX	2	26	1839	12	202	202	202
—	IG	IX	2	15	1839	12	203	203	203
—	IG	IX	2	23	1839	12	204	203	204
—	IG	IX	2	24	1839	12	206	203	206

		Έτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Ἀναθηματικαὶ						
—	IG IX 2 31	1839	12	207	204	207
Τιμητικαὶ						
—	IG IX 2 41	1839	12	191	198	191
—	IG IX 2 17	1839	12	192	198	192
—	IG IX 2 45	1839	12	198	201	198
—	IG IX 2 42	1839	12	199	201	199
—	IG IX 2 37	1839	12	205	203	205
Ἐπιτύμβιαι						
—	IG IX 2 55 καὶ IG II^2 12836	1839	12	190	197	190
—	IG IX 2 50	1839	12	202	202	202
—	IG IX 2 52	1839	12	208	204	208
Ἀταύτιστοι ἐπιγραφαὶ						
—		1839	12	X	210	X
Φωκίδος						
Ἀμβρύσσου:						
Ψηφίσματα						
—	IG IX 1 10	1842	26	840	514	840
Ἀναθηματικαὶ						
—	IG IX 1 16	1842	26	839	513	839
Ἐπιτύμβιαι						
—	IG IX 1 29	1842	26	808	506	808
—	IG IX 1 23	1842	26	809	506	809
—	IG IX 1 25	1842	26	810	506	810
Τιθορέας:						
Ἀπελευθερωτικαὶ						
—	IG IX 1 187 190	1842	25	783	493	792
—	IG IX 1 193	1842	25	784	496	794
—	IG IX 1 191 192	1842	25	785	497	793
—	IG IX 1 194	1842	25	786	498	795

	Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμός λήμματος	Σελίς	Ἀριθμός λιθογραφήματος
Ἀγνώστου προελεύσεως					
— —	1842	26			824[9]
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ					
Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν:					
— —	1842	26	835	512	835
— —	1859	52	3712	1910	3709
Ἀθηνῶν:					
— —	1841	22	582	421	582
— —	1841	23	643	443	643
Σταυροῦ Ἀττικῆς:					
— —	1842	25	778	491	778
Πελοποννήσου:					
— —	1859	52	3713	1910	3910
Ἀγνώστου προελεύσεως:					
— —	1859	52	3714	1910	♦
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΧΑΡΑΓΜΑΤΑ					
ΑΡΧΑΙΩΝ ΝΑΩΝ					
Ἀθηνῶν:					
α) Ἡφαιστείου					
— —	1853	34	1599-1600	939	♦
— —	1854	38	2449	1214	♦
— —	1854	38	2452-2454	1215	♦
— —	1858	50	3468-3474	1809	3468–3474
— —	1858	50	3476-3477	1810	3476–3477
— —	1858	50	—	—	3463
β) Παρθενῶνος					
— —	1856	43	2914-2968	1435	2914-2968
— —	1856	43	2969	1439	2968

9. Τὸ κείμενον τοῦ ὑπ' ἀριθ. 824 λιθογραφήματος οὐδαμοῦ σχολιάζεται.

		Έτος	*Φυλλάδιον*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λιθογραφήματος*
—	—	1856	43	2970-2992	1439	2970–2992
—	—	1859	52	3711	1910	3708
γ) Προπυλαίων						
—	—	1853	34	1591-1598	938	♦
—	—	1858	50	3457	1808	3459
—	—	1858	50	3459	1808	3459
—	—	1858	50	3460-3462	1808	3460–3462[10]
—	—	1858	50	3463-3466	1809	3463–3466
ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ						
α) Ἁγίων Θεοδώρων:						
—	—	1854	38	2447-2448	1214	♦
β) Σωτείρας Λυκοδήμου:						
—	—	1853	34	1574	936	1565
—	—	1853	34	1575	936	1566
—	—	1853	34	1576	936	1567
—	—	1853	34	1577	936	1568
—	—	1853	34	1578	936	1569
—	—	1853	34	1579	936	1570
—	—	1853	34	1580	936	1571
—	—	1853	34	1581	936	1572
—	—	1853	34	1582	936	1573
—	—	1853	34	1583	936	1574
—	—	1853	34	1584	936	1575
—	—	1853	34	1585	937	1576
—	—	1853	34	1586	937	1577
—	—	1853	34	1589	937	1578
ΛΑΤΙΝΙΚΑ ΧΑΡΑΓΜΑΤΑ						
Παρθενῶνος						
—	—	1856	43	—	1441	2994 δίς 2995 δίς 2996
ΦΟΙΝΙΚΙΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ						
Πειραιῶς:						
Ἐπιτύμβιαι						
Ἐθν. Μ. 989	IG II² 8440	1839	17	308	274	308

10. Τὰ εἰς τὰ λήμματα ὑπ' ἀριθ. 3460, 3461 καὶ 3462 ἀντιστοιχοῦντα λιθογραφήματα ἐξετυπώθησαν εἰς τὴν *Ε.Α.* δίς· τὴν μίαν φορὰν δὲν φέρουν ἀριθμόν.

		Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς	Ἀριθμὸς λιθογραφήματος
Ἐθν. Μ. 986		1840	21	536	401	536
—	IG II² 10271	1841	22	574	417	574
Ἀστυπαλαίας:						
—	—	1841	24	691	460	691
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ						
Κέας		1843	29	—	630	3–4
ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΙ (ἀγνώστου προελεύσεως)						
Τεμάχια δύο ἀναγλύφων σαρκοφάγων		1842	28	—	—	1026–1027
ΣΚΕΥΗ						
Ἀθηνῶν:						
Κληρωτήριον ΕΜ 8984	IG II² 2864	1841	22	590	425	590
ΧΑΡΤΑΙ						
Κέας		1843	29	—	626	2
ΔΙΑΦΟΡΑ						
Ἀθηνῶν:						
Τμῆμα ἀναγλύφου πλακὸς		1842	26	901	534	900
Σαλαμῖνος:						
Ἀβάκιον ΕΜ 11515	IG II² 2777	1842	28	1081	620	1077

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1862 - 1874)

	Ἔτος	*Τεῦχος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς ἢ Στήλη*	*Πίναξ*
ΑΓΓΕΙΑ					
1. ΜΑΡΜΑΡΙΝΑ					
Ἀθηνῶν:					
Λήκυθος IG II² 12904	1862	Ϛ'	121	146	ΙΗ' ἀρ. 5
2. ΠΗΛΙΝΑ					
α) Ἄνευ ἀναγλύφου					
Ἀθηνῶν:					
Δύο ἐρυθρόμορφα ἐπίνητρα Ἐθν. Μ. Α. 2181. 2182	1869	ΙΓ'	411	345	51 Α',α-Β',β
Πειραιῶς:					
Μελανόμορφος λήκυθος μετ' ἐγχαράκτου ἐπιγραφῆς	1862	Β'	3	35	Θ' ἀρ. 6
Κρήτης:					
Ἐρυθρόμορφος ἀμφορεὺς	1862	Γ'	—	53	ΙΔ'
β) Μετ' ἀναγλύφου					
Τεμάχια ἐξ Ἀθηνῶν	1862	Α'	—	13	Ε' ἀρ. 24,36-40
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ					
1. ΚΤΙΣΜΑΤΑ					
Ἀθηνῶν:					
Περίβολος τοῦ Ὀλυμπιείου	1862	Β'	—	26	Ι'
Κερκὶς καὶ κλίμακες τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου	1862	Ϛ'	—	143	ΙΘ' ἀρ. 3
Διάγραμμα διατάξεως τῶν θρόνων τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου	1862	Ϛ'	—	143	Κ'
Σχέδια τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου	1862–1863	ΙΑ'	—	278	Μ - ΜΒ'
2. ΜΕΛΗ					
Μαρμάρινα					
Ἀθηνῶν:					
Ὀλυμπιείου	1862	Γ'	—	51	ΙΒ' ἀρ. 11-13

	Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ
ΓΛΥΠΤΑ					
1. ΠΕΡΙΟΠΤΑ					
Μαρμάρινα					
Ἀθηνῶν:					
Πὰν Ἐθν. Μ. 683	1862	Γ′	—	49	ΙΓ′ ἀρ. 1
Δύο κεφαλαὶ ἀγαλμάτων ἀνδρῶν	1862	Γ′	—	49	ΙΓ′ ἀρ. 2-3
Κεφαλὴ ἀγάλματος ἀνδρὸς	1862	Ϛ′	—	137 ϛ′ 181	ΙΗ′ ἀρ. 2 ΚϚ′ ἀρ. 1
Κεφαλὴ ἀγάλματος ἀνδρὸς	1862–1863	Θ′	—	248	ΛΓ′ ἀρ. 5
Κεφαλὴ ἀγάλματος γυναικὸς	1862	Ζ′	—	138 θ′ 181	ΚϚ′ ἀρ. 2
Κορμὸς ἀγάλματος Διονύσου(;)	1862	Ζ′	—	137 ζ′ 181	ΚϚ′ ἀρ. 1
Στήριγμα ἀγάλματος	1862	Γ′	—	50	ΙΓ′ ἀρ. 6
Κωμικὸν προσωπεῖον ἀνδρὸς	1862	Η′	—	137 ε′ 214	ΚΘ′ ἀρ. 2
Τραγικὸν προσωπεῖον γυναικὸς	1862	Η′	—	137 δ′ 214	ΚΘ′ ἀρ. 4
Προσωπεῖον γυναικὸς	1862/1863	Θ′	—	248	ΛΓ′ ἀρ. 6
Ἑρμαϊκὴ στήλη Ἐθν. Μ. 387 IG II² 3744	1862	Η′	200–201	206	Λ′ ἀρ. 1-3
Ἑρμαϊκὴ στήλη Ἐθν. Μ. 386 IG II² 3740	1862	Η′	202–203	207	ΛΑ′ ἀρ. 1-3
Ἀρκαδίας					
Ἀσέας:					
Ἀγεμὼ Ἐθν. Μ. 6 IG V 2 559	1874	ΙΖ′	440	480	71 Α′,α–Α′,β
2. ΑΝΑΓΛΥΦΑ					
α) Ἀρχιτεκτονικὰ					
Ἀθηνῶν:					
Ἐθν. Μ. 1673	1862	Γ′	—	49	ΙΓ′ ἀρ. 4
β) Ἐπίτιτλα					
Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν:					
ΕΜ 6966 IG II² 127	1874	ΙΖ′	435	451	67 ἀρ. 435

		Ἔτος	*Τεῦχος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς ἢ Στήλη*	*Πίναξ*
Ἀθηνῶν:						
Ἐθν. Μ. 1470	IG II² 2130	1862	Η′	199	191	ΚΘ′ ἀρ. 1
Εὐβοίας						
Χαλκίδος:						
—	IG XII 9 191	1869	ΙΓ′	404 α-γ	317	48 α-γ

γ) Ἐπιτύμβια

Ἀθηνῶν:

ΚΙΟΝΙΣΚΟΙ						
ΕΜ 11132	IG II² 5721	1862	Α′	15	7	Γ′ ἀρ. 15
ΕΜ 11116	IG II² 9713	1862	Β′	38	20	Ζ′ ἀρ. 38
ΕΜ 12227Α	IG II² 8703	1862	Β′	42	22	Ζ′ ἀρ. 42
ΝΑΪΣΚΟΙ						
Ἐθν. Μ. 738	IG II² 5462	1862	Β′	40	21	Η′α-Η′β
Κεραμεικὸς	IG II² 11891	1862/1863	ΙΑ′	—	280	ΜΓ′ ἀρ. 1
ΣΤΗΛΑΙ						
Κεραμεικὸς	IG II² 8551	1862/1863	ΙΑ′	—	279	ΜΓ′ ἀρ. 2-4
Ἐθν. Μ. 35	—	1874	ΙΖ′	—	482	71 Β′
Ἐθν. Μ. 38	—	1874	ΙΖ′	—	484	71 Γ′,α
Ἐθν. Μ. 83	—	1874	ΙΖ′	—	484	71 Γ′,β
ΓΡΑΠΤΟΙ ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΙ ΝΑΪΣΚΟΙ						
Κεραμεικὸς	IG II² 8550	1862/1863	ΙΑ′	—	280	ΜΔ′ ἀρ. 1-2
Κεραμεικὸς	IG II² 11169	1862/1863	ΙΑ′	—	282	ΜΒ′ ἀρ. 1 ΜΓ′ ἀρ. 5 ΜΔ′ ἀρ. 3

β) Διάφορα

Ἀθηνῶν:

Νήπιον εἰς ἀγκάλην γυναικὸς	1862	Γ′	—	50	ΙΓ′ ἀρ. 5
Ὀρχουμένη γυναικεία μορφὴ Ἐθν. Μ. 259	1862	Ζ′	—	138, ια′ 181	ΚϚ′ ἀρ. 3 ΚΖ′
Θρόνος Ν.Κ. 243 IG II² 5063a	1862	Ϛ′	—	141	ΙΘ′ ἀρ. 1
Θρόνος Ν.Κ. 269 IG II² 3700	1862	Ϛ′	105	100, 141	ΙΘ′ ἀρ. 2
Θρόνος *ἱερέως Διονύσου Ἐλευθερέως* Ν.Κ. 202 IG II² 5022	1862	Ϛ′	—	142	ΚΑ′ ἀρ. 1-4
Καθήμενος σάτυρος	1862	Η′	—	214	ΚΘ′ ἀρ. 3

				Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

Ἀττικῆς

Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν:

Ψηφίσματα

				Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ
EM 7277	IG	II²	555	1874	ΙΖ′	433	445	66
EM 7260	IG	II²	471	1874	ΙΖ′	434	447	67 ἀρ. 434

Λόγοι

				Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ
—	IG	I²	213	1862/1863	Γ′	221	253	ΛϚ′ ἀρ. 6
EM 7933	IG	II²	1523	1872	ΙΕ′	424	407	59 ἀρ. 424
EM 13337	IG	I²	288	1872/1873	ΙϚ′	427	415	61
EM 6708	IG	I²	284/5, 289	1872/1873	ΙϚ′	428	418	62
EM 7797-7799	IG	II²	1382	1872/1873	ΙϚ′	430	435	65
EM 6745	IG	I²	275	1874	ΙΖ′	437	456	68 ἀρ. 437
EM 6762a	IG	I²	274	1874	ΙΖ′	437*	458	68 ἀρ. 437 β′
EM 7856/7	IG	II²	1425	1874	ΙΖ′	438	462	69 Α′ ἀρ. 438α 69 Β′ ἀρ. 438β
EM 7853	IG	II²	1428	1874	ΙΖ′	439	470	70

Ἀναθηματικαὶ

				Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ
Μ. Ἀκροπ. 6978	IG	I²	529	1872/1873	ΙϚ′	425	409	60 ἀρ. 2

Ἀθηνῶν:

Ψηφίσματα

				Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ
EM 7545	IG	II²	967	1862	Ε′	108	113	ΙϚ′
EM 10409	IG	II²	657	1862	Ε′	109	115	ΙΖ′
EM 7559	IG	II²	896	1862	Ζ′	180	171	ΚΕ′
EM 7375	IG	II²	780	1862/1863	Γ′	220	251	ΛΕ′

Λόγοι

				Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ
EM 6763	IG	I²	329	1869	ΙΗ′	409	337	50γ

Κατάλογοι

				Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ
EM 8642	IG	II²	2051	1862	Ε′	107	105	ΙΕ′, Α′-Γ′
EM 8087	IG	II²	1928	1862	Ζ′	168	167	ΚΓ′
EM 10045	IG	II²	2128	1862/1863	Θ′	214	223	ΛΓ′ ἀρ. 1

				Ἔτος	*Τεῦχος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελ. ἢ Στήλη*	*Πίναξ*
ΕΜ 10348	IG	II²	2119	1862/1863	Θ′	217	232	ΛΓ′ ἀρ. 4
ΕΜ 8540	IG	II²	1716	1872	ΙΕ′	423	405	59 ἀρ. 423
Ὅροι								
—	IG	II²	2639	1862	Ϛ′	122	146	ΙΗ′ ἀρ. 1
Ν.Κ. 283	IG	I²	879	1862	Η′	206	215	ΚΘ′ ἀρ. 6
Διάφορα								
	IG	II²	2776	1870	ΙΔ′	415	358	52-53
Ἀναθηματικαὶ								
—	IG	II²	3053	1862	Ϛ′	120	145	ΙΗ′ ἀρ. 4
ΕΜ 10732	IG	II²	2870	1862	Ζ′	169	168	ΚΔ′ ἀρ. 1
ΕΜ 8707-8711	IG	II²	3079	1862	Ζ′	170-175	169	ΚΔ′ ἀρ. 2-7
ΕΜ 10702	IG	II²	4902	1862	Ζ′	177	170	ΚΔ′ ἀρ. 8
ΕΜ 10701	IG	II²	4572	1862	Ζ′	178	170	ΚΔ′ ἀρ. 9
Τιμητικαὶ								
—	IG	II²	3299	1862	Γ′	50	41	ΙΑ′ ἀρ. 1
—	IG	II²	3297	1862	Γ′	51	41	ΙΑ′ ἀρ. 2
ΕΜ 10412	IG	II²	3642	1862	Ϛ′	119	145	ΙΗ′ ἀρ. 3
Ν.Κ. 267	IG	II²	3286	1862	Ζ′	124	153	ΚΒ′ ἀρ. 1
Ν.Κ. 264	IG	II²	3287	1862	Ζ′	125	155	ΚΒ′ ἀρ. 2
Ἐθν. Μ. 387	IG	II²	3744	1862	Η′	200-201	206	Λ′ ἀρ. 1-3
Ἐθν. Μ. 386	IG	II²	3740	1862	Η′	202-203	207	ΛΑ′ ἀρ. 1-3
ΕΜ 8435	IG	II²	3751	1862	Η′	204	208	ΛΑ′ ἀρ. 4
Ν.Κ. 281	IG	II²	3643	1862	Η′	205	215	ΚΘ′ ἀρ. 5
Ν.Κ. 280	IG	II²	3112	1862/1863	Θ′	211	221	ΛΒ′ ἀρ. 1
Ν.Κ. 274	IG	II²	4268	1862/1863	Θ′	212	224	ΛΒ′ ἀρ. 2
Ν.Κ. 273	IG	II²	4257	1862/1863	Θ′	213	224	ΛΒ′ ἀρ. 3
ΕΜ 10356	IG	II²	3758	1862/1863	Θ′	215	230	ΛΓ′ ἀρ. 2
ΕΜ 10358	IG	II²	3736	1862/1863	Θ′	216	231	ΛΓ′ ἀρ. 3
—	IG	II²	3779	1862/1863	Ι′	219	249	ΛΔ′ α - γ
—	IG	III	3921	1862/1863	ΙΒ′	379	303	ΜΒ′ ἀρ. 13
Ἐπιτύμβιαι								
ΕΜ 11203	IG	II²	9878	1862	Α′	2	4	Β′ ἀρ. 2
ΕΜ 11984	IG	II²	8085	1862	Α′	3	4	Β′ ἀρ. 3
ΕΜ 12133	IG	II²	9342	1862	Α′	4	4	Β′ ἀρ. 4
ΕΜ 11863	IG	II²	7684	1862	Α′	5	4	Β′ ἀρ. 5
ΕΜ 11863	IG	II²	5493	1862	Α′	6	4	Β′ ἀρ. 6
ΕΜ 11661	IG	II²	5731	1862	Α′	7	5	Β′ ἀρ. 7

				Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ
EM ἄνευ ἀριθμοῦ	IG	II^2	10241	1862	Α′	8	5	Β′ ἀρ. 8
EM 12109	IG	II^2	8261	1862	Α′	9	5	Γ′ ἀρ. 9
EM 11987	IG	II^2	8605	1862	Α′	10	6	Γ′ ἀρ. 10
EM 1101	IG	II^2	12741	1862	Α′	11	6	Γ′ ἀρ. 11
EM 11758	IG	II^2	6737	1862	Α′	12	6	Γ′ ἀρ. 12
EM 11961	IG	II^2	9013	1862	Α′	13	6	Γ′ ἀρ. 13
EM 1081	IG	II^2	11182	1862	Α′	14	6	Γ′ ἀρ. 14
EM 12176	IG	II^2	7927	1862	Α′	16	7	Γ′ ἀρ. 16
EM 12166	IG	II^2	10763	1862	Α′	17	7	Γ′ ἀρ. 17
EM 12020	IG	II^2	9392	1862	Α′	18	7	Δ′ ἀρ. 18
EM 12001	IG	II^2	8604	1862	Α′	19	8	Δ′ ἀρ. 19
EM 12209	IG	II^2	8676	1862	Α′	20	8	Δ′ ἀρ. 20
EM 11161	IG	II^2	6730	1862	Α′	21	8	Δ′ ἀρ. 21
EM 11656	IG	II^2	5691	1862	Α′	22	9	Δ′ ἀρ. 22
EM 11882	IG	II^2	7803	1862	Α′	23	9	Δ′ ἀρ. 23
EM 12098	IG	II^2	8520	1862	Α′	24	9	Δ′ ἀρ. 24
EM 11757	IG	II^2	6712	1862	Α′	25	9	Ε′ ἀρ. 25
EM 10856	IG	II^2	11359	1862	Β′	26	17	Ϛ′ ἀρ. 26
EM 11829α	IG	II^2	10806	1862	Β′	27	17	Ϛ′ ἀρ. 27
—	IG	II^2	11735	1862	Β′	28	18	Ϛ′ ἀρ. 28
EM 2046	IG	II^2	12225	1862	Β′	29	18	Ϛ′ ἀρ. 29
—	IG	II^2	5371	1862	Β′	30	18	Ϛ′ ἀρ. 30
—	IG	II^2	10279	1862	Β′	31	19	Ϛ′ ἀρ. 31
EM 12268	IG	II^2	11826	1862	Β′	32	19	Ϛ′ ἀρ. 32
EM 1505	IG	II^2	8027	1862	Β′	33	19	Ϛ′ ἀρ. 33
EM 11229	IG	II^2	8130	1862	Β′	34	19	Ϛ′ ἀρ. 34
—	IG	II^2	12707	1862	Β′	35	20	Ϛ′ ἀρ. 35
EM 10860	IG	II^2	9223	1862	Β′	36	20	Ϛ′ ἀρ. 36
EM 11721	IG	II^2	6268	1862	Β′	37	20	Ϛ′ ἀρ. 37
EM 11042	IG	II^2	11425	1862	Β′	39	21	Ζ′ ἀρ. 39
—	IG	II^2	6393	1862	Β′	41	22	Ζ′ ἀρ. 41
—	IG	II^2	8540	1862	Β′	43	22	Ζ′ ἀρ. 43
—	IG	II^2	8960	1862	Β′	44	23	Ζ′ ἀρ. 44
EM 9145	IG	II^2	7372	1862	Γ′	52	41	ΙΑ′ ἀρ. 3
—	IG	II^2	12072	1862	Γ′	53	42	ΙΒ′ ἀρ. 1
EM 10806	IG	II^2	6206	1862	Γ′	54	42	ΙΒ′ ἀρ. 2
—	IG	II^2	8118	1862	Γ′	65	43	ΙΓ′ ἀρ. 8
EM 11293	IG	II^2	9187	1862/1863	Γ′	222	255	ΛϚ′ ἀρ. 1
EM 11368	IG	II^2	10220	1862/1863	Γ′	223	255	ΛϚ′ ἀρ. 2
—	IG	II^2	12604	1862/1863	Γ′	224	255	ΛϚ′ ἀρ. 3
EM 11406	IG	II^2	11135	1862/1863	Γ′	225	256	ΛϚ′ ἀρ. 4
EM 11064	IG	II^2	11869	1862/1863	Γ′	226	256	ΛϚ′ ἀρ. 5
EM 8856	IG	II^2	12141	1862/1863	ΙΒ′	349	298	ΜΔ′ ἀρ. 4
Κεραμεικὸς	IG	II^2	9768	1862/1863	ΙΒ′	350	299	ΜΔ′ ἀρ. 5
Κεραμεικὸς	IG	II^2	9767	1862/1863	ΙΒ′	351	299	ΜΔ′ ἀρ. 6

				Ἔτος	*Τεῦχος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς ἢ Στήλη*	*Πίναξ*
EM 10638	IG	I²	1002	1872/1873	ΙϚ′	426	411	60 ἀρ. 1
EM 10642	IG	I²	986	1874	ΙΖ′	440*	484	72

Ἀβέβαια

—	IG	III	3961	1862	Γ′	55	43	ΙΒ′ ἀρ. 3
—	IG	III	3962	1862	Γ′	63	43	ΙΒ′ ἀρ. 14

Ἀταύτιστοι ἐπιγραφαὶ

—	—	1862	Γ′	56	43	ΙΒ′ ἀρ. 4
—	—	1862	Γ′	57	43	ΙΒ′ •
—	—	1862	Γ′	58	43	ΙΒ′ ἀρ. 6
—	—	1862	Γ′	64	43	ΙΓ′ ἀρ. 7
—	—	1862	Γ′	66	43	ΙΓ′ ἀρ. 9
—	—	1862	Ζ′	179	170	ΚΔ′ ἀρ. 10

Πειραιῶς:

Ψηφίσματα

Μ. Πειρ. 1213	IG	II²	1314	1862	Α′	1	1	Α′
EM 10550	IG	II²	1328	1862	Η′	198	189	ΚΗ′

Λόγοι

EM 8039	IG	II²	1669	1872	ΙΕ′	421	397	57

Διαφόρων τόπων Ἀττικῆς

Κατσιποδίου:

Κατάλογοι

EM 8036	IG	II²	2345	1872	ΙΕ′	419	386	56

Μενιδίου:

Λόγοι

EM 7839	IG	II²	1400	1872/1873	ΙϚ′	429	422	63

Βοιωτίας

Θεσπιῶν:

Ἀναθηματικαὶ

EM 11536	IG	VII	1828	1869	ΙΓ′	408	336	50 δ

				Ἔτος	*Τεῦχος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς ἢ Στήλη*	*Πίναξ*
Εὐβοίας								
Ἐρετρίας:								
Ψηφίσματα								
—	IG	XII 9	188	1872	ΙΕ′	417	381	54
—	IG	XII 9	220	1872	ΙΕ′	418	384	55
Κύπρου:								
Τιμητικαὶ								
—	—			1862/1863	Γ′	227	255	ΛΖ′
ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΠΙ ΜΟΛΥΒΔΟΥ								
Πειραιῶς:								
—	—			1869	ΙΓ′	406–407	333	49 α-β
Ἀττικῆς:								
—	—			1869	ΙΓ′	405	333	49 γ
Αἰγίνης:								
—	IG	IV	191	1862/1863	ΙΒ′	377	302	ΜΕ′ ἀρ. 1
Εὐβοίας								
Στύρων:								
—	IG	XII 9	56	1862/1863	ΙΑ′	245–342	272	ΛΗ′ ἀρ. 1-30, ΛΘ′ ἀρ. 31-98
—	IG	XII 9	56	1862/1863	ΙΒ′	354–376	301	ΜΕ′ ἀρ. 99-121
ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΠΙ ΧΑΛΚΟΥ								
Πειραιῶς:								
—	—			1872	ΙΕ′	—	405	58 ἀρ. 18
Τεγέας:								
Ἐθν. Μ. Χ. 8165	IG	V 2	159	1869	ΙΓ′	410	341	50 α,β
Ἀγνώστου Προελεύσεως:								
—	—			1872	ΙΕ′	—	405	58 ἀρ. 15
—	—			1872	ΙΕ′	—	405	58 ἀρ. 16
—	—			1872	ΙΕ′	—	405	58 ἀρ. 17

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΠΙ ΠΗΛΙΝΩΝ

'Αθηνῶν:

		Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ
—	—	1862	Α'	—	10	Ε' ἀρ. 22-23, 25 - 26
—	—	1862	Γ'	59-62	43	ΙΒ' ἀρ. 7-10
—	—	1862/1863	ΙΒ'	353	301	ΜΒ' ἀρ. 2

ΛΑΤΙΝΙΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

'Αθηνῶν:

		Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ
—	—	1862	Α'	—	10	Ε' ἀρ. 1-21, 27 - 35
Ν.Κ. 267	IG II² 3286	1862	Ζ'	124	153	ΚΒ' ἀρ. 1

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

	Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ
Ἀμοργοῦ	1870	ΙΔ'	414	352	54 ἀρ. 1, 3-24
Ἐπιδαύρου	1870	ΙΔ'	414*	357	54 ἀρ. 28-32
Θεσσαλίας	1870	ΙΔ'	414*	357	54 ἀρ. 27
Κυθήρων	1862/1863	ΙΒ'	393–396	313	ΜΒ' ἀρ. 3-6

ΣΚΕΥΗ

1. ΜΑΡΜΑΡΙΝΑ

'Αθηνῶν:

	Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ
Κληρωτήριον ΕΜ 8986 IG II² 2864	1862	Β'	—	24	Θ' ἀρ. 2-3
Κληρωτήριον ΕΜ 8984 IG II² 2864	1862	Β'	—	25	Θ' ἀρ. 4-5
Μετρικὸν σκεῦος *(σήκωμα)*	1862	Β'	—	23	Θ' ἀρ. 1

2. ΠΗΛΙΝΑ

'Αθηνῶν:

	Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ
Λύχνος μετ' ἀναγλύφου διακοσμήσεως	1862	Β'	—	35 ἀρ. 2 40 ἀρ. 12	Ζ' ἀρ. 45
Ψῆφος δημοσία	1862/1863	ΙΒ'	382	307	ΜϚ' ἀρ. 3

3. ΧΑΛΚΑ

ΚΑΤΟΠΤΡΑ

	Ἔτος	Τεῦχος	Ἀριθμὸς λήμματος	Σελὶς ἢ Στήλη	Πίναξ
Κορίνθου IG IV 360 Μ. Λούβρου 1699	1872/1873	ΙϚ'	431	440	64

	Ἔτος	*Τεῦχος*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*Σελὶς ἢ Στήλη*	*Πίναξ*
ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΠΙΝΑΚΙΑ					
Ἀθηνῶν Ἐθν. Μ.Χ. 8062 IG II² 1852	1862/1863	ΙΒ′	380	304	ΜϚ′ ἀρ. 1
ΣΤΑΘΜΑ					
Ἀθηνῶν	1862/1863	ΙΒ′	383–392	307	ΜΖ′ ἀρ. 1-15
ΣΤΛΕΓΓΙΔΕΣ					
Ἀττικῆς	1872	ΙΕ′	—	404	58 ἀρ. 14
Δομβραίνης Βοιωτίας	1872	ΙΕ′	—	404	58 ἀρ. 12
Ἀγνώστου προελεύσεως	1872	ΙΕ′	—	404	58 ἀρ. 13
ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ					
Ἀθηνῶν	1872	ΙΕ′	—	404	58 ἀρ. 9
Ἄθω	1872	ΙΕ′	—	403	58 ἀρ. 2
Αἰγείρας Ἀχαΐας	1872	ΙΕ′	—	404	58 ἀρ. 4
Κυζίκου (;)	1872	ΙΕ′	—	403	58 ἀρ. 1
Ἀγνώστου προελεύσεως	1872	ΙΕ′	—	403	58 ἀρ. 3, 5-8, 10-11
ΣΦΡΑΓΙΔΟΛΙΘΟΙ					
Ἀμφιπόλεως	1862	Β′	—	36 ἀρ. 4 40 ἀρ. 12	Ζ′ ἀρ. 46
Αἰγύπτου	1862	Β′	—	36 ἀρ. 5 40 ἀρ. 12	Ζ′ ἀρ. 47
ΨΗΦΟΙ					
Ἀθηνῶν *ψῆφος δημοσία* IG II² Add. et Corr. 1923a	1862/1863	ΙΒ′	381	305	ΜϚ′ ἀρ. 2

ΔΙΑΦΟΡΑ

Μολύβδινοι ἐνεπίγραφοι πεσσοὶ σφενδόνης ἐκ Κυθήρων καὶ παρακειμένων νησιδίων	1862/1863	ΙΒ′	397–402	314	ΜΒ′ ἀρ. 7-12
Πήλινος ἐπίχρυσος ῥόδαξ ἐξ Ἀθηνῶν	1862/1863	ΙΒ′	—	315	ΜΒ′ ◆
Πήλινον ἀρχιτεκτονικὸν κόσμημα τάφου	1862/1863	ΙΒ′	—	315	ΜΒ′ ◆

III. ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΤΩΝ IG ΠΡΟΣ ΤΑ ΛΗΜΜΑΤΑ ΤΗΣ Α.Ε.

Α΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1837 - 1860)

IG I²

IG I²	*Μουσεῖον**	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
5	Μ. Ἐλευσ. 9-10	1860	1949	3798
9	—	1853	880	1402
12/13	EM 6562/3	1852	674	1119
		1856	1421	2873
		1859	1834	3514
15	EM 6564	1842	599	1052
17	EM 7000	1853	951	1604
27	EM 6569. *56*	1858	1788	3417
34/35	EM 6571. 6613	1859	1848	3547
		1860	1962	3810–3811
45	EM 6577. *6577a*	1852	640	1102–1103
		1853	961	1616
48	EM 6573	1860	2041	4068
49	EM 6630. *6841. 6835*	1853	875	1398
50	EM 6623. *6623a. 6623β. 5408*	1860	1989	3866
57	EM 6596	1838	96	45
58	EM 6579	1853	873	1396
59	EM 6615. *6593*	1854	1141	2208
60	EM 6631. *6823. 6823a. 6823β.* Λοῦβρον, Cat. Somm. 2414	1853	892	1427
63	EM 6860/2. *6858. 6866. 5399. 6858a*	1852	668	1110
		1853	750	1217
		1853	757	1235
		1853	761	1244–1247
		1853	770	1280
		1853	862	1383
		1854	1150	2214
		1859	1812	3480
		1859	1848	3548
		1860	1960	3807
		1860	2040	4062
		1860	2048	4083
64	EM *6861. 6866. 6858δ*	1853	744	1205
		1853	771	1285–1286
		1860	2041	4069
65	EM 6595. 2494. *141. 5533. 6860a*	1838	134	85
		1839	180	163
		1855	1319	2652
		1856	1432	2911
		1860	1961	3809
		1860	1964	3817
66	EM 6578	1854	1099	2071
68	EM 6611	1853	890	1422
69	EM 6621. 6622. *12830*	1842	563	965
		1853	889	1420
		1854	1107	2097
		1856	1429	2902
71	EM 6580. 6811. *6580a. 6580β*	1839	178	159
		1853	841	1359
		1853	1075	2021
75	EM 6583-6585α	1838	137	93
		1853	1035	1946
		1854	1100	2072
		1860	2043	4073

* Οἱ πλάγιοι ἀριθμοὶ εἰς τὴν στήλην τῶν Μουσείων δηλοῦν ὅτι καὶ τὰ ἐνεπίγραφα ταῦτα τμήματα ἀνήκουν εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιγραφήν, δὲν δημοσιεύονται ὅμως εἰς τὴν *Ε.Α.*

IG I^2	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
77	ΕΜ 6561	1856	1433	2912
80	ΕΜ 6629. *6629α. 6629β*	1856	1404	2830
		1858	1795	3432
82	ΕΜ 6582	1859	1852	3555
83	ΕΜ 6581	1842	611	1068
84	ΕΜ 6597	1858	1686	3232
85	ΕΜ 6586	1858	1800	3445
90	ΕΜ 6599	1837	19	5
		1854	1171	2262
95	ΕΜ 6587	1858	1761	3364
96	ΕΜ 6588. *6588α-6588δ*	1840	305	364
		1853	1038	1951
		1854	1124	2160
97	ΕΜ 6590. 6634	1839	180	164
		1856	1332	2678
98	ΕΜ 6591Β 6591Α	1839	178	160
		1842	613	1070
99	ΕΜ 6591. *6591Γ-6591Ζ. 6591Μ*	1842	610	1065
		1854	1110	2102
		1858	1776	3397
101	ΕΜ 6592. 6592α	1840	336	406
		1840	345	421
103	ΕΜ 6915. *6930*	1853	847	1368
105	ΕΜ 6644	1842	583	1020
106	ΕΜ 6624. *6624α. 6604*	1859	1835	3518
107	ΕΜ 6824	1853	891	1424
108	ΕΜ 6598. 2496. 2497	1839	224	244
110	ΕΜ 6601	1839	175	156
		1840	338	409
		1840	347	424
		1842	606	1062–1063
		1842	616	1075
		1856	1432	2910
		1859	1821	3488
113	ΕΜ 6844. *6608. 6608α*	1842	550	934
		1854	1110	2101
		1858	1796	3434

IG I^2	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
114	ΕΜ 6600. *6835*	1842	563	964
115	ΕΜ 6602	1842	528	886
119	ΕΜ 6606	1853	891	1426
		1856	1370	2738
121	—	1854	1257	2544
123	ΕΜ 6607	1853	833	1352
124	ΕΜ 6928	1837	52	24
127	ΕΜ 6594. *6100*	1860	2103	4154
129	ΕΜ 6610	1842	591	1035
		1854	1171	2263
130	ΕΜ 6627	1858	1792	3425
131	ΕΜ 6628	1858	1792	3427
136	ΕΜ 6641	1860	2037	4055
139	ΕΜ 6632. 6639. *6632α*	1840	343	417
		1854	1137	2196
		1855	1303	2622
		1856	1368	2735
143	ΕΜ 6820. *5409*	1859	1835	3517
144	ΕΜ 6626. 6854βγ. *2635.* Μ. Ἀκροπ. 2996	1842	599	1051
		1854	1172	2265
		1860	2007	4014
145	ΕΜ 6609	1840	348	426
149	ΕΜ 6821. 6822	1839	289	337
		1853	1039	1953
152	ΕΜ 6619	1860	1960	3806
153	ΕΜ 6723	1860	2048	4084
158	ΕΜ 6685	1842	573	1000
159	ΕΜ 6625	1860	1963	3815
164	—	1859	1872	3621
167	ΕΜ 6633	1853	893	1431
174	ΕΜ 6635	1853	901	1446
175	ΕΜ 5854	1853	1053	1978
191	ΕΜ 6647. 6647α	1853	692	1146
		1853	695	1148
192	ΕΜ 6870	1853	713	1165
192-193	—	1853	698	1151
		1853	699	1152
		1853	712	1163
193	—	1853	717	1175
193-194	—	1853	702	1154
		1853	703	1155
		1853	716	1167

IG I²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
194		1853	710	1160
		1853	711	1162
		1853	770	1283
				1284
194-195	—	1853	704	1156
195	EM *1488. 5224*	1853	696	1149
		1853	756	1231
				1232
195-196	EM *1488. 5224. 6656. 6872*	1853	704	1157
		1853	722	1180
				1181
		1853	758	1239
196	EM 6656. 6872	1842	554	945
		1853	710	1161
		1853	733	1197
		1853	748	1212
		1853	749	1215
		1853	750	1221
		1853	753	1227
		1853	758	1237
		1853	760	1241
		1853	762	1248
		1853	768	1259
		1853	769	1263–1264
		1853	769	1267
		1859	1849	3550
		1859	1850	3552
197	EM *5224*	1853	718	1176
197-198	EM *5224*	1853	713	1164
198	—	1853	694	1147
		1853	697	1150
		1853	716	1166
		1853	716	1168
		1853	717	1170
		1853	717	1173–1174
		1853	720	1178
		1853	744	1206
		1853	758	1238
199	—	1853	718	1177
		1853	732	1194
		1853	751	1222
		1853	753	1228
		1853	756	1230
199-200	—	1853	752	1225
				1226
200	—	1853	721	1179
		1853	724	1182
		1853	752	1224
		1853	769	1271
		1859	1850	3551
200-201		1853	701	1153
		1853	756	1233
201		1853	732	1195–
				1196
		1853	744	1207
		1853	760	1240
		1853	760	1242
201-202	EM *5383. 5395*	1853	709	1159
		1853	724	1183
		1853	756	1234
202	EM *5383. 5395*	1853	725	1185
		1853	729	1187
202-203	EM *5383. 5395. 6873. 5388*	1853	726	1186
		1853	729	1189
203	EM *6873. 5388*	1853	730	1190
		1853	745	1209
204	EM *5162. 6651. 5528*	1853	699	1152
		1853	701	1153
		1853	732	1193
		1853	751	1223
204-205	EM *5162. 6651. 5528. 6871. 5384*	1853	706	1158
205	EM *6651. 5384. 6871*	1853	725	1184
		1853	731	1191
		1853	749	1214 δὶς
		1853	750	1220
		1853	768	1257
206	EM *6855. 6857*	1853	762	1250
206-207	EM *6855. 6857*	1853	748	1211
208a	—	1853	758	1236
209	—	1853	734	1198
		1853	750	1218
209-211	—	1853	734	1199

IG I²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
211		1853	738	1202
		1853	750	1216
		1853	770	1281
211a		1853	768	1258
212	EM *12655*	1853	737	1200-1201
		1853	738	1203
		1853	745	1210
		1853	750	1219
		1853	762	1249
		1853	768	1255-1256
		1853	769	1270
		1853	890	1421
212a		1853	769	1274
213	EM 6855. 6857. 316	1853	691	1145
		1853	748	1213
		1853	763	1251
		1853	770	1282
		1853	771	1287
214	EM *6863. 6652a. 6864. 6865*	1853	729	1188
216-217	EM *6856*	1853	763	1252
		1853	767	1254
218	EM 6771. *6783. 6783a. 6785. 6655. 6786*	1853	690	1144
		1853	754	1229
219	EM 6650	1853	745	1208
220	EM 6652. *6764. 6758*	1859	1849	3549
221	EM 6702. *6653. 6756. 6757*	1853	1067	2111
222	EM 6654	1853	731	1192
225		1853	769	1269
226		1853	769	1266
227		1853	769	1272
228		1853	769	1265
229		1853	769	1268
230		1853	768	1262
231		1853	764	1253
232	EM 6772. 634	1839	168	137
		1839	230	137
		1853	1076	2022

IG I²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
		1854	1104	2093
233-235	EM 6772. 634	1854	1160	2237
234	EM 6772. 634	1839	231	247
		1853	1076	2024
236-239	EM 6788	1839	231	248
		1854	1085	2034
239	EM 6788	1837	37	14
		1853	1077	2027
244-245		1839	232	249
246-247		1837	38	15
		1853	1073	2018
252-253	EM 6773	1854	1086	2035
253	EM 6773	1837	39	16
254-255	EM 6774	1839	233	250
		1854	1249	2494
255	EM 6774	1837	17	4
		1854	1088	2037
257-258		1837	41	17
		1854	1105	2094
259	EM 635	1853	1076	2023
260-262	EM 636	1838/1839	151	112
		1839	230	112
		1854	1125	2162
262-263	—	1839	234	251
		1854	1140	2206
272-273	EM 6778	1839	181	165
		1839	234	255
		1854	1106	2095
274	EM 6762α	1839	185	174
		1854	1162	2238
276-277	EM 6793	1860	2053	4093
277-278	—	1839	235	256
		1854	1096	2069
278-279	—	1854	1163	2239
279	—	1838	103	48
		1839	236	257
		1854	1128	2164
282	EM 6780	1856	1429	2903
282-283	EM 6780	1840	381	499
		1854	1097	2070
286-287	EM 6793. 6869	1837	42	18
		1854	1109	2100
287-288	EM 6869. 13337	1839	236	258
		1854	1106	2096

IG I²	Μουσεῖον	Ἔτος	Σελίς	Ἀριθμὸς λήμματος
		1854	1163	2240
293	EM 6770	1860	2049	4086
294	EM 6707. *6748.*			
	5173	1860	2051	4090
295	EM 6777	1842	531	892
299	EM 6706	1838/		
		1839	156	116
302	EM 6742	1837	49	23
		1853	1079	2029
		1854	1126	2163
		1854	1141	2207
		1854	1170	2261
305	EM 6705. *6705a.*			
	6781	1854	1139	2204
309	EM 6704	1858	1792	3426
310	EM 6701	1859	1842	3533
		1860	2031	4048
		1860	2035	4051–
				4054
		1860	2038	4056
		1860	2039	4058–
				4061
		1860	2041	4065–
				4066
		1860	2051	4089
		1860	2052	4091
Add. et				
Corr. 310	EM 6645. 6646	1860	2041	4067
		1860	2042	4070
		1860	2050	4088
324	EM 6741	1837	44	20
		1839	237	259
		1853	740	1204
		1853	830	1204δὶς
		1853	833	1351
		1854	1133	2189
		1854	1173	2266–
				2267
324a	EM 6695	1857	1603	3174
327	EM 6766	1853	689	1142
328	EM 6767	1852	678	1125
333	EM 6692	1860	2012	4032
338	EM 6680/2.			
	6688. 6715.			
	6715α	1859	1812	3481

IG I²	Μουσεῖον	Ἔτος	Σελίς	Ἀριθμὸς λήμματος
		1860	2050	4087
		1860	2053	4094
342	EM 6676. *6678.*			
	6675	1860	2038	4057
342-343	EM 6675. 6676.			
	6678. 6679	1860	2042	4071
343	EM 6679. *6675*	1860	2040	4063
346	EM 6671. *6674*	1854	1128	2165
352	EM 6677. 6679	1853	1080	2030
		1857	1588	3151
		1860	2040	4064
359	EM 6768	1839	182	166
362	EM 6825	1854	1118	2132
363	EM 6673. 5572.			
	6700. 5218.			
	5220. 5222.			
	6712	1853	1037	1949
		1854	1124	2159
363, 364	EM 6700. *6673.*			
	5572. 5218.			
	5220. 5222.			
	6712. 6719.			
	6684. 6671b.			
	5221	1853	1034	1945
364	EM 6700. 6719.			
	6684. *6671b.*			
	5221	1860	1960	3808
365	EM *6712. 5219.*			
	6711B. 6834.			
	6744. 6718a	1853	1078	2028
366	EM 6700. *6719*	1853	1033	1944
367	EM 6673	1853	1036	1948
		1854	1123	2158
368	EM 6776	1839	237	260
		1854	1108	2098
371	EM 6699	1860	1923	3753–
				3754
372	EM 6662. 6665.			
	6735	1839	208	215
		1839	219	232
		1854	1140	2205
		1854	1169	2259
374	EM 6667. 6668.			
	6667β. 6713.			
	6714. 8879.			

IG I²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
	6711a	1837	30	9-11
		1839	185	172
		1840	343	418
		1853	1077	2025–2026
		1853	1084	2033
		1854	1087	2036
		1854	1169	2260
375	EM 6697	1858	1786	3415
378	EM 6743	1856	1410	2844
381		1854	1137	2195
385	EM 6659	1840	371	474
		1842	597	1048
		1854	1108	2099
388	EM 6660. *5327*	1860	2046	4078
390b	—	1853	833	1353
392	EM 6219	1852	673	1116
395	M. 'Ακροπ. 13259	1839	212	217
397	EM 6289	1842	620	1082
398	EM 6290	1838	126	80
468	—	1852	682	1131
475	EM 6225	1852	675	1120
487	EM 6241	1839	289	336
493	EM 6250	1840	314	375
501	EM 6257	1858	1791	3423
516	EM 6278	1856	1387	2778
520	EM 6283	1852	673	1117
527	M. 'Ακροπ. 13201	1838	131	81
530	M. 'Ακροπ. 13206	1858	1738	3291
531	M. 'Ακροπ. 13248	1838	98	46
		1838	113	60*
532	M. 'Ακροπ. 13270	1838	96	44
533	EM 6259	1858	1797	3436
534	—	1853	690	1143
535	M. 'Ακροπ. 13264	1839	275	310
538	EM 6273	1852	675	1121
546	EM 6295	1858	1734	3272
547	M. 'Ακροπ. 13262	1838	112	60
		1858	1791	3423* καὶ σημ. 1
550	EM 6297	1838	125	78
556	M. 'Ακροπ. 13236	1838/1839	161	126
559	M. 'Ακροπ. 13218	1840	342	414
571	EM 6312	1860	1935	3769
575	EM 6315	1839	175	155
577	EM 6317	1859	1834	3516
579	EM 6318	1840	297	353
580	EM 6319	1838/1839	159	121*
584	EM 6322	1839	171	143
		1839	218	230
585	M. 'Ακροπ. 6504	1840	314	373
602	EM 6336	1852	673	1115
604	M. 'Ακροπ. 13213	1842	482	757
		1860	1962	3813
606	M. 'Ακροπ. 13255	1838	107	54
609	EM 6339	1839	288	335
611	EM 6341	1839	286	331
617	M. 'Ακροπ. 13183	1838	137	94
618	M. 'Ακροπ. 13250	1858	1767	3373
626	EM 6354	1840	306	366
631	EM 6358	1859	1834	3515
635	EM 6362	1840	341	413
639	EM 6365	1852	686	1141
651	EM 6375	1839	286	330
669	M. 'Ακροπ. 13214	1858	1740	3296
673	EM 6395. *13254. 6694*	1854	1125	2161
684	EM 6408	1852	671	1113
688	EM 6412	1852	675	1122
697	EM 6420	1852	682	1133
708	EM 6433	1842	621	1083
714	EM 6442	1840	306	367
715	EM 6443	1856	1411	2850
716	EM 6444	1852	681	1126–1127
752	EM 6538	1852	681	1128
760	EM 8179	1838	241	102
765	EM 6698	1858	1755	3343
769	—	1840	365	466
772	—	1852	675	1123
777	—	1856	1377	2757
835	—	1838	130	—
840	EM 6559	1852	670	1112
841	EM 6560	1860	2054	4095
851	—	1838	67	31
		1852	686	1140
854	—	1838	76	—
		1852	669	1111

IG I²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
		1854	1233	2458*
857	—	1854	1117	2128
860	EM 10070	1857	1636	3180
862	—	1856	1374	2750
863	—	1838	76	—
		1852	683	1134-1135
		1856	1370	2739
871	EM 10071	1856	1400	2819
876	EM 10093. 10094. 10097	1858	1715	3269
		1858	1745	3319-3320
882	EM 10069	1853	774	1290
883	EM 10072	1853	1003	1798
884	EM 10634α	1853	773	1289
		1856	1357	2700
887	—	1853	773	1288
915	—	1853	777	1300 (δὶς)
928	EM 10232	1852	680	1125*
		1852	684	1138
929	—	1838	131	81*
931	EM 10276	1852	674	1118
933	EM 10271. 10233. *10262*	1841	423	585
		1842	520	860
		1852	642	1105
		1855	1308	—
936	—	1856	1411	2847
937	—	1852	643	1106
938	—	1852	667	1108
939	EM 10272	1852	676	1124
940	EM 10265. 10267	1854	1152	2219
		1854	1153	2221
941		1852	642	1104
950	—	1838	131	81*
951	EM 10231	1852	665	1107
952	EM 10230	1840	398	525
953		1852	672	1114
954	Μουσεῖον Ermitage, Λένινγκραντ	1842	522	863
958	EM 10277	1854	1172	2264
960	EM 10264	1854	1151	2218
962	—	1854	1152	2220
966	EM 10234	1842	566	968
		1856	1409	2839
972	EM 10647. 10648	1841	443	642
		1858	1739	3293-3294
973	EM 10635	1852	686	1139
974	—	1838	241	101
978	EM 10643	1841	442	641
980	EM 10253	1842	541	905
989	EM 10255	1840	404	546
993	—	1839	291	342
997	EM 10646	1839	183	167
998	EM 10254	1856	1427	2893
1005	EM 10637	1852	667	1109
		1852	676	1123*
1024	Ἐθν. Μ. 29	1838	127	
1025	Ἐθν. Μ. 30	1838	242	103
1056	EM 10215	1853	982	1682
1058	—	1855	1299	2611
1063	Ἐθν. Μ. 712	1853	775	1291
		1856	1359	2705
1067	EM 1804	1853	927	1537
1082	Ἐθν. Μ. 718	1853	993	1743

IG II/III²

6	EM 6896	1839	207	214
7	EM 6880	1853	882	1405
14	EM 6884	1853	1050	1972
15	EM 6886	1858	1684	3226
17	EM *6900. 390*	1853	1065	2007
19	EM 6888. *6982*	1859	1880	3643
21	EM 6901	1842	600	1053
22	EM 6938. *6902*	1853	887	1415
30	EM 6916. *6904*	1853	855	1375
		1855	1306	2626

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
33	EM 6898	1856	1430	2905
35	EM 6908. *6908a*	1853	846	1367
36	EM 7030	1860	1918	3737
37	EM 6910. *7648*	1853	900	1444
40	EM 6913	1842	581	1015
46	EM 7117. *7116. 7108. 7102. 7109. 7104. 7110. 7109. 7105. 7103. 7107. 7115. 63. 7104. 7106. 7111. 7112. 7113. 7114*	1853	1017	1852
51	EM 6920. *7008*	1860	1922	3751
52	EM 6932	1853	881	1404
		1853	1042	1957
53	EM 6959	1840	334	402
54	EM 6939	1858	1794	3430
56	EM 7027	1857	1642	3198
59	EM 6989	1853	1052	1975
60	EM 6924	1853	826	1346
		1859	1816	3485
61	EM 6922	1853	872	1394
		1856	1358	2701
62	—	1858	1651	3215
70	EM 6924	1853	952	1605
71	—	1842	625	1099
73	EM 6926	1842	592	1039
74	EM 6929	1853	1059	1992
		1856	1434	2913
75	EM 6931	1839	171	144
		1853	886	1412
76	EM 6933. *225*	1842	552	940
79	EM 6935	1853	1052	1974
80	EM 6936	1853	1062	1998
81	EM 6940	1853	950	1602
82	EM 6943	1853	1063	2000
83	EM 6944	1860	1916	3728
89	EM 2790	1840	345	420
96	EM 6975	1839	177	158
105	EM 7001	1838	66	30
106	EM 6976. *6947*	1839	193	184
		1853	967	1627
109	EM 7002	1842	540	902

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
110	EM 7024	1860	2028	4046
114	EM 6951	1842	580	1011
		1853	867	1388
		1853	1050	1971
115	EM 6950	1840	341	412
117	EM 6998. *6998a*	1842	583	1019
118	EM 6952	1842	547	924
119	EM 6955	1853	1017	1851
120	EM 7050	1842	555	948
		1856	1399	2818
		1858	1752	3340-3342
121	EM 6958	1842	573	998
		1853	1047	1965
123	EM 6957	1853	969	1630
124	EM 6961. *6962. 6963*	1840	337	407
125	EM 6964	1839	257	266
132	EM 6970	1853	840	1357
135	EM 6971	1853	881	1403
142	EM 7067	1858	1787	3416
143	EM 7646. 8081. *2695. 2696*	1853	1058	1991
		1858	1758	3354
144	EM 7091. *7098. 7099. 64. 7092. 7097. 1190. 7096. 7095. 7094. 7093. 7101.* Μ. Ἀκροπ.	1860	1912	3717
145	EM 6978	1858	1775	3396
153	EM 6990	1856	1410	2845
156	EM 6992	1860	1982	3850
158	EM 6993	1853	1056	1986
		1856	1410	2842
161	EM 7029α. *7029*	1859	1878	3639
163	EM 2806	1842	544	914
166	EM 2814	1860	2007	4016
170	—	1842	569	978
173	EM 7005	1853	873	1395
174	EM 7006. *7010*	1853	902	1448
175	EM 7011	1854	1091	2045
179	EM 7204. *7014. 7121*	1853	953	1606

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
180	EM 7007	1853	951	1603
186	EM 7012	1842	610	1066
187	EM 7016	1859	1895	3673
188	EM 7018	1839	279	319
		1853	902	1447
191	EM 7020	1859	1894	3672
193	EM 7075	1853	882	1406
		1853	1061	1997
196	EM 7130	1853	862	1382
198	–	1858	1797	3438
199	–	1860	2008	4019
202	EM 13217	1853	1054	1979
203	—	1859	1821	3489
207	EM *7035. 7035α. 7036*	1855	1283	2583*
			σημ. 1	
208	EM 7033	1853	1062	1999
211	EM 7229	1858	1796	3435
213	EM 7038	1839	269	300
214	—	1840	307	368
215	EM 7039	1853	906	1452
216	EM 6984. 6984α	1838	103	49
		1842	524	870
		1853	1068	2012
221	EM 7046	1840	340	411
226	EM 13291	1840	332	401
		1840	342	415
233	EM 7056. *7057*	1858	1793	3428
234	EM 7058	1853	1057	1987
235	EM 7059	1838	138	95
236	EM 7146. *7182*	1859	1851	3554
237	EM 7138	1853	788	1309
238	EM 7062. *7061. 7061α*	1860	1976	3834
239	EM 7063	1839	222	240
240	EM 7154	1842	593	1043
		1842	597	1049
242	EM 7064	1853	786	1305
243	EM 7065	1853	785	1303
250	EM 7143	1856	1373	2744
251	EM 5565. *5320α. 5320*	1860	1922	3750
262	EM 7780	1853	899	1441
		1853	1064	2002
268	EM 7647	1857	1546	3138

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
275	EM 7119	1842	541	903
278	EM 7120	1860	1992	3870
281	EM 7124	1842	541	904
283	EM 7127	1839	220	234
284	Μητροπ. Μ. Ν. Ὑόρκης. *EM 7126*	1839	217	228
285	EM 7132	1858	1751	3338
286	EM 7128	1853	893	1430
289	EM 7129	1853	1056	1984
292	EM 7140	1859	1859	3589
300	EM 7156	1853	898	1439
301	EM 7141	1840	301	358
328	EM 7175	1853	892	1428
333	EM 7151. 7148. *7150. 7077. 7147. 7149*	1839	265	289
		1842	567	973
		1855	1327	2674
334	EM 7153	1842	608	1064
336	EM 7237. 7237α	1838	64	27
		1839	206	211
		1853	1074	2019
339	EM 7160. *7078*	1840	365	464
340	–	1840	316	378
342	EM 7163	1840	296	352
		1840	300	356
343	EM 7165	1840	370	473
		1853	842	1362
344	EM 7209	1842	557	950
345	EM 7168. *7167*	1858	1785	3412
		1859	1843	3534
346	EM 7164	1853	1046	1963
		1856	1333	2682
351	EM 7196	1858	1805	3453
352	EM 7161	1853	883	1407
		1856	1357	2699
353	EM 7195	1842	553	941
358	EM 7169	1838	133	83
361	EM 7174	1857	1600	3166
365	EM 7178. 7179	1839	272	301
		1840	335	404
367	EM 7180	1839	228	265
		1842	558	953
368	EM 7181	1840	344	419
		1856	1333	2681

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
371	EM 7183	1842	586	1026
		1856	1358	2702
373	EM 7186	1840	312	371
374	EM 7187	1840	300	357
		1853	908	1455
381	EM 7198	1853	385	1411
		1853	1061	1996
385	EM 7131. *8175*	1853	1055	1983
390	EM 7231	1860	1963	3816
392	EM 7233	1858	1774	3394
398	EM 7191. 7234	1840	338	408
		1858	1782	3409
406	EM 2985	1840	318	382
407	EM 7192	1859	1829	3503
408	EM 7194	1860	2006	4012
411	EM 7203	1839	176	157
		1853	827	1350
414	EM 7332. *7177. 7334*	1853	901	1445
415	EM 7197	1838	67	32
417	Ἐθν. Μ. 2958 EM 7166	1842	560	959
418	EM 7242	1842	614	1073
423	EM 7205	1853	949	1601
424	EM 7206	1839	196	188
		1853	867	1389
425	EM 7207	1853	875	1399
426	EM 7208	1839	266	290
		1842	589	1032
427	EM 7210	1853	887	1416
428	EM 7211	1860	1998	3889
429	EM 7213	1853	895	1434
430	—	1854	1193	2315
431	—	1853	1047	1964
435	EM 7230	1842	586	1027
438	EM 7662	1853	854	1373
441	EM 7661	1853	827	1349
		1858	1751	3339
444	EM 7217	1854	1166	2248
445	EM 7218	1860	2009	4023
451	EM 7060	1853	855	1374
452	EM 7246	1859	1844	3539
453	—	1859	1860	3590
		1859	1877	3636
454	EM 7253	1853	954	1609
456	EM 7172. *7250*	1853	818	1340
462	EM 7413	1853	1054	1980
463	EM 10396	1853	819 σημ. 1	1340*
466	EM 7241	1853	1054	1981
467	EM 7263	1859	1814	3484
468	EM 7264	1842	564	966
469	EM 7302	1840	315	377
470	EM 7286. *7259*	1853	822	1342
477	EM 7247	1853	954	1608
479	EM 7284	1854	1190	2308
481	EM 7288	1860	1965	3819
482	EM 7278	1839	220	236
485	EM 7289	1858	1795	3433
489	EM 7293	1838/ 1839	162	127
490	EM 7294	1838	65	29
		1853	1075	2020
491	EM 7295. *7037*	1854	1089	2039
492	EM 7367	1853	858	1379
494	EM 7296	1853	912	1462
495	EM 7297	1842	588	1031
496	EM 7298	1853	912	1461
501	EM 7306	1839	258	267
505	EM 7368	1839	295	350
508	EM 7369	1858	1803	3450
509	EM 7314	1842	601	1055
510	EM 7317	1842	618	1078
519	EM 7345	1858	1786	3414
520	EM 7336	1853	962	1617
521	EM 7338	1853	842	1361
530	EM 7319	1853	840	1358
532	EM 7339	1860	1911	3715
534	EM 7651	1856	1494	3105
542	EM 7329	1853	1040	1955
543	EM 7426	1853	898	1438
545	EM 7225	1859	1858	3587
549	EM 7244	1839	206	112
554	EM 7509	1842	604	1059
557	EM 7287	1853	1059	1993
558	EM 7243	1858	1765	3369
559	EM 7516	1838	109	56
		1842	556	949
560	EM 7301	1838	109	57
		1853	907	1454

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμός λήμματος*	*IG II/III²*	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμός λήμματος*
564	EM 7157	1853	825	1345	670	EM 7238	1853	874	1397
565	EM 7158	1853	821	1341	673	EM 7392. 7394.			
569	EM 7328	1859	1868	3617		*7395*	1840	302	360
572	EM 7512	1860	1966	3821			1853	886	1413
573	EM 7327. *7081*	1842	584	1023			1853	888	1418
576	EM 7330	1853	963	1620			1853	960	1614
		1853	963	1622	680	EM 7400	1860	1939	3772
		1853	1068	2013	681	EM 7423	1854	1235	2462
577	—	1853	960	1615					2463
578	—	1854	1119	2138			1854	1239	2470
580	EM 7440	1853	897	1437			1854	1240	2472
584	EM 7326	1842	615	1074	682	EM 10546	1860	2086	4108
586	EM 7335	1853	888	1417	684	EM 7320	1859	1873	3623
587	EM 7070. 7070α	1853	1058	1990	687	EM 7383. 7384.			
		1855	1303	2623		*7385*	1837	14	1
593	—	1853	869	1392			1853	1070	2017
609	—	1853	1065	2009			1859	1883	3648
629	—	1854	1101	2076	689	EM 7401	1855	1305	2625
631	—	1853	1058	1989	690	EM 7424	1854	1233	2459
632	—	1853	1064	2004			1854	1242	2477
633	—	1853	1065	2008	692	EM 7428	1860	1976	3835
634	—	1855	1324	2665	696	EM 7313	1859	1881	3645
635	EM 7091	1860	1912	3717	700	EM 7451. *7084*	1839	280	322
636	—	1854	1101	2077	706	EM 7446	1853	905	1451
641	EM 7372	1853	852	1372	715	EM 7439	1859	1873	3622
643	EM 7348	1856	1497	3114	717	EM 7228. 7227.			
646	EM 7386	1838	92	41		7226	1839	287	332
651	EM 7370	1838	105	51			1853	1069	2016
		1842	612	1069			1854	1116	2124
653	EM *7382*	1839	189	176	720	—	1854	1119	2139
655	EM 7365. *7366*	1858	1793	3429	721	EM 7472	1853	896	1436
656	EM 7713	1853	844	1364	722	EM 7125	1858	1802	3449
661	EM 7376	1859	1886	3651	728	EM 7416	1853	953	1607
662	EM 7389	1842	617	1077	734	EM 7323	1856	1372	2743
665	EM 7555	1854	1230	2456	735	EM 7504	1842	606	1061
		1854	1236	2464	736	EM 7441	1853	892	1429
		1854	1237	2467–	737	EM 7781	1853	1064	2005
				2468	739	EM 7442	1853	1045	1961
		1854	1245	2485	742	EM 7425	1853	1036	1947
		1854	1247	2487	743	EM 7429	1842	605	1060
		1854	1255	2525	745	EM 7432	1853	1047	1966
		1855	1279	2582	746	EM 7436	1859	1903	3697
		1855	1311	2627–	748	EM 7437. 7437α	1854	1091	2044
				2628	764	—	1859	1909	3708
666	EM 7387	1859	1826	3499	765	EM 7398	1842	619	1080

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
766	ΕΜ 7542	1854	1130	2176
		1854	1237	2465
				2466
		1854	1239	2469
		1854	1240	2471
		1854	1241	2474
768	ΕΜ 7354. *7497*	1839	213	219
769	ΕΜ 7357	1859	1867	3616
774	ΕΜ 8048	1842	566	970
		1853	1048	1967
776	ΕΜ 7460. 7461. 7459	1842	618	1079
		1853	955	1610
		1858	1785	3413
777	ΕΜ 7360	1842	604	1058
778	ΕΜ 7359	1842	602	1056
787	ΕΜ 7408-7410	1854	1231	2457
		1854	1241	2473
		1854	1243	2481-2483
		1856	1498	3115
794	ΕΜ 7453	1859	1811	3479
795	ΕΜ 7454	1860	1979	3842
804	ΕΜ 7488	1840	311	370
805	ΕΜ 5549	1859	1904	3699
807	ΕΜ 7467	1839	197	189
808	ΕΜ 7391. 7390	1859	1883	3647
		1860	2002	4005
810	ΕΜ *7448*	1858	1750	3336
819	ΕΜ 7783	1858	1808	3455
824	ΕΜ 7645	1853	889	1419
827	ΕΜ 7465	1856	1364	2727
833	ΕΜ 7474	1858	1769	3376
838	ΕΜ 7470. 7471	1842	552	939
		1859	1822	3492
845	ΕΜ 7364	1853	803	1326
848	ΕΜ 7553. *7554*	1853	870	1393
851	ΕΜ 7510. *7493*	1842	623	1089
853	ΕΜ 7486. *7579*	1859	1813	3482
854	ΕΜ 7491	1853	787	1308
855	ΕΜ 7487	1853	846	1366
857	ΕΜ 7480	1853	859	1380
858	ΕΜ 7478	1853	786	1306
863	ΕΜ 7466	1853	1060	1995
874	ΕΜ 2385	1840	360	453

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
876	ΕΜ 7672	1839	281	323
881	—	1856	1388	2782
884	ΕΜ 7546	1839	204	209
886	ΕΜ 7477	1860	1968	3826
887	ΕΜ 7508	1840	305	365
889	ΕΜ 7450	1853	843	1363
892	ΕΜ 7402. *7514*	1839	290	339
899	ΕΜ 7547. *13346*	1860	2010	4027
907	ΕΜ 7519	1842	578	1004
914	ΕΜ 7485	1858	1799	3444
917	ΕΜ 7481. *7482*	1854	1229	2455
920	ΕΜ 7517	1854	1234	2460
942	ΕΜ 7679	1853	963	1621
946	ΕΜ 7524	1840	321	386
954	ΕΜ 7521. *7538*	1853	868	1390
		1853	1045	1962
955	ΕΜ 7524α	1842	616	1076
961	ΕΜ 7563. *7564. 7565*	1841	422	583
962	ΕΜ 7562	1853	955	1611
		1859	1896	3677
968	ΕΜ 7557. *7556. 7558*	1857	1641	3197
977	ΕΜ 7589	1839	263	283
979	ΕΜ 7528. *7529*	1840	320	385
981	ΕΜ 7522	1853	864	1386
982	ΕΜ 7587	1838	134	86
983	ΕΜ 7594. *7664*	1853	959	1613
984	—	1839	221	237
986	ΕΜ 7623. *7577*	1853	899	1442
991	ΕΜ 5296	1853	822	1343
992	ΕΜ 7540	1857	1586	3147
995	ΕΜ 7788	1840	313	372
1001	—	1857	1642	3199
1003	ΕΜ 7591	1853	910	1458
1006	ΕΜ 10339. *1977. 7637. 7636. 4181*	1860	2065	4098
1008	ΕΜ 10337. *5318*	1860	2027	4045
		1860	2081	4107
1010	—	1855	1322	2662
1011	ΕΜ 10338	1860	2057, 2105	4097
1014	ΕΜ 7592	1853	909	1457
1018	ΕΜ 7595	1860	1912	3720
1028	ΕΜ 10336	1860	2072	4104

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
1029	EM 7573	1860	2018	4041
1030	EM 7597	1860	2022	4042
1032	EM 7605	1839	277	314
1034	EM 7666. 8090. *7665*	1838	65	28
		1840	325	392
1037	EM 7541	1859	1833	3513
1040	EM 7608. 7609. *7610. 5246*	1860	2024	4043-4044
1042	EM 7606	1842	518	855
		1853	1004	1805
1048	EM 7613	1853	848	1369
1051	EM 7614-7615. 7617. *7618. 5267*	1853	802	1325
		1853	827	1348
		1856	1488	3089
		1859	1885	3650
1052	EM 7621	1842	596	1047
1054	EM 7622	1839	263	284
1072	M. Ἀκροπ. 13216	1842	473	727
1073	EM 5723. 9482	1839	282	324
		1839	290	341
1075	EM 10431	1860	1979	3841
1076	EM 8369. 8370 8375. 8379	1842	525	874
		1860	2001	4001
1080	EM 2723	1853	909	1456
1081/5	EM 9484	1860	1920	3743
1088	EM 9486. 9485. *8383. 4944.* 5832. 9490	1853	841	1360
		1853	894	1432
		1853	900	1443
		1854	1117	2131
		1856	1331	2676
1089	EM 9487	1838	109	55
		1842	591	1036
1093	EM 8384	1860	1922	3749
1094	EM 9488	1854	1189	2307
1099	EM 10404	1853	1041	1956
1106	EM 9492-9493	1853	845	1365
1107	—	1856	1331	2675
1109	EM 9503	1860	1920	3742

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
1111	EM 8392	1859	1902	3695
1113	EM 9496	1842	598	1050
1116	EM 8582	1838	106	52
		1856	1427	2896
1117	EM 8393	1856	1487	3084
		1858	1697	3260
1118	EM 9499. 9502. 9500. 9501. *9498*	1856	1429	2904
		1859	1875	3629
		1859	1898	3685
		1859	1903	3696
1119	EM 9504	1853	826	1347
1121	EM 10556	1840	395	520
1122	—	1842	475	731
1125	EM 2097	1840	397	524
1127	EM 7684. *7685a. 7685. 54*	1856	1425	2885
1128	EM 7570	1856	1367	2733
1134	EM 7670	1839	207	213
		1839	223	243
1135	EM 7717. 7716	1856	1493	3104
		1860	2045	4077
1136	EM 7667	1853	779	1301
1139	EM 7690	1860	1988	3865
1143	EM 7701	1853	1053	1977
1144	EM 7695	1853	1056	1985
1148	EM *7699*	1858	1750	3337
1152	EM 7697	1853	887	1414
1155	EM 10663. 10664. *7742*	1853	1008	1819
		1856	1422	2876
1165	EM 7706. *7707*	1842	603	1057
1169	—	1853	1055	1982
		1856	1422	2877
1171	EM 7740	1860	1923	3752
1185	EM 7720	1860	2047	4082
1195	EM 7732	1853	1051	1973
1199	EM 7725	1859	1846	3545
1201	EM 7731	1842	519	858
1212	—	1853	858	1378
1215	EM 7733	1840	316	379
1222	EM 7723	1839	208	216
		1853	1037	1950
1224	EM 7644. 7737.			

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
	7520, *7738*	1853	911	1460
		1853	1015	1848
		1859	1869	3618
1228	—	1853	860	1381
1230	Μ. Ἐλευσ. 58	1860	1967	3825
1236	ΕΜ 7754	1854	1232	2458
		1856	1496	3113
1238	ΕΜ 7739, *7698*	1853	911	1459
1245	ΕΜ 7752α	1840	307	369
1246	ΕΜ 3822	1840	322	388
1248	ΕΜ 7843	1859	1892	3663
1264	ΕΜ 7860	1839	215	223
1265	ΕΜ 7760	1853	883	1408
1267	ΕΜ 7778	1853	1069	2015
1273	ΕΜ 7757	1855	1281	2583
1301	—	1855	1321	2661
1327	ΕΜ 7854	1855	1284	2584
1331	ΕΜ 7768, *7769, 594*	1860	1980	3844
1333	ΕΜ 7588	1853	1043	1959
1338	Μ. Ἐλευσ. 295	1841	408	556
1339	ΕΜ 7774	1842	520	861
1341	ΕΜ 7770 - 7773	1842	558	954
		1853	869	1391
1353	ΕΜ 8256	1859	1898	3684
1354	ΕΜ 8378	1853	891	1425
1356	ΕΜ 7775, 7776	1838/1839	156	117–118
		1855	1325	2667
1359	ΕΜ 7777	1853	895	1433
1360	ΕΜ 7700	1838	135	87
1362	ΕΜ 7990	1857	1547	3139
1371	ΕΜ 7789α	1837	44	19
1374	ΕΜ 7862	1838	26	64
1375	ΕΜ 7814, *7791, 12951*	1853	1053	1976
1376	ΕΜ 7806	1853	1005	1806
1377	ΕΜ 7793	1838/1839	145	106
1382	ΕΜ 7797-7799	1855	1304	2624
1394	ΕΜ 7794α	1837	48	21
1396	ΕΜ 7818	1838/1839	146	107
1401	ΕΜ 7807-7810	1838/1839	163	128
		1858	1763	3368
1405	ΕΜ 7837	1860	2034	4050
1410	ΕΜ 7859	1858	1768	3375
1411	ΕΜ 7820	1838	110	58
1412	ΕΜ 7824/5	1854	1136	2192
1421	ΕΜ 7828	1839	268	299
		1853	967	1626
1422	—	1860	2045	4076
1430	ΕΜ 7830	1856	1499	3117
1437	ΕΜ 7869	1860	2016	4040
1445	ΕΜ 7821	1853	956	1612
1448	ΕΜ 7812	1837	16	2
1449	ΕΜ 7813	1838/1839	155	115
1451	ΕΜ 7832	1840	299	355
1457	ΕΜ 7879	1840	368	470
1460	ΕΜ 7884	1854	1151	2217
1463	ΕΜ ἄνευ ἀριθμοῦ	1838/1839	164	131–132
1468	ΕΜ 7889	1853	1040	1954
1473	ΕΜ 7893	1853	1039	1952
1475	ΕΜ 7895	1854	1186	2297–2298
1476	—	1860	2032	4049
1479	ΕΜ 7896	1838/1839	147	108–109
		1839	167	134–135
1480	ΕΜ 7897	1859	1899	3686–3687
1484	ΕΜ 7898	1853	1057	1988
1485	ΕΜ 7899	1855	1291	2593–2594
1486	ΕΜ 7900	1860	2044	4075
1487	ΕΜ 7901-7902	1859	1870	3619–3620
1488	ΕΜ 7902α	1860	2030	4047
1491	ΕΜ 7905	1838	94	42–43
1496	ΕΜ 7908-7913	1839	179	161–162
		1858	1704	3266
		1858	1804	3451–3452–
1497	ΕΜ 7922	1860	2043	4072
1498	ΕΜ 7915	1838/	163	129–

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
		1839		130
1514	Βρεταν. Μ.	1839	284	326*
1515	ΕΜ 7929	1839	283	326
1517	ΕΜ 7924-7926	1858	1782	3410–3411
1518	ΕΜ 5294	1839	218	229
1521	ΕΜ 7934	1856	1390	2785–2786
1522	ΕΜ 7931	1838/1839	149	110
1524	ΕΜ 7932	1838/1839	152	113–114
1530	ΕΜ 7937	1842	561	960
		1856	1409	2840
1531	ΕΜ 7938	1860	2043	4074
1535	ΕΜ 8017	1858	1703	3265
1553	ΕΜ 7941	1838/1839	159	124
1556	ΕΜ 7947	1854	1134	2190–2191
1561	ΕΜ 7944	1853	1044	1960
1596	ΕΜ 7962	1853	849	1370
		1853	856	1376
1597	ΕΜ 7963	1853	903	1449
1599	ΕΜ 7964	1860	1911	3715
1601	ΕΜ 7965	1853	834	1354
1604	ΕΜ 10394	1857	1614	3176
1605	ΕΜ 10384Γ	1857	1635	3179
1607	ΕΜ 10395	1857	1580	3146
1611	ΕΜ 10393	1857	1574	3145
1613	ΕΜ 10392	1857	1604	3175
		1859	1890	3662
1614	ΕΜ 10390	1857	1620	3177
1615	ΕΜ 7971	1853	835	1355–1356
1618	ΕΜ 10391	1858	1673	3218
1619	ΕΜ 10388	1858	1671	3217
		1858	1683	3222
1621	ΕΜ 10387	1858	1680	3221
1622	ΕΜ 10386	1857	1516	3123
1627	ΕΜ 10385	1857	1503	3122
1628	ΕΜ 10384	1858	1716	3271
1629	ΕΜ 10383	1857	1552	3144
1631	ΕΜ 10382	1857	1628	3178
		1858	1652	3216

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
1632	ΕΜ 10384	1857	1532	3124
1636	ΕΜ 7973	1860	1990	3868–3869
1637	—	1839	191	180
1640	ΕΜ 7997	1838/1839	150	111
1649	ΕΜ 7979	1840	323	390
1663	ΕΜ 7983	1854	1150	2216
1684	ΕΜ 8702	1842	564	967
1697	ΕΜ 8076-8078	1839	223	242
1698	ΕΜ 8079. 8080. *8656*	1842	587	1029
		1854	1120	2141
1699	ΕΜ 8672-8675. 8670	1853	896	1435
		1854	1091	2043
		1854	1112	2111
1701	ΕΜ 8021	1838	240	98
1713	ΕΜ 8670	1860	1946	3793
1716	ΕΜ 8450	1841	420	578
1720	ΕΜ 9639	1842	613	1071
1723	ΕΜ 9641	1853	1032	1941
1724	ΕΜ 8315	1859	1866	3612
1728	ΕΜ 3520	1858	1695	3257
1735	ΕΜ 9638	1854	1120	2143
1736	ΕΜ 9640	1854	1150	2215
1743	ΕΜ 8024	1842	549	931
1754	ΕΜ 9643	1858	1779	3400
1757	ΕΜ 10596	1858	1677	3220
1763	ΕΜ 10414	1839	293	344
1767	ΕΜ 10472	1839	294	347
		1853	964	1623
1768	—	1842	625	1100
1769	—	1854	1197	2325
1770	ΕΜ 8452	1856	1366	2732
1777	—	1840	349	428
1781-1784	ΕΜ 10309	1858	1698	3261–3263
1789	—	1854	1197	2324
1790	ΕΜ 10468	1854	1184	2293
1793	ΕΜ 10471	1853	965	1624
1803	ΕΜ 9584c	1854	1195	2321
1805	ΕΜ 9645	1856	1416	2859
1806	ΕΜ 10472	1853	964	1623
1815	ΕΜ 5784	1857	1549	3141

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
1819	EM 10470	1856	1420	2870
1820	EM 9644	1842	527	884
1824-1828	EM 10322	1860	1970	3830-3832
1834	EM 8316	1839	192	183
		1856	1422	2875
1879		1856	1470	3039
1883	-	1856	1470	3038
1926	—	1842	471	725
1930	EM 8086	1842	554	947
1932	EM 8050	1842	595	1046
1933	EM 8051	1842	590	1034
		1860	1977	3838
1936	EM 8055	1839	192	181
		1854	1138	2198
1937	EM 8056	1839	189	175
1939	EM 10554	1860	1927	3760
1942	EM 8057	1859	1825	3495
1943	EM 8059. *8058*	1859	1878	3637
1946	EM 8562	1839	223	241
		1853	1016	1850
1951	EM 8062. 8060. 8063. *438*. *8064*. *438a*. *12366*. *12365*. *8061*	1839	260	276
		1853	823	1344
		1853	879	1401
1952	EM 8067. 8065. 8066	1839	279	320
		1854	1113	2113
		1854	1181	2290
1956	EM 8091	1853	876	1400
1962	EM 8537	1854	1120	2142
		1860	1966	3822
1974	EM 10748	1841	441	640
1979	EM 8455	1856	1362	2720
1986	EM 8557	1860	1913	3721
Add. et Corr.				
1987a	—	1858	1696	3258
1988	EM 4345	1858	1690	3241
1994	EM 8453	1855	1297	2603
1999	EM 8542	1858	1777	3398
2023	EM 10340	1858	1748	3329-3331

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
2042	EM 9653	1839	260	278
2055	EM 9651	1854	1158	2235
2058	EM 9652	1839	261	279
2079	EM 8471	1855	1293	2596
		1858	1687	3233
2098	EM 8479	1857	1642	3200
2107	EM 8483-8484	1857	1644	3202
2111/12	EM 9654. 3647	1838	104	50
2116	—	1855	1295	2600
2119	EM 10348	1855	1296	2601
2122	EM 9655. *9648*	1839	214	222
2123	EM 8487	1855	1294	2599
		1857	1647	3205
2124	EM 8488	1842	521	862
2140	EM 8522	1858	1689	3239
2148	EM 8524	1857	1646	3204
2160	EM 8547	1858	1692	3250
2163	EM 8550	1857	1645	3203
2194	EM 8496	1857	1593	3161
2196	EM 9656	1842	587	1830
2197	EM 8497	1856	1406	2831
2216	EM 8543	1860	1920	3744
2225	—	1855	1296	2602
2264	EM 4345	1858	1690	3241
2275	—	1855	1297	2604
2278	—	1840	395	519
2291a	EM 9510. 9506. *9509*. *9508*. *9505*	1840	397	522
		1858	1689	3240
2293	Μ. Ἀκροπ. 13265	1858	1767	3371
2295	Ἐθν. Μ. 2931	1859	1900	3690-3691
2298	EM 8567	1839	285	328
2305	EM 7386	1838	92	41
2308	EM 9662	1855	1293	2597
		1856	1394	2794
2309	EM 9833	1854	1116	2126
2310	—	1839	286	329
2310	—	1854	1139	2202
2311	EM 8070. 8092	1839	167	136
		1839	184	170
2312	EM 8658	1853	899	1440
		1856	1425	2886
2318	EM 8217. *8225*.			

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
	8218. 12634.			
	53. 8221. 8222.			
	8219. 8220.			
	8224. 8223	1853	1012	1839
2323	EM 8238	1859	1904	3700
2325	EM 8203. 8200.			
	8188. 8191.			
	8197/8. 8195/6.			
	8213. 8214.			
	8207. 8190.			
	8208. 8208a.			
	8192. 8196a.			
	8202. 8199.			
	8204. 8206.			
	8210. 8211.			
	8205. 8205a.			
	249. 821. 8199.			
	8189. *8209*	1839	277	313
	8193. 8194	1842	476	732
		1853	1005	1807
		1853	1006	1810
2327	EM 8073	1842	491	776
2330	EM 8075	1853	787	1307
2336	EM 10398. *2725*	1854	1244	2484
		1854	1247	2488–2489
2338	Μ. Ἀκροπ. 13246.	1839	194	186
	EM 9659	1854	1113	2114
2342	—	1840	297	354
2346	EM 8666. *8664.*			
	5253. 8687	1856	1403	2829
2351	EM 8681	1855	1300	2613
2352	EM 8957	1860	1978	3839
2354	EM 8082	1859	1828	3500
		1860	1919	3738
2357	EM 8084	1860	1948	3796
2362	EM 8037	1840	339	410
2364	EM 8085	1842	585	1025
2374	EM 8679	1842	590	1033
2377	EM 8698	1856	1414	2853–2854
2382	EM 8654	1839	279	318
		1842	592	1038
2384	EM 8657	1839	193	185
		1854	1138	2197

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
2385	EM 8659/60	1842	561	961
		1860	1936	3770
2388	EM 8665	1838/1839	157	119
2393	EM 8669	1853	1032	1943
2395	—	1859	1901	3694
2396	EM 8671	1839	205	210
2397	EM 8682	1858	1789	3419
2402	EM 8677	1839	170	142
2407	EM 8701	1853	966	1625
2411	—	1853	1016	1849
2423	EM 8680	1841	456	678
2424	—	1842	579	1005
2425	—	1856	1374	2748
2434	EM 8688	1853	851	1371
2435	EM 8684	1857	1601	3169
2444	EM 8689	1858	1740	3295
2448	EM 8690	1859	1903	3698
2452	EM 10594	1841	464	706
		1854	1242	2476*
2459	EM 8691	1858	1757	3348
2461	EM 10561	1840	392	516
2463	EM 3132	1839	262	280
2465	—	1839	227	263
2467	EM 10468	1854	1182	2292
2472	EM 8570	1860	1975	3833
2475	—	1853	1027	1916
2476	—	1842	591	1037
2482	EM 9584ε	1854	1195	2322
2488	EM 3776	1842	545	918
2490	EM 8693	1853	884	1410
2492	—	1853	829	1350*
2495	EM 8694	1853	865	1387
2501	—	1842	477	734
2505	EM 10091	1858	1746	3323
2509	EM 10089	1858	1746	3324
2511	EM 10090. 512	1858	1745	3317–3318
2528	EM 10181	1839	228	267
2554	EM 10108	1857	1590	3152
2572	EM 10185	1858	1715	3270
2574	—	1853	927	1536
2591	EM 10181α	1853	1028	1920
2613	Ἀθῆναι, πλατ. Συντ.	1859	1889	3660
2625	Μ. Ἐλευσ. 61	1841	413	564

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
2630	ΕΜ 10172	1858	1746	3322
2644	—	1860	2001	4003
2657	ΕΜ 10078	1856	1375	2751
2669	—	1853	927	1538
2677	ΕΜ 10202	1856	1471	3043
2691	—	1842	614	1072
2745	ΕΜ 10137	1853	857	1377
2756	—	1858	1747	3325
2771	ΕΜ 9512	1853	1043	1958
2774	—	1858	1688	3234
2775	ΕΜ 9513	1840	346	422
2777	ΕΜ 11515	1842	620	1081
2802	ΕΜ 8796	1854	1178	2280
2813	ΕΜ 8988	1860	1964	3818
2821	ΕΜ 10570	1854	1194	2320
2824	ΕΜ 8797	1854	1121	2144
		1859	1877	3635
2825	ΕΜ 10601	1860	2092	4111
2829	ΕΜ 8717	1853	1032	1942
2834	ΕΜ 10660	1854	1179	2282
2836	—	1854	1155	2230
2840-2841	Μ. Ἐλευσ. 14-16	1860	1950	3799-3801
2842	Ἐθν. Μ. 2964	1854	1193	2314
2848	ΕΜ 8716	1854	1116	2123
2852	—	1856	1422	2874
2860	ΕΜ 8969	1839	219	233
		1842	551	938
2864	ΕΜ 8984	1841	425	590
2865	ΕΜ 8720	1854	1122	2154
2872	—	1842	522	864
2875	—	1853	937	1590
2876	ΕΜ 1920	1841	414	568
2877	—	1839	170	141
2882	Μ. Ἀκροπ. 13261	1860	1921	3746-3747
2914	ΕΜ 9518	1840	364	463
2931	—	1841	411	559
2936	ΕΜ 10675	1860	1915	3725-3726
2950/1	ΕΜ 10677	1855	1287	2587
2953	ΕΜ 8410	1839	290	340
2955	ΕΜ 5718	1854	1115	2120
		1854	1117	2130
2964	ΕΜ 2099	1853	1006	1809

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
2971	Μ. Ἐλευσ. 665	1855	1266	2567
2975	ΕΜ 10576	1853	999	1772
2981	ΕΜ 10665	1853	1049	1969-1970
2983	ΕΜ 10597	1839	267	295
2993	ΕΜ 8406	1853	863	1384
2998	ΕΜ 10734	1853	1081	2031-2032
2999	ΕΜ 8408	1839	226	262
3000	—	1860	2097	4128
3006	—	1842	570	983
3018	ΕΜ 8974	1859	1824	3494
3019	Μ. Ἀκροπ. 13233	1854	1101	2079
3021	ΕΜ 8975	1856	1398	2813
3022	ΕΜ 8727/8	1839	191	179
3023	ΕΜ 10659	1857	1650	3214
3026	Μ. Ἀκροπ. 6465	1858	1800	3446
3028	ΕΜ 8989	1853	1014	1844
3033	ΕΜ 8963, *8964/5*	1856	1470	3037
3034	ΕΜ 8962	1854	1185	2296
3035	ΕΜ 8976	1840	343	416
3037	ΕΜ 10667-10669	1853	1013	1841-1842
		1858	1771	3381
3040	—	1853	1013	1840
3049	—	1858	1771	3380
3061	ΕΜ 5633(;)	1860	1917	3734
3064	—	1853	1014	1843
		1856	1393	2792
3070	—	1842	533	897
3076	ΕΜ 4743	1858	1770	3379
3084	—	1853	1014	1846
3085	Μ. Θηβῶν	1853	1014	1845
3086/7	ΕΜ 10673	1842	568	974
		1853	1014	1847
3111	ΕΜ 8215	1859	1875	3630
3114	Πρὸ Στ. Ἀττάλου	1860	1944	3785
3119	ΕΜ 9516	1842	584	1021
3122	Μ. Ἀκροπ. 13209	1840	296	351
3125	Μ. Ἀκροπ. 13234	1854	1179	2281
3127	Μ. Ἀκροπ. 13243	1838	239	97
		1842	562	962
3129	ΕΜ 708	1842	482	758
3134	Μ. Ἀκροπ. 3176.			

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
	6460	1858	1771	3382-3384
3150	ΕΜ 10589	1842	544	915
3156	ΕΜ 10610	1860	1996	3884
3160	—	1856	1472	3046
3169/70	ΕΜ 10326	1860	2054	4096
3174	ΕΜ 9559. *4304. 3992*	1853	1004	1804
3191	—	1853	904	1450
3193	Μ. Ἀκροπ. 13267	1841	421	581
3194	ΕΜ 10430	1856	1423	2878
3201	ΕΜ 10678	1860	1982	3849
3205	ΕΜ 9025	1853	997	1762-1763
		1856	1361	2715-2716
3207	ΕΜ 10679	1856	1385	2772
3208	ΕΜ 9018	1854	1123	2156
3212	ΕΜ 4119	1853	991	1732
3216	ΕΜ 8745	1857	1544	3128
3220	Μ. Ἐλευσ. 150-151	1860	1951	3802
3240	Μ. Ἀκροπ. 13165	1838/1839	158	120
3243	Πρὸ Στ. Ἀττάλου	1860	2047	4081
3244	—	1840	318	381
3246	—	1858	1767	3372
3247	ΕΜ 2192	1856	1399	2817
3249	Μ. Ἀκροπ. 13244	1838	240	99
		1842	562	963
3253	Μ. Ἀκροπ. 13221	1839	173	151
3254	Μ. Ἀκροπ. 13221	1856	1356	2698
3255	Μ. Ἀκροπ. 13220	1839	169	139
3256	Μ. Ἀκροπ. 13222	1838/1839	166	133
3280	ΕΜ 8291-8296	1854	1103	2084
3284	Μ. Ἀκροπ. 13219	1839	172	149
3314	Μ. Ἀκροπ. 13235	1839	171	145
3316	ΕΜ 10364	1860	2003	4006
3328	ΕΜ 10349	1838	135	88
3359	—	1854	1256	2534
3360	—	1859	1875	3628
3385	ΕΜ 9567	1841	420	579
		1842	549	929
3387	ΕΜ 10369	1860	2004	4009

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
3392	—	1860	1919	3740
3413	Μ. Ἐλευσ. 187. *186*	1860	1977	3837
3420	ΕΜ 9572	1857	1549	3140
3425	—	1853	913	1465
3430	—	1855	1299	2612
		1860	1965	3820
3431	ΕΜ 8277	1842	585	1024
3433	ΕΜ 9573	1838	136	92
3434	Μ. Ἀκροπ. 13183	1838	137	94
3440	Μ. Ἀκροπ. 13249	1858	1798	3442
3441	Μ. Ἀκροπ. 13245	1860	1935	3768
3442	Μ. Ἀκροπ. 13182	1839	226	266
3444	Μ. Ἀκροπ. 13254	1860	1985	3860
3445	ΕΜ 10581	1841	419	577
3449		1856	1397	2810
3455	—	1839	183	168
3458	—	1854	1123	2155
3459		1839	186	175
3461	—	1854	1115	2119
3464	ΕΜ 8746. 10682	1838/1839	161	125
3465	ΕΜ 8996	1855	1324	2666
3479	ΕΜ 10612	1858	1697	3258*
3481	ΕΜ 8981α. *12364*	1853	1004	1803
3488	ΕΜ 8998	1839	266	291
3497	ΕΜ 8999	1839	288	334
3502	—	1855	1317	2647
3503	ΕΜ 9580	1853	1048	1968
3515	ΕΜ 8298	1839	225	245
3530	Μ. Ἐλευσ. 786	1855	1268	2569
3532	ΕΜ 10483	1856	1496	3112
3533	ΕΜ 10479	1839	225	246
3534	—	1860	1967	3823
		1860	1984	3857
3535	Μ. Ἀκροπ. 13239	1860	1914	3724
3538	Μ. Ἀκροπ. 13279	1838/1839	158	121
3543	ΕΜ 8630. *1889. 2341*	1860	1945	3786
3553	Μ. Ἐλευσ. 788	1860	1938	3771
3554	—	1839	265	288
3555	ΕΜ 8447	1839	221	238
		1842	553	942
3556	ΕΜ 10604	1838	239	96*
3565	—	1842	530	887

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
3571	ΕΜ 10572	1858	1747	3327–3328
3572	ΕΜ 10319	1853	864	1385
3589	ΕΜ 10304	1860	2004	4008
3594	ΕΜ 10313	1842	526	882
3596	Μ. 'Ακροπ. 13257	1858	1760	3363
3597	ΕΜ 10311. *4793.* Πρὸ Στ. 'Αττάλου	1860	1932	3763–3764
3613	ΕΜ 10314	1840	396	521
3618	ΕΜ 10441	1839	273	302
3626	ΕΜ 9584	1860	2008	4018
3629	ΕΜ 4689. *9587* *4585. 4730*	1842	580	1008
3634	ΕΜ 9619	1838	239	96
3635	ΕΜ 9615	1842	570	986
		1856	1428	2900
3644	ΕΜ 4071	1840	391	514
3649	ΕΜ 9584α	1854	1196	2323
3667	ΕΜ 10328	1854	1194	2319
3683	ΕΜ 8629	1842	542	907
3684	ΕΜ 3918	1840	404	544
3685	ΕΜ 9594	1853	1028	1918
3691	Μ.'Ακροπ. 13230	1842	492	781–782
3692	ΕΜ 10512	1854	1168	2256
3695	ΕΜ 10315	1860	2101	4146
3701	ΕΜ 10512	1854	1168	2258
3702	—	1840	324	391
3729	—	1838	239	96*
3731	ΕΜ 1884	1856	1469	3035
3762	ΕΜ 10333	1855	1293	2595
3764	ΕΜ 10488	1839	264	287
3774	Μ. 'Ακροπ. 13173	1856	1358	2704
		1859	1861	3598
3782	—	1860	2071	4103
3786	Μ. 'Ακροπ. 13174	1839	287	333
		1859	1862	3599
3788	ΕΜ 10417	1858	1808	3454
3799	ΕΜ 8436	1840	322	387
3818	ΕΜ 10512	1854	1168	2257
3823	Μ.'Ακροπ. 13269	1838	132	82
3824	Μ.'Ακροπ. 13272	1853	914	1471
3827	Μ.'Ακροπ. 13217	1842	472	726
3829	Μ. 'Ακροπ. 13219–13222	1838/1839	166	133
		1838/1839	169	138
		1839	172	148
		1839	173	150
		1856	1356	2698
3834	Μ. 'Ακροπ. 13277	1853	914	1470
3844	—	1856	1398	2814
3854	ΕΜ 10569	1860	2096	4127
3868	Μ.'Ακροπ. 13163	1856	1431	2907–2908
3869	ΕΜ 10688	1838/1839	144	105
3870	Μ.'Ακροπ. 13275	1854	1114	2115
		1860	1929	3760*
3871	ΕΜ 10689	1860	2096	4126
3875	Πρὸ Στ. 'Αττάλου	1860	1931	3761
3876	Μ.'Ακροπ. 13164	1840	320	384
		1853	971	1632
		1856	1358	2703
3878	—	1855	1268	2570
3884	ΕΜ 10480. *10484*	1854	1252	2507
3889	Μ. 'Ακροπ. 13236	1838/1839	161	126
3890	Μ. 'Ακροπ. 13163	1856	1431	2907–2908
3892	ΕΜ 9000	1853	1009	1821
3893	ΕΜ 9606	1859	1841	3532
3896	—	1859	1879	3642
3897	ΕΜ 8632. 8632α	1856	1409	2841
3898	ΕΜ 10321	1856	1479	3079
3899	ΕΜ 9603	1857	1546	3137
		1858	1779	3401
3900	ΕΜ 10681	1853	917	1487
3906	Πρὸ Στ. 'Αττάλου	1860	1945	3788 3789
3910	—	1854	1256	2533
3912	Μ.'Ακροπ. 13269	1838	132	82
3913	Μ. 'Ελευσ. 210	1860	1981	3846
3916	ΕΜ 9604	1858	1770	3378
3918	—	1854	1251	2501
3920	Μ. 'Ελευσ. 732	1860	1977	3836
3929	ΕΜ 8287. 8289	1854	1252	2509
3935	ΕΜ 8633	1839	285	327

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
3942	ΕΜ 8440	1854	1255	2526
3943	ΕΜ 8441	1842	582	1017
3948/49	Μ. Ἐλευσ. 160	1860	1978	3840
3952	Μ. Ἀκροπ. 13223	1838	136	91
3959	—	1856	1354	2695
		1856	1405	—
3968	ΕΜ 10740	1860	2014	4035
4000	ΕΜ 8286	1839	196	188
		1856	1491	3097
4011	—	1842	551	936
4012	—	1853	914	1468
4015	ΕΜ 4877	1856	1424	2879
4019	—	1858	1684	3225
4022	—	1854	1252	2504
4034	ΕΜ 8313. *8314*	1842	569	979
4035	ΕΜ 9001	1853	1006	1808
4036	Μ. Ἀκροπ. 13169	1838	240	100
4037	Μ. Ἐλευσ. 207	1860	1959	3804
4039	ΕΜ 8306	1842	572	993
4061	ΕΜ 5857	1860	2009	4022
4063	ΕΜ 10312	1860	1932	3762
4098	—	1856	1384	2769
4105	ΕΜ 2911. 2981. 3006. 3046. 3107	1854	1251	2502
		1854	1255	2527
4107	Πρὸ Στ. Ἀττάλου	1860	1946	3790
4109	Πρὸ Στ. Ἀττάλου	1860	1934	3766
4110	Πρὸ Στ. Ἀττάλου	1860	2046	4079
4111	—	1856	1382	2763
4113	Μ. Ἀκροπ. 13176	1838	134	84
4114	Παρὰ Στ. Ἀττάλου	1860	1934	3765
4118	Μ. Ἀκροπ. 13175	1840	314	374
		1842	481	750
4119	Μ. Ἀκροπ. 13230	1842	492	781–782
4128	Μ. Ἀκροπ. 13207	1839	171	146
4133	Μ. Ἀκροπ. 13261	1860	1921	3745
4136	ΕΜ 6290	1838	126	80
4139	Μ. Ἀκροπ. 13229	1840	303	362
4141	Μ. Ἀκροπ. 13253	1858	1780	3403
4142	ΕΜ 6297	1838	125	78
4143	Μ. Ἀκροπ. 13214	1858	1740	3297
4144	Μ. Ἀκροπ. 13168	1842	474	728
4145	—	1854	1167	2253-2254
4146		1859	1844	3540
4155	Πρὸ Στ. Ἀττάλου	1860	2047	4080
4156	Μ. Ἀκροπ. 13250	1858	1767	3374
4158	Πρὸ Στ. Ἀττάλου	1854	1167	2255
		1860	1935	3767
4161	Πρὸ Στ. Ἀττάλου	1860	2006	4011
4162	—	1859	1862	3600
4163	Μ. Ἀκροπ. 13199	1856	1383	2764–2765
4164	—	1856	1382	2762
4166	Μ. Ἀκροπ. 13181	1858	1790	3422
4168	Μ. Ἀκροπ. 13206	1858	1739	3292
4169	ΕΜ 8433	1854	1102	2083
4170	—	1858	1780	3404
4173	ΕΜ 10418	1842	475	729
4175	Μ. Ἀκροπ. 13263	1838	125	79
4176	—	1854	1114	2118
4177	ΕΜ 8625	1854	1113	2112
4179	ΕΜ 9576	1855	1320	2655
4180	—	1854	1188	2305
4184	Μ. Ἀκροπ. 13238	1838/1839	144	104
4189	ΕΜ 447	1837	49	22
4193	Μ. Ἀκροπ. 13265	1838	110	59
4194	ΕΜ 9579	1842	579	1007
4196	Πρὸ Στ. Ἀττάλου	1854	1251	2500
4208	ΕΜ 8626. 8627	1860	1969	3827
4210	Μ. Ἀκροπ. 13158	1840	303	363
4211	ΕΜ 446	1838	106	53
4224	—	1841	411	560
4234	—	1854	1166	2250
4237	Μ. Ἀκροπ. 13266	1838	135	89
4238	ΕΜ 8443. 8442	1854	1139	2200
		1860	1982	3848
4241	ΕΜ 10481. 10482	1856	1407	2833
		1860	1983	3851
4242	ΕΜ 8290	1842	600	1054
4243	Μ. Ἀκροπ. 13156	1857	1543	3125
4244	ΕΜ 8636	1858	1798	3443
4246	ΕΜ 8297	1856	1408	2834
4248	—	1841	440	635
4254	—	1854	1254	2520
4255	—	1858	1780	3406
4259	ΕΜ 10606	1859	1905	2702

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
4261	ΕΜ 10425	1858	1800	3447
4262	—	1858	1801 σημ. 1	3447*
4266	Μ. 'Ακροπ. 13256	1858	1762	3367
4269	Μ. 'Ακροπ. 13178	1858	1790	3422
4270	ΕΜ 8819	1839	216	224
4271	ΕΜ 9041	1840	336	405
4272	Μ. 'Ακροπ. 13251	1858	1772	3389
4273	—	1858	1797	3437
4278	—	1860	2071	4099
4280	—	1860	2071	4102
4285	—	1860	2071	4100
4290	—	1854	1242	2476
4294	—	1860	2071	4101
4295	Μ. 'Ακροπ. 13274	1854	1115	2121
4298	ΕΜ 10611	1838	80	—
4303	—	1854	1159	2236
4306	Μ. 'Ελευσ. 782	1855	1267	2568
4309	ΕΜ 9563	1859	1828	3501
4315	Πρὸ Στ. 'Αττάλου	1860	2080	4106
4321	ΕΜ 8806	1839	184	171
		1854	1191	2309
4323	ΕΜ 447	1837	49	22
4324	ΕΜ 10690	1839	214	221
4325	ΕΜ 10691	1859	1848	3546
4328	ΕΜ 8751	1839	278	316
4329	ΕΜ 9003	1840	348	427
4331	Μ. 'Ακροπ. 13241	1838/1839	159	123
4332	ΕΜ 8803	1840	347	425
4335	—	1858	1762	3366
4336	ΕΜ 6295	1858	1734	3273
4337	—	1854	1246	2485*
4342	Μ. 'Ακροπ. 13202	1839	174	152
4344	ΕΜ 8263	1853	1008	1818
4345	ΕΜ 9536	1860	1917	3733
4347	ΕΜ 9547	1860	1914	3723
4398	ΕΜ 8808	1853	1008	1815
4399	ΕΜ 9013	1859	1896	3676
4413	ΕΜ 8765	1842	526	878
4466	ΕΜ 8405	1859	1895	3675
4470	ΕΜ 8773	1842	550	933
		1853	1028	1919
4482	'Εθν. Μ. 1841	1839	264	286
4525	—	1853	1008	1817

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
4553	Μ. Λούβρου	1841	415	570
4558	'Εθν Μ. 1389	1841	418	575
4574	—	1860	2061	4097*
4601	ΕΜ 8787	1860	1921	3748
4606	ΕΜ 9030	1860	1917	3730
4611	ΕΜ 8791	1854	1118	2136
4626	ΕΜ 8812	1858	1703	3264
4630	'Εθν. Μ. 2407	1839	268	298
4636	ΕΜ 10603	1855	1286	2585
4637	—	1855	1289	2591
4646	'Εθν. Μ. 1448	1852	637	1101
4669	ΕΜ 3998	1842	509	821
4670	ΕΜ 5248	1856	1401	2820
4674		1853	839 σημ. 1	1356*
4688	ΕΜ 8884	1859	1881	3646
4692	ΕΜ 8816	1853	1007	1813
4700	—	1856	1403	2828
4702	ΕΜ 8426	1840	400	534
4703	—	1855	1288	2590
4714	'Εθν. Μ. 710	1859	1889	3661
4720	Μ. 'Ελευσ. 750	1855	1268	2572
4723	ΕΜ 8422	1860	1999	3892
4724	ΕΜ 9545	1842	525	876
4726	—	1856	1355	2696
4735	ΕΜ 8622	1840	394	518
4738	ΕΜ 9527	1853	923	1514
		1853	1008	1814
4740	ΕΜ 9543	1838	103	47
4741	ΕΜ 8267	1860	1917	3731
4743	ΕΜ 5761	1856	1374	2749
4759	—	1855	1287	2588
4760	—	1855	1288	2589
4770	ΕΜ 8618	1853	1011	1833
4775	ΕΜ 8428. *8429*	1842	584	1022
4785	ΕΜ 10575	1860	1999	3893
4786	ΕΜ 8423	1857	1637	3182
4791	—	1853	904 σημ. 3	1450*
4814	ΕΜ 8424	1855	1287	2586
4819	ΕΜ 9546	1856	1388	2780
4821	ΕΜ 9553	1858	1790	3421
4822	Μ. Λούβρου	1840	404	544*
4850	—	1853	1009	1825
4855	—	1853	1010	1826

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
4874	—	1856	1336	2686
4880	—	1853	1009	1823
4881	EM 9026	1840	302	361
4884	EM 9042	1839	185	173
4889	EM 9043	1853	1006	1811
4894	EM 8778	1858	1749	3335
4896	EM 10580	1860	2080	4105
4899	EM 8782	1842	546	921
4903	EM 10704	1860	1999	3894
4905	—	1856	1495	3109
4907	EM 8779	1853	1030	1928
4911	Μ. Ἀκροπ. 13260	1858	1766	3370
4915	EM 9604	1858	1770	3378
4950	EM 5130	1840	315	376
4951	—	1856	1354	2693
4956	—	1853	1009	1820
4970	EM 8828	1856	1389	2784
4995	Ἐθν. Μ. 1730	1856	1335	2685
5000	EM 8621	1853	1022	1881*
5015	EM 5248	1856	1401	2820
5081	N.K. 262	1853	863	1384*
		1856	1334	2683
5166	Μ. Ἀκροπ. 13231	1837	36	—
		1853	863	1384*
5173	EM 10427	1839	172	147
5174	EM 9042	1839	185	173
5175	—	1860	2001	4004
5181	EM 9560	1853	1007	1812
5183	EM 9561	1853	1010	1830
5188	EM 9558	1860	1985	3859
5193	EM 12349	1838	80	—
5204	EM 10736	1853	935	1573
5217	—	1860	1916	3729
5225	—	1837	16	3
5226	EM 8829	1840	404	545
5227	EM 10551	1855	1301	2619
5238	—	1853	918	1492
5252	EM 9054	1856	1486	3082
5253	—	1841	456	679
5256	Ἐθν. Μ. 721	1853	994	1748
		1856	1394	2795
5263	EM 10928	1853	925	1522
5266	EM 10929. 2050	1841	425	589
5269	EM 11613	1842	482	756
5273	Ἐθν. Μ. 763	1858	1735	3279
5286	EM 11616	1842	479	743
5287	Ἐθν. Μ. 1126	1860	1946	3792
5290	EM 11122	1842	545	917
		1853	996	1761
5294	Ἐθν. Μ. 1031	1860	1946	3791
5308	Στ. Ἀττάλου 12288	1853	914	1469
5310	—	1853	999	1773
5312	EM 11123	1857	1546	3136
5315	EM 10496	1858	1744	3313
5318	—	1853	1011	1832
5320	EM 950	1853	1030	1930
5322	—	1842	518	856
5323	—	1842	572	994
5324	Μ. Ἐλευσ. 792	1855	1265	2566
5328	EM 9702	1856	1495	3110
5330	EM 11617	1853	922	1508
5334	—	1853	987	1710
5335	EM 11619	1842	479	742
5343	EM 11623	1853	978	1662
5345	EM 11624	1856	1500	3121
5350	EM 11625	1839	170	140
		1839	184	169
5362	EM 9056	1841	467	718
5375	—	1841	435	611
5377	Ἐθν. Μ. 1137	1853	993	1742
5380	EM 13324	1841	420	580
5381	—	1858	1737	3289
5387	—	1853	776	1298
5394	EM 10466	1853	1004	1801
5397	—	1856	1487	3086
5398	EM 12346	1853	979	1665
5400	EM 11204	1857	1545	3130
		1858	1797	3439
5410	—	1853	986	1705
5413	Ἐθν. Μ. 2098	1853	926	1531
5414	Ἐθν. Μ. 1071	1853	928	1539
5423	EM 11939	1842	567	971
		1853	934	1572
5425	EM 9061	1856	1427	2894
5428	EM 11633	1856	1364	2726
5433	—	1853	928	1541
5435	EM 11634	1858	1706	3268
5446	—	1854	1130	2171
5459	—	1842	569	980
5460	—	1853	1022	1881

IG II/III^2	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
5463	—	1853	977	1653
		1853	977	1655
5469	EM 9063	1839	262	281
5478	EM 11636	1858	1741	3300
5479	—	1853	977	1656
5490	—	1853	1021	1879
5507	—	1853	1020	1871
5510	EM 440	1858	1709	—
5514	EM 11638	1857	1601	3167
5527	EM 9700	1842	580	1009
5529/30	—	1853	1003	1795
5534	EM 10764	1853	1029	1923
5538	EM 11641	1860	2092	4110
5545	—	1858	1694	3252
5546	EM 11129	1856	1402	2824
5559	EM 10931	1839	274	307
		1840	402	538
5561	EM 11645	1853	981	1678
		1856	1428	2898
5576	—	1853	986	1700
5588	—	1853	776	1297
5591	—	1842	526	879
5602	—	1853	985	1697
5603	EM 10752	1859	1865	3611
5616	Πρὸ Στ. Ἀττάλου	1860	2003	4007
5632	—	1857	1639	3188
5634	EM 9071	1853	971	1633
5638	EM 10932	1860	1927	3759
5650	—	1853	922	1510
5659	EM 11130	1842	546	919
		1854	1130	2172
5667	—	1853	1002	1790
5671	EM 9045/6	1854	1180	2287
5673	EM 8888	1839	277	311
5690	—	1853	1024	1894
5699	EM 11657	1858	1685	3229
5702	—	1842	511	826
5714	EM 9074	1841	413	566
5720	—	1841	455	675
5722	EM 10933	1860	1926	3758
5732	Ἐθν. Μ. 785. 970	1840	399	528
5735	EM 8830	1857	1650	3213
5741	—	1853	918	1489
5764	EM 11666	1853	988	1713
5765	EM 9082	1853	976	1650
5769	EM 11667	1841	437	619
5776	—	1860	2015	4037
5784	—	1842	485	769
5786	—	1858	1709	—
5790	EM 11668	1841	465	110
5791	EM 11069	1842	519	857
5797	—	1856	1377	2754
5810	—	1858	1759	3357
5814	EM 11671	1859	1889	3656
5815	EM 10935	1854	1149	2211
5817	—	1856	1376	2752
5832	—	1856	1354	2694
5840	EM 9076	1857	1639	3186
5841	—	1841	416	572
5842	EM 9077	1856	1376	2753
5843	EM 10755	1853	1012	1838
5851	—	1854	1178	2278
5856	EM 11674	1858	1736	3285
5858	EM 11675	1853	916	1478
5864	EM 11678	1854	1180	2284
5874	EM 11680	1854	1176	2269
5881	EM 9705	1854	1093	2057
5884	—	1853	994	1746
5886	EM 11681	1853	972	1636
5891	EM 9079	1839	217	226
		1855	1260	2554
5893	EM 11682	1858	1773	3390
5895	Ἐθν. Μ. 1192	1841	431	601
5897	EM 11135	1841	428	597
5906	EM 9080	1842	519	859
5909	EM 9706	1854	1103	2087
5910	—	1853	999	1775
5911	EM 68	1855	1259	2547
5936	—	1842	491	777
5941	—	1853	1024	1898
5942	—	1853	1024	1895
5943	—	1856	1424	2882
5944	EM 9708	1853	989	1721
		1853	1009	1824
5952	EM 9081	1853	933	1567
5953	—	1853	915	1477
5954	—	1853	1022	1882
5972	Ἐθν. Μ. 2608	1839	228	268
5973	—	1842	478	737
5976	EM 1368	1842	571	989

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
5984	ΕΜ 11689	1860	2093	4114
5988	—	1853	1032	1940
5990	ΕΜ 11691	1841	468	719
6000	—	1853	916	1482
6018	ΕΜ 9085	1840	400	533
6033	ΕΜ 11693	1860	2094	4116
6039	—	1840	335	403
6040	ΕΜ 11828	1853	986	1703
6041	ΕΜ 10610	1860	1996	3885
6050	ΕΜ 11694	1860	2095	4119
6062	—	1853	1024	1896
6063	ΕΜ 11696	1842	483	762
6064	—	1853	999	1774
6069	ΕΜ 10757	1853	989	1718
6073/4	ΕΜ 9586	1854	1133	2188
6076	—	1853	1021	1878
6093	’Εθν. Μ. 1185	1853	922	1511
6102	ΕΜ 10762	1853	987	1709
6114	ΕΜ 11702	1841	424	587
6115	ΕΜ 11701	1858	1742	3304
6125	ΕΜ 9089	1856	1359	2706
6127	ΕΜ 10765	1840	399	527
6128	ΕΜ 11704	1858	1735	3276
6141	ΕΜ 11707	1840	360	454
6143	ΕΜ 11141	1853	992	1737
6153	—	1856	1361	2714
6156	—	1856	1491	3098
6157	ΕΜ 11709	1857	1588	3150
6160	—	1853	985	1696
6162	ΕΜ 11710	1859	1863	3603
6163	ΕΜ 11711	1860	1993	3871
6164	—	1853	926	1528
6166	’Εθν. Μ. 1056	1853	927	1532–1533
6167	ΕΜ 12955	1858	1691	3245
6170	ΕΜ 11712	1853	929	1543
6175	ΕΜ 11718	1853	916	1479
6180	—	1854	1181	2288
6188	ΕΜ 9114	1841	443	644
6197	ΕΜ 9091	1842	582	1018
6199	’Εθν. Μ. 4833	1842	560	957
6202	—	1853	1025	1902
6203	ΕΜ 11716	1853	972	1639
6220	—	1842	533	894
6221	—	1856	1383	2766

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
6222	—	1853	974	1647
6224	—	1854	1166	2251
6233	Στ. ’Αττάλου Ι 3302	1854	1253	2515
6234	ΕΜ 9092	1853	934	1571
6236	—	1860	2097	4129
6245	—	1853	776	1295
6247	ΕΜ 11717	1856	1359	2707
6253	ΕΜ 11720	1853	924	1519
6255	—	1853	1019	1861
6257	—	1853	920	1500
6262	—	1854	1187	2299
6266	—	1853	926	1530
6269	—	1841	413	565
6279	ΕΜ 10939	1856	1338	2689
6300	’Εθν. Μ. 836	1858	1774	3395
6301	ΕΜ 11723	1842	478	739
		1858	1734	3275
6304	’Εθν. Μ. 863	1853	997	1764
6306	ΕΜ 9096	1839	229	269
6307	—	1853	1019	1865
6313	ΕΜ 9101	1859	1910	3710
6319	ΕΜ 11145	1856	1430	2906
6325	ΕΜ 11725	1859	1863	3602
6333	ΕΜ 9099	1841	441	637
6334	—	1853	988	1714
6335	’Εθν. Μ. 2121. ΕΜ 9100	1853	996	1759
6344	—	1853	913	1463
6347	ΕΜ 9102	1853	983	1689
6361	ΕΜ 8832	1858	1735	3280
		1858	1756	3345
6384	—	1841	416	571
6385	—	1856	1398	2812
6389	—	1853	1023	1888
6390	ΕΜ 9104	1839	260	274
6391	ΕΜ 9105	1839	228	266
6395	ΕΜ 11148	1853	994	1747
6397	ΕΜ 10370	1858	1741	3298
6401	ΕΜ 9931	1853	1004	1802
6406	ΕΜ 278	1860	2015	4036
6415	ΕΜ 9107	1854	1180	2283
6426	—	1854	1177	2274
6433	—	1853	979	1663
6447	ΕΜ 11150	1853	991	1730

IG II/III^2	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*IG II/III*^{2}	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
6449	—	1854	1093	2056	6685	ΕΜ 11158	1859	1865	3608
6453	ΕΜ 5657	1853	998	1769	6696	ΕΜ 11159	1853	1012	1836
6455	ΕΜ 11151	1854	1138	2199			1854	1112	2110
6463	ΕΜ 10801	1853	931	1557	6701	Μ. Πειρ. 2232	1842	484	767
6468	ΕΜ 10461	1858	1735	3278			1853	994	1749
6473	ΕΜ 11152	1856	1495	3108	6703	ΕΜ 5989	1859	1898	3682
6475	—	1853	973	1642	6724	Μ. Ἀκροπ. 13273	1853	922	1509
		1856	1370	2737	6728	—	1853	1002	1794
6477	—	1853	1018	1854	6731	—	1841	440	631
6478	ΕΜ 9109	1839	175	154	6739	ΕΜ 10825	1842	567	972
		1853	1027	1912	6750	ΕΜ 9147	1853	987	1708
6480	Ρ.Ἀ. 511	1853	974	1646	6757	ΕΜ 11162	1841	438	624
6483	ΕΜ 10777	1859	1876	3631	6759	—	1853	1000	1781
6486	—	1854	1114	2116	6761	ΕΜ 10524	1853	1011	1834
6490	ΕΜ 9110	1853	983	1684	6762	—	1859	1850	3553
6507	—	1854	1165	2244	6763	—	1853	1022	1883
6512	—	1858	1676	3219	6765	ΕΜ 11164	1853	972	1637
6517	ΕΜ 11741	1857	1638	3184	6768	—	1856	1360	2708
6524	ΕΜ 9175	1856	1399	2816	6769	—	1854	1104	2092
6526	—	1853	1003	1796	6770	ΕΜ 11764	1853	933	1564
6531	—	1853	1010	1828	6772	ΕΜ 11165	1860	2009	4021
6546	ΕΜ 11156	1856	1427	2895	6777	Μ. Ἀκροπ. 13252	1858	1773	3393
6550	ΕΜ 11746	1840	457	680	6787	ΕΜ 11761	1860	2102	4150
		1842	478	736	6796	—	1859	1900	3688
6564	—	1853	1031	1939	6798	ΕΜ 11166	1842	517	851
6576	ΕΜ 11756	1854	1187	2300	6803	ΕΜ 9128	1842	566	969
6577	—	1856	1373	2745	6805	ΕΜ 11765	1853	978	1660
6592	ΕΜ 10718	1860	2101	4147	6811	ΕΜ 11759	1853	932	1560
6599	—	1853	921	1506	6820	—	1854	1118	2133
		1856	1360	2709	6838	ΕΜ 11168	1853	996	1756
6612	ΕΜ 11748	1841	436	617	6840	ΕΜ 5130	1840	315	376
6614	—	1854	1101	2078	6844	—	1853	1020	1868
6618	—	1853	986	1704	6848	—	1853	1011	1831
6619	—	1853	971	1635	6850	—	1853	1021	1875
6621	ΕΜ 10770	1860	2000	3899	6856	ΕΜ 9718	1839	278	317
6624	ΕΜ 11751	1842	482	755	6864	—	1840	362	457
6627	ΕΜ 11157	1841	437	620	6875	Ἐθν. Μ. 866	1839	289	338
6631	—	1854	1094	2061	6878	ΕΜ 10458	1853	987	1711
6638	ΕΜ 11752	1854	1096	2068	6882	ΕΜ 9719	1854	1139	2201
6660	—	1853	930	1553	6900	—	1853	1019	1864
6661	Ἐθν. Μ. 857	1853	1010	1829	6902	Ἐθν. Μ. 772	1858	1737	3287
6669	ΕΜ 9125	1839	260	275	6908	—	1853	1001	1787
6676	ΕΜ 11755	1840	361	455	6909	ΕΜ 11776	1860	2001	4000
		1856	1417	2862	6914	—	1842	551	935
6680	ΕΜ 10780	1853	994	1750	6921	Στ. Ἀττάλου 14287	1854	1165	2243

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
6928	Ἐθν. Μ. 1070	1841	434	608
				610
6929	ΕΜ 10946	1840	401	537
6930	—	1853	973	1645
6940	ΕΜ 206	1841	466	713
6948	ΕΜ 11176	1853	998	1768
6949	—	1839	267	296
6963	ΕΜ 10778	1856	1490	3091
6969	—	1853	990	1724
6979/80	ΕΜ 10784	1860	1969	3829
6983	ΕΜ 9678	1842	526	880
6994	ΕΜ 10508	1858	1742	3305
6995	ΕΜ 11782	1860	2091	4109
6996	ΕΜ 9134	1840	405	547
7001	ΕΜ 11657	1858	1685	3228
7010	ΕΜ 11177	1859	1866	3614
7013	—	1853	985	1695
7017	ΕΜ 9149	1859	1901	3693
7030	ΕΜ 11783	1853	928	1540
7035	—	1856	1491	3092
7036	—	1856	1402	2825
7046	—	1853	1029	1927
7061	ΕΜ 9136	1842	573	997
7065	—	1853	915	1476
7075	ΕΜ 10793	1859	1825	3498
7081	ΕΜ 11787	1858	1735	3277
7103	—	1853	996	1761
7107	—	1853	973	1643
		1856	1369	2736
7114	ΕΜ 11790	1857	1551	3143
7117	ΕΜ 11791	1853	919	1496
7118	ΕΜ 11792	1842	512	834
		1842	571	988
7121	—	1854	1177	2275
7127	—	1855	1259	2548
7129	—	1853	932	1561
7130	ΕΜ 11178	1855	1259	2549
7133	ΕΜ 10950	1860	2102	4148
7144	ΕΜ 11795	1853	921	1504
7159	ΕΜ 11799	1854	1095	2066
7161	—	1853	1002	1792
7166	—	1853	933	1565
7179	—	1853	1030	1931
7183	—	1853	1023	1891
7190	—	1853	995	1752
7218	—	1853	963	1619
7221	—	1854	1157	2232
7225	ΕΜ 10788	1860	2098	4133
7228	—	1853	929	1546
7234	—	1858	1758	3353
7244	—	1857	1639	3185
7255/6	ΕΜ 11181	1854	1192	2311
7279	—	1853	1000	1782
7280	—	1853	1019	1863
7291	ΕΜ 10952	1840	407	554
7298	Κηφισία, οἰκία Πάλλη	1859	1893	3668
7300	ΕΜ 11182	1842	524	873
7301	—	1854	1111	2103
7303	—	1856	1396	2805
7318	ΕΜ 9153	1840	401	535
7321	ΕΜ 11803	1841	466	712
7325	—	1854	1192	2312
7332	—	1853	1022	1884
7338	ΕΜ 11809	1858	1759	3360
7339	ΕΜ 11808	1858	1759	3361
7348	ΕΜ 11810	1860	2094	4117
7351	ΕΜ 11811	1860	2094	4115
7356	ΕΜ 11183	1859	1888	3655
7358	—	1853	1018	1854
7367	—	1853	979	1664
7369	ΕΜ 11819	1841	463	701
7371	ΕΜ 10456	1853	994	1745
7380	ΕΜ 11821	1860	2104	4155
7386	ΕΜ 11822	1860	2094	4118
7387	—	1856	1386	2774
7388	ΕΜ 11824	1860	2093	4113
7394	Ἐθν. Μ. 1018	1841	467	715
7408	ΕΜ 11739	1860	2103	4152
7409	ΕΜ 9728	1855	1325	2668
7422	ΕΜ 11829	1842	479	745
		1842	492	780
7435	ΕΜ 10523	1856	1363	2723
7441	Μ. Πειρ. 1160	1854	1178	2277
7450	ΕΜ 9157	1856	1410	2846
7454	ΕΜ 9731	1853	979	1666
7470	ΕΜ 9159	1840	407	555
7503	ΕΜ 11832	1860	1994	3874
7505		1855	1260	2552
7509	—	1842	483	761

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
7526	ΕΜ 11835	1842	479	744
7529	ΕΜ 11836	1860	1996	3882
7530	ΕΜ 10787	1857	1640	3191
7531	—	1853	986	1701
7533	—	1854	1094	2060
7537	ΕΜ 10726	1839	216	225
7544	ΕΜ 5868	1853	996	1757
7550	—	1853	971	1631
7555	Μ. Πειρ. 2147	1858	1909	3709
7562	ΕΜ 9164	1850	406	553
7563	—	1853	993	1744
7583	—	1842	511	827
7592	'Εθν. Μ. 1173	1840	328	398
7593	ΕΜ 10453	1853	929	1544
7596	ΕΜ 11842	1857	1637	3181
7609	—	1842	622	1086
7611	ΕΜ 10833	1853	987	1706
7630	—	1853	913	1466
7633	ΕΜ 10955	1839	294	349
7644	ΕΜ 11850	1853	917	1486
7656	—	1853	930	1549
7659	—	1858	1773	3392
7660	'Εθν. Μ. 1749	1841	439	630
7661	ΕΜ 11189	1841	436	618
7664	ΕΜ 11190	1853	913	1467
7673	—	1842	481	751
7680	ΕΜ 9167. 9168	1839	229	270
7682	ΕΜ 11860	1841	426	592
7683	ΕΜ 11191	1853	931	1556
7695	'Εθν. Μ. 720	1842	490	773
7701	—	1856	1361	2717
7702	ΕΜ 9169	1839	259	271
7703	—	1853	920	1498
7706	ΕΜ 11867	1853	917	1484
7708	'Εθν. Μ. 1705	1841	433	603
		1842	481	749
7710	ΕΜ 11889	1860	1980	3843
7711	'Εθν. Μ. 1016	1842	480	748
7714	—	1853	1012	1837
7715	—	1855	1260	2550
7717	'Εθν. Μ. 1724	1854	1156	2231
		1856	1355	2697
7721	ΕΜ 11870	1860	1994	3876
7722	ΕΜ 11871	1853	924	1520
7726	ΕΜ 11873	1860	1994	3877

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
7745	—	1853	1025	1904
7757	ΕΜ 11846	1854	1094	2062
		1854	1212	2432
7760	ΕΜ 11878	1854	1102	2082
7764	'Εθν. Μ. 'Αποθ. 290	1853	1018	1855
7777	ΕΜ 11193	1857	1590	3153
7790	ΕΜ 9173	1842	526	881
		1853	1003	1800
7791	—	1853	986	1702
7794	—	1853	775	1292
7802	—	1853	993	1740
7808	ΕΜ 11885	1854	1176	2268
7816	'Εθν. Μ. 934	1839	217	227
7817	'Εθν. Μ. 858	1839	220	235
7819	ΕΜ 11175	1857	1544	3126
7822	—	1854	1177	2273
7825	'Εθν. Μ. 844	1839	214	220
7836	ΕΜ 4024	1840	405	548
7842	—	1853	990	1725
7845	—	1842	483	763
7847	—	1855	1261	2555
7848	—	1858	1757	3349
7850	—	1858	1741	3299
7851	ΕΜ 9738	1853	923	1516
7857	ΕΜ 11120	1858	1695	3253
7867	ΕΜ 10973	1858	1743	3306
7871	ΕΜ 12332	1854	1192	2313
7880	—	1853	776	1296
7885	ΕΜ 12148	1859	1861	3595
7888	ΕΜ 12135	1858	1734	3274
7890	ΕΜ 10789	1853	997	1765
7894	—	1853	980	1672
7909	ΕΜ 11208	1853	1031	1937
7910	ΕΜ 12066	1858	1689	3237
7911	—	1854	1095	2064
7928	—	1856	1360	2711
7929	ΕΜ 11210	1853	934	1569
7931	ΕΜ 12162	1839	266	293
7936	ΕΜ 13062	1853	1024	1893
7939	ΕΜ 11212	1857	1640	3192
7958	ΕΜ 11983	1859	1859	3588
7959	—	1860	2100	4143
7975	ΕΜ 11954	1860	2099	4137
7981	ΕΜ 11924	1860	2102	4149
7994	—	1841	412	562

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
7995	—	1853	988	1712
7996	—	1841	435	612
8002	ΕΜ 12149	1858	1757	3352
8004	ΕΜ 11386	1842	478	738
		1860	1943	3780
8008	ΕΜ 11215	1853	984	1693
8011	ΕΜ 11216	1856	1426	2891
8014	ΕΜ 11217	1859	1860	3593
8018	ΕΜ 12191	1842	492	779
8026	ΕΜ 9740	1853	916	1481
8029	ΕΜ 1027	1856	1393	2793
		1856	1426	2890
8030	—	1842	572	995
8031	ΕΜ 12178	1860	1926	3756
8033	ΕΜ 12163	1858	1744	3314
8036	ΕΜ 10803	1859	1822	3490
8055	ΕΜ 11219	1842	509	822
8058	ΕΜ 12040	1858	1773	3391
8061	ΕΜ 11220	1853	991	1731
8069	ΕΜ 12012	1859	1865	3610
8070	ΕΜ 11998	1860	1942	3779
8073	ΕΜ 11221	1858	1686	3230
8076	—	1856	1426	2889
8077	ΕΜ 11970	1853	924	1521
		1854	1122	2150
8080	ΕΜ 11223	1854	1104	2091
8088	—	1853	920	1501
8096	—	1860	1969	3828
8110	ΕΜ 13193	1842	571	990
8112	—	1842	542	906
8124	ΕΜ 11227	1855	1298	2605
8126	ΕΜ 11228	1859	1845	3541
8128	ΕΜ 1370	1853	992	1735
8141	—	1853	924	1517
8142	ΕΜ 12232	1860	2099	4135
8147	ΕΜ 443	1857	1601	3168
8155	ΕΜ ἄνευ ἀριθμοῦ	1858	1772	3388
8157	ΕΜ 12261	1853	996	1760
8160	ΕΜ 12206	1854	1165	2246
8169	ΕΜ 10811	1841	450	661
8173	ΕΜ 12179	1859	1888	3652
8177	ΕΜ 12765	1853	918	1491
8185	ΕΜ 11235	1853	1026	1907
8188	ΕΜ 12192	1858	1737	3286
8207	ΕΜ 12137	1857	1546	3134
8219	ΕΜ 12123	1853	931	1558
8235	—	1853	1001	1783
8236	—	1859	1893	3666
8244	ΕΜ 11237	1841	439	627
8245	ΕΜ 12082	1842	512	833
		1842	571	987
8257	ΕΜ 12041	1859	1864	3605
8269	—	1841	451	664
8282	—	1853	984	1694
8296	—	1858	1759	3356
8299	—	1856	1401	2823
8303	ΕΜ 11971	1859	1860	3591
8304	ΕΜ 11241	1842	622	1087
8312	—	1842	477	735
8320	—	1853	1029	1925
8323	ΕΜ 1479	1842	534	900
8330	ΕΜ 12069	1854	1149	2212
8332	—	1859	1844	3537
8333	—	1842	481	752
8346	—	1853	933	1566
8349	ΕΜ 11246	1859	1844	3538
8364	ΕΜ 9200	1854	1130	2170
8366	ΕΜ 11247	1860	1942	3777
8374	ΕΜ 11942	1859	1861	3597
8389	ΕΜ 11928	1854	1121	2145
8391	ΕΜ 10978	1853	927	1534
8404	ΕΜ 10979	1841	455	676
8407	ΕΜ 12235	1840	362	458
		1853	971	1634
8414	—	1841	416	573
8426	—	1841	467	717
		1853	915	1473
8427	ΕΜ 12221	1860	1993	3873
8436	ΕΜ 10837	1859	1889	3659
8437	Ἐθν. Μ. 1721	1853	972	1638
8440	Ἐθν. Μ. 989	1839	274	308
		1856	1368	2734
8441	—	1854	1095	2065
8460	Στ. Ἀττάλου 12530	1842	511	829
8468	ΕΜ 11253	1842	622	1085
8478	Ἐθν. Μ. 940	1858	1737	3288
8479	ΕΜ 10821	1859	1822	3491
8480	—	1853	1020	1869
8493	—	1858	1744	3315
8501	—	1859	1894	3671

IG II/III^2	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
8508	ΕΜ 9213	1842	523	869
8526	ΕΜ 10507	1853	972	1640
8529	ΕΜ 9222	1860	1916	3727
8534	—	1860	1995	3880
8539	—	1853	932	1562
8542	—	1860	1997	3887
8544	ΕΜ 10830	1841	438	625
		1853	1029	1922
8545	ΕΜ 10983	1860	1995	3881
8546	ΕΜ 10838	1854	1102	2081
8552	ΕΜ 10841	1857	1602	3173
8554	ΕΜ 9224	1860	2010	4025
8557	ΕΜ 12033	1841	437	622
8571	ΕΜ 11255	1853	976	1648
8577	ΕΜ 10815	1858	1736	3283
8581	ΕΜ 12016	1860	1994	3875
8586	ΕΜ 11258	1842	568	975
8592	ΕΜ 11259	1859	1879	3640
8597	ΕΜ 11974	1858	1742	3301
8610	ΕΜ 11973	1853	988	1716
8615	—	1842	572	992
8630	ΕΜ 11913	1853	979	1667
8632	—	1855	1260	2551
8665	ΕΜ 11912	1841	463	703
8682	—	1853	923	1515
8688	ΕΜ 12211	1841	434	607
8691	ΕΜ 11266	1853	991	1733
8701	—	1853	990	1723
8702	—	1854	1132	2183
8703	ΕΜ 11227Α	1860	2103	4151
8719	—	1853	930	1550
8723	—	1859	1884	3649
8729	—	1856	1360	2710
8739	ΕΜ 12208	1860	1993	3872
8745	ΕΜ 12265	1858	1757	3351
8759	—	1842	533	899
8768	—	1853	1020	1872
8770	—	1840	363	461
8773	—	1853	776	1299
8777	ΕΜ 12086	1859	1863	3601
8781	ΕΜ 12072	1853	972	1641
		1853	977	1654
8783	ΕΜ 10447	1840	400	532
8784	—	1858	1758	3355
8787	ΕΜ 11270	1853	931	1559
8800	ΕΜ 10848	1860	1942	3778
8811	—	1853	916	1483
8814	ΕΜ 11272	1853	976	1649
8819	ΕΜ 11274	1860	1943	3782
8822	—	1855	1294	2598
8824	—	1853	981	1677
8840	ΕΜ 10986	1841	441	639
		1853	1025	1901
8846	ΕΜ 9230. 9231. 835	1840	403	541
		1853	982	1683
8847	—	1842	484	766
8852	ΕΜ 329	1842	483	760
8853/4	ΕΜ 9233	1839	274	306
8859	ΕΜ 11275	1853	984	1691
		1853	1023	1886
8860	ΕΜ 11989	1841	465	709
		1854	1149	2209
8867	ΕΜ 10859	1853	992	1736
8868	—	1860	1997	3886
8874	ΕΜ 11975	1853	919	1497
8875	—	1842	484	764
8900	—	1859	1876	3633
8904	ΕΜ 10989	1860	1959	3805
8907	ΕΜ 11914	1859	1888	3653
8908	—	1853	1019	1866
8918	ΕΜ 9665	1858	1744	3316
8926	—	1853	991	1729
8928	—	1853	920	1499
8931	ΕΜ 9247	1840	397	523
8932	—	1853	1020	1867
8936	ΕΜ 10991	1840	406	552
8940	ΕΜ 9248	1840	406	550
8941	ΕΜ 12279	1859	1861	3596
8944	—	1853	776	1300
8945	ΕΜ 12115	1841	463	702
8950	—	1842	622	1084
8990	—	1853	1023	1890
8999	—	1856	1408	2837
		1856	1494	3106
9001	ΕΜ 12100	1853	917	1485
9018	ΕΜ 10992	1856	1371	2741
9028	ΕΜ 11280	1859	1860	3592
9036	Μ. Πειρ. 1261	1860	2096	4125
9042	—	1853	980	1673

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
9051	ΕΜ 11282	1841	438	626
9059	ΕΜ 11976	1858	1688	3235
9065	ΕΜ 12004	1860	2093	4112
9078	ΕΜ 10851	1853	934	1568
9080	ΕΜ 10997	1841	444	646
9088	ΕΜ 11946	1860	1996	3883
9096	ΕΜ 9267	1854	1123	2157
9110	Ἐθν. Μ. 1013	1840	403	542
9112	ΕΜ 8844	1839	229	273
9124	ΕΜ 11000	1859	1878	3638
9143	Ἐθν. Μ. 1042	1840	402	539
9144	Ἐθν. Μ. 1708	1860	2095	4120
9152	ΕΜ 12157	1841	436	616
9162	—	1854	1104	2090
9165	—	1859	1894	3670
9169	ΕΜ 11288	1860	1926	3757
9171	ΕΜ 11290	1853	931	1555
9182	ΕΜ 12074	1853	917	1488
9205	ΕΜ 11986	1856	1471	3044
9211	ΕΜ 332	1853	918	1490
		1853	930	1552
9235	—	1853	995	1753
9236	—	1842	511	831
9244	ΕΜ 12550	1853	775	1294
9247	ΕΜ 11933	1853	990	1727
9253	ΕΜ 9274	1853	1024	1897
9256	ΕΜ 11632	1853	980	1668
9271	ΕΜ 10924	1853	934	1570
9278	ΕΜ 12198α	1858	1743	3308
9281	—	1853	1031	1934
9282	ΕΜ 12146	1858	1760	3362
9283	ΕΜ 11750	1860	2096	4124
9286	—	1841	450	659
9292	ΕΜ 11297	1857	1602	3171
9294	ΕΜ 11468	1860	2009	4024
9295	ΕΜ 11996	1853	926	1527
9299	ΕΜ 11298	1838	136	90
9308	ΕΜ 9276	1853	1027	1913
9329	ΕΜ 11300	1853	992	1734
9331	Ἐθν. Μ. 852	1840	402	540
9350	—	1856	1361	2713
9352	—	1853	915	1474
9362	ΕΜ 12048	1860	1995	3878
9367	ΕΜ 11302	1859	1874	3625
9369	ΕΜ 12158	1853	925	1524

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
9384	—	1842	502	800
9385	ΕΜ 11301	1853	1028	1921
9389	—	1841	429	600
9399	ΕΜ 11307	1858	1790	3420
9403	—	1857	1544	3127
9404	ΕΜ 12006	1860	1926	3755
9413	ΕΜ 10953	1840	328	397
9428	—	1859	1893	3664
9432	ΕΜ 11311	1842	569	981
9444	ΕΜ 11963	1841	444	648
9447	ΕΜ 11948	1858	1691	3246
9454	ΕΜ 12144	1841	434	606
9458	—	1853	1017	1853
9467	ΕΜ 11313	1853	1022	1885
9479	Ἐθν. Μ. 1155	1842	511	828
9480	ΕΜ ἄνευ ἀριθμοῦ	1853	998	1766
9482	ΕΜ 11917	1853	930	1554
9490	ΕΜ 11315	1853	924	1518
9491	—	1853	1001	1785
9494	ΕΜ 9745	1853	996	1758
9498	—	1858	1688	3236
9509	ΕΜ 9762	1854	1188	2304
9521	ΕΜ 11316	1853	995	1754
9522	—	1854	1177	2272
9529	ΕΜ 11901	1842	623	1090
9538	ΕΜ 11319	1853	928	1542
9542	ΕΜ 12241	1853	919	1493
9546	ΕΜ 11321	1860	1981	3747
9547	ΕΜ 10920	1860	1918	3735
9551	ΕΜ 12050	1856	1392	2789
9553	—	1855	1260	2553
9554	—	1842	569	982
9570	ΕΜ 9744	1857	1546	3135
9574	ΕΜ 11325	1842	524	871
9580a	ΕΜ 11327	1853	998	1771
9590	—	1854	1093	2054
9592	ΕΜ 12174 (;)	1853	981	1674
9594	ΕΜ 11331	1853	1031	1936
		1854	1155	2229
9598	ΕΜ 10449	1859	1879	3641
9600	—	1855	1301	2618
9614	ΕΜ 12145	1858	1742	3302
9618	ΕΜ 11795	1853	921	1503
9622	ΕΜ 11334	1859	1876	3634
9644	ΕΜ 12325	1860	2099	4138

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
9656	—	1860	2100	4144
9659	EM 11994	1842	489	771
9667	EM 9746	1859	1845	3543
9677	—	1839	268	297
9694	—	1854	1131	2177
9710	EM 11337	1853	992	1739
9711	EM 11980	1854	1094	2059
9723	EM 11339	1860	1998	3890
9727	EM 11950	1857	1641	3196
9733	—	1854	1122	2152
9737	EM 11977	1860	1986	3862
9737a	EM 12062	1841	439	629
9747	EM 11202	1856	1382	2760
9756	EM 11993	1858	1695	3254
9769	Στ.᾿Αττάλου I 3302	1854	1253	2514
9778	EM 11343	1859	1865	3609
9785	EM 11979	1860	2095	4122
9797	M. ᾿Ακροπ. 13159	1860	1998	3888
9809	—	1854	1122	2148
9810	EM 9756	1842	573	996
9816	EM 9755	1859	1825	3497
9819	EM 11935	1860	2095	4121
9831	—	1853	984	1690
9841	EM 11348	1841	450	662
9859	EM 11860	1841	426	591
9869	—	1853	987	1707
9870	᾿Εθν. Μ. 1175	1860	1943	3783
9873	᾿Αθῆναι, Βασιλικὸς Κῆπος (φυτώρια)	1854	1112	2108
9882	—	1853	923	1512
9902	EM 11354	1853	981	1675
9906	EM 11119	1860	2015	4039
9910	EM 11356	1853	992	1738
9912	—	1853	1020	1870
9919	EM 12215	1854	1155	2228
9923	—	1856	1428	2899
9924	EM 855	1839	277	312
9940	—	1842	533	896
9942	EM 9761	1856	1491	3094
9949	EM 878	1856	1418	2865
9957	EM 11360	1857	1545	3131
9963	EM 9750	1860	1984	3855
9976	—	1854	1164	2241
9977	—	1853	989	1722
9984	Μ. Πειρ. 1216	1860	2100	4142

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
10013	EM 11886	1842	551	937
10014	EM 12078	1853	980	1671
10017	᾿Αθῆναι, οἰκία ᾿Αλ. Κοντοσταύλου	1841	412	563
10020	EM 11006	1856	1338	2688
10031	Στ.᾿Αττάλου I 1736	1842	484	765
10032	EM 10444	1858	1743	3311
10034	—	1856	1373	2746
10037	—	1854	1167	2252
10044	—	1842	489	770
10047	—	1840	325	391*
10049	EM 11362	1853	990	1726
10050	—	1853	988	1715
10053	—	1841	457	681
10068	—	1853	1026	1910
10074	—	1854	1149	2210
10075	—	1853	984	1692
10077	—	1859	1843	3536
10080	—	1853	985	1699
10082	EM 12054	1859	1888	3654
10090	᾿Εθν. Μ. 2559	1853	920	1502
10091	᾿Εθν. Μ. 725	1859	1893	3665
10096	᾿Εθν. Μ. 749	1855	1302	2620
10112	EM 12336	1854	1111	2107
10114/5	EM 11012	1860	1941	3774
10123	EM 11951	1842	568	976
10130	—	1853	929	1545
		1854	1154	2226
10140	—	1856	1470	3040
10146	—	1854	1154	2225
10156	—	1853	1000	1777
10181	—	1855	1264	2564
10196	EM 12327	1854	1095	2067
10203	EM 11013	1840	399	530
10208	᾿Εθν. Μ. 1165	1860	1944	3784
10216	EM 12202	1842	475	730
10217/8	EM 9291	1839	273	304
10219	EM 12175	1854	1181	2291
10228	EM 8845	1853	1028	1917
10235	EM 12161	1842	568	977
10255	EM 12052	1858	1743	3307
10256	Κηφισία, οἰκία Πάλλη	1859	1893	3667
10260	—	1842	572	991
10264	—	1842	533	898

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
10265a	—	1854	1180	2286
10271	Ἀθῆναι, οἰκία Ἀλ. Κοντοσταύλου	1841	417	574
10296	—	1853	989	1720
10303	ΕΜ 11015	1841	435	613
10307	ΕΜ 11967	1853	919	1495
10320	ΕΜ 12334	1853	921	1505
10322	ΕΜ 12331	1842	479	746
10325	—	1853	1000	1778
10329	ΕΜ 9185	1840	399	526
10334/5	Ἐθν. Μ. 770	1840	327	394
10341	—	1853	1021	1873
10344	Ἐθν. Μ. 928	1853	993	1741
10348	—	1860	2101	4145
10350	—	1841	457	683
10351	ΕΜ 10917	1853	981	1679
10355/6	—	1842	476	733
10357	—	1853	978	1661
10360	ΕΜ 12301	1841	423	584
10363	ΕΜ 9299	1840	400	531
10365	ΕΜ 9300. 9301	1857	1640	3193
10381	—	1841	426	593
10396	ΕΜ 10892	1854	1154	2227
		1856	1402	2827
10397	—	1857	1639	3189
10411	—	1856	1363	2722
10417	ΕΜ 12335	1840	363	459
10422	—	1853	926	1529
10423	ΕΜ 11373	1860	1943	3781
10424	—	1841	435	615
10429	ΕΜ 12305	1856	1498	3116
10433	ΕΜ 12132	1853	985	1698
10440	—	1854	1157	2233
10442	ΕΜ 1229	1854	1253	2512
10451	ΕΜ 10887	1839	294	346
10452	—	1853	962	1618
10454	Ἐθν. Μ. 2607	1853	982	1680
10456	—	1853	1000	1779
10464	—	1854	1100	2073
10476	—	1840	318	380
10485	—	1859	1876	3632
10486	—	1856	1426	2888
10494	ΕΜ 8848	1839	273	303
10519	ΕΜ 12112α	1853	990	1728
10520	ΕΜ 12290	1859	1825	3496

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
10523		1857	1545	3132
10532	—	1854	1177	2276
10535		1853	1001	1786
10540	—	1857	1639	3187
10543	—	1853	1018	1858
10547	—	1841	464	705
10561	Ἐθν. Μ. 2004	1858	1691	3243
10582	ΕΜ 9763	1860	1941	3773
10583	—	1854	1188	2303
10585	—	1853	1000	1780
10587	ΕΜ 12184	1859	1874	3626
10601	ΕΜ 11385	1860	2000	3898
10604	—	1853	915	1475
10614	—	1856	1371	2740
10615	ΕΜ 11386	1842	478	740
10627/8	ΕΜ 10909	1858	1683	3223
10632a	—	1853	1019	1860
10645	ΕΜ 9765	1842	523	867
10662	ΕΜ 11389	1856	1411	2849
10673	—	1858	1759	3359
10677	ΕΜ 11020	1855	1300	2616
10710	ΕΜ 12257	1853	925	1523
10723	—	1853	976	1651
10725	—	1858	1743	3309
10729	ΕΜ 11877	1860	2096	4123
10733	—	1841	441	638
10759	Ἐθν. Μ. 1032	1842	523	865
10766	—	1856	1492	3100
10782	ΕΜ 9406	1840	406	551
10803	ΕΜ 9320	1841	428	596
10808	—	1854	1093	2055
10838	—	1842	517	854
10855	Ἐθν. Μ. 2682	1853	1001	1784
10861	ΕΜ 9332	1857	1638	3183
10874	ΕΜ 9334	1842	485	768
10886	—	1840	325	391*
10899	ΕΜ 11392	1839	294	345
10914	Ἐθν. Μ. 2603	1840	406	549
10919	ΕΜ 1676	1854	1111	2105
10923	ΕΜ 10908	1853	980	1669
10926	ΕΜ 11395	1854	1166	2249
10927	—	1860	2098	4134
10930	ΕΜ 9771	1855	1324	2663
10936	ΕΜ 9773. 1006	1853	998	1770
10941	ΕΜ 1474	1856	1428	2901

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
10955	ΕΜ 10900	1860	2007	4017
10964	—	1855	1326	2672
10970	ΕΜ 9340	1840	328	396
10983	'Εθν. Μ. 903	1854	1129	2167
10988	ΕΜ 9772	1853	1027	1914
10991	'Εθν. Μ. 971	1839	274	305
11009	Μ. Πειρ. 1259	1860	2100	4140
11030	ΕΜ 12194	1855	1261	2557
11035	—	1853	775, 777	1293
11037	'Εθν. Μ. 743	1840	368	469
11042	ΕΜ 1641	1854	1093	2052
11058	ΕΜ 9251	1860	1942	3775
11084	ΕΜ 10911	1853	1022	1880
11102	'Εθν. Μ. 4832	1853	983	1685
11112	—	1842	543	910
11113	ΕΜ 934	1858	1772	3386
11117	'Εθν. Μ. 2604	1842	523	866
11133	ΕΜ 3753	1839	229	272
11153	ΕΜ 12220	1854	1132	2185
11159	—	1855	1325	2671
11173	—	1854	1255	2532
11181	ΕΜ 9353	1839	264	285
11188	ΕΜ 9775	1856	1491	3096
11196	ΕΜ 10869	1841	438	623
		1853	1029	1926
11200	'Εθν. Μ. 886	1840	347	423
11210	—	1841	433	605
11219	—	1853	1023	1892
11226	'Εθν. Μ. 1704	1858	1736	3281
		1858	1756	3344
11233	ΕΜ 8578	1856	1398	2815
11238	—	1842	—	λιθογρ. 754
11243	—	1854	1193	2317
11244	ΕΜ 12225	1857	1590	3154
11246	ΕΜ 11409Α	1842	480	747
11248	—	1854	1154	2224
11262	ΕΜ 11410	1859	1874	3624
11268	ΕΜ 9803	1856	1492	3099
11273	ΕΜ 12237	1841	463	704
11289	—	1853	1018	1857
11293	—	1840	329	400
11298	ΕΜ 11412	1858	1691	3247
11305	'Εθν. Μ. 1302	1854	1121	2146
11312	—	1859	1845	3542
11314	—	1856	1401	2821
11323	ΕΜ 1710	1856	1492	3101
11333	ΕΜ 9360Α	1839	175	153
11345	ΕΜ 9361	1840	302	359
11346	ΕΜ 12245	1857	1545	3133
11386	—	1841	412	561
11415	ΕΜ 12116	1856	1392	2788
11423	—	1853	1021	1874
11432	—	1860	2098	4130
11460	ΕΜ 1501	1842	524	872
11463	ΕΜ 11420	1860	1999	3891
11464	ΕΜ 9254	1853	982	1681
11466	Στ.'Αττάλου I 1114	1855	1300	2614
11477	ΕΜ 8566	1854	1193	2318
11483	ΕΜ 2039	1842	523	868
11491	'Εθν. Μ. 3809	1841	414	569
11507	ΕΜ 1032	1854	1188	2301
11508	ΕΜ 9780	1860	2012	4028
11510	Μ. Λούβρου, Cat. somm. 820	1856	1338	2690
11511	ΕΜ 11422	1858	1743	3310
11524	ΕΜ 12169	1854	1122	2151
11542	—	1841	457	682
11554	—	1856	1426	2892
11572	ΕΜ 11825	1842	482	753
11586	ΕΜ 10906	1853	929	1547
11588	ΕΜ 5649	1855	1299	2609
		1860	2010	4026
11589	ΕΜ 9673	1856	1428	2897
11591	—	1854	1112	2109
11601	ΕΜ 11426	1853	1029	1924
11604	'Εθν. Μ. 1121	1856	1377	2756
11608	ΕΜ 11427	1854	1093	2051
11616	—	1841	440	633
11617	—	1853	915	1472
11627	ΕΜ 10434	1841	435	614
11635	—	1853	1001	1788
11669	ΕΜ 2033	1840	394	517
11670	—	1853	1025	1903
11671	—	1853	930	1548
11681	—	1853	913	1464
11694	'Εθν. Μ. 1088	1856	1392	2787
11695	ΕΜ 11054	1854	1129	2169
11700	ΕΜ 11055	1855	1300	2615

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
11711	—	1854	1130	2173
11730	ΕΜ 11425	1853	1003	1797
11753	ΕΜ 9388	1842	542	908
11768	—	1854	1122	2153
11792	Στ. Ἀττάλου 1612	1853	989	1719
11802	Ἐθν. Μ. 1095	1856	1415	2857
11803	Μ. Πειρ. 1254	1860	2098	4132
11805	—	1856	1471	3041
11808	ΕΜ 9391	1842	513	837
11811	—	1853	1025	1899
11829	ΕΜ 12242	1842	554	946
		1854	1095	2063
11855	—	1853	930	1551
11862	ΕΜ 8893	1854	1129	2166
11865	—	1841	410	558
11882/3		1842	624	1096
11888	Ἐθν. Μ. 948	1842	530	889
11892	ΕΜ 11067	1854	1176	2270
11907	ΕΜ 10442	1840	361	456
11912	ΕΜ 9288	1858	1778	3399
11919/20	—	1860	2105	4157
11924	—	1842	532	893
11942	ΕΜ 9400	1858	1756	3346
11950/1	—	1842	482	754
11952	ΕΜ 119	1842	623	1092
11955	—	1842	479	741
11958	Ἐθν. Μ. 3252	1854	1157	2234
11960	—	1855	1265	2565
11972	ΕΜ 10406	1858	1744	3312
11973	ΕΜ 9785	1839	278	315
11977	—	1841	441	636
		1853	1023	1889
12008	—	1853	1025	1900
12014	ΕΜ 9402	1853	980	1670
12020	—	1853	995	1751
12021/2	—	1853	927	1535
12026	Μ. Πειρ. 21	1860	2103	4153
12028	—	1841	440	632
12031	—	1841	465	707
		1853	988	1717
12054	—	1860	2015	4038
12064	—	1854	1253	2513
12066	Μ. Πειρ. 1260	1860	2099	4139
12077	ΕΜ 9404	1840	399	529
12097	—	1855	1301	2617
12104	ΕΜ 11072	1858	1742	3303
12109	—	1853	998	1767
12117	—	1842	624	1094
12136/7	ΕΜ 9410	1854	1129	2168
12154	ΕΜ 12240	1854	1122	2149
12158	Ἐθν. Μ. 826	1853	1002	1789
12159	Ἐθν. Μ. 1702	1839	259	273
12167	—	1853	925	1526
12179/80	Ἐθν. Μ. 2050	1858	1759	3358
12187	ΕΜ 11441	1856	1396	2803
12203	—	1853	921	1507
12209	ΕΜ 11082	1841	444	645
12213	—	1854	1180	2285
12222	—	1859	1874	3627
12223	ΕΜ 976	1860	1983	3852
12242	ΕΜ 9414	1856	1338	2692
12247	ΕΜ 11442	1860	1918	3736
12253	—	1854	1164	2242
12255	ΕΜ 11085	1860	1945	3787
12268	ΕΜ 10515. 11445	1854	1248	2490
12276	ΕΜ 11637	1856	1363	2724
12281	—	1853	978	1659
12282	ΕΜ 11444	1856	1364	2725
12301	—	1860	2104	4156
12305	—	1854	1149	2213
12328	—	1857	1640	3190
12358	Ἐθν. Μ. 3955	1854	1111	2104
12359	—	1842	511	830
12412	—	1856	1491	3095
12444	ΕΜ 9787	1855	1320	2658
12454	ΕΜ 10888	1856	1396	2804
		1856	1401	2822
12457	—	1854	1130	2174
12459	Ἐθν. Μ. 2065	1841	425	588
12464	—	1856	1360	2712
12478	—	1841	413	567
12484	ΕΜ 5642	1853	1030	1932
12485	Ἐθν. Μ. 773	1858	1736	3284
12526	Ἐθν. Μ. 2625	1853	1026	1911
12532	—	1841	428	598
12540	—	1840	363	460
12541	ΕΜ 11451	1853	1003	1799
12555	ΕΜ 745	1842	570	985
		1842	624	1093
12561	ΕΜ 9432	1858	1695	3255

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
12572	—	1859	1894	3669
12588	—	1853	999	1776
12619	EM 1326	1854	1111	2106
12637	—	1856	1362	2719
12643	—	1856	1377	2755
12649	EM 9444	1860	2105	4158
12655	EM 9792/93	1856	1487	3083
12656	EM 12338	1860	2099	4136
Add. et Corr.				
12663a	EM 8317	1853	1012	1835
12666	—	1841	465	708
12670	—	1854	1102	2080
12679	EM 11095	1860	1995	3879
12685	Ἐθν. Μ. 1310	1854	1178	2279
12698	Ἐθν. Μ. 1122	1858	1749	3334
12701	EM 11117	1841	427	594
12713	—	1859	1843	3535
12718	EM 9450	1856	1365	2730
12730	—	1854	1093	2053
12743	—	1853	983	1686
12744	—	1853	983	1687
12757	EM 9796/7	1842	512	832
12767a	EM 8572	1839	227	264
12788	—	1854	1130	2175
12798	—	1853	973	1644
12811	—	1853	978	1657
12822	EM 9460	1853	919	1494
12831	EM 11454	1841	437	621
		1853	1025	1905
12836	EM 1888	1839	197	190
12841	—	1853	981	1676
12847	EM 4951	1856	1417	2860
12867	—	1854	1165	2245
12891	Μ. Πειρ. 1384	1860	2100	4141
12901	EM 11458	1854	1188	2302
12915	Ἐθν. Μ. Ἀποθ. 227	1839	258	268

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
12924	EM 9468	1853	983	1688
12936	—	1858	1690	3242
12952	—	1853	1023	1887
12976	EM 9469	1857	1640	3194
12986	EM 11460	1841	450	660
12989/90	EM 9802	1856	1494	3107
12996	EM ἄνευ ἀριθμοῦ	1858	1691	3244
13001	—	1853	1031	1935
13003	EM 9470Α	1856	1432	2909
13009a	—	1856	1386	2773
13029	EM 11110	1841	433	604
13035	EM 11115	1857	1641	3195
13036	—	1854	1118	2135
13038	EM 11109	1855	1261	2556
		1857	1641	3195*
13047	EM 10423	1856	1397	2811
13049	EM 11464	1858	1756	3347
13056	EM 11465	1856	1470	3036
13061	Ἐθν. Μ. 2077	1856	1338	2691
13069	EM 11466	1853	1026	1908
13089	EM 8870/71	1858	1791	3424
13093	EM 8867	1856	1397	2807
13096	EM 9478	1842	623	1091
13099	EM 9471	1842	549	930
13104/5	EM 9475	1857	1588	3149
13131	EM 9674	1842	579	1006
13166	EM 9670	1842	558	952
13168	EM 9686	1841	467	716
Add. et Corr.				
13177c	—	1856	1388	2781
13188	—	1856	1412	2851
13192	—	1860	2014	4034
13200	EM 10317	1860	2013	4033
13229	EM 9806	1860	1913	3722
13244	—	1852	683	1137
13245	—	1853	1066	2010

IG I*

409	EM 6296	1860	1963	3814
552	—	1853	890	1423

* Ὅσαι ἐκ τῶν ἀττικῶν ἐπιγραφῶν ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν α' ἔκδοσιν τῶν IG, δὲν περιελήφθησαν ὅμως εἰς τὴν editio minor, παρατίθενται ἐνταῦθα πρὸ τοῦ IG IV. Ἡ αὐτὴ γραμμὴ ἐτηρήθη καὶ διὰ τὰς ἐπιγραφὰς τῆς Β' Περιόδου.

IG II

IG II	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*IG II*	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελ.*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
99	—	1856	1332	2680	2700	—	1856	1418	2864
		1860	1986	3861	2704	—	1853	916	1480
2347		1856	1408	2835	3315	—	1854	1181	2289

IG III

55	EM 9511	1838	114	61	1618	—	1842	543	911
690		1840	324	391	1659	—	1853	932	1563
955	—	1854	1252	2506	2127		1856	1492	3103
956	—	1853	1009	1822	2967	—	1856	1409	2838
958	—	1842	580	1010	3503	Μ. Ἀκροπ. 13190	1838/		
959	—	1857	1544	3129			1839	159	122
960	—	1856	1411	2848	3518	—	1842	554	944
962	—	1854	1251	2499	3527	—	1856	1424	2881
969	—	1860	2012	4029	3547		1839	229	271
971	—	1854	1256	2537	3683	—	1841	439	628
972	—	1854	1116	2125			1855	1320	2657
974	—	1860	1983	3853	3719	—	1842	543	912
975	—	1854	1254	2519	3745		1842	543	909
976	—	1854	1255	2528	3748	—	1856	1402	2826
978		1855	1324	2664	3756	—	1856	1415	2858
979		1854	1251	2503	3786	—	1856	1365	2729
980	—	1854	1253	2516	3837	—	1859	1900	3689
985	—	1856	1384	2767	3839	—	1842	553	943
986	—	1854	1254	2524	3847	—	1854	1189	2306
990	—	1854	1243	2480	3848	—	1860	1989	3867
993	—	1858	1684	3224	3851	—	1842	573	999
995	—	1854	1248	2492	3853	—	1858	1770	3377
997	—	1858	1798	3440	3862	—	1854	1117	2129
998	—	1859	1898	3683	3864	—	1853	1010	1827
1001	—	1854	1254	2518	3880	—	1858	1685	3227
1002	—	1854	1254	2521	3881	—	1858	1798	3441
1003	—	1854	1256	2539	3882	—	1854	1092	2050
1004	—	1854	1256	2538	3883	—	1856	1332	2679
1383	—	1842	549	932	3885	—	1855	1298	2607
1386	—	1854	1132	2186	3899		1857	1643	3201
1397	—	1856	1426	2887	3902	—	1853	1031	1938
1515	—	1856	1366	2731	3903		1854	1185	2295

IG III	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*IG III*	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
3905	—	1860	1948	3795	3934	—	1856	1407	2832
3908	—	1854	1139	2202	3949		1840	365	465
3909	—	1856	1365	2728	3955	—	1842	625	1098
3910	—	1857	1602	3170	3959	—	1854	1257	2541
3911		1842	559	955	3960	—	1854	1257	2542
3912	—	1854	1185	2294	3963	—	1840	403	543
3915	—	1854	1121	2147	3973	—	1854	1119	2137
3922	—	1860	1917	3732	3974	—	1854	1116	2122
3923	—	1856	1408	2836	3975	—	1860	2000	3895
3924	—	1841	418	576	3976	—	1841	444	647
3925	—	1842	546	920					

IG IV

1	—	1839	291	343	185		1853	1021	1876
49	—	1855	1318	2649	375		1855	1317	2644
52	—	1841	435	614	376	—	1855	1317	2645
72	ΕΜ 9125	1839	260	275	377	—	1855	1317	2646
74	ΕΜ 1255	1842	578	1003	435	—	1855	1318	2648
89	Ἐθν. Μ. 1245	1842	577	1002	810	—	1854	1094	2058
132	—	1853	1018	1856	823	ΕΜ 10054	1855	1271	2581
155-157	—	1839	219	231	839	ΕΜ 11521	1840	327	395
158	—	1853	1021	1877	1252	—	1853	1008	1816
160	Ἐθν. Μ. 1313	1842	581	1014					

IG V 1

89	—	1860	1988	3864	754	—	1856	1395	2799
135	—	1856	1395	2800	955	—	1859	1829	3504
210	Μ. Σπάρτης 205	1857	1595	3163	958		1859	1830	3505
211	Μ. Σπάρτης 207	1857	1597	3164	959	—	1859	1831	3506
212	Μ. Σπάρτης 206	1857	1598	3165	1435	—	1855	1270	2579

IG V 2

255	—	1855	1315	2636	258	—	1855	1315	2634
256	—	1855	1315	2637	259	—	1855	1315	2633
257	—	1855	1315	2635	419	—	1859	1823	3493

IG VII

IG VII	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
2	—	1853	804	1327
3	—	1853	806	1328
4	—	1853	812	1334
5	—	1853	810	1332
6	—	1853	811	1333
		1853	818	1339
8	—	1853	814	1336
		1853	817	1338
9	—	1853	813	1335
12	—	1853	807	1329
13	—	1853	808	1330
14	—	1853	809	1331
21	—	1853	816	1337
22	ΕΜ 10061	1860	1952	3803
47	—	1855	1264	2563
48	—	1855	1261	2558
50	—	1856	1424	2883
74	—	1860	1947	3794
91	—	1860	1949	3797
101	—	1855	1264	2562
125	—	1855	1263	2560
127	—	1855	1263	2561
152	—	1841	466	711
154	—	1855	1263	2559
165	—	1856	1332	2677
182	—	1855	1263	2559
259-260	—	1853	790	1310
	—	1853	802	1324
261	—	1853	790	1311
262	—	1853	792	1312
		1855	1326	2673
287	—	1853	795	1315
287-288	—	1853	801	1321
288	—	1853	795	1316
304	—	1853	794	1314
386	—	1853	793	1313
401	—	1853	800	1320
416	—	1853	797	1317
		1853	799	1319
434	—	1853	799	1318
450	—	1853	802	1323
458	—	1853	801	1322

IG VII	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
481	Ἐθν. Μ. 749	1855	1302	2620
1679	—	1856	1421	2871
1680	—	1854	1211	2426
1684	—	1856	1421	2872
1690	—	1854	1212	2428
1713	—	1854	1211	2427
1766	—	1858	1694	3251
1776	—	1856	1483	—
1810	—	1854	1212	2431
1840	—	1856	1483	—
1843	—	1856	1478	3074
		1856	1483	—
1864	—	1854	1213	2439
1866	—	1854	1213	2438
		1856	1479	3078
		1856	1484	—
1935	—	1854	1212	2429
1954	—	1854	1212	2430
1963	—	1854	1214	2442
1984	—	1854	1214	2441
2083	—	1856	1477	3069
		1856	1484	—
2085	—	1856	1474	3056
		1856	1483	—
2107	—	1854	1214	2444
2120	—	1856	1477	3070
		1856	1484	—
2123	—	1856	1477	3068
		1856	1484	—
2159	—	1856	1479	3076
		1856	1483	—
2189		1854	1213	2440
2218	—	1854	1214	2443
2220	—	1854	1214	2445
2221	—	1854	1214	2446
2226	—	1856	1475	3061
		1856	1481	—
2234	—	1856	1476	3064
		1856	1482	—
2235	—	1856	1476	3062
		1856	1481	—
2236	—	1856	1478	3075

IG VII	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*IG VII*	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
		1856	1483	—	2555	—	1856	1478	3072
2241	—	1856	1477	3067			1856	1484	—
		1856	1482	—	2562	—	1842	515	844
2249	—	1856	1479	3077	2571	—	1842	515	843
		1856	1482	—	2582	—	1842	515	846
2258	—	1856	1474	3055	2586	Μ. Θηβῶν 128	1856	1394	2796
		1856	1483	—	2591	—	1838	58	—
2263	—	1856	1474	3054			1854	1212	2433
		1856	1482	—	2596		1838	58	—
2265	—	1856	1476	3065			1854	1212	2434
		1856	1482	—	2606	—	1856	1424	2880
2268	—	1856	1474	3053	2629	—	1856	1478	3073
		1856	1482	—			1856	1484	—
2290	—	1856	1476	3066	2634	—	1855	1269	2576
		1856	1482	—	2644	—	1855	1269	2574–
2309	—	1856	1473	3049					2575
		1856	1480	—	2662	—	1842	515	845
2311	—	1856	1475	3060	2664	—	1842	514	842
		1856	1481	—	2670	—	1856	1485	—
2321	—	1856	1476	3063	2672	—	1842	516	849
		1856	1482	15	2677	—	1842	515	847
2324	—	1856	1473	3050	2694	ΕΜ 9391	1842	513	837
		1856	1480	5	2727	ΕΜ 11539	1859	1908	3707
2336	—	1856	1473	3048	2746	—	1842	499	787
		1856	1480	3	2781	—	1842	503	801
2343	—	1856	1475	3057	2782	—	1842	504	802
		1856	1481	7	2791	—	1842	501	793
2348	—	1856	1475	3059	2793	—	1842	500	789
		1856	1481	9	2795	—	1842	505	805
2349	—	1856	1473	3051	2796	—	1842	500	788
		1856	1480	2	2796a	—	1842	505	803
2354	—	1856	1472	3047	2799	—	1842	500	790
		1856	1480	1	2800	—	1842	500	792
2358	—	1856	1473	3052	2803	—	1842	500	791
		1856	1480	6	2806	—	1842	505	804
2362	—	1856	1475	3058	2807	—	1842	505	806
		1856	1481	8	2855	—	1854	1199	2343
2415	—	1842	515	848	2857	—	1854	1199	2344
2430	—	1853	906	1453	2872	—	1854	1206	2405
2469a	—	1856	1477	3071	2874	—	1854	1206	2404
		1856	1484	32	2879	—	1854	1201	2356
2479	—	1855	1269	2573	2880	—	1854	1201	2357
2490	—	1856	1395	2797	2881	—	1854	1209	2412
2495	—	1856	1395	2798	2882		1854	1205	2390
2544	—	1838	58	—	2889	—	1854	1203	2379

IG VII	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
2892	—	1854	1204	2383
2894	—	1854	1205	2392
		1854	1205	2401
2898	—	1838	61	—
		1854	1203	2373
2901	—	1854	1200	2353
2904	—	1838	61	—
		1854	1202	2362
2907	—	1854	1202	2364
2909	—	1838	61	—
		1854	1203	2371
2914	—	1838	61	—
		1854	1202	2361
2918	—	1854	1204	2385
2920	—	1854	1205	2398
2926	—	1854	1204	2387
2928	—	1854	1205	2396
2929	—	1854	1204	2381
2930	—	1854	1205	2394
2935	—	1854	1203	2377
2936	—	1854	1203	2376
2940	—	1854	1205	2399
2944	—	1854	1204	2380
2947	—	1854	1205	2391
2950	—	1854	1203	2378
2951	—	1854	1204	2384
2956	—	1854	1202	2366
2961	—	1854	1205	2393
2963	—	1854	1204	2382
2968	—	1854	1202	2368
2971	—	1854	1203	2374
2974	—	1854	1205	2397
2981	—	1854	1200	2352
2982	—	1854	1203	2375
2984	—	1854	1205	2395
2987	—	1854	1205	2403
2996	—	1838	61	—
		1854	1202	2363
2998	—	1854	1204	2389
3007	—	1838	61	—
		1854	1202	2367
3008	—	1838	61	—
		1854	1202	2365
3019	—	1854	1204	2388
3021	—	1838	61	—
		1854	1203	2370
3023	—	1838	61	—
		1854	1202	2359
3024	—	1854	1205	2400
3028	—	1838	61	—
		1854	1203	2369
3034	—	1854	1204	2386
3043	—	1854	1201	2358
3047	—	1854	1203	2372
3050	—	1854	1202	2360
3051	—	1854	1207	2406
3053	—	1854	1205	2402
3071	—	1854	1209	2413
3072	—	1854	1201	2354
3077	—	1854	1207	2408
3086	—	1854	1208	2409
3087	—	1855	1314	2630
3095	—	1854	1198	2330
3096	—	1838	61	—
3097	—	1838	61	—
3098	—	1854	1198	2332
3104	—	1854	1198	2333
3106	—	1854	1201	2355
3108	—	1854	1198	2328
3109	—	1854	1200	2347
3111	—	1842	513	836
3119	—	1854	1200	2348
		1854	1213	2435
3122	—	1854	1200	2349
3124	—	1854	1200	2350
3125	—	1854	1200	2351
3127	—	1854	1200	2346
3129	—	1854	1200	2345
3150	—	1854	1199	2334-2342
3153	—	1854	1198	2329
3159	—	1854	1210	2418
3160	—	1854	1198	2331
3178	—	1842	508	819
3186	—	1842	508	820
3205	—	1842	507	816
3219	—	1854	1211	2424
3223	—	1842	508	818
3224	—	1842	507	817
3230	—	1842	507	814

IG VII	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*IG VII*	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
3235		1842	502	799	3272	—	1842	506	812
3238	—	1842	501	796	3273	—	1842	507	815
3240	—	1854	1210	2417	3274	—	1842	506	813
3241	—	1842	502	798	3275	—	1854	1210	2414
3243	—	1854	1210	2415	3278	—	1842	506	811
3248	—	1854	1211	2425	3410	—	1842	514	841
3253	—	1854	1211	2423	3415	—	1854	1197	2327
3262	—	1842	501	795	3420	—	1854	1209	2411
3264	—	1842	501	794	3434		1854	1209	2410
3265	—	1842	501	797	3458	—	1854	1207	2407
		1842	516	850	3462	—	1855	1315	2631
3269	—	1854	1210	2416	3463	—	1855	1315	2632

IG IX 1

10	—	1842	514	840	179		1842	513	838
16	—	1842	513	839	187-190		1842	493	783
23	—	1842	506	809	191-192	—	1842	497	785
25	—	1842	506	810	193	—	1842	496	784
29	—	1842	506	808	194	—	1842	498	786
67	—	1854	1213	2437	685	—	1859	1906	3703
73	—	1854	1213	2436	688	—	1859	1907	3704

IG IX 2

1	—	1842	510	825	27	—	1839	201	200
4	—	1839	202	202	28	—	1839	202	201
9–10	—	1842	509	823–	31	—	1839	204	207
				824	37	—	1839	203	205
13	—	1839	200	196	38	—	1839	198	192
15	—	1839	203	203	41	—	1839	198	191
16	—	1839	199	193	42	—	1839	201	199
17	—	1839	198	192	44		1859	1840	3530
21	—	1839	199	195	45	—	1839	201	198
22	—	1839	199	194	50	—	1839	202	202
23	—	1839	203	204	52	—	1839	204	208
24	—	1839	203	206	55	ΕΜ 1888	1839	197	190
26	—	1839	202	202	56	—	1839	199	194

IG IX 2	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*IG IX 2*	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
61	—	1838	115	63	73	—	1838	120	74
62	—	1838	115	62	74	—	1838	118	71
63	—	1838	116	64	75	—	1838	119	72
65	—	1838	117	66	76	—	1838	120	73
68	—	1838	116	65	77	—	1838	118	70
70	—	1838	117	67	78	—	1838	121	75
71	—	1838	117	68	83	—	1838	121	76
72	—	1838	118	69	88	—	1838	121	77

IG XII 2

287	—	1841	448	655	291	—	1841	448	653
288	—	1841	447	651	515	—	1841	448	656
289	—	1841	448	654	519	—	1841	449	657
290	—	1841	447	652	524	—	1841	449	658

IG XII 3

182		1841	461	696	273	—	1840	374	481
185	—	1841	459	688	274	—	1840	375	482
191	—	1841	459	687	276	—	1840	377	487
196	—	1841	459	689	278	—	1840	355	440
203	—	1841	461	694	279	—	1840	377	486
207	—	1841	458	686	282	—	1840	355	442
208	—	1841	458	685	283	—	1840	357	449
213	—	1841	457	684	287	—	1840	376	483
214	—	1841	459	690	290	—	1840	356	444
215	—	1841	461	697	292	—	1840	356	443
228	—	1841	460	693	296	—	1840	357	450
251	—	1840	376	485	297	—	1840	358	452
254	—	1840	472	477	298	—	1840	356	446
258	—	1840	374	480	300		1840	357	451
259	—	1840	473	478	303	—	1840	356	445
261	—	1840	355	441	304	—	1840	354	438
265	—	1840	387	510	307	—	1840	357	447
267	—	1840	371	475	309		1840	354	439
268	—	1841	462	699	313		1840	472	476
272	—	1840	374	479	316	—	1840	357	448

IG XII 3	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*IG XII 3*	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
329	—	1841	462	700	919	—	1841	462	698
346	—	1840	376	484	921		1840	351	433
347	—	1840	378	491	926	—	1857	1602	3172
436	—	1840	353	436	929		1840	378	490
437	—	1840	352	435	949	—	1840	378	489
438		1840	352	434	1033	—	1856	1492	3102
516		1840	351	432	1097	—	1859	1831	3507
518	—	1840	377	488	1112	—	1859	1832	3511
559	—	1840	354	437	1115	—	1859	1857	3586
792	—	1840	349	429	1118	—	1859	1832	3509
832	—	1853	925	1525	1188	—	1859	1831	3508
834	—	1854	1181	2289	1230	—	1859	1832	3510
866		1840	350	430	1235	—	1859	1833	3512
880		1840	350	431					

IG XII 5

26		1855	1318	2650					3520
406	—	1841	466	714	551	—	1856	1467	3023
526		1843	λιθ.	9 VIII*	552	EM 10595	1856	1467	3022
527	—	1843	λιθ.	10 X	555	—	1856	1468	3025
528		1843	λιθ.	9 IX	556	—	1843	λιθ.	7 III
530	—	1843	λιθ.	10 Xa	556	—	1856	1465	3013
532		1843	λιθ.	8 V	557	—	1843	λιθ.	7 II
533-534		1843	λιθ.	8 VII	557		1856	1465	3012
535		1843	λιθ.	10 XI	558	—	1856	1468	3030
536		1843	λιθ.	7 V	559	—	1857	1649	3211
536		1843	λιθ.	11 XIII	560	—	1858	1692	3248
537		1843	λιθ.	7 IVa	561	—	1856	1468	3024
539		1856	1463	3007–	562	—	1858	1692	3249
				3007b	563	—	1857	1592	3160
541		1859	1897	3681	564	EM 11564	1856	1418	2866
544	—	1843	λιθ.	10 XIa,			1856	1461	3002
				XII,	566	—	1843	λιθ.	11 XIIIa
				XIIa	567	—	1856	1469	3033
545	—	1843	λιθ.	7 I	569	—	1856	1462	3006
545	—	1859	1897	3679			1859	1836	3523
546	—	1856	1468	3028	571	—	1856	1465	3011
547		1843	λιθ.	11 XIIII	572	—	1857	1591	3156
548		1843	λιθ.	7 IV	573	—	1859	1836	3522
549		1859	1835	3519–	575	—	1856	1460	3000

IG XII 5	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*IG XII 5*	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
576	—	1856	1460	2999	628	—	1843	—	—
580	—	1856	1463	3008			1856	1459	2995
581	—	1856	1467	3017	632	—	1857	1649	3212
584	—	1856	1467	3020	634	—	1856	1463	3009
585	—	1859	1836	3521	635	—	1856	1469	3034
586	—	1856	1468	3027	636	—	1856	1485	3080
589	—	1856	1468	3026	637	—	1856	1466	3015
590 καὶ					639	—	1857	1648	3207
Add. σ. 332	—	1856	1466	3014	640	—	1857	1649	3209
591	EM 11566	1856	1469	3032	641	—	1857	1591	3157
		1859	1896	3678	643	—	1856	1467	3021
593	EM 11557	1859	1837	3527–	644	—	1857	1591	3158
				3529	650	—	1856	1467	3018
596	EM 11558	1856	1460	3001	655	—	1840	389	512
		1857	1649	3210	662	—	1840	388	511
599	EM 11555	1858	1706	3267	665	—	1840	390	513
600	EM 11561	1857	1592	3159	671	—	1840	380	498
602	—	1856	1461	3004	672	—	1839	259	272
603	—	1856	1462	3005	676	—	1840	387	509
604	—	1857	1590	3155	683	—	1840	379	496
605	—	1859	1897	3680	695	—	1840	379	494
606	—	1855	1314	2629	713[4]	—	1840	386	507
		1856	1461	3003	738	—	1841	454	673
607	—	1856	1466	3016	745	—	1841	452	667
610	EM 10059	1856	1464	3010	747	—	1841	451	665
		1856	1486	4081	757	—	1841	451	666
612	—	1856	1468	3029	758	—	1841	452	668
613	—	1857	1648	3208	787	—	1841	455	674
614	—	1856	1467	3019	801	—	1855	1316	2642
615	—	1843	629	—	873	—	1840	328	399
615	—	1856	1459	2996	898	—	1855	1315	2638
623	—	1856	1459	2997					2641
624	—	1856	1460	2998	911	—	1858	1781	3408
626	—	1856	1459	2994	993	—	1841	452	666*

IG XII 7

416	—	1860	1942	3776

IG XII 8

631	—	1859	1856	3582	657	—	1859	1857	3583
632	—	1859	1857	3585	674	—	1859	1857	3584

IG XII 9

IG XII 9	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*IG XII 9*	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
1	—	1841	454	671	1023	—	1859	1854	3569
10	—	1841	453	669	1029	—	1859	1855	3578
11	ΕΜ 11551	1840	366	567	1031	—	1859	1854	3568
22	—	1841	453	670	1036	—	1859	1854	3557
23	—	1841	454	672	1040	—	1859	1855	3574
25	—	1842	490	775	1042	—	1859	1854	3561
37	Ἐθν. Μ. 730	1854	1176	2271	1049	—	1859	1854	3564
43	—	1857	1595	3162	1056	—	1859	1854	3570
57	—	1853	969	1628	1061	—	1859	1854	3556
70	—	1853	969	1629	1068	—	1859	1854	3562
132	ΕΜ 2034	1853	923	1513	1074	—	1859	1855	3572
142	—	1859	1836	3524–3525	1092	—	1854	1132	2184
					1094	—	1859	1854	3565
180	—	1859	1836	3526	1101	—	1859	1854	3566
236	—	1853	781	1302	1119	—	1859	1855	3575
923	—	1859	1856	3581	1121	—	1859	1855	3576
964	—	1859	1854	3558	1132	—	1859	1854	3559
968	—	1859	1855	3579	1137	—	1859	1854	3563
973	—	1859	1855	3573	1170	—	1859	1855	3577
980	—	1859	1855	3580	1210	—	1854	1211	2421
999	—	1859	1855	3571	1214	—	1854	1210	2419
1003	—	1859	1854	3567	1220	—	1854	1211	2422
1009	—	1859	1854	3560	1224	—	1854	1210	2420

Β΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1862 - 1874)

IG I²

IG I²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
59	ΕΜ 6593	1862	125	117
63	ΕΜ 6860/2	1862	65	68-72
213	—	1862/1863	253	221
274	ΕΜ 6762α	1874	458	437*
275	ΕΜ 6745	1874	456	437
284/5	ΕΜ 6708	1872/1873	418	428
288	ΕΜ 13337	1872/1873	415	427
289	ΕΜ 6708	1872/1873	418	428
324	ΕΜ 6741	1862	124	115
327	ΕΜ 6766	1869	340	—
329	ΕΜ 6763	1869	337	409
354	—	1862	72	74-75
529	Μ. Ἀκροπ. 6978	1872/1873	409	425
879	—	1862	215	206
986	ΕΜ 10642	1874	484	440*
1002	ΕΜ 10638	1872/1873	411	426
1024	Ἐθν. Μ. 29	1872/1873	413	426*

IG II/III²

127	ΕΜ 6966	1874	451	435
457	ΕΜ 7249	1862/1863	268	241
471	ΕΜ 7260	1874	447	434
555	ΕΜ 7277	1874	445	433
657	ΕΜ 10409	1862	115	109
780	ΕΜ 7375	1862/1863	251	220
839	ΕΜ 10548	1874	490	442*
896	ΕΜ 7559	1862	171	180
967	ΕΜ 7545	1862	113	108
1011	ΕΜ 10338	1874	454	436
1289	—	1862	125	118
1314	Μ. Πειρ. 1213	1862	1	1
1328	ΕΜ 10550	1862	189	198
1382	ΕΜ 7797-7799	1872/1873	435	430
1400	ΕΜ 7839	1872/1873	422	429
1425	ΕΜ 7856/7	1874	462	438
1428	ΕΜ 7853	1874	470	439
1523	ΕΜ 7933	1872	407	424
1669	ΕΜ 8039	1872	397	421
1716	ΕΜ 8540	1872	405	423
1852	Ἐθν. Μ. Χ. 8062	1862/1863	304	380
Add. et Corr.				
1923a	—	1862/1863	305	381
1924	ΕΜ 8248	1862	170	176
1928	ΕΜ 8087	1862	167	168
1996	ΕΜ 10343	1870	349	413
2051	ΕΜ 8642	1862	105	107 109
2119	ΕΜ 10348	1862/1863	232	217

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
2128	ΕΜ 10045	1862/		
		1863	223	214
2130	Ἐθν. Μ. 1470	1862	191	199
2345	ΕΜ 8036	1872	386	419
2347	—	1872	391	419*
2555	—	1862	78	78
2639		1862	146	122
2662	ΕΜ 10132	1862	77	76
2776	Πρὸ Στ. Ἀττάλου	1870	358	415
2864	ΕΜ 8986. 8984	1862	24	—
2870	ΕΜ 10732	1862	168	169
3053	—	1862	145	120
3079	ΕΜ 8707-8711	1862	169	170–
				175
3112	Ν.Κ. 280	1862/		
		1863	221	211
3118	ΕΜ 8353	1862	164	165
3161	Ν.Κ. 286	1862	216	207
3286	Ν.Κ. 267	1862	153	124
3287	Ν.Κ. 265. 264.			
	263	1862	101, 155	106
		1862	155	125
		1862	158, 779	184
3297		1862	41	51
3299	-	1862	41	50
3323	ΕΜ 3117	1862	80	80
3410	Ν.Κ. 268	1862/		
		1863	271	242
3427	Ν.Κ. 284	1862	165	167
3605	Ν.Κ. 277	1862	175	181
3642	ΕΜ 10412	1862	102	—
		1862	145	119
3643	Ν.Κ. 281	1862	215	205
3700	Ν.Κ. 269	1862	100, 141	105
3736	ΕΜ 10358	1862/		
		1863	231	216
3739	Ἐθν. Μ. 385	1862	183	186
3740	Ἐθν. Μ. 386	1862	207	202–
				203
3744	Ἐθν. Μ. 387	1862	206	200–
				201
3751	ΕΜ 8435	1862	208	204
3758	ΕΜ 10356	1862/		
		1863	230	215
3777	Ν.Κ. 279	1862	158	—

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
		1862	178	183
		1862	244	
3779	Ν.Κ. 287	1862/		
		1863	249	219
3800	Ν.Κ. 278	1862	177	182
4038	ΕΜ 8444	1862/		
		1863	303	378
4215	Ν.Κ. 276	1862	165	166
4225	ΕΜ 10516	1872/		
		1873	443	432
4257	Ν.Κ. 273	1862/		
		1863	224	213
		1862	158	—
4264	Ν.Κ. 282	1862	218	209
4267	Ν.Κ. 270	1862	217	208
4268	Ν.Κ. 274	1862	158	—
		1862/		
		1863	224	212
4286	Ν.Κ. 275	1862	779	184
4289	Ν.Κ. 272	1862	147	123
4572	ΕΜ 10701	1862	170	178
4588	ΕΜ 8790	1862	80	79
4902	ΕΜ 10702	1862	170	177
4977	—	1862	83	84
5021	Ν.Κ. 201	1862	129	—
		1862	163	164
5022	Ν.Κ. 202	1862	97	85
		1862	142	—
5023	Ν.Κ. 203	1862	97	86
5024	Ν.Κ. 204	1862	97	88
5025	Ν.Κ. 205	1862	97	87
5026	Ν.Κ. 206	1862	97	89
5027	Ν.Κ. 207	1862	100	104
		1862	141	—
5028	Ν.Κ. 208	1862	99	101
5029	Ν.Κ. 209	1862	99	100
5030-				
5031	Ν.Κ. 211	1862	99	103
5032	Ν.Κ. 212	1862	64	—
		1862	99	102
5033	Ν.Κ. 213	1862	99	97
5034	Ν.Κ. 214	1862	99	98
5035	Ν.Κ. 215	1862	99	99
5036	Ν.Κ. 216	1862	156	133
5037	Ν.Κ. 216	1862	156	132

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
5038	N.K. 217	1862	133	—
		1862	155	126
5039	N.K. 218	1862	133	—
		1862	156	127
5040	N.K. 219	1862	133	—
		1862	156	128
5041	N.K. 220	1862	133	—
		1862	156	129
5042	N.K. 221	1862	133	—
		1862	156	130
5043	N.K. 222	1862	133	—
		1862	156	131
5044	N.K. 223	1862	133	—
		1862	157	134
5045	N.K. 224	1862	133	—
		1862	157	135
5046	N.K. 225	1862	134	—
		1862	157	136
5047	N.K. 226	1862	134	—
		1862	157	137
5048	N.K. 227	1862	134	—
		1862	157	138
5049	N.K. 228	1862	98	94
5050	N.K. 229	1862	98	93
5051	N.K. 230	1862	98	92
5052	N.K. 231	1862	97	91
5053	N.K. 232	1862	97	90
5054	N.K. 233	1862	162	160
5055	N.K. 234	1862	162	161
5056	N.K. 235	1862	162	162
5057	N.K. 236	1862	98	96
		1862	162	—
5058	N.K. 237	1862	98	95
5059	N.K. 238	1862	161	155
5060	N.K. 239	1862	161	156
5061	N.K. 240	1862	161	157
5062	N.K. 241	1862	162	158
5063	N.K. 242	1862	162	159
5063a	N.K. 243	1862	141	—
		1862	163	163
5064	N.K. 244	1862	102	—
		1862	160	150
5065	N.K. 245	1862	102	—
		1862	161	151
5066	N.K. 246	1862	161	152
5067	N.K. 247	1862	161	153
5068	N.K. 248	1862	161	154
5069	N.K. 249	1862	102	—
		1862	160	145
5070	N.K. 250	1862	102	—
		1862	160	146
5071	N.K. 251	1862	102	—
		1862	160	147
5072	N.K. 252	1862	102	—
		1862	160	148
5073	N.K. 253	1862	102	—
		1862	160	149
5074	N.K. 254	1862	159	139
5075	N.K. 255	1862	159	140
5076	N.K. 256	1862	159	141
5077	N.K. 257	1862	102	—
		1862	159	142
5078	N.K. 258	1862	102	—
		1862	159	143
5079	N.K. 259	1862	102	—
		1862	160	144
5080	N.K. 260. 261	1862/ 1863	271	243 244
5081	N.K. 262	1862	218	210
5087	—	1862	64	—
5093	—	1862	163	—
5094	—	1862	163	—
5137	—	1862/ 1863	278	—
5152	—	1862/ 1863	278	—
5185	—	1862	31	—
5200	Πρὸ Στ. Ἀττάλου	1870	358	415*
5279	—	1862	82	82
5365	—	1862	282	—
5371	—	1862	18	30
5462	Ἐθν. Μ. 738	1862	21	40
		1862	35	—
5493	EM 11863	1862	4	6
5548	EM 10964	1862/ 1863	313	—
5642	—	1862	82	83
5691	EM 11656	1862	9	22
5721	EM 11132	1862	7	15

IG II/III^2	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
5731	ΕΜ 11661	1862	5	7
6058	ΕΜ 11695	1862	16	—
		1862	87	—
6206	ΕΜ 10806	1862	42	54
6217	Μ. Κεραμ. Ρ. 1130	1862/		
		1863	284	343
		1862/		
		1863	296	343
6232	ΕΜ 11144	1862	80	71
6268	ΕΜ 11721	1862	20	37
6393	—	1862	22	41
6712	ΕΜ 11757	1862	9	25
6730	ΕΜ 11161	1862	8	21
6737	ΕΜ 11758	1862	6	12
6784	ΕΜ 11760	1862	16	—
		1862	87	—
7000	ΕΜ 10528	1872/		
		1873	414	426*
7050	—	1862/		
		1863	299	351*
7211	ΕΜ 10798	1862	123	112
7356	ΕΜ 11183	1862	81	—
7372	ΕΜ 9145	1862	41	52
7505	—	1862	187	189
7623	ΕΜ 11845	1862	16	—
		1862	87	—
7684	ΕΜ 11863	1862	4	5
7803	ΕΜ 11882	1862	9	23
7889	ΕΜ 13121	1862	16	—
		1862	87	—
7927	ΕΜ 12176	1862	7	16
7950	ΕΜ 10817	1862/		
		1863	299	351*
7972	ΕΜ 10813	1862	88	—
8027	ΕΜ 1505	1862	19	33
8085	ΕΜ 11984	1862	4	3
8111	ΕΜ 11926	1862	16	—
		1862	88	—
8118	ΕΜ 11225	1862	43	65
		1862	124	113
8123	ΕΜ 11927	1862	88	—
8130	ΕΜ 11229	1862	19	34
8156	ΕΜ 11234	1862	16	—
		1862	88	—
8159	ΕΜ 1401	1872/		

IG II/III^2	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
		1873	414	426*
8164		1862	187	188
8167	—	1862	187	192
8193	—	1862	187	194
8202	ΕΜ 12150	1862/		
		1863	313	—
8252	ΕΜ 10820	1862/		
		1863	313	—
8261	ΕΜ 12109	1862	5	9
8315	ΕΜ 11242	1862	88	—
8362	ΕΜ 10977	1862/		
		1863	313	—
8444	ΕΜ 9207Α	1862/		
		1863	313	—
8463	ΕΜ 12260	1862	16	—
		1862	88	—
8520	ΕΜ 12098	1862	9	24
8536	—	1862/		
		1863	299	351*
8540	—	1862	22	43
8550	Κεραμεικὸς	1862/		
		1863	280	—
		1862/		
		1863	297	346
8551	Κεραμεικὸς	1862/		
		1863	279	—
		1862/		
		1863	279	345
8596	—	1862	187	193
8604	ΕΜ 12001	1862	8	19
8605	ΕΜ 11987	1862	6	10
8632	—	1862	187	190
8676	ΕΜ 12209	1862	8	20
8679	—	1862	188	196
8703	ΕΜ 12227Α	1862	22	42
8710	—	1862	187	195
8734	ΕΜ 12127	1862	88	—
8758	ΕΜ 12099	1862/		
		1863	313	—
8960	—	1862	23	44
9013	ΕΜ 11961	1862	6	13
9187	ΕΜ 11293	1862/		
		1863	255	222
9223	ΕΜ 10860	1862	20	36
9238	ΕΜ 11947	1862	187	191

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
9342	EM 12133	1862	4	4
9392	EM 12020	1862	7	18
9462	—	1862	188	197
9466	EM 10879	1862	88	—
9525	EM 1134	1872/		
		1873	414	426*
9713	EM 11116	1862	20	38
		1862	62	—
9767	—	1862/		
		1863	299	351
9768		1862/		
		1863	299	350
9878	EM 11203	1862	4	2
9989	EM 12287	1862/		
		1863	313	—
10220	EM 11368	1862/		
		1863	255	223
10241	EM "Άνω αὐλή, ἄνευ ἀριθμοῦ	1862	5	8
10248	'Αθῆναι, Περσεφόνης 7	1862	124	114
10279	—	1862	19	31
10386	EM 2430	1862/		
		1863	313	—
10666	EM 11840	1862/		
		1863	313	—
10763	EM 12166	1862	7	17
10806	EM 11829α	1862	17	27
10921	EM 11852	1862/		
		1863	313	—
11135	EM 11406	1862/		
		1863	256	225
11169	Κεραμεικὸς	1862/		
		1863	282	—
		1862/		
		1863	295	—
		1862/		
		1863	298	347–

IG II/III²	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
				348
11182	EM 1081	1862	6	14
11359	EM 10856	1862	17	26
11372	EM 12011	1862/		
		1863	313	
11392	EM 12140	1862/		
		1863	313	—
11425	EM 11042	1862	21	39
11456	EM 11713	1862	88	—
11634	'Εθν. Μ. 2615	1862/		
		1863	247	218
11735		1862	18	28
11826	EM 12268	1862	19	32
11829	EM 12242	1862/		
		1863	256	226
11891	Κεραμεικὸς	1862/		
		1863	280	
		1862/		
		1863	297	344
12072	—	1862	42	53
12098	EM 12244	1862/		
		1863	313	—
12141	EM 8856	1862/		
		1863	298	349
12185	EM 1455	1862/		
		1863	313	—
12225	EM 2046	1862	18	29
12422	EM 12299	1862/		
		1863	313	—
12471	EM 12292	1862/		
		1863	313	—
12604	—	1862/		
		1863	255	224
12696	—	1862/		
		1863	300	351
12707	—	1862	20	35
12741	EM 11101	1862	6	11
12904	—	1862	146	121

IG III

IG III	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*IG III*	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
3809	–	1862	88	—			1863	303	379
3869	—	1862/			3961		1862	43	55
		1863	316	403	3962		1862	43	63
3921	—	1862/							

IG IV

44		1872	389	–	360	Μ. Λούβρου 1699	1872/		
191	—	1862/					1873	440	431
		1863	302	377					

IG V 1

1156	'Εθν. Μ. 2669	1870	378	416	1227	—	1862	187	185

IG V 2

159	'Εθν. Μ. Χ. 8165	1869	341	410	559	'Εθν. Μ. 6	1874	480	440
554	'Εθν. Μ. Χ. 7959	1869	342	σημ.* –					

IG VII

1828	ΕΜ 11536	1869	336	408	3225	ΕΜ 39	1872/		
							1873	413	426

IG IX 1

278		1874	490	443					

IG IX 2

IG IX2	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελὶς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*	*IG*	*Μουσεῖον*	*Ἔτος*	*Σελίς*	*Ἀριθμὸς λήμματος*
5		1874	488	442					

IG XII 5

708	—	1862/ 1863	305	381*

IG XII 7

58	—	1862	77	77

IG XII 9

56	—	1862/ 1863	272	245–342			1869	347	412
		1862/ 1863	301	354–376	188	EM 10046	1872	381	417
91	—	1869	325	–	191	EM 11553	1869	317	404α-γ
					195	Μ. Ἐρετρίας	1862/ 1863	311	–
					220	—	1872	384	418

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ. 4, στ. 20: IG IX 2 83. Πρόσθ. IG VII 2646.

Σελ. 9, στ. 24: Ἀντὶ ἐξ Ἀθηνῶν ἀνάγν. ἐκ Σαλαμῖνος.

Σελ. 10, στ. 1: Ἀντὶ τμῆμα ἐπιτυμβίας στήλης ἀνάγν. τμῆμα γραπτῆς ἐπιτυμβίας στήλης.

Σελ. 12, στ. 11: Ἀντὶ ἐκ Δήλου ἀνάγν. ἐκ Ρηνείας.

Σελ. 14, στ. 25: Ἀντὶ ἐκ Δήλου ἀνάγν. ἐκ Ρηνείας.

Σελ. 16, στ. 26: IG II^2 874. Πρόσθ. IG II^2 599.

Σελ. 20, στ. 33: Ἀντὶ βυζαντινὴ ἀνάγν. χριστιανική.

Σελ. 21, στ. 30: Ἀντὶ ἐκ Δήλου ἀνάγν. ἐκ Ρηνείας.

Σελ. 22, στ. 31. Ἀντὶ βυζαντινὴ ἀνάγν. χριστιανική.

Σελ. 28, στ. 4: Ἀντὶ βυζαντινὴ ἀνάγν. χριστιανική.

Σελ. 29, στ. 21: Ἀντὶ βυζαντινὴ ἀνάγν. χριστιανική.

Σελ. 29, στ. 26: Ἀντὶ ἐξ Ἀθηνῶν ἀνάγν. ἐκ Πειραιῶς.

Σελ. 31, στ. 22: Κεφαλὴ αἰγυπτιακοῦ ἀγάλματος ἐξ Αἰγίνης. Πρόσθ. Ἐθν. Μ. ΑΝΕ 108·

Σελ. 32, στ. 35: Ἀντὶ ἐκ Δήλου ἀνάγν. ἐκ Ρηνείας.

Σελ. 32, στ. 36: Ἀντὶ ἐκ Δήλου ἀνάγν. ἐκ Ρηνείας.

Σελ. 33, στ. 9: Ἀντὶ ἐκ Δήλου ἀνάγν. ἐκ Ρηνείας.

Σελ. 38, στ. 4: Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν. Πρόσθ. IG I^2 196.

Σελ. 80, στ. 29: Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν IG II^2 5015. Πρόσθ. IG II^2 4670.

Σελ. 84, στ. 2: IG XII 5 590 Πρόσθ. Add. σελ. 332.

Σελ. 88, στ. 36: Ἀντὶ ἐπιτύμβιος κιονίσκος ἀναγλύφου ἀνάγν. ἐπιτύμβιος κιονίσκος μετ' ἀναγλύφου.

Σελ. 92, στ. 19: Ἀντὶ βυζαντινὴ ἀνάγν. χριστιανική.

Σελ. 104, στ. 16: Ἀντὶ τοῦ σημείου ◇ νὰ τεθῇ τὸ σημεῖον ◆.

Σελ. 109, στ. 20: Ἀντὶ βυζαντινὴ ἀνάγν. χριστιανική.

Σελ. 119, στ. 9: Στήριγμα ἀγάλματος. Πρόσθ. Μ. Ἀκροπ. 6510.

Σελ. 124, στ. 24: Ἀντὶ 165 ἀνάγν. 155.

Σελ. 131, στ. 26: Ἀντὶ τοῦ *Κοραλλίου* ἀνάγν. *τῆς Κοραλλίου*.

Σελ. 141, στ. 28: Κεφαλὴ αἰγυπτιακοῦ ἀγάλματος. Πρόσθ. Ἐθν. Μ. ΑΝΕ 108.

Σελ. 182, στ. 11: Στήριγμα ἀγάλματος. Πρόσθ. Μ. Ἀκροπ. 6510.

ΤΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ, ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΑΣ
ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΑΥΤΗΣ (1837 - 1874)
ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ, ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ, ΣΥΝΤΑΧΘΕΝ
ΥΠΟ ΑΘΗΝΑΣ Γ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ
ΜΑΡΙΑΣ ΠΡΟΥΝΗ-ΦΙΛΗ, ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΒΛΕ
ΨΙΝ ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΑΡΟΥΖΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚ. ΚΟΝΤΟ
ΛΕΟΝΤΟΣ, ΕΞΕΤΥΠΩΘΗ ΕΙΣ 1500 ΑΝΤΙΤΥ
ΠΑ ΕΙΣ ΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Φ. ΚΩΝΣΤΑΝ
ΤΙΝΙΔΗ ΚΑΙ Κ. ΜΙΧΑΛΑ ΑΠΟ ΤΟΥ ΙΟΥ
ΝΙΟΥ 1970 ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1973.